igitized by Google

B 5
5
566
BIBLIOTECA NAZIONALE
CENTRALE - FIRENZE

Digitized by Google

Digitized by Google

TOMUS XIV.

SUMMA
TOTIUS THEOLOGIÆ
S. THOMÆ
AQUINATIS,
DOCTORIS ANGELICI,
CUM APPENDICIBUS
P. SERAPHINI CAPPONI
A PORRECTA
ORDINIS PRÆDICATORUM
TERTIÆ PARTIS
VOLUMEN TERTIUM.

PATAVII, MDCCLX.
Ex Typographia Seminarii.
Apud Joannem Manfrè.
SUPERIORUM PERMISSU.

B°5.5.566

Digitized by Google

INDEX
QUÆSTIONUM, & ARTICULORUM
TERTII VOLUMINIS
TERTIÆ PARTIS
SUMMÆ THEOLOGICÆ.

QUÆSTIO LXVII.

De miniſtris Baptiſmatis.

1 *utrum ad diaconum pertineat baptizare.*
2 *utrum hoc pertineat ad presbyterum, vel ſolum ad Epiſcopum.*
3 *utrum laicus poſſit ſacramentum baptiſmi conferre.*
4 *utrum hoc poſſit facere mulier.*
5 *utrum non baptizatus poſſit baptizare.*
6 *utrum plures poſſint ſimul baptizare unum, & eundem.*
7 *utrum neceſſe ſit, eſſe aliquem, qui baptizatum de ſacro fonte recipiat.*
8 *utrum ſuſcipiens aliquem de ſacro fonte obligetur ad ejus inſtructionem.*

QUÆSTIO LXVIII.

De ſuſcipientibus Baptiſmum.

1 *utrum omnes teneantur ad ſuſcipiendum baptiſma.*
2 *utrum aliquis poſſit ſalvari ſine baptiſmo.*
3 *utrum baptiſmus ſit differendus.*

a 3 4 *utrum*

4 *utrum peccatores ſint baptizandi.*
5 *utrum peccatoribus baptizatis ſint imponenda opera ſatisfactoria.*
6 *utrum requiratur confeſſio peccatorum.*
7 *utrum requiratur intentio ex parte baptizati.*
8 *utrum requiratur fides.*
9 *utrum ſint pueri baptizandi.*
10 *utrum pueri Judæorum ſint baptizandi invitis parentibus.*
11 *utrum aliqui ſint baptizandi in maternis uteris exiſtentes.*
12 *utrum furioſi, & amentes ſint baptizandi.*

QUÆSTIO LXIX.

De effectibus Baptiſmi.

1 *utrum per baptiſmum auferantur omnia peccata.*
2 *utrum per baptiſmum liberetur homo ab omni pœna.*
3 *utrum baptiſmus auferat omnes pœnalitates hujus vitæ.*
4 *utrum per baptiſmum conferantur homini gratiæ, & virtutes.*
5 *de effectibus virtutum, qui per baptiſmum conferuntur.*
6 *utrum etiam parvuli per baptiſmum gratias, & virtutes accipiant.*
7 *utrum per baptiſmum aperiatur baptizatis janua regni cœleſtis.*
8 *utrum baptiſmus æqualem effectum habeat in omnibus baptizatis.*
9 *utrum fictio impediat effectum Baptiſmi.*
10 *utrum recedente fictione baptiſmus obtineat effectum ſuum.*

QUÆ-

QUÆSTIO LXX.

De Circumciſione, quæ præceſſit Baptiſmum.

1 *utrum circumciſio fuerit præparatoria, & figurativa baptiſmi.*
2 *utrum fuerit convenienter inſtituta.*
3 *utrum ritus circumciſionis fuerit conveniens.*
4 *utrum circumciſio conferret gratiam.*

QUÆSTIO LXXI.

De præparatoriis, quæ concurrunt ſimul cum Baptiſmo.

1 *utrum catechiſmus debeat præcedere baptiſmum.*
2 *utrum baptiſmum debeat præcedere exorciſmus.*
3 *utrum ea, quæ aguntur in catechiſmo, & exorciſmo, aliquid efficiant, vel ſolum ſignificent.*
4 *utrum baptizandi debeant catechizari, vel exorcizari per ſacerdotes.*

QUÆSTIO LXXII.

De Sacramento Confirmationis.

1 *utrum Confirmatio ſit ſacramentum.*
2 *de materia hujus ſacramenti.*
3 *utrum ſit de neceſſitate ſacramenti, quod chriſma fuerit per Epiſcopum conſecratum.*
4 *de forma ipſius.*
5 *utrum imprimat characterem.*

6 *utrum character confirmationis characterem baptiſmalem præſupponat.*
7 *utrum conferat gratiam.*
8 *cui competat recipere hoc ſacramentum.*
9 *in qua parte recipiatur.*
10 *utrum requiratur aliquis, qui teneat confirmandum.*
11 *utrum hoc ſacramentum per ſolos Epiſcopos detur.*
12 *de ritu ejus.*

QUÆSTIO LXXIII.

De Sacramento Euchariſtiæ.

1 *utrum Euchariſtia ſit Sacramentum.*
2 *utrum ſint unum, vel plura.*
3 *utrum ſit de neceſſitate ſalutis.*
4 *de nominibus ejus.*
5 *de inſtitutione ipſius.*
6 *de figuris ejus.*

QUÆSTIO LXXIV.

De materia Euchariſtiæ ſecundum ſpeciem.

1 *utrum panis, & vinum ſint materia hujus ſacramenti.*
2 *utrum ad materiam hujus ſacramenti requiratur determinata quantitas.*
3 *utrum materia hujus ſacramenti ſit panis triticeus.*
4 *utrum ſit panis azymus, vel fermentatus.*
5 *utrum materia hujus ſacramenti ſit vinum de vite.*

6 u-

6 *utrum ſit admiſcenda aqua.*
7 *utrum aqua ſit de neceſſitate hujus ſacramenti.*
8 *de quantitate aquæ, quæ apponitur.*

QUÆSTIO LXXV.

De converſione panis & vini in Corpus, & Sanguinem Chriſti.

1 *utrum in hoc ſacramento ſit corpus Chriſti ſecundum veritatem.*
2 *utrum in hoc ſacramento remaneat ſubſtantia panis, & vini poſt conſecrationem.*
3 *utrum ſubſtantia panis poſt conſecrationem hujus ſacramenti annihiletur, an in priſtinam materiam reſolvatur.*
4 *utrum panis poſſit converti in corpus Chriſti.*
5 *utrum in hoc ſacramento remaneant accidentia panis, & vini.*
6 *utrum remaneat forma ſubſtantialis panis.*
7 *utrum iſta converſio fiat in iſtanti.*
8 *utrum hæc ſit vera: Ex pane fit corpus Chriſti.*

QUÆSTIO LXXVI.

De modo, quo Corpus Chriſti exiſtit in hoc Sacramento.

1 *utrum totus Chriſtus ſit ſub hoc ſacramento.*
2 *utrum totus Chriſtus ſit ſub utraque ſpecie ſacramenti.*
3 *utrum totus Chriſtus ſit ſub utraque parte ſpecierum.*
4 *utrum dimenſiones corporis Chriſti totæ ſint ſub hoc ſacramento*

5 u-

5 *utrum corpus Chriſti ſit ſub hoc ſacramento localiter.*

6 *utrum corpus Chriſti moveatur ad motum hoſtiæ, vel calicis poſt conſecrationem.*

7 *utrum corpus Chriſti ſub hoc ſacramento poſſit ab oculo aliquo videri.*

8 *utrum verum corpus Chriſti remaneat in hoc ſacramento, cum miraculoſe apparet ſub ſpecie pueri, vel carnis.*

QUÆSTIO LXXVII.

De accidentibus remanentibus in hoc Sacramento.

1 *utrum accidentia ſint ſine ſubjecto.*

2 *utrum quantitas dimenſiva ſit ſubjectum accidentium aliorum.*

3 *utrum hujuſmodi accidentia poſſint immutare aliquod corpus extrinſecum.*

4 *utrum poſſint corrumpi.*

5 *utrum poſſit ex eis aliquid generari.*

6 *utrum poſſint nutrire.*

7 *utrum in fractione panis ſpecies ſacramentalis frangatur.*

8 *utrum vino conſecrato poſſit liquidum admiſceri.*

QUÆSTIO LXXVIII.

De forma hujus Sacramenti.

1 *utrum hæc ſit conveniens forma hujus ſacramenti. Hoc eſt corpus, &c.*

2 *utrum forma conſecrationis panis ſit conveniens: Hoc eſt corpus, &c.*

3 *utrum ſit conveniens forma conſecrationis ſanguinis: Hic eſt calix, &c.*

4 utrum

4 *utrum in verbis dictarum formarum ſit aliqua vis creata effectiva conſecrationis.*
5 *utrum locutiones in prędictis formis ſint veræ.*
6 *de comparatione unius formæ ad aliam.*

QUÆSTIO LXXIX.

De effectibus hujus Sacramenti.

1 *utrum hoc ſacramentum conferat gratiam.*
2 *utrum effectus hujus ſacramenti ſit adeptio gloriæ.*
3 *utrum effectus hujus ſacramenti ſit remiſſio peccati mortalis.*
4 *utrum per hoc ſacramentum remittatur peccatum veniale.*
5 *utrum per hoc ſacramentum remittatur tota pœna peccati.*
6 *utrum hoc ſacramentum præſervet hominem a peccatis futuris.*
7 *utrum hoc ſacramentum proſit aliis, quam ſumentibus.*
8 *utrum per peccatum veniale impediatur effectus hujus ſacramenti.*

QUÆSTIO LXXX.

De uſu, ſive ſumptione hujus Sacramenti in communi.

1 *utrum ſint duo modi manducandi hoc ſacramentum, ſcilicet ſacramentaliter, & ſpiritualiter.*
2 *utrum ſoli homini conveniat manducare ſpiritualiter hoc ſacramentum.*
3 *utrum ſolius hominis juſti ſit manducare ſacramentaliter.*
4 *utrum peccator manducans ſacramentaliter peccet.*

5 *utrum*

5 *utrum hoc ſit graviſſimum omnium peccatorum.*
6 *utrum peccator accedens ad hoc ſacramentum ſic expellendus.*
7 *utrum nocturna pollutio impediat hominem a ſumptione hujus ſacramenti.*
8 *utrum ſit ſolum a jejunis ſumendum.*
9 *utrum ſit recipiendum a non habentibus uſum rationis.*
10 *utrum ſit quotidie ſumendum.*
11 *utrum liceat omnino abſtinere.*
12 *utrum liceat percipere corpus ſine ſanguine.*

QUÆSTIO LXXXI.

De modo, quo Chriſtus uſus eſt iſto Sacramento.

1 *utrum ipſe Chriſtus ſumpſerit corpus ſuum, & ſanguinem.*
2 *utrum dederit ea Judæ.*
3 *utrum dederit, & aſſumpſerit corpus paſſibile, vel impaſſibile.*
4 *quomodo ſe habuiſſet Chriſtus ſub hoc ſacramento, ſi fuiſſet in triduo mortis reſervatum, aut conſecratum.*

QUÆSTIO LXXXII.

De Miniſtris hujus Sacramenti.

1 *utrum conſecrare hoc ſacramentum ſit proprium ſacerdotis.*
2 *utrum plures ſacerdotes ſimul poſſint eandem hoſtiam conſecrare.*
3 *utrum diſpenſatio hujus ſacramenti pertineat ad ſolum ſacerdotem.*

4 *utrum*

4 *utrum liceat ſacerdoti conſecranti a communione abſtinere.*
5 *utrum ſacerdos peccator poſſit conficere hoc ſacramentum.*
6 *utrum Miſſa mali ſacerdotis minus valeat, quam boni.*
7 *utrum hæretici, & ſchiſmatici, vel excommunicati poſſint conficere hoc ſacramentum.*
8 *utrum degradati.*
9 *utrum peccent a talibus communionem recipientes.*
10 *utrum liceat ſacerdoti omnino a celebratione ceſſare.*

QUÆSTIO LXXXIII.

De ritu hujus Sacramenti.

1 *utrum in celebratione hujus myſterii Chriſtus immoletur.*
2 *de tempore celebrationis.*
3 *de loco, & aliis, quæ pertinent ad apparatum hujus celebrationis.*
4 *de his, quæ in celebratione hujus myſterii dicuntur.*
5 *de his, quæ circa celebrationem hujus myſterii fiunt.*
6 *de defectibus, qui circa celebrationem hujus myſterii committuntur.*

QUÆSTIO LXXXIV.

De Sacramento Pœnitentiæ.

1 *utrum pœnitentia ſit ſacramentum.*

2 *de materia hujus ſacramenti.*
3 *de forma ipſius.*
4 *utrum impoſitio manus requiratur ad hoc ſacramentum.*
5 *utrum hoc ſacramentum ſit de neceſſitate ſalutis.*
6 *de ordine ejus ad alia ſacramenta.*
7 *de inſtitutione ejus.*
8 *de duratione ipſius.*
9 *de continuatione ejus.*
10 *utrum poſſit iterari.*

QUÆSTIO LXXXV.

De Pœnitentia, ſecundum quod eſt virtus.

1 *utrum pœnitentia ſit virtus.*
2 *utrum ſit virtus ſpecialis.*
3 *ſub qua ſpecie virtutis contineatur.*
4 *de ſubjecto ejus.*
5 *de cauſa ejus.*
6 *de ordine ejus ad alias virtutes.*

QUÆSTIO LXXXVI.

De effectu Pœnitentiæ.

1 *utrum omnia peccata mortalia per pœnitentiam auferantur.*
2 *utrum poſſint ſine pœnitentia tolli.*
3 *utrum poſſit unum peccatum remitti ſine alio.*
4 *utrum pœnitentia auferat culpam, remanente reatu.*
5 *utrum remaneant reliquiæ peccatorum.*
6 *utrum auferre peccatum ſit effectus pœnitentiæ,*

tiæ, inquantum eſt virtus, vel inquantum eſt ſacramentum.

QUÆSTIO LXXXVII.

De remiſſione venialium peccatorum.

1 *utrum ſine pœnitentia peccatum veniale poſſit remitti.*
2 *utrum poſſit remitti ſine gratiæ infuſione.*
3 *utrum peccata venialia remittantur per aſperſionem aquæ benedictæ, & tunſionem pectoris, & orationem dominicam, & alia hujuſmodi.*
4 *utrum peccatum veniale poſſit remitti ſine mortali.*

QUÆSTIO LXXXVIII.

De reditu peccatorum per pœnitentiam remiſſorum.

1 *utrum peccata per pœnitentiam dimiſſa redeant ſimpliciter per ſequens peccatum.*
2 *utrum aliquo modo per ingratitudinem redeant ſpecialius ſecundum quædam peccata.*
3 *utrum redeant in æquali reatu.*
4 *utrum illa ingratitudo, per quam redeunt, ſit ſpeciale peccatum.*

QUÆSTIO LXXXIX.

De recuperatione virtutum per pœnitentiam.

1 *utrum per pœnitentiam reſtituantur virtutes.*

2 *utrum reſtituantur in æquali quantitate.*
3 *utrum reſtituatur pœnitenti æqualis dignitas.*
4 *utrum opera virtutum per peccatum ſequens mortificentur.*
5 *utrum opera mortificata per peccatum per pœnitentiam reviviſcant.*
6 *utrum opera mortua, ideſt ſine charitate facta, per pœnitentiam vivificentur.*

QUÆSTIO XC.

De partibus pœnitentiæ in generali.

1 *utrum pœnitentia habeat partes.*
2 *de numero partium ejus.*
3 *quales partes ſint.*
4 *de diviſione ejus in partes ſubjectivas.*

FINIS.

SE-

TERTIÆ PARTIS
SUMMÆ THEOLOGICÆ
ANGELICI DOCTORIS
S. THOMÆ AQUINATIS
VOLUMEN TERTIUM.

QUÆSTIO LXVII.

De Miniſtris, per quos traditur Baptiſmi ſacramentum, in octo articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de Miniſtris, per quos traditur ſacramentum Baptiſmi.

Et circa hoc quæruntur octo.

Primo. Utrum ad Diaconum pertineat baptizare.
Secundo. Utrum pertineat ad Presbyterum, vel ſolum ad Epiſcopum.
Tertio. Utrum Laicus poſſit ſacramentum baptiſmi conferre.
Quarto. Utrum hoc poſſit facere mulier.
Quinto. Utrum non baptizatus poſſit baptizare.
Sexto. Utrum plures poſſint ſimul baptizare unum, & eundem.
Septimo. Utrum neceſſe ſit, aliquem eſſe qui baptizatum de ſacro fonte recipiat.
Octavo. Utrum ſuſcipiens aliquem de ſacro fonte obligetur ad ejus inſtructionem.

ARTICULUS I. 376

Utrum ad officium Diaconi pertineat baptizare.

4. *d.* 5. *q.* 2. *a.* 1. *q.* 1. *&* *d.* 7. *q.* 3. *a.* 1. *q.* 1. *cor.* *&* *d.* 13. *q.* 2. *a.* 3. *q.* 2. *corp.*

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod ad officium Diaconi pertineat baptizare. Simul enim injungitur a Domino officium prædicandi Evange-

lium, & baptizandi, ſecundum illud Matth. ult. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos* &c. Sed ad officium diaconi pertinet euangelizare. Ergo videtur, quod etiam ad officium diaconi pertineat baptizare.

2. Præterea. Secundum Dionyſ. 5. cap. Eccleſiaſticæ hierarchiæ, (*aliquant. a princip.*) purgare pertinet ad officium diaconi: Sed purgatio a peccatis maxime fit per baptiſmum, ſecundum illud Epheſior. 5. *Mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ.* Ergo videtur, quod baptizare pertineat ad diaconum.

3. Præterea. De Beato Laurentio legitur, quod cum ipſe eſſet diaconus, plurimos baptizabat. Ergo videtur, quod ad diaconos pertineat baptizare.

Sed Contra eſt, quod Gelaſius I. Papa dixit, (*epiſt. 9. c. 7. tom. 4. Concil.*) & habetur in Decret. 93. diſtinct. (*c. 13.*) *Diaconos propriam conſtituimus obſervare menſuram*. Et infra: *Abſque Epiſcopo, vel Presbytero baptizare non audeant, niſi prædictis ordinibus fortaſſe longius conſtitutis, neceſſitas extrema compellat.*

Reſpondeo dicendum, quod ſicut cœleſtium ordinum proprietates, & eorum officia ex eorum nominibus accipiuntur, ut Dionyſ. dicit 7. cap. cœl. hierar. (*in princ.*) ita etiam ex nominibus eccleſiaſticorum ordinum accipi poteſt, quid ad unumquemque pertineat ordinem.

Dicuntur autem diaconi, quaſi miniſtri: quia videlicet ad diaconos non pertinet aliquod ſacramentum principaliter, & quaſi ex proprio officio præbere, ſed adhibere miniſterium aliis majoribus in ſacramentorum exhibitione. Et „ ſic ad diaconum „ non pertinet, quaſi ex proprio officio, tradere „ ſacramentum baptiſmi, ſed in collatione hujus „ ſacramenti, & aliorum aſſiſtere, & miniſtrare „ majoribus. Unde Iſidorus dicit: (*in epiſt. ad „ Laudefred. quæ hab. to. 6. Concil. poſt Conc. Tolet.* „ 8.) Ad diaconum pertinet aſſiſtere, & miniſtrare „ ſacerdotibus in omnibus, quæ aguntur in ſacra„ mentis Chriſti, in baptiſmo ſcilicet, in chriſma„ te, in patena, & calice.

Ad primum ergo dicendum, quod ad diaconum pertinet recitare Euangelium in Eccleſia, & prædicare ipſum per modum catechizantis. Unde & Dionyſ. dicit, (*c. 5. Eccleſ. hier. cir. med. & cap. 3.*) quod diaconi habent officium ſuper immundos: inter quos ponit catechumenos. Sed docere, ideſt exponere Euangelium, pertinet proprie ad Epiſcopum,

cujus

cujus actus eſt perficere, ſecundum Dionyſium 5. cap. Eccleſiaſticæ hierarchiæ. (*ante med.*) Perficere autem idem eſt, quod docere. Unde non ſequitur, quod ad diaconos pertineat officium baptizandi.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut Dionyſius dicit in 2. eccl. hier. (*parum a princip.*) baptiſmus non ſolum habet purgativam, ſed etiam illuminativam virtutem. & ideo excedit officium diaconi, ad quem pertinet ſolum purgare, ſcilicet vel repellendo immundos, vel diſponendo eos ad ſacramenti ſuſceptionem.

Ad tertium dicendum, quod quia baptiſmus eſt ſacramentum neceſſitatis, permittitur diaconis, neceſſitate urgente, in abſentia majorum baptizare; ſicut patet ex auctoritate Gelaſii ſupra inducta. (*in arg. ſed cont.*) Et hoc modo Beatus Laurentius diaconus exiſtens baptizavit.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, Papa, & Iſidoro; quod non licet ex proprio officio diaconis baptizare. A Papa quidem *Gelaſio*, ut *in arg. contr.* ab Iſid. autem, de officiis lib. 12. c. 24. *Conſtat baptiſma a ſolis ſacerdotibus eſſe tractandum, ejuſque myſterium nec ipſis diaconibus explere eſt licitum, abſque epiſcopo, vel presbytero; niſi, his procul abſentibus, ultima languoris neceſſitas cogat.* Hæc ibi; quæ & recitantur, *De conſecrat. diſtin.* 4. A ſcripturis vero per illud Matth. 28. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos*, &c. Hoc enim dixit ſolum Apoſtolis, & diſcipulis. Cum ergo epiſcopi in locum Apoſtolorum, & presbyteri in locum ſeptuaginta diſcipulorum ſuccedant, (ut teſtatur *Anacletus* Papa in ſua epiſt. tertia; de qua in lib. Conciliorum) reſtat, ut Dominus ibi ſolis Epiſcopis, & presbyteris, non autem diaconibus, mandaverit baptizare; id, quod eſt, diaconibus non convenire ex proprio officio baptiſmum conferre. Ex prædictis omnibus ſequitur intellectus verus dicti *Act.* 8. quod Philippus diaconus electus ibidem, *capitulo ſexto*, baptizavit Eunuchum, & cætera, non tanquam ex officio ſuo, ſed abſentibus Apoſtolis, aliiſque diſcipulis baptizabat, & in caſu illo neceſſitatis, & (quod probabile multum eſt) de licentia ſibi, collegiſque ſuis ab Apoſtolis univerſaliter data ante, quam contingeret illa diſperſio, de

Google

qua ibid. *cap.* 8. dixit, quod ille Philippus ab Hieroſolymis diſperſus in Samariam erat diaconus: ne putares fuiſſe Apoſtolum, quod eſſet & contra principium ipſius *cap.* 8. in ly *præter Apoſtolos*, & contra Divum Thomam, expreſſiſſime in 4. *diſtin.* 2. *qu.* 2. *art.* 4. *ad* 1. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis, doctrina hæc Angelica viciſſim declaretur, & confirmetur.

ARTICULUS II. 377

Utrum baptizare pertineat ad officium Preſbyterorum.

4. *d.* 5. *q.* 2. *a.* 1. *q.* 2. *&* *d.* 7. *q.* 1. *a.* 1. *q.* 3. *corp.* *&* *d.* 17. *q.* 3. *a.* 3. *q.* 2. *corp.* *&* *d.* 24. *q.* 2. *a.* 2. *ad* 1.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod baptizare non pertineat ad officium Presbyterorum, ſed ſolum Epiſcoporum. Quia, ſicut dictum eſt, (*q. præc. a.* 5. *arg.* 2. *&* *a. præc. arg.* 1.) ſub eodem præcepto injungitur Matth. ult. officium docendi, & baptizandi: Sed docere, quod eſt perficere, pertinet ad officium Epiſcopi, ut patet per Dionyſ. 5. & 6. eccleſ. hier. Ergo & baptizare pertinet tantum ad officium Epiſcopi.

2. Præterea. Per baptiſmum annumeratur aliquis populo Chriſtiano: quod quidem videtur ad officium ſolius Principis pertinere: Sed principatum in Eccleſia tenent Epiſcopi; qui, ut dicitur in Gloſ. (*ord. Bedæ ſup. illud*: *Deſigaavit Dominus*) Luc. 10. tenent locum Apoſtolorum, de quibus dicitur in Pſal. 44. *Conſtitues eos principes ſuper omnem terram.* Ergo videtur, quod baptizare pertineat ſolum ad officium Epiſcopi.

3. Præterea. Iſidorus dicit, (*loc. cit. a. præced.*) quod *ad Epiſcopum pertinet baſilicarum conſecratio, unctio altaris, & confectio chriſmatis: ipſe ordines Eccleſiaſticos diſtribuit, & ſacras virgines benedicit*: Sed his omnibus majus eſt ſacramentum baptiſmi. Ergo videtur, quod multo magis ad officium ſolius Epiſcopi pertineat baptizare.

Sed Contra eſt, quod Iſidorus dicit in lib. 2. de offic. (*c.* 24. *ad fi.*) *Conſtat, baptiſma ſolis ſacerdotibus eſſe traditum.*

Reſpondeo dicendum, quod ſacerdotes ad hoc conſecrantur, ut ſacramentum corporis Chriſti conficiant, ſicut ſupra diſtum eſt. (*qu.* 63. *art.* 2. *&* 6.

6. & *qu.* 65. *art.* 3.) Illud autem eſt ſacramentum eccleſiaſticæ unitatis, ſecundum illud Apoſt. 1. Corint. 10. *Unus panis*, & *unum corpus multi ſumus omnes, qui de uno pane, & de uno calice participamus.*

Per baptiſmum autem aliquis fit particeps eccleſiaſticæ unitatis. unde & accipit jus ad menſam Domini accedendi. Et ideo *ſicut ad ſacerdotem pertinet conſecrare Euchariſtiam* (ad quod principaliter ſacerdotium ordinatur) *ita ad proprium officium ſacerdotis pertinet baptizare.* ejuſdem enim videtur eſſe operari totum, & partem in toto diſponere.

Ad primum ergo dicendum, quod utrumque officium, ſcil. docendi, & baptizandi, Dominus Apoſtolis injunxit; quorum vicem gerunt Epiſcopi: Aliter tamen, & aliter. Nam officium docendi commiſit eis Chriſtus, ut ipſi per ſe illud exercerent, tanquam principaliſſimum. unde & ipſi Apoſtoli dixerunt Actorum 6. *Non eſt æquum, nos relinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis.* Officium autem baptizandi commiſit Apoſtolis, ut per alios exercendum. Unde & Apoſtolus dicit 1. Corint. 1. *Non miſit me Chriſtus baptizare, ſed euangelizare*: & hoc ideo quia in baptizando nihil operatur meritum, & ſapientia miniſtri, ſicut in docendo, ut patet ex ſupra dictis, (*qu.* 64. *art.* 5. 6. & 9.) in cujus etiam ſignum nec ipſe Dominus baptizavit, ſed diſcipuli ejus, ut dicitur Joann. 4. Nec tamen per hoc excluditur, quin Epiſcopi poſſint baptizare: quia quod poteſt poteſtas inferior, poteſt & ſuperior. unde & Apoſtolus ibidem dicit, ſe quoſdam baptizaſſe.

Ad ſecundum dicendum, quod in qualibet Republica ea quæ ſunt minora, pertinent ad minores, majora vero majoribus reſervantur, ſecundum illud Exodi 18. *Quicquid majus fuerit, referant ad te, & ipſi tantummodo minora judicent.* Et ideo ad minores civitatis principes pertinet diſponere de infimo populo: ad ſummos autem principes pertinet diſponere ea, quæ pertinent ad majores civitatis. Per baptiſmum autem non adipiſcitur aliquis niſi infimum gradum in populo Chriſtiano. Et ideo baptizare pertinet ad minores principes Eccleſiæ, ideſt ad Presbyteros, qui tenent locum ſeptuaginta duorum diſcipulorum Chriſti, ut dicit Gloſ. Lucæ 10. (*cit. in arg.*)

Ad tertium dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*qu.* 65. *ar.* 3. *in corp.* & *ad* 4.) ſacramentum ba-

baptiſmi eſt potiſſimum neceſſitate: ſed quantum ad perfectionem, ſunt quædam alia potiora, quæ Epiſcopis reſervantur.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, Papa, & Iſidoro: quod baptizare eſt officium ſacerdotum. A ſcripturis per hoc, quod dicitur *Matth.* 28. &c. A Papa *Gelaſio*, &c. Ab Iſidoro, &c. De tribus his vide *ar. 1. appen.* & bene præſentis propoſito applica illa. Item a Papa *Vigilio* per hoc, quod in epiſtola ad Eutherum dicit. „ Si quis epiſcopus „ aut presbyter juxta præceptum Domini non baptizaverit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus „ ſancti; ſed in una perſona Trinitatis, aut in duabus, „ aut in tribus patribus, aut in tribus filiis, aut „ in tribus paraclitis, projiciatur de eccleſia Dei. „ Hæc ibi. In his enim, dum ſpeciatim nominat presbyterum, monſtrat, quod non ſolum epiſcopis, ſed & ſacerdotibus ſimplicibus, convenit ex officio baptizare. Adde etiam concilium *Hilerdenſe*, dicens. „ Omnis presbyter, qui fontem lapideum habere ne„ quiverit, vas conveniens ſolummodo ad bapti„ zandi officium habeat, quod extra Eccleſiam non „ deportetur. „ Hæc illud; quæ & recitantur de conſecr. diſt. 4. Item illud Divi Ambroſii in lib. de ſacramentis: „ Venit ſacerdos ad fontem, dicit preс„ cem, invocat nomen Patris, & Filii, & Spiritus „ ſancti; utitur verbis cœleſtibus: cœleſtia ſunt ver„ ba, quæ Chriſti ſunt. „ Hæc ille, quæ & recitantur de conſecra. *diſt.* 4. Ex eo enim, quod præcipitur ſacerdoti de vaſe conveniente ad baptizandum, & ex hoc, quod ad iſtum fontem ipſe baptizandi officium executurus, tanquam auctoritatem habens, venit, patet intentum conſideranti. *Secundo* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS III. 378

Utrum Laicus poſſit baptizare.

2. 2. *qu.* 100. *art.* 2. *ad* 1. *Et* 4. *diſt.* 5. *qu.* 2. *a.* 1. *qu.* 1. & 3. *Et d.* 6. *qu.* 1. *ar.* 3. *q.* 2. & 3.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod Laicus baptizare non poſſit. Baptizare enim, ſicut

ut dictum eſt, (*art. præc.*) proprie pertinet ad ordinem ſacerdotalem: Sed ea quæ ſunt ordinis, non poſſunt committi non habenti ordinem. Ergo videtur, quod Laicus, qui non habet ordinem, baptizare non poſſit.

2. Præterea. Majus eſt baptizare, quam alia ſacramentalia baptiſmi perficere; ſicut catechizare, & exorcizare; & aquam baptiſmalem benedicere: Sed hæc non poſſunt fieri a laicis, ſed ſolum a ſacerdotibus. Ergo videtur quod multo minus laici poſſint baptizare.

3. Præterea. Sicut baptiſmus eſt ſacramentum neceſſitatis, ita & pœnitentia: Sed laicus non poteſt abſolvere in foro pœnitentiali. Ergo neque poteſt baptizare.

Sed Contra eſt, quod Gelaſius I. Papa (*epiſt. 9. c. 7. to. 4. Concil.*) & Iſidor. (*lib. 2. de offic. c. 24. ad fi.*) dicunt, quod *baptizare, neceſſitate imminente, laicis Chriſtianis plerunque conceditur.*

Reſpondeo dicendum, quod ad miſericordiam ejus, qui vult omnes homines ſalvos fieri, pertinet, ut in his quæ ſunt de neceſſitate ſalutis, homo de facili remedium inveniat.

Inter omnia autem ſacramenta maximæ neceſſitatis eſt baptiſmus, qui eſt regeneratio hominis in vitam ſpiritualem: quia pueris aliter omnino ſubveniri non poteſt; & adulti non poſſunt aliter, quam per baptiſmum, plenam remiſſionem conſequi & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam.

Et ideo *ut homo circa remedium tam neceſſarium defectum pati non poſſit, inſtitutum eſt, ut & materia baptiſmi ſit communis*, ſcilicet aqua, quæ a quolibet de facili haberi poteſt, & *miniſter baptiſmi etiam ſit quicumque non ordinatus*, ne propter defectum baptiſmi homo ſalutis ſuæ diſpendium patiatur.

Ad primum ergo dicendum, quod baptizare pertinet ad ordinem ſacerdotalem ſecundum quandam convenientiam, & ſolemnitatem: non autem hoc eſt de neceſſitate ſacramenti. unde etiamſi extra neceſſitatis articulum laicus baptizet, peccat quidem; tamen ſacramentum baptiſmi confert: nec eſt rebaptizandus ille, qui ſic eſt baptizatus.

Ad ſecundum dicendum, quod illa ſacramentalia baptiſmi pertinent ad ſolemnitatem, non autem ad neceſſitatem baptiſmi. Et ideo fieri non debent, nec poſſunt a laico, ſed ſolum a ſacerdote, cujus eſt ſolemniter baptizare.

Ad tertium dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*q.* 65. *a.* 3. *&* 4.) pœnitentia non eſt tantæ neceſſitatis, ſicut baptiſmus. poteſt enim per contritionem ſuppleri defectus ſacerdotalis abſolutionis, quæ non liberat a tota pœna, nec etiam pueris adhibetur. Et ideo non eſt ſimile de baptiſmo, cujus effectus per nihil aliud ſuppleri poteſt.

A P P E N D I X.

EX artic. habes *primo* : quomodo per rationem convincas de errore temerariam irriſionem *Calviniſtarum*, qua Papiſtis (ut ajunt) tamquam erroneum imponunt hoc, ſc. quod viri non deſignati ad prædicandum verbum Dei, poſſunt miniſtrare baptiſmum, ut patet ex *Calvini* libello contra acta Concilii *Tridentini*.) Nam ſanctus Doctor in præſenti articulo tam perſpicuis verbis poſſe fieri illud a laico pro neceſſitate, non pro ſolemnitate, nec tamquam ex officio ſuo, & tantam inde ſalutem, contraque tantum ſalutis diſpendium, ſi tunc non baptizaret, provenire docet, ut nulla amplius declaratione opus ſit ad demonſtrandum, & quod tale dictum de laico nullum penitus errorem continet, & quod prædicta irriſio a *Calviniſtis* profecta eſt plena erroris. *Secundo* habes : quomodo per rationem oſtendas, illum *Calviniſtarum* errorem merito damnari a Chriſto per locum a ſimili, Matth. 2. *Non legiſtis : quid fecerit David, quando eſuriit, & qui cum eo erant? Quomodo intravit in domum Dei, & panes propoſitionis comedit : quos non licebat ei edere, neque his, qui cum eo erant, niſi ſolis ſacerdotibus? Si autem ſciretis, quid eſt. Miſericordiam volo, & non ſacrificium : neque condemnaſſetis innocentes*. Chriſtus enim in his verbis demonſtrat ; quod quædam ſunt ſolum ſacerdotibus univerſaliter licita, quæ nihilominus laicis, alias eis illicita, in caſu neceſſitatis etiam corporalis licita ſunt. Itemque declarat, quod ii, qui miſericordiam erga proximos neſciunt, ex tali immiſericordia moti condemnant innocentes, ideſt, eos, qui urgente neceſſitate ad quædam licita ſibi, alias illicita, manus extendunt. Ad propoſitum igitur præſens applicando prædicta, quid clarius, & ad errorem *Calvini* detegendum, atque damnandum, & ad articuli hujus veritatem manifeſtandam, atque commendandam afferri poteſt? Certe, ſi pro ſalute corporali caſus neceſſitatis facit licitum laicis id, quod ſolis ſacerdotibus, dempto illo caſu, eſt licitum : multo magis utique pro ſalute ſpirituali,

&

& tanta, qualem, quantamque concernit baptiſmus, caſus neceſſitatis de univerſaliter illicito laicis faciet licitum eiſdem, & quod ſolis ſacerdotibus ex officio conveniebat, communicabit pro neceſſitate laicis. Rurſus. Si miſericordia placens Deo eſt, concedere in caſu neceſſitatis corporalis quædam laicis alias non concedenda; & miſericordia diſplicens Deo eſt, condemnare in tali caſu tum conceſſionem ipſam, tum eandem concedentes: multo utique magis miſericordia placens Deo erit, concedere in caſu neceſſitatis ſpiritualis baptiſmum laicis, ideſt, ut ipſi baptizent alios, & miſericordia diſplicens Deo erit, condemnare in tanto caſu tum conceſſionem ipſam, tum concedentes eandem. Catholici ergo (quos pro irriſione vocant Papiſtas) pro miſericordia in tanto caſu neceſſitatis extenſa Deo placent: & *Calviniſtæ* prædicti pro immiſericordia in eodem caſu neceſſitatis (alioquin irriſione ſua, ſenſum catholicorum non attingerent) oſtenſa, Deo diſplicent. Item merito damnari illum errorem per eandem articuli rationem oſtendes, a Papa *Gelaſio*, & Iſidoro, ut *in argu. cont.* Vide *art.* 1. & 2. *appen.* Item a D. Auguſt. ad Fortunatum; ut recitatur in de conſecr. *diſt.* 4. cap. *ſanctum eſt baptiſma*. *Tertio* vides, quomodo, &c.

ARTICULUS IV. 379

Utrum mulier poſſit baptizare.

Sup. art. 3. *& locis ibidem inductis.*

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod mulier non poſſit baptizare. Legitur enim in Carthaginenſi Concilio, (*ſc.* 4. *can.* 99. *&* 100. *tom.* 2.) quod *mulier quamvis docta, & ſancta, viros in conventu docere, vel aliquos baptizare non præſumat*: Sed nullo modo licet mulieri docere in conventu, ſecundum illud 1. Cor. 14. *Turpe eſt mulieri in Eccleſia loqui*. Ergo videtur, quod nec etiam aliquo modo mulieri liceat baptizare.

2. Præterea. Baptizare pertinet ad officium prælationis. unde a ſacerdotibus habentibus curam animarum debet accipi baptiſmus. Sed hoc non poteſt competere mulieri, ſecundum illud 1. Tim. 2. *Docere mulieri non permitto, nec dominari in virum, ſed eſſe in ſilentio*. Ergo mulier baptizare non poteſt.

3. Præterea. In ſpirituali regeneratione videtur

aqua

aqua habere locum materni uteri, ut Auguſtinus dicit ſuper illud Joan. 3. *Nunquid homo poteſt in ventrem matris ſuæ iterato introire, & renaſci?* (*tract.* 11. *in Joan. ante med. to.* 9.) ille autem qui baptizat, videtur magis habere patris officium: Sed hoc non competit mulieri. Ergo mulier baptizare non poteſt.

Sed Contra eſt, quod Urbanus Papa dicit, & habetur in Decret. 30. qu. 3. (*cap.* 4.) „ Super quibus „ conſuluit nos tua dilectio, hoc videtur nobis ex „ ſententia reſpondendum, ut baptiſmus ſit, ſi in- „ ſtante neceſſitate fœmina puerum in nomine ſan- „ ctæ Trinitatis baptizaverit.

Reſpondeo dicendum, quod Chriſtus eſt, qui principaliter baptizat, ſecundum illud Joan. 1. *Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem, hic eſt qui baptizat.*

Dicitur autem Coloſ. 3. quod *in Chriſto non eſt maſculus, & fœmina.* Et ideo *ſicut maſculus laicus poteſt baptizare, quaſi miniſter Chriſti; ita etiam & fœmina.*

Quia tamen *caput mulieris eſt vir, & caput viri eſt Chriſtus*, ut dicitur 1. Corinth. 11. non debet mulier baptizare, ſi adſit copia viri; ſicut nec laicus præſente clerico, nec clericus præſente ſacerdote; qui tamen poteſt baptizare præſente Epiſcopo; eo quod hoc pertinet ad officium ſacerdotis.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut mulieri non permittitur publice docere, poteſt tamen privata doctrina, vel monitione aliquem inſtruere; ita non permittitur ei publice, & ſolemniter baptizare, ſed tamen poteſt baptizare in neceſſitatis articulo.

Ad ſecundum dicendum, quod quando baptiſmus ſolemniter, & ordinarie celebratur, debet aliquis ſacramentum baptiſmi ſuſcipere a Presbytero curam animarum habente, vel ab aliquo vice ejus: Hoc tamen non requiritur in articulo neceſſitatis, in quo poteſt mulier baptizare.

Ad tertium dicendum, quod in generatione carnali maſculus, & fœmina operantur ſecundum virtutem propriæ naturæ. & ideo fœmina non poteſt eſſe principium generationis activum, ſed paſſivum tantum. Sed in generatione ſpirituali neuter operatur in virtute propria, ſed inſtrumentaliter tantum per virtutem Chriſti. & ideo eodem modo poteſt vir, & mulier in caſu neceſſitatis baptizare. Si tamen mulier etiam extra caſum neceſſitatis baptizaret, non eſſet rebaptizandus, ſicut & de laico di-

dictum eſt: (*ar. præc.*) peccaret tamen ipſa baptizans, & alii qui ad hoc cooperarentur, vel baptiſmum ab ea ſuſcipiendo, vel ei baptizandum aliquem offerendo.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem convincas de errore temerariam irriſionem *Calviniſtarum*, qua Papiſtis (ut ajunt) tanquam erroneum imponunt hoc, ſcilicet, quod mulier poteſt miniſtrare baptiſmum, ut patet ex *Calv.* libel. cont. act. Concil. *Trident.* Nam ſanctus Doctor in præſenti, &c. Vide *a.* 3. *append.* & dic per omnia, ut ibi: excepto, quod & loco laici dicas fœminam, & adde Papam *Urbanum*, ſecundum quod ponitur *in argu. contr.* Ultimo ſequatur. *Tertio* vides: quomodo ex iis, &c.

ARTICULUS V. 380

Utrum non baptizatus poſſit ſacramentum baptiſmi conferre.

Sup. a. 3. & locis ibidem notatis.

AD Quintum ſic proceditur. Videtur, quod ille qui non eſt baptizatus, non poſſit ſacramentum baptiſmi conferre. Nullus enim dat, quod non habet. Sed non baptizatus non habet ſacramentum baptiſmi. Ergo non poteſt ipſum conferre.

2. Præterea. Sacramentum baptiſmi confert aliquis, inquantum eſt miniſter Eccleſiæ: Sed ille qui non eſt baptizatus, nullo modo pertinet ad Eccleſiam, ſc. nec re, nec ſacramento. Ergo non poteſt ſacramentum baptiſmi conferre.

3. Præterea. Majus eſt ſacramentum conferre, quam ſuſcipere: Sed non baptizatus non poteſt alia ſacramenta ſuſcipere. Ergo multo minus poteſt aliquod ſacramentum conferre.

Sed Contra eſt, quod Iſidor. dicit: (*hab. c. Si quis per ignorantiam*, 1. *qu.* 1.) *Romanus Pontifex non hominem judicat, qui baptizat, ſed ſpiritum Dei ſubminiſtrare gratiam baptiſmi, licet paganus ſit, qui baptizat*: Sed ille qui eſt baptizatus, non dicitur paganus. Ergo etiam non baptizatus poteſt conferre ſacramentum baptiſmi.

Reſpondeo dicendum, quod hanc quæſtionem Aug. in-

indeterminatam reliquit. Dicit enim 2. contra Epiſt. Parmen. (*c.* 13. *a med. to.* 7.) „ Hæc quidem alia quæ-„ ſtio eſt, utrum & ab his qui nunquam fuerunt „ Chriſtiani, poſſit baptiſmus dari: nec aliquid te-„ mere inde affirmandum eſt, ſine auctoritate tanti „ Concilii, quantum tantæ rei ſufficit.

Poſtmodum vero per Eccleſiam determinatum eſt, quod non baptizati, ſive ſint Judæi, ſive Pagani, poſſunt ſacramentum baptiſmi conferre, dummodo in forma Eccleſiæ baptizent. Unde Nicolaus I. Papa reſpondet de conſecr. d. 4. c. 24. ad conſulta Bulgar. (*c.* 104. *to.* 8. *Concil.*) „ A quodam Judæo, neſcitis „ utrum Chriſtiano, an Pagano, multos in patria „ veſtra aſſeritis baptizatos; & quid inde ſit agen-„ dum conſulitis. Hi profecto, ſi in nomine ſanctæ „ Trinitatis baptizati ſunt, rebaptizari non debent: „ ſi autem forma Eccleſiæ non fuerit obſervata, ſa-„ cramentum baptiſmi non confertur. „ Et ſic intelligendum eſt, quod Gregorius III. ſcribit Bonifacio Epiſcopo: (*epiſt.* 1. *can.* 1. *tom.* 6. *Concil.* & *hab. c.* 52. *de conſecrat. diſt.* 4.) *Quos a paganis baptizatos eſſe aſſeruiſti*, ſcilicet Eccleſiæ forma non ſervata, *ut denuo baptizes in nomine Trinitatis mandamus*.

Et hujus ratio eſt, quia ſicut ex parte materiæ, quantum ad neceſſitatem ſacramenti, ſufficit quæcunque aqua: ita etiam ſufficit ex parte miniſtri quicunque homo. *Et ideo etiam non baptizatus in articulo neceſſitatis baptizare poteſt*: ut ſi duo non baptizati ſe invicem baptizent, dum prius unus baptizaret alium, & poſtea baptizaretur ab eodem, & conſequeretur uterque non ſolum ſacramentum, ſed etiam rem ſacramenti. *Si vero extra articulum neceſſitatis hoc fieret, uterque graviter peccaret, ſc. baptizans, & baptizatus*; & per hoc impediretur baptiſmi effectus, licet non tolleretur ipſum ſacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quod homo baptizans adhibet tantummodo miniſterium exterius; ſed Chriſtus eſt, qui interius baptizat, qui poteſt uti omnibus hominibus ad quodcunque voluerit. Et ideo non baptizati poſſunt baptizare: quia, ut Nicolaus Papa dicit, baptiſmus *non eſt illorum*, ſc. baptizantium, *ſed ejus*, ſc. Chriſti. (*hoc hab. expreſ. Aug. lib.* 3. *cont. Creſcon. cap.* 6. *in fin. to.* 7.)

Ad ſecundum dicendum, quod ille qui non eſt baptizatus, quamvis non pertineat ad Eccleſiam re, vel ſacramento, poteſt tamen ad eam pertinere intentione, & ſimilitudine actus; inquantum ſc. in-

tendit facere, quod facit Eccleſia, & formam Eccleſiæ ſervat in baptizando; & ſic operatur, ut miniſter Chriſti, qui virtutem ſuam non alligavit baptizatis, ſicut nec etiam ſacramentis.

Ad tertium dicendum, quod alia ſacramenta non ſunt tantæ neceſſitatis ſicut baptiſmus: Et ideo magis conceditur, quod non baptizatus poſſit baptizare, quam quod poſſit alia ſacramenta ſuſcipere.

APPENDIX.

EX art. habes *primo:* quomodo per rationem interimas hæreſim *Armenorum* dicentium: baptizatos ab hæreticis, Judæis, vel Paganis in forma eccleſiæ catholicæ, fore rebaptizandos. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, hanc merito damnari a Concil. *Trident.* ſeſſio. 7. de bapt. canon. 4. *Si quis dixerit; baptiſmum, qui etiam datur ab hæreticis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti cum intentione faciendi, quod facit eccleſia, non eſſe verum baptiſmum, anathema ſit.* Hæc ibi. Item a Concilio *Florent.* in Decret. ſeu conſtitution. ſuper union. Armenor. *Miniſter hujus ſacramenti eſt ſacerdos, cui competit ex officio baptizare. In caſu autem neceſſitatis, non ſolum ſacerdos, vel diaconus, ſed etiam laicus, & mulier, immo etiam paganus, & hæreticus baptizare poteſt: dummodo formam ſervet eccleſiæ, & facere intendat, quod facit Eccleſia.* Hæc ibi. Quæ & valent ad ſingulos præmiſſos articulos hujus quæſtionis. Item a D. Auguſt. ad Fortunatum, & in lib. de unico baptiſmo, ut recitatur de conſecrat. *diſtinct.* 4. *cap. in neceſſitate*, & *cap. ſolet etiam quæri*. Quamvis non omnino abſolute de mente propria loqui videatur (ut etiam de eo *in ſecundo contra Parmen.* dicitur in text. iſto) quamvis abſolutiſſime ſacro concilio, quandocumque daretur, ſe remittat ſemper, magis tamen ex ſe declinans ad affirmativam, ſc. quod baptiſmus valeat etiam a non baptizato datus. Item ab Iſidoro, ut recitatur ibid. *diſtinct. ead. capitu. Romanus Pontifex. Secundo* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS VI. 381

Utrum plures poſſint ſimul unum baptizare.

4. d. 3. ar. 2. qu. 2. ad 1. Et 2. d. 6. qu. 2. art. 1. qu. 1. ad 3.

AD Sextum ſic proceditur. Videtur, quod plures poſſint ſimul unum baptizare. In multitudine enim continetur unum, ſed non convertitur: unde videtur, quod quicquid poteſt facere unus, poſſint facere multi, & non e converſo; ſicut multi trahunt navem, quam unus trahere non poſſet: Sed unus homo poteſt ſimul plures baptizare. Ergo & plures poſſunt ſimul unum baptizare.

2. Præterea. Difficilius eſt, quod unum agens agat in plura, quam quod plures agentes agant ſimul in unum: Sed unus homo poteſt ſimul plures baptizare. Ergo multo magis plures poſſunt ſimul unum baptizare.

3. Præterea. Baptiſmus eſt ſacramentum maximæ neceſſitatis: Sed in aliquo caſu videtur eſſe neceſſarium, quod plures ſimul unum baptizent: puta ſi aliquis parvulus eſſet in articulo mortis, & adeſſent duo, quorum alter eſſet mutus, & alter manibus, & brachiis careret: tunc enim oporteret, quod mutilatus verba proferret, & mutus actum baptiſmi exerceret. Ergo videtur, quod plures poſſint ſimul unum baptizare.

Sed Contra eſt, quod unius agentis eſt una actio. Si ergo plures unum baptizarent, videtur ſequi quod eſſent plures baptiſmi: quod eſt contra id quod dicitur Epheſ. 4. *Una fides, unum baptiſma*.

Reſpondeo dicendum, quod ſacramentum baptiſmi præcipue habet virtutem ex forma, quam Apoſtolus nominat *verbum vitæ* Epheſ. 5. Et ideo conſiderare oportet, ſi plures ſimul unum baptizarent, qua forma uterentur. Si enim dicerent: *Nos te baptizamus in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, non conferretur ſacramentum baptiſmi; eo quod non ſervaretur forma Eccleſiæ, quæ ſic habet: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*. Sed dicunt quidam, quod hoc excluditur per formam baptizandi, qua utitur Eccleſia Græcorum. poſſent enim dicere: *Baptizetur ſervus Chriſti* N. *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti* &c. ſub qua forma Græci baptiſmum ſuſcipiunt: Quæ tamen forma multo magis diſſimilis eſt formæ, qua nos uti-

utimur, quam ſi dicatur: *Nos te baptizamus*. Sed conſiderandum eſt, quod ex tali forma, *Nos te baptizamus*, exprimitur talis intentio, quod plures conveniant ad unum baptiſmum conferendum. quod quidem videtur eſſe contra rationem miniſterii. homo enim non baptizat, niſi ut miniſter Chriſti, & vicem ejus gerens. unde ſicut unus eſt Chriſtus, ita oportet eſſe unum miniſtrum, qui Chriſtum repræſentet. Propter quod ſignanter Apoſtolus dicit Epheſ. 4. *Unus Dominus, una fides, unum baptiſma*. Et ideo *contraria intentio videtur excludere baptiſmi ſacramentum*.

Si vero uterque diceret, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, uterque exprimeret ſuam intentionem, quaſi ipſe ſingulariter baptiſmum conferret: quod poſſet contingere in eo caſu, in quo contentioſe uterque aliquem baptizare conaretur: Et tunc manifeſtum eſt, quod *ille qui prius verba proferret, daret baptiſmi ſacramentum*, *alius vero, quantumcumque jus baptizandi haberet, nihil faceret*; & ſi verba pronuntiare præſumeret, eſſet puniendus, tanquam rebaptizator: *Si autem omnino ſimul ambo verba proferrent, & hominem immergerent, aut aſpergerent, eſſent puniendi de inordinato modo baptizandi, & non de iteratione baptiſmi*, quia uterque intenderet non baptizatum baptizare; & *uterque, quantum eſt in ſe, baptizaret*: Nec traderent aliud, & aliud ſacramentum, ſed Chriſtus, qui eſt unus interius baptizans, unum ſacramentum per utrumque conferret.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa locum habet in his, quæ agunt propria virtute. Sed homines non baptizant propria virtute, ſed virtute Chriſti, qui cum ſit unus, per unum miniſtrum perficit ſuum opus.

Ad ſecundum dicendum, quod in caſu neceſſitatis unus poſſet ſimul plures baptizare ſub hac forma: *Ego vos baptizo*: puta ſi immineret ruina, aut gladius, aut aliquid hujuſmodi, quod omnino moram non pateretur, ut ſigillatim omnes baptizarentur. Nec per hoc diverſificaretur forma Eccleſiæ: quia plurale non eſt niſi ſingulare geminatum: præſertim cum pluraliter dicatur Matth. ult. *Baptizantes eos*, &c. Nec eſt ſimile de baptizante, & baptizato: quia Chriſtus, qui principaliter baptizat eſt unus; ſed multi per baptiſmum efficiuntur unum in Chriſto.

Ad tertium dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*q. 66. a. 3. & 5.*) integritas baptiſmi conſiſtit in

in forma verborum, & in uſu materiæ. Et ideo neque ille qui tantum verba profert, baptizat, neque ille qui immergit. Et ideo ſi unus verba proferat, & alius immergat, nulla forma verborum poterit eſſe conveniens. Neque enim poterit dici: *Ego te baptizo*, cum ipſe non immergat, & per conſequens non baptizet: Neque etiam poterit dici: *Nos te baptizamus*, cum neuter baptizet. ſi enim duo ſint, quorum unus unam partem libri ſcribat, & alius aliam, non erit propria locutio: *Nos ſcipſimus librum iſtum*, ſed ſynecdochica, inquantum totum ponitur pro parte.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a Concilio, quod plures non poſſunt ſimul baptizare unum. Nam Concilium *Lateranenſe* ſub *Innoc. III.* celebratum, dicit in de ſum. Trin. & fid. cap. *firmiter*. „ Sacramentum baptiſmi, quod ad Dei invocationem, „ & individuæ Trinitatis, videlicet Patris, & Filii, & Spiritusſancti conſecratur in aqua, tam „ parvulis, quam adultis, in forma eccleſiæ a quo- „ cumque rite collatum proficit ad ſalutem. Hæc ibi. Per hoc enim, quod dicit ly *in forma eccleſiæ*, & ly *a quocumque*, inſinuat propoſitum. Formam ſiquidem eccleſiæ plures ſimul baptizantes ſervare non poſſunt (ut oſtenſum fuit per dicta circa *primam* concluſionem) & ideo, ſecundum concilium, baptizare ſimul non poſſunt. Rurſus. Cum intentum ipſius Concilii (ut patet per ly *a quocumque*) ſit, extenſiſſime loqui de miniſtris, ideſt aſſignare omnes, qui poſſunt ſacramentum baptiſmi conferre, ſicut propter hanc ſuam intentionem aſſequendam dixit ly *a quocumque*, ideſt ſive clerico, ſive non clerico, ſive maſculo, ſive fœmina, ſive baptizato, ſive non baptizato, ſive hæretico, ſive ſchiſmatico, ſive catholico, ſive bono, ſive malo, &c. ita propter eandem rationem adjunxiſſet ly *a quibuſcumque*, ſi baptiſmum per plures ſimul conferri poſſe vidiſſet. Ex iſta ergo taciturnitate ſua intentioni illi ſuæ univerſaliſſimæ conjuncta denotavit intentum. Ac ſi apertius dixerit. Ideo baptizaturos non appono in numero plurali: quia plures ſimul unum baptizare non poſſunt. *Secundo* vides: quomodo, &c.

AR-

ARTICULUS VII. 382

Utrum in baptiſmo requiratur aliquis, qui baptizatum levet de ſacro fonte.

Inf. a. 8. *ad* 1.

AD Septimum ſic proceditur. Videtur, quod in baptiſmo non requiratur aliquis, qui baptizatum de ſacro fonte levet. Baptiſmus enim noſter per baptiſmum Chriſti conſecratur, & ei conformatur. Sed Chriſtus baptizatus non eſt ab aliquo de fonte ſuſceptus; ſed, ſicut dicitur Matth. 3. *baptizatus Jeſus confeſtim aſcendit de aqua*. Ergo videtur quod nec in aliorum baptiſmo requiratur aliquis, qui baptizatum de ſacro fonte ſuſcipiat.

2. Præterea. Baptiſmus eſt ſpiritualis regeneratio, ut dictum eſt: (*a.* 3. *hu. q.*) Sed in carnali generatione non requiritur niſi principium activum, quod eſt pater; & principium paſſivum, quod eſt mater. Igitur cum in baptiſmo locum patris obtineat ille qui baptizat, locum autem matris ipſa aqua baptiſmi, ut Auguſtinus dicit in quodam Sermone Epiphaniæ, (*qui eſt* 36. *de Temp. to.* 10.) videtur, quod non requiratur aliquis alius, qui baptizatum de ſacro fonte levet.

3. Præterea. In ſacramentis Eccleſiæ nihil deriſorium fieri debet: Sed hoc deriſorium videtur, quod adulti baptizati, qui ſeipſos ſuſtentare poſſunt, & de ſacro fonte exire, ab alio ſuſcipiantur. Ergo videtur, quod non requiratur aliquis, præcipue in baptiſmo adultorum, qui baptizatum de ſacro fonte levet.

Sed Contra eſt, quod Dionyſ. dicit 2. cap. Eccl. hier. (*ante med.*) quod *Sacerdotes aſſumentes baptizatum, tradunt eum ad educationem ſuſceptori, & duci*.

Reſpondeo dicendum, quod ſpiritualis regeneratio, quæ fit per baptiſmum, aſſimilatur quodammodo generationi carnali. Unde dicitur 1. Petri 2. *Sicut modo geniti infantes, rationabiles, ſine dolo, lac concupiſcite*. In generatione autem carnali parvulus nuper natus indiget nutrice, & pædagogo. Unde & in ſpirituali generatione baptiſmi requiritur aliquis, qui fungatur vice nutricis, & pædagogi, informando, & inſtruendo eum, quaſi novitium in fide de his quæ pertinent ad fidem, & vi-

vitam Chriſtianam: Ad quod Prælati Eccleſiæ vacate non poſſunt, circa communem curam populi occupati. parvuli enim & novitii indigent ſpeciali cura præter communem. Et ideo *requiritur, quod aliquis ſuſcipiat baptizatum de ſacro fonte, quaſi in ſuam inſtructionem, & tutelam.*

Et hoc eſt quod Dionyſ. dicit ult. c. Eccleſ. Hierarch. (*verſus fi.*) *Divinis noſtris ducibus* (ideſt Apoſtolis) *ad mentem venit, & viſum eſt ſuſcipere infantes ſecundum iſtum ſanctum modum, quod naturales pueri parentes traderent puerum cuidam docto in divinis pædagogo, & reliquum ſub ipſo puer ageret, ſicut ſub divino patre, & ſalvationis ſanctæ ſuſceptore.*

Ad primum ergo dicendum, quod Chriſtus non eſt baptizatus, ut ipſe regeneraretur, ſed ut alios regeneraret. & ideo poſt baptiſmum non indiguit pædagogo, tanquam parvulus.

Ad ſecundum dicendum, quod in generatione carnali non requiritur ex neceſſitate niſi pater, & mater; ſed ad facilem partum, & educationem pueri convenientem requiritur obſtetrix, & nutrix, & pædagogus: Quorum vicem implet in baptiſmo ille, qui puerum de ſacro fonte levat: Unde non eſt de neceſſitate ſacramenti: ſed unus ſolus poteſt in aqua baptizare, neceſſitate imminente.

Ad tertium dicendum, quod baptizatus non ſuſcipitur a patrino de ſacro fonte propter imbecillitatem corporalem, ſed propter imbecillitatem ſpiritualem, ut dictum eſt. (*in corp. a.*)

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, Papa, & conciliis, quod requiritur aliquis, qui baptizatum de ſacro fonte levet. A ſcripturis quidem per hoc, quod dicitur Matt. vigeſimo octavo. *Docete omnes gentes, baptizantes eos, &c. docentes eos ſervare omnia, quæcumque mandavi vobis*. Ecce: quod, poſtquam aliquos baptizaverint, tenentur docere eoſdem mandata Dei, quæ ſervent, contra hæreticos, aliquoſque alios ſolum baptiſmum, abſque obſervatione omnium mandatorum Chriſti, ad ſalutem ſufficere contendentes. Ex eo enim, quod baptizantes non facile poſſunt per ſeipſos exequi hoc, intelligimus, quod Chriſtus in illo præcepto ad Apoſtolos intendebat, quod ipſi per alios etiam poſſent exequi illud de doctrina erga jam bapti-

pti-

ptizatos. Hi vero, per quos illud executioni mandare intendunt ſacerdotes erga a ſe baptizatos, vocantur patrini: & hi ſunt, qui baptizatum de ſacro fonte levant. Ac ſi ergo ibi ad ſacerdotes aperte dixiſſet Chriſtus. Docete gentes (hic eſt prævius catechiſmus) antequam baptizetis eas, & poſtea eaſdem baptizatas inſtruite adhuc eas, ſive per vos, ſive per patrinos, de doctrina Chriſtiana, cui ſervandæ per baptiſmum ſe obligaverunt. A Papa *Leone* item idipſum in principio dictum inſinuatur in quodam ſuo decreto ſic. *Non plures ad ſuſcipiendum de baptiſmo infantem accedant, quam unus, ſive vir, ſive mulier. In confirmatione quoque idipſum faciant.* Hæc ibi, & recitantur De confecr. diſt. quarta. Item ab *Higinio* Papa. *In catechiſmo, & in baptiſmo, & in confirmatione unus patrinus fieri poteſt, ſi neceſſitas cogit, non eſt tamen conſuetudo Romana, ſed ut ſemper ſingulos ſinguli ſuſcipiant.* Hæc ille: & recitantur de conſecra. dict. ead. A Concilio *Trident.* etiam ſeſſ. 24. de reform. matrim. cap. ſecundo. „ Sancta ſynodos ſtatuit, ut „ unus tantum ſive vir, ſive mulier (juxta ſacro„ rum canonum inſtituta) vel ad ſummum unus, „ & una baptizatum de baptiſmo ſuſcipiant. *Et in*„ *fra.* Parochus, antequam ad baptiſmum conferen„ dum accedat, diligenter ab iis, ad quos ſpecta„ bit, ſciſcitetur, quem, vel quos elegerint, ut ba„ ptizatum de ſacro fonte ſuſcipiant, *&c.* Quod, ſi „ alii ultra deſignatos, baptizatum tetigerint, co„ gnationem ſpiritualem nullo pacto contrahant. „ *Hæc ibi. Item a Concilio* Moguntinenſi. In ba„ ptiſmate, vel in chriſmate non poteſt alium ſu„ ſcipere in filiolum ipſe, qui non eſt baptizatus, „ vel confirmatus. *Hæc illud: & recitantur in De* „ *conſec. diſtin.* 4. *Item a Concil.* Antiſiodorenſi. „ Nom licet Abbati, vel monacho de baptiſmo „ ſuſcipere filios, nec commatres habere. „ Hæc illud: quæ recitantur in De conſecr. diſtin. ead. *Secundo* vides: quomodo ex his bene penſatis, & applicatis doctrina præſens, &c.

ARTICULUS VIII.

Utrum ille qui aliquem levat de ſacro fonte, teneatur ad ejus inſtructionem.

Inf. q. 71. a. 1. ad 3. Et 4. d. 6. q. 2. a. 2. q. 3. cor. & ad 3.

AD Octavum ſic proceditur. Videtur, quod ille qui ſuſcipit aliquem de ſacro fonte, non obligetur ad ejus inſtructionem. Quia nullus poteſt inſtruere, niſi inſtructus: Sed etiam quidam non inſtructi, ſed ſimplices admittunt levare aliquem de ſacro fonte. Ergo ille qui ſuſcipit baptizatum, non obligatur ad ejus inſtructionem.

2. Præterea. Filius magis poteſt a patre inſtrui, quam ab alio extraneo; nam filius habet a patre eſſe, & nutrimentum, & diſciplinam, ut Philoſoph. dicit in 8. Ethic. (*cap. 12. cir. med. to. 5.*) Si ergo ille qui ſuſcipit baptizatum, teneretur eum inſtruere, magis eſſet conveniens, quod pater carnalis filium ſuum de fonte ſuſciperet, quam aliquis alius: quod tamen videtur eſſe prohibitum, ut habetur in Decr. 30. qu. 1. (*c. Parvenit, & c. Dictum eſt.*)

3. Præterea. Plures magis poſſunt inſtruere, quam unus ſolus. Si ergo ille qui ſuſcipit aliquem baptizatum, teneretur eum inſtruere, magis deberent plures ſuſcipere, quam unus ſolus: Cujus contrarium habetur ex Decr. Leonis Papæ: (*quod habet, c. 101. de conſecr. diſt. 4.*) *Non plures*, inquit, *ad ſuſcipiendum de baptiſmo infantem, quam unus, accedant, ſive vir, ſive mulier.*

Sed Contra eſt, quod Auguſtinus dicit in quodam Serm. Paſchali: (*qui eſt 163. de temp. a med. to. 10.*) *Vos ante omnia tam viros, quam mulieres, qui filios in baptiſmate ſuſcepiſtis, moneo, ut vos cognoſcatis fidejuſſores apud Deum extitiſſe pro illis, quos viſi eſtis de ſacro fonte ſuſcipere.*

Reſpondeo dicendum, quod unuſquiſque obligatur ad exequendum officium, quod accepit. Dictum eſt autem, (*art. præc.*) quod ille qui ſuſcipit aliquem de ſacro fonte, aſſumit ſibi officium pædagogi. & ideo *obligatur ad habendam curam de ipſo, ſi neceſſitas immineret*; ſicut eo tempore, & loco, in quo baptizati inter infideles nutriuntur.

Sed ubi nutriuntur inter catholicos Chriſtianos, ſatis poſſunt ab hac cura excuſari, præſumendo quod a ſuis parentibus diligenter inſtruantur: Si tamen quo-

quocumque modo ſentirent contrarium, tenerentur ſecundum ſuum modum ſaluti ſpiritualium filiorum curam impendere.

Ad primum ergo dicendum, quod ubi immineret periculum, oporteret eſſe aliquem doctum in divinis: ſicut Dionyſius dicit, (*c. 7. Eccl. hier. verſ. fin.*) qui baptizatum de ſacro fonte ſuſciperet: Sed ubi hoc periculum non imminet, propter hoc quod pueri nutriuntur inter catholicos, admittuntur quicumque ad hoc officium: quia ea quæ pertinent ad Chriſtianam vitam, & fidem, publice omnibus nota ſunt. Attamen ille, qui non eſt baptizatus, non poteſt ſuſcipere baptizatum, ut eſt declaratum in Concilio Moguntino: (*habetur cap. In bapiſmate, de conſecr. diſt.* 4.) licet non baptizatus poſſit baptizare; quia perſona baptizantis eſt de neceſſitate ſacramenti, non autem perſona ſuſcipientis, ſicut dictum eſt. (*ar. præc. ad* 2.)

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut eſt alia generatio ſpiritualis a carnali, ita etiam debet eſſe alia diſciplina, ſecundum illud Hebr. 12. *Patres quidem carnis noſtræ habuimus eruditores, & reverebamur eos, non multo magis obtemperabimus Patri ſpirituum, & vivemus?* Et ideo alius debet eſſe pater ſpiritualis a patre carnali, niſi neceſſitas contrarium exigat.

Ad tertium dicendum, quod confuſio eſſet diſciplinæ, niſi eſſet unus principalis inſtructor. & ideo in baptiſmo unus debet eſſe principalis ſuſceptor; alii tamen poſſunt admitti, quaſi coadjutores.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & Auguſt. quod ſuſceptor baptizati de ſacro fonte obligatur ad ejus inſtructionem. A D. Aug. quidem, ut eſt *in arg. cont.* Ut vero melius a te intelligatur ſenſus incluſus in ly *fidejuſſores pro illis*, audi ſequentia ex eodem. Subinfert enim Beatus Auguſt. mox dicens. „ Ideoque ſemper eos admonete, ut „ caſtitatem cuſtodiant, juſtitiam diligant, chari- „ tatem teneant, ante omnia ſymbolum, & ora- „ tionem dominicam & vos ipſi tenete, & illis, „ quos accepiſtis de ſacro fonte, oſtendite. „ Hæc ille, ut recitantur in De conſecr. diſtinct. 4. c. *vos ante omnia*. Hinc, quia, ſcilicet patrinus eſt fidejuſſor pro filio ſpirituali talis, qualem depinxit B. Aug. & etiam ſcriptura ſacra (ut nunc dicetur)

factum eſt, ut eccleſia ſtatuerit, quod non baptizatus, ideſt qui non eſt vere fidelis, non ſuſcipiat in filium aliquem in baptiſmo, ſeu non ſit patrinus. Vide *a.* 7. *ap.* Concilium *Moguntinenſe*. Cum enim infidelis, ſive ſit hæreticus, ſive judæus, ſive paganus, non teneat ſymbolum fidei, 2. 2. *q.* 5. *a.* 3. quod tamen ante omnia tenentur patrini tempore opportuno docere filios ſuos ſpirituales: quomodo poterit infidelis ipſe eſſe talis fidejuſſor? A ſcripturis autem inſinuatur per hoc, quod tanquam ad patrinos dicitur Matth. 28. *docentes eos ſervare omnia, quæcumque mandavi vobis*. Hoc eſt. A ſacerdotibus baptizatos, quos in filios tunc eos de baptiſmo levantes ſuſcepiſtis, docete doctrinam Chriſtianam. De quo plenius vide eundem locum Mat. expoſitum *a.* 7. *ap.* Ex his omnibus patet eſſe veriſſimum illud Concilii *Trid.* ſeſſ. 7. de baptiſmo, can. 7. „ Si quis dixerit; baptizatos per baptiſmum ipſum ſolius tantum fidei debitores fieri: non „ autem univerſæ legis Chriſti ſervandæ, anathe„ ma ſit. „ Hæc ibi. Ideo enim patrini ad filios inſtruendos de prædictis adſtricti ſunt, quia filii ſic per baptiſmum ad prædicta ſervanda obligati fuerunt: ita, ut iſta ſit demonſtratio ab effectu ad cauſam. *Secundo* vides; quomodo ex his bene penſatis, & applicatis, &c.

QUÆSTIO LXVIII.

De ſuſcipientibus Baptiſmum, in duodecim articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de ſuſcipientibus baptiſmum.

Et circa hoc queruntur duodecim.

Primo. Utrum omnes teneantur ad ſuſcipiendum baptiſmum.
Secundo. Utrum baptiſmus ſit differendus.
Quarto. Utrum peccatores ſint baptizandi.
Quinto. Utrum peccatoribus baptizatis ſint imponenda opera ſatisfactoria.
Sexto. Utrum requiratur confeſſio peccatorum.
Septimo. Utrum requiratur intentio ex parte baptizati.
Octavo. Utrum requiratur fides.
Nono. Utrum pueri ſint baptizandi.

De-

Decimo. Utrum pueri Judæorum ſint baptizandi invitis parentibus.

Undecimo. Utrum aliqui ſint baptizandi in maternis uteris exiſtentes.

Duodecimo. Utrum furioſi, & amentes ſint baptizandi.

ARTICULUS I. 384

Utrum homines teneantur ad ſuſceptionem Baptiſmi.

Inf. q. 70. ar. 2. ad 3. Et 4. d. 4. qu. 3. art. 3. qu. 2. cor. & ad 3. & d. 6. q. 1. a. 1. q. 1. corp. Et 4. cont. c. 71.

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod non teneantur omnes ad ſuſceptionem baptiſmi. Per Chriſtum enim non eſt hominibus arctata via ſalutis: Sed ante Chriſti adventum poterant homines ſalvari ſine baptiſmo. Ergo & poſt Chriſti adventum.

2. Præterea. Baptiſmus maxime videtur eſſe inſtitutus in remedium peccati originalis. Sed ille qui eſt baptizatus, cum non habeat originale peccatum, non videtur quod poſſit illud transfundere in prolem. Ergo filii baptizatorum non videntur eſſe baptizandi.

3. Præterea. Baptiſmus datur ad hoc, quod aliquis per gratiam a peccato mundetur: Sed hoc conſequuntur illi, qui ſunt ſanctificati in utero ſine baptiſmo. Ergo non tenentur ad ſuſcipiendum baptiſmum.

Sed Contra eſt, quod dicitur Jo. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Et in lib. de eccleſ. dogmat. (*c. 74. inter op. Auguſt. to.* 3.) dicitur: *Baptizatis tantum iter ſalutis eſſe credimus.*

Reſpondeo dicendum, quod ad illud homines tenentur, ſine quo ſalutem conſequi non poſſunt. Manifeſtum eſt autem, quod nullus poteſt ſalutem conſequi, niſi per Chriſtum. Unde & Apoſt. dicit Rom. 5. *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ.*

Ad hoc autem datur baptiſmus, ut aliquis per ipſum regeneratus incorporetur Chriſto, factus membrum ipſius. Unde dicitur Gal. 3. *Quicunque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.* Unde ma-

manifeſtum eſt, *quod omnes ad baptiſmum tenentur*, *& ſine eo non poteſt eſſe ſalus hominibus*.

Ad primum ergo dicendum, quod nunquam homines potuerunt ſalvari etiam ante Chriſti adventum, niſi fierent membra Chriſti; quia, ut dicitur Act. 4. *Non eſt aliud nomen datum hominibus*, *in quo oporteat nos ſalvos fieri*: Sed ante adventum Chriſti homines Chriſto incorporabantur per fidem futuri adventus; cujus fidei ſignaculum erat circumciſio, ut Apoſtolus dicit Rom. 4. ante vero quam circumciſio inſtitueretur, ſola fide, ut Greg. dicit, (*l.* 4. *Moral. c.* 3. *a princ.*) cum ſacrificiorum oblatione, quibus ſuam fidem antiqui Patres profitebantur, homines Chriſto incorporabantur. Poſt adventum etiam Chriſti homines per fidem Chriſto incorporantur, ſecundum illud Epheſ. 3. *Habitare Chriſtum per fidem in cordibus veſtris*. Sed alio ſigno manifeſtatur fides rei jam præſentis, quam demonſtraretur, quando erat futura; ſicut etiam aliis verbis ſignificatur præſens, præteritum, & futurum. Et ideo licet ipſum ſacramentum baptiſmi non ſemper fuerit neceſſarium ad ſalutem: fides tamen, cujus baptiſmus ſacramentum eſt, ſemper neceſſaria fuit.

Ad ſecundum dicendum, quod, ſicut in ſecunda parte dictum eſt, (1. 2. *qu.* 81. *a.* 3. *ad* 2.) illi qui baptizantur, renovantur per baptiſmum ſecundum ſpiritum: Corpus tamen remanet ſubjectum vetuſtati peccati, ſecundum illud Rom. 8. *Corpus quidem mortuum eſt propter peccatum*; *ſpiritus vero vivit propter juſtificationem*. Unde & Auguſtinus probat in lib. 6. contra Julianum, (*cap.* 17. *cir. med. tom.* 7.) quod *non baptizatur in homine quicquid in eo eſt*. Manifeſtum eſt autem, quod homo non generat generatione carnali ſecundum ſpiritum, ſed ſecundum carnem. Et ideo filii baptizatorum cum peccato originali naſcuntur: unde indigent baptizari.

Ad tertium dicendum, quod illi qui ſunt ſanctificati in utero, conſequuntur quidem gratiam emundantem a peccato originali; non tamen ex hoc ipſo conſequuntur characterem, quo Chriſto configurentur. Et propter hoc, ſi aliqui nunc ſanctificarentur in utero, neceſſe eſſet eos baptizari, ut per ſuſceptionem characteris aliis membris Chriſti conformaretur.

AP-

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim *Brentii* dicentis: baptiſmum ſacramentum eſſe liberum. Hoc eſt. Homines non teneri ad ſuſcipiendum illud. Et hæreſim *Alaſcani* dicentis, baptiſmum eſſe penitus rejiciendum. *Secundo* habes, quomodo per rationem oſtendas, illas merito damnari a Concil. *Trid.* ſeſſ. 7. de baptiſ. can. 5. „ Si quis dixerit, baptiſmum liberum eſſe, „ hoc eſt, non neceſſarium ad ſalutem: anathema „ ſit. *Hæc ibi*. *Item a Joan.* 3. Niſi quis renatus, „ *&c. ut* in arg. cont. *Item ab* Eccleſiaſt. dogmat. „ *ut ibidem*. *Item a Concilio* Florent. Primum o„ mnium ſacramentorum locum tenet ſanctum ba„ ptiſma, quod vitæ ſpiritualis janua eſt: per ipſum „ enim membra Chriſti, ac de corpore efficimur ec„ cleſiæ. Et, cum per primum hominem mors in„ troierit in univerſos, niſi ex aqua, & Spiritu „ ſancto renaſcamur, non poſſumus (ut inquit ve„ ritas) in regnum cœlorum introire. *Hæc ibi*. „ *Item a Marc.* 16. Qui crediderit, & baptizatus fue„ rit, ſalvus erit: qui vero non crediderit, conde„ mnabitur. Hoc eſt: Qui vero non crediderit, & baptizatus non fuerit; condemnabitur. Unde S. Amb. quaſi id exponens, lib. 2. de vocatione gent. c. octavo, dicit. *Neque credi fas eſt; eos, qui regenerationis non adepti ſunt ſacramentum, ad ullum beatorum pertinere conſortium*. Et D. Auguſt. quaſi eundem locum interpretatus lib. de origine animæ, ſcribens ad B. Hierony. ait. *Neque negare fas eſt nobis, eas, etiam parvulorum, animas, quæ ſine Chriſti ſacramento de corpore exierunt, non niſi in damnationem trahi*. Hæc ille. *Tertio* vides: quomodo ex iis, &c.

ARTICULUS II. 385

Utrum ſine Baptiſmo aliquis poſſit ſalvari.

1. 2. q. 113. a. 3. ad 1. & 4. d. 4. q. 3. a. 3. q. 2. cor. & ad 3. Et 4. cont. c. 72. Et quol. 1. ar. 4. Et Joan. 6. lect. 7. c. 1.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod ſine baptiſmo nullus poſſit ſalvari. Dicit enim Dominus Joan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei*:

 Sed

Sed illi ſoli ſalvantur, qui regnum Dei intrant. Ergo nullus poteſt ſalvari ſine baptiſmo, quo aliquis regeneratur ex aqua, & Spiritu ſancto.

2. Præterea. In libro de Eccleſiaſt. dogmatibus (*c.* 74. *inter opera Aug. to.* 3.) dicitur: „ Nullum „ catechumenum, quamvis in bonis operibus defun„ ctum, vitam æternam habere credimus, exce„ pto martyrio, ubi totum ſacramentum baptiſmi „ completur: Sed ſi aliquis ſine baptiſmo poſſet ſalvari, maxime hoc haberet locum in Catechumenis bona opera habentibus, qui videntur habere fidem per dilectionem operantem. Ergo videtur, quod ſine baptiſmo nullus poſſit ſalvari.

3. Præterea. Sicut ſupra dictum eſt, (*qu.* 65. *a.* 3. *&* 4.) Sacramentum baptiſmi eſt de neceſſitate ſalutis: Neceſſarium autem eſt, ſine quo non poteſt aliquid eſſe, ut dicitur 5. Metaph. (*tex.* 6. *to.* 3.) Ergo videtur, quod ſine baptiſmo nullus poſſit conſequi ſalutem.

Sed Contra eſt, quod Auguſtinus dicit ſuper Levitic. (*qu.* 84. *a med. to.* 4.) „ inviſibilem ſanctifica„ tionem quibuſdam affuiſſe, & profuiſſe ſine viſi„ bilibus ſacramentis: viſibilem vero ſanctificatio„ nem, quæ fit in ſacramento viſibili, ſine inviſi„ bili poſſe adeſſe, ſed non poſſe prodeſſe. Cum igitur ſacramentum baptiſmi ad viſibilem ſanctificationem pertineat, videtur quod ſine ſacramento baptiſmi aliquis poſſit ſalutem cunſequi per inviſibilem ſanctificationem.

Reſpondeo dicendum, quod ſacramentum baptiſmi *dupliciter* poteſt alicui deeſſe. *Uno modo* & re, & voto: quod contingit illis, qui nec baptizantur, nec baptizari volunt: quod manifeſte ad contemptum ſacramenti pertinet, quantum ad illos, qui habent uſum liberi arbitrii. Et ideo *hi, quibus hoc modo deeſt baptiſmus, ſalutem conſequi non poſſunt:* quia nec ſacramentaliter, nec mentaliter Chriſto incorporantur, per quem ſolum eſt ſalus.

Alio modo poteſt ſacramentum baptiſmi alicui deeſſe re, ſed non voto: ſicut cum aliquis baptizari deſiderat, ſed aliquo caſu prævenitur morte, antequam baptiſmum ſuſcipiat: Et *talis ſine baptiſmo actuali ſalutem conſequi poteſt, propter deſiderium baptiſmi*, quod procedit ex fide per dilectionem operante, per quam Deus interius hominem ſanctificat, cujus potentia ſacramentis viſibilibus non alligatur. Unde Ambroſ. dicit (*in lib. de obitu Valentin. aliquant. a med.*) de Valentiniano, qui catechumenus mortuus fuit: *Quem regeneraturus eram, amiſi:*

amiſit: verumtamen ille gratiam, quam popoſcit, non amiſit.

Ad primum ergo dicendum, quod, ſicut dicitur 1. Reg. 16. *Homo videt ea, quæ parent: Dominus autem intuetur cor.* Ille autem, qui deſiderat per baptiſmum regenerari ex aqua, & Spiritu ſancto, corde quidem regeneratus eſt, licet non corpore; ſicut & Apoſtolus dicit Rom. 2. quod *circumciſio cordis eſt in ſpiritu, non in littera, cujus laus non ex hominibus, ſed ex Deo eſt.*

Ad ſecundum dicendum, quod nullus pervenit ad vitam æternam, niſi abſolutus ab omni culpa, & reatu pœnæ. quæ quidem univerſalis abſolutio fit in perceptione baptiſmi, & in martyrio. propter quod dicitur, quod in martyrio omnia ſacramenta baptiſmi complentur, ſcil. quantum ad plenam liberationem a culpa, & pœna. Si quis ergo Catechumenus ſit habens deſiderium baptiſmi, quia aliter in bonis operibus non moreretur, quæ non poſſunt eſſe ſine fide per dilectionem operante, talis decedens non ſtatim pervenit ad vitam æternam, ſed patietur pœnam pro peccatis præteritis. ipſe tamen *ſalvus erit ſic quaſi per ignem*, ut dicitur 1. ad Cor. 3.

Ad tertium dicendum, quod pro tanto dicitur ſacramentum baptiſmi eſſe de neceſſitate ſalutis, quia non poteſt eſſe homini ſalus, niſi ſaltem in voluntate habeatur, quæ apud Deum reputatur pro facto.

APPENDIX.

EX art. habes *primo:* quomodo per rationem oſtendas, & in ſenſu recto intelligas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, Auguſt. & concilio: quod aliquis poteſt ſalvari ſine baptiſmo. A D. Auguſt. quidem; ut ponitur *in arg. cont.* A Concil. *Trid.* quoque, quod, poſtquam dixerat ſeſſ. 6. ca. 7. hæc verba. *Sacramentum baptiſmi eſt ſacramentum fidei, ſine qua nulli unquam contigit juſtificatio*, deinde ait ſeſſ. 7. de ſacramentis, can. 4. „ Si „ quis dixerit: ſine eis ſacramentis, aut eorum vo„ to, per ſolam fidem homines a Deo gratiam ju„ ſtificationis adipiſci: anathema ſit. *Item* ſeſſ. 6.c. „ 4. ſi. *Item ibi. c.* 14. *dicit*. Pœna æterna, vel ſacra„ mento, vel ſacramenti voto, una cum culpa remittitur. Hæc ibi. A ſcripturis item hoc, quod narratur Act. 10. Cornelium centurionem cum quibuſdam ſuis recepiſſe Spiritum ſanctum, quo & linguis loqueba-

tur, antequam actualiter baptizaretur a B. Petro, quem ex voto ſalutis ſuæ, ideoque ex voto baptiſmi virtualter concepti, vocaverat. Item per illud Pſal. 9. *Deſiderium pauperum exaudivit Dominus.* Talium enim pauperum, ideſt humilium, utpote in quorum orationem reſpicit, & non ſpernit preces eorum, *Pſal.* 101. eſt votum, de quo loquimur: & ſub hac univerſali ad particulare noſtrum deſcendendo, eſt votum baptiſmi. Dominum autem exaudire deſiderium pauperum, ſic in particulari loquendo, eſt homines ex voto baptiſmi poſſe conſequi ſalutem. Exauditio ſiquidem talis deſiderii ſonat in ſalutem; juxta illud ad Moyſen Exod. 14. *Quid clamas ad me? Loquere filiis*, &c. *Tu autem eleva virgam tuam*, &c. *Secundo* vides, &c.

ARTICULUS III. 386

Utrum Baptiſmus ſit differendus.

4. d. 4. q. 3. a. 1. q. 2. & d. 17. q. 3. a. 1. qu. 4. cor. & mal. qu. 4. a. 1.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod baptiſmus ſit differendus. Dicit enim Leo Papa: (*epiſt.* 4. *cap.* 5.) *Duo tempora*, Paſcha, & Pentecoſte, *ad baptizandum a Romano Pontifice legitime præfixa ſunt. Unde dilectionem veſtram monemus, ut nullos alios dies huic obſervationi miſceatis.* Videtur ergo, quod oporteat non ſtatim aliquem baptizari, ſed uſque ad prædicta tempora baptiſmum differri.

2. Præterea. In Concilio Agathenſi (*can.* 34. *to.* 4. *& habetur ca.* 93. *de conſecr. diſt.* 4.) legitur: „ Judæi, quorum perfidia frequenter ad vomitum „ redit, ſi ad leges catholicas venire voluerint, octo „ menſes inter catechumenos Eccleſiæ limen intro„ eant; & ſi pura fide venire noſcantur, tunc de„ mum baptiſmi gratiam mereantur. „ Non ergo ſtatim ſunt homines baptizandi; ſed uſque ad certum tempus eſt differendum baptiſma.

3. Præterea. Sicut dicitur Iſajæ 27. *Iſte eſt omnis fructus, ut auferatur peccatum*: Sed magis videtur auferri peccatum, vel etiam diminui, ſi baptiſmus diu differatur. *Primo* quidem, quia peccantes poſt baptiſmum gravius peccant, ſecundum illud Hebr. 10. *Quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt?* ſcilicet per baptiſmum. *Secundo*, quia baptiſmus tollit peccata præterita, non autem fu-

futura: unde quanto magis baptiſmus differtur, tanto plura peccata tollit. Videtur ergo, quod baptiſmus debeat diu differri.

Sed Contra eſt, quod dicitur Eccl. 5. *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem*: Sed perfecta converſio ad Deum eſt eorum, qui regenerantur in Chriſto per baptiſmum. Non ergo debet baptiſmus differri de die in diem.

Reſpondeo dicendum, quod circa hoc diſtinguendum eſt, utrum ſint baptizandi pueri, vel adulti. Si enim *pueri ſint baptizandi, non eſt differendum baptiſma. Primo* quidem, quia non expectatur in eis major inſtructio, aut etiam plenior converſio: *Secundo* propter periculum mortis; quia non poteſt eis alio remedio ſubveniri, niſi per ſacramentum baptiſmi.

Adultis vero ſubveniri poteſt per ſolum baptiſmi deſiderium, ut ſupra dictum eſt. (*art. præced.*) Et ideo *adultis, non ſtatim cum convertuntur, eſt ſacramentum baptiſmi conferendum, ſed oportet differre uſque ad aliquod certum tempus. Primo* quidem propter cautelam Eccleſiæ, ne decipiatur, ſacramentum ficte accedentibus conferens, ſecundum illud 1. Jo. 4. *Nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus, ſi ex Deo ſint*: Quæ quidem probatio ſumitur de accedentibus ad baptiſmum, quando per aliquod ſpatium eorum fides, & mores examinantur. *Secundo* hoc eſt neceſſarium ad utilitatem eorum, qui baptizantur: quia aliquo temporis ſpatio indigent, ad hoc quod plene inſtruantur de fide, & exercitentur in his quæ pertinent ad vitam Chriſtianam. *Tertio* hoc eſt neceſſarium ad quandam reverentiam ſacramenti; dum in ſolemnitatibus præcipuis, ſcilicet Paſchæ, & Pentecoſtes, homines ad baptiſmum admittuntur; & ita devotius Sacramentum ſuſcipiunt.

Hæc tamen dilatio eſt prætermittenda *duplici* ratione. *Primo* quidem, quando illi qui ſunt baptizandi, apparent perfecte inſtructi in fide, & ad baptiſmum idonei: ſicut Philippus ſtatim baptizavit Eunuchum, ut habetur Act. 8. & Petrus Cornelium, & eos qui cum eo erant, ut habetur Act. 10. *Secundo* propter infirmitatem, aut aliquod periculum mortis. Unde Leo Papa dicit; (*epiſt.* 4. *cap.* 6. *circ. princ.*) *Hi qui neceſſitate mortis, ægritudinis, obſidionis, perſecutionis, & naufragii urgentur, omni tempore debent baptizari.*

Si tamen aliquis morte præveniatur, articulo neceſſitatis ſacramentum excludente, dum expectat tem-

tempus ab Eccleſia inſtitutum, ſalvatur, licet per ignem, ut ſupra dictum eſt: (*ar. prec.*) Peccat autem, ſi ultra tempus inſtitutum ab Eccleſia differat accipere baptiſmum, niſi ex cauſa neceſſaria, & licentia Prælatorum Eccleſiæ: Sed tamen & hoc peccatum cum aliis deleri poteſt per ſuccedentem contritionem, quæ ſupplet vicem baptiſmi, ut ſupra dictum eſt: (*in corp. & ar. prec.*)

Ad primum ergo dicendum, quod illud mandatum Leonis Papæ de obſervandis duobus temporibus in baptiſmo, intelligendum eſt de adultis: excepto tamen periculo mortis, quod ſemper in pueris eſt timendum, ut dictum eſt. (*in cor. ar.*)

Ad ſecundum dicendum, quod illud de Judæis eſt inſtitutum ad Eccleſiæ cautelam, ne ſimplicium fidem corrumpant, ſi non fuerint plene converſi: Et tamen, ut ibidem ſubditur, *ſi infra tempus præſcriptum aliquod periculum infirmitatis incurrerint, debent baptizari.*

Ad tertium dicendum, quod baptiſmus per gratiam, quam confert, non ſolum removet peccata præterita, ſed etiam impedit peccata futura, ne fiant. Hoc autem præcipue deſiderandum eſt, ut homines non peccent, ſecundario autem, ut levius peccent, vel etiam ut eorum peccata mundentur, ſecundum illud 1. Joan. 2. *Filioli mei, hæc ſcribo vobis, ut non peccetis: ſed & ſi quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Jeſum Chriſtum juſtum; & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris.*

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem deſtruas errorem *Publicanorum* dicentium, baptizandos non eſſe parvulos, donec intelligibilem, & rationis capacem ætatem attigerint. Et *Hamſtedii* dicentis: Sine baptiſmo ſervare infantes ad aliquot annos, liberum eſſe cuique, nec ullius conſcientiam hac in re ad certum tempus adſtringi poſſe. Item *Anabaptiſtarum* dicentium: quod melius eſt, omittere baptiſmum in parvulis, quam eos ſine fide, id eſt, non credentes baptizare. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, hos merito damnari a dictis *art. ſecundo, in coroll. poſt ad tertium*. Item a Concilio *Africano*: de quo B. Cyprianus ad Fidum, qui opinabatur, pueros intra ſecundum, & tertium diem conſtitutos non debere baptizari, reſpondet ſic. *Longe aliud in concilio noſtro omnibus viſum eſt. In hoc enim, quod tu putabas faciendum, nemo conſentit*;

tis; ſed univerſi judicavimus, nulli hominum nato miſericordiam Dei, & gratiam denegandam. Hæc ille. Vide in corpore Conciliorum. Item a Concilio *Trident.* ſeſſ. ſeptima, de baptiſ. cano. duodecimo. „ Si quis dixerit: neminem eſſe baptizandum, niſi „ ea ætate, qua Chriſtus baptizatus eſt, vel in ipſo „ mortis articulo: anathema ſit. *Et can.* 13. Si quis „ dixerit: parvulos, eo, quod actum credendi non „ habent, ſuſcepto baptiſmo inter fideles computan- „ dos non eſſe: ac propterea, cum ad annos diſcre- „ tionis pervenerint, eſſe rebaptizandos: aut præ- „ ſtare omitti eorum baptiſma, quam eos non actu „ proprio credentes baptizare in ſola fide eccleſiæ; „ anathema ſit. *Hæc ibi. Item a dictis in* ſecunda „ ſecundæ, articulorum numero 912. „ *Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS IV. 387

Utrum peccatores ſint baptizandi.

Inf. art. 8. *ad* 4.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod peccatores ſint baptizandi. Dicitur enim Zachar. 13. *In die illa erit fons patens domui David, & habitantibus Hieruſalem, in ablutionem peccatoris, & menſtruatæ*: quod quidem intelligitur de fonte baptiſmali. Ergo videtur, quod ſacramentum baptiſmi ſit etiam peccatoribus exhibendum.

2. Præterea. Dominus dicit Matth. 9. *Non opus eſt valentibus medicus, ſed male habentibus*: Male autem habentes ſunt peccatores. Cum igitur ſpiritualis medici, ſcilicet Chriſti, medicina ſit baptiſmus, videtur quod peccatoribus ſit ſacramentum baptiſmi exhibendum.

3. Præterea. Nullum ſubſidium debet peccatoribus ſubtrahi: Sed peccatores baptizati ex ipſo charactere baptiſmali ſpiritualiter adjuvantur, cum ſit quædam diſpoſitio ad gratiam. Ergo videtur, quod ſacramentum baptiſmi ſit peccatoribus exhibendum.

Sed Contra eſt, quod Aug. dicit: (*tr.* 72. *in Joan. implic. a med. to.* 9. *ſed expreſſe ſerm.* 15. *de verb. Apoſt. c.* 11. *cir. med. to.* 10.) *Qui creavit te ſine te, non juſtificabit te ſine te*: Sed peccator, cum habeat voluntatem non diſpoſitam, non cooperatur Deo, immo magis contrarium operatur. Ergo fruſtra adhiberetur ſibi baptiſmus ad juſtificationem non diſpoſito.

† *Ai-*

† *Alias* Sed Contra eſt, quod Auguſt. ad Bonifacium dicit: (*hab. in l.* 1. *de peccator. merit. & remiſ. c.* 26. *a med. to.* 7. *vide inf. q.* 73. *a.* 3. *ad* 1.) In baptiſmo aliquis membrum Chriſti efficitur: Sed nullus peccator perſiſtens in voluntate peccandi poteſt fieri membrum Chriſti, quod eſt incorporari Chriſto. Ergo hujuſmodi peccator non eſt baptizandus; quia fruſtra baptizaretur. †

Reſpondeo dicendum, quod aliquis poteſt dici peccator *dupliciter*. *Uno modo* propter maculam, & reatum præteritum: Et *ſic peccatoribus eſt ſacramentum baptiſmi conferendum*: quia eſt ad hoc ſpecialiter inſtitutum, ut per ipſum peccatorum ſordes mundentur, ſecundum illud Epheſ. 5. *Mundans eam*, ſcilicet Eccleſiam, *lavacro aquæ in verbo vitæ*.

Alio modo poteſt dici aliquis peccator ex voluntate peccandi, & propoſito perſiſtendi in peccato: *Et ſic peccatoribus non eſt ſacramentum baptiſmi conferendum*. *Primo* quidem, quia per baptiſmum homines Chriſto incorporantur, ſecundum illud Gal. 3. *Quicunque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis*. Quamdiu autem aliquis habet voluntatem peccandi, non poteſt eſſe Chriſto conjunctus, ſecundum illud 2. Cor. 6. *Quæ participatio juſtitiæ cum iniquitate*? Unde & Auguſt. dicit in lib. de pœnitentia, (*ſc. hom. ult. inter* 50. *c.* 2. *a princ. to.* 10.) quod *nullus ſuæ voluntatis arbiter conſtitutus poteſt novam vitam inchoare, niſi cum veteris vitæ pœniteat*. *Secundo*, quia in operibus Chriſti, & Eccleſiæ nihil debet fieri fruſtra: Fruſtra autem eſt, quod non pertingit ad finem, ad quem eſt ordinatum: Nullus autem habens voluntatem peccandi ſimul poteſt a peccato mundari, ad quod ordinatur baptiſmus: quia hoc eſſet ponere contradictoria eſſe ſimul. *Tertio*, quia in ſacramentalibus ſignis non debet eſſe aliqua falſitas. Eſt autem ſignum falſum, cui res ſignificata non reſpondet. Ex hoc autem quod aliquis lavandum ſe præbet per baptiſmum, ſignificatur quod ſe diſponat ad interiorem ablutionem; quod non contingit de eo, qui habet propoſitum perſiſtendi in peccato. Unde manifeſtum eſt, quod talibus ſacramentum baptiſmi non eſt conferendum.

Ad primum ergo dicendum, quod illud verbum eſt intelligendum de peccatoribus, qui habent voluntatem recedendi a peccato.

Ad ſecundum dicendum, quod ſpiritualis medicus, ſcilicet Chriſtus, operatur *dupliciter*: *Uno modo* interius per ſeipſum: & ſic præparat voluntatem hominis, ut bonum velit, & malum odiat; *Alio modo* ope-

operatur per miniſtros; exterius adhibendo ſacramenta: & ſic operatur perficiendo exterius id, quod eſt interius inchoatum. Et ideo ſacramentum baptiſmi non eſt exhibendum, niſi ei in quo interioris converſionis aliquod ſignum apparet: ſicut nec medicina corporalis adhibetur infirmo, niſi in eo aliquis motus vitalis naturæ appareat.

Ad tertium dicendum, quod baptiſmus eſt fidei ſacramentum. Fides autem informis non ſufficit ad ſalutem, nec ipſa eſt fundamentum, ſed ſola fides formata, quæ per dilectionem operatur, ut Auguſt. dicit in lib. de fide, & operibus: (*c. 16. tom. 4.*) Unde nec ſacramentum baptiſmi ſalutem conferre poteſt cum voluntate peccandi, quæ fidei formam excludit. Non eſt autem per impreſſionem characteris baptiſmalis aliquis diſponendus ad gratiam, quamdiu in eo apparet voluntas peccandi: quia *Deus neminem ad virtutem compellit*, ſicut Damaſc. dicit. (*l. 2. orth. fid. c. 30. in princ.*)

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & concilio; quod peccatores ſunt, & non ſunt baptizandi. A ſcripturis quidem: ut per hoc, quod dicitur Act. 2. „ His auditis compuncti ſunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apoſtolos; Quid faciemus viri fratres? „ Petrus autem ad illos: Pœnitentiam, inquit, agite; & baptizetur unuſquiſque veſtrum, *&c.* Qui „ ergo receperunt ſermonem, baptizati ſunt. *Item* „ *Act.* 3. Pœnitemini igitur, & convertimini; ut „ deleantur peccata veſtra, *&c. & cap.* 4. Multi „ eorum, qui audierant verbum, crediderunt; & „ factus eſt numerus eorum quinque millia. *Item* „ *Act.* 10. Reſpondit Petr. Nunquid aquam quis prohibere poteſt; ut non baptizentur hi, qui Spiritum ſanctum acceperunt? *Item cap.* 8. Ait Eunuchus: Ecce aqua. Quis prohibet me baptizari? „ Dixit autem Philippus. Si credis ex toto corde: „ licet. „ Per ſingula enim hæc loca conſtat intentum utrumque, ſcilicet, quod peccatores ſunt, & non ſunt baptizandi: quoniam, ſicut affirmatio eſt cauſa affirmationis, ita negatio negationis, ſecundum Philoſophum. Si igitur peccatori, qualis erat Eunuchus credenti ex toto corde licitum eſſe dare baptiſmum, dicit Philippus: utique per conſequens dicit etiam, quod peccatori indiſpoſito ad fidem formatam, quod eſt,

eſt, quando manet in voluntate peccandi, non licet conferre baptiſmum. Vide *a.* 8. pro bono dictorum captu. Rurſus. Si peccatoribus compunctis corde, ſi pænitentibus, ſi recipientibus ſermonem ſalutiferum, ſi converſis, ſi ad gratiam ſpiritus ſancti diſpoſitis eſt conferendum baptiſma (ſecundum Apoſt. Petrum) procul dubio, ſecundum eundem, impœnitentibus conferendum non eſt. A Conc. autem *Trid.* inſinuatur ſeſſ. 14. c. 1. „ Fuit quidem pœnitentia univerſis hominib. qui ſe mortali aliquo peccato inquinaſſent, quovis tempore ad gratiam aſſequendam neceſſaria: illis etiam, qui baptiſmi ſacramento ablui petiviſſent: ut, perverſitate abjecta, & eliminata tantam Dei offenſionem cum peccati odio, & pio animi dolore deteſtarentur. *Hęc ibi. Et ſeſſ. 6. ca. 6.* Propterea moventur adverſus peccata per odium aliquod, & deteſtationem: hoc eſt, per eam pœnitentiam, quam ante baptiſmum agi oportet. „ Hæc ibi. Hoc ultimum dicitur: quia pœnitentia Chriſtiani hominis poſt lapſum multo alia a baptiſmali eſt: ut ait Concil. *Trid. ſeſſ. 6. cap.* 14. *Secundo* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS V. 388

Utrum peccatoribus baptizatis ſint imponenda opera ſatisfactoria.

Sup. q. 49. *a.* 3. *ad* 2. *& inf. a.* 6. *c. Et* 2. *d.* 6. *q.* 1. *ar.* 1. *q.* 1. *corp. Et* 3. *diſt.* 19. *ar.* 3. *q.* 2. *ad* 1. *Et* 4. *diſ.* 6. *qu.* 1. *art.* 1. *qu.* 1. *cor. Et* 4. *cont. c.* 58. *& Rom.* 11. *lect.* 4.

AD Quintum ſic proceditur. Videtur, quod peccatoribus baptizatis ſint opera ſatisfactoria imponenda. Hoc enim ad juſtitiam Dei pertinere videtur, ut pro quolibet peccato aliquis puniatur, ſecundum illud Eccleſ. ult. *Cuncta quæ fiunt, adducet Deus in judicium*: Sed opera ſatisfactoria imponuntur peccatoribus in pœnam præteritorum peccatorum. Ergo videtur, quod peccatoribus baptizatis ſint opera ſatisfactoria imponenda.

2. Præterea. Per opera ſatisfactoria exercitantur peccatores de novo converſi ad juſtitiam, & ſubtrahuntur eis occaſiones peccandi: nam ſatisfacere eſt peccatorum cauſas excidere, & peccatis aditum non indulgere: Sed hoc maxime eſt neceſſarium nuper baptizatis. Ergo videtur, quod baptizatis ſint opera ſatisfactoria injungenda.

3. Præ-

3. Præterea. Non minus debitum eſt, ut homo Deo ſatisfaciat, quam proximo: Sed nuper baptizatis injungendum eſt, ut ſatisfaciant proximis, ſi eos læſerint. Ergo eſt etiam eis injungendum, ut Deo ſatisfaciant per opera pœnitentiæ.

Sed Contra eſt, quod Ambroſ. ſuper illud Rom. 11. *Sine pœnitentia ſunt dona, & vocatio Dei*, dicit: *Gratia Dei in baptiſmo non requirit gemitum, neque planctum, vel etiam opus aliquod, ſed ſolam fidem, & omnia gratis condonat.*

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut Apoſtol. dicit Rom. 6. *Quicunque baptizati ſumus in Chriſto, in morte ipſius baptizati ſumus: conſepulti enim ſumus ei per baptiſmum in mortem*, ita ſcilicet quod homo per baptiſmum incorporatur ipſi morti Chriſti.

Manifeſtum eſt autem ex ſupradictis, (*quæſt.* 48. & 49.) quod mors Chriſti ſatisfactoria fuit ſufficienter pro peccatis, *non ſolum noſtris, ſed etiam totius mundi*, ut dicitur 1. Joan 2. Et ideo ei qui baptizatur, pro quibuſcunque peccatis non eſt aliqua ſatisfactio injungenda. hoc enim eſſet injuriam facere paſſioni, & morti Chriſti, quaſi ipſa non eſſet ſufficiens ad plenariam ſatisfactionem pro peccatis baptizatorum.

Ad primum ergo dicendum, quod, ſicut Auguſt. dicit in lib. 1. de baptiſmo parvulorum, (*ſeu de peccat. merit. & remiſ. c. 26. a med. tom.* 7.) ad hoc baptiſmus valet, *ut baptizati Chriſto incorporentur, ut membra ejus.* Unde ipſa pœna Chriſti fuit ſatisfactoria pro peccatis baptizatorum; ſicut & pœna unius membri poteſt eſſe ſatisfactoria pro peccato alterius membri. Unde Iſ. 53. dicitur: *Vere languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit.*

Ad ſecundum dicendum, quod nuper baptizati exercitandi ſunt ad juſtitiam, non per opera pœnalia, ſed per opera facilia, *ut quaſi quodam lacte facilis exercitii promoveantur ad perfectiora*, ut Gloſſ. (*ord. implic.*) dicit ſuper illud Pſal. 130. *Sicut ablactatus eſt ſuper matre ſua.* Unde & Dominus diſcipulos ſuos de novo converſos a jejunio excuſavit, ut patet Matth. 9. Et hoc eſt quod dicitur 1. Petr. 2. *Sicut modo geniti infantes, lac concupiſcite, ut in eo creſcatis in ſalutem.*

Ad tertium dicendum, quod reſtituere male ablata proximis, & ſatisfacere eis de injuriis illatis, eſt ceſſare a peccando: quia hoc ipſum, quod eſt detinere aliena, & proximum læſum non placare, eſt peccatum. Et ideo peccatoribus baptizatis injungen-

gendum eſt, quod ſatisfaciant proximis, ſicut & quod deſiſtant a peccato. Non eſt autem eis injungendum, quod pro peccatis præteritis aliquam pœnam patiantur.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & Conciliis: quod baptizatis nuper non ſunt imponenda opera ſatisfactoria. A ſcripturis quidem per hoc, quod dicitur Epheſ. 5. *Mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ſibi glorioſam Eccleſiam non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujuſmodi*. Ex eo enim, quod tale lavacrum, inquit Apoſtolus, adeo Eccleſiam mundari, ut pro illo tunc non habeat maculam, ideſt, peccatum mortale, aut rugam, ideſt, peccatum veniale, aut aliquid hujuſmodi, ideſt, reatum alicujus pœnæ, demonſtrat cuique ſapienti: quod noviter baptizatis nulla opera ſatisfactoria injungenda ſunt. Nam, ſi tota, & culpa, & pœna (ſecundum Apoſtolum ibi) per baptiſmum illum relaxatur Eccleſiæ, ideſt baptizatis omnibus: injuſtum eſſet, aliquam ſatisfactionem in pœnam tunc baptizato imponere. Pro qua enim vel minima pœna tollenda tunc imponeturei ſatisfactio? ſi tota pœna jam per baptiſmum ſublata fuit? Imponere ergo aliquod opus ſatisfactorium recenter baptizato eſſet dicere factis; quod baptiſmus non delet totam pœnam ſimul cum tota culpa: id, quod eſt falſiſſimum, utpote contra Concil. nunc adducendum. A Concil. autem *Florent.* idem inſinuatur: „ Hujus ſacramenti effectus eſt remiſſio omnis culpæ originalis, & actualis, omnis quoque pœnæ, „ quæ pro ipſa culpa debetur: propterea baptizatis „ nulla pro peccatis præteritis injungenda eſt ſatisfactio; ſed morientes, antequam culpam aliquam „ committant, ſtatim ad regnum cœlorum, & Dei „ viſionem perveniunt. „ Hæc illud in dec. ſeu conſtit. ſuper un. Arm. Huic concordat etim Conc. *Trid. ſeſſ.* 14. *c.* 2. dicens; quod conſtat, miniſtrum baptiſmi judicem eſſe non oportere; & quod per baptiſmum Chriſtum induentes nova prorſus in illo efficimur creatura, plenam, & integram peccatorum omnium remiſſionem conſequentes. *Secundo* vides, &c.

AR-

ARTICULUS VI.

Utrum peccatores ad baptiſmum accedentes teneantur ſua peccata confiteri.

3. *d.* 19. *a.* 3. *q.* 1. *ad* 1. *Et* 4. *cont. ca.* 18. *Et Roman.* 11. *co.* 4.

AD Sextum ſic proceditur. Videtur, quod peccatores ad baptiſmum accedentes teneantur ſua peccata confiteri. Dicitur enim Matth. 3. quod *baptizabantur multi a Joanne in Jordane, confitentes peccata ſua*: Sed baptiſmus Chriſti eſt perfectior, quam baptiſmus Joannis. Ergo videtur, quod multo magis illi, qui ſunt baptizandi baptiſmo Chriſti, debeant ſua peccata confiteri.

2. Præterea. Proverb. 28. dicitur: *Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea miſericordiam conſequetur*: Sed ad hoc aliqui baptizantur, ut de peccatis ſuis miſericordiam conſequantur. Ergo baptizandi debent ſua peccata confiteri.

3. Præterea. Pœnitentia requiritur ante baptiſmum, ſecundum illud Act. 2. *Agite pœnitentiam, & baptizetur unuſquiſque veſtrum*: Sed confeſſio eſt pars pœnitentiæ. Ergo videtur, quod confeſſio peccatorum requiratur ante baptiſmum.

Sed Contra eſt, quod confeſſio peccatorum debet eſſe cum fletu. dicit enim Auguſt. in lib. de pœnit. (*ſeu de vera, & falſa pœnit. c.* 14. *parum a princip. tom.* 4.) *Omnis iſta varietas confitenda eſt, & deflenda.* Sed, ſicut Ambroſ. dicit, (*ſup. illud Rom.* 11. *Sine pœnitentia ſunt dona*) *gratia Dei in baptiſmo non requirit gemitum, neque planctum.* Ergo a baptizandis non eſt requirenda confeſſio peccatorum.

Reſpondeo dicendum, quod *duplex* eſt peccatorum confeſſio. *Una* quidem interior, quæ fit Deo: Et *talis confeſſio peccatorum requiritur ante baptiſmum*: ut ſc. homo ſua peccata recogitans de eis doleat: *non enim poteſt inchoare novam vitam, niſi pœniteat eum veteris vitæ*, ut dicit Auguſt. in lib. de pœnit. (*ſc. hom. ult. inter* 50. *c.* 2. *a princ. to.* 10.)

Alia vero eſt confeſſio peccatorum exterior, quæ fit ſacerdoti: *Et talis confeſſio non requiritur ante baptiſmum*. *Primo* quidem; quia talis confeſſio, cum reſpiciat perſonam miniſtri, pertinet ad pœnitentiæ ſacramentum, quod non requiritur ante baptiſmum, quia eſt janua omnium ſacramentorum. *Secundo*, quia

quia confeſſio exterior, quæ fit ſacerdoti, ordinatur ad hoc, quod ſacerdos confitentem abſolvat a peccatis, & liget ad opera ſatisfactoria; quæ baptizatis non ſunt imponenda, ut ſupra dictum eſt; (*art. præc.*) nec etiam baptizati indigent remiſſione peccatorum per claves Eccleſiæ, quibus omnia remittuntur per baptiſmum. *Tertio*, quia ipſa particularis confeſſio homini facta eſt pœnoſa propter verecundiam confitentis. Baptizato autem nulla exterior pœna imponitur. Et ideo a baptizatis non requiritur ſpecialis confeſſio peccatorum; ſed ſufficit generalis, quam faciunt, cum ſecundum ritum Eccleſiæ abrenuntiant Satanæ, & omnibus pompis ejus. Et hoc modo dicit quædam Gloſſa (*ordin. ſuper illud: Et baptizabantur ab eo*) Matth. 3. quod *in baptiſmo Joannis exemplum dabatur baptizandis confitendi peccata, & promittendi meliora*. Si qui tamen baptizandi ex devotione ſua peccata confiteri vellent, eſſet eorum confeſſio audienda, non ad hoc quod eis ſatisfactio imponeretur, ſed ad hoc quod contra peccata conſueta eis ſpiritualis informatio vitæ traderetur.

Ad primum ergo dicendum, quod in baptiſmo Joannis non remittebantur peccata, ſed erat baptiſmus pœnitentiæ. Et ideo convenienter accedentes ad illud baptiſma confitebantur peccata, ut ſecundum qualitatem peccatorum eis pœnitentia determinaretur. Sed baptiſmus Chriſti eſt ſine exteriori pœnitentia, ut Ambroſ. dicit. (*loc. ſupra cit.*) Unde non eſt ſimilis ratio.

Ad ſecundum dicendum, quod baptizatis ſufficit confeſſio interior Deo facta, & etiam exterior generalis, ad hoc quod dirigantur, & miſericordiam conſequantur: nec requiritur confeſſio ſpecialis exterior ſicut ſupra dictum eſt. (*in corp.*)

Ad tertium dicendum, quod confeſſio eſt pars pœnitentiæ ſacramentalis, quæ non requiritur ante baptiſmum, ut dictum eſt: (*in corp. art.*) ſed requiritur interioris pœnitentiæ virtus.

APPENDIX.

Ex art. habes 1.: quomodo per rationem a ſimili interimas hæreſes *Armenorum* dicentium: Baptiſmum non poſſe alicui conferri, niſi eidem conferatur Euchariſtiæ ſacramentum. Si enim, antequam baptizetur quis, volunt eidem conferendam eſſe Euchariſtiam, retunduntur ex ratione art., eo, quod baptiſmus eſt janua ſacramentorum: ſi vero poſt, adhuc alia ejus ratione rejiciuntur eo, quod non indigent

jam

jam baptizati remiſſione peccatorum, antequam poſt baptiſmum peccent. Quod ſi dicatur, quod indigent aliis effectibus per Euchariſtiam datis, puta augmento gratiæ, ſapore quodam ſpirituali, &c. reſpondetur, quod indigent illis, ſed non neceſſario, cum per gratiam per baptiſmum habitam, & adhuc conſervatam poſſint ad ſalutem pervenire. Et iſta erit ratio Conc. *Triden.* nunc adducendi. Conſequenter ergo non neceſſitatur quis ad ſumptionem Euchariſtiæ tempore baptiſmi, ita ſcil., quod non poſſit baptizari, niſi ante, vel poſt adhuc in gratia exiſtens Euchariſtiam ſumat. A ſimili ergo determinavit D. Thomas per hunc art. contra Armenorum prædictam hæreſim: quando per eundem formaliter determinavit, quod accedentes ad baptiſmum non tenentur ad ſacramentalem confeſſionem ſuorum peccatorum. Et ſicut determinat, quod ad confeſſionem talem ex eorum devotione poſſunt admitti cum limitatione in text. fin. ſuper hoc adducta: ita a ſimili determinaſſe tunc intelligitur, quod ſi quis adultus vellet poſt baptiſmum ex devotione communicari, poſſet (ſi tamen per ætatem liceret, aliiſque neceſſariis concurrentibus, puta jejunio, &c.) ad Euchariſtiæ ſumptionem admitti. *Secundo* habes: quomodo per rationem a ſimili oſtendas, hanc merito fuiſſe damnatam a Concil. *Trid.* ſeſſ. 21. cap. 4. ſic. *Docet ſancta ſynodus, parvulos uſu rationis carentes nulla obligari neceſſitate ad ſacramentalem Euchariſtiæ communionem; ſiquidem adeptam in baptiſmo gratiam illa ætate amittere non poſſunt*. Hæc ibi. Ecce: Ex Concil. ratio ſupradicta a ſimili: quod in gratia baptiſmali conſtitutus non indiget neceſſario communicari ſacramentaliter, non quia non poſſit gratiam amittere, ſi eſt adultus: ſed quia gratia tunc habita ſufficit ex ſe ad ſalutem. Item ab eodem ſeſſ. ead. can. 4. *Si quis dixerit, parvulis antequam ad annos diſcretionis pervenerint, neceſſariam eſſe Euchariſtiæ communionem: anathema ſit*. Junge dictis id, quod idem Conc. de baptiſmo parvulorum ſanxit; & aperte damnationem erroris Armenorum conſpicies. Sic enim in ſeſſ. 7. can. 13. de baptiſmo ait; *Si quis dixerit: parvulos eo, quod actum credendi non habent, ſuſcepto baptiſmo inter fideles computandos non eſſe, ac propterea, cum ad annos diſcretionis pervenerint, eſſe baptizandos; aut præſtare, eorum omitti baptiſma, quam eos non actu proprio credentes baptizari in ſola fide Eccleſiæ: Anathema ſit*. Hæc ibi. Ecce Concil. vult, parvulos ante annos diſcretionis baptizari, & adeo determinare id vult, ut damnet contrarium dicen-

centes; quod tamen Concil. parvulos ipſos baptizatos ad Euchariſtiam ſumendam dicit non eſſe ulla neceſſitate adſtrictos, contrarium dicentes anathemate percelleus. *Tertio* habes: quomodo per rationem oſtendas merito Conc. *Triden* addidiſſe ly *poſt baptiſmum lapſis*, quando de confeſſionis neceſſitate loquens ſeſſ. 14. cap. 5. ait: *Ex inſtitutione ſacramenti pænitentiæ jam explicata, univerſa Eccleſia ſemper intellexit inſtitutam etiam eſſe a Domino integram peccatorum confeſſionem, & omnibus poſt baptiſmum lapſis jure divino neceſſariam exiſtere*. Et eadem ſeſſione de pœnitentiæ ſacramento, cano. 1. *Si quis dixerit; in Catholica Eccleſia pœnitentiam non eſſe vere, & proprie ſacramentum pro fidelibus; quoties poſt baptiſmum in peccata labuntur, ipſi Deo reconciliandis a Chriſto Domino inſtitutum: Anathema ſit*. Et cano. 2. *Si quis dixerit*, &c. atque *ideo pœnitentiam non recte ſecundam poſt naufragium tabulam appellari: Anathema ſit*. Hæc ibi. Non ſine cauſa enim Conc., quando pœnitentialem confeſſionem neceſſariam eſſe dicit, ſignanter ponit ly *lapſis poſt baptiſmum, vel quoties poſt baptiſmum in peccata labuntur, vel hanc ſecundam poſt naufragium tabulam*. Innuitur enim ex hoc, quod confeſſio ſacramentalis neque ante, neque poſt baptiſmum eſt neceſſaria; niſi baptizati denuo lapſi ſint. *Quarto* vides, &c.

ARTICULUS VII. 390

Utrum ex parte baptizati requiratur intentio ſuſcipiendi ſacramentum baptiſmi.

Inf. qu. 69. a. 9. Et 4. d 6. q. 1. art. 2. qu. 3. & d. 27. qu. 1. art. 2. qu. 4. cor.

AD Septimum ſic proceditur. Videtur, quod ex parte baptizati non requiratur intentio ſuſcipiendi ſacramentum baptiſmi. Baptizatus enim ſe habet ſicut patiens in ſacramento: Intentio autem non requiritur ex parte patientis, ſed ex parte agentis. Ergo videtur, quod ex parte baptizati non requiratur intentio ſuſcipiendi baptiſmum.

2. Præterea. Si prætermittatur id, quod requiritur ad baptiſmum, homo eſt denuo baptizandus; ſicut cum prætermittitur invocatio Trinitatis, ut ſupra dictum eſt: (*q. 66. a. 6.*) Sed ex hoc non videtur aliquis eſſe denuo baptizandus, quod intentionem non habeat ſuſcipiendi baptiſmum; alioquin cum de intentione baptizati non conſtet, quilibet poſſet pete-
re

re ſe denuo baptizari propter intentionis defectum. Non videtur ergo, quod intentio requiratur ex parte baptizati, ut ſuſcipiat ſacramentum.

3. Præterea. Baptiſmus contra peccatum originale datur: Sed originale peccatum contrahitur ſine intentione naſcentis. Ergo baptiſmus, ut videtur, intentionem non requirit ex parte baptizati.

Sed Contra eſt, quod ſecundum ritum Eccleſiæ baptizandi profitentur ſe petere ab Eccleſia baptiſmum per quod profitentur ſuam intentionem de ſuſceptione ſacramenti.

Reſpondeo dicendum, quod per baptiſmum aliquis moritur veteri vitæ peccati, & incipit quandam vitæ novitatem, ſecundum illud Rom. 6. *Conſepulti ſumus Chriſto per baptiſmum in mortem, ut quomodo Chriſtus ſurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.*

Et ideo, ſicut ad hoc quod homo moriatur veteri vitæ, requiritur ſecundum Aug. (*hom. ult. inter* 50. *c.* 2. *a princ. to.* 10.) in habente uſum liberi arbitrii voluntas, qua eum veteris vitæ pœniteat; ita requiritur voluntas, qua intendat vitæ novitatem, cujus principium eſt ipſa ſuſceptio ſacramenti. Et ideo ex parte baptizati requiritur voluntas, ſive intentio ſuſcipiendi ſacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quod in juſtificatione, quæ fit per baptiſmum, non eſt paſſio coacta, ſed voluntaria. & ideo requiritur intentio recipiendi id, quod ei datur.

Ad ſecundum dicendum, quod ſi in adulto deeſſet intentio ſuſcipiendi ſacramentum, eſſet rebaptizandus: ſi tamen hoc non conſtaret, eſſet dicendum: *Si non es baptizatus, ego te baptizo.*

Ad tertium dicendum, quod baptiſmus ordinatur non ſolum contra originale peccatum, ſed etiam contra actualia, quæ per voluntatem, & intentionem cauſantur.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas errorem *Cathaphrygarum* dicentium, baptizandos eſſe mortuos. Non enim mortui cadaver habet intentionem ſuſcipiendi baptiſmum, ut patet. Nec valet pro illo errore ſuſtentando dicere, baptiſmum conferri debere mortuo in hoc ſenſu, quod aliquis vivus in demortui locum ſubmiſſus baptizetur nomine mortui, & ſic mortuus intelligatur baptizari, & baptiſmus ille proſit mortuo. Unde ipſi Ca-

thaphrygæ, & *Marcioniſtæ* dicebant, baptiſmum conferri debere mortuo ei profuturum, baptizato vivo in demortui locum ſubmiſſo. Errore itaque hoc ultimo errorem primum excuſare, aliqualiter declarando, volebant. Illos ſiquidem per hunc ſecundum errorem, opinor, voluiſſe quaſi reſpondendo dicere; quod intentio vivi pro intentione mortui reputabatur tunc, & ſic baptiſmus baptizato vivo proderat defuncto. Quemadmodum, ſi dicamus nos, ſicut & dicimus, quod intentio aliorum pro puerulo ad baptiſmum delato reputatur pro intentione puerulì ipſius, atque ei prodeſt, *art. 9.* Verum ſimilitudo non tenet; imo diſtat plurimum. Nam puer eſt corpus vivum ſub cœlo, & eſt ille, qui baptizatur; quorum neutrum eſt in eorum poſitione. Neque enim cadaver defuncti baptizatur, ſed is vivus, qui in locum defuncti ſubmittitur; neque cadaver illud eſt vivum ſub cœlo. Unde intentio repræſentantium pueros ad baptiſmum poteſt eis imputari, atque prodeſſe, quia per aliquid, puta per baptiſmum actualiter pueris illis collatum, revera eis applicatur. Cum ergo defuncti corpus (etiam abſtrahendo ab hoc, quod non eſt vivum) non tangatur actu per aquam baptiſmi, intentio illa vivi prædicti non habet, unde re vera poſſit applicari defuncto. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, prædictum errorem cum ſua declaratione merito damnari a ſcripturis 1. Cor. 15.
„ Alioquin quid facient, qui baptizantur pro mortuis, ſi mortui non reſurgunt? Ut quid etiam baptizantur pro illis? Ut quid & nos periclitamur omni hora? Intantum ratam (*inquit Ambroſ.*) & ſtabilem vult oſtendere reſurrectionem mortuorum, ut det exemplum eorum, qui tam ſecuri erant de futura reſurrectione, ut etiam pro mortuis baptizarentur, ſi quem forte mors præveniſſet, timentes, ne aut male, aut non reſurgeret.
„ *Unde ſubjecit*: Ut quid & baptizantur pro illis?
„ Exemplo hoc non factum illorum probat, ſed fixam ſententiam de reſurrectione oſtendit. Quid & nos periclitamur omni hora? Dicendo, quid & nos periclitamur, diſcrevit perſonas, oſtendens non catholicos eſſe, qui pro mortuis baptizantur.
„ Denique ſupra dixit, ut quid baptizantur pro illis? Nunquid dixit, & baptizamur pro illis? „
Hæc D. Ambr.. Ubi vides, quod Apoſtolus in illis laudat unum, de quo ibi ad longum tractabat, ſc. fidem reſurrectionis certam, & condemnat aliud, tanquam non catholicum, videlicet vivos baptizari pro mortuis. Ubi etiam nota, quod error hic fuit

ab

ab *Cathaphrygis*, & *Marcioniſtis* ab inferis revocatus: & ideo attribuitur nunc illis, quoniam tempore Apoſtoli, qui fuit eis anterior, inveniebatur. Item ab Eccleſ. 9. *Mortui non habent ultra mercedem, nec partem in hoc ſæculo, & in opere, quod ſub Sole geritur*. Si igitur, ſecundum ſcripturam, mortui non habent ultra mercedem, nec partem in opere, quod ſub Sole geritur, quomodo poterit baptiſmus mortuo prodeſſe, qui datur vivo in defuncti locum ſubmiſſo? Diligenter vero nota, quod hujuſmodi ſcriptura loquitur de mortuis extra Dei gratiam: ideo facit mentionem de mercede, quæ nonniſi habentibus gratiam in cœlo datur, & etiam negat eos habere partem in bono opere, quod ſub Sole geritur, quia ſc. ſunt extra charitatem, quæ facit omnia communia ita, ut exiſtens in ea poſſit veraciter dicere Domino: *Particeps ego ſum omnium timentium te*, Pſal. 118. Hoc dixerim, ne ex illa ſcriptura male intellecta motus negares, vel dubitares, quod orationes, & pia opera vivorum ſecundum intentionem S. Eccleſiæ facta, proſunt mortuis in purgatorio, & gaudium afferunt in cœlo exiſtentibus, ita, quod utrique horum habent partem in bono opere geſto ſub Sole. Ratio, quia illorum quiſque eſt in charitate. At defunctus ſine baptiſmo non erat, neque eſt in charitate, & conſequenter talis, ſecundum ſcripturam præmiſſam non habet partem in bono opere, quod geritur ſub Sole. Item a Mar. ult. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur*. Ecce, quod non baptizatus per ſe ita, quod baptiſmus eum tangat, non poteſt ſalvari. Item a ſynodo *Carthaginenſi* 3. in *Trullo* confirmata, cap. 6. *Placuit, ut corporibus defunctorum Euchariſtia non detur. Dictum eſt enim a Domino: Accipite, & edite. Cadavera autem nec accipere poſſunt, nec edere. Cavendum eſt etiam, ne mortuos baptizari poſſe, fratrum infirmitas credat, quibus nec Euchariſtiam dari, licitum eſt*. Hæc ibi. De Euchariſtia non danda mortuis concordat Conc. 6. *Conſtantinopol: canon*. 3. propter eandem rationem: Item & Concil. *Antiſiodorenſe canon*. 12. *Tertio* habes: quomodo per rationem oſtendas, merito dictum fuiſſe 1. Pet. 3. quod *& vos nunc ſimilis formæ ſalvos facit baptiſma, non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deum*. Ubi oſtenditur, quod intentio in baptizando requiritur. Patet enim, quod interrogatio præſupponit interrogati intentionem, & ut interrogantem audiat, & ut ad interrogationem reſpondeat. Habes *Quarto*: quomodo

per rationem oſtendas, recte uti Eccleſiam hoc ritu, ut ſc. accedentes ad baptiſmum poſtulent a ſacerdote baptizari. Per hanc ſiquidem ſuam poſtulationem deſignatur, ſuam ipſorum intentionem requiri ad baptiſmum, cum ea, quæ ſunt in voce, ſint earum, quæ ſunt in anima, paſſionum notæ; ubi dicit Philoſ. 1. *lib. Perihermenias*. Quanti autem æſtimandi ſint ritus Eccleſiæ tales, conjicies ex anathematiſmo poſito ex *Trid.* Conc. ſupra *art. 6. in corollario* immediate poſt probationem *tertiæ* concluſionis. *Quinto* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS VIII. 391

Utrum fides requiratur ex parte baptizati.

4. d. 6. q. 1. a. 3. q. 1. & q. 2. ar. 2. qu. 3. corp. & d. 9. art. 2. q. 2. ad 2.

AD Octavum ſic proceditur. Videtur, quod fides requiratur ex parte baptizati: Sacramentum enim baptiſmi a Chriſto eſt inſtitutum: Sed Chriſtus formam baptiſmi tradens fidem baptiſmo præmittit, dicens Mar. ult. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit*. Ergo videtur, quod niſi ſit fides, non poſſit eſſe ſacramentum baptiſmi.

2. Præterea. Nihil fruſtra in ſacramentis Eccleſiæ agitur: Sed ſecundum ritum Eccleſiæ ille qui accedit ad baptiſmum, de fide interrogatur, cum dicitur: *Credis in Deum Patrem*, &c. Ergo videtur, quod fides ad baptiſmum requiratur.

3. Præterea. Ad baptiſmum requiritur intentio ſuſcipiendi ſacramentum: Sed hoc non poteſt eſſe ſine recta fide, cum baptiſmus ſit rectæ fidei ſacramentum. per eum enim incorporantur homines Chriſto, ut Auguſt. dicit in lib. 1. de baptiſmo parvulorum (*ſeu de peccat. merit. & remiſ. cap. 26. a med. tom. 7.*) Hoc autem non poteſt eſſe ſine recta fide, ſecundum illud Epheſ. 3. *Habitare Chriſtum per fidem in cordibus veſtris*. Ergo videtur, quod ille qui non habet rectam fidem, non poſſit ſuſcipere ſacramentum baptiſmi.

4. Præterea. Infidelitas eſt graviſſimum peccatum, ut in 2. parte habitum eſt: (2. 2. *q.* 10. *art.* 3.) Sed permanentes in peccato non ſunt baptizandi. Ergo etiam nec permanentes in infidelitate.

Sed Contra eſt, quod Gregor. ſcribens Quirino Epiſcopo (*in Regiſt. l. 9. epiſt. 61. a princ.*) dicit: *Ab antiqua Patrum inſtitutione didicimus, ut qui apud hæ-*

hæreſim in Trinitatis nomine baptizantur, cum ad ſanctam Eccleſiam redeunt, aut unctione chriſmatis, aut impoſitione manus, aut ſola profeſſione fidei ad ſinum matris Eccleſiæ revocentur. Hoc autem non eſſet, ſi recta fides eſſet de neceſſitate baptiſmi. Non ergo recta fides ex neceſſitate requiritur ad ſuſceptionem baptiſmi.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut ex dictis patet, (*qu. 63. art. 6. & qu. 66. art. 9.*) *duo* efficiuntur in anima per baptiſmum, ſc. *character*, & *gratia*. *Dupliciter* ergo aliquid ex neceſſitate requiritur ad baptiſmum. *Uno modo*, ſine quo gratia haberi non poteſt, quæ eſt ultimus effectus ſacramenti: Et *hoc modo recta fides ex neceſſitate requiritur ad baptiſmum:* quia, ſicut dicitur Rom. 3. *Juſtitia Dei eſt per fidem Jeſu Chriſti.*

Alio modo requiritur aliquid ex neceſſitate ad baptiſmum, ſine quo character baptiſmatis imprimi non poteſt: *Et ſic recta fides baptizati non requiritur ex neceſſitate ad baptiſmum, ſicut nec recta fides baptizantis, dummodo adſint cætera, quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti.* non enim ſacramentum perficitur per juſtitiam hominis dantis, vel ſuſcipientis baptiſmum, ſed per virtutem Dei.

Ad primum ergo dicendum, quod Dominus loquitur ibi de baptiſmo, ſecundum quod perducit homines ad ſalutem per gratiam juſtificantem: quod quidem ſine recta fide eſſe non poteſt: & ideo ſignanter dicit: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit.*

Ad ſecundum dicendum, quod Eccleſia intendit homines baptizare, ut emundentur a peccato, ſecundum illud Iſa. 27. *Hic eſt omnis fructus, ut auferatur peccatum.* Et ideo quantum eſt de ſe, non intendit dare baptiſmum niſi habentibus rectam fidem, ſine qua non eſt remiſſio peccatorum. & propter hoc interrogat accedentes ad baptiſmum, an credant. Si tamen ſine recta fide aliquis baptiſma ſuſcipiat extra Eccleſiam, non percipit illud ad ſuam ſalutem. Unde Auguſt. dicit: (*lib. 4. de baptiſ. cont. Donatiſt. in princ. to. 7.*) *Eccleſia paradiſo comparata indicat nobis, poſſe quidem baptiſmum ejus homines etiam foris accipere, ſed ſalutem beatitudinis extra eam neminem percipere, vel tenere.*

Ad tertium dicendum, quod etiam non habens rectam fidem circa alios articulos poteſt habere rectam fidem circa ſacramentum baptiſmi: & ita non impeditur, quin poſſit habere intentionem ſuſcipiendi ſacramentum baptiſmi: Si tamen etiam circa hoc ſa-

cramentum non recte ſentiat, ſufficit ad perceptionem ſacramenti generalis intentio, qua intendit ſuſcipere baptiſmum, ſicut Chriſtus inſtituit, & ſicut Eccleſia tradit.

Ad quartum dicendum, quod ſicut ſacramentum baptiſmi non eſt conferendum ei, qui non vult ab aliis peccatis recedere; ita etiam nec ei, qui non vult infidelitatem deſerere: Uterque tamen ſuſcipit ſacramentum, ſi ei conferatur, licet non ad ſalutem.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim *Anabaptiſtarum* dicentium, melius eſſe omittere baptiſmum, quam pueros ſine fide, ideſt non credentes, baptizare. Vel ſic, præſtare prorſus omittere baptiſmum in parvulis, quam eos baptizare ſine fide. Item hæreſim *Henricianorum* dicentium; quod baptiſma nihil proficit ei, qui id ſine prævia fide ſuſcipit. Nam, cum ei imprimat characterem, & aggreget numero fidelium (ut ſupra & per articulum, & per Concilium *Florent.* vidimus) aliquid proficit ei. Quod, ſi intelligeretur per ly *nihil ei proficit*, quod non confert ei indigno gratiam, eſſet ſententia catholica, & non hæreſis. At, quia ab Gabriele Prateolo (tit. *Henriciani*) recenſentur inter hæreſes: ideo ſenſum hunc non catholicum, ſed erroneum habere, putandum videtur. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, merito has damnari per decretum *Eugenii IV.* ſacro approb. *Floren.* Concil. quod adductum eſt ſupra in notatione poſt probationem *ſecundæ* concluſ. Ibi enim, cum perfici dicuntur ſacramenta tribus, nulla fit mentio de fide, & conſequenter per hoc reprobantur *Anabaptiſtæ*, & omnes, qui, fidem de neceſſitate ſacramenti requiri in baptizando, contendunt. Pro tanto namque ſunt nunc allatæ illorum poſitiones, pro quanto hoc ipſum includunt, vel dicunt. Item per Concil. *Trid.* ibi adductum damnari intelliguntur, dum de intentione ad conferenda ſacramenta requiſita neceſſario, nulla facta mentione de fide, loquitur. Item per *Gregorium* Papam *III.* ad Bonifacium ſic. „ Quoſdam abſque interrogatione ſymboli ab adulteris, & indignis presbyteris faſſus es baptizatos. „ In his tua dilectio teneat antiquum morem Eccleſiæ, quia quiſquis in nomine Patris, & Filii, „ & Spiritus ſancti baptizatus eſt, rebaptizari eum „ minime licet. „ Hæc Gregorius. Ubi vides, non eſſe reiterandum baptiſma, etiam quod ſine interroga-

ga-

gatione fidei quis baptizatus ſit. Papa ergo per hoc decretum innuit, quod fides baptizati ad baptiſmi characterem imprimendum non concurrit de neceſſitate, & conſequenter damnare contrarium. Item per omnia illa Concilia videntur hujuſmodi poſitiones damnari, per quæ determinatur, quod ab hæreticis, Paganis, Judæiſve, & (ut ſemel dicam) ab infidelibus poteſt conferri baptiſmus verus, ut a *Nicolao IV.* ad conſulta Bulgarorum, ſupra *q. 67. art.* 5. & a Concil. *Trid.* ſeſſ. 7. de baptiſmo, can. 4. „ Si quis dixerit, baptiſmum, qui etiam datur ab „ hæreticis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus „ ſancti, cum intentione faciendi, quod facit Eccle- „ ſia, non eſſe verum baptiſmum: Anathema ſit. „ Hæc ibi. Ratio, quod damnetur per hæc, eſt, quia ſemper agens eſt nobilius patiente, & principalius conſideratum, quam patiens in materia alicujus rei vere perficiendæ. Unde, ſi vera fides non requiritur de neceſſitate ſacramenti in agente ad baptiſmum, ſequitur, quod nec in patiente, ſeu recipiente baptiſmum requiratur de neceſſitate tali ad ſuſcipiendum characterem: & conſequenter, quod damnans unum, ſcil. de agente, damnat & aliud, ſcilicet de patiente. *Tertio* habes: quomodo per rationem probes; regulas fidei catholicæ, quæ ponuntur a B. Auguſtino in lib. de fide ad Petrum, c. 33. merito dicere. „ Firmiſſime tene, & nullatenus dubites; ſa- „ cramentum baptiſmatis non ſolum apud Eccleſiam „ catholicam, ſed etiam apud hæreticos, qui in no- „ mine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti baptizant, „ eſſe poſſe; ſed extra Eccleſiam catholicam prodeſ- „ ſe non poſſe. „ Hæc ibi. Applica ex ſuperioribus ad propoſitum. *Quarto* vides, &c.

ARTICULUS IX. 392

Utrum pueri ſint baptizandi.

4. d. 4. qu. 3. art. 1. qu. 1. Et mal. qu. 4. ar. 1. co. pri. Et quol. 4. art. 10. corp. Et quol. 9. art. 22. cor.

AD Nonum ſic proceditur. Videtur, quod pueri non ſint baptizandi. In eo enim qui baptizatur, requiritur intentio ſuſcipiendi ſacramentum, ut ſupra dictum eſt: (*a. 7. hu. q.*) Hujuſmodi autem intentionem non poſſunt pueri habere, cum non habeant uſum liberi arbitrii. Ergo videtur, quod non poſſint ſuſcipere ſacramentum baptiſmi.

2. Præterea. Baptiſmus eſt fidei ſacramentum, ut ſupra dictum eſt: (*q.* 65. *ar.* 1.) Sed pueri non habent fidem, quæ conſiſtit in credentium voluntate, ut Auguſt. dicit ſuper Joan. (*Tract.* 26. *aliquant. a princ. tom.* 9. *& l. de prædeſt. Sanctor. cap.* 5. *in fi. to.* 7.) Nec etiam poteſt dici, quod ſalventur in fide parentum: quia quandoque parentes ſunt infideles; & ſic magis per eorum infidelitatem damnarentur. Ergo videtur, quod pueri non poſſint baptizari.

3. Præterea. 1. Pet. 3. dicitur, quod *homines ſalvos facit baptiſma, non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deum*: Sed pueri neque conſcientiam habent bonam, vel malam, cum non habeant uſum rationis; neque etiam convenienter ipſi interrogantur, cum non intelligant. Non ergo pueri debent baptizari.

Sed Contra eſt, quod Dionyſius dicit ultimo cap. Eccl. hierarch. (*verſ. fi.*) *Divini noſtri duces*, ſcilicet Apoſtoli, *probaverunt infantes recipi ad baptiſmum*.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut Apoſtolus dicit Rom. 5. *Si unius delicto mors regnavit per unum*, ſcilicet per Adam, *multo magis abundantiam gratiæ, & donationis, & juſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Jeſum Chriſtum*. Pueri autem ex peccato Adæ peccatum originale contrahunt. quod patet ex hoc, quod ſunt mortalitati ſubjecti, quæ per peccatum primi hominis in omnes pertranſiit, ut Apoſtolus ibidem dicit. Unde multo magis pueri poſſunt per Chriſtum gratiam accipere, ut regnent in vita æterna. Ipſe autem Dominus dicit Joan. 3. quod *niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei*. Unde *neceſſarium fuit, pueros baptizari*, ut ſicut per Adam damnationem incurrerunt naſcendo, ita per Chriſtum ſalutem conſequantur renaſcendo.

Fuit etiam conveniens, pueros baptizari, ut a pueritia nutriti in his, quæ ſunt Chriſtianæ vitæ, firmius in ea perſeverent, ſecundum illud Proverb. 22. *Adoleſcens juxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea*. Et hanc rationem aſſignat Dionyſ. ultimo cap. Eccleſiaſt. hierarch. (*verſ. fi.*)

Ad primum ergo dicendum, quod regeneratio ſpiritualis, quæ fit per baptiſmum, eſt quodammodo ſimilis nativitati carnali, quantum ad hoc, quod ſicut pueri in maternis uteris conſtituti non per ſeipſos nutrimentum accipiunt, ſed ex nutrimento matris ſuſtentantur; ita etiam pueri nondum habentes

bentes uſum rationis, quaſi in utero matris Eccleſiæ conſtituti, non per ſeipſos, ſed per actum Eccleſiæ ſalutem ſuſcipiunt. Unde Auguſtinus dicit in libro 1. de peccatorum meritis, & remiſſione: (*c.* 25. *cir. fi. to.* 7.) „ Mater Eccleſia os maternum „ parvulis præbet, ut ſacris myſteriis imbuantur; „ quia nondum poſſunt corde proprio credere ad juſtitiam, nec ore proprio confiteri ad ſalutem, „ (*quæ ſequuntur*, *hab. c.* 19. *cir. fi.*) Si autem „ propterea recte fideles vocantur, quoniam fidem „ per verba geſtantium quodammodo profitentur, „ cur etiam non pœnitentes habeantur, cum per „ eorundem verba geſtantium, diabolo, & huic ſæculo abrenuntiare monſtrentur? „ Et eadem ratione poſſunt dici intendentes, non per actum propriæ intentionis, cum ipſi quandoque contranitantur, & plorent, ſed per actum eorum, a quibus offeruntur.

Ad ſecundum dicendum, quod, ſicut Aug. ſcribens Bonifacio (*l.* 1. *cont. duas epiſt. Pelag. c.* 22. *to.* 7.) dicit, „ in Eccleſia Salvatoris parvuli per „ alios credunt, ſicut ex aliis, quæ in baptiſmo remittuntur, peccata traxerunt. „ Nec impeditur eorum ſalus, ſi parentes ſint infideles: quia, ſicut Auguſtin. dicit eidem Bonifacio ſcribens, (*epiſt.* 23. *cir. med. to.* 2.) „ offeruntur parvuli ad percipiendam ſpiritualem gratiam, non tam ab eis, quorum geſtantur manibus, (quamvis & ab ipſis, ſi „ & ipſi boni fideles ſunt) quam ab univerſa ſocietate Sanctorum, atque fidelium. Ab omnibus namque offerri recte intelliguntur, quibus placet quod „ offeruntur, & quorum charitate ad communionem „ ſancti ſpiritus adjunguntur. „ Infidelitas autem propriorum parentum, etiamſi eos poſt baptiſmum dæmoniorum ſacrificiis imbuere conentur, pueris non nocet: quia, ut Auguſtinus ibid. (*cir. princ.*) dicit, „ puer ſemel generatus per aliorum carnalem voluptatem, cum ſemel regeneratus fuerit „ per aliorum ſpiritualem voluntatem, deinceps non „ poteſt vinculo alienæ iniquitatis obſtringi, cui „ nulla ſua voluntate conſentit, ſecundum illud „ Ezech. 18. Sicut anima patris mea eſt, ita etiam „ anima filii: Anima quæ peccaverit, ipſa morietur. Sed ideo ex Adam traxit, quod ſacramenti „ illius gratia ſolveretur, quia nondum erat anima „ ſeparatim vivens. „ Fides autem unius, immo totius Eccleſiæ, parvulo prodeſt per operationem Spirituſſancti, qui unit Eccleſiam, & bona unius alteri communicat.

 Ad

Ad tertium dicendum, quod ſicut puer, cum baptizatur, non per ſeipſum, ſed per alios credit, ita non per ſeipſum, ſed per alios interrogatur; & interrogati confitentur fidem Eccleſiæ in perſona pueri, qui huic fidei aggregatur per fidei ſacramentum. Conſcientiam autem bonam conſequitur puer etiam in ſeipſo, non quidem actu, ſed habitu per gratiam juſtificantem.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſes illorum, qui etiam contra puerulos abſque ratione, ſed quadam vecordia propria moti ſævire non erubuerunt. Hi ſunt *Munezerici* dicentes: baptiſma infantum non eſſe a Deo. Item *Paterni*, ut infra *qu.* 69. *art.* 2. Item *Lutherus* (ut Papa *Leo X.* in bulla ſua contra illum refert.) dicens: *in Puero poſt baptiſmum negare remanens peccatum, eſt Paulum, & Chriſtum ſimul conculcare*. Item *quidam*, Direct. Inquiſ. 2. *par. q.* 7. dicentes, quod baptiſmus non eſt communiter tam parvulis, quam adultis perfectum remedium ad ſalutem. Item *Publicani* dicentes, baptizandos non eſſe parvulos, donec intelligibilem, & rationis capacem ætatem attigerint. Item *Henriciani* dicentes, baptiſma nihil prodeſſe parvulis uſu rationis carentibus, quod fidem habere nequeant rationis expertes. Item *Hamſtedii* dicentes, ſine baptiſmo ſervare infantes ad aliquot annos, liberum eſſe cuique, nec illius conſcientiam hac in re ad certum tempus adſtringi poſſe. Adducitur hic error præſens, pro quanto ex eadem officina, ſaltem per modum fautoriæ, proficiſci videtur. Item *Cathari* dicentes, baptiſmo non indigere infantes, quod ſint ſine peccato. Item omnes illi, qui ſupra *ar.* 8. in appen. adducuntur. Ibi enim alia ratione recenſentur, & hoc in loco alia (ut conſideranti patere poteſt) recenſendi veniunt. Item *Pelagius*, & *Armeni* dicentes, baptiſmo non indigere pueros ob peccatum originale, quia illud non habent. Item *Balthaſar Pacimontanus* dicens, baptizatos parvulos, cum ad annos diſcretionis pervenerint, rebaptizandos fore, quia baptiſmus parvulis non prodeſt. Item *Anabaptiſtæ* dicentes, pueros rebaptizandos, ſive aqua retingendos. *Secundo* habes: quomodo per rationem demonſtres, has omnes pro diverſis ſuis partibus merito damnari ab aliquo ſequentium Conciliorum, vel, &c. Ut a Concil. *Trid.* ſeſſ. 7. de baptiſmo, can. 13. „ Si quis di-

„ xerit „

„ xerit, parvulos, eo, quod actum credendi non ha-
„ bent, ſuſcepto baptiſmo, inter fideles computan-
„ dos non eſſe, ac propterea, cum ad annos diſcre-
„ tionis pervenerint, eſſe rebaptizandos, aut præ-
„ ſtare omitti eorum baptiſma, quam eos non a-
„ ctu proprio credentes baptizari in ſola fide Ec-
„ cleſiæ: Anathema ſit. „ Item a Papa *Leone X.* in bulla ſua contra errores Martini *Lutheri*, quæ incipit: *Exſurge Domine*, ubi, hoc prædicto inter multos enarrato, dicit. „ De eorundem itaque ve-
„ nerabilium fratrum noſtrorum conſilio, & aſſen-
„ ſu, ac omnium, & ſingulorum prædictorum ma-
„ tura deliberatione præhabita, auctoritate omnipo-
„ tentis Dei, & Beatorum Apoſtolorum Petri, &
„ Pauli, & noſtra præfatos omnes, & ſingulos ar-
„ tic. ſeu errores, tanquam (ut præmittitur) re-
„ *ſpective* hæreticos, aut ſcandaloſos, aut falſos,
„ aut piarum aurium offenſivos, vel ſimplicium
„ mentium ſeductivos, & veritati catholicæ obvian-
„ tes, damnamus, reprobamus, atque omnino re-
„ jicimus, ac pro damnatis, reprobatis, & rejectis
„ ab omnibus utriuſque ſexus Chriſtifidelibus haberi
„ debere, harum ſerie decernimus, & declaramus.
„ *Hæc ille*. *Item a Concil.* Pariſ. *ſub Ludovico, &*
„ *Lothario lib.* 1. *c.* 9. Quoniam fides Chriſti ubique
„ pollet, & parvuli de Chriſtianis parentibus nati,
„ antequam ad intelligibilem ætatem veniant, ba-
„ ptiſmatis ſacramenta percipiunt, neceſſe eſt, ut,
„ quod imbecillis ætas nequivit, intelligibilis di-
„ ſcere fatagat. Quod, quia ab uſu Chriſtianæ re-
„ ligionis propter quorundam incuriam receſſit,
„ quantæ eſt negligentiæ, quantique diſcriminis,
„ ſatis dici non poteſt. „ Hæc ibi. Ecce: Non dixit Concilium, quod hujuſmodi parvuli rebaptizentur, aut quod interrogentur, ſi volunt habere ratum, quod alii vice eorum promiſerunt, ſed tantum, ut audiſti. Item a Concil. *Trid.* ſeſſ. 7. de baptiſmo, can. 14. „ Si quis dixerit, hujuſmodi par-
„ vulos baptizatos, cum adoleverint, interrogandos
„ eſſe, an ratum habere velint, quod patrini eorum
„ nomine, dum baptizarentur, polliciti ſunt, &,
„ ubi ſe nolle reſponderint, ſuo eſſe arbitrio relin-
„ quendos, nec alia interim pœna ad Chriſtianam
„ vitam cogendos, niſi ut ab Euchariſtia, aliorum-
„ que ſacramentorum perceptione arceantur, donec
„ reſipiſcant: Anathema ſit. *Hæc ibi*. *Item a Con-*
„ *cilio eod. ſeſſ.* 5. Si quis parvulos recentes ab ute-
„ ris matrum baptizandos negat, etiamſi fuerint a
„ baptizatis parentibus orti, aut dicit in remiſſio-

„ nem quidem peccatorum eos baptizari, ſed nihil „ ex Adam trahere originalis peccati, quod rege- „ neratione neceſſe ſit expiari ad vitam æternam „ conſequendam, unde fit conſequens, ut forma „ baptiſmatis in remiſſionem peccatorum non vera „ in eis, ſed falſa intelligatur: Anathema ſit. Quo- „ niam non aliter intelligendum eſt, quod dixit „ Apoſtolus: Per unum hominem peccatum intra- „ vit in mundum, & per peccatum mors, & ita in „ omnes homines pertranſiit, in quo omnes pecca- „ verunt, niſi quemadmodum Eccleſia catholica „ ubique diffuſa ſemper intellexit. Propter hanc „ enim regulam fidei, ex traditione Apoſtolorum, „ etiam parvuli, qui nihil peccatorum in ſemetipſis „ adhuc committere potuerunt, ideo in remiſſionem „ peccatorum veraciter baptizantur, ut in eis rege- „ neratione mundetur, quod generatione contra- „ xerunt. Niſi enim quis renatus fuerit ex aqua, „ & Spirituſancto, non poteſt introire in regnum „ Dei. „ Hæc ibi. Item a Concilio *Milevitano c.* 2. totidem fere verbis: & ponitur in *lib. Decretorum de conſecr. diſt.* 4. *cap. Placuit, ut quicumque parvulos*. Item ab *Innocentio I.* Papa. Hic enim conſtituit, ut, qui natus fuiſſet de Chriſtiana, denuo naſci deberet per baptiſmum. Hæc in Conciliis de vita hujus Papæ. Item a Concilio *Carthaginenſi* in epiſtola ad Papam *Innocentium primum*, ubi damnat hanc *Pelagii* hæreſim, quod parvuli propter ſalutem, quæ per Salvatorem Chriſtum datur, baptizandi non ſunt. Dicebat ſiquidem animarum hic necator *Pelagius*, quod parvuli habituri eſſent vitam æternam, etiamſi non baptizarentur. Ad hoc Concilium reſcribit Innocentius, & errorem illum cum ejus auctore Pelagio condemnat. Hæc ex epiſtola illa, & reſcripto ſummata ſunt. Item a Papa *Siricio* in epiſtola prima ad Himerium Tar. Epiſcopum. „ Infantibus, qui necdum loqui poterunt per „ ætatem, vel his, quibus in qualibet neceſſitate „ opus fuerit, unda ſacri baptiſmatis omni volumus „ celeritate ſuccurri: ne ad noſtrarum perniciem „ tendat animarum, ſi, negato deſiderantibus fonte „ ſalutari, exiens unuſquiſque de ſæculo, & regnum „ perdat, & vitam. *Et infra*. Hactenus erratum in „ hac parte ſufficiat, nunc præfatam regulam omnes „ teneant ſacerdotes, qui nolunt ab Apoſtolicæ pe- „ træ, ſuper quam Chriſtus univerſalem conſtruxit „ Eccleſiam, ſoliditate divelli. „ Hæc ille. Item a Concilio *Aphricano* circa tempora *Bonifacii* Papæ I. celebrato, *cap. 76.* ubi iiſdem verbis, quibus & Mi-

Milevitanum, & *Tridentinum* ſupra de parvulis recenter ab uteris matrum natis utitur. Item a Concilio *Gerundinenſi* cap. 5. De parvulis, qui nuper e materno utero editi ſunt. *placuit conſtitui, ut, ſi infirmi (ut aſſolet) fuerint, & lac maternum non appetunt, etiam eadem die, qua nati ſunt, ſi oblati fuerint, baptizentur*. Hæc ibi. Item a Papa *Gregorio*, & habetur *in lib. Decretorum diſtinct. 5. cap. Baptizari autem*. Ubi dicit, quod eadem hora, qua proles gignitur, imminente periculo, baptizetur, ne interveniente paululum mora, inveniri non valeat, qui redimatur. Item a Papa *Innocentio III. extra, de baptiſmo, & ejus effectu, cap. Majores*. Ubi determinat, quod pueris baptizatis non tantum aufertur peccatum originale, ſed etiam patet aditus in regnum cœlorum. Item a Chriſto Domino quaſi prædictos parvulorum impugnatores increpante Matth. 19. *Sinite parvulos, & nolite eos prohibere ad me venire, talium eſt enim regnum cœlorum*. Scilicet, ſi venerint ad me per baptiſmi actualem ſuſceptionem, ut patet ex prædictis, præcipue a Pontificibus *Siricio*, & *Gregorio*. *Tertio* habes: quomodo per rationem oſtendas, præmiſſa omnia, pro quanto pueros eſſe baptizandos ſtatuunt, & intelligas, & declares, & probes, atque defendas. Ex quibus præmiſſis vigilanter quoque notabis: quam deriſibilis, atque damnabilis ſit *Calvinus* in irriſione ſua, qua ſcilicet irridet Papiſtas (ſic enim Sedis Apoſtolicæ filios vocat) de hoc, quod dicunt: Infantes omnes ſine baptiſmo decedentes privari gloria Dei in perpetuum. Hæc ejus inſulſiſſima irriſio eſt in ejuſdem libello contra act. Concilii *Tridentini*. Pro firmanda adhuc iſta veritate contra Calvinum, vide *art. 2. corollar. poſt ad tertium*, & textum cor. ipſius articuli. Ratione enim opus eſt ad illudendas phantaſias irridentium. *Quarto* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS X. 393

Utrum pueri Judæorum, vel aliorum infidelium ſint invitis parentibus baptizandi.

2. 2. q. 10. ar. 12. Et quol. 2. art. 7. & 11. cor.

AD Decimum ſic proceditur. Videtur, quod pueri Judæorum, vel aliorum infidelium ſint baptizandi etiam invitis parentibus. Magis enim debet homini ſubveniri contra periculum mortis æternæ, quam contra periculum mortis temporalis: Sed

puero

puero in periculo mortis temporalis exiſtenti eſt ſubveniendum, etiamſi parentes per malitiam contraniterentur. Ergo multo magis eſt ſubveniendum pueris infidelium filiis per baptiſmum contra periculum mortis æternæ, etiam invitis parentibus.

2. Præterea. Filii ſervorum ſunt ſervi, & in poteſtate dominorum: Sed Judæi ſunt ſervi Regum, & Principum, & quicunque etiam alii infideles. Ergo abſque omni injuria poſſunt Principes filios Judæorum, vel aliorum ſervorum infidelium facere baptizari.

3. Præterea. Quilibet homo eſt magis Dei, a quo habet animam, quam patris carnalis, a quo habet corpus. Non eſt ergo injuſtum, ſi pueri infidelium filii parentibus carnalibus auferantur, & Deo per baptiſmum conſecrentur.

Sed Contra eſt, quod in Decret. diſtin. 45. (*c.* 5.) ex Concil. Toletano (*ſc.* 4. *can.* 55. *to.* 5.) ſic dicitur: *De Judæis præcipit ſancta Synodus, nemini deinceps ad credendum vim inferre. non enim tales inviti ſalvandi ſunt, ſed volentes, ut integra ſit forma juſtitiæ.*

Reſpondeo dicendum, quod pueri infidelium filii aut habent uſum rationis, aut non habent: Si autem habent, jam quantum ad ea quæ ſunt juris divini, vel naturalis, incipiunt ſuæ poteſtatis eſſe. & ideo propria voluntate, invitis parentibus, poſſunt baptiſmum ſuſcipere, ſicut & matrimonium contrahere. Et ideo *tales licite moneri poſſunt, & induci ad ſuſcipiendum baptiſmum.*

Si vero nondum habent uſum liberi arbitrii, ſecundum jus naturale ſunt ſub cura parentum, quamdiu ipſi ſibi providere non poſſunt. Unde etiam de pueris antiquorum dicitur, quod ſalvabantur in fide parentum. Et ideo *contra juſtitiam naturalem eſſet, ſi tales pueri invitis parentibus baptizarentur*; ſicut etiam ſi aliquis habens uſum rationis baptizaretur invitus. *Eſſet etiam periculoſum taliter filios infidelium baptizare*: quia de facili ad infidelitatem redirent, propter naturalem affectum ad parentes. Et ideo non habet hoc Eccleſiæ conſuetudo, quod filii infidelium invitis parentibus baptizentur.

Ad primum ergo dicendum, quod a morte corporali non eſt aliquis eripiendus contra ordinem juris civilis: puta ſi aliquis a ſuo judice condemnetur ad mortem, nullus debet eum violenter a morte eripere. Unde nec aliquis debet irrumpere ordinem juris naturæ, quo filius eſt ſub cura patris, ut eum liberet a periculo mortis æternæ.

Ad

Ad ſecundum dicendum, quod Judæi ſunt ſervi Principum ſervitute civili, quæ non excludit ordinem juris naturalis, vel divini.

Ad tertium dicendum, quod homo ordinatur ad Deum per rationem, per quam Deum cognoſcere poteſt. Unde puer, antequam uſum rationis habeat, naturali ordine ordinatur in Deum per rationem parentum, quorum curæ naturaliter ſubjacet: & ſecundum eorum diſpoſitionem ſunt circa ipſum divina agenda.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per *ſecundæ* concluſionis rationem oſtendas, merito fuiſſe dictum a Concil. *Tolet.* 4. can. 55. vel 56. ſic: „ De Judæis præcepit ſancta Synodus, nemini deinceps „ ad credendum vim inferre. Cui enim vult, Deus „ miſeretur, & quem vult, indurat. Non enim „ tales inviti ſalvandi ſunt, ſed volentes, ut integra „ ſit forma juſtitiæ. Sicut enim homo propria arbitrii voluntate ſerpenti obediens periit; ſic (vo„ cante ſe gratia Dei) propriæ mentis converſione „ quiſque credendo ſalvatur. Qui autem jampridem „ ad Chriſtianitatem venire coacti ſunt (ſicut fa„ ctum eſt temporibus religioſiſſimi principis Siſebu„ ti) quia jam conſtat, eos ſacramentis divinis aſ„ ſociatos, & baptiſmi gratiam ſuſcepiſſe, & chriſ„ mate unctos eſſe, & corporis Domini, & ſanguinis „ extitiſſe participes, oportet, ut fidem etiam, quam „ vi, vel neceſſitate ſuſceperunt, tenere cogantur, „ ne nomen Domini blaſphemetur, & fides, quam „ ſuſceperunt, vilis, ac contemptibilis habeatur. „ „ Hæc ibi: & regiſtrantur in Decretis diſt. 45. De Judæis. Nec minus facit in propoſito, quod loquatur de adultis, quibus & vim (conditionatam ſcilicet) jampridem fuiſſe illatam pro baptiſmi ſuſceptione innuit: hoc, inquam, non minus facit in propoſito, quoniam formalitas, ad quam fertur Concilium, eſt una, videlicet, quod non inferatur vis nec etiam conditionalis, alicui in cauſa baptiſmi. Vim ergo abſolutam magis prohibet Concilium. Cum igitur formalitas principaliter ab ipſo intenta de adultis, tam pro ſeipſis, quam pro filiis baptizandis verificetur, eodem tenore, quo vim etiam conditionalem inhibet fieri adultis pro ſeipſis baptizandis, cointelligitur & inhibere, inferri vim etiam conditionalem adultis pro ſuis filiis baptizandis, quod eſt baptizare filios, invitis parentibus. Per rationem ergo articuli oſten-

oſtendere potes, quod Concilium hoc recte ſanxit, filios Judæorum non eſſe baptizandos parentibus invitis abſolute, licet Concilium ſuperaddat, quod nec ipſis invitis conditionaliter, de qua re articulus videtur non diſputare. *Secundo* habes: quomodo per *tertiæ* concluſionis rationem oſtendas, idem Concilium cano. 58. vel 59. merito dixiſſe, *Judæorum filios, vel filias baptizatos, ne parentum involvantur erroribus, ab eorum conſortio ſeparari decernimus. Deputandos autem monaſteriis, aut Chriſtianis viris, aut mulieribus Deum timentibus, ut in moribus, & fide proficiant*. Hæc ibi: & recitantur in Decretis, 28. q. 1. *Judæorum filios*. Ob periculum ſubverſionis filiorum, ne propter affectum paternum (inquit articuli ratio) redirent ad infidelitatem, hunc ſaluberrimum canonem ſanxit Concilium. Et nota, quod non loquitur de filiis baptizatis parentibus invitis (hoc enim tanquam ſtricte prohibitum, *can.* 55. *vel* 56. ſilentio præterit) ne ob hoc capitulum de veritate præſentis articuli dubitare inciperes. Porro capitulum illud loquitur de filiis Judæorum jam baptizatorum, & conſequenter non invitis parentibus, ſed volentibus, baptizatis. Verum, quia parentes iidem aliquando ad Judaiſmum redibant, ne ſuos illos filios a fide ſuſcepta per baptiſmum ad infidelitatem traherent, vel circumciderent eos adhuc parvulos, vel alia hujuſmodi circa illos facerent, ſacrum Concilium providit, ut ſupra. Et, quod hic ſenſus canonis hujus ſit ad mentem Concilii verus, patet per ejuſdem Concilii canonem immediate præcedentem, ubi legitur ſic. „ Plerique, „ qui ex Judæis dudum ad Chriſtianam fidem promoti ſunt, nunc blaſphemantes in Chriſtum non „ ſolum Judaicos ritus perpetraſſe noſcuntur, ſed „ etiam abominandas circumciſiones exercere præſumpſerunt. De quibus conſultum piiſſimi, ac religioſiſſimi Domini noſtri Siſenandi regis hoc ſanctum decrevit Concilium, ut hujuſmodi tranſgreſſores pontificali auctoritate correcti ad Chriſtiani „ dogmatis cultum revocentur, ut, quos voluntas „ propria non emendat, animadverſio Sacerdotalis „ coerceat; ii autem, quos circumciderunt, ſi filii „ eorum ſint, a parentum conſortio ſeparentur, ſi „ ſervi, pro injuria corporis ſui libertati tradantur. „ Hæc ibi can. 57. vel 58. & recitantur in Dec. de conſec. diſt. 4. *Plerique*. Clare igitur perſpicere datur, quod propter hos Judæos apoſtatantes a Chriſto, poſtea can. ſequenti, qui incipit, *Judæorum filios*, Concilium decernit, ut jam ſupra

nar-

narratum eſt . Nec mirum , ſi hoc de filiis dixit, qui propter affectum ad parentes, juxta ar. præſentem magis ſunt in periculo , quandoquidem etiam adultis, ne ad infidelitatem relaberentur, accuratiſſime providit ſic. „ Sæpe malorum conſortia etiam „ bonos corrumpunt, quanto magis eos, qui ad vi„ tia proni ſunt ? Nulla ergo communio ultra ſit „ Hebræis ad fidem Chriſtianam translatis cum his, „ qui adhuc in veteri ritu conſiſtunt , ne forte eo„ rum participatione ſubvertantur . Quicumque er„ go a modo ex his , qui baptizati ſunt, infidelium „ conſortia non vitaverint, & hi Chriſtianis donen„ tur , & illi publicis cædibus deputentur . „ Hæc idem Concilium cano. 60. vel 61. & regiſtratur in Decretis 29. q. 1. c. *Sæpe malorum* . Adducti ſunt ſub disjunctione canones , quoniam exemplaria duo habita non concordabant in numeris, quod, ſi forte alibi ſic contigerit , huic, aut ſimili motivo imperturbatus adſcribas. *Tertio* habes : quomodo per rationem præmiſſas Concilii ſententias , pro quanto vel invitis parentibus filios infidelium non baptizandos, vel hoc periculoſum dicit , & intelligas, & declares , & probes . *Quarto* vides : quomodo ex his viciſſim Angelica, &c.

ARTICULUS XI. 394

Utrum pueri in maternis uteris poſiti ſint baptizandi .

4. d. 6. q. 1. art. 1. qu. 1. & d. 23. q. 2. ar. 8. qu. 1. ad 1. & 2.

AD Undecimum ſic proceditur . Videtur , quod pueri in maternis uteris exiſtentes poſſint baptizari . Efficacius enim eſt donum Chriſti ad ſalutem, quam peccatum Adæ ad damnationem, ut Apoſt. dicit Rom. 5. Sed pueri in maternis uteris damnantur propter peccatum Adæ. Ergo multo magis ſalvari poſſunt per donum Chriſti : quod quidem fit per baptiſmum . Ergo pueri in maternis uteris exiſtentes poſſunt baptizari.

2. Præterea . Puer in utero matris exiſtens aliquid matris eſſe videtur . Sed baptizata matre , baptizatur quicquid eſt ejus intra ipſam exiſtens. Ergo videtur , quod , baptizata matre, baptizetur puer in utero ejus exiſtens.

3. Præterea . Mors æterna pejor eſt , quam mors corporalis : Sed de duobus malis minus malum eſt

eli-

eligendum. Si ergo puer in utero matris exiſtens baptizari non poteſt, melius eſſet quod mater aperiretur, & puer vi eductus baptizaretur, quam quod puer æternaliter damnaretur, abſque baptiſmo decedens.

4. Præterea. Contingit quandoque, quod aliqua pars pueri prius egreditur: ſicut legitur Geneſ. 28. quod „ pariente Thamar, in ipſa effuſione infan- „ tium unus protulit manum, in qua obſtetrix li- „ gavit coccinum, dicens: Iſte egredietur prior: il- „ lo vero manum retrahente, egreſſus eſt alter: „ Quandoque autem in tali caſu imminet periculum mortis. Ergo videtur, quod illa pars debeat baptizari, puero adhuc in materno utero exiſtente.

Sed Contra eſt, quod Aug. dicit in Epiſt. ad Dardanum: (*quæ eſt 57. inter med. & fin. tom. 2.*) *Nemo renaſcitur, niſi primo naſcatur*: Sed baptiſmus eſt quædam ſpiritualis regeneratio. Non ergo debet aliquis baptizari, priuſquam ex utero naſcatur.

Reſpondeo dicendum, quod de neceſſitate baptiſmi eſt, quod corpus baptizandi aliquo modo aqua abluatur, cum baptiſmus ſit quædam ablutio, ut ſupra dictum eſt. (*q. 66. a. 1.*) Corpus autem infantis, antequam naſcatur ex utero, non poteſt aliquo modo ablui aqua: Niſi forte dicatur, quod ablutio baptiſmalis, qua corpus matris lavatur, ad filium in ventre exiſtentem perveniat. Sed hoc eſſe non poteſt: tum quia anima pueri, ad cujus ſanctificationem ordinatur baptiſmus, diſtincta eſt ab anima matris: tum quia corpus pueri animati jam eſt formatum, & per conſequens a corpore matris diſtinctum. & ideo baptiſmus, quo mater baptizatur, non redundat in prolem in utero matris exiſtentem. Unde Aug. dicit contra Julianum: (*l. 6. c. 14. inter med. & fi. tom. 7.*) „ Si ad matris corpus id „ quod in ea concipitur, pertinet, ita ut ejus pars „ imputetur, non baptizaretur infans, cujus mater „ baptizata eſt aliquo mortis urgente periculo, cum „ eum geſtaret in utero: nunc vero cum ipſe e- „ tiam, *ſcilicet infans*, baptizetur, non utique ad „ maternum corpus, cum eſſet in utero, pertine- „ bat.

Et ita relinquitur, quod *nullo modo infantes in maternis uteris exiſtentes baptizari poſſunt*.

Ad primum ergo dicendum, quod pueri in maternis uteris exiſtentes nondum prodierunt in lucem, ut cum aliis hominibus vitam ducant. Unde non poſſunt ſubjici actioni humanæ, ut per eorum mi-

miniſterium ſacramenta recipiant ad ſalutem. Poſſunt tamen ſubjici operationi Dei, apud quem vivunt, ut quodam privilegio gratiæ ſanctificationem conſequantur: ſicut patet de ſanctificatis in utero.

Ad ſecundum dicendum, quod membrum interius matris eſt aliquid ejus per continuationem, & unionem naturalem partis ad totum: Puer autem in utero matris exiſtens eſt aliquid ejus per quandam colligationem corporum diſtinctorum. Unde non eſt ſimilis ratio.

Ad tertium dicendum, quod *non ſunt facienda mala, ut veniant bona*, ut dicitur Rom. 3. Et ideo non debet homo occidere matrem, ut baptizet puerum: Si tamen mater mortua fuerit vivente prole in utero, debet aperiri, ut puer baptizetur.

Ad quartum dicendum, quod expectanda eſt totalis egreſſio pueri ex utero ad baptiſmum, niſi mors immineat: Si tamen primo caput egrediatur, in quo fundantur omnes ſenſus, debet baptizari periculo imminente; & non eſt poſtea rabaptizandus, ſi eum perfecte naſci contigerit. Et videtur idem faciendum, quæcumque alia pars egrediatur, periculo imminente. Quia tamen in nulla exteriorum partium integritas vitæ ita conſiſtit, ſicut in capite, videtur quibuſdam, quod propter dubium, quacunque alia parte corporis abluta, puer poſt perfectam nativitatem ſit baptizandus ſub hac forma: *Si non es baptizatus, ego te baptizo.*

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, fuiſſe merito a Concilio *Neocæſarienſi*, cujus canones per Synodum *Conſtantinopolitanam in Trullo* celebratam probati fuerunt, inſinuatum, quod pueri in maternis uteris non poſſunt baptizari. Dicit enim cano. 6. „ Gravidam oportet baptizari, quando voluerit. Nihil enim in hoc, quæ parit, naſcenti communicat, propterea quod uniuſcujuſque ſuum propoſitum in confeſſione declaretur. „ Hæc ſecundum editionem *primam* illius Concilii. Et ſecundum editionem *ſecundam* clarius. „ De prægnantibus, quod oporteat eas baptizari, quando volunt. Nihil enim in hoc ſacramento commune eſt parituræ, & illi, qui de ejus utero fuerit editus, quia uniuſcujuſque in illa confeſſione libertas arbitrii declaratur. „ Hæc ibi. Ecce, quam aperte determinat, quod in ſacramento baptiſmi, quo baptizatur mater, nihil communicat.

cat infans utero ejus incluſus. Ergo a fortiori innuit Concilium, quod per hoc, quod corpus matris jam baptizatæ lavatur aqua ad baptizandum puerum intus exiſtentem, non attingitur puer ille a ſacramento. Si enim ſacramentum baptiſmi collatum matri baptizandæ non pertingit ad puerum baptizandum: multo minus aqua ſuperfuſa matri baptizatæ jam, & non baptizans matrem, baptizabit infantem. Nec valet, ſi recurratur ad intentionem volentem baptizare infantem, non matrem: quoniam loquitur Concilium de re ipſa in ſe conſiderata. Si enim vidiſſet, quod ſecundum rem ipſam poſſet baptiſmus matris baptizare & incluſum puerum, cur non dixiſſet: Baptizantes vos matrem gravidam habeatis intentionem ad baptizandum etiam ſimul puerum? Certe hoc dicere facile erat Concilio, & facilius pro ſalute pueri, ſi verum eſſet. Potuiſſet namque tunc & ipſa confeſſio matris, qua reſpondebat, *Credo*, reputari etiam pro puero, ſicut & confeſſio patrini talis computatur nunc pro puero nato baptizando: potuiſſet & forma baptiſmi proferri ſic, *Ego baptizo vos*, ſicut & nunc fieret, quando in neceſſitate multi ſimul baptizarentur, *q. 66. ar.* 5. *ad* 4. Cæterum, quia Concilium vidit, baptiſmum illum ſecundum rei veritatem non poſſe attingere prolem incluſam: ideo de intentione tali, ac forma nec verbum fecit: imo patenter aperuit, quod in hoc baptiſmi ſacramento nihil communionis habet naſcitura proles. Eadem ratione motum fuit Concilium ad non dicendum baptizaturis matrem gravidam. Non habeatis intentionem ad baptizandum prolem, ſive potius habeatis intentionem, quod non vultis per talem baptiſmum matris baptizare prolem: & ſitis ſecuri, quod tunc proles non erit baptizata. Pro quo ſciendum, quod baptizaturi matrem (quantum ex contextu ipſo conjicitur) dubitabant, ne per hoc baptizaretur proles. Unde ſcrupulo conſcientiæ agitabantur dicentes: Si poſtea baptizabimus prolem, erimus rebaptizantes, ſi autem non, ſcandalizabitur populus, videndo, puerum naſci ex baptizata, & ad Eccleſiam pro baptiſmo recipiendo non portari. Quid juris ergo Domini Patres? Melius eſt, ut non baptizetur mater, donec emiſerit infantem. Sic enim & conſcientiæ noſtræ ex præmiſſis tricis liberabuntur, & nihilominus mater, etiamſi mortua prægnans fuerit in voto baptiſmi ſalvabitur, & tunc puer e ventre matris aperto extractus ad Eccleſiam portabitur, atque cum ædificatione populi ſolemniter baptizabitur. Reſponderunt Patres Concilii ad iſtos

preſ-

presbyteros, ut ſupra. Quaſi dixiſſent. Relinquatis vos Plebani iſtum ſcrupulum, quod baptizando matrem baptizetis ſimul & prolem: quoniam hoc omnino falſum eſt. Baptizanda mater confeſſione propria ſymboli fidei per baptiſmum ſalvabitur: baptizandus poſtea puer natus confeſſione Eccleſiæ de ſymbolo fidei facta, & ipſe per baptiſmum actu tunc ſuſceptum ab originali mundabitur. Reſpondit ſic Concilium. Poterat vero, ſi dubitaſſet de baptizatione pueri in utero exiſtentis, reſpondere adhuc: ut omnia conſona fiant, & conſcientiæ veſtræ ſcrupuloſæ non lædantur, poſtea portato puerulo ad Eccleſiam, omnes ceremonias baptiſmo circunſtantes facietis circa illum, excepto, quod eum non baptizabitis, quia, jam baptizata matre, baptizatus fuit, vel ſi eum baptizare vultis ad cautelam, ne forte tunc non fuerit baptizatus, baptizabitis illum ſub conditione hac, ſcilicet, *ſi non es baptizatus, ego te baptizo*. Denique, quia Concilium ſacrum nihil dubitavit de hoc, quod puer ille non baptizatur, baptizata ſimul matre: ideo cunctis his, ſive de intentione, ſive de forma, ſive de cautela, ſive de conditione (ut præfertur) totaliter omiſſis, ſtabilem ſententiam reſolute pro reſponſo dedit, ſcilicet, quod puer ille nullo modo erat, baptizata matre, baptizatus. Item inſinuatur idipſum a Concilio *Martini* Papæ. *Si qua mulier prægnans deſideraverit gratiam baptiſmi percipere, quando voluerit, habeat poteſtatem: Nam nihil participat in hoc mater infanti, qui naſcitur, propterea quod uniuſcujuſque propria voluntas in confeſſione monſtretur.* Hæc ibi: & recitantur in Decretis de conſe. di. 4. c. *Si qua mulier*. Quæ dicta proculdubio cum Concilio *Neocæſarienſi* prædicto in ſenſu omnino conveniunt. Item ab Iſid. ut recitatur in Decretis de conſecr. di. 4. c. *Qui in maternis ſunt uteris, ideo baptizari non poſſunt, quia*, &c. Vide ad hoc propoſitum aliquid ſimile, ſi bene applicetur, dictum a Papa *Inn. II. extra de baptiſ. & ejus effectu, cap. Non ut apponeres*. Hoc dictum Innocentii ponitur verbatim ſup. *ar.* 2. *coroll. poſt ad* 3. Inde firmam determinationem ſumes ad quædam argumenta, quæ in præſentis articuli materia ſolent fieri a quibuſdam in contrarium, quaſi pro pietate. *Secundo* habes: quomodo per rationem prædicta a Patribus, pro quanto pueros in utero incluſos ſtatuunt baptizari non poſſe, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo &c.

AR.

ARTICULUS XII.

Utrum furioſi, & amentes debeant baptizari.

4. d. 4. qu. 3. a. 1. q. 3. & d. 18. qu. 1. ar. 3. qu. 1. corp. Et ver. q. 28. ar. 3. ad 1.

AD Duodecimum ſic proceditur. Videtur, quod furioſi, & amentes non debeant baptizari. Ad ſuſceptionem enim baptiſmi requiritur intentio in eo qui baptizatur, ut ſupra dictum eſt: (*a. 7. hu. q.*) Sed furioſi, & amentes, cum careant uſu rationis, non poſſunt habere niſi inordinatam intentionem. Ergo non debent baptizari.

2. Præterea. Homo bruta animalia ſuperexcedit in hoc, quod habet rationem. Sed furioſi, & amentes non habent uſum rationis: & quandoque etiam in eis non expectatur, ſicut expectatur in pueris. Ergo videtur, quod ſicut bruta animalia non baptizantur, ita nec tales furioſi, & amentes debeant baptizari.

3. Præterea. Magis eſt ligatus uſus rationis in furioſis, vel amentibus, quam in dormientibus: Sed baptiſmus non conſuevit dari dormientibus. Ergo non debet dari amentibus, & furioſis.

Sed Contra eſt, quod Auguſt. dicit 4. Conf. (*cap. 4. cir. med. to. 1.*) de amico ſuo, qui *cum deſperaretur, baptizatus eſt neſciens*: Et tamen baptiſmus in eo efficaciam habuit. Ergo carentibus uſu rationis aliquando baptiſmus dari debet.

Reſpondeo dicendum, quod circa amentes, & furioſos eſt diſtinguendum. Quidam enim ſunt a nativitate tales, nulla habentes lucida intervalla, in quibus etiam nullus uſus rationis apparet: Et *de talibus*, quantum ad baptiſmi ſuſceptionem, *videtur eſſe idem judicium, quod de pueris, qui baptizantur in fide Eccleſiæ*, ut ſupra dictum eſt. (*ar. 9. huqu.*)

Alii vero ſunt amentes, qui ex ſana mente, quam habuerunt prius, in amentiam inciderunt: Et tales ſunt judicandi ſecundum voluntatem, quam habuerunt, dum ſanæ mentis exiſterent: „ Et ideo, ſi „ tunc apparuit in eis voluntas ſuſcipiendi baptiſ„ mum, debet eis exhiberi in furia, & amentia con„ ſtitutis, etiamſi tunc actu contradicant: alioquin, „ ſi nulla voluntas ſuſcipiendi baptiſmum in eis ap„ paruit, dum ſanæ mentis eſſent, non ſunt baptiz„ zandi.

Qui-

Quidam vero ſunt, qui etſi a nativitate fuerint furioſi, vel amentes, habent tamen aliqua lucida intervalla, in quibus recta ratione uti poſſunt. Unde „ ſi tunc baptizari voluerint, baptizari poſſunt e„ tiam in amentia conſtituti; & debet eis tunc ſa„ cramentum conferri, ſi periculum timeatur: alio„ quin melius eſt, ut tempus expectetur, in quo „ ſint ſanæ mentis, ad hoc quod devotius ſuſcipiant ſacramentum: „ Si autem tempore lucidi intervalli „ non appareat in eis voluntas ſuſcipiendi baptiſ„ mum, baptizari non debent in amentia conſtitu„ ti.

Quidam vero ſunt, qui etſi non omnino ſanæ mentis exiſtant, intantum tamen ratione ūtuntur, quod poſſunt de ſua ſalute cogitare, & intelligere ſacramenti virtutem: Et *de talibus idem eſt judicium, ſicut de his, qui ſanæ mentis exiſtunt*, qui baptizantur volentes, non autem inviti.

Ad primum ergo dicendum, quod amentes, qui nunquam habuerunt, nec habent uſum rationis, baptizantur ex intentione Eccleſiæ, ſicut & ex actu Eccleſiæ credunt, & pœnitent, ſicut ſupra de pueris dictum eſt. (*a. 9. hu. qu.*) Illi vero, qui aliquo tempore habuerunt, vel habent uſum rationis, ſecundum propriam intentionem baptizantur, quam habent, vel habuerunt tempore ſanæ mentis.

Ad ſecundum dicendum, quod furioſi, vel amentes carent uſu rationis per accidens, ſcilicet propter aliquod impedimentum organi corporalis, non autem propter defectum animæ rationalis, ſicut bruta animalia. Unde non eſt de his ſimilis ratio.

Ad tertium dicendum, quod dormientes non ſunt baptizandi, niſi periculum mortis immineat: in quo caſu baptizari debent, ſi prius in eis voluntas apparuit ſuſcipiendi baptiſmum, ſicut & de amentibus dictum eſt: (*in corp. ar.*) ſicut Auguſt. narrat in 4. lib. Conf. (*loc. ſup. cit.*) de amico ſuo, qui baptizatus eſt neſciens, propter periculum mortis.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, fuiſſe merito inſinuatum a conciliis, quod furioſi ſunt, & non ſunt baptizandi. Ut a Concilio *Arauſicano* 1. ſub *Leone I. c.* 12. *Subito obmuteſcens, prout ſtatutum eſt, baptizari, aut pœnitentiam accipere poteſt, ſi voluntatis præteritæ teſtimonium aliorum verbis habet, aut præſentis in ſuo nutu.* Hæc ibi. Et recitantur in *Dec.* 27. *qu.* 6. *c. Qui* re-

recedunt. Item ab eodem Concilio cap. 13. *Amentibus, quæcunque ſunt pietatis, conferenda ſunt*. Intellige tu ex Concilii ejuſdem præmiſſo ca. conditionem hanc, ſc. ſi amentes voluntatis præteritæ teſtimonium aliorum verbis habent, quando videlicet erant in lucido intervallo. Alioquin ſecundum Concilium judica de illis, ſi numquam habuerunt lucidum intervallum, ſicut de pueris. Vide *artic. 9*. Et hæreſes ibi narratas de pueris, ſi ad tales amentes applicentur, per hujus articuli rationem rejice. Et Concilia ibi illas damnantia hac etiam ratione ſuſtenta. Item idipſum inſinuatur a Concilio *Carthaginenſi 3*. cap. 34. *Ægrotantes, ſi pro ſe reſpondere non poſſunt, cum voluntas eorum teſtimonium ſui dixerit, baptizentur*. Hæc ibi. Et recitatur de conſecratione, diſt. 4. Ecce, quod omnia Concilia ad voluntatem baptizandi, ſi aliquando uſum rationis habuerit, reſpici aliquo modo ſtatuunt. Unde ex hoc ſtabilitam agnoſcas notationem poſt *ſecundæ* concluſionis probationem ſupra poſitam. item a Papa *Innoc. III.* extra de baptiſ. & ejus effectu, cap. *Majores*. Ubi poſtquam dixerat, quod amentibus, ſi voluntatem non habuerunt ſuſcipiendi baptiſmum, non debet conferri: ſi autem habuerunt, baptizandi ſunt, concludit, quod tunc ſacramentalis operatio imprimit characterem, quando obicem voluntatis contrariæ non invenerit obſiſtentem. Vide ibi circa finem capituli de amentibus, & circa poſt medium de dormientibus, ubi Conciliis præmiſſis, maxime quoad rationem formalem de voluntate baptizandorum conſona profert. Pro prædictis juvat etiam videre *lib. Decr. de conſecr. d. 4. c. parvuli alio, &c. cum pro parvulis*. *Secundo* habes: quomodo per rationem prædicta Papæ, atque Conciliorum pro quanto amentibus baptiſmum vel dandum, vel non dandum ſtatuunt, & intelligas, & probes, & defendas. *Tertio* vides: quomodo ex his, &c.

QUÆSTIO LXIX.

De effectibus Baptiſmi, in decem articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de effectibus baptiſmi.

Et

Et circa hoc quæruntur decem.

Primo. Utrum per baptiſmum auferantur omnia peccata.
Secundo. Utrum per baptiſmum liberetur homo ab omni pœna.
Tertio. Utrum baptiſmus auferat pœnalitates hujus vitæ.
Quarto. Utrum per baptiſmum conferantur homini gratia, & virtutes.
Quinto. De effectibus virtutum, qui per baptiſmum conferuntur.
Sexto. Utrum etiam parvuli in baptiſmo gratiam, & virtutes accipiant.
Septimo. Utrum per baptiſmum aperiatur baptizatis janua regni cœleſtis.
Octavo. Utrum baptiſmus æqualem effectum habeat in omnibus baptizatis.
Nono. Utrum fictio impediat effectum baptiſmi.
Decimo. Utrum, recedente fictione, baptiſmus obtineat ſuum effectum.

ARTICULUS I. 396

Utrum per Baptiſmum tollantur omnia peccata.

1. d. 32. q. 1. a. 1. Et 4. d. 4. q. 2. a. 1. q. 1. & d. 17. q. 3. art. 5. qu. 1. Et 4. cont. cap. 57. & 72. Et Hebr. 6. cor. 3. fi.

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod per baptiſmum non tollantur omnia peccata. Baptiſmus enim eſt quædam ſpiritualis regeneratio, quæ contraponitur generationi carnali: Sed per generationem carnalem homo contrahit ſolum originale peccatum. Ergo per baptiſmum ſolvitur ſolum originale peccatum.

2. Præterea. Pœnitentia eſt ſufficiens cauſa remiſſionis actualium peccatorum: Sed ante baptiſmum in adultis requiritur pœnitentia, ſecundum illud Actor. 2. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum*. Ergo baptiſmus nihil operatur circa remiſſionem actualium peccatorum.

3. Præterea. Diverſorum morborum diverſæ ſunt medicinæ: quia, ſicut Hieronymus dicit, (*ſup. illud Mar. 9. Hoc genus dæmoniorum*) *non ſanat oculum, quod ſanat calcaneum*. Sed peccatum originale, quod per baptiſmum tollitur, eſt aliud genus peccati a pec-

cato actuali. Ergo non omnia peccata remittuntur per baptiſmum.

Sed Contra eſt, quod dicitur Ezech. 36. *Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris.*

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut Apoſtolus dicit Roman. 6. *quicunque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus.* Et poſtea concludit: *Ita & vos exiſtimate vos mortuos quidem eſſe peccato, viventes autem Deo in Chriſto Jeſu Domino noſtro.*

Ex quo patet, quod per baptiſmum homo moritur vetuſtati peccati, & incipit vivere novitati gratiæ. Omne autem peccatum ad priſtinam vetuſtatem pertinet. Unde *conſequens eſt, quod omne peccatum per baptiſmum tollatur.*

Ad primum ergo dicendum, quod, ſicut Apoſt. dicit Rom. 5. peccatum Adæ non tantum poteſt, quantum poteſt donum Chriſti, quod in baptiſmo percipitur. *Nam judicium ex uno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in juſtificationem.* Unde & Auguſt. dicit in lib. de Baptiſ. parvulorum, (*ſeu de peccator. merit. & remiſſ. cap. 15. in fin. tom. 6.*) quod „ generante carne, tantummodo trahitur „ peccatum originale, regenerante autem ſpiritu, non „ ſolum originalium, ſed etiam voluntariorum fit „ remiſſio peccatorum.

Ad ſecundum dicendum, quod nullius peccati remiſſio fieri poteſt, niſi per virtutem paſſionis Chriſti. Unde & Apoſt. dicit Hebr. 9. quod *ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio*. Unde motus humanæ voluntatis, qui eſt in pœnitente, non ſufficeret ad remiſſionem culpæ, niſi adeſſet fides paſſionis Chriſti, & propoſitum participandi ipſam, vel ſuſcipiendo baptiſmum, vel ſubjiciendo ſe clavibus Eccleſiæ. Et ideo quando aliquis adultus pœnitens ad baptiſmum accedit, conſequitur quidem remiſſionem omnium peccatorum ex propoſito baptiſmi, perfectius autem ex reali ſuſceptione baptiſmi.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de particularibus medicinis. Baptiſmus autem operatur in virtute paſſionis Chriſti, quæ eſt univerſalis medicina omnium peccatorum. & ideo per baptiſmum omnia peccata tolluntur.

A P-

APPENDIX.

EX art. habes *primo*; quomodo per rationem interimas hæreſes *Manichæorum* (ut refert Directorium Inquiſit. 2. *par. quæſtio* 13.) dicentium, baptiſmum eſſe quid vanum, & inane. Loco autem baptiſmi aquæ, ut narratur ibidem, dicebant, eſſe quendam ſpiritualem baptiſmum, quod eſt conſolamentum ſpiritus, quod *Manichæi* ipſi conferre gloriabantur manuum impoſitione ad ſuam ſectam venientibus. Contra hos enim articulus præſens, imo tota quæſtio pugnat, dum in ſingulis articulis aliquem bonum effectum a baptiſmo, quantum eſt ex parte ſui, fieri demonſtrat. Inane ſiquidem, & vanum eſſe non poteſt id, quod aliquem effectum producit. Item illam quorundam, de quibus *in Clementina, de ſum. Trin. & fide cath.* dicentium, quod baptiſmus non eſt communiter tam parvulis, quam adultis perfectum remedium ad ſalutem. Contra hunc enim errorem determinat præſens articulus, quod baptiſmus omne peccatum, quod invenit in baptizato, delet, quantum eſt de ſe. Item illam *Brentii* dicentis, baptiſmate, licet peccatum originale dimittatur, non omne tamen peccatum deletur, quia ſuſcepto baptiſmo adhuc remanet in baptizato carnis concupiſcentia, quæ vere peccatum eſt contra illud, *non concupiſces*, etſi a Deo non imputetur. Item illam horrendiſſimam *Lucæ Sternberger* pluſquam blaſpheme evomentis, quod baptiſmate intincti, nonniſi ad tartarum, & ſempiternam damnatiónem baptizantur. Item illam ſacrilegio plenam *Suenckfeldii*, ore diabolico effutientis, baptiſmum eſſe balneum ſuillum. Articulus enim, imo tota quæſtio beſtiam hujuſmodi oppugnat, & efficaciſſime expugnat, dum baptiſmum eſſe balneum ſaluberrimum validiſſimis rationibus indicat. Item illas *Lutheri, & Balthaſaris*, quas ſup. *q.* 9. *ar.* 9. adduximus, ubi in pueris peccatum poſt baptiſmum remanere ponunt, vel quod baptiſmus parvulis non prodeſt. Sic dicas de aliis hujuſmodi, ſi qui ſunt, quocumque nomine vocentur. Noſter enim articulus loquitur univerſaliter de omnib. baptizatis, quod ex illis abraditur omne peccatum, quod habent, quod maxime de pueris, utpote non potentibus ponere virtuti baptiſmali obicem, verificatur. Item illam *Albanenſium* dicentium, baptiſmum nullius eſſe virtutis. Item illam *Adelphii* dicentis; quod ex baptiſmo nulla provenit virtus, ſed oratio ſedula dæmonem vernaculum, & familiarem ejicit. Item

cato actuali. Ergo non omnia peccata remittuntur per baptiſmum.

Sed Contra eſt, quod dicitur Ezech. 36. *Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris*.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut Apoſtolus dicit Roman. 6. *quicunque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus*. Et poſtea concludit: *Ita & vos exiſtimate vos mortuos quidem eſſe peccato, viventes autem Deo in Chriſto Jeſu Domino noſtro*.

Ex quo patet, quod per baptiſmum homo moritur vetuſtati peccati, & incipit vivere novitati gratiæ. Omne autem peccatum ad priſtinam vetuſtatem pertinet. Unde *conſequens eſt, quod omne peccatum per baptiſmum tollatur*.

Ad primum ergo dicendum, quod, ſicut Apoſt. dicit Rom. 5. peccatum Adæ non tantum poteſt, quantum poteſt donum Chriſti, quod in baptiſmo percipitur. *Nam judicium ex uno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in juſtificationem*. Unde & Auguſt. dicit in lib. de Baptiſ. parvulorum, (*ſeu de peccator. merit. & remiſſ. cap. 15. in fin. tom. 6.*) quod „ generante carne, tantummodo trahitur „ peccatum originale, regenerante autem ſpiritu, non „ ſolum originalium, ſed etiam voluntariorum fit „ remiſſio peccatorum.

Ad ſecundum dicendum, quod nullius peccati remiſſio fieri poteſt, niſi per virtutem paſſionis Chriſti. Unde & Apoſt. dicit Hebr. 9. quod *ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio*. Unde motus humanæ voluntatis, qui eſt in pœnitente, non ſufficeret ad remiſſionem culpæ, niſi adeſſet fides paſſionis Chriſti, & propoſitum participandi ipſam, vel ſuſcipiendo baptiſmum, vel ſubjiciendo ſe clavibus Eccleſiæ. Et ideo quando aliquis adultus pœnitens ad baptiſmum accedit, conſequitur quidem remiſſionem omnium peccatorum ex propoſito baptiſmi, perfectius autem ex reali ſuſceptione baptiſmi.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de particularibus medicinis. Baptiſmus autem operatur in virtute paſſionis Chriſti, quæ eſt univerſalis medicina omnium peccatorum. & ideo per baptiſmum omnia peccata tolluntur.

A P-

APPENDIX.

EX art. habes *primo;* quomodo per rationem interimas hæreſes *Manichæorum* (ut refert Directorium Inquiſit. 2. *par. quæſtio* 13.) dicentium, baptiſmum eſſe quid vanum, & inane. Loco autem baptiſmi aquæ, ut narratur ibidem, dicebant, eſſe quendam ſpiritualem baptiſmum, quod eſt conſolamentum ſpiritus, quod *Manichæi* ipſi conferre gloriabantur manuum impoſitione ad ſuam ſectam venientibus. Contra hos enim articulus præſens, imo tota quæſtio pugnat, dum in ſingulis articulis aliquem bonum effectum a baptiſmo, quantum eſt ex parte ſui, fieri demonſtrat. Inane ſiquidem, & vanum eſſe non poteſt id, quod aliquem effectum producit. Item illam quorundam, de quibus *in Clementina, de ſum. Trin. & fide cath.* dicentium, quod baptiſmus non eſt communiter tam parvulis, quam adultis perfectum remedium ad ſalutem. Contra hunc enim errorem determinat præſens articulus, quod baptiſmus omne peccatum, quod invenit in baptizato, delet, quantum eſt de ſe. Item illam *Brentii* dicentis, baptiſmate, licet peccatum originale dimittatur, non omne tamen peccatum deletur, quia ſuſcepto baptiſmo adhuc remanet in baptizato carnis concupiſcentia, quæ vere peccatum eſt contra illud, *non concupiſces*, etſi a Deo non imputetur. Item illam horrendiſſimam *Lucæ Sternberger* pluſquam blaſpheme evomentis, quod baptiſmate intincti, nonniſi ad tartarum, & ſempiternam damnationem baptizantur. Item illam ſacrilegio plenam *Suenckfeldii*, ore diabolico effutientis, baptiſmum eſſe balneum ſuillum. Articulus enim, imo tota quæſtio beſtiam hujuſmodi oppugnat, & efficaciſſime expugnat, dum baptiſmum eſſe balneum ſaluberrimum validiſſimis rationibus indicat. Item illas *Lutheri, & Balthaſaris*, quas ſup. *q.* 9. *ar.* 9. adduximus, ubi in pueris peccatum poſt baptiſmum remanere ponunt, vel quod baptiſmus parvulis non prodeſt. Sic dicas de aliis hujuſmodi, ſi qui ſunt, quocumque nomine vocentur. Noſter enim articulus loquitur univerſaliter de omnib. baptizatis, quod ex illis abraditur omne peccatum, quod habent, quod maxime de pueris, utpote non potentibus ponere virtuti baptiſmali obicem, verificatur. Item illam *Albanenſium* dicentium, baptiſmum nullius eſſe virtutis. Item illam *Adelphii* dicentis; quod ex baptiſmo nulla provenit virtus, ſed oratio ſedula dæmonem vernaculum, & familiarem ejicit. Item

D 2 *Ful-*

Fulgentii dicentis, baptiſmum reis, & peccatoribus nihil conferre. *Secundo* habes: quomodo per rationem has damnatas merito fuiſſe oſtendas a Beato Petro Apoſtolo 1. Pet. 3. *Expectabant Dei patientiam, cum fabricaretur arca, in diebus Noe, in qua pauci, ideſt octo animæ ſalvæ factæ ſunt per aquam, quod & vos nunc ſimilis formæ ſalvos facit baptiſma*. Ecce, quod baptiſmus omne peccatum repertum in baptizato tollit: alioquin non faceret baptizatos ſalvos. Item ab Ezech. 36. *Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris*. Iſta enim aqua munda, de qua Propheta, eſt baptiſmi aqua, jam olim ſemel pro ſemper mundata per Chriſtum baptizatum tactu ſuæ mundiſſimæ carnis. Item ab Zach. 13. *Erit fons patens domui David, & habitantibus Hieruſalem, in ablutionem peccatoris, & menſtruatæ*. Per menſtruatam intellige tu culpam originalem, quam videlicet contrahit homo, dum adhuc eſt in menſtruis matris ſuæ, cibatus ſc. illis, atque nutritus, ac in illis habitator effectus: per peccatorem vero intellige peccata actualia, ſive potius peccatis actualibus involutum. Item ab Act. 2. *baptizetur unuſquiſque veſtrum in remiſſionem peccatorum veſtrorum*. Loquitur B. Pet. de adultis ibi, & baptiſmum prodeſſe illis dicit in remiſſionem peccatorum, utique actualium etiam, ultra originale. Alioquin nec in remiſſionem eſſet peccatorum adultorum, cum illorum, ut ſic ſint tantum actualia, quoniam originale, quod habent, contraxerunt, non ut adulti, ſed ut infantes in materno utero concepti: imo nec in remiſſionem eſſet peccati originalis adultorum ipſorum, quoniam unum mortale, quod utique originale eſt, non remittitur ſine remiſſione omnium mortalium. Implicaret enim contradictionem, quia tunc per gratiam peccator viveret, dum per gratiam unum mortale eſſet ſibi remiſſum, & idem peccator ſimul eſſet mortuus, & ſine gratia, dum unum aliud mortale haberet. Vide ſupra notationem poſt concluſionis probationem. Item ab *Inno. III.* in Con. *Lateran.* extra, de ſumm. Trin. & fid. cath. cap. *firmiter*. „ Sacramentum baptiſmi, quod ad invocationem individuæ Trinitatis, videlicet Patris, & Filii, & Spiritus ſancti „ conſecratur in aqua, tam parvulis, quam adultis „ in forma Eccleſiæ, a quocumque rite collatum „ proficit ad ſalutem. *Item a Papa* Clem. V. *in* „ *Conc.* Viennenſi, *ut habetur in Clement. de ſumma Trinit. & fide cath.* Baptiſma unicum omnes „ in Chriſto regenerans eſſe (ſicut unus Deus, ac

„ fides

„ fides unica) ab omnibus fidelibus confitendum , „ quod celebratur in aqua, in nomine Patris , & „ Filii, & Spiritus ſancti, credimus eſſe tam adul- „ tis, quam parvulis communiter perfectum reme- „ dium ad ſalutem . „ Hæc ibi . Si adultis eſt ad ſalutem remedium perfectum. ergo ſecundum Concilium in adultis omnia etiam actualia peccata delet. Item a, &c. ut ſup. *q. 68. ar. 9.* contra *Lutherum*, & *Balthaſarem*. Item a Concilio *Florentino*, ſive a Papa *Eugenio IV.* ſacro ipſo approbante Concilio, in Decreto, quod incipit. „ Exultate Deo ad- „ jutori noſtro . Hujus ſacramenti effectus eſt re- „ miſſio omnis culpæ originalis, & actualis, omnis „ quoque pœnæ, quæ pro ipſa culpa debetur: pro- „ pterea baptizatis nulla pro peccatis præteritis in- „ jungenda eſt ſatisfactio: ſed morientes, antequam „ culpam aliquam committant , ſtatim ad regnum „ cœlorum, & Dei viſionem perveniunt. „ Hæc ibi. Quæ partim faciunt ad *qu. 68. art. 5. & 6.* ideo, quantum ſufficit , illuc applica . Sic faciendum eſt etiam de dictis aliarum ſcripturarum, Conciliorum, Summorumve Pontificum , quando ad alias quoque materias articulorum aliquorum , in quibus non allegantur, vel pro toto, vel pro parte, valent: quoniam non omnia in omnibus citari potuerunt, & eadem repetere ſuperfluitas eſt judicatum, niſi forſan aliquando ſpeciali cauſa movente . Item a Concilio *Trident.* ſeſſ. 5. „ Si quis per Jeſu Chriſti Domini „ noſtri gratiam, quæ in baptiſmate confertur, rea- „ tum originalis peccati remitti negat , aut etiam „ aſſerit non tolli totum id , quod veram , & pro- „ priam rationem peccati habet, ſed dicit, tantum „ radi, aut non imputari: Anathema ſit. In rena- „ tis enim nihil odit Deus, quia nihil eſt damna- „ tionis iis , qui vere conſepulti ſunt cum Chriſto „ per baptiſma in mortem, qui non ſecundum car- „ nem ambulant, ſed veterem hominem exuentes, „ & novum induentes, qui ſecundum Deum creatus „ eſt, innocentes, immaculati, puri, innoxii, ac „ Deo dilecti, effecti ſunt hæredes quidem Dei, co- „ hæredes autem Chriſti ; ita, ut nihil prorſus eos „ ab ingreſſu cœli remoretur. *Et infra*. Hanc con- „ cupiſcentiam, quam aliquando Apoſtolus peccatum „ appellat, ſancta Synodus declarat , Eccleſiam ca- „ tholicam numquam intellexiſſe peccatum appella- „ ri, quod vere, & proprie in renatis peccatum ſit, „ ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat. „ Si quis autem contrarium ſenſerit : Anathema „ ſit. „ Hæc ibi. *Tertio* vides: quomodo ex iis, &c.

ARTICULUS II.

Utrum per Baptiſmum liberetur homo ab omni reatu peccati.

Sup. q.68. a.4. Et 3. d. 19. a. 3. q. 2. Et 4. d. 4. q. 2. a. 1. q. 2. & a. 3. q. 1. Et d. 7. q. 1. a. 1. q. 1. & 4. co. c. 58. 59. & 72. & Rom. 11. le. 4. & Heb. 6. cor. 2. fi.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod per baptiſmum non liberetur homo ab omni reatu peccati. Dicit enim Apoſtolus Roman. 13. *Quæ a Deo ſunt, ordinata ſunt:* Sed culpa non ordinatur niſi per pœnam, ut Auguſtinus dicit. (*implici. lib. 1. Retract. cap. 9. & lib. 3. de lib. arb. cap.* 18. *to.* 1.) Ergo per baptiſmum non tollitur reatus pœnæ præcedentium peccatorum.

2. Præterea. Effectus ſacramenti aliquam ſimilitudinem habet cum ipſo ſacramento: quia ſacramenta novæ legis efficiunt, quod figurant, ut ſupra dictum eſt: (*q. 62. a.* 1. *ad.* 1.) Sed ablutio baptiſmalis habet quidem aliquam ſimilitudinem cum ablutione maculæ, nullam autem ſimilitudinem habere videtur cum ſubtractione reatus pœnæ. Non ergo per baptiſmum tollitur reatus pœnæ.

3. Præterea. Sublato reatu pœnæ, aliquis non remanet dignus pœna: & ita injuſtum eſſet eum puniri. Si igitur per baptiſmum tollitur reatus pœnæ, injuſtum eſſet poſt baptiſmum ſuſpendere latronem, qui ante homicidium commiſit: & ita per baptiſmum tolleretur rigor humanæ diſciplinæ: quod eſt inconveniens. Non ergo per baptiſmum tollitur reatus pœnæ.

Sed Contra eſt, quod Ambroſius dicit ſuper illud Roman. 11. *Sine pœnitentia ſunt dona, & vocatio Dei*: *Gratia*, inquit, *Dei in baptiſmo gratis omnia condonat.*

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*qu. 68. ar. 5. in corp. & ad* 1.) per baptiſmum aliquis incorporatur paſſioni, & morti Chriſti, ſecundum illud Rom. 6. *Si mortui ſumus cum Chriſto, credimus quia ſimul etiam vivemus cum eo.* Ex quo patet, quod omni baptizato communicatur paſſio Chriſti ad remedium, ac ſi ipſe paſſus, & mortuus eſſet.

Paſſio autem Chriſti, ſicut dictum eſt, (*queſt. 68. art.* 5.) eſt ſufficiens ſatisfactio pro omnibus peccatis

catis omnium hominum. Et ideo *ille qui baptizatur, liberatur a reatu totius pœnæ ſibi debitæ pro peccatis, ac ſi ipſe ſufficienter ſatisfeciſſet pro omnibus peccatis ſuis.*

Ad primum ergo dicendum, quod quia pœna paſſionis Chriſti communicatur baptizato, inquantum ſit membrum Chriſti, ac ſi ipſe pœnam illam ſuſtinuiſſet, ideo ejus peccata remanent ordinata per pœnam paſſionis Chriſti.

Ad ſecundum dicendum, quod aqua non ſolum abluit, ſed etiam refrigerat: & ita ſuo refrigerio ſignificat ſubtractionem reatus pœnæ, ſicut ſua ablutione ſignificat emundationem a culpa.

Ad tertium dicendum, quod in pœnis, quæ judicio humano inferuntur, non ſolum attenditur qua pœna ſit homo dignus quoad Deum, ſed etiam in quo ſit obligatus quoad homines, qui læſi, & ſcandalizati ſunt per peccatum alicujus. Et ideo licet homicida per baptiſmum liberetur a reatu pœnæ quoad Deum; remanet tamen obligatus adhuc quoad homines, quos juſtum eſt ædificari de pœna, ſicut ſunt ſcandalizati de culpa: Pie tamen talibus Princeps poſſet penam indulgere.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim *Catharorum*, ſive *Paterinorum* (inter horum errores & hunc enumerat Cardinalis Turrecremata *lib.* 4. *de Eccleſia cap.* 35.) dicentium, quod baptizati parvuli non levius punientur æternaliter, quam latrones, & homicidæ. Inquantum iſti loquuntur de parvulis, poſſunt recenſeri *ſup. q.* 68. *ar.* 9. inquantum autem penæ reatum videntur nolle tolli a baptizatis, debent recenſeri hic. Item hæreſes ſupra *art.* 1. adductas dicentium, baptiſmum nullius virtutis eſſe, nihil conferre reis, vel hujuſmodi, puta, eſſe quid vanum. Hi enim, cum negent culpæ, negant etiam penæ, in baptiſmo remiſſionem fieri: & ideo pro culpa ibi, pro pena hic adducantur. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, has merito damnari a Concilio *Flor.* de effectu baptiſmi, in Decreto Eugenii ſupra *articulo primo* allegato, ubi determinat, quod intantum omnis penæ reatus tollitur, ut ſi, culpa nova non admiſſa, quis moriatur, ſtatim ad viſionem divinæ eſſentiæ perducatur. Vide ibi formalia verba *Eugenii* Papæ: ubi notabis etiam ſignanter illa verba pro limitatione adjungi, ſcilicet, *quæ pro ipſa culpa debetur*. Non

enim dicit Concilium, quod eſt remiſſio omnis pęnæ ſimpliciter, ſed cum additione hac, ſcilicet, *quæ pro ipſa culpa debetur*. Quaſi dixerit. Eſt remiſſio pęnæ culparum inibi remiſſarum, ut in foro Dei pęna conſideratur, non ut in foro hominum (reſponſio ad *tertium* hoc declarat) & ut pęna reſpicit perſonam, quæ baptizatur, non ut reſpicit naturam communem perſonæ ipſius baptizatæ, *articulo tertio* hoc bene declarat. Item a Concilio *Viennenſi in Clement. de ſumma Trinit. & fi. cath.* ibi allegato, ubi dicit Papa, Conc. ipſo approbante, quod baptiſmus eſt remedium perfectum ad ſalutem, ſi perfectum. ergo reatum omnis culpæ per ipſum remiſſæ tollit. Alioquin eſſet quidem remedium perfectum in genere culpæ remiſſæ, ſed non perfectum ſimpliciter reſpectu baptizati. Item a, &c. ut ibi *a.* 1. ſi qua ſunt pro hujuſmodi damnatione facientia. *Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis, quod ubique in ſimilibus intelligitur, doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS III. 398

Utrum per Baptiſmum debeant auferri pœnalitates præſentis vitæ.

2. d. 32. qu. 1. ar. 1. qu. 2. & d. 33. qu. 1. ar. 2. Et 3. d. 19. a. 3. qu. 2. Et 4. d. 4. q. 2. ar. 1. q. 3. Et 4. cont. c. 52. fi. & 55. ad 5. & 27. & c. 59. & qu. 6. ar. 15.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod per baptiſmum deoeant auferri pœnalitates præſentis vitæ. Ut enim Apoſtolus dicit Roman. 5. Donum Chriſti potentius eſt, quam peccatum Adæ. Sed per peccatum Adæ, ut ibidem Apoſtolus dicit, *mors in hunc mundum intravit*, & per conſequens omnes aliæ pœnalitates præſentis vitæ. Ergo multo magis per donum Chriſti, quod in baptiſmo percipitur, homo a pœnalitatibus præſentis vitæ debet liberari.

2. Præterea. Baptiſmus aufert & culpam originalem, & actualem, ſicut ſupra dictum eſt: (*a.* 1. *hu. qu.*) Sic autem aufert actualem culpam, quod liberat ab omni reatu pœnæ conſequente actualem culpam. Ergo etiam liberat a pœnalitatibus præſentis vitæ, quæ ſunt pœna originalis peccati.

3. Præterea. Remota cauſa, removentur effectus:

Sed

Sed cauſa harum pœnalitatum eſt peccatum originale, quod tollitur per baptiſmum. Ergo non debent hujuſmodi pœnalitates remanere.

Sed Contra eſt, quod ſuper illud Rom. 6. *Deſtruetur corpus peccati*, dicit Gloſ. (*Auguſt. l. 1. de peccat. merit. & remiſſ. cap. ult. to. 7.*) „ Per baptiſmum „ id agitur, ut vetus homo crucifigatur, & corpus „ peccati deſtruatur; non ita ut in ipſo vivente car„ nis concupiſcentia reſperſa, & innata repente ab„ ſumatur, & non ſit; ſed non obſit mortuo, quæ „ inerat nato. „ Ergo pari ratione nec aliæ pœnalitates per baptiſmum tolluntur.

Reſpondeo dicendum, quod *baptiſmus habet virtutem auferendi pœnalitates præſentis vitæ: non tamen eas aufert in præſenti vita*; ſed ejus virtute auferentur a juſtis in reſurrectione, quando *mortale hoc induet immortalitatem*, ut dicitur 1. Cor. 15.

Et hoc rationabiliter: *Primo* quidem, quia per baptiſmum homo incorporatur Chriſto, & efficitur membrum ejus, ut ſupra dictum eſt. (*art. præc.*) Et ideo conveniens eſt, ut id agatur in membro incorporato, quod eſt actum in capite. Chriſtus autem a principio ſuæ conceptionis fuit plenus gratia, & veritate: habuit tamen corpus paſſibile, quod poſt paſſionem, & mortem eſt ad vitam glorioſam reſuſcitatum. Unde & Chriſtianus in baptiſmo gratiam conſequitur quantum ad animam; habet tamen corpus paſſibile, in quo pro Chriſto poſſit pati, ſed tandem reſuſcitabitur ad impaſſibilem vitam. Unde Apoſt. dicit Rom. 8. „ Qui ſuſcitavit Jeſum Chriſtum „ a mortuis, vivificabit & mortalia corpora veſtra, „ propter inhabitantem ſpiritum ejus in vobis. *Et* „ *infra*: Hæredes quidem Dei, cohæredes autem „ Chriſti: ſi tamen compatimur, ut & ſimul glori„ ficemur. *Secundo* hoc eſt conveniens propter ſpirituale exercitium; ut videlicet contra concupiſcentiam, & alias paſſibilitates pugnans homo, victoriæ coronam acciperet. Unde ſuper illud Rom. 6. *Ut deſtruatur corpus peccati*, dicit Gloſ. (*Aug. l. 1. de peccat. merit. & remiſſ. c. ult. a princ. to. 7.*) „ Si poſt „ baptiſmum vixerit homo in carne, habet concu„ piſcentiam, cum qua pugnet, eamque, adjuvante „ Deo, ſuperet. „ In cujus figuram dicitur Judic. 3. „ Hæ ſunt gentes, quas Dominus dereliquit, ut „ erudiret in eis Iſraelem, & poſtea diſcerent filii „ eorum certare cum hoſtibus, & habere conſuetu„ dinem præliandi. „ *Tertio* hoc fuit conveniens, ne homines ad baptiſmum accederent propter impaſſibilitatem præſentis vitæ, & non propter gloriam

vitæ æternæ. Unde & Apoſt. dicit 1. Cor. 15. *Si in hac vita tantum ſperantes ſumus in Chriſto, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus.*

Ad primum ergo dicendum, quod, ſicut Gloſſa (*Pet. Lomb.*) dicit Rom. 6. ſuper illud, „ Ut ultra „ non ſerviamus peccato : Sicut aliquis capiens hoſtem atrociſſimum, non ſtatim interficit eum, ſed „ patitur eum cum dedecore, & dolore aliquantulum vivere : ita & Chriſtus pœnam prius alligavit, in futuro autem perimet.

Ad ſecundum dicendum, quod, ſicut ibidem dicit Gloſſa, (*ordin. ſuper illud: Homo noſter crucifixus*) duplex eſt pœna peccati, gehennalis, & temporalis. Gehennalem prorſus delevit Chriſtus, ut „ eam non ſentiant baptizati, & vere pœnitentes : „ Temporalem vero nondum penitus tulit. manet „ enim fames, ſitis, & mors, & hujuſmodi : ſed „ regnum, & dominium ejus dejecit, ut ſc. hoc homo non timeat; & tandem in noviſſimo eandem „ penitus exterminabit.

Ad tertium dicendum, quod, ſicut in ſecunda parte dictum eſt, (1. 2. *q.* 81. *a.* 1.) peccatum originale hoc modo proceſſit, quod primo perſona infecit naturam, poſtmodum vero natura infecit perſonam. Chriſtus vero converſo ordine prius reparat id quod perſonæ eſt, & poſtmodum ſimul in omnibus reparabit id quod naturæ eſt. & ideo culpam originalis peccati, & etiam pœnam carentiæ viſionis divinæ, quæ reſpiciunt perſonam, ſtatim per baptiſmum tollit ab homine. ſed pœnalitates præſentis vitæ (ſicut mors, fames, ſitis, & alia hujuſmodi) reſpiciunt naturam, ex cujus principiis cauſantur, prout eſt deſtituta originali juſtitia. & ideo iſti defectus non tollentur, niſi in ultima reparatione naturæ per reſurrectionem glorioſam.

A P P E N D I X.

Ex articulo habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito inſinuatum eſſe a ſcripturis, & concilio; quod per baptiſmum non debuerunt auferri pœnalitates præſentis vitæ. A ſcripturis quidem, ut per illud *Rom. 6.* adjuncta glo. ſecundum quod cum diſcurſu ponitur *in argu. cont.* Ubi ly *ne obſit* tenetur figurate, per illam ſcilicet figuram, quæ minus dicendo ſignificat plus. Vult enim ibi ſignificare textus, quod concupiſcentia illa non tantum non obeſt baptizatis, ſed etiam prodeſt, inquantum, ſcil. eſt materia exercendæ virtutis, & a-

di-

dipiſcendæ coronæ æternæ ipſis baptizatis, ut ſic, ideſt quatenus ſecundum promiſſionem factam in baptiſmo vivunt, & viriliter certant. Ibi etiam nota ly *ergo pari ratione nec aliæ pœnalitates per baptiſmum tolluntur*. Quando concludendum ſecundum exigentiam quæſiti expectabatur, quod pœnalitates non debent per baptiſmum tolli, aut (quod in idem redit) quod pœnalitates per baptiſmum convenienter non tolluntur: tunc concluditur ſimpliciter, quod hujuſmodi pœnalitates per baptiſmum non tolluntur. Patet utique ad ſenſum hoc, ſc. quod pœnalitates tales per baptiſmum non tolluntur; & ideo ex hac etiam parte videtur ſanctus doctor fruſtra laboraſſe, annitendo videlicet ad probandum id, quod patet expreſſe. Vitio enim & hoc datur juxta illud tritiſſimum, quod patet expreſſe, non eſt probare neceſſe. Sciendum igitur, quod aliud in verbis præſefert, aliud in ſenſu continet concluſio prædicta, ſcil. ergo nec aliæ pœnalitates per baptiſmum tolluntur. Si ad verba ſuperficie tenus inſpiciatur, ſequuntur illa duo abſurda, quæ dicta ſunt, videlicet, quod extra quæſiti exigentiam concludat, & quod fruſtra laboret: ſi autem ſenſus ſub verbis illis incluſus attendatur (quod hic, & in ſimilibus fecit Divus Thomas) concluditur optime in titulo quæſitum. Eſt enim ibi ſenſus: quod nec aliæ pœnalitates per baptiſmum debuerunt tolli, ſeu quod convenienter non tolluntur, ideſt, quod conveniens fuit, ut non tollerentur. Pro quo ſciendum univerſaliter eſt, quod in factione rerum a Deo idem eſt dicere, iſtæ res factæ ſunt a Deo, & dicere, iſtæ convenienter ab ipſo factæ ſunt. Impoſſibile ſiquidem omnino eſt, quod aliquid a Deo, qui eſt infinita ſapientia, fiat, & quod illud, ut a Deo pendet, non convenienter fiat. Vide pro hujus amplioxi notitia 3. *de ſalv. qu.* 55. *art.* 4. cum inibi citatis. Quia igitur illa, quæ per baptiſmum fiunt, a Deo baptiſmi inſtitutore ſpecialiter fiunt, idcirco de neceſſitate convenienter omnia illa fiunt. Quod & de cæteris omnibus ſacramentis eadem ratione verificatur, ita, ut veriſſime dicamus. Per baptiſmum tollitur omnis culpa, *ar.* 1. omnis reatus peccati, *a.* 2. fit incorporatio ad Chriſtum, illuminatio, fœcundatio, *art.* 5. conferuntur gratia, & virtutes, *ar.* 4. etiam pueris, *art.* 6. aperitur janua cœleſtis, *art.* 7. pœnalitates vitæ præſentis non tolluntur, *art.* 3. hoc. ergo ſingula iſta per baptiſmum convenienter fiunt; pariterque ſingillatim æquipollent hæc, ſcil. iſtud fit, vel non fit per baptiſmum, & iſtud con-

venienter ſit, vel non ſit per baptiſmum. Ecce quot, & quanta virtualiter docuit textus, in ly *ergo nec aliæ pœnalitates per baptiſmum tolluntur*. A Concilio autem *Trident.* idipſum in principio poſitum inſinuatur ſeſſio. 5. Decr. de pecca. origin. circa fin. ,, Manere autem in baptizatis concupiſcentiam, ,, vel fomitem, hæc ſancta ſynodus fatetur, & ſentit: quæ, cum ad agonem relicta ſit, nocere non ,, conſentientibus, ſed viriliter per Chriſti JESU ,, gratiam repugnantibus, non valet: quinimo, qui ,, legitime certaverit, coronabitur. ,, Hæc ibi. Pro quorum clariori accommodatione ad præmiſſa, recole concluſionem illam, ſcil. ergo pari ratione nec aliæ pœnalitates per baptiſmum tolluntur. *Secundo* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS IV. 399

Utrum per Baptiſmum conferantur homini gratia, & virtutes.

Inf. q. 71. a. 3. cor. Et 4. d. 3. a. 1. qu. 3. & qu. 3. art. 1. qu. 2. ad 2. & d. 4. qu. 2. a. 2. qu. 2. cor. & d. 9. ar. 1. qu. 2. & d. 18. qu. 1. art. 3. qu. 1.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod per baptiſmum non conferantur homini gratia, & virtutes. Quia, ſicut ſupra dictum eſt, (*art. 2. hu. qu. in arg. 2.*) ſacramenta novæ legis efficiunt, quod figurant. Sed per ablutionem baptiſmi ſignificatur emundatio animæ a culpa, non autem informatio animæ per gratiam, & virtutes. Videtur igitur, quod per baptiſmum non conferantur homini gratia, & virtutes.

2. Præterea. Illud quod jam aliquis adeptus eſt, non indiget iterum ſuſcipere: Sed aliqui accedunt ad baptiſmum jam habentes gratiam, & virtutes, ſicut Act. 10. legitur: *Vir quidam erat in Cæſarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis, quæ dicitur Italica, religioſus, & timens Deum*: qui tamen poſtea a Petro baptizatus eſt. Non ergo per baptiſmum conferuntur gratia, & virtutes.

3. Præterea. Virtus eſt habitus, ad cujus rationem pertinet, quod ſit *qualitas difficile mobilis, per quam aliquis faciliter, & delectabiliter operetur*: Sed poſt baptiſmum remanet in hominibus pronitas ad malum, per quod tollitur virtus, & conſequitur difficultatem quis ad bonum, quod eſt actus virtutis.

tis. Ergo per baptiſmum non conſequitur homo gratiam, & virtutes.

Sed Contra eſt, quod ad Tit. 3. dicit Apoſtolus: *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis*, ideſt per baptiſmum, *& renovationis Spiritus ſancti, quem effudit in nos abunde*: ideſt *ad remiſſionem peccatorum & copiam virtutum*, ut Gloſ. (*interl.*) ibi exponit. Sic ergo in baptiſmo datur gratia Spiritus ſancti, & copia virtutum.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut Auguſtinus dicit in lib. 1. de baptiſmo parvulorum, (*ſeu de peccator. merit. & remiſſ. cap. 26. a med. tom. 7.*) ad hoc baptiſmus valet, ut baptizati Chriſto incorporentur, ut membra ejus. A capite autem Chriſto in omnia membra ejus gratiæ, & virtutis plenitudo derivatur, ſecundum illud Jo. 1. *De plenitudine ejus nos omnes accepimus.*

Unde *manifeſtum eſt, quod per baptiſmum aliquis conſequitur gratiam, & virtutes.*

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut aqua baptiſmi per ſuam ablutionem ſignificat emundationem culpæ, & per ſuum refrigerium ſignificat liberationem a pœna; ita per naturalem claritatem ſignificat ſplendorem gratiæ, & virtutum.

Ad ſecundum dicendum, quod, ſicut dictum eſt, (*quæſt. 68. art. 2.*) remiſſionem peccatorum aliquis conſequitur ante baptiſmum, ſecundum quod habet baptiſmum in voto, vel explicite, vel implicite: & tamen cum realiter ſuſcipit baptiſmum, fit plenior remiſſio quantum ad liberationem a tota pœna. Ita etiam ante baptiſmum Cornelius, & alii ſimiles conſequuntur gratiam, & virtutes per fidem Chriſti, & deſiderium baptiſmi implicite, vel explicite: poſtmodum tamen in baptiſmo majorem copiam gratiæ, & virtutum conſequuntur. Unde ſuper illud Pſalm. 22. *Super aquas refectionis educavit me*, dicit Gloſſa: (*interl. & ordin. implic.*) *Per augmentum virtutis, & bonæ operationis educavit in baptiſmo.*

Ad tertium dicendum, quod difficultas ad bonum, & pronitas ad malum inveniuntur in baptizatis, non propter defectum habitus virtutum, ſed propter concupiſcentiam, quæ non tollitur in baptiſmo. Sicut tamen per baptiſmum diminuitur concupiſcentia, ut non dominetur; ita etiam diminuitur utrumque dictorum, ne homo ab his ſuperetur.

AR-

APPENDIX.

EX art. habes *primo* : quomodo per rationem interimas hæreſim *quorumdam* (ut refert Directorium Inquiſit. 2. *part. q.* 7.) dicentium , quod non conferuntur per baptiſmum gratia, & virtutes. *Secundo* habes : quomodo per rationem oſtendas , illam merito damnari a dictis in *qu.* 3. *ar.* 1. *append.* Ex eo namque, quod ſacramenta novæ legis conferunt gratiam , ſequitur manifeſte, quod baptiſmus, cum indubitanter ſit ſacramentum novæ legis , *qu.* 65. *ar.* 1. conferat gratiam , & cum gratia non ſit ſine virtutibus, 1. 2. *qu.* 65. *a.* 3. 5. & *qu.* 110. *ar.* 3. 4. ſequitur , quod conferat etiam virtutes : ideoque , ex quibus ſcripturis, conciliis , &c. damnatur unum , ſcil. dictum contra vim ſacramentorum , damnatur ſimul & aliud, ſc. dictum ſpecialiter contra vim baptiſmi . Item a *Clemente Quinto* in Concilio *Vienenſi* . *Baptiſma unicum omnes baptizatos in Chriſto regenerans eſt ab omnibus fideliter confitendum* . *Quod celebratum in aqua, in nomine Patris, & Filii , & Spiritus ſancti, credimus eſſe perfectum remedium ad ſalutem* . Hæc in libr. Clement. tit. de ſumm. trin. & fid. cath. Non enim eſſet remedium tale, ſc. perfectum, niſi conferret gratiam cum ſuis virtutibus . Item ab Apoſtolo ad *Titum cap.* 3. ut cum expoſitione gloſſæ ponitur *in argument. contr.* *Tertio* vides : quomodo ex iis, bene penſatis, & applicatis, &c.

ARTICULUS V. 400

Utrum convenienter attribuantur Baptiſmo quidam actus virtutum.

4. d. 3. q. 2. a. 2. q. 3. 4. & 5. & d. 5. q. 3. a. 1. qu. 2. cor. & ad 1. & a. 3. q. 1. co. & d. 18. q. 1. a. 1. q. 1. ad 1. Et quol. 6. a. 4.

AD Quintum ſic proceditur . Videtur , quod inconvenienter attribuantur Baptiſmo pro effectibus quidam actus virtutum , ſc. incorporatio ad Chriſtum, illuminatio , & fœcundatio . Non enim baptiſmus datur adulto , niſi fideli , ſecundum illud Marci ult. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit* : Sed per fidem aliquis incorporatur Chriſto, ſecundum illud Epheſ. 3. *Habitare Chriſtum per* fi-

fidem in cordibus veſtris. Ergo nullus baptizatur, niſi jam Chriſto incorporatus. Non ergo eſt effectus baptiſmi, incorporari Chriſto.

2. Præterea. Illuminatio fit per doctrinam, ſecundum illud Epheſ. 3. *Mihi omnium ſanctorum minimo data eſt gratia hæc, illuminare omnes*, &c. Sed doctrina præcedit baptiſmum in catechiſmo. Non eſt ergo effectus baptiſmi.

3. Præterea. Fœcunditas pertinet ad generationem activam: Sed per baptiſmum aliquis regeneratur ſpiritualiter. Ergo fœcunditas non eſt effectus baptiſmi.

Sed Contra eſt, quod Auguſt. dicit in lib. 1. de Baptiſmo parvulorum, (*loc. cit. art. præc.*) quod ad hoc valet baptiſmus, ut baptizati Chriſto incorporentur. Dionyſ. etiam 2. cap. eccl. hier. (*parum a princ.*) illuminationem attribuit baptiſmo. Et ſuper illud Pſ. 22. *ſuper aquam refectionis*, dicit Gloſ. (*interl.*) quod *anima peccatorum ariditate ſterilis, fœcundatur per baptiſmum*.

Reſpondeo dicendum, quod per baptiſmum aliquis regeneratur in ſpiritualem vitam, quæ eſt per fidem Chriſti; ſicut Apoſtolus dicit Galat. 2. *Quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo Filii Dei*. Vita autem non eſt niſi membrorum capiti unitorum, a quo ſenſum, & motum ſuſcipiunt. Et ideo neceſſe eſt, quod per baptiſmum aliquis incorporetur Chriſto, quaſi membrum ipſius.

Sicut autem a capite naturali derivatur ad membra ſenſus, & motus: ita a capite ſpirituali, quod eſt Chriſtus, derivatur ad membra ejus ſenſus ſpiritualis, qui conſiſtit in cognitione veritatis, & motus ſpiritualis, qui eſt per gratiæ inſtinctum. Unde Joan. 1. dicitur. *Vidimus eum plenum gratiæ, & veritatis*: Et, *De plenitudine ejus nos omnes accepimus*. Et ideo *conſequens eſt, quod baptizati illuminentur a Chriſto circa cognitionem veritatis, & fœcundentur ab eo fœcunditate bonorum operum per gratiæ infuſionem*.

Ad primum ergo dicendum, quod adulti prius credentes in Chriſtum ſunt ei incorporati mentaliter; ſed poſtmodum, cum baptizantur, incorporantur ei quodammodo corporaliter, ſc. per viſibile ſacramentum, ſine cujus propoſito nec mentaliter incorporari potuiſſent.

Ad ſecundum dicendum, quod doctor illuminat exterius per miniſterium catechizando: ſed Deus illuminat interius baptizatos, præparans corda eorum ad recipiendam doctrinam veritatis, ſecundum illud Joan.

Joan. 6. *Eſt ſcriptum in Prophetis: erunt omnes docibiles Dei.*

Ad tertium dicendum, quod effectus baptiſmi ponitur fœcunditas, qua aliquis producit bona opera, non autem fœcunditas, qua aliquis generat alios in Chriſto; ſicut Apoſtolus dicit 1. ad Cor. 4. *in Chriſto Jeſu per Euangelium ego vos genui.*

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim *Lucæ Sternberger* impiiſſime dicentis: quod baptiſmate intincti nonniſi ad tartarum, & ſempiternam damnationem baptizantur. Articulus enim præſens, cum baptizatos & incorporari Chriſto, & illuminari a Chriſto, & fœcundari a Chriſto, qui eſt vera beatitudo, demonſtret, directe impugnat, expugnatque prædictam hæreſim. *Quæ enim conventio Chriſti ad Belial? Quæ participatio juſtitiæ cum iniquitate? Aut quæ ſocietas luci ad tenebras?* 2. Cor. 6. Hoc eſt, in propoſito. Si (ut verum eſt) Chriſto, qui eſt juſtitia, & ipſa Lux, homines per baptiſmum tanto amicitiarum glutino conjunguntur: quonam pacto fieri poteſt, ut nonniſi ad tartarum, & ſempiternam damnationem, loca utique Belial iniquitatis, ac tenebrarum, baptizentur illi, qui baptizantur? *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, eam merito damnari a dictis in multis appendicibus ſupra, & in hac, & in aliis quæſtionibus. Item a Marc. 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit.* Item a Galat. 3. *Quicunque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.* Quod eſt incorporari Chriſto. Item ab Apoſtolo ad Titum cap. 2. *Ut mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum.* Quid autem intelligat per ly *mundaret*, aperit in ad Eph. 5. *Mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ.* Hoc eſt, in baptiſmo dato in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Per baptiſmum ergo, ſecundum Apoſtolum, homines fiunt acceptabiles Chriſto, & ſectatores bonorum operum (quod eſt illa fœcunditas, de qua in concluſione.) Item a Rom. 6. *Conſepulti ſumus cum Chriſto per baptiſmum in mortem: ut, quomodo,* &c. *ita & nos in novitate vitæ ambulemus.* Et infra ad eoſdem baptizatos dicit. *Nunc vero liberati a peccato, ſervi autem facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificatione, finem vero vitam æternam.* Item ad Eph. 5. *Eratis aliquando tenebræ, nunc autem Lux in Domino.* Ideſt: vos

ante

ante baptiſmum ſpiritualiter cæci eſtis per baptiſmum illuminati. Quæ omnia (ut patet conſideranti) pugnant contra tartarum, & ſempiternam damnationem. Conſtat ergo ex prædictis: quod homines per hoc, quod baptizantur, a tartaro, & ſempiterna damnatione, ubi prius per meritum infidelitatis erant, eripiuntur. *Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS VI. 401

Utrum pueri in Baptiſmo conſequantur gratiam, & virtutes.

2. 2. q. 47. a. 14. ad 3. Et 4. d. 4. q. 2. a. 2. q. 1. & d. 17. q. 1. a. 3. q. 2. cor. ad 3. & d. 18. q. 1. a. 3. q. 1. corp.

AD Sextum ſic proceditur. Videtur, quod pueri in Baptiſmo non conſequantur gratiam, & virtutes. Gratia enim, & virtutes non habentur ſine fide, & charitate: Sed *fides*, ut Aug. dicit, (*epiſt. 23. verſ. fi. to. 2. & l. de prædeſt. Sanctor. c. 5. in fi. to. 7.*) *conſiſtit in credentium voluntate*: ſimiliter etiam charitas conſiſtit in diligentium voluntate, cujus uſum pueri non habent: & ſic non habent fidem, & charitatem. Ergo pueri in baptiſmo non recipiunt gratiam, & virtutes.

2. Præterea. Super illud Joan. 14. *Majora horum faciet*, dicit Auguſt. (*tract. 72. in Joan. a med. to. 9.*) quod *ex impio juſtus fiat, in illo, ſed non ſine illo, Chriſtus operatur*: Sed puer, cum non habeat uſum liberi arbitrii, non cooperatur Chriſto ad ſuam juſtificationem: immo quandoque pro poſſe renititur. Ergo non juſtificatur per gratiam, & virtutes.

3. Præterea. Rom. 4. dicitur: „ Ei qui non operatur, credenti autem in eum, qui juſtificat impium, reputatur fides ejus ad juſtitiam, ſecundum propoſitum gratiæ Dei: „ Sed puer non eſt credens in eum, qui juſtificat impium. Ergo non conſequitnr gratiam juſtificantem, neque virtutes.

4. Præterea. Quod ex carnali intentione agitur, non videtur habere ſpiritualem effectum. Sed quandoque pueri ad baptiſmum deferuntur carnali intentione, ut ſcilicet corporaliter ſanentur. Non ergo conſequuntur ſpiritualem effectum gratiæ, & virtutum.

Sed Contra eſt, quod Auguſt. dicit in Enchirid. (*cap. 52. ante med. to. 3.*) „ Parvuli renaſcendo moriuntur illi peccato, quod naſcendo contraxerunt.
„ ac

„ ac per hoc ad illos etiam pertinet, quod dicitur:
„ Conſepulti ſumus cum illo per baptiſmum in mor-
„ tem: *Subditur autem*: Ut quomodo Chriſtus ſur-
„ rexit a mortuis, per gloriam Patris, ita & nos
„ in novitate vitæ ambulemus: „ Sed novitas vitæ eſt
per gratiam, & virtutes. Ergo pueri in baptiſmo gratiam, & virtutes conſequuntur.

Reſpondeo dicendum, quod quidam antiqui poſuerunt, quod pueris in baptiſmo non dantur gratia, & virtutes; ſed imprimitur eis character Chriſti, cujus virtute, cum ad perfectam ætatem venerint, conſequuntur gratiam, & virtutes. Sed hoc patet eſſe falſum *dupliciter*. *Primo* quidem, quia pueri, ſicut & adulti, in baptiſmo efficiuntur membra Chriſti, unde *neceſſe eſt, quod a capite recipiant influxum gratiæ, & virtutis*. *Secundo*, quia ſecundum hoc pueri decedentes poſt baptiſmum non pervenirent ad vitam æternam: quia, ut dicitur Rom. 6. *Gratia Dei eſt vita æterna*: Et ita non profuiſſet eis ad ſalutem, baptizatos fuiſſe.

Cauſa autem erroris fuit, quia neſcierunt diſtinguere inter habitum, & actum: & ſic videntes pueros inhabiles ad actus virtutum, crediderunt eos poſt baptiſmum nullatenus virtutem habere. Sed iſta impotentia operandi non accidit pueris ex defectu habituum, ſed ex impedimento corporali: ſicut etiam dormientes, quamvis habeant habitus virtutum, impediuntur tamen ab actibus propter ſomnum.

Ad primum ergo dicendum, quod fides, & charitas conſiſtunt in voluntate hominum: ita tamen quod habitus harum, & aliarum virtutum requirunt potentiam voluntatis, quæ eſt in pueris: ſed actus virtutum requirunt actum voluntatis, qui non eſt in pueris. Et hoc modo Aug. dicit, quod *parvulum, etſi nondum illa fides, quæ in credentium voluntate conſiſtit, jam tamen ipſius fidei ſacramentum*, quod ſcilicet cauſat habitum fidei, *fidelem facit*.

Ad ſecundum dicendum, quod, ſicut Aug. dicit in lib. de Charitate, (*ſeu Tract. 3. ſuper epiſt. Joan. in princ. to. 9.*) *nemo ex aqua, & Spiritu ſancto renaſcitur, niſi volens*: Quod non de parvulis, ſed de adultis intelligendum eſt: Et ſimiliter de adultis intelligendum eſt, quod homo a Chriſto ſine ipſo non juſtificabitur. Quod autem parvuli baptizandi, prout viribus poſſunt, reluctantur, non eis imputatur: quia *intantum neſciunt, quod faciunt, ut nec facere videantur*, ut Aug. dicit in libro de præſcientia Dei ad Dardanum. (*ſcil. epiſt. 57. aliquant. a med. tom. 2.*)

Ad

Ad tertium dicendum, quod, ſicut Aug. dicit, (*ſerm.* 10. *de verb. Apoſt. c.* 2. *a princ. to.* 10.) „ parvulis mater Eccleſia aliorum pedes accommodat, „ ut veniant, aliorum cor, ut credant, aliorum lin„ guam, ut fateantur: „ Et ita pueri credunt, non per actum proprium, ſed per fidem Eccleſiæ, quæ eis communicatur: & hujus fidei virtute conferuntur eis gratia, & virtutes.

Ad quartum dicendum, quod carnalis intentio deferentium pueros ad baptiſmum nihil eis nocet; ſicut nec culpa unius nocet alteri, niſi conſentiat. Unde Aug. dicit in Epiſt. ad Bonifac. (*quæ eſt* 23. *ante med. to.* 2.) „ Non illud te moveat, quod qui„ dam non ea fide ad baptiſmum percipiendum par„ vulos ferunt, ut gratia ſpirituali ad vitam rege„ nerentur æternam; ſed hoc eos putant remedio „ corporalem retinere, vel recipere ſanitatem. non „ enim propterea illi non regenerantur, quia non ab „ iſtis hac intentione offeruntur.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem deſtruas errorem quorundam (ut refert Directorium Inquiſitorum, 2. *p. q.* 7.) dicentium, quod parvulis non conferuntur per baptiſmum gratia, & virtutes. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, illum merito damnari a D. Auguſt. & Rom. 6. *conſepulti*, &c. ut *in argu. contra.* item a Papa Innocentio III. „ Abſit, ut univerſi parvuli pereant, „ quorum quotidie tanta multitudo moritur: quin, „ & ipſis miſericors Deus, qui neminem vult peri„ re, aliquod remedium procuraverit ad ſalutem. Hæc ille: Extr. de bap. & ej. ef. cap. *Majores*. Perirent enim, nec ad ſalutem eis proviſum de remedio fuiſſet, ſi per baptiſmum gratia Dei, qua & mors ſpiritualis tollitur, & vita æterna acquiritur, *Rom.* 6. ipſis per baptiſmum non conferretur. Item a *Clemente V.* in Concilio Vienneníi. „ Nos atten„ dentes generalem efficaciam mortis Chriſti, quæ „ per baptiſma applicatur pariter omnibus baptiza„ tis, opinionem ſecundam, quæ dicit, tam par„ vulis, quam adultis conferri in baptiſmo infor„ mantem gratiam, & virtutes, tanquam probabi„ liorem, & dictis ſanctorum, & doctorum moder„ norum Theologiæ magis conſonam, & concor„ dem, ſacro approbante concilio, duximus eligen„ dam. „ Hæc in libro Clem. tit. de ſum. trin. & fid. cath. Item a Concilio *Trid.* ſeſſ. 7. de ſacramentis, can.

can. 7. „ Si quis, dixerit: non dari gratiam per hujuſmodi ſacramenta ſemper, & omnibus, quantum „ eſt ex parte Dei, etiamſi rite ea ſuſcipiant, ſed „ aliquando, & aliquibus: anathema ſit. „ Hæc ibi. Ubi nota ly *omnibus*, & quod baptiſmus eſt ſacramentum hujuſmodi, ideſt novæ legis, ut dicitur ibidem *can.* 1. *Tertio* vides, &c.

ARTICULUS VII. 402

Utrum effectus Baptiſmi ſit apertio januæ regni cæleſtis.

4. d. 3. art. 1. qu. 3. & d. 4. q. 2. art. 2. q. 6. & 4. contr. c. 59. & Jo. 5. lect. 1. fin.

AD Septimum ſic proceditur. Videtur, quod effectus Baptiſmi non ſit apertio januæ regni cæleſtis. Illud enim quod eſt apertum, non indiget apertione: Sed janua regni cæleſtis eſt aperta per paſſionem Chriſti: unde Apoc. 4. dicitur: *Poſt hoc vidi oſtium magnum apertum in cælo*. Non eſt ergo effectus baptiſmi apertio januæ regni cæleſtis.

2. Præterea. Baptiſmus omni tempore, ex quo inſtitutus fuit, habet ſuum effectum: Sed quidam baptizati ſunt baptiſmo Chriſti ante ejus paſſionem, ut habetur Joan. 3. quibus, ſi tunc deceſſiſſent, introitus regni cæleſtis nondum patebat; in quod nullus ante Chriſtum introivit, ſecundum illud Mich. 2. *Aſcendit pandens iter ante eos*. Non eſt ergo effectus baptiſmi apertio regni cæleſtis.

3. Præterea. Baptizati adhuc ſunt obnoxii morti, & aliis pœnalitatibus vitæ præſentis, ut ſupra dictum eſt: (*ar.* 3. *hu. q.*) Sed nulli eſt apertus aditus regni cæleſtis, quandiu obnoxius eſt pœnæ; ſicut patet de his, qui ſunt in purgatorio. Non ergo effectus baptiſmi eſt apertio januæ regni cæleſtis.

Sed Contra eſt, quod ſuper illud Luc. 3. *Apertum eſt cælum*, dicit Gloſ. Bedæ: (*ord.*) *Virtus hic baptiſmatis oſtenditur, de quo quiſque cum egreditur, regni cæleſtis ei janua aperitur.*

Reſpondeo dicendum, quod aperire januam regni cæleſtis, eſt amovere impedimentum, quo quis impeditur regnum cæleſte introire.

Hoc autem impedimentum eſt culpa, & reatus pœnæ: Oſtenſum eſt autem ſupra, (*art.* 1. & 2. *hu. qu.*) quod per baptiſmum omnis culpa, & omnis reatus pœnæ tollitur. Unde *conſequens eſt, quod*

effe-

effectus baptiſmi ſit apertio januæ regni cæleſtis.

Ad primum ergo dicendum, quod baptiſmus intantum aperit baptizato januam regni cœleſtis, inquantum incorporat eum paſſioni Chriſti, virtutem ejus homini applicando.

Ad ſecundum dicendum, quod quando paſſio Chriſti nondum erat realiter perfecta, ſed ſolum in fide credentium, baptiſmus proportionaliter cauſabat januæ apertionem, non quidem in re, ſed in ſpe. baptizati enim tunc decedentes ex certa ſpe introitum regni cœleſtis expectabant.

Ad tertium dicendum, quod baptizatus non eſt obnoxius morti, & pœnalitatibus vitæ præſentis propter reatum perſonæ, ſed propter ſtatum naturæ, & ideo propter hoc non impeditur ab introitu regni cœleſtis, quando anima ſeparatur a corpore per mortem, quaſi jam perſoluto eo, quod naturæ debebatur.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim cujuſdam *Auguſtini Boemi* (ut refert Lindanus, Dubitantii in dialog. 2.) dicentis: Cœlum nondum eſſe reſeratum, ſed hominibus uſque ad extremum diem fore occluſum. *Secundo habes*: quomodo per rationem oſtendas, hanc merito damnari a *Luc.* 3. ut cum expoſitione gloſſæ ponitur *in argument. contr.* Item a Papa *Benedicto XI.* & ab aliis dictis in Addition. *articulor. n.* 291. *cum Elucid.* & in 1. 2. *articulor. n.* 29. *cum Elucid.* & *in* 3. *de ſal. qu.* 39. *art.* 5. Item *qu.* 49. *art.* 5., *cum Elucid.* Item a Conciliis *Florentino*, & *Trident.* ut recitantur ſupra, *quæſt.* 68. *art.* 5. *ap.* Cœlum ſiquidem jam eſſe apertum teſtantur, quæcumque aliquos homines jam in actuali beatitudine ponunt. Quapropter etiam a tota Eccleſia damnatur per hoc, quod de ſanctis in cœlo regnantibus feſtivitates celebrat, ut patet in breviario, adeo, quod toties condemnat hæreſim prædictam, quoties ſolemnitatem hujuſmodi de ſingulis facit. Non ergo ſolum verbis: ſed etiam factis ipſis illam hæreſim condemnavit, quotidieque condemnat Eccleſia Catholica. *Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS VIII. 403

Utrum Baptiſmus habeat in omnibus æqualem effectum.

4. d. 4. q. 2. a. 3. q. 1. & 2. & d. 18. q. 1. a. 3. q. 1. cor.

AD Octavum ſic proceditur. Videtur, quod Baptiſmus non habeat in omnibus æqualem effectum. Effectus enim baptiſmi eſt remotio culpæ; Sed in quibuſdam plura peccata tollit, quam in aliis: nam in pueris tollit ſolum peccatum originale, in adultis autem etiam peccata actualia, in quibuſdam plura, in quibuſdam vero pauciora. Non ergo æqualem effectum habet baptiſmus in omnibus.

2. Præterea. Per baptiſmum conferuntur homini gratia, & virtutes: Sed quidam poſt baptiſmum videntur habere majorem gratiam, & perfectionem virtutum, quam alii baptizati. Non ergo baptiſmus habet æqualem effectum in omnibus.

3. Præterea. Natura perficitur per gratiam; ſicut materia per formam: Sed forma recipitur in materia ſecundum ejus capacitatem. Cum ergo in quibuſdam baptizatis, etiam pueris, ſit major capacitas naturalium, quam in aliis, videtur quod quidam majorem gratiam conſequantur, quam alii.

4. Præterea. Quidam in baptiſmo conſequuntur non ſolum ſpiritualem ſalutem: ſed etiam corporalem: ſicut patet de Conſtantino, qui in baptiſmo mundatus eſt a lepra: Non autem omnes infirmi corporalem ſalutem conſequuntur in baptiſmo. Baptiſmus ergo non habet æqualem effectum in omnibus.

Sed Contra eſt, quod dicitur Epheſ. 4. *Una fides, unum baptiſma*: Uniformis autem cauſa eſt informis effectus. Ergo baptiſmus habet æqualem effectum in omnibus.

Reſpondeo dicendum, quod *duplex* eſt effectus baptiſmi; *unus* per ſe, & *alius* per accidens. Per ſe quidem effectus baptiſmi eſt id, ad quod baptiſmus eſt inſtitutus, ſcil. ad regenerandum homines in ſpiritualem vitam. Et hunc *effectum æqualiter facit in omnibus, qui æqualiter ſe habent ad baptiſmum*. Unde quia omnes pueri æqualiter ſe habent ad baptiſmum, (quia non in fide propria, ſed in fide Eccleſiæ baptizantur) omnes æqualem effectum per-

percipiunt in baptiſmo. Adulti vero, qui per propriam fidem ad baptiſmum accedunt, non æqualiter ſe habent ad baptiſmum. quidam enim cum majori, quidam cum minori devotione ad baptiſmum accedunt, & ideo *quidam plus*, *quidam minus de gratia novitatis accipiunt*: ſicut etiam ab eodem igne accipit plus caloris, qui plus ei appropinquat; licet ignis, quantum eſt de ſe, æqualiter ad omnes ſuum calorem effundat.

Effectus autem baptiſmi per accidens eſt, ad quem baptiſmus non eſt ordinatus, ſed divina virtus hoc in baptiſmo miraculoſe operatur: ſicut ſuper illud Rom. 6. *Ut ultra non ſerviamus peccato*; dicit Gloſ. („ Aug. lib. 1. de peccator. merit. & re- „ miſ. c. 39. ante med. to. 7.) Non hoc præſtatur in „ baptiſmo, niſi forte miraculo ineffabili Creatoris, „ ut lex peccati, quæ eſt in membris, prorſus ex- „ tinguatur. Et *tales effectus* non æqualiter ſuſci- „ piuntur ab omnibus baptizatis, etiamſi cum æ- „ quali devotione accedant; ſed diſpenſantur hujuſmodi effectus ſecundum ordinem providentiæ divinæ.

Ad primum ergo dicendum, quod minima gratia baptiſmalis ſufficiens eſt ad delendum cuncta peccata. Unde hoc non eſt propter majorem efficaciam baptiſmi, quod in quibuſdam plura, in quibuſdam autem pauciora peccata ſolvit, ſed propter conditionem ſubjecti; quia in quolibet ſolvit, quodcunque invenerit.

Ad ſecundum dicendum, quod hoc quod in baptizatis major, vel minor gratia apparet, poteſt *dupliciter* contingere: *Uno modo*, quia unus in baptiſmo percipit majorem gratiam, quam alius, propter devotionem majorem, ut dictum eſt: (*in corp. a.*) *Alio modo*, quia etiamſi æqualem gratiam percipiant, non æqualiter ea utuntur; ſed unus ſtudioſius in ea proficit, alius per negligentiam gratiæ Dei deeſt.

Ad tertium dicendum, quod diverſa capacitas naturalium in hominibus non eſt ex diverſitate mentis, quæ per baptiſmum renovatur; cum omnes homines ejuſdem ſpeciei exiſtentes in forma conveniant) ſed eſt ex diverſa diſpoſitione corporum. Secus autem eſt in Angelis, qui differunt ſpecie. & ideo Angelis dantur dona gratuita, ſecundum diverſam capacitatem naturalium, non autem hominibus.

Ad quartum dicendum, quod ſanitas corporalis non eſt per ſe effectus baptiſmi, ſed eſt quoddam miraculoſum opus providentiæ divinæ.

AP-

APPENDIX.

EX articulo habes *primo* : quomodo per rationem (adjuncta tamen declaratione ad *primum*) & oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, Papa, & Concilio : quod baptiſmus habet, & non habet æqualem effectum in omnibus baptizatis. A ſcripturis quidem, ut Epheſios *quarto*, ſecundum quod cum diſcurſu ponitur *in argumento contrario*. Item per hoc, quod dicitur Galat. tertio. *Quicumque in Chriſto baptizati eſtis*, *Chriſtum induiſtis*. Item per dictum Romanorum ſexto. *An ignoratis*, *quod*, *quicumque baptizati ſumus in Chriſto*, *in morte ipſius baptizati ſumus*? Ex eo enim, quod induere Chriſtum, & eodem quidem modo, ſcilicet in morte, dicit aliquid unum idem exiſtens (ut patet ex terminis) conſtat : quod ſecundum Apoſtolum utrobique ſimul conſideratum baptiſmus, quantum eſt ex ſe, habeat eundem effectum in omnibus. A Concilio autem *Florentino* per hoc, quod definit, baptiſmi effectum eſſe deletionem totius culpæ, tum originalis, tum actualis, totiuſque pœnæ pro peccatis debitæ. Patet ſiquidem, his verbis ſignificari propoſitum, ſcilicet, quod baptiſmus, quantum eſt de ſe habet æqualem effectum in omnibus. Vide hoc concilium ſub *Eugenio Quarto* celebratum ſup. *a*. 1. 2. *appen.* A Papa quoque *Innocentio III*. extra de baptiſ. & ejuſdem eff. ca. ,, Majores '. Per ſacramentum baptiſmi Chriſti ſanguine rubricatum culpa remittitur, vitatur periculum, & ad regnum cœlorum etiam pervenitur, *&c*. Peccatum eſt duplex, ſcilicet originale, & actuale : originale, quod abſque conſenſu contrahitur, actuale, quod committitur cum conſenſu. Originale igitur, quod ſine conſenſu contrahitur, ſine conſenſu per vim ſacramenti remittitur, actuale vero, quod cum conſenſu contrahitur, ſine conſenſu minime dimittitur, *&c*. Is, qui terroribus, atque ſuppliciis violenter attribuitur, &, ne detrimentum incurrat, baptiſmi ſuſcipit ſacramentum talis (ſicut & is; qui ficte ad baptiſmum accedit) characterem ſuſcipit Chriſtianitatis impreſſum. Et ipſe, tanquam conditionaliter volens (licet abſolute non velit) cogendus eſt ad obſervantiam fidei Chriſtianæ. Hæc ibi. Cujus Pontificis ultima ſententia, ſcilicet *& ipſe*, *tanquam*, &c. facit ad 2. 2. *queſt*. 10. *a*. 8. Ita, quod & qui ſuſceperunt voluntate totaliter libera,

bera, & qui ſuſceperunt voluntate conditionaliter libera, ſacramentum baptiſmi, ad ſervandam fidem catholicam ſic, vel ſic, in baptiſmo promiſſam, compellendi ſunt. Cum igitur in his ultimis baptizatis characterem tantum, in illis primis gratiam ſimul, in mediis vero culpam quandoque ſolum originalem, quandoque etiam actualem, baptiſmus cauſet, conſtat; quod ipſe, juxta Pontificem, non habet æqualem effectum in omnibus. *Secundo* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS IX. 404

Utrum fictio impediat effectum Baptiſmi.

4. d. 4. q. 2. art. 1. q. 1. ad 3. & q. 3. a. 2. q. 2. per tot. & d. 12. q. 2. a. 1. q. 3. ad 3.

AD Nonum ſic proceditur. Videtur, quod fictio non impediat effectum baptiſmi. Dicit enim Apoſtolus Galat. 3. *Quicunque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis:* Sed omnes qui baptiſmum Chriſti ſuſcipiunt, baptizantur in Chriſto. Ergo omnes induunt Chriſtum: quod eſt percipere baptiſmi effectum: Et ita fictio non impedit baptiſmi effectum.

2. Præterea. In baptiſmo operatur virtus divina, quæ poteſt voluntatem hominis mutare in bonum: Sed effectus cauſæ agentis non poteſt impediri per id quod ab illa cauſa poteſt auferri. Ergo fictio non impedit baptiſmi effectum.

3. Præterea. Effectus baptiſmi eſt gratia, cui peccatum opponitur: Sed multa ſunt alia peccata graviora, quam fictio; de quibus non dicitur, quod effectum baptiſmi impediant. Ergo neque fictio impedit effectum paptiſmi.

Sed Contra eſt, quod dicitur Sap. 1. *Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum:* Sed effectus baptiſmi eſt a Spiritu ſancto. Ergo fictio impedit effectum baptiſmi.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut Damaſcenus dicit, (*lib. 2. orthod. fid. cap.* 30.) *Deus non cogit hominem ad juſtitiam.* Et ideo ad hoc quod aliquis juſtificetur per baptiſmum, requiritur quod voluntas hominis amplectatur baptiſmum, & baptiſmi effectum.

Dicitur autem aliquis fictus per hoc, quod voluntas ejus contradicit vel baptiſmo, vel ejus effectui. Nam ſecundum Auguſt. (*lib. 1. de baptiſmo*

cont. Donat. c. 12. *&* *l.* 7. *c.* 53. *tom.* 7.) *quatuor* modis dicitur aliquis fictus: *Uno modo* ille qui non credit, cum tamen baptiſmus ſit fidei ſacramentum: *Alio modo* per hoc, quod contemnit ipſum ſacramentum. *Tertio modo* per hoc, quod aliter celebrat ſacramentum, non ſervans ritum Eccleſiæ: *Quarto modo* per hoc, quod aliquis indevote accedit. Unde manifeſtum eſt, quod *fictio impedit effectum baptiſmi*.

Ad primum ergo dicendum, quod baptizari in Chriſto poteſt intelligi *dupliciter*. *Uno modo* in Chriſto, iſteſt in Chriſti conformitate: Et ſic quicunque baptizantur in Chriſto, conformati ei per fidem, & charitatem induunt Chriſtum per gratiam. *alio modo* dicuntur aliqui baptizari in Chriſto, inquantum accipiunt ſacramentum Chriſti: Et ſic omnes induunt Chriſtum per configurationem characteris, non autem per conformitatem gratiæ.

Ad ſecundum dicendum, quod quando Deus voluntatem hominis de malo in bonum mutat, tunc homo non accedit fictus: ſed non ſemper hoc Deus facit: nec ad hoc ſacramentum ordinatur, ut de ficto fiat aliquis non fictus, ſed ut non fictus aliquis accedens juſtificetur.

Ad tertium dicendum, quod fictus dicitur aliquis ex eo, quod demonſtrat ſe aliquid velle, quod non vult. Quicunque autem accedit ad baptiſmum, ex hoc ipſo oſtendit ſe rectam fidem Chriſti habere, & ſacramentum venerari, & velle ſe Chriſto conformare, & velle a peccato recedere. Unde cuicunque peccato vult homo inhærere, ſi ad baptiſmum accedit, fictus accedit; quod eſt indevote accedere. Sed hoc intelligendum eſt de peccato mortali, quod gratiæ contrariatur, non autem de peccato veniali. Unde fictio hic quodammodo includit omne peccatum.

APPENDIX.

EX art.° habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & Auguſtino, quod fictio impedit effectum baptiſmi. A ſcripturis quidem: ut cum applicatione eſt *in arg. cont.* A D. Aug. autem dicente. „ His qui ficto corde baptizantur, aut peccata nullatenus dimittuntur: aut in ipſo temporis puncto per vim ſacramenti dimiſſa iterum per fictionem redeunt, ut etiam illud verum ſit, quotquot in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis, & illud, ſpiritus effugiet fictum diſciplinæ, ideſt, ut induat eum

„ Chri-

„ Chriſto ſanctitas baptiſmi , & exuat eum Chriſto „ pernicies fictionis . Hæc ille , quæ recitantur in decreto de conſecr. diſtin. 4. cap. *quomodo exaudivit*. Ex quibus videre potes ; quanta eſt malignitas fictionis. Ponamus, ſecundum Aug. ibi , quod alicui ſine fictione baptizato , & conſequenter a peccatis emendato ſubrepat in ipſo temporis puncto , ideſt , mox immediate poſt illam peccatorum dimiſſionem , voluntaria fictio : quid fiet ? Tunc ſtatim revertentur peccata per vim ſacramenti dimiſſa . De reditu peccatorum dimiſſorum vide *quæſtionis vigeſimæ nonæ, articulum primum , ſecundum*. Fictio igitur adeo ſecundum Auguſtinum impedit effectum baptiſmi , ut ſi ipſa præcedat , vel concomitetur , faciat, quod effectus baptiſmi , ideſt gratia non veniat ſuper ſic baptizatum : ſi autem ipſa e veſtigio ſubſequatur, faciat, quod effectus baptiſmi præcedens tollatur , ideſt, quod gratia peccato ipſo fictionis mox excludatur. Fictio igitur & ante , & retro impedit principalem baptiſmi effectum. *Secundo* vides: quomodo ex iis , &c.

ARTICULUS X. 405

Utrum , fictione recedente , Baptiſmus ſuum effectum conſequatur.

4. d. 4. q. 3. ar. 2. q. 3. & d. 17. q. 3. a. 2.

AD Decimum ſic proceditur. Videtur , quod , fictione recedente, Baptiſmus ſuum effectum non conſequatur . Opus enim mortuum , quod eſt ſine charitate , non poteſt unquam vivificari : Sed ille qui fictus accedit ad baptiſmum ; recipit ſacramentum ſine charitate . Ergo nunquam poteſt vivificari hoc modo , ut gratiam conferat .

2. Præterea . Fictio videtur eſſe fortior, quam baptiſmus, cum impediat ejus effectum : Sed fortius non tollitur a debiliori . Ergo peccatum fictionis non poteſt tolli per baptiſmum a fictione impeditum : Et ſic baptiſmus non conſequetur ſuum effectum, qui eſt remiſſio omnium peccatorum.

3. Præterea. Contingit , quod aliquis ficte accedat ad baptiſmum , & poſt baptiſmum multa peccata committat : quæ tamen per baptiſmum non tolluntur ; quia baptiſmus tollit peccata præterita , non futura . Ergo baptiſmus talis nunquam conſequetur ſuum effectum, qui eſt remiſſio omnium peccatorum.

Sed Contra eſt, quod Auguſt. dicit in lib. 1. de baptiſmo: „ (contra Donatiſt. c. 12. parum a princ. „ to. 7.) Tunc valere incipit ad ſalutem baptiſmus, „ cum illa fictio veraci confeſſione receſſerit, quæ „ corde in malitia, vel ſacrilegio perſeverante, pec„ catorum abolitionem non ſinebat fieri.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*q. 66. a. 9.*) baptiſmus eſt quædam ſpiritualis regeneratio. Cum autem aliquid generatur, ſimul cum forma recipit effectum formæ, niſi ſit aliquid impediens, quo remoto, forma rei generatæ perficit ſuum effectum: ſicut ſimul cum corpus grave generatur, movetur deorſum, niſi ſit aliquid prohibens, quo remoto, ſtatim incipit moveri deorſum.

Et ſimiliter quando aliquis baptizatur, accipit characterem, quaſi formam, & conſequitur proprium effectum, qui eſt gratia remittens omnia peccata. Impeditur autem quandoque per fictionem. *Unde oportet, quod remota ea per pœnitentiam, baptiſmus ſtatim conſequatur ſuum effectum.*

Ad primum ergo dicendum, quod ſacramentum baptiſmi eſt opus Dei, & non hominis. & ideo non eſt mortuum in ficto, qui ſine charitate baptizatur.

Ad ſecundum dicendum, quod fictio non removetur per baptiſmum, ſed per pœnitentiam ſubſequentem; qua remota, baptiſmus aufert omnem culpam, & reatum omnium peccatorum præcedentium baptiſmum, & etiam ſimul exiſtentium cum baptiſmo. Unde Auguſt. dicit in libro de baptiſmo: „ (loc. ſup. cit.) Solvitur heſternus dies, & quid„ quid ſupereſt ſolvitur, etiam ipſa hora, momen„ tumque ante baptiſmum, & in baptiſmo: dein„ ceps autem continuo reus eſſe incipit: Et ſic ad baptiſmi effectum conſequendum concurrit baptiſmus, & pœnitentia; ſed baptiſmus, ſicut cauſa per ſe agens, pœnitentia, ſicut cauſa per accidens, ideſt removens prohibens.

Ad tertium dicendum, quod effectus baptiſmi non eſt tollere peccata futura, ſed præſentia, vel præterita. & ideo, recedente fictione, peccata ſequentia remittuntur quidem, ſed per pœnitentiam, non per baptiſmum. Unde non remittuntur quantum ad totum reatum, ſicut peccata præcedentia baptiſmum.

AP-

APPENDIX.

EX art. habes *primo :* quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & Auguſt. quod, fictione recedente per pœnitentiam, baptiſmus conſequitur effectum ſuum: a Div. Aug. quidem, ut patet *in ar. cont.* A ſcripturis vero per hoc, quod dicitur in Pſal. 84. *Loquetur Dominus pacem in eos, qui convertuntur ad cor.* Et per dictum in Ezech. 18. *Si impius fecerit pœnitentiam de peccatis, quæ operatus eſt : vita vivet.* Ex his enim a fortiori moſtratur intentum. Nam, ſi reverteuti peccatori ad cor, & facienti pœnitentiam de peccatis ſuis, Dominus largitur pacem, & vitam, ſola pœnitentia præſuppoſita, rationi ubique magis conſentaneum eſt, quod ſimul cum pœnitentia, charactere præſuppoſito, Dominus peccatori pacem donet, ac vitam. Id, quod tandem aliquo modo redit in hoc, quod character baptiſmi, recedente fictione interpoſita, conſequitur ſuum effectum, qui eſt dare pacem, & vitam animæ per remiſſionem omnium peccatorum. *Secundo* vides: quomodo ex his, & ſimilibus declaretur, & confirmetur doctrina, &c.

QUÆSTIO LXX.

De Circumciſione, quæ præceſſit Baptiſmum, in quatuor articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de præparatoriis ad Baptiſmum. Et *primo* de præparatorio, quod præceſſit Baptiſmum, ideſt de Circumciſione: *Secundo* de præparatoriis, quæ concurrunt ſimul cum Baptiſmo, ſcilicet de Catechiſmo, & Exorciſmo.

Circa primum quæruntur quatuor.

Primo. Utrum circumciſio fuerit præparatoria, & figurativa baptiſmi.
Secundo. De inſtitutione ipſius.
Tertio. De ritu ejus.
Quarto. De effectu ipſius.

ARTICULUS I. 406

Utrum Circumciſio fuerit præparatoria, & figurativa Baptiſmi.

Sup. q. 68. a. 1. ad 1. & 1-2. q. 102. ar. 5. cor. & ad 1. & 3. & 4. d. 1. q. 2. a. 1. q. 1. co. & d. 2. q. 1. a. 1. ad 5. & Rom. 2. lec. 2. & 4.

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod circumciſio non fuerit præparatoria, & figurativa baptiſmi. Omnis enim figura habet aliquam ſimilitudinem cum ſuo figurato: Sed circumciſio nullam habet ſimilitudinem cum baptiſmo. Ergo videtur, quod non fuerit præparatoria, & figurativa baptiſmi.

2. Præterea. Apoſtolus dicit 1. Corinth. 10. de antiquis Patribus loquens, quod *omnes in nube, & in mari baptizati ſunt*: Non autem dicit, quod in circumciſione baptizati ſint. Ergo protectio columnæ nubis, & tranſitus maris rubri magis fuerunt præparatoria ad baptiſmum, & figurativa ipſius, quam circumciſio.

3. Præterea. Supra dictum eſt, (*q. 38. a. 1. ad 1.*) quod baptiſmus Joannis fuit præparatorius ad baptiſmum Chriſti. Si ergo etiam circumciſio fuit præparatoria, & figurativa baptiſmi Chriſti, videtur quod baptiſmus Joannis fuerit ſuperfluus: quod eſt inconveniens. Non ergo circumciſio fuit præparatoria, & figurativa baptiſmi.

Sed Contra eſt, quod Apoſt. dicit Coloſ. 2. *Circumciſi eſtis circumciſione non manufacta, in expoliatione corporis carnis, ſed circumciſione Chriſti, conſepulti ei in baptiſmo.*

Reſpondeo dicendum, quod baptiſmus dicitur ſacramentum fidei, inquantum ſcilicet in baptiſmo fit quædam fidei profeſſio, & per baptiſmum aggregatur homo congregationi fidelium. Eadem autem eſt fides noſtra, & antiquorum Patrum, ſecundum illud Apoſt. 2. Cor. 4. *Habentes eundem ſpiritum fidei credimus.*

Circumciſio autem erat quædam proteſtatio fidei. Unde dicitur Rom. 4. quod *Abraham accepit circumciſionem, tanquam ſignaculum fidei*. Unde & per circumciſionem antiqui aggregabantur collegio fidelium. Unde manifeſtum eſt, quod *circumciſio fuit præparatoria ad baptiſmum, & præfigurativa ipſius*, ſecundum quod antiquis Patribus omnia in figuram futuri

con-

contingebant, ut dicitur 1. Cor. 10. ſicut & fides eorum erat de futuro.

Ad primum ergo dicendum, quod circumciſio habebat ſimilitudinem cum baptiſmo, quantum ad ſpiritualem effectum baptiſmi. nam ſicut per circumciſionem auferebatur quædam carnalis pellicula; ita per baptiſmum homo expoliatur a carnali converſatione.

Ad ſecundum dicendum, quod protectio columnæ nubis, & tranſitus maris rubri fuerunt quædam figuræ noſtri baptiſmi, quo renaſcimur ex aqua ſignificata per mare rubrum, & Spirituſancto ſignificato per columnam nubis: Non tamen per hæc fiebat aliqua profeſſio fidei, ſicut per circumciſionem: Et ideo prædicta duo erant tantum figuræ, & non ſacramenta: Circumciſio autem erat etiam ſacramentum præparatorium ad baptiſmum: minus tamen expreſſe figurans baptiſmum, quantum ad exteriora, quam prædicta. Et ideo Apoſtolus potius fecit mentionem de prædictis, quam de circumciſione.

Ad tertium dicendum, quod baptiſmus Joannis fuit præparatorius ad baptiſmum Chriſti, quantum ad exercitium actus, ſed circumciſio quantum ad profeſſionem fidei, quæ requiritur in baptiſmo, ſicut dictum eſt. (*in corp. a.*)

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito inſinuatum eſſe a ſcripturis, & D. Bernardo, quod circumciſio fuit præparatoria ad baptiſmum, ejuſque figurativa. A ſcripturis quidem, ut per dictum ad *Coloſ. ſecundo*, ſecundum quod eſt *in argum. contr.* Ibi enim ex eo, quod baptiſmum vocat circumciſionem Chriſti, dat intelligere: quod circumciſio manufacta in expoliatione corporis carnis, quæ fuit circumciſio antiqua, erat præparatoria, & figurativa baptiſmi. Et quidem ſatis convenienſ fuiſſe hoc monſtratur virtualiter ibi ex terminis: quia ſcilicet circumciſionis antiquæ, ut ſic, eſt præcedere, tanquam præparatorium quoddam, & figurativum, circumciſionem novam, ut ſic. A Divo Bernardo autem per hoc, quod dicit. „ Populo duræ cervicis cultellus erat neceſſarius: & lapideis cordibus meri„ to cultri lapidei debebantur, qualibus a Jeſu Na„ ve facta circumciſio memoratur. Noſter autem Je„ ſus, tanquam agnus manſuetus, omnem auſteri„ tatem abſtulit, duritiam cordis, ſervis congruen„ tem filiis commutavit in manſuetudinem: ubi ru-

 „ bi-

„ biginem originalis peccati, quam vix cultellus e-
„ radere poterat, ex hoc jam cum unctione gratiæ
„ facile lavet aqua. Nihil ergo mirum, ſi pro di-
„ verſitate temporum mutata ſunt ſacramenta: ut
„ daretur utriſque, quod congruum erat eis. Ipſe
„ vero Chriſtus utrumque ſuſcepit, ut tanquam la-
„ pis angularis utrique parieti cohæreret: ſicut &
„ Paſcha figurale ipſe complevit: & verum protinus
„ inchoavit. „ Hæc ille in ſermone de circumciſione Domini. Ex quibus optime patet intentum acuto lectori per ſingula conſideranti verba ejus. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis, &c.

ARTICULUS II. 407.

Utrum Circumciſio fuerit convenienter inſtituta.

L. 2. *q.* 102. *a.* 5. *ad* 1. *&* *q.* 103. *art.* 1. *ad* 3. *Et* 1. *d.* 1. *ar.* 2. *q.* 4. *cor. Et q.* 2. *ar.* 1. *q.* 3. *per tot.*

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod Circumciſio fuerit inconvenienter inſtituta. Sicut enim dictum eſt, (*a. præc.*) in circumciſione fiebat quædam fidei profeſſio: Sed a peccato primi hominis nullus unquam ſalvari potuit, niſi per fidem paſſionis Chriſti, ſecundum illud Rom. 3. *Quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius*. Ergo ſtatim poſt peccatum primi hominis circumciſio inſtitui debuit, & non tempore Abrahæ.

2. Præterea. In circumciſione homo profitebatur obſervantiam veteris legis; ſicut in baptiſmo profitetur obſervantiam novæ legis. unde Apoſtolus dicit Galat. 5. *Teſtificor omni homini circumcidenti ſe, quoniam debitor eſt univerſæ legis faciendæ*: Sed legalis obſervantia non eſt tradita tempore Abrahæ, ſed magis tempore Moyſi. Ergo inconvenienter inſtituta eſt circumciſio tempore Abrahæ.

3. Præterea. Circumciſio fuit figurativa, & præparativa baptiſmi: Sed baptiſmus exhibetur omnibus populis, ſecundum illud Matth. ult. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos*. Ergo circumciſio non debuit inſtitui, ut obſervanda tantum ab uno populo Judæorum, ſed ab omnibus populis.

4. Præterea. Carnalis circumciſio debet reſpondere ſpirituali, ſicut figura figurato: Sed ſpiritualis circumciſio, quæ fit per Chriſtum, indifferenter convenit utrique ſexui: quia *in Chriſto Jeſu non eſt maſculus, & fœmina*, ut dicitur Gal. 3. Ergo incon-

venienter eſt circumciſio inſtituta, quæ competit ſolis maribus.

Sed Contra eſt, quod, ſicut legitur Geneſ. 17. Circumciſio eſt inſtituta a Deo, cujus perfecta ſunt opera.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut dictum eſt, (*a. præc.*) circumciſio erat præparatoria ad baptiſmum, inquantum erat quædam profeſſio fidei Chriſti, quam etiam in baptiſmo nos profitemur.

Inter antiquos autem Patres primus Abraham promiſſionem accepit de Chriſto naſcituro, cum dictum eſt ei Gen. 22. *In ſemine tuo benedicentur omnes gentes terræ*. Ipſe etiam primus ſe a ſocietate infidelium ſegregavit, ſecundum mandatum Dei dicentis ſibi: (*Gen.* 12.) *Egredere de terra tua, & de cognatione tua*. Et ideo convenienter circumciſio fuit inſtituta in Abraham.

Ad primum ergo dicendum, quod immediate poſt peccatum primi parentis, propter doctrinam ipſius Adæ, qui plene inſtructus fuerat de divinis, adhuc fides, & ratio naturalis intantum vigebat in homine, quod non oportebat determinari hominibus aliqua ſigna fidei, & ſalutis: ſed unuſquiſque pro ſuo libito fidem ſuam aliquibus ſignis proteſtabatur. Sed circa tempus Abrahæ diminuta erat fides, plurimis ad idololatriam declinantibus: obſcurata etiam erat ratio naturalis per augmentum carnalis concupiſcentiæ uſque ad peccatum contra naturam. Et ideo convenienter tunc, & non ante fuit inſtituta circumciſio ad profitendum fidem, & ad minuendam carnalem concupiſcentiam.

Ad ſecundum dicendum, quod legalis obſervantia tradi non debuit niſi populo jam congregato: quia lex ordinatur ad bonum publicum, ut in ſecunda parte dictum eſt. (1. 2. *q.* 90. *a.* 2.) Populus autem fidelium congregandus erat aliquo ſigno ſenſibili; quod eſt neceſſarium ad hoc, quod homines in quacumque religione adunentur, ſicut Auguſtinus dicit contra Fauſtum. (*l.* 19. *cap.* 11. *in fi. to.* 6.) Et ideo oportuit prius inſtitui circumciſionem, quam lex daretur. Illi autem Patres, qui fuerunt ante legem, familias ſuas inſtruxerunt de rebus divinis, per modum paternæ admonitionis. Unde & Dominus dicit de Abraham. (*Gen.* 18.) *Scio, quod præcepturus ſit filiis ſuis, & domui ſuæ poſt ſe, ut cuſtodiant viam Domini*.

Ad tertium dicendum, quod baptiſmus in ſe continet perfectionem ſalutis, ad quam Deus omnes homines vocat, ſecundum illud 1. Timoth. 2. *Qui vult*

omnes homines ſalvos fieri. Et ideo baptiſmus omnibus populis proponitur. Circumciſio autem non continebat perfectionem ſalutis, ſed figurabat ipſam ut fiendam per Chriſtum, qui erat ex Judæorum populo naſciturus. Et ideo illi ſoli populo data eſt circumciſio.

Ad quartum dicendum, quod circumciſio inſtituta eſt ut ſignum fidei Abrahæ, qui credidit ſe patrem futurum Chriſti ſibi repromiſſi. & ideo convenienter ſolis maribus competebat. Peccatum etiam originale, contra quod ſpecialiter circumciſio ordinabatur, a patre trahitur, non a matre, ut in 2. parte dictum eſt. (1. 2. *q*. 81. *a*. 5. *in corp*. *&* *ad* 2.) Sed baptiſmus continet virtutem Chriſti, qui eſt univerſalis cauſa ſalutis omnium, & remiſſionis omnium peccatorum.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis: quod circumciſio fuit convenienter inſtituta. Ut per hoc, quod dicitur Geneſ. 17. *Hoc eſt pactum meum, quod obſervabitis*, &c. *Circumcidetur ex vobis omne maſculinum*. Ubi & præmiſerat ly *ſtatuam pactum meum*, quod utique etiam ſecundum literam, quæ eſt ly *ſtatuam*, monſtrat Deus, ſe eſſe inſtitutorem circumciſionis. Porrò Deus eſt, cui canit Pſal. 103. *Omnia in ſapientia feciſti*; & cui dicitur a Sapien. 11. *Omnia in pondere, numero, & menſura diſpoſuiſti*, & de cujus operibus, ad deſignandam illorum magnam perfectionem, ſcriptum eſt, Eccleſiaſt. 3. *Non poſſumus eis quicquam addere, nec auferre*. Quod ſi hæc tanta perfectio de rebus naturalibus, quatenus a Deo inſtitutæ ſunt, verificatur: multo utique magis de rebus ſuperioris ordinis (qualis eſt circumciſio, aliaque legis divinæ præcepta) verificetur, oportet. Inſinuatur quoque illud, ſi particularis ad propoſitum fiat applicatio, a dictis in 3. *de ſal*. *q*. 55. *art*. 4. *appen*. cum inibi citatis. *Secundo* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS III. 408

Utrum ritus Circumciſionis fuerit conveniens.

4. d. 1. q. 2. a. 3. q. 2. & ar. 3. q. 2. & 3. & Jo. 7. lect. 2. & Ro. 4. le. 2.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod ritus Circumciſionis non fuerit conveniens. Circumciſio enim, ſicut dictum eſt, (*ar.* 1. & 2. *praec.*) fidei quædam profeſſio eſt: Sed fides in vi apprehenſiva exiſtit, cujus operationes maxime apparent in capite. Ergo magis debuit ſignum circumciſionis dari in capite, quam in membro generationis.

2. Præterea. Ad uſum ſacramentorum aſſumimus ea, quorum eſt communior uſus; ſicut aquam ad abluendum, & panem ad reficiendum: Sed ad incidendum communius utimur cultello ferreo, quam petrino. Ergo circumciſio non debuit fieri cultello petrino.

3. Præterea. Sicut baptiſmus inſtituitur in remedium originalis peccati; ita etiam circumciſio, ſicut Beda dicit: (*in ho. Circumciſ. parum a princ.*) Sed baptiſmus non differtur uſque ad octavum diem, ne pueris periculum damnationis immineat propter originale peccatum, ſi nondum baptizati decedant: quandoque etiam traditur baptiſmus poſt octavum diem. Ergo circumciſioni non debuit determinari octavus dies, ſed debebat quandoque præveniri, ſicut etiam quandoque tardabatur.

Sed Contra eſt, quod Rom. 4. ſuper illud, *Et ſignum accepit circumciſionis*, determinatur in Gloſſ. (*ord.*) prædictus circumciſionis ritus.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut dictum eſt, (*a. praec.*) circumciſio quoddam ſignum fidei eſt, inſtitutum a Deo, cujus ſapientiæ non eſt numerus. Determinare autem convenientia ſigna, eſt ſapientiæ opus. Et ideo *concedendum eſt, quod ritus circumciſionis fuit conveniens.*

Ad primum ergo dicendum, quod circumciſio convenienter fiebat in membro generationis. *Primo* quidem, quia ſignum erat fidei, qua Abraham credidit Chriſtum ex ſuo ſemine naſciturum. *Secundo*, quia erat in remedium peccati originalis, quod per actum generationis traducitur. *Tertio*, quia ordinabatur ad diminutionem carnalis concupiſcentiæ, quæ præcipue in membris illis viget, propter abundantiam delectationis venereorum.

Ad

Ad ſecundum dicendum, quod cultellus lapideus non erat de neceſſitate circumciſionis. unde non invenitur tale inſtrumentum præcepto divino determinatum: neque etiam communiter tali inſtrumento Judæi utebantur ad circumcidendum, ſicut neque modo utuntur. Leguntur tamen aliquæ circumciſiones famoſæ cultello lapideo factæ: ſicut legitur Exod. 4. quod *tulit Sephora acutiſſimam petram, & circumcidit præputium filii ſui*. & Joſue 5. dicitur: *Fac tibi cultellos lapideos, & circumcide ſecundo filios Iſrael*. per quod figurabatur, circumciſionem ſpiritualem eſſe faciendam per Chriſtum, de quo dicitur 1. Cor. 10. *Petra autem erat Chriſtus*.

Ad tertium dicendum, quod octavus dies determinabatur circumciſioni: tum propter myſterium, quia in octava ætate, quæ erit ætas reſurgentium, quaſi in octavo die, perficietur per Chriſtum ſpiritualis circumciſio, quando auferet ab electis non ſolum culpam, ſed etiam omnem pœnalitatem: tum etiam propter teneritudinem infantis ante octavum diem. Unde etiam de aliis animalibus Lev. 22. præcipitur: *Bos, ovis, & capra, cum genita fuerint, ſeptem diebus erunt ſub ubere matris ſuæ: die octavo, & deinceps offerri poterunt Domino*. Erat autem octavus dies de neceſſitate præcepti, ita ſcil. quod octavum diem prætermittentes peccabant, etiamſi eſſet ſabbatum, ſecundum illud Jo. 7. *Circumciſionem accipit homo in ſabbato, ut non ſolvatur lex Moyſi*. Non tamen erat de neceſſitate ſacramenti: quia ſi aliqui omittebant octavum diem, poſtea poterant circumcidi.

Quidam etiam dicunt, quod propter periculum imminentis mortis poterat octavus dies præveniri.

Sed hoc non ex auctoritate Scripturæ, nec ex conſuetudine Judæorum haberi poteſt.

Unde melius dicendum eſt, ſicut etiam Hugo de S. Victore dicit, (*l. 1. de Sacram. p. 12. cap. 2. a med.*) quod octavus dies nulla neceſſitate præveniebatur. Unde ſuper illud Prov. 4. *Unigenitus eram coram matre mea*, dicit Gloſ. (*ordin.*) quod alius Berſabeæ parvulus non computatur; quia ante octavum diem mortuus nominatus non fuit, & per conſequens nec circumciſus.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis: quod ritus circumciſionis erat conveniens. Ut in Gen-

Gen. 17. *Circumcidetis carnem præputii veſtri. Infans* 8. *dierum circumcidetur*. Ly *circumcidetis*, cum dicatur ſimpliciter, ideſt nullo addito, denotat, talem inciſionem debere fieri per inſtrumentum pro inciſionibus conſuetum, ideſt cultello ferreo. Alioquin, ſi Deus aliter voluiſſet intelligi ſeipſum declaraſſet: ut fecit *Joſue* 5. dicens, *fac tibi cultros lapideos*. Ex quo dicto intelligi etiam datur, quod communiter non fiebat circumciſ. cultris lapideis; quoniam, ſi hoc fuiſſet ordinarium, ſaffeciſſet dicere. Circumcide filios Iſrael, & ſuperfluum fuiſſet determinare inſtrumentum inciſivum, addendo, fac cultros lapideos, ly *carnem præputii* dicit locum inciſionis, ad differentiam, quod fiat in capite, &c. ly *infans octo dierum* deſignat tempus ejuſdem. Per hoc enim, quod modum circumciſionis, & quoad inſtrumentum, & quoad locum, & quoad tempus, Deum determinaſſe, ſcripturæ narrant: ejuſdem circumciſionis ritum a Deo ipſo derivatum fuiſſe commonſtrant. Porro idem eſt dicere: Deus fecit hoc, & dicere: Deus convenienter fecit hoc: quandoquidem impoſſibile eſt, ſapientiam ipſam, & eo maxime, ſi infinita ſit, & non facere convenienter, & antonomaſtice quidem, ideſt convenientiſſime, quæcunque facit. Ex eo igitur, quod ritum circumciſionis a Deo eſſe dixerunt, voluerunt notificare nobis præſens intentum, ſcilicet quod ritus ipſe & erat, & non eſſe non poterat conveniens in ſummo, ideſt pro talis ſtatus tempore convenientiſſimus. Ad hujuſmodi intentum aperiendum faciunt quoque dicta *art.* 2. *append.* ideo vide illic. *Secundo* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS IV. 409

Utrum circumciſio conferebat gratiam juſtificantem.

Sup. qu. 62. *ar.* 6. *ad* 3. *Et* 4. *d.* 1. *qu.* 2. *ar.* 4. *& ver. qu.* 28. *ar.* 2. *ad* 12. *& Cor.* 4. *lect.* 2. *& c.* 9. *lect.* 5.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod circumciſio non conferebat gratiam juſtificantem. Dicit enim Apoſtol. Galat. 2. *Si ex lege eſt juſtitia, Chriſtus gratis mortuus eſt*, ideſt ſine cauſa: Sed circumciſio erat quædam obligatio legis implendæ, ſecundum illud Galat. 5. *Teſtificor omni homini circumcidenti ſe, quoniam debitor eſt univerſæ legis fa-*

facienda. Ergo ſi ex circumciſione eſt juſtitia, Chriſtus gratis, ideſt ſine cauſa, mortuus eſt: Sed hoc eſt inconveniens. Non ergo ex circumciſione erat gratia juſtificans a peccato.

2. Præterea. Ante inſtitutionem circumciſionis ſola fides ad juſtificationem ſufficiebat: dicit enim Greg. in 4. Mor. (*c.* 3. *a princ.*) *Quod apud nos valet aqua baptiſmalis, hoc egit apud veteres pro parvulis ſola fides*: Sed virtus fidei non eſt imminuta per mandatum circumciſionis. Ergo ſola fides parvulos juſtificabat, & non circumciſio.

3. Præterea. Joſue 5. legitur, quod *populus, qui natus eſt in deſerto, per quadraginta annos incircumciſus fuit*. Si ergo per circumciſionem auferebatur peccatum originale, videtur quod omnes, qui in deſerto mortui ſunt, tam parvuli, quam adulti, fuerint damnati: Et eadem objectio eſt de pueris, qui moriebantur ante octavum diem circumciſionis, qui præveniri non debebat, ut dictum eſt. (*ar. præc. ad* 3.)

4. Præterea. Nihil impedit introitum regni cœleſtis, niſi peccatum: Sed circumciſi ante paſſionem Chriſti impediebantur ab introitu regni cœleſtis. Non ergo per circumciſionem homines juſtificabantur a peccato.

5. Præterea. Peccatum originale non dimittitur ſine actuali: quia *impium eſt a Deo dimidiam ſperare veniam*, ut Auguſt. dicit: (*in l. de vera, & falſ. pœnit. c.* 9. *cir. med. to.* 4.) Sed nuſquam legitur, quod per circumciſionem remitteretur actuale peccatum. Ergo etiam neque originale per eam dimittebatur.

Sed Contra eſt, quod Auguſt. dicit ad Valerium cont. Julian. (*lib.* 2. *de nupt. & concup. cap.* 11. *a med. to.* 7.) *Ex quo inſtituta eſt circumciſio in populo Dei, quæ erat ſignaculum juſtitiæ fidei, ad ſignificationem purgationis valebat parvulis originalis, veteriſque peccati: ſicut & baptiſmus ex illo cœpit valere tempore ad innovationem hominis, ex quo inſtitutus eſt*.

Reſpondeo dicendum, quod ab omnibus communiter ponitur, quod in circumciſione peccatum originale remittebatur. Quidam tamen dixerunt, quod non conferebatur gratia, ſed ſolum auferebatur peccatum, quod Magiſter ponit in 1. diſt. 4. ſent. & Rom. 4. in Gloſſa; (*ord. ſuper illud*: *Signum accepit*) Sed hoc non poteſt eſſe: quia culpa non remittitur niſi per gratiam, ſecundum illud Rom. 3. *Juſtificati gratis per gratiam*, &c.

Et

Et ideo alii dixerunt, quod per circumciſionem conferebatur gratia quantum ad effectus remotivos culpæ, ſed non quantum ad effectus poſitivos; ne cogerentur dicere, quod gratia in circumciſione collata ſufficiebat ad implendum mandata legis, & ita ſuperfluus fuerit adventus Chriſti. Sed hæc etiam poſitio ſtare non poteſt. *Primo* quidem, quia per circumciſionem dabatur pueris facultas ſuo tempore perveniendi ad gloriam, quæ eſt ultimus effectus poſitivus gratiæ: *Secundo*, quia priores ſunt naturaliter ſecundum ordinem cauſæ formalis effectus poſitivi, quam privativi; licet ſecundum ordinem cauſæ materialis ſit e converſo. forma enim non excludit privationem, niſi informando ſubjectum.

Et ideo alii dixerunt, quod in circumciſione conferebatur gratia, etiam quantum ad aliquem effectum poſitivum, qui eſt facere dignum vita æterna, ſed non quantum ad omnes effectus: quia non ſufficiebat reprimere concupiſcentiam fomitis, nec etiam ad implendum mandata legis: quod etiam aliquando mihi viſum eſt. (*4. d. 1. q. 2. a. 4. q. 3.*)

Sed diligenter conſideranti apparet, hoc non eſſe verum: quia minima gratia poteſt reſiſtere cuilibet concupiſcentiæ, & vitare omne peccatum mortale, quod committitur in tranſgreſſione mandatorum legis: minima enim charitas plus diligit Deum, quam cupiditas millia auri, & argenti.

Et ideo *dicendum eſt, quod in circumciſione conferebatur gratia, quantum ad omnes gratiæ effectus: Aliter tamen quam in baptiſmo*. Nam in baptiſmo confertur gratia ex virtute ipſius baptiſmi, quam habet, inquantum eſt inſtrumentum paſſionis Chriſti jam perfectæ. In circumciſione autem conferebatur gratia, non ex virtute circumciſionis, ſed ex virtute fidei paſſionis Chriſti, cujus ſignum erat circumciſio; ita ſcilicet quod homo, qui accipiebat circumciſionem, profitebatur ſe ſuſcipere talem fidem, vel adultus pro ſe, vel alius pro parvulis. Unde & Apoſtolus dicit Rom. 4. quod *Abraham accepit ſignum circumciſionis ſignaculum juſtitiæ fidei*; quia ſcilicet juſtitia erat ex fide ſignificata, non ex circumciſione juſtificante. † *al. ſignificante* † Et quia baptiſmus operatur inſtrumentaliter in virtute paſſionis Chriſti, non autem circumciſio, ideo baptiſmus imprimit characterem incorporantem hominem Chriſto, & copioſiorem gratiam confert, quam circumciſio. major enim eſt effectus rei jam præſentis, quam ſpei.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa proce-

cede-

cederet, ſi ex circumciſione eſſet juſtitia aliter, quam per fidem paſſionis Chriſti.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut ante inſtitutionem circumciſionis ſola fides Chriſti futuri juſtificabat tam pueros, quam adultos; ita etiam circumciſione data: Sed antea non requirebatur aliquod ſignum proteſtativum hujus fidei; quia nondum homines fideles ſeorſum ab infidelibus cœperant adunari ad cultum unius Dei. Probabile tamen eſt, quod parentes fideles pro parvulis natis, & maxime in periculo exiſtentibus aliquas preces Deo funderent, vel aliquam benedictionem eis adhiberent; (quod erat quoddam ſignaculum fidei) ſicut adulti pro ſe ipſis preces, & ſacrificia offerebant.

Ad tertium dicendum, quod populus in deſerto prætermittens mandatum circumciſionis excuſabatur: Tum quia neſciebant, quando caſtra movenda erant: Tum quia, ut Damaſc. dicit, (*lib. 4. orth. fid. c. 26. in princ.*) non neceſſe erat, eos aliquod ſignum diſtinctionis habere, cum ſeorſum ab aliis populis habitabant: Et tamen, ut Auguſtinus dicit, (*in lib. QQ. in Joſue q. 6. a med. to. 4.*) inobedientiam incurrebant, qui ex contemptu prætermittebant. Videtur tamen, quod nulli incircumciſi mortui fuerint in deſerto: quia, ut in Pſal. 104. dicitur, *non erat in tribubus eorum infirmus*: ſed illi ſoli videntur mortui in deſerto, qui fuerant in Ægypto circumciſi: Si tamen aliqui incircumciſi mortui ſunt, eadem ratio eſt de his, ut de his qui moriebantur ante circumciſionis inſtitutionem: quod etiam intelligendum eſt de pueris, qui moriebantur ante octavum diem tempore legis.

Ad quartum dicendum, quod in circumciſione auferebatur originale peccatum ex parte perſonæ: remanebat tamen impedimentum intrandi in regnum cœlorum ex parte totius naturæ: quod fuit ſublatum per paſſionem Chriſti. Et ideo etiam baptiſmus ante paſſionem Chriſti, non introducebat in regnum: Sed & circumciſio, ſi haberet locum poſt paſſionem Chriſti, introduceret in regnum.

Ad quintum dicendum, quod adulti, quando circumcidebantur, conſequebantur remiſſionem non ſolum originalis peccati, ſed etiam actualium peccatorum: non tamen ita quod liberarentur ab omni reatu pœnæ, ſicut in baptiſmo, in quo confertur copioſior gratia.

EX art. habes *primo* : quomodo per rationem & oſtendas , & recte intelligas , merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, Bernardo , & Auguſt. quod in circumciſione dabatur gratia juſtificans . A D. Aug. quidem , ut *in argu. cont.* Ubi nota : quod ly *ſicut* dicit ſimilitudinem , & quod ſimilitudo non tenet in omnib. Quaſi apertius ibi dixiſſet Aug. Circumciſio valebat ad deletionem originalis peccati , ſicut baptiſmus : ſed non valebat tantum , quantum baptiſmus. A ſcripturis vero per dictum Gen. 17. *Maſculus , cujus præputii caro*, &c. ut ſupra ad *quintum*. Et diſcurre ibidem : ad demonſtrandum ex ſcriptura intentum, ſcilicet, quod in circumciſione juſtificabatur homo. Non tamen inde, licet ab oppoſitis dicatur ly *circumciſi maſculi anima non delebitur de populo ſuo* , intelligas , quod omnes circumciſi ſalvarentur tandem, ideſt in vitam æternam ingreſſuri eſſent . Hoc enim falſum eſt : dicente Apoſtolo Roman. 2. *Circumciſio quidem prodeſt* , ſcilicet ad vitam æternam acquirendam , *ſi legem obſerves* , *ſi autem prævaricator legis ſis* , *circumciſio tua præputium facta eſt* . Hoc eſt , Tunc circumciſio tua ad cœlum obtinendum nihil valet . Quæ verba de adultis tantum, quos ibi alloquitur , verificantur . Ut a ſimili dicamus adultis : baptiſmus quidem prodeſt , ſi legem Euangelicam obſerves : ſi autem legis ipſius prævaricator ſis, baptiſmus tuus factus eſt ad vitam æternam obtinendam , ac ſi non fuiſſet , ac ſi tu baptizatus non fuiſſes . Ex his ergo verus ſenſus aperitur illius dicti Marc. 16. *Qui crediderit* , *& baptizatus fuerit* , *ſalvus erit* . Sicuti antiquitus ex Gen. *Qui circumciſus fuerit* , *ſalvus erit* . Hoc eſt, de adultis loquendo , ſi circumciſus legem , cujus faciendæ erat debitor, *Galat. 6.* obſervabat . A D. Bernardo autem , ut recitatur ſupra *ar. 1. appen.* quod ſcilicet rubiginem peccati eradebat . Cæterum pro hujus materiæ de circumciſione pleniori captu, vide *q. 62. ar. 6.* Et Veritates aureas ſuper totam legem veterem , *Gen. 17. concl. 4. Secundo* vides : quomodo, &c.

QUÆ-

QUÆSTIO LXXI.

De præparatoriis, quæ ſimul concurrunt cum baptiſmo, in quatuor articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de præparatoriis, quæ ſimul concurrunt cum baptiſmo.

Et circa hoc quæruntur quatuor.

Primo. Utrum catechiſmus debeat præcedere baptiſmum.
Secundo. Utrum baptiſmum debeat præcedere exorciſmus.
Tertio. Utrum ea quæ aguntur in catechiſmo, & exorciſmo, aliquid efficiant, vel ſolum ſignificent.
Quarto. Utrum baptizandi debeant catechizari, vel exorcizari per Sacerdotes.

ARTICULUS I. 410

Utrum catechiſmus debeat præcedere Baptiſmum.

4. d. 6. q. 2. a. 2. q. 1.

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod catechiſmus non debeat præcedere baptiſmum. Per baptiſmum enim regenerantur homines in vitam ſpiritualem: Sed prius homo accipit vitam, quam doctrinam. Non ergo prius debet homo catechizari, ideſt doceri, quam baptizari.

2. Præterea. Baptiſmus exhibetur non ſolum adultis, ſed etiam pueris, qui non ſunt doctrinæ capaces, eo quod non habent uſum rationis. Ergo ridiculum eſt eos catechizare.

3. Præterea. In catechiſmo confitetur catechizatus ſuam fidem: Sed pueri non poſſunt ſuam fidem confiteri neque per ſeipſos, neque etiam aliquis alius pro eis: tum quia nullus poteſt alium ad aliquid obligare: tum etiam quia non poteſt aliquis ſcire, utrum pueri, cum ad legitimam ætatem pervenerint, aſſentiant fidei. Non ergo debet catechiſmus præcedere baptiſmum.

Sed Contra eſt, quod Rabanus de inſtitut. Cler. (*lib.* 1. *cap.* 25. *a med.*) dicit: *Ante baptiſmum catechizandi debet hominem prævenire officium, ut fidei*

dei primum catechumenus accipiat rudimentum.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*qu. præc. ar.* 1.) baptiſmus eſt fidei Chriſtianæ ſacramentum, cum ſit quædam profeſſio fidei Chriſtianæ. Ad hoc autem quod aliquis fidem accipiat, requiritur quod de fide inſtruatur, ſecundum illud Rom. 10. *Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient ſine prædicante?* Et ideo *ante baptiſmum convenienter præcedit catechiſmus*.

Unde & Dominus præceptum baptizandi diſcipulis tradens, præmittit doctrinam baptiſmo dicens: (*Matth. ult.*) *Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos*, &c.

Ad primum ergo dicendum, quod vita gratiæ in qua regeneratur aliquis per baptiſmum, præſupponit vitam naturæ rationalis: in qua homo poteſt eſſe particeps doctrinæ.

Ad ſecundum dicendum, quod, ſicut mater Eccleſia, ut ſupra dictum eſt, (*qu.* 69. *a.* 6. *ad* 3.) accommodat pueris baptizandis aliorum pedes, ut veniant, & aliorum cor, ut credant; ita etiam accommodat eis aliorum aures, ut audiant, & intellectum, ut per alios inſtruantur. & ideo eadem ratione ſunt catechizandi, qua ſunt baptizandi.

Ad tertium dicendum, quod ille qui pro puero baptizato reſpondet, *Credo*, non prædicit puerum crediturum, cum ad legitimos annos pervenerit; alioquin diceret, *Credet*: ſed profitetur fidem Eccleſiæ in perſona pueri, cui communicatur, cujus ſacramentum ei tribuitur, & ad quam obligatur per alium. non eſt enim inconveniens, quod aliquis obligetur per alium in his, quæ ſunt de neceſſitate ſalutis. Similiter etiam patrinus pro puero reſpondens promittit ſe operam daturum ad hoc, quod puer credat: quod tamen non ſufficeret in adultis uſum rationis habentibus.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, Rabano, & conciliis; quod catechiſmus debet præcedere baptiſmum. A Rabano quidem: ut *in argu. contr.* A concilio autem Papæ *Martini*. *Oportet, ut, qui baptizandi ſunt, ſymbolum diſcant*. Hæc in decret. de conſecr. diſtin. quarta, cap. *Non liceat*. Item a Concilio *Braccarenſi*. *In quibus viginti diebus omnino ſymbolum, quod eſt Credo in Deum Patrem omnipotentem, ſpecialiter doceantur*. Hæc

in

in decr. de conſecr. diſt. 4. cap. *Ante* 20. *dies*. A ſcripturis vero per hoc, quod Apoſtoli prævia doctrina fidei (ut patet *Act.* 2. 3. 4. & 10. baptizabant, & Philippus diaconus dicenti Eunucho Act. 8. *Quis prohibet, me baptizari? reſpondit, ſi credis ex toto corde, licet*. Item a Chriſto per hoc, quod (ut patet *Jo.* 9.) oculos cæci nati luto facto ex ſputo prius linivit, & deinde ad aquas Syloe eum miſit. Tali ſiquidem actione ſua (quandoquidem omnis Chriſti actio noſtra eſt inſtructio) denotavit, quod baptizandus debet prius de fide incarnationis inſtrui, & ſic poſtea jam credulus ad baptiſmum admitti. *Secundo* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS II. 411

Utrum exorciſmus debeat præcedere Baptiſmum.

Inf. a. 3. *ad* 3. *Et* 4. *d.* 6. *q.* 2. *a.* 3. *q.* 1. *per tot. & qu.* 2. *ad* 4.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod exorciſmus non debeat præcedere baptiſmum. Exorciſmus enim contra energumenos, ideſt arreptitios, ordinatur: Sed non omnes baptizandi ſunt tales. Ergo exorciſmus non debet præcedere baptiſmum.

2. Præterea. quamdiu homo ſubjacet peccato, diabolus in eum habet poteſtatem: quia, ut dicitur Jo. 8. *Qui facit peccatum, ſervus eſt peccati*: Sed peccatum tollitur per baptiſmum. non ergo ante baptiſmum ſunt homines exorcizandi.

3. Præterea. Ad arcendum dæmonum poteſtatem introducta eſt aqua benedicta: Non ergo ad hoc oportebat aliud remedium adhiberi per exorciſmos.

Sed Contra eſt, quod Cœleſtinus Papa dicit :(*epiſt.* 2. *can.* 9. *tom.* 2. *Concil. & habetur ca.* 53. *de Conſecrat. diſt.* 4. *& lib. de Eccleſ. dogmat. cap.* 31. *inter opera Auguſt. to.* 3.) *Sive parvuli, ſive juvenes ad regenerationis veniant ſacramentum, non prius fontem vitæ adeant, quam exorciſmis, & exſufflationibus Clericorum ſpiritus immundus ab eis abjiciatur.*

Reſpondeo dicendum, quod quicunque ſapienter aliquod opus facere proponit, prius removet impedimenta ſui operis. Unde dicitur Hierem. 4. *Novate vobis novale, & nolite ſerere ſuper ſpinas.*

Diabolus autem hoſtis eſt humanæ ſalutis, quæ homini per baptiſmum acquiritur; & habet poteſtatem aliquam in hominem ex hoc ipſo, quod ſubditur ori-

riginali peccato, vel etiam actuali. Unde *convenienter ante baptiſmum expelluntur dæmones per exorciſmos, ne ſalutem hominis impediant*: quam quidem expulſionem ſignificat exſufflatio.

Benedictio autem cum manus impoſitione præcludit expulſo viam, ne redire poſſit: Sal autem in os miſſum, & narium, & aurium ſputo linitio ſignificat receptionem doctrinæ fidei quantum ad aures, & approbationem quantum ad nares, & confeſſionem quantum ad os: Olei vero inunctio ſignificat aptitudinem hominis ad pugnandum contra dæmones.

Ad primum ergo dicendum, quod energumeni dicuntur, quaſi interius laborantes ex intrinſeca operatione diaboli: Et quamvis non omnes accedentes ad baptiſmum corporaliter ab eo vexentur; omnes tamen non baptizati poteſtati dæmonum ſubjiciuntur, ſaltem propter originalis peccati reatum.

Ad ſecundum dicendum, quod in baptiſmo per ablutionem peccati excluditur poteſtas dæmonis ab homine, quantum ad hoc quod impedit eum a perceptione gloriæ: ſed exorciſmi excludunt poteſtatem dæmonis, inquantum impedit hominem a perceptione ſacramenti.

Ad tertium dicendum, quod aqua benedicta datur contra impugnationes dæmonum, quæ ſunt ab exteriori, ſed exorciſmus ordinatur contra impugnationes dæmonum, quæ ſunt ab interiori. unde & energumeni dicuntur, quaſi interius laborantes, illi qui exorcizantur.

Vel dicendum, quod ſicut in remedium contra peccatum ſecundo datur pœnitentia, quia baptiſmus non iteratur: ita in remedium contra impugnationes dæmonum ſecundo datur aqua benedicta, quia exorciſmi baptiſmales non iterantur.

APPENDIX.

EX art. habes *primo:* quomodo per rationem convincas de errore temerariam irriſionem *Calviniſtarum*, qua Papiſtis (ſic enim contemptive vocant Sedis Apoſtolicæ filios catholicos) hoc, tamquam erroneum, imponunt, ſcil. quod ad baptiſmum requiritur exorciſmus: & quod adjuratio dæmonum de infantibus, vel aliis bonis creaturis, non eſt ſuperſtitio, & præſumptio, ut patet ex *Calvini* libello contr. act. Concilii *Trident.* Doctor enim ſanctus in iſto articulo tam efficaciter probat, & exorciſmum baptiſmalem convenienter contra dæmones prærequiri, & per conſequens adjurationem ipſam dæmonum de bapti-

ptizandis non eſſe ſuperſtitionem , aut præſumptionem, & contrarias illuſiones , quæ ſunt argumenta contra hanc veritatem tam valide fugat : ut nonniſi pro dæmonibus , adverſuſque infantes , aliaſque bonas creaturas, ſtare videatur, quicunque præſenti articulo de exorciſmo contraponitur. Nec mirum. Prædictis enim omnibus penſatis, quæ Doctor vere Angelicus in textu determinat , videtur is (quiſquis ille fuerit) & de ejectione dæmonum , quam exorciſmi efficiunt(ut in *ar.* 3.) dolere, & de infantum, aliarumque creaturarum ſalutis impedimento, quod exorciſmi tollunt, gaudere: tamquam diabolorum fautor, & amicus, infantum autem, aliorumque baptizandorum oſor, & inimicus. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas , illum *Calviniſtarum*, quem per riſum operantur, errorem damnari merito a multis narratis in *quæſt. 66. a.* 10. *append.* Item a Papa *Cæleſtino*, ut *in arg. cont.* Item a D. Auguſt., ut in *art.* 3. *arg. cont.* Item a Concilio *Bracarenſi* 2. *Ante viginti dies baptiſmi , ad purgationem exorciſmi catechumeni currant .* Hæc illud : & recitantur de conſecrat. diſt. 4. Item a Rabano de inſtitutione clericorum . *Poſtquam ſe baptizandus per confeſſionem veræ fidei in alterius commendaverit dominium , & per abrenunciationem prioris poſſeſſoris ſe alienaverit ſervitio, exſufflatur ab eo poteſtas ſæva; ut per pium ſacerdotis miniſterium Spirituiſancto cedat fugiens malignus ſpiritus .* Hæc ille , & recitantur ibid. de conſecra. *Tertio* vides : quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica, &c.

ARTICULUS III. 412

Utrum ea , quæ aguntur in exorciſmo, aliquid efficiant.

4. *d.* 6. *q.* 2. *a.* 3. *q.* 2.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod ea, quæ aguntur in exorciſmo, non efficiant aliquid, ſed ſolum ſignificent. Si enim puer poſt exorciſmos moriatur ante baptiſmum , ſalutem non conſequetur: Sed ad hoc ordinatur effectus eorum , quæ in ſacramentis aguntur, ut homo conſequatur ſalutem. unde & Marci ultimo dicitur: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit.* Ergo ea, quæ aguntur in exorciſmo, nihil efficiunt , ſed ſolum ſignificant.

2. Præterea. Hoc ſolum requiritur ad ſacramentum novæ legis, ut ſit ſignum, & cauſa, ut ſupra dictum eſt.

eſt. (*q.* 60. *a.* 1. & *q.* 62. *a.* 1.) Si ergo ea quæ aguntur in exorciſmo, aliquid efficiant, videtur quod ſingula ſint quædam ſacramenta.

3. Præterea. Sicut exorciſmus ordinatur ad baptiſmum; ita etiam ſi aliquid in exorciſmo efficitur, ordinatur ad effectum baptiſmi. Sed diſpoſitio ex neceſſitate præcedit formam perfectam: quia forma non recipitur niſi in materia diſpoſita. Sequeretur ergo, quod nullus poſſet conſequi effectum baptiſmi, niſi prius exorcizatur: quod patet eſſe falſum. Non ergo ea quæ aguntur in exorciſmis, aliquem effectum habent.

4. Præterea. Sicut quædam aguntur in exorciſmo ante baptiſmum, ita etiam quædam aguntur poſt baptiſmum; ſicut quod Sacerdos baptizatum chriſmate ungit in vertice: Sed ea quæ poſt baptiſmum aguntur, non videntur aliquid efficere: quia ſecundum hoc effectus baptiſmi eſſet imperfectus. Ergo nec ea quæ ante baptiſmum aguntur in exorciſmo, aliquid efficiunt.

Sed Contra eſt, quod Auguſt. dicit in lib. 1. de Symbolo: (*c.* 1. *cir. fi. to.* 9.) *Parvuli exſufflantur, & exorcizantur, ut pellatur ab eis diaboli poteſtas inimica, quæ decepit hominem:* Nihil autem agitur fruſtra per Eccleſiam. Ergo per hujuſmodi exſufflationes hoc agitur, ut dæmonum poteſtas expellatur.

Reſpondeo dicendum, quod quidam dixerunt, ea quæ in exorciſmo aguntur, nihil efficere, ſed ſolum ſignificare. Sed hoc patet eſſe falſum per hoc, quod Eccleſia in exorciſmis imperativis verbis utitur ad expellendam dæmonis poteſtatem: puta cum dicit: *Ergo maledicte diabole exi ab eo* &c.

Et ideo dicendum eſt, quod *aliquem effectum habent, differenter tamen ab ipſo baptiſmo*.

Nam per baptiſmum datur homini gratia ad plenam remiſſionem culparum: Per ea vero, quæ in exorciſmo aguntur, excluditur *duplex* impedimentum ſalutaris gratiæ percipiendæ. Quorum *unum* eſt impedimentum extrinſecum, prout dæmones hominis ſalutem impedire conantur: Et hoc impedimentum excluditur per exſufflationes, quibus poteſtas dæmonis pellitur, ut patet ex inducta auctoritate Auguſtini, quantum ſcilicet ad hoc, quod non præſtet impedimentum ſacramento ſuſcipiendo. Manet tamen poteſtas dæmonis in homine, quantum ad maculam peccati, & reatum pœnæ, quouſque peccatum per baptiſmum tollatur. Et ſecundum hoc Cyprianus dicit: (*epiſt.* 7. *l.* 4. *a med.*) *Scias, diaboli nequitiam*

 poſ-

poſſe remanere uſque ad aquam ſalutarem, in baptiſmo autem omnem nequitiam amittere. Aliud impedimentum eſt intrinſecum, prout ſc. homo ex infectione originalis peccati habet ſenſus præcluſos ad percipienda ſalutis myſteria. Unde Rabanus de inſtitutione Clericorum (*l.* 1. *c.* 27. *ad fi.*) dicit, quod *per ſalivam typicam, & ſacerdotis tactum ſapientia, & virtus divina ſalutem catechumeni operatur, ut aperiantur ei nares ad percipiendum odorem notitiæ Dei, ut aperiantur ei aures ad audiendum mandata Dei, ut aperiantur illi ſenſus in intimo corde ad reſpondendum.*

Ad primum ergo dicendum, quod per ea quæ aguntur in exorciſmo, non tollitur culpa, propter quam homo punitur poſt mortem, ſed ſolum tolluntur impedimenta recipiendi remiſſionem culpæ per ſacramentum. Unde poſt mortem exorciſmus non valet ſine baptiſmo. Præpoſitivus tamen dicit, quod pueri exorcizati, ſi moriantur ante baptiſmum, minores tenebras patiuntur. Sed hoc non videtur verum: quia tenebræ illæ ſunt carentia divinæ viſionis, quæ non recipit magis, & minus.

Ad ſecundum dicendum, quod de ratione ſacramenti eſt, quod perficiat principalem effectum, qui eſt gratia remittens culpam, vel ſupplens aliquem hominis defectum: quod quidem non fit per ea, quæ aguntur in exorciſmo: ſed ſolum hujuſmodi impedimenta tolluntur. & ideo non ſunt ſacramenta, ſed ſacramentalia quædam.

Ad tertium dicendum, quod diſpoſitio ſufficiens ad ſuſcipiendam gratiam baptiſmalem eſt fides, & intentio, vel propria ejus qui baptizatur, ſi ſit adultus, vel ipſius Eccleſiæ, ſi ſit parvulus. Ea vero quæ aguntur in exorciſmo, ordinantur ad removendum impedimenta. & ideo ſine eo poteſt aliquis conſequi effectum baptiſmi. Non tamen ſunt hujuſmodi prætermittenda, niſi in neceſſitatis articulo: & tunc ceſſante periculo, debent ſuppleri, ut ſervetur uniformitas in baptiſmo. Nec fruſtra ſupplentur poſt baptiſmum: quia ſicut impeditur effectus baptiſmi, antequam percipiatur; ita poteſt impediri, poſtquam fuerit perceptus.

Ad quintum dicendum, quod eorum quæ aguntur poſt baptiſmum circa baptizatum, aliquid eſt, quod non ſolum ſignificat, ſed efficit; puta inunctio, quæ fit in vertice, quæ operatur conſervationem gratiæ baptiſmalis: aliquid autem eſt, quod nihil efficit, ſed ſolum ſignificat; ſicut quod datur ei veſtis candida ad ſignificandum novitatem vitæ.

A P-

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo* : quomodo per rationem oſtendas, & recte intelligas, merito inſinuatum eſſe a ſcripturis, & Auguſt., quod ea quæ aguntur in exorciſmo, aliquid efficiunt. A D. Auguſt. quidem: ut cum diſcurſu ponitur *in arg. cont.* Ubi pro ſemper vigilantiſſime contra hæreticos præſertim, & alios inſenſatos notabis ly. *Nihil agitur fruſtra per Eccleſiam*. A ſcripturis vero idem per locum a ſimili inſinuatur 1. Reg. 16. *Quandocumque ſpiritus Domini malus arripiebat Saul, David tollebat cytharam, & percutiebat manu ſua, & refocillabatur Saul, & levius habebat. Recedebat enim ab eo ſpiritus malus.* Porro tu ex his ſcripturæ verbis ſenſum a ſimili facientem ad hoc propoſitum elicias, dicendo: Si ad ſonum cytharæ a David pulſatæ efficiebatur hoc, quod ſpiritus malus a vexatione Saulis ceſſabat, & ab eo recedebat: utique, & multo magis equidem ad lectionis exorciſ. devotum ſonum a ſancta matre Eccleſia per miniſtros editum, ſpiritus malus, ideſt diabolus a vexatione hominis baptizandi ceſſabit, & ab eo recedet, ut patet recte conſideranti. Plus enim eſt ſonus exorciſmi, quam ſonus cytharæ, & ſancta Dei Eccleſia, quam David. Ideo dictum eſt ly *multo magis equidem*. Quod ſi contendas, id non eſſe omnino a fortiori: ſaltem ſit a puro ſimili. *Secundo* vides, &c.

ARTICULUS IV. 413

Utrum ſit officium Sacerdotis catechizare, & exorcizare baptizandum.

4. d. 6. q. 2. art. 3. qu. 1.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod non ſit Sacerdotis catechizare, & exorcizare baptizandum. Ad officium enim miniſtrorum pertineret habere operationem ſuper immundos, ut Dionyſ. dicit 5. cap. eccleſ. hier. (*inter princ. & med.*) Sed catechumeni, qui inſtruuntur in catechiſmo, & energumeni, qui purgantur in exorciſmo, computantur inter immundos, ut ibid. Dionyſius dicit. (*& c. 3. ante med.*) Ergo catechizare, & exorcizare non pertinet ad officium ſacerdotis, ſed potius miniſtrorum.

2. Præterea. Cathecumeni inſtruuntur de fide per ſacram Scripturam, quæ in Eccleſia per miniſtros re-

citatur: ſicut enim per lectores in Eccleſia legitur vetus Teſtamentum, ita etiam per diaconos, & ſubdiaconos legitur novum: & ſic ad miniſtros pertinet catechizare: Similiter etiam exorcizare, ut videtur, ad miniſtros pertinet. dicit enim Iſidor. in quadam Epiſt. (*ſcil. ad Laudefred. quæ hab. tom. 6. Concil. poſt Conc. Tolet.* 8.) *Ad Exorciſtam pertinet exorciſmos memoriter retinere, manuſque ſuper energumenos, & catechumenos in exorciſmo imponere*. Non ergo pertinet ad officium ſacerdotis catechizare, & exorcizare.

3. Præterea. Catechizare idem eſt, quod docere; & hoc idem eſt, quod perficere; quod ad officium Epiſcoporum pertinet, ut dicit Dionyſ. 5. c. Eccleſ. Hierarch. (*parum ante med.*) Non ergo pertinet ad officium ſacerdotis.

Sed Contra eſt, quod Nicolaus I. Papa dicit: (*hab. inter ejus decreta, tit. 16. to. 8. Conc. & c. 57. de conſecrat. diſt. 4.*) *Catechiſmi baptizandorum a ſacerdotibus uniuſcujuſque Eccleſiæ fieri poſſunt*. unde Gregor. etiam ſuper Euang. (*hom. 29. ante med.*) dicit: *Sacerdotes, cum per exorciſmi gratiam manum credentibus imponunt, quid aliud faciunt, niſi quod dæmonia ejiciunt?*

Reſpondeo dicendum, quod miniſter comparatur ad ſacerdotem, ſicut ſecundarium, & inſtrumentale agens ad principale, ut indicat ipſum nomen miniſtri. Agens autem ſecundarium non agit ſine principali agente, ſed cooperatur principali agenti in operando. Quanto autem potior eſt operatio, tanto principale agens potioribus indiget inſtrumentis, ſeu miniſtris. Potior autem eſt operatio ſacerdotis, inquantum confert ipſum ſacramentum, quam in præparatoriis ad ſacramentum.

Et ideo ſupremi miniſtri, qui dicuntur Diaconi, cooperantur ſacerdoti in ipſa collatione ſacramentorum. Dicit enim Iſidorus. (*loc. cit. in arg.* 2.) quod *ad diaconum pertinet aſſiſtere ſacerdotibus, & miniſtrare in omnibus quæ aguntur in ſacramento Chriſti, in baptiſmo ſc. in chriſmate, patena, & calice. Inferiores autem miniſtri cooperantur ſacerdotibus in his, quæ ſunt præparatoria ad ſacramentum;* ſicut Lectores in catechiſmo, & Exorciſtæ in exorciſmo.

Ad primum ergo dicendum, quod ſuper immundos miniſtri habent operationem miniſterialem, & quaſi inſtrumentalem, ſed ſacerdos principalem.

Ad ſecundum dicendum, quod Lectores, & Exorciſtæ habent officium catechizandi, & exorcizandi, non

non quidem principaliter, ſed ſicut in his ſacerdoti miniſtrantes.

Ad tertium dicendum, quod *multiplex* eſt inſtructio. *Una* converſiva ad fidem, quam Dionyſ. tribuit Epiſcopo in 2. Eccleſ. Hier. (*parum a princ.*) & poteſt competere cuilibet prædicatori, vel etiam cuilibet fideli. *Secunda* eſt inſtructio, quâ quis eruditur de fidei rudimentis, & qualiter ſe debeat habere in ſuſceptione ſacramentorum: Et hæc pertinet ſecundario quidem ad miniſtros, principaliter autem ad ſacerdotes. *Tertia* eſt inſtructio de converſatione Chriſtianæ vitæ: Et hæc pertinet ad patrinos. *Quarta* eſt inſtructio de profundis myſteriis fidei, & perfectione Chriſtianæ vitæ: Et hæc ex officio pertinet ad Epiſcopos.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito inſinuatum eſſe a ſcripturis, Papa, & Gregorio, quod catechizare, & exorcizare eſt principaliter ſacerdotis. A Papa *Nicolao* quidem, & B. Gregorio, ut eſt *in arg. contr.* De principali enim agente, reſpectu catechizandi, & exorcizandi, loquuntur. A ſcripturis vero per hoc, quod Dominus ad diſcipulos dixit, Mat. 28. *Docete omnes gentes, baptizantes eos*. Nam ly *docete* catechiſmum ante baptiſmum denotat, cum præponatur huic, ſc. baptizantes: & loquitur Chriſtus ad ſacerdotes. In ſuprema enim cœna, quæ narratur *Mat.* 26. *Luc.* 22. ipſi jam ordinati fuerant ſacerdotes ab ipſo Domino. Docet hoc namque Concilium *Trid.* ſeſſ. 22. cap. 1. & can. 2. *Si quis dixerit: illis verbis: Hoc facite in meam commemorationem, Chriſtum non inſtituiſſe Apoſtolos ſacerdotes; Anathema ſit*. Hæc in canone: & in capitulo prædixerat, quod hoc, ſcilicet eos per verba illa fuiſſe novi teſtamenti ſacerdotes inſtitutos, Eccleſia catholica ſemper intellexit, & docuit. Item de exorciſmo inſinuatur intentum per hoc, quod ideo Dominus ſeptuaginta duobus diſcipulis dixit Luc. 10. *Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici*. Exorcizandi enim tunc eis fuiſſe a Chriſto datum officium, intelligimus: quando ipſi ejiciendi dæmones ab hominibus contulit facultatem. Nec mirum. Nam ad expulſionem dæmonum, ne hominibus noceant, ordinantur principaliter exorciſmi. Porro diſcipulos ſeptuaginta duos repræſentaſſe ſacerdotes, nemo eſt, qui ambigat; ſi epiſtolam ter-

 tiam.

tiam *Anacleti*, qui fuit Papa *Tertius* a Petro, legerit dicentis : quod presbyteri diſcipulorum ſeptuaginta locum tenent in teſtamento novo. *Secundo* vides: quomodo, &c.

QUÆSTIO LXXII.

De ſacramento Confirmationis, in duodecim articulos diviſa.

Conſequenter conſiderandum eſt de ſacramento Confirmationis.

Et circa hoc quæruntur duodecim.

Primo. Utrum Confirmatio ſit ſacramentum.
Secundo. De materia ejus.
Tertio. Utrum ſit de neceſſitate ſacramenti, quod chriſma fuerit prius per Epiſcopum conſecratum.
Quarto. De forma ipſius.
Quinto. Utrum imprimat characterem.
Sexto. Utrum character Confirmationis præſupponat characterem baptiſmalem.
Septimo. Utrum conferat gratiam.
Octavo. Cui competat recipere hoc ſacramentum.
Nono. In qua parte.
Decimo. Utrum requiratur aliquis, qui teneat confirmandum.
Undecimo. Utrum hoc ſacramentum per ſolos Epiſcopos detur.
Duodecimo. De ritu ejus.

ARTICULUS I. 414

Utrum Confirmatio ſit ſacramentum.

Sup. q. 65. a. 1. Et 4. d. 2. qu. 1. a. 2. cor. & diſt. 7. qu. 1. per tot. Et 4. cont. c. 58.

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod Confirmatio non ſit ſacramentum. Sacramenta enim ex divina inſtitutione efficaciam habent, ſicut ſupra dictum eſt: (*qu. 64. art.* 2.) Sed confirmatio non legitur a Chriſto inſtituta. Ergo non eſt ſacramentum.

2. Præterea. Sacramenta novæ legis in veteri lege præ-

præfigurata fuerunt. unde Apoſt. dicit 1. Cor. 10. quod *omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube, & in mari; & omnes eandem eſcam ſpiritualem manducaverunt, & omnes eundem potum ſpiritualem biberunt:* Sed confirmatio non fuit præfigurata in veteri Teſtamento. Non ergo eſt ſacramentum.

3. Præterea. Sacramenta ordinantur ad hominum ſalutem: Sed ſine confirmatione poteſt eſſe ſalus: nam pueri baptizati ſine confirmatione decedentes ſalvantur. Ergo confirmatio non eſt ſacramentum.

4. Præterea. Per omnia ſacramenta Eccleſiæ homo Chriſto conformatur, qui eſt ſacramentorum auctor: Sed per confirmationem non videtur Chriſto conformari, qui non legitur eſſe confirmatus. Ergo confirmatio non eſt ſacramentum.

Sed Contra eſt, quod Melchiades Papa ſcribit Hiſpaniarum Epiſcopis: (*epiſt. unica, ante medium, tom. 1. Concil. & habetur c. 3. de conſecrat. diſt. 5.*) *De his, ſuper quibus rogaſtis nos vos informari utrum majus ſit ſacramentum manus impoſitio Epiſcoporum, an baptiſmus, ſcitote, utrumque magnum eſſe ſacramentum.*

Reſpondeo dicendum, quod ſacramenta novæ legis ordinantur ad ſpeciales gratiæ effectus. Et ideo ubi occurrit aliquis ſpecialis effectus gratiæ, ibi ordinatur ſpeciale ſacramentum. Quia vero ſenſibilia, & corporalia gerunt ſpiritualium, & intelligibilium ſimilitudinem, ex his quæ in vita corporali aguntur, percipere poſſumus, quid in ſpirituali vita gratiæ ſpeciale exiſtat.

Manifeſtum autem eſt, quod in vita corporali ſpecialis quædam perfectio eſt, quod homo ad perfectam ætatem perveniat, & perfectas actiones hominis agere poſſit. Unde & Apoſtol. dicit 1. Corinth. 13. *Cum autem factus ſum vir, evacuavi quæ erant parvuli.* Et inde eſt etiam, quod præter motum generationis, quo aliquis accipit vitam corporalem, eſt motus augmenti, quo aliquis perducitur ad perfectam ætatem. Sic igitur & vitam ſpiritualem homo accipit per baptiſmum, qui eſt ſpiritualis regeneratio. In confirmatione autem homo accipit quaſi quandam perfectam ætatem ſpiritualis vitæ. Unde Melchiades Papa dicit: (*loc. cit.*) „ Spir. ſanctus, qui ſuper aquas baptiſmi ſalutifero deſcendit lapſu, in fonte plenitudinem „ tribuit ad innocentiam; in confirmatione augmen„ tum præſtat ad gratiam; in baptiſmo regenera„ mur ad vitam; poſt baptiſmum confirmamur ad „ pugnam; in baptiſmo abluimur; poſt baptiſmum

„ roboramur. *Et ideo* manifeſtum eſt, quod confir„ matio eſt ſpeciale ſacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quod circa inſtitutionem hujus ſacramenti eſt *duplex* opinio. *Quidam* enim dixerunt, quod hoc ſacramentum non fuit inſtitutum nec a Chriſto, nec ab Apoſtolis, ſed poſtea proceſſu temporis in quodam Concilio. *Alii* vero dixerunt, quod fuit inſtitutum ab Apoſtolis. Sed hoc non poteſt eſſe: quia inſtituere novum ſacramentum pertinet ad poteſtatem excellentiæ, quæ competit ſoli Chriſto. Et ideo dicendum eſt, quod Chriſtus inſtituit hoc ſacramentum, non exhibendo, ſed promittendo, ſecundum illud Joan. 16. *Si non abiero, Paraclitus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos*. Et hoc ideo quia in hoc ſacramento datur plenitudo Spiritus ſancti, quæ non erat danda ante Chriſti reſurrectionem, & aſcenſionem, ſecundum illud Joan. 7. *Nondum erat Spiritus datus, quia Jeſus nondum erat glorificatus*.

Ad ſecundum dicendum, quod quia confirmatio eſt ſacramentum plenitudinis gratiæ, non potuit habere aliquid reſpondens in veteri Teſtamento; quia *nihil ad perfectum adduxit lex*, ut dicitur Hebr. 7.

Ad tertium dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt (*qu.* 65. *art.* 4.) omnia ſacramenta ſunt aliqualiter neceſſaria ad ſalutem: ſed quædam ſunt, ſine quibus non eſt ſalus; quædam vero ſunt, quæ cooperantur ad perfectionem ſalutis. Et hoc modo confirmatio eſt de neceſſitate ſalutis, quamvis ſine ea poſſit eſſe ſalus, dum tamen non prætermittatur ex contemptu Sacramenti.

Ad quartum dicendum, quod illi qui confirmationem accipiunt, quæ eſt ſacramentum plenitudinis gratiæ, Chriſto conformantur, inquantum ipſe a primo inſtanti ſuæ conceptionis fuit *plenus gratiæ, & veritatis*, ut dicitur Joan. 1. Quæ quidem plenitudo declarata eſt in baptiſmo, quando Spiritus ſanctus deſcendit corporali ſpecie ſuper eum. Unde & Luc. 4. dicitur, quod *Jeſus plenus Spirituſancto regreſſus eſt a Jordane*. Non autem conveniebat dignitati Chriſti, qui eſt ſacramentorum auctor, ut a ſacramento plenitudinem gratiæ acciperet.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim *Pauperum de Lugduno*, & *Lutheri* dicentium: Confirmationem non eſſe ſacramen-

mentum ; ſed meram ceremoniam , & ritum quendam. *Secundo* habes : quomodo per rationem oſtendas , illam merito damnari a Concil. *Trident.* ſeſſ. 7. de ſacramentis, can. 1. „ Si quis dixerit : novæ le-
„ gis ſacramenta non fuiſſe omnia a Jeſu Chriſto
„ Domino noſtro inſtituta ; aut eſſe plura , vel pau-
„ ciora , quam ſeptem , videlicet , Baptiſmum , Con-
„ firmationem , Euchariſtiam , Pœnitentiam , Extre-
„ mam unctionem , Ordinem , & Matrimonium , aut
„ etiam aliquod horum ſeptem non eſſe vere , &
„ proprie ſacramentum : anathema ſit. *Hæc ibi. Et*
„ *ſeſſ. ead. de Confir. can.* 1. Si quis dixerit , Confir-
„ mationem baptizatorum otioſam ceremoniam eſ-
„ ſe , & non potius verum , & proprium ſacramen-
„ tum , aut olim nihil aliud fuiſſe , quam catече-
„ ſim quandam , qua adoleſcentiæ proximi fidei ſuæ
„ rationem coram Eccleſia exponebant , anathema
„ ſit . Hæc ibi . Item a Papa *Melchiade* ; ut *in arg. cont.* Item a Concil. *Florent. Novæ legis ſeptem ſunt Sacramenta , ſcilicet Baptiſmus , Confirmatio* , &c. Hæc illud in conſtitut. ſuper union. Armen. Item ab *Euſebio* Papa , & martyre . *Manus impoſitionis ſacramentum magna veneratione tenendum eſt* . Hæc ille in epiſtola ad Epiſcopos Campaniæ , & Tuſciæ. Per manus autem impoſitionem intelligit confirmationem. Item a *Clemente I.* Papa , & martyr. „ Cum
„ quis regeneratus per aquam fuerit , poſtmodum ſe-
„ ptiformi ſpiritus gratia ab Epiſcopo confirmetur :
„ quia aliter perfectus eſſe Chriſtianus nequaquam
„ poterit , ut a B. Petro accepimus , & cæteri ſancti
„ Apoſtoli præcipiente Domino docuerunt . „ Hæc ille in epiſt. 1. ad diſcipulos ſuos . Item a D. Auguſt. lib. 2. c. 4. contra literas *Petiliani* Donatiſtæ . „ Con-
„ firmationem , inquit , eſſe ſacramentum Chriſmatis :
„ quod quidem in genere viſibilium ſignaculorum
„ ſacroſanctum eſt , ſicut ipſe baptiſmus . Quod ſa-
„ cramentum contuliſſe feruntur Petrus , & Joannes
„ Samaritanis per manus impoſitionem . „ *Tertio* vides , &c.
&c.

ARTICULUS II. 415

Utrum chriſma ſit conveniens materia hujus Sacramenti.

Inf. q. 84. *art.* 1. *ad* 1. *Et* 4. *d.* 7. *q.* 1. *art.* 2. *q.* 1. *&* 2. *Et* 4. *cont. c.* 60.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod chriſma non ſit conveniens materia hujus ſacramenti. Hoc enim ſacramentum, ut dictum eſt, (*a. præc. ad* 1.) inſtitutum eſt a Chriſto promittente diſcipulis Spiritum ſanctum: Sed ipſe miſit eis Spiritum ſanctum abſque omni chriſmatis inunctione: ipſi etiam Apoſtoli hoc Sacramentum conferebant per ſolam manus impoſitionem abſque chriſmate: dicitur enim Act. 8. quod *Apoſtoli imponebant manus ſuper baptizatos, & accipiebant Spiritum ſanctum.* Ergo chriſma non eſt materia hujus ſacramenti; quia materia eſt de neceſſitate ſacramenti.

2. Præterea. Confirmatio quodammodo perficit ſacramentum baptiſmi, ſicut ſupra dictum eſt: (*q.* 65. *art.* 3.) & ita debet ei conformari, ſicut perfectio perfectibili: Sed in baptiſmo eſt materia ſimplex elementum, ſcil. aqua. Ergo hujus ſacramenti non eſt conveniens materia chriſma, quod conficitur ex oleo, & balſamo.

3. Præterea. Oleum aſſumitur in materia hujus ſacramenti ad inungendum: Sed quolibet oleo poteſt fieri inunctio; puta oleo, quod fit ex nucibus, vel ex quibuſcunque aliis rebus. Non ergo ſolum oleum olivarum debet aſſumi ad hujuſmodi ſacramentum.

4. Præterea. Supra dictum eſt, (*quæſt.* 66. *ar.* 3.) quod aqua aſſumitur ut materia ad baptizandum; quia ubique de facili invenitur: Sed oleum olivarum non ubique invenitur, & multo minus balſamum. Non ergo chriſma, quod ex his conficitur, eſt conveniens materia hujus ſacramenti.

Sed Contra eſt, quod Gregorius dicit in Regiſtro: (*lib.* 3. *epiſt.* 9. *a med.*) *Presbyteri baptizatos infantes ſignare in frontibus ſacro chriſmate, non præſumant.* Ergo chriſma eſt materia hujus ſacramenti.

Reſpondeo dicendum, quod *chriſma eſt conveniens materia hujus ſacramenti.* Sicut enim dictum eſt, (*a. præc.*) in hoc ſacramento datur plenitudo Spiritus ſancti ad robur ſpirituale, quod competit perfectæ æta-

ætati. Homo autem, cum ad perfectam ætatem pervenerit, incipit jam communicare actiones ſuas ad alios; antea vero quaſi ſingulariter ſibiipſi vivit. Gratia vero Spiritus ſancti in oleo deſignatur. unde Chriſtus dicitur eſſe *unctus oleo lætitiæ*, (*Pſal.* 44.) propter plenitudinem Spiritus ſancti, quam habuit. Et ideo oleum competit materiæ hujus ſacramenti. Admiſcetur autem balſamum propter fragrantiam odoris, quæ redundat ad alios. Unde Apoſtolus dicit 2. Corinth. 2. *Chriſti bonus odor ſumus Deo*, &c.

Et licet multa alia ſint odorifera; tamen præcipue accipitur balſamum propter hoc, quod habet præcipuum odorem, & quia etiam incorruptionem præſtat. Unde Eccl. 24. dicitur: *Quaſi balſamum non mixtum odor meus*.

Ad primum ergo dicendum, quod Chriſtus ex poteſtate excellentiæ, quam habet in ſacramentis, contulit Apoſtolis rem hujus ſacramenti, ideſt plenitudinem Spiritus ſancti ſine ſacramento; eo quod *ipſi primitias Spiritus ſancti acceperunt*, ſicut dicitur Roman. 8. Nihilominus tamen aliquid conforme materiæ hujus ſacramenti exhibitum fuit Apoſtolis ſenſibiliter in collatione Spirituſſancti. Quod enim ſenſibiliter Spirituſſanctus ſuper eos deſcendit in ſpecie ignis, ad eandem ſignificationem refertur, ad quam refertur oleum: niſi quod ignis habet vim activam, oleum autem habet vim paſſivam, inquantum eſt materia, & fomentum ignis. Et hoc ſatis competebat. nam per Apoſtolos gratia Spiritus ſancti erat ad alios derivanda. Super Apoſtolos etiam Spiritus ſanctus deſcendit in figura linguæ: quod ad idem ſignificandum refertur, quod ſignificat balſamum: niſi quod lingua per locutionem eſt communicativa ad alterum, balſamum vero per odorem: quod ſcilicet Apoſtoli replebantur Spiritu ſancto, ut fidei doctores; alii autem fideles, ut operatores eorum, quæ pertinent ad ædificationem fidelium. Similiter etiam ad impoſitionem manus Apoſtolorum, & etiam ad eorum prædicationem deſcendebat plenitudo Spiritus ſancti ſuper fideles ſub viſibilibus ſignis, ſicut & a principio deſcenderat ſuper Apoſtolos. Unde Petrus dicit Act. 11. *Cum cœpiſſem loqui, cecidit Spiritus ſanctus ſuper eos, ſicut & in nos in initio*. Et ideo non erat neceſſaria ſenſibilis materia ſacramentalis, ubi ſenſibilia ſigna miraculoſe exhibebantur divinitus. Utebantur tamen Apoſtoli communiter chariſmate in exhibitione ſacramenti, quando hujuſmodi viſibilia ſigna non exhibebantur. Dicit enim Dionyſ. 4. cap.

Eccleſ. Hierarch. (*cir. princip.*) *Eſt quædam perfectiva operatio, quam duces noſtri* (ideſt Apoſtoli) *chriſmatis hoſtiam nominant*.

Ad ſecundum dicendum, quod baptiſmus datur ad ſpiritualem vitam ſimpliciter conſequendam. & ideo competit illi ſacramento materia ſimplex. Sed hoc ſacramentum datur ad plenitudinem conſequendam Spiritus ſancti, cujus eſt multiformis operatio, ſecundum illud Sap. 7. *Eſt enim in illa Spiritus intelligentiæ ſanctus, unicus, multiplex*. & 1. ad Corint. 12. dicitur: *Diviſiones gratiarum ſunt, idem autem Spiritus*. E ideo convenienter hujus ſacramenti eſt materia compoſita.

Ad tertium dicendum, quod proprietates olei, quibus ſignificatur Spiritus ſanctus, magis inveniuntur in oleo olivarum, quam in quocunque alio oleo. unde & ipſa oliva ſemper frondibus virens virorem, & miſericordiam Spiritus ſancti ſignificat. Hoc etiam oleum proprie dicitur oleum, & maxime habetur in uſu, ubi haberi poteſt: quilibet autem alius liquor ex ſimilitudine hujus oleum nominatur: nec eſt in uſu communi, niſi in ſupplementum apud eos, quibus deeſt oleum olivarum. Et ideo hoc oleum ſolum aſſumitur in uſum hujus, & quorundam aliorum ſacramentorum.

Ad quartum dicendum, quod baptiſmus eſt ſacramentum abſolutæ neceſſitatis, & ideo ejus materia debet inveniri ubique. Sufficit autem, quod materia hujus ſacramenti, quod non eſt tantæ neceſſitatis, poſſit de facili ad omnia loca terrarum deferri.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim *Novatianorum*, & quorundam, hæret. de qua Lindanus, Dubitantii ſui dialog. ſecundo ſic inquit. *Novatiani negant, Confirmationem habere olei ſacri illinitionem*. Sic nunc *Lutherus, Calvinus, Bucerus*, aliique omnes noſtri temporis Euangelici. Videatur hic etiam (ſi commodum eſt) Theodoritus, in fabulis hæreticorum. Pro tanto autem hic adducitur prædicta hæreſis, & ab articulo iſto exploditur: pro quanto implicite dicit, quod Chriſma non eſt conveniens materia ſacramenti confirmationis. Unde & in hoc ſenſu ipſam eſſe damnatam intelligitur adduci in ſequentibus. *Secundo* igitur habes: quomodo per rationem oſtendas, illam merito damnari a Concilio *Florent.* ſub *Eugenio IV.* in conſtitut. ſuper unio. Armen. „ Secundum ſacramen-

„ mentum eſt confirmatio: cuius materia eſt chriſma „ confectum ex oleo, quod nitorem ſignificat con„ ſcientiæ, & balſamo, quod odorem ſignificat bo„ næ famæ, per Epiſcopum benedictum. „ Hæc ibi. Item a Concilio *Trident.* per hoc, quod dicit ſeſſ. 7. de confirmat. can. 2. „ Si quis dixerit: injurios eſ„ ſe Spiritui ſancto eos, qui ſacro Confirmationis „ chriſmati virtutem aliquam tribuunt; anathema „ ſit. „ Hæc ibi: quæ & juvant articulum 7. ſicut etiam illa Florentini juvant articul. 3. Item a S. *Fabiano* Papa, & martyre per hoc, quod in ſua epiſtola ſecunda ad Epiſcopos Orientales ait: „ In illa die „ Dominus JESUS, poſtquam cœnavit cum diſcipu„ lis ſuis, & lavit eorum pedes (ſicut a ſanctis Apo„ ſtolis prædeceſſores noſtri acceperunt, nobiſque re„ liquerunt) chriſma conficere docuit. Ipſa enim la„ vatio pedum noſtrum ſignificat baptiſmum, quan„ do ſancti chriſmatis unctione perficitur, & confir„ matur. Sicut igitur ipſius diei ſolemnitas per ſin„ gulos annos eſt celebranda: ita ipſius ſancti chriſ„ matis confectio per ſingulos annos eſt agenda, & „ de anno in annum renovanda, & vetus chriſma „ in ſanctis Eccleſiis cremandum. Iſta a ſanctis A„ poſtolis, & eorum ſucceſſoribus accepimus: vobiſ„ que tenenda mandamus. Hæc ſancta Romana Ec„ cleſia, & Antiochena a tempore Apoſtolorum cu„ ſtodit; Hæc Hieroſolymorum, & Epheſianorum „ tenet: In quibus Apoſtoli præſidentes hæc docue„ runt: & vetus chriſma incendi, & non amplius, „ quam uno anno, uti permiſerunt. „ Hæc ibi. Ex quibus conſideranti patet intentum, & neceſſaria circa intentum. Præterea hic, & alibi plerumque auctoritates Patrum fuſius adducimus, ut abundantior habeatur intellectus occurrentis articuli cum circumſtantiis ſuis. Cæterum contra oſores, & contemptores hujus materiæ, ideſt, ſancti chriſmatis, ut plenius inſtructus ſis; in ipſorum juſtiſſimam damnationem vide Veritates aureas ſuper totam legem veterem, *Exod.* 30. *concl.* 4. & *cap.* 40. *concl.* 1. item *Levit.* 26. *concl.* 1. item *Numer.* 4. *concluſ.* 1. & *cap.* 18. *concl.* 2. item Addition. *articulorum num.* 128. *cum Elucid.* *Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis, doctrina præſens Angelica, &c.

AR-

ARTICULUS III. 416

Utrum ſit de neceſſitate hujus Sacramenti, quod chriſma fuerit prius per Epiſcopum conſecratum.

4. d. 7. q. 1. a. 2. q. 3.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod non ſit de neceſſitate hujus Sacramenti, quod chriſma, quod eſt materia hujus Sacramenti, fuerit prius per Epiſcopum conſecratum. Baptiſmus enim, in quo fit plena remiſſio peccatorum, non eſt minoris efficaciæ, quam hoc ſacramentum: Sed licet quædam ſanctificatio adhibeatur aquæ baptiſmali ante baptiſmum, non tamen eſt de neceſſitate ſacramenti, quia in articulo neceſſitatis præteriri poteſt. Ergo non eſt de neceſſitate hujus ſacramenti, quod chriſma fuerit prius per Epiſcopum conſecratum.

2. Præterea. Idem non debet bis conſecrari: Sed materia ſacramenti ſanctificatur in ipſa collatione ſacramenti per formam verborum, qua conſertur ſacramentum. unde & Aug. dicit ſuper Joan. (*tract.* 80. *a med. tom.* 9.) *Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum*. Non ergo debet prius chriſma conſecrari, quam hoc ſacramentum tradatur.

3. Præterea. Omnis conſecratio, quæ fit in ſacramentis, ad conſecutionem gratiæ ordinatur; Sed materia ſenſibilis confecta ex oleo, & balſamo non eſt capax gratiæ. Ergo non debet ei aliqua conſecratio adhiberi.

Sed Contra eſt, quod Innoc. I. Papa (*epiſt.* 1. *ad Decent. c.* 3. *tom.* 2. *Concil. & hab. cap.* 119. *de conſecrat. diſt.* 4.) dicit: *Presbyteris, cum baptizant, chriſmate baptizatos ungere liceat, quod ab Epiſcopo fuerit conſecratum; non tamen frontem ex eodem oleo ſignare, quod ſolum debetur Epiſcopis, cum tradunt Paraclerum*: quod quidem fit in hoc ſacramento. Ergo ad hoc ſacramentum requiritur chriſma per Epiſcopum conſecratum.

Reſpondeo dicendum, quod tota ſacramentorum ſanctificatio a Chriſto derivatur, ut ſupra dictum eſt. (*quæſt.* 64. *art.* 3.) Eſt autem conſiderandum, quod quibuſdam ſacramentis habentibus materiam corpoream Chriſtus eſt uſus, ſcilicet Baptiſmo, & etiam Euchariſtia. Et ideo ex ipſo uſu Chriſti materiæ horum ſacramentorum aptitudinem acceperunt ad perfectionem ſacramenti. Unde Chryſoſtomus dicit,

cit, (*id hab. Chromat. in fragmentis*, *vide c. Nunquam*, *de conſecrat. diſt.* 4.) quod *nunquam aquæ baptiſmi purgare peccata eredentium poſſent*, *niſi tactu Dominici corporis ſanctificatæ fuiſſent*. Et ſimiliter ipſe Dominus accipiens panem benedixit: ſimiliter autem & calicem, ut habetur Matth. 26. & Luc. 22. Et propter hoc non eſt de neceſſitate horum ſacramentorum, quod materia prius benedicatur; quia ſufficit benedictio Chriſti. Si qua vero benedictio adhibeatur, pertinet ad ſolemnitatem ſacramenti, non autem ad neceſſitatem.

Unctionibus autem viſibilibus Chriſtus non eſt uſus, ne fieret injuria inviſibili unctioni, qua eſt *unctus præ conſortibus ſuis*, Pſal. 44. Et ideo *tam chriſma*, *quam oleum ſanctum infirmorum*, *prius benedicuntur*, *quam adhibeantur ad uſum ſacramenti*.

Ad primum ergo patet reſponſio ex dictis.

Ad ſecundum dicendum, quod utraque conſecratio chriſmatis non refertur ad idem. Sicut enim inſtrumentum virtutem inſtrumentalem acquirit *dupliciter*, ſcilic. *quando* accipit formam inſtrumenti, & *quando* movetur a principali agente ad effectum; ita etiam materia ſacramenti *duplici* ſanctificatione indiget: per quarum *unam* fit propria materia ſacramenti, per *aliam* vero applicatur ad effectum.

Ad tertium dicendum, quod materia corporalis non eſt capax gratiæ, quaſi gratiæ ſubjectum, ſed ſolum ſicut gratiæ inſtrumentum, ut ſupra dictum eſt. (*q.* 62. *a.* 1. & 3.) & ad hoc materia ſacramenti conſecratur, vel ab ipſo Chriſto, vel ab Epiſcopo, qui gerit in Eccleſia perſonam Chriſti.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, a ſummis Pontificibus, & Conciliis, quod chriſma confirmationis ſacramenti materia debet de neceſſitate benedictum eſſe per Epiſcopum. A ſummo quidem Pontifice *Innocentio*: *ut in argumen. cont.* Item a Papa *Gel. Presbyteros ultra ſuum modum conſcendere prohibemus*, *nec Epiſcopali faſtigio debita ſibimet audacter aſſumere*, *non conficiendi chiſmatis*, *non conſignationis Pontificalis adhibendæ ſibimet arripere facultatem*. Hæc ille: & recitantur in Decret. diſtinct. nonageſimaquinta. A Conciliis autem *Flor.* ut refertur ſupra *art.* 2. *append.* Item a Concilio *Hiſpalenſi* 2. cap. 7. „ Siquidem nec benedicere eis (ſcilicet „ presbyteris) Eccleſiam, nec altaria conſecrare, „ ne-

ARTICULUS III. 416

Utrum ſit de neceſſitate hujus Sacramenti, quod chriſma fuerit prius per Epiſcopum conſecratum.

4. *d.* 7. *q.* 1. *a.* 2. *q.* 3.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod non ſit de neceſſitate hujus Sacramenti, quod chriſma, quod eſt materia hujus Sacramenti, fuerit prius per Epiſcopum conſecratum. Baptiſmus enim, in quo fit plena remiſſio peccatorum, non eſt minoris efficaciæ, quam hoc ſacramentum: Sed licet quædam ſanctificatio adhibeatur aquæ baptiſmali ante baptiſmum, non tamen eſt de neceſſitate ſacramenti, quia in articulo neceſſitatis prætereri poteſt. Ergo non eſt de neceſſitate hujus ſacramenti, quod chriſma fuerit prius per Epiſcopum conſecratum.

2. Præterea. Idem non debet bis conſecrari: Sed materia ſacramenti ſanctificatur in ipſa collatione ſacramenti per formam verborum, qua confertur ſacramentum. unde & Aug. dicit ſuper Joan. (*tract.* 80. *a med. tom.* 9.) *Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum*. Non ergo debet prius chriſma conſecrari, quam hoc ſacramentum tradatur.

3. Præterea. Omnis conſecratio, quæ fit in ſacramentis, ad conſecutionem gratiæ ordinatur; Sed materia ſenſibilis confecta ex oleo, & balſamo non eſt capax gratiæ. Ergo non debet ei aliqua conſecratio adhiberi.

Sed Contra eſt, quod Innoc. I. Papa (*epiſt.* 1. *ad Decent. c.* 3. *tom.* 2. *Concil. & hab. cap.* 119. *de conſecrat. diſt.* 4.) dicit: *Presbyteris, cum baptizant, chriſmate baptizatos ungere liceat, quod ab Epiſcopo fuerit conſecratum; non tamen frontem ex eodem oleo ſignare, quod ſolum debetur Epiſcopis, cum tradunt Paracletum*: quod quidem fit in hoc ſacramento. Ergo ad hoc ſacramentum requiritur chriſma per Epiſcopum conſecratum.

Reſpondeo dicendum, quod tota ſacramentorum ſanctificatio a Chriſto derivatur, ut ſupra dictum eſt. (*quæſt.* 64. *art.* 3.) Eſt autem conſiderandum, quod quibuſdam ſacramentis habentibus materiam corpoream Chriſtus eſt uſus, ſcilicet Baptiſmo, & etiam Euchariſtia. Et ideo ex ipſo uſu Chriſti materiæ horum ſacramentorum aptitudinem acceperunt ad perfectionem ſacramenti. Unde Chryſoſtomus dicit,

cit, (*id hab. Chromat. in fragmentis, vide c. Nunquam, de conſecrat. diſt.* 4.) quod *nunquam aquæ baptiſmi purgare peccata credentium poſſent, niſi tactu Dominici corporis ſanctificatæ fuiſſent*. Et ſimiliter ipſe Dominus accipiens panem benedixit: ſimiliter autem & calicem, ut habetur Matth. 26. & Luc. 22. Et propter hoc non eſt de neceſſitate horum ſacramentorum, quod materia prius benedicatur; quia ſufficit benedictio Chriſti. Si qua vero benedictio adhibeatur, pertinet ad ſolemnitatem ſacramenti, non autem ad neceſſitatem.

Unctionibus autem viſibilibus Chriſtus non eſt uſus, ne fieret injuria inviſibili unctioni, qua eſt *unctus præ conſortibus ſuis*, Pſal. 44. Et ideo *tam chriſma, quam oleum ſanctum infirmorum, prius benedicuntur, quam adhibeantur ad uſum ſacramenti*.

Ad primum ergo patet reſponſio ex dictis.

Ad ſecundum dicendum, quod utraque conſecratio chriſmatis non refertur ad idem. Sicut enim inſtrumentum virtutem inſtrumentalem acquirit *dupliciter*, ſcilic. *quando* accipit formam inſtrumenti, & *quando* movetur a principali agente ad effectum; ita etiam materia ſacramenti *duplici* ſanctificatione indiget: per quarum *unam* fit propria materia ſacramenti, per *aliam* vero applicatur ad effectum.

Ad tertium dicendum, quod materia corporalis non eſt capax gratiæ, quaſi gratiæ ſubjectum, ſed ſolum ſicut gratiæ inſtrumentum, ut ſupra dictum eſt. (*q.* 62. *a.* 1. & 3.) & ad hoc materia ſacramenti conſecratur, vel ab ipſo Chriſto, vel ab Epiſcopo, qui gerit in Eccleſia perſonam Chriſti.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, a ſummis Pontificibus, & Conciliis, quod chriſma confirmationis ſacramenti materia debet de neceſſitate benedictum eſſe per Epiſcopum. A ſummo quidem Pontifice *Innocentio: ut in argumen. cont.* Item a Papa *Gel. Presbyteros ultra ſuum modum conſcendere prohibemus, nec Epiſcopali faſtigio debita ſibimet audacter aſſumere, non conficiendi chiſmatis, non conſignationis Pontificalis adhibendæ ſibimet arripere facultatem*. Hæc ille: & recitantur in Decret. diſtinct. nonageſimaquinta. A Conciliis autem *Flor.* ut refertur ſupra *art.* 2. *append.* Item a Concilio *Hiſpalenſi* 2. cap. 7. „ Siquidem nec benedicere eis (ſcilicet „ presbyteris) Eccleſiam, nec altaria conſecrare, „ ne-

„ neque per impoſitionem manuum fidelibus bapti-
„ zandis, vel converſis ex hæreſi ſpiritum tradere,
„ nec chriſma conficere, nec chriſmate baptizando-
„ rum frontem ſignare. „ Hæc illud, & ut contextus edocet his verbis, talia officia eſſe reſervata epiſcopis, intendit. A ſcripturis vero, tanquam a figuris ad figurata procedendo (quod juxta doctrinam Concil. *Hiſpalenſis* 2. *c. Licet*) inſinuatur idem per hoc, quod ad Moyſen, qui pro tunc pontificem repræſentabat, dicitur a Domino Exod. 30. *Facieſque oleum ſanctum*, &c. *Nec juxta compoſitionem ejus facietis illud*, &c. Pro cujus captu, & applicatione, atque expulſione errorum digniſſima, vide Veritates aureas ſuper totam legem veterem, *Exod.* 30. *concl.* 4. 5. *Secundo* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS IV. 417

Utrum hæc ſit conveniens forma hujus ſacramenti: Conſigno te ſigno Crucis, &c.

Inf. qu. 84. *ar.* 3. *cor. Et* 4. *d.* 7. *q.* 1. *art.* 3. *q.* 3. *Et op.* 2. *c.* 1.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod hæc non ſit conveniens forma hujus ſacramenti: *Conſigno te ſigno crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, amen.* Uſus enim ſacramentorum a Chriſto, & ab Apoſtolis derivatur: Sed neque Chriſtus hanc formam inſtituit, nec Apoſtoli ea uſi leguntur. Ergo hæc non eſt conveniens forma hujus ſacramenti.

2. Præterea. Sicut ſacramentum eſt idem apud omnes; ita & forma debet eſſe eadem: quia quælibet res habet unitatem, ſicut & eſſe a ſua forma. Sed hac forma non omnes utuntur. quidam enim dicunt: *Confirmo te chriſmate ſanctificationis*. Ergo hæc non eſt conveniens forma hujus ſacramenti.

3. Præterea. Sacramentum hoc debet conformari baptiſmo, ſicut perfectio perfectibili, ut ſupra dictum eſt: (*a.* 2. *hu. q. arg.* 2.) Sed in forma baptiſmi non ſit mentio de conſignatione characteris, nec etiam de cruce Chriſti; (cum tamen per baptiſmum homo Chriſto commoriatur, ut Apoſtolus dicit Rom. 6.) nec etiam fit mentio de effectu ſalutis, cum tamen baptiſmus ſit de neceſſitate ſalutis: In forma etiam baptiſmi ponitur unus actus tantum, & exprimitur perſona baptizantis, cum dicitur:

tur: *Ego te baptizo:* cujus contrarium apparet in forma prædicta. Non ergo eſt conveniens forma hujus ſacramenti.

Sed Contra eſt auctoritas Eccleſiæ, quæ hac forma communiter utitur.

Reſpondeo dicendum, quod *prædicta forma eſt conveniens huic ſacramento.*

Sicut enim forma rei naturalis dat ei ſpeciem: ita forma ſacramenti continere debet, quicquid pertinet ad ſpeciem ſacramenti. Sicut autem ex ſupradictis patet, (*a.* 1. *hu. q.*) in hoc ſacramento datur Spiritus ſanctus ad robur ſpiritualis pugnæ. Et ideo in hoc ſacramento *tria* ſunt neceſſaria, quæ continentur in forma prædicta. Quorum *primum* eſt cauſa conferens plenitudinem roboris ſpiritualis, quæ eſt ſancta Trinitas: quæ exprimitur, cum dicitur: *In nomine Patris*, &c. *Secundum* eſt ipſum robur ſpirituale, quod homini confertur per ſacramentum materiæ viſibilis, ad ſalutem: quod quidem tangitur, cum dicitur: *Confirmo te chriſmate ſalutis. Tertium* eſt ſignum, quod pugnatori datur; ſicut & in pugna corporali milites inſigniis ducum inſigniuntur: & quantum ad hoc dicitur: *Conſigno te ſigno crucis*, in quo ſcilicet rex noſter triumphavit. ut dicitur Coloſſ. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod; ſicut ſupra dictum eſt, (*a.* 2. *hu. qu. ad* 1.) per miniſterium Apoſtolorum quandoque dabatur effectus hujus ſacramenti, ſcilicet plenitudo Spiritus Sancti, quibuſdam viſibilibus ſignis miraculoſe a Deo effectis, qui poteſt effectum ſacramenti ſine ſacramento conferre: Et tunc non erat neceſſaria nec materia, nec forma hujus ſacramenti. Quandoque autem, tanquam miniſtri ſacramentorum, hoc ſacramentum præbebant: Et tunc ſicut materia, ita & forma ex mandato Chriſti utebantur. Multa enim ſervabant Apoſtoli in ſacramentorum collatione, quæ in Scripturis communiter propoſitis non ſunt tradita. Unde Dionyſ. dicit in fine Eccleſ. Hierarch. (*c. ult. inter med. & fi.*) *Conſummativas invocationes*, ideſt verba quibus perficiuntur ſacramenta, „ non eſt juſtum „ ſcripturas interpretantibus, neque myſticum ea„ rum, aut in ipſis operatas ex Deo virtutes ex oc„ culto ad commune adducere: ſed noſtra ſacra tra„ ditio ſine pompa, *ideſt occulte*, „ eas edocet. Unde & Apoſtolus dicit loquens de celebratione Euchariſtiæ 1. Corinth. 11. *Cætera, cum venero, diſponam.*

Ad ſecundum dicendum, quod ſanctitas eſt ſalutis

cau-

cauſa. Et ideo in idem redit, quod dicitur *chriſmate ſalutis*, & *ſanctificationis*.

Ad tertium dicendum, quod baptiſmus eſt regeneratio in ſpiritualem vitam, qua homo vivit in ſeipſo. & ideo non ponitur in forma baptiſmi niſi unus actus ad ipſum hominem ſanctificandum pertinens. Sed hoc ſacramentum non ſolum ordinatur ad hoc, quod homo ſanctificetur in ſeipſo; ſed exponitur cuidam pugnæ exteriori. & ideo non ſolum fit mentio de interiori ſanctificatione, cum dicitur, *Confirmo te chriſmate ſalutis*; ſed etiam conſignatur homo exterius quaſi vexillo crucis ad pugnam ſpiritualem: quod ſignificatur, cum dicitur: *Conſigno te ſigno crucis*. In ipſo autem verbo baptizandi, quod ablutionem ſignificat, poteſt intelligi & materia (quæ eſt aqua abluens) & effectus ſalutis: quæ non intelliguntur in verbo confirmandi. & ideo oportuit hæc ponere. Dictum eſt autem ſupra, (*q. 66. a. 5. ad 1.*) quod hoc quod dicitur, *Ego*, non eſt de neceſſitate formæ baptiſmalis; quia intelligitur in verbo primæ perſonæ: apponitur tamen ad exprimendam intentionem. quod non eſt ita neceſſarium in confirmatione, quæ non exhibetur niſi ab excellenti miniſtro, ut infra dicetur (*a. 11. hu. q.*)

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & Concilio, quod hæc forma confirmationis, ſc. *Conſigno te ſigno crucis*, *& confirmo te*, &c. eſt conveniens. A ſcripturis quidem per hoc de Eccleſia ſancta, ſub nomine mulieris ſtabilis, dicitur Eccl. 26. *Columnæ aureæ ſuper baſes argenteas*, *& pedes firmi ſuper plancas ſtabilis mulieris*. Hujuſcemodi enim verbis univerſaliter oſtenditur inconcuſſa veritatis, & convenientiæ firmitas reperta in Eccleſia, & conſequenter in rebus, quibus Eccleſia communiter utitur. Cum igitur utatur communiter forma prædicta, ut dicit *arg. contr.* conſtat per illud ſcripturæ dictum ſic allegorice, ut decet, explicatum, quod forma ipſa confirmationis eſt conveniens. De maximo auctoritatis Eccleſiæ pondere, atque ordinatiſſimo, ac ſanctiſſimo, vide 2. 2. *q.* 10. *ar.* 12. *corp.* Unde non mirum, ſi D. Tho. & hic *in arg. contr.* & alibi ubique ad talem illius auctoritatem ſe remittat. A Conc. autem *Floren.* „ Secundum ſacramen„ tum eſt confirmatio, cujus forma eſt; Signo te „ ſigno crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis, in

„ no-

„ nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. „ Hæc in conſt. ſuper union. Armen. Vide dicta in *Elucid. ad* 2. *Secundo* vides: quomodo ex iis, &c.

ARTICULUS V. 418

Utrum ſacramentum Confirmationis imprimat characterem.

4. d. 7. q. 2. a. 1. q. 1. & q. 3. a. 3. q. 3.

AD Quintum ſic proceditur. Videtur, quod ſacramentum Confirmationis non imprimat characterem. Character enim importat quoddam ſignum diſtinctivum: Sed per ſacramentum confirmationis non diſtinguitur homo ab infidelibus; hoc enim fit per baptiſmum; neque etiam ab aliis fidelibus; quia hoc ſacramentum ordinatur ad pugnam ſpiritualem, quæ omnibus fidelibus indicitur. Non ergo in hoc ſacramento imprimitur aliquis character.

2. Præterea. Supra dictum eſt, (*q. 63. a. 2.*) quod character eſt quædam potentia ſpiritualis: Potentia autem non eſt, niſi activa, vel paſſiva: Potentia autem activa in ſacramentis confertur per ſacramentum ordinis: potentia autem paſſiva, ſive receptiva per ſacramentum baptiſmi. Ergo per ſacramentum confirmationis nullus character imprimitur.

3. Præterea. In circumciſione, quæ eſt character corporalis, non imprimitur aliquis ſpiritualis character: Sed in hoc ſacramento imprimitur quidam character corporalis, cum ſcilicet homo chriſmate ſignatur ſigno crucis in fronte. Non ergo imprimitur in hoc ſacramento character ſpiritualis.

Sed Contra. In omni ſacramento, quod non iteratur, imprimitur character: Sed hoc ſacramentum non iteratur. dicit enim Greg. (*hab. c. 9. de conſecrat. diſt. 5.*) *de homine, quia Pontifice confirmatus fuerit denuo, talis iteratio prohibenda eſt*. Ergo in confirmatione imprimitur character.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*q. 63. a. 2.*) character eſt quædam ſpiritualis poteſtas ad aliquas ſacras actiones ordinata. Dictum eſt autem ſupra, (*a. 1. hu. q.*) quod ſicut baptiſmus eſt quædam ſpiritualis regeneratio in vitam Chriſtianam; ita etiam confirmatio eſt quoddam ſpirituale augmentum promovens hominem in ſpiritualem ætatem perfectam.

Manifeſtum eſt autem ex ſimilitudine corporalis vitæ, quod alia eſt actio hominis ſtatim nati, &

alia actio, quæ competit ei, cum ad perfectam ætatem pervenerit. Et ideo per ſacramentum confirmationis datur homini poteſtas ſpiritualis ad quaſdam alias actiones ſacras, præter illas, ad quas datur ei poteſtas in baptiſmo. Nam in baptiſmo accipit homo poteſtatem ad ea agenda, quæ ad propriam pertinent ſalutem, prout ſcilicet ſecundum ſeipſum vivit: ſed in confirmatione accipit homo poteſtatem ad agendum ea, quæ pertinent ad pugnam ſpiritualem contra hoſtes fidei: Sicut patet exemplo Apoſtolorum, qui antequam plenitudinem Spiritus ſancti acciperent, erant in cœnaculo perſeverantes in oratione: poſtmodum vero egreſſi non verebantur publice fidem fateri, etiam coram inimicis fidei Chriſtianæ. Et ideo manifeſtum eſt, quod *in ſacramento confirmationis imprimitur character*.

Ad primum ergo dicendum, quod pugna ſpiritualis contra hoſtes inviſibiles omnibus competit: ſed contra hoſtes viſibiles, ideſt contra perſecutores fidei, pugnare, nomen Chriſti publice confitendo, eſt confirmatorum, qui jam ſunt perducti ſpiritualiter ad virilem ætatem, ſecundum quod dicitur 1. Joan. 2. *Scribo vobis juvenes, quoniam fortes eſtis, & verbum Dei in vobis manet, & viciſtis malignum*. Et ideo character confirmationis eſt ſignum diſtinctivum, non infidelium a fidelibus, ſed ſpiritualiter provectorum ab his, quibus dicitur: (1. *Petri* 2.) *Sicut modo geniti infantes*.

Ad ſecundum dicendum, quod omnia ſacramenta ſunt quædam fidei proteſtationes. Sicut igitur baptizatus accipit poteſtatem ſpiritualem ad proteſtandam fidem per ſuſceptionem aliorum ſacramentorum; ita confirmatus accipit poteſtatem publice fidem Chriſti verbis profitendi, quaſi ex officio.

Ad tertium dicendum, quod ſacramenta veteris legis dicuntur *juſtitiæ carnis*, ut patet Hebr. 9. quia ſcilicet interius nihil efficiebant. & ideo in circumciſione imprimebatur character ſolum in corpore, non autem in anima. Sed in confirmatione cum charactere corporali imprimitur ſimul character ſpiritualis; eo quod eſt ſacramentum novæ legis.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim *Lutheri* dicentis: nullum ſacramentum, & conſequenter nec confirmationem (cum re vera, quamvis ipſe neget, ſit ſacramentum, *ar.* 1.) imprimere characterem. *Secundo* habes,

bes, quomodo per rationem (pro quanto agitur de confirmatione, oſtendas, illam merito damnari a Concil. *Florentino*, & *Tridentino*, ſupra *q.* 4. *a.* 1. 6. *appe.* Item a Papa *Greg.* ut cum diſcurſu ponitur *in arg. cont.* Item a Conc *Mogun.* cui addas eu ſimilem diſcurſum argumenti cont. pro applicatione clariori ad intentum. Recitatur illud *Gregor. in Decr. de conſe. d.* 5. *cap. De homine* : & iſtud Concil. ibid. *cap. Dictum eſt nobis*. *Tertio* vides quomodo, &c.

ARTICULUS VI. 419

Utrum character Confirmationis præſupponat characterem Baptiſmi.

4. *diſt.* 7. *q.* 2. *ar.* 1. *qu.* 3. & *d.* 24. *q.* 1. *ar.* 2. *qu.* 3. & 4.

AD Sextum ſic proceditur. Videtur, quod character Confirmationis non præſupponat ex neceſſitate characterem Baptiſmalem. Sacramentum enim confirmationis ordinatur ad confitendum publice fidem Chriſti. Sed multi etiam ante baptiſmum ſunt fidem Chriſti publice confeſſi, ſanguinem fundentes pro fide. Ergo character confirmationis non præſupponit characterem baptiſmalem.

2. Præterea. De Apoſtolis non legitur, quod fuerint baptizati; præſertim cum dicatur Joan. 4. quod ipſe Chriſtus non baptizabat, ſed diſcipuli ejus: & tamen poſtea fuerunt confirmati per adventum Spiritus ſancti. Ergo ſimiliter alii poſſunt confirmari, antequam baptizentur.

3. Præterea. Act. 10. dicitur, quod *adhuc loquente Petro, cecidit Spiritus ſanctus ſuper eos, qui audiebant verbum; & audiebant eos loquentes linguis*: & poſtea Petrus juſſit eos baptizari. Ergo pari ratione poſſunt alii prius confirmari, quam baptizentur.

Sed Contra eſt, quod Rabanus dicit in libro 1. de inſtit. Cleric. (*c.* 30. *in princ.*) *Noviſſime a ſummo Sacerdote per impoſitionem manus Paracletus traditur baptizato, ut roboretur per Spiritum ſanctum ad prædicandum.*

Reſpondeo dicendum, quod *character confirmationis ex neceſſitate præſupponit characterem baptiſmalem*: ſc. quod ſi aliquis non baptizatus confirmaretur, nihil reciperet; ſed oporteret iterato ipſum confirmari poſt baptiſmum.

Cujus ratio eſt: quia ita ſe habet confirmatio ad baptiſmum, ſicut augmentum ad generationem, ut ex ſupradictis patet. (*a.* 1. *hu. q.*). Manifeſtum eſt autem, quod nullus poteſt promoveri in ætatem perfectam, niſi primo fuerit natus: Et ſimiliter niſi primo aliquis fuerit baptizatus, non poteſt ſacramentum confirmationis accipere.

Ad primum ergo dicendum, quod virtus divina non eſt alligata ſacramentis. Unde poteſt conferri homini ſpirituale robur ad confitendum publice fidem Chriſti abſque ſacramento confirmationis; ſicut etiam poteſt conſequi remiſſionem peccatorum ſine baptiſmo. Sicut tamen nullus conſequitur effectum baptiſmi ſine baptiſmi voto; ita nullus conſequitur effectum confirmationis ſine voto ipſius; quod poteſt haberi etiam ante ſuſceptionem baptiſmi.

Ad ſecundum dicendum, quod, ſicut Aug. dicit, (*epiſt.* 108. *a med. to.* 2.) ex hoc quod Dominus dicit Joan. 13. *Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lavet, intelligimus, Petrum, & alios Chriſti diſcipulos fuiſſe baptizatos, ſive baptiſmo Joannis, (ſicut nonnulli arbitrantur) ſive (quod magis credibile eſt) baptiſmo Chriſti. neque enim renuit miniſterium baptizandi, ut haberet & baptizatos ſervos, per quos cæteros baptizaret.*

Ad tertium dicendum, quod audientes prædicationem Petri acceperunt effectum confirmationis miraculoſe, non tamen confirmationis ſacramentum. Dictum eſt autem, (*a.* 2. *hujus qu. ad* 1. *& a.* 4. *ad* 1.) quod effectus confirmationis poteſt alicui conferri ante baptiſmum, non autem ſacramentum confirmationis. Sicut enim effectus confirmationis, qui eſt robur ſpirituale, præſupponit effectum baptiſmi, qui eſt juſtificatio: ita ſacramentum confirmationis præſupponit ſacramentum baptiſmi.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, Conciliis, & Pontificiis decretis, quod character confirmationis de neceſſitate præſupponit characterem baptiſmalem. A ſcripturis quidem per hoc, quod narratur, *Act.* 19. Apoſtolum voluiſſe eos, quos apud Epheſum invenit, baptizari prius baptiſmo Chriſti, quam ipſis per impoſitionem manuum (cujus loco confirmatio eſt, *art.* 4.) daret Spiritum ſanctum. Tali enim ſuo facto, baptiſmum ante confirmationem requiri, declaravit. A Conciliis autem per hoc,

quod uno ore omnia de baptiſmo tractantia profitentur hanc veritatem, quod baptiſmus eſt omnium aliorum ſacramentorum janua. Ac ſi apertius dicerent. Et ante cætera ſacramenta primo baptiſmus ſuſcipi debet, & ſine illo ſuſcepto neque licite, neque re vera, poteſt quis ullum aliorum ſacramentorum ſuſcipere. Quod, ſi ſic. ergo nec ullum characterem ſacramentalem ſine prævio charactere baptiſmi. A Pontificiis vero decretis, extra, de presbyter. non baptizat. ubi *Innocentius III.* Ferrarienſi epiſcopo dicit: „ Lator præſentium nobis expoſuit; „ quod, cum ad gradum ſacerdotii aſcendiſſet, com„ perit tandem, quod non fuerit ſecundum formam „ Euangelii baptizatus. Unde nos eum rite fecimus „ baptizari. *Et infra.* Quia in Concilio apud Com„ pendium legitur conſtitutum; quod, ſi quis in „ presbyterum ordinatus deprehenderit, ſe non eſſe „ baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur: Nos „ circa latorem præſentium mandamus, quatenus i„ pſum per ſingulos ordines uſque ad ſacerdotium „ promovere procures, & permittas eum in ſacerdo„ tio miniſtrare. „ Hæc ibi in cap. *veniens.* A ſimili ergo, quod facile eſt, argue tu efficaciter ad propoſitum articuli hujus. Cæterum in prædicto Innocentii Pontificis decreto vigilanter annotare curato ly *ſecundum formam Euangelii baptizatus*, & ly *eum rite fecimus baptizari*. Ex his enim annotatis patefiet magis, ſanctum Doctorem, *qu. 65. a. 6.* & vera determinaſſe dicendo, quod in nomine Chriſti non poteſt nunc quis baptizari; & ibidem ad *tertium*, conformiter ad Sedem Apoſtolicam intellexiſſe dictum illud *Nicolai primi*. Ratio horum duorum eſt: quia *Innocentius Tertius* illum latorem, qui ſecundum formam Euangelii, ideſt, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, non fuerat baptizatus, conſtanter non eſſe baptizatum definivit: & eum rite baptizari dicit ſe feciſſe, quando ſecundum formam Euangelii prædictam ejuſdem juſſu baptizatus eſt. Convertuntur ergo, ſecundum Innocentium, duo hæc, tum affirmative, ſcil. baptizari ſecundum formam Euangelii, & baptizari rite; tum negative, ſcil. non baptizari ſecundum formam Euangelii, & non baptizari rite. Quod ſi addideris, Innocentium illum doctrina inſignem, ut legitur in vita ſua ex Conciliis, fuiſſe a multis annis ſucceſſorem *Nicolai*, & conſequenter ipſius prædictum reſponſum ad conſulta Bulgarorum conſideraſſe (utpote qui etiam Concilii apud Compendium conſideravit decretum, tantique æſtimavit) facillime in ſententiam hanc de-

declinabis: quod *Innocentius* interpretatus eſt mentem *Nicolai*, ſc. quod nonniſi in ſpeciali caſu temporibus Apoſtolorum ſimili ſe locutum eſſe intelligi volebat ibi. Nec mirum. Nam Papa unus numquam in rebus fidei (licet forſan quandoque in aliis) eſt contra alium, ſi recte ipſorum decreta percipiantur: ſed omnes unanimiter (hoc faciente ſpiritu veritatis, qui per diverſitatem linguarum multarum gentes in unitatem fidei congregavit) dicunt idipſum. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque, &c.

ARTICULUS VII. 420

Utrum per ſacramentum Confirmationis conferatur gratia gratum faciens.

4. d. 7. q. 2. ar. 2.

AD Septimum ſic proceditur. Videtur, quod per hoc ſacramentum gratia gratum faciens non conferatur. Gratia enim gratum faciens ordinatur contra culpam: Sed hoc ſacramentum, ſicut dictum eſt, (*ar. præc.*) non exhibetur niſi baptizatis, qui ſunt a culpa mundati. Ergo per hoc ſacramentum gratia gratum faciens non confertur.

2. Præterea. Peccatores maxime indigent gratia gratum faciente, per quam ſolam juſtificari poſſunt. Si ergo per hoc ſacramentum gratia gratum faciens confertur, videtur quod deberet dari hominibus in peccato exiſtentibus: quod tamen non eſt verum.

3. Præterea. Gratia gratum faciens ſpecie non differt, cum ad unum effectum ordinetur: Sed duæ formæ ejuſdem ſpeciei non poſſunt eſſe in eodem ſubjecto. Cum ergo gratia gratum faciens conferatur homini per baptiſmum, videtur quod per ſacramentum confirmationis, quod non exhibetur niſi baptizato, gratia gratum faciens non conferatur.

Sed Contra eſt, quod Melchiades Papa dicit: (*in epiſt. unica a med. tom. 1. Concil. & hab. ca. 2. de conſecr. diſt. 5.*) *Spiritus ſanctus in fonte baptiſmi plenitudinem tribuit ad innocentiam; in confirmatione augmentum præſtat ad gratiam.*

Reſpondeo dicendum, quod in hoc ſacramento, ſicut dictum eſt, (*ar. 4. hu. qu.*) datur baptizato Spiritus ſanctus ad robur; ſicut Apoſtolis datus eſt in die Pentecoſtes, ut legitur Act. 2. & ſicut dabatur bapti-

ptizatis per impoſitionem manus Apoſtolorum, ut dicitur Act. 8. Oſtenſum eſt autem in prima parte, (*qu.* 43. *a.* 3.) quod miſſio, ſeu datio Spiritus ſancti non eſt niſi cum gratia gratum faciente. Unde manifeſtum eſt, quod *gratia gratum faciens confertur in hoc ſacramento.*

Ad primum ergo dicendum, quod gratiæ gratum facientis primus effectus eſt remiſſio culpæ. Habet tamen & alios effectus: quia ſufficit ad hoc, quod promoveat hominem per omnes gradus uſque in vitam æternam, ſecundum illud Rom. 6. *Gratia Dei vita æterna.* Unde & Paulo dictum eſt 2. Corinth. 12. *Sufficit tibi gratia mea.* & ipſe de ſe dicit 1. Corinth. 15. *Gratia Dei ſum id quod ſum.* Et ideo gratia gratum faciens non ſolum datur ad remiſſionem culpæ, ſed etiam ad augmentum, & firmitatem juſtitiæ. Et ſic confertur in hoc ſacramento.

Ad ſecundum dicendum, quod, ſicut ex ipſo nomine apparet, hoc ſacramentum datur ad confirmandum, quod prius invenerit. & ideo non debet dari his, qui non habent gratiam. Et propter hoc ſicut non datur non baptizatis, ita non debet dari adultis peccatoribus, niſi per pœnitentiam reparatis. Unde dicitur in Aurelianenſi Concilio. (*hab. inter capit. Herardi Turon. can.* 75. *tom.* 8. & *c.* 6. *de conſecrat. diſt.* 5.) *ut jejuni ad confirmationem veniant, ut moneantur confeſſionem facere prius, ut mundi donum Spiritus ſancti valeant accipere.* Et tunc per hoc ſacramentum perficitur pœnitentiæ effectus, ſicut & baptiſmi: quia per gratiam collatam in hoc ſacramento conſequitur pœnitens pleniorem remiſſionem peccati. Et ſi aliquis adultus in peccato exiſtens, cujus conſcientiam non habet, vel ſi etiam non perfecte contritus accedat, dummodo non fictus accedat, per gratiam collatam in hoc ſacramento conſequetur remiſſionem peccatorum.

Ad tertium dicendum, quod, ſicut dictum eſt, (*q.* 62. *a.* 2.) gratia ſacramentalis addit ſuper gratiam gratum facientem communiter ſumptam aliquid effectivum ſpecialis effectus, ad quod ordinatur ſacramentum. Si ergo conſideretur gratia in hoc ſacramento collata, quantum ad id quod eſt commune, ſic per hoc ſacramentum non confertur aliqua alia gratia, quam per baptiſmum, ſed quæ prius inerat, augetur: Si autem conſideretur quantum ad illud ſpeciale quod ſuperadditur, ſic non eſt ejuſdem ſpeciei cum ipſa.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim *Lutheri* dicentis: Confirmationem non conferre gratiam. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, illam merito damnari a Conciliis *Flor.* & *Trid.* quatenus de confirmatione loquuntur, ſecundum quod recitantur ſupra *qu.* 62. *ar.* 2. 3. *appen.* Item ſpecialiter a Concil. *Flor.* de ſola confirmatione ſic dicente: „ Effectus hujus ſacramenti eſt: quia in eo datur Spiritus ſanctus ad robur (ſicut datus eſt Apoſtolis in die Pentecoſtes) ut Chriſtianus audacter Chriſti confiteatur nomen. *Hæc illud in conſt. ſuper unio. Armen.* Charitas autem Dei diffunditur in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis, „ Rom. 5. hoc eſt, cum Spiritu ſancto datur ſimul gratia gratum faciens Deo. Item a Papa *Melchiade*: ut eſt *in arg. cont.* Item a Papa *Urbano*: *Omnes fideles per manuum impoſitiones Epiſcoporum Spiritum ſanctum poſt baptiſmum accipere debent: ut pleni Chriſtiani inveniantur*. Hæc ille: & recitantur in Decr. diſtin. 5. Ubi per impoſitionem manuum intelligitur *Confirmatio*: quoniam loco ejus datur, *ar.* 4. *exam. poſt ad* 1. ex Conc. *Flor.* Item a Rabano: „ Signatur baptizatus per Pontificem in fronte: ut Spiritus ſancti ſeptiformis gratia cum omni plenitudine ſanctitatis, & ſcientiæ, & virtutis venire in hominem declaretur. „ Hæc ille: & recitantur in Decr. diſt. 5. c. *Noviſſime*. *Tertio* vides: quomodo ex iis, &c.

ARTICULUS VIII. 421

Utrum hoc ſacramentum ſit omnibus exhibendum.

4. *d.* 7. *q.* 3. *a.* 2. *q.* 2. *&* 3. *&* *d.* 25. *qu.* 2. *ar.* 1. *qu.* 2. *corp.*

AD Octavum ſic proceditur. Videtur, quod hoc ſacramentum non ſit omnibus exhibendum. Hoc enim ſacramentum ad quandam excellentiam datur, ut dictum eſt: (*art.* 1. *&* 4. *hu. qu.*) Sed id quod ad excellentiam pertinet, non competit omnibus. Ergo hoc ſacramentum non debet omnibus dari.

2. Præterea. Per hoc ſacramentum augetur aliquis ſpiritualiter in perfectam ætatem: Sed perfecta ætas re-

repugnat ætati puerili. Ergo ad minus pueris dari non debet.

3. Præterea. Sicut Melchiades Papa dicit, (*epiſt. unica a med. tom. 1. Concil. & habetur ca. 2. de conſecrat. diſt. 5.*) *poſt baptiſmum confirmamur ad pugnam*: Sed pugnare non competit mulieribus propter fragilitatem ſexus. Ergo nec mulieribus hoc ſacramentum dari debet.

4. Præterea. Melchiades Papa dicit, (*loc. cit.*) quod „ quamvis continuo tranſituris ſufficiant regenerationis beneficia; victuris tamen confirmationis auxilia neceſſaria ſunt: quia confirmatio armat, & inſtruit ad agones mundi hujus, & prælia reſervandos; qui autem poſt baptiſmum cum acquiſita innocentia immaculatus pervenerit ad mortem, confirmatur morte; quia jam non poteſt peccare poſt mortem. „ Ergo ſtatim morituris non debet hoc ſacramentum conferri. Et ſic non debet omnibus dari.

Sed Contra eſt, quod dicitur Actorum ſecundo, quod *Spiritus ſanctus adveniens replevit totam domum*, per quam ſignificatur Eccleſia: & poſtea ſubditur, quod *repleti ſunt omnes Spiritu ſancto*: Sed ad illam plenitudinem conſequendam hoc ſacramentum datur. Ergo eſt omnibus, qui ſunt in Eccleſia, exhibendum.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut dictum eſt, (*a. 1. hu. qu.*) per hoc ſacramentum promovetur homo ſpiritualiter in ætatem perfectam.

Hoc autem eſt de intentione naturæ, ut omnis qui corporaliter naſcitur, ad perfectam ætatem perveniat: ſed hoc quandoque impeditur propter corruptibilitatem corporis, quod morte prævenitur. Multo autem magis de intentione Dei eſt omnia ad perfectionem perducere, ex cujus imitatione hoc natura participat. Unde & Deuter. 32. dicitur: *Dei perfecta ſunt opera*.

Anima autem, ad quam pertinet & ſpiritualis nativitas, & ſpiritualis ætatis perfectio, immortalis eſt; & poteſt ſicut tempore ſenectutis ſpiritualem nativitatem conſequi, ita tempore juventutis, vel pueritiæ conſequi perfectam ætatem; quia hujuſmodi corporales ætates animæ non præjudicant. Et ideo *hoc ſacramentum debet omnibus exhiberi*.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc ſacramentum datur ad quandam excellentiam, non quidem unius hominis ad alium, ſicut ſacramentum Ordinis, ſed hominis ad ſeipſum: ſicut idem perfectus vir exiſtens habet excellentiam ad ſe puerum.

Ad ſecundum dicendum, quod, ſicut dictum eſt, (*in corp. art.*) ætas corporalis non præjudicat animæ. unde etiam in puerili ætate homo poteſt conſequi perfectionem ſpiritualis ætatis, de qua dicitur, Sapient. 4. *Senectus venerabilis eſt non diuturna, neque numero annorum computata*. Et inde eſt, quod multi in puerili ætate propter robur Spiritus ſancti perceptum, uſque ad ſanguinem fortiter certaverunt pro Chriſto.

Ad tertium dicendum, quod, ſicut Chryſoſtomus dicit in Homilia de Machabæis, (*ſeu de nativit. Machab. inter princ. & med.*) „ in mundanis agonibus ætatis, ac formæ, generiſque dignitas requiritur. & ideo ſervis, ac mulieribus, & ſenibus, ac pueris ad eos aditus denegatur. In cœleſtibus autem omni perſonæ, & ætati, ac ſexui indiſcreta facultate ſtadium patet. „ Et in Homilia de militia ſpirituali (*verſ. fin.*) dicit: „ Apud Deum fœmineus etiam militat ſexus. Multæ namque fœminæ animo virili ſpiritualem militiam geſſerunt. quædam enim interioris hominis virtute viros æquaverunt in agonibus Martyrum: quædam etiam fortiores viris extiterunt. „ Et ideo etiam mulieribus hoc ſacramentum conferendum eſt.

Ad quartum dicendum, quod, ſicut dictum eſt, (*in corp.*) anima, ad quam pertinet ſpiritualis ætas, immortalis eſt. Et ideo etiam morituris hoc ſacramentum dandum eſt, ut in reſurrectione perfecti appareant, ſecundum illud Epheſ. 4. *Donec occurramus omnes in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti*. Et ideo Hugo de Sancto Victore dicit: (*lib. 2. de ſacrament. p. 7. cap. 3.*) *Omnino periculoſum eſſet, ſi ab hac vita ſine confirmatione migrare contingeret;* non quia damnaretur, niſi forte propter contemptum; ſed quia detrimentum perfectionis pateretur. Unde etiam pueri confirmati decedentes majorem gloriam conſequuntur, ſicut & hic majorem obtinent gratiam. Auctoritas autem illa intelligitur quantum ad hoc, quod morituris non eſt neceſſarium hoc ſacramentum propter periculum pugnæ præſentis.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & Papa, quod omnib. exhibenda eſt Confirmatio. A ſcripturis quidem, ut per hoc, quod dicitur *Act-*

2. ſecundum quod ponitur cum expoſitione *in arg. cont.* ubi ſit vis in ly *totam*, & ly *omnes*. Ubi quoque nota, quod allegorica expoſitio, 1. *qu.* 1. *a.* 10. qua ibi D. Th. utitur ad mores informandos, atque fidem, valet ſecundum Apoſtolum *Gal.* 4. adducentem, duos filios Abrahæ per allegoriam ſignificaſſe duo teſtamenta, & ex tali allegoria multa elicientem. Ad Apoſtoli igitur imitationem ſumito ea, quæ hic allegorice in textu dicuntur concludere intentum art. A Papa autem *Urbano*: ut per hoc, quod dicit ly *omnes fideles*. Vide *ar.* 7. *app.* Item a *Melchiade* Papa per hoc, quod de baptiſmo, & Confirmatione loquens ait. *Ita conjuncta ſunt hæc duo ſacramenta, ut abinvicem, niſi morte præveniente, nullatenus poſſint ſegregari*. Hæc ille: quæ recitantur *in Decret. de conſecr. d.* 5. *c. De his vero*. Ex quibus patet, quod omnes, cum poſſint, universi etiam parvuli, *q.* 68. *art.* 1. 9. & debeant baptizari (ut etiam ex Conciliis patet ibi in Elucid.) poſſunt, & debent confirmari, nec ulli, niſi morte præveniente, impediuntur in hoc. *Secundo* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS IX. 422

Utrum hoc ſacramentum ſit conferendum homini in fronte.

Inf. art. 11. *ad* 3. *Et* 4. *diſt.* 7. *qu.* 3. *art.* 3. *qu.* 2. *Et* 4. *cont. cap.* 60. *&* *quol.* 11. *art.* 7. *corp. &* *Rom.* 1. *lect.* 5. *fin. &* *c.* 10. *lect.* 2. *cor.* 1.

AD Nonum ſic proceditur. Videtur, quod hoc ſacramentum non ſit conferendum homini in fronte. Hoc enim ſacramentum eſt perfectivum baptiſmi, ut ſupra dictum eſt: (*qu.* 65. *a.* 4.) Sed ſacramentum baptiſmi confertur homini in toto corpore. Ergo hoc ſacramentum non debet conferri ſolum in fronte.

2. Præterea. Hoc ſacramentum datur ad robur ſpirituale, ut ſupra dictum eſt: (*a.* 1. *hu. qu.*) Sed ſpirituale robur magis conſiſtit in corde. Ergo hoc ſacramentum magis debet conferri ſupra cor, quam in fronte.

3. Præterea. Hoc ſacramentum datur homini ad hoc, quod libere fidem Chriſti confiteatur: *Sed ore fit confeſſio ad ſalutem*, ut dicitur Rom. 10. Er-

go hoc ſacramentum magis debet conferri circa os, quam in fronte.

Sed Contra eſt, quod Rabanus dicit in lib. 1. de inſtitut. Cleric. (*cap.* 30. *in princ.*) *Signatur baptizatus chriſmate in ſummitate capitis per ſacerdotem, per Pontificem vero in fronte.*

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*art.* 1. *hu. qu.*) in hoc ſacramento homo accipit Spiritum ſanctum ad robur ſpiritualis pugnæ, ut fortiter etiam inter adverſarios fidei Chriſti fidem confiteatur. Unde *convenienter ſignatur chriſmate ſigno crucis in fronte*, *propter* duo.

Primo quidem, quia inſignitur ſigno crucis, ſicut miles ſigno ducis; quod quidem debet eſſe evidens, & manifeſtum. inter omnia autem loca corporis humani maxime frons manifeſta eſt, quæ quaſi nunquam obtegitur. & ideo linitur confirmatus chriſmate in fronte, ut in manifeſto demonſtret ſe eſſe Chriſtianum: ſicut & Apoſtoli poſt acceptum Spiritum ſanctum ſe manifeſtaverunt; qui prius in cœnaculo latebant. *Secundo*, quia aliquis impeditur a libera confeſſione nominis Chriſti propter *duo*, ſcil. *propter* timorem, & *propter* verecundiam. Utriuſque autem horum ſignum maxime manifeſtatur in fronte, propter *duo*, ſc. *propter* propinquitatem imaginationis, & *propter* hoc quod ſpiritus a corde directe ad frontem aſcendunt. unde *verecundati erubeſcunt, timentes autem palleſcunt*, ut dicitur in 4. Ethicor. (*cap. ultim. circa princip. tom.* 5.) Et ideo in fronte ſignatur chriſmate, ut neque propter timorem, neque propter erubeſcentiam nomen Chriſti confiteri prætermittat.

Ad primum ergo dicendum, quod per baptiſmum regeneramur ad vitam ſpiritualem, quæ ad totum hominem pertinet: ſed in confirmatione roboramur ad pugnam, cujus ſignum ferendum eſt in fronte, quaſi in evidenti loco.

Ad ſecundum dicendum, quod principium fortitudinis eſt in corde, ſed ſignum apparet in fronte. Unde dicitur Ezech. 3. *Ecce dedi frontem tuam duriorem frontibus eorum:* Et ideo ſacramentum Euchariſtiæ, quo homo in ſeipſo confirmatur, pertinet ad cor, ſecundum illud Pſal. 103. *Panis cor hominis confirmet*. Sed ſacramentum confirmationis requiritur in ſignum fortitudinis ad alios. & ideo exhibetur in fronte.

Ad tertium dicendum, quod hoc ſacramentum datur ad libere confitendum, non autem ad confitendum ſimpliciter; quia hoc fit etiam in baptiſmo.

&

& ideo non debet dari in ore, ſed in fronte, ubi apparent ſigna paſſionum, quibus libera confeſſio impeditur.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, Papa, Rabano, & Concilio, quod Confirmatio debet conferri in fronte. A Rabano quidem: ut *in arg. contr.* A Papa autem *Greg.* ut *in ar.* 11. *arg.* 1. Nam in illa ejus auctoritate dicitur ly *in frontibus chriſmate tangere*. A ſcripturis vero per hoc, quod dicitur Apocal. 7. *Nolite nocere terræ, & mari, neque arboribus: quoadusque ſignemus ſervos Dei noſtri in frontibus eorum.* Hac enim locutione, ſc. ſignare in frontibus, denotat, quod ſervis ipſis dabitur fortitudo ſpiritualis ad viriliter pugnandum contra eos, qui quærunt, ſeu deſiderant nocere hominibus. A Concilio quoque *Flor.* quod, poſtquam dixit, quod in ſacramento confirmationis datur Spiritus ſanctus ad robur, ut Chriſtianus audacter Chriſti confiteatur nomen, ſubdit immediate: „ Ideoque in fronte, „ ubi verecundiæ ſedes eſt, confirmandus inungitur; „ ne Chriſti nomen confiteri erubeſcat, & præci„ pue crucem ejus: quæ Judæis eſt ſcandalum, gen„ tibus autem ſtultitia: propter quod ſigno crucis „ ſignatur. „ Hæc ibi. Ex quibus tum Concilii verbis, tum articulo præſenti patet, quam ſit inſana, & deteſtanda hæreſis *Raymundi Lulli*, ut refert Directorium Inquiſit. 2. *p. q.* 9. dicentis: quod per confirmationis ſacramentum tollitur peccatum originale. Non enim effectus confirmationis confundendus eſt cum effectu baptiſmi: cujus eſt hoc munus proprium, ſc. tollere originale, ut millies viſum eſt. Vide ſupra *ar. num.* 59. 67. 71. 72. De iſtius *Raymundi* condemnatione patet legenti *art.* 8. *ad quartum*, *Eluc. Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS X. 423

Utrum ille qui confirmatur, debeat teneri ab alio.

4. *d.* 7. *q.* 3. *a.* 3. *q.* 1.

AD Decimum ſic proceditur. Videtur, quod ille qui confirmatur, non debeat ab alio teneri ad confirmationem. Hoc enim ſacramentum non ſolum pueris, ſed etiam adultis exhibetur: Adulti autem per ſeipſos ſtare poſſunt: Ergo ridiculum eſt, quod ab alio teneantur.

2. Præterea. Ille qui jam eſt de Eccleſia, liberum habet acceſſum ad Eccleſiæ principem, qui eſt Epiſcopus: Sed hoc ſacramentum, ſicut dictum eſt, (*a.* 6. *hu. q.*) non exhibetur niſi baptizato, qui jam eſt membrum Eccleſiæ. Videtur ergo, quod non debeat per alium exhiberi Epiſcopo ad hoc ſacramentum recipiendum.

3. Præterea. Hoc ſacramentum datur ad robur ſpirituale; quod magis viget in viris, quam in mulieribus, ſecundum illud Prov. ult. *Mulierem fortem quis inveniet?* Ergo ad minus mulier non debet tenere virum ad confirmationem.

Sed Contra eſt, quod Innocentius Papa dicit, & habetur in Decr. 30. q. 4. (*cap.* 3.) *Si quis ex conjugio filium, aut filiam alterius de ſacro fonte ſuſceperit, aut ad chriſma tenuerit*, &c. Ergo ſicut requiritur, quod aliquis baptizatum de ſacro fonte levet; ita debet aliquis ab alio teneri ad ſacramentum confirmationis accipiendum.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut dictum eſt, (*ar. præc.*) hoc ſacramentum exhibetur homini ad robur pugnæ ſpiritualis. Sicut autem aliquis de novo natus indiget inſtructore in his, quæ pertinent ad conſervationem vitæ, ſecundum illud Hebr. 12. *Patres quidem carnis noſtræ habuimus eruditores, & reverebamur eos*: ita illi qui aſſumuntur ad pugnam, indigent eruditoribus, a quibus inſtruantur de his, quæ pertinent ad modum certaminis. Et ideo in bellis materialibus conſtituuntur duces, & centuriones, per quos alii gubernentur.

Et propter hoc etiam *ille qui accipit hoc ſacramentum, ab alio tenetur, quaſi per alium in pugna ſpirituali erudiendus*: Similiter etiam quia per hoc ſacramentum confertur homini perfectio ſpiritualis ætatis, ſicut dictum eſt, (*a.* 2. & 5. *hu. qu.*) ideo

illa

ille qui ad hoc ſacramentum accedit, ſuſtentatur, quaſi adhuc ſpiritualiter imbecillis, & puer.

Ad primum ergo dicendum, quod licet ille qui confirmatur, ſit adultus corporaliter, nondum tamen eſt adultus ſpiritualiter.

Ad ſecundum dicendum, quod licet baptizatus ſit effectus membrum Eccleſiæ; nondum tamen eſt adſcriptus militiæ Chriſtianæ. & ideo Epiſcopo, tanquam duci exercitus, per alium exhibetur jam militiæ Chriſtianæ adſcriptum. non enim debet alium ad confirmationem tenere, qui nondum eſt confirmatus.

Ad tertium dicendum, quod, ſicut dicitur Coloſ. 3. *In Chriſto Jeſu non eſt maſculus, & fœmina.* & ideo non differt, utrum maſculus, vel fœmina teneat aliquem in confirmatione.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſummis Pontificibus, & Conciliis: quod ille, qui confirmatur, debeat teneri ab alio ad confirmationem. A ſummis quidem Pontificibus: ut ab Higinio. „ In catechiſmo, & baptiſmo, & confirmatione unus patrinus fieri poteſt: non eſt tamen conſuetudo Romana, ſed per ſingulos ſinguli ſuſcipiant. „ Hæc ille: & recitantur *de conſecr. di.* 4. Item a *Leone*. „ Non plures ad ſuſcipiendum de baptiſmo accedant, quam unus; ſive vir, ſive mulier; in confirmatione quoque idipſum faciant. „ Hæc ille: & recitantur ibidem. A Conciliis autem; ut a *Maguncienſi*. „ In baptiſmate, vel in chriſmate non poteſt alium ſuſcipere in filiolum ipſe, qui non eſt baptizatus, vel confirmatus. „ Hæc illud: & recitantur ibi. Item a Concilio *Trid.* ſeſſ. 24. Decr. de reform. matr. cap. 2. „ Cognatio, quæ ex confirmatione contrahitur, confirmantem, & confirmatum, illiuſque patrem, & matrem, ac tenentem, non egrediatur. „ Hæc ibi. Nam per ly *tenentem* habetur intentum. *Secundo* vides; quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim, &c.

AP-

ARTICULUS XI. 424

Utrum ſolus Epiſcopus hoc ſacramentum conferre poſſit.

4. *d.* 7. *qu.* 1. *ar.* 1. *q.* 3. & *d.* 13. *qu.* 1. *ar.* 1. *qu.* 1. & *d.* 25. *qu.* 1. *art.* 1. *cor. Et* 4. *cont. c.* 60. *Et quol.* 10. *a.* 7.

AD Undecimum ſic proceditur. Videtur, quod non ſolus Epiſcopus hoc ſacramentum conferre poſſit. Gregorius enim ſcribens Januario Epiſcopo (*in Regiſt. lib.* 3. *epiſt.* 26. *in fin.*) dicit: „ Pervenit ad nos, quoſdam ſcandalizatos fuiſſe, quod „ Presbyteros chriſmate tangere eos, qui baptizati „ ſunt, prohibuimus. Et nos quidem ſecundum ve- „ terem uſum noſtræ Eccleſiæ fecimus. Sed ſi o- „ mnino hac de re aliqui contriſtantur, ubi Epiſ- „ copi deſunt, ut Presbyteri etiam in frontibus ba- „ ptizatos chriſmate tangere debeant, concedimus: Sed illud, quod pertinet ad neceſſitatem ſacramentorum, non eſt propter vitandum ſcandalum immutandum. Ergo videtur, quod non fit de neceſſitate hujus ſacramenti, quod ab Epiſcopo conferatur.

2. Præterea. Sacramentum baptiſmi videtur majoris efficaciæ, quam ſacramentum confirmationis; quia per baptiſmum fit plena remiſſio peccatorum, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam, quod non fit in hoc ſacramento. Sed ſimplex ſacerdos ex ſuo officio poteſt tradere ſacramentum baptiſmi; & in neceſſitate quilibet etiam non ordinatus poteſt baptizare. Ergo non eſt de neceſſitate hujus ſacramenti, quod ab Epiſcopo conferatur.

3. Præterea. Summitas capitis, ubi ſecundum medicos eſt locus rationis, ſc. particularis, quæ dicitur virtus cogitativa, eſt nobilior fronte, ubi eſt locus imaginativæ virtutis. Sed ſimplex ſacerdos poteſt baptizatos ungere chriſmate in vertice. Ergo multo magis poteſt eos chriſmate ſignare in fronte, quod pertinet ad hoc ſacramentum.

Sed Contra eſt, quod Euſebius Papa dicit (*ep.* 3. *cir. fin. tom.* 2. *Concil.* & *habetur ca.* 4. *de conſecrat. diſt.* 5.) „ Manus impoſitionis ſacramentum magna „ veneratione tenendum eſt, quod ab aliis perfici „ non poteſt, niſi a ſummis Sacerdotibus: nec tem- „ pore Apoſtolorum ab aliis, quam ab ipſis Apo- „ ſtolis, legitur, aut ſcitur peractum eſſe: nec ab „ aliis, quam qui eorum locum tenent, unquam „ per-

„ perfici poteſt, aut fieri debet. nam ſi aliter præ„ſumptum fuerit, irritum habeatur, & vacuum; „ nec inter eccleſiaſtica unquam reputabitur ſacra„ menta. „ Eſt igitur de neceſſitate hujus ſacramenti, quod dicitur ſacramentum manus impoſitionis, quod ab Epiſcopo tradatur.

Reſpondeo dicendum, quod in quolibet opere ultima conſummatio ſupremæ arti, aut virtuti reſervatur: ſicut præparatio materiæ pertinet ad inferiores artifices, ſuperior autem dat formam: Supremus autem eſt, ad quem pertinet uſus, qui eſt finis artificiatorum. unde epiſtola, quæ a Notario ſcribitur, a Domino Papa ſignatur.

Fideles autem Chriſti ſunt quoddam divinum opus, ſecundum illud primæ Corinth. tertio: *Dei ædificatio eſtis*. Sunt etiam quaſi quædam *epiſtola ſpiritu Dei ſcripta*, ſicut dicitur ſecundæ Corinth. tertio. Hoc autem confirmationis ſacramentum eſt quaſi ultima conſummatio ſacramenti baptiſmi: ita ſcilicet quod per baptiſmum ædificatur homo in domum ſpiritualem, & conſcribitur quaſi quædam ſpiritualis epiſtola: ſed per ſacramentum confirmationis, quaſi domus ædificata, dedicatur in templum Spiritus Sancti, & quaſi epiſtola conſcripta ſignatur ſigno crucis. Et ideo *collatio hujus ſacramenti Epiſcopis reſervatur*, qui obtinent ſummam poteſtatem in Eccleſia: Sicut & in primitiva Eccleſia per impoſitionem manus Apoſtolorum, quorum vicem gerunt Epiſcopi, plenitudo Spiritus ſancti dabatur, ut habetur Actorum octavo. Unde Urbanus Primus Papa dicit: (*in epiſt. ad omnes fideles circa fi. to. 1. Concil. & habetur ca. 1. de conſecrat. diſt. 5.*) *Omnes fideles per manus impoſitionem Epiſcoporum, Spiritum ſanctum poſt baptiſmum accipere debent, ut pleni Chriſtiani inveniantur.*

Ad primum ergo dicendum, quod Papa in Eccleſia habet plenitudinem poteſtatis, ex qua poteſt quædam, quæ ſunt ſuperiorum ordinum, committere quibuſdam inferioribus: ſicut quibuſdam Presbyteris concedit conferre minores ordines, quod pertinet ad poteſtatem Epiſcopalem. Et ex hac plenitudine poteſtatis conceſſit B. Gregorius Papa, quod ſimplices ſacerdotes hoc ſacramentum conferrent, quamdiu ſcandalum tolleretur.

Ad ſecundum dicendum, quod ſacramentum baptiſmi eſt efficacius, quam hoc ſacramentum, quantum ad remotionem mali; eo quod eſt ſpiritualis generatio, quæ eſt mutatio de non eſſe in eſſe: Hoc autem ſacramentum eſt efficacius ad proficien-

dum in bono; quia eſt quoddam ſpirituale augmentum de eſſe imperfecto ad eſſe perfectum. Et ideo hoc ſacramentum digniori miniſtro committitur.

Ad tertium dicendum, quod, ſicut Rabanus dicit in lib. 1. de inſtitutione Clericorum, (*c*. 30.) „ ſi„ gnatur baptizatus chriſmate in ſummitate capitis „ per Sacerdotem, per Pontificem vero in fronte; „ ut in priori unctione ſuper ipſum ſignificetur Sp. „ ſancti deſcenſio ad habitationem Deo conſecran„ dam: in ſecunda quoque, ut ejuſdem Spiritus ſan„ cti ſeptiformis gratia, cum omni plenitudine ſan„ ctitatis, & ſcientiæ, & virtutis, venire in homi„ nem declaretur. „ Non ergo propter digniorem partem, ſed propter potiorem effectum, hæc unctio Epiſcopis reſervatur.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem deſtruas errores *Joannis Uvicleff* (ut refertur in concilio *Conſtantienſi ſeſſ*. 8.) dicentis: confirmationem juvenum reſervari Papæ, & Epiſcopis, propter cupiditatem lucri temporalis. Qui error alium de ſe parturit errorem (ut patet diſcurrenti) ſcil. quod confirmatio poteſt conferri a quolibet ſacerdote: ſi enim reſervatur, non de jure (ſecundum illum Jo.) Epiſcopis: conſtat, quod, ſecundum eundem, conferri de jure poterit a quolibet ſacerdote. *Secundo* habes, quomodo per rationem oſtendas, illos damnari a conc. eod. ibi. Quam damnationem vide, *Addit. q*. 1. *ar*. 1. *appen*. & *qu*. 20. *ar*. 3. *app*. Item a Conc. *Trid*. ſeſſ. 7. de confirmatione can. 3. „ ſi quis dixe„ rit: ſanctæ confirmationis ordinarium miniſtrum „ non eſſe ſolum Epiſcopum, ſed quemvis ſimpli„ cem ſacerdotem; anathema ſit. *Hæc ibi*: & *ſeſſ*. „ 23. can. 7. ſi quis dixerit: Epiſcopos non habere „ poteſtatem confirmandi, & ordinandi, vel eam, „ quam habent, illis eſſe cum presbyteris commu„ nem, anathema ſit. *Hæc ibi*. *Item a Conc*. *Flor*. „ Confirmationis ordinarius miniſter eſt Epiſcopus, „ &, cum cæteras unctiones ſimplex ſacerdos va„ leat exhibere, hanc nonniſi Epiſcopus debet con„ ferre, quia de ſolis Apoſtolis (quorum vicem „ tenent Epiſcopi) legitur, quod per manus impo„ ſitionem Spiritum ſanctum dabant. Loco autem „ illius manus impoſitionis datur in Eccleſia confir„ matio. Legitur tamen aliquando per Apoſtolicæ „ ſedis diſpenſationem, ex rationabili, & urgente „ admodum cauſa, ſimplicem ſacerdotem chriſmate

„ per

,, per Epiſcopum confecto adminiſtraſſe confirmatio-
,, nis ſacramentum.,, Hæc illud in decr. ſeu conſti-
tut. ſuper union. Arm. Vide *art.* 4. *ad* 1. *in Elucid.*
Item a Papa *Euſebio*, ut ponitur *in argu. contr.* I-
tem a conc. *Carthag.* 2. Quod confirmatum fuit in
6. *Synodo* generali in *Trullo* celebrata, *cap.* 3, Ut
chriſma, & reconciliatio publica pœnitentium a
presbyteris non fiant. Vide *in decr.* 26. *q.* 6. *c. Si ju-
bet ſanctitas*. *Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS XII. 425

Utrum ritus hujus Sacramenti ſit conveniens.

4. d. 7. q. 3. a. 3. q. 2. ad 3. & in expoſit. lit.

AD Duodecimum ſic proceditur. Videtur, quod ritus hujus Sacramenti non ſit conveniens. Sacramentum enim baptiſmi eſt majoris neceſſitatis, quam hoc ſacramentum, ut ſupra dictum eſt: (*qu.* 65. *art.* 4.) Sed baptiſmo deputantur certa tempora, [ſcilicet] Paſcha], & Pentecoſte]. Ergo etiam huic ſacramento aliquod certum tempus debet præfigi.

2. Præterea. Sicut hoc ſacramentum requirit devotionem & dantis, & recipientis; ita etiam & ſacramentum baptiſmi: Sed in ſacramento baptiſmi non requiritur quod a jejunis ſumatur, vel conferatur. Ergo videtur inconvenienter ſtatutum in Concilio Aurelianenſi, (*ut cit. a.* 7. *hu. q. ad* 2.) *ut jejuni ad confirmationem veniant*: & in Concilio Meldenſi, (*ut hab. c.* 7. *de conſecrat. diſt.* 5.) *ut Epiſcopi nonniſi jejuni per impoſitionem manuum Spiritum ſanctum tradant*.

3. Præterea. Chriſma eſt quoddam ſignum plenitudinis Spiritus ſancti, ut ſupra dictum eſt; (*a.* 2. *hu. q.*) Sed plenitudo Spiritus ſancti data eſt fidelibus Chriſti in die Pentecoſtes, ut habetur Act. 2. Magis ergo debet chriſma confici, & benedici in feſto Pentecoſtes, quam in cœna Domini.

Sed contra eſt uſus Eccleſiæ, quæ a Spiritu ſancto gubernatur.

Reſpondeo dicendum, quod Dominus Matth. 18. fidelibus ſuis promiſit, dicens: *Ubi fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum*. Et ideo firmiter tenendum eſt, quod ordinationes Eccleſiæ dirigantur ſecundum ſapientiam Chriſti. Et propter hoc *certum eſſe debet*, *ritus*,
quos

quos Eccleſia obſervat in hoc, & in aliis ſacramentis, eſſe convenientes.

Ad primum ergo dicendum, quod, ſicut Melchiades Papa dicit, (,, in ſua epiſt. ante med. tom. ,, 1. Concil. & hab. cap. De his, de conſecrat. diſt. ,, 5.) ita conjuncta ſunt hæc duo ſacramenta, ,, *ſcilicet baptiſmi, & confirmationis*, ut abinvicem, ,, niſi morte præveniente, nullatenus poſſint ſegre- ,, gari, & unum ſine altero rite perfici non poſſit. Et ideo eadem tempora ſunt præfixa baptiſmo ſolemniter celebrando, & huic ſacramento. Sed quia hoc Sacramentum a ſolis Epiſcopis datur, qui non ſunt ſemper præſentes, ubi Presbyteri baptizant, oportuit, quantum ad communem uſum, ſacramentum confirmationis etiam in alia tempora differri.

Ad ſecundum dicendum, quod ab illa prohibitione excipiuntur infirmi, & morte periclitantes, ſicut in ſtatuto Meldenſis Concilii legitur. Et ideo propter multitudinem fidelium, & propter pericula imminentia ſuſtinetur, ut hoc ſacramentum, quod nonniſi ab Epiſcopus dari poteſt, etiam a non jejunis detur, vel accipiatur: quia unus Epiſcopus, præcipue in magna Diœceſi, non ſufficeret ad tot homines confirmandos, ſi eis tempus arctaretur. Ubi tamen congrue obſervari poteſt, convenientius eſt, ut a jejunis detur, & accipiatur.

Ad tertium dicendum, quod, ſicut ex Concilio Martini Papæ (*hab. inter cap. Martini Epiſcop. Bracarenſis c.* 51. *tom.* 5. *Concil. & c.* 124. *de conſecr. diſt.* 4.) habetur, omni tempore licebat chriſma conficere. Sed quia ſolemnis baptiſmus, ad quem requiritur uſus chriſmatis, in vigilia Paſchæ celebratur, congrue ordinatum eſt, ut per biduum ante ab Epiſcopo chriſma benedicatur, ut poſſit per Diœceſim deſtinari; Dies etiam ille ſatis congruit ad materias ſacramentorum benedicendas, in quo fuit Euchariſtiæ ſacramentum inſtitutum, ad quod omnia alia ſacramenta quodammodo ordinantur, ſicut ſupra dictum eſt. (*q.* 65. *a.* 3.)

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & concilio, quod ritus eccleſiæ in confirmationis ſacramento obſervatus eſt conveniens. A ſcripturis quidem per hoc quod dicitur Eccl. 26. *Columnæ*, &c. ut ſup. *ar.* 4. *app.* uſque ad ly *ſe remittat.* Vide, & applica ad hoc particulare intentum, Item a

1.

1. *Timoth.* 3. & a *Joan.* 14. & a *Prov.* 8. ſecundum quod omnia hæc explicantur ſupra *q.* 66. *ar.* 10. *app.* A Concilio autem *Trid.* ſeſſ. 7. de ſacramentis can. 13. *Si quis dixerit : receptos*, &c. ut *in q.* 66. *art.* 10. *app.* Quam appendicem valde notabis pro mille locis deſconvenientia rerum Eccleſiaſticarum, ut fit, tractantibus : applicando poſtea ibi dicta ad ſingula pro varietate ſubjectarum in particulari materiarum. *Secundo* vides : quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

QUÆSTIO LXXIII.

De Sacramento Euchariſtiæ ſecundum ſe, in ſex articulos diviſa.

CONſequenter conſiderandum eſt de Sacramento Euchariſtiæ. Et *primo* de ipſo ſacramento. *Secundo* de materia. *Tertio* de forma. *Quarto* de effectibus. *Quinto* de recipientibus hoc ſacramentum. *Sexto* de miniſtro. *Septimo* de ritu.

Circa primum quæruntur ſex.

Primo. Utrum Euchariſtia ſit ſacramentum.
Secundo. Utrum ſit unum, vel plura.
Tertio. Utrum ſit de neceſſitate ſalutis.
Quarto. De nominibus ejus.
Quinto. De inſtitutione ipſius.
Sexto. De figuris ejus.

ARTICULUS I. 426

Utrum Euchariſtia ſit ſacramentum.

Inf. art. 4. & *q.* 79. *art.* 5. & 7. & 4. *d.* 8. *q.* 1. *art.* 1. *qu.* 1.

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod Euchariſtia non ſit ſacramentum. Ad idem enim non debent ordinari duo ſacramenta : quia unumquodque ſacramentum efficax eſt ad ſuum effectum producendum. Cum ergo ad perfectionem ordinetur & Confirmatio, & Euchariſtia, ut dicit Dionyſ. 4. Eccl. Hier. (*circ. princ.* & *c.* 2. *cir. med.*) videtur Euchariſtia non eſſe ſacramentum, cum Confirmatio ſit ſacramentum, ut prius habitum eſt. (*q. præc. a.* 1. & *q.* 65. *a.* 1.)

2. Præ-

2. Præterea. In quolibet ſacramento novæ legis id quod viſibiliter ſubjicitur ſenſui, efficit inviſibilem effectum ſacramenti. ſicut ablutio aquæ cauſat & characterem baptiſmalem, & ablutionem ſpiritualem, ſicut ſupra dictum eſt: *qu. 63. art. 6. & q. 66. a. 1.*) Sed ſpecies panis, & vini, quæ ſubjiciuntur ſenſui in hoc ſacramento, non efficiunt neque ipſum corpus Chriſti verum, quod eſt res, & ſacramentum, neque corpus myſticum, quod eſt res tantum in Euchariſtia. Ergo videtur, quod Euchariſtia non ſit ſacramentum novæ legis.

3. Præterea. Sacramenta novæ legis habentia materiam in uſu materiæ perficiuntur: ſicut baptiſmus in ablutione, & confirmatio in chriſmatis conſignatione. Si ergo Euchariſtia ſit ſacramentum, perficeretur in uſu materiæ, non in conſecratione ipſius materiæ. quod patet eſſe falſum: quia forma hujus ſacramenti ſunt verba, quæ in conſecratione materiæ dicuntur, ut infra patebit. (*qu. 78. a. 1.*) Ergo Euchariſtia non eſt ſacramentum.

Sed Contra eſt, quod in Collecta dicitur: *Hoc tuum ſacramentum non ſit nobis reatus ad pœnam.*

Reſpondeo dicendum, quod ſacramenta Eccleſiæ ordinantur ad ſubveniendum homini in vita ſpirituali. Vita autem ſpiritualis vitæ corporali conformatur; eo quod corporalia ſpiritualium ſimilitudinem gerunt.

Manifeſtum eſt autem, quod ſicut ad vitam corporalem requiritur generatio, per quam homo vitam accipit, & augmentum, quo homo perducitur ad perfectionem vitæ; ita etiam requiritur alimentum, quo homo conſervatur in vita. Et ideo ſicut ad vitam ſpiritualem oportuit eſſe baptiſmum, qui eſt ſpiritualis generatio, & confirmationem, quæ eſt ſpirituale augmentum: ita *oportuit eſſe ſacramentum Euchariſtiæ*, quod eſt ſpirituale alimentum.

Ad primum ergo dicendum, quod *duplex* eſt perfectio. *Una* quæ eſt in ipſo homine, ad quam perducitur per augmentum. Et talis perfectio competit confirmationi. *Alia* autem eſt perfectio, quam homo conſequitur ex adjunctione alicujus extrinſeci hominem conſervantis; puta ex adjunctione cibi, vel indumenti, vel alicujus hujuſmodi. Et talis perfectio competit Euchariſtiæ, quæ eſt ſpiritualis refectio.

Ad ſecundum dicendum, quod aqua baptiſmi non cauſat aliquem ſpiritualem effectum propter ipſam aquam, ſed propter virtutem Spiritus ſancti in a-

qua

qua exiſtentem. Unde Chryſoſt. dicit ſuper illud Joan. 5. *Angelus Domini ſecundum tempus*, &c. (*ho. 35. in Joan. inter princ. & med.*) *In baptizatis non ſimpliciter aqua operatur; ſed cum Spiritus ſancti ſusceperit gratiam, tunc omnia ſolvit peccata.* Sicut autem ſe habet virtus Spiritus ſancti ad aquam baptiſmi, ita ſe habet corpus Chriſti verum ad ſpecies panis, & vini. unde ſpecies panis, & vini non efficiunt aliquid, niſi virtute corporis Chriſti veri.

Ad tertium dicendum, quod ſacramentum dicitur ex eo, quod continet aliquid ſacrum. Poteſt autem aliquid eſſe ſacrum *dupliciter*, *ſcilicet* abſolute, & in ordine ad aliud. Hæc autem eſt differentia inter Euchariſtiam, & alia ſacramenta habentia materiam ſenſibilem, quod Euchariſtia continet aliquid ſacrum abſolute, ſcilicet ipſum Chriſtum: aqua vero baptiſmi continet aliquid ſacrum in ordine ad aliud, ſcilicet virtutem ad ſanctificandum: Et eadem ratio eſt de chriſmate, & ſimilibus. Et ideo ſacramentum Euchariſtiæ perficitur in ipſa conſecratione materiæ: alia vero ſacramenta perficiuntur in applicatione materiæ ad hominem ſanctificandum: Et ex hoc etiam conſequitur alia differentia. nam in ſacramento Euchariſtiæ id quod eſt res, & ſacramentum, eſt in ipſa materia, id autem quod eſt res tantum, eſt in ſuſcipiente, ſcilicet gratia, quæ confertur: in baptiſmo autem utrumque eſt in ſuſcipiente, ſcilicet & character, qui eſt res, & ſacramentum, & gratia remiſſionis peccatorum, quæ eſt res tantum. Et eadem ratio eſt de aliis ſacramentis.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim *Albanenſium* dicentium Euchariſtiam, ſacramentum Altaris, nihil eſſe. Per hoc enim, quod dicunt, ſacramentum altaris eſſe nihil, videntur velle apertius dicere ſic: illud, quod ab aliquibus ſolet vocari ſacramentum altaris, non eſt vere ſacramentum. *Secundo* habes quomodo per rationem oſtendas, illam merito damnari a ſupradictis in *q. 65. a. 1. 2. app.* ex Conciliis *Florentino*, & *Trid.* In quo *Trid.* nota ly *vere*, ly *proprie*. Item ab eodem *Trident.* ſeſſ. 13. multis in locis per hoc, quod ibi frequenter Euchariſtiam vocat ſacramentum. Item ab Eccleſia in collecta feſti corporis Chriſti dicente: *Deus, qui nobis ſub ſacramento mirabili paſſionis tuæ memoriam reliquiſti*. Et in hymno

mno. *Tantum ergo Sacramentum veneremur cernui*. Item a Papa *Urbano* dicente. *Salvator noſter Chriſtus Dominus in memoriam mortis ſuæ inſtituit ſummum, & magnificum ſui corporis, & ſanguinis ſacramentum*. Hæc ille, ut recitatur in clem. de reliq. & vener. ſanctor. c. 1. Vide pulcherrimum de iſto ſacramento capitulum. *Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS II. 427

Utrum hoc ſacramentum ſit unum, vel plura.

Inf. q. 78. ar. 6. ad 2. & 4. d. 8. q. 1. a. 1. q. 2.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod Euchariſtia non ſit unum ſacramentum, ſed plura. Dicitur enim in Collecta: *Purificent nos, Domine, ſacramenta quæ ſumpſimus:* quod quidem dicitur propter Euchariſtiæ ſuſceptionem. Ergo Euchariſtia non eſt unum ſacramentum, ſed plura.

2. Præterea. Impoſſibile eſt, multiplicato genere, non multiplicari ſpeciem; ſicut quod unus homo ſit plura animalia: Sed ſignum eſt genus ſacramenti, ut ſupra dictum eſt. (*qu. 60. ar. 1.*) Cum igitur in Euchariſtia ſint plura ſigna, ſcil. panis, & vinum, videtur conſequens eſſe, quod ſint plura ſacramenta.

3. Præterea. Hoc ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ, ſicut dictum eſt: (*a. pr. ad 3.*) Sed in hoc ſacramento eſt duplex materiæ conſecratio. Ergo eſt duplex ſacramentum.

Sed Contra eſt, quod Apoſtolus dicit 1. Cor. 10. *Unus panis, & unum corpus multi ſumus omnes, qui de uno pane, & de uno calice participamus*. ex quo patet, quod Euchariſtia eſt ſacramentum eccleſiaſticæ unitatis: Sed ſacramentum ſimilitudinem gerit rei, cujus eſt ſacramentum. Ergo Euchariſtia eſt unum ſacramentum.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut dicitur 5. Metaph. (*tex. 9. & ſeq. tom. 3.*) unum dicitur, non ſolum quod eſt indiviſibile, vel quod eſt continuum, ſed etiam quod eſt perfectum; ſicut dicitur una domus, & unus homo. Eſt autem unum perfectione, ad cujus integritatem concurrunt omnia, quæ requiruntur ad finem ejuſdem: ſicut homo integratur ex omnibus membris neceſſariis ad operationem animæ; & domus integratur ex omnibus partibus, quæ ſunt neceſſariæ ad inhabitandum. Et ſic hoc ſa-

ſacramentum dicitur unum . ordinatur enim ad ſpiritualem refectionem , quæ corporali conformatur.

Ad corporalem autem refectionem *duo* requiruntur, ſc. *cibus*, qui eſt alimentum ſiccum, & *potus*, qui eſt alimentum humidum. Et ideo etiam ad integritatem hujus ſacramenti *duo* concurrunt , *ſcil. ſpiritualis cibus*, & ſpiritualis potus, ſecundum illud Joann. 6. *Caro mea vere eſt cibus*, & *ſanguis meus vere eſt potus* . Ergo *hoc ſacramentum multa quidem eſt materialiter*; *ſed unum formaliter*, & *perfective*.

Ad primum ergo dicendum , quod in eadem Collecta & pluraliter dicitur primo, *Purificent nos ſacramenta quæ ſumpſimus*: & poſtea ſingulariter ſubditur: *Hoc tuum ſacramentum non ſit nobis reatus ad pœnam*, ad oſtendendum quod hoc ſacramentum quodammodo eſt multa , ſimpliciter autem unum.

Ad ſecundum dicendum , quod panis , & vinum materialiter quidem ſunt plura ſigna , formaliter vero, & perfective unum , inquantum ex eis perficitur una refectio.

Ad tertium dicendum , quod ex hoc quod eſt *duplex* conſecratio materiæ hujus ſacramenti , non poteſt plus haberi , niſi quod hoc ſacramentum materialiter eſt multa , ut dictum eſt . (*in corp.*)

A P P E N D I X.

EX articulo habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas , & recte intelligas , merito eſſe inſinuatum a ſcripturis , Eccleſia , Papa , & Concilio: quod Euchariſtiæ ſacramentum eſt, & non eſt unum. A ſcripturis quidem per hoc , quod dicitur 1. Corinth. 10. *Unus* , &c. ut cum diſcurſiva applicatione ponitur in *arg: contrario* . A Papa autem *Alexandro* per hoc , quod dicit . *In ſacramentorum oblationibus*, *quæ inter Miſſarum ſolemnia Domino offeruntur*, *panis* , & *vinum aqua permixtum in ſacrificium offerantur*. Hæc ille , & recitantur in decreto de conſecrat. diſt. 2. A conc. quoque *Martini* Papæ. *Non oportet*, *aliud aliquid in ſacramento offerri*, *præter vinum*, *aquam*, & *panem*. Hæc illud, & recitantur ibidem. Item ab eodem ibidem. „ In „ ſacramento corporis , & ſanguinis Domini nihil „ amplius offeratur, quam quod ipſe Dominus tra„ didit , hoc eſt , panis , & vinum aqua mixtum . „ *Ab Eccleſia vero in collecta de vivis*, & *mortuis*. „ Sumpta ſacramenta , quæſumus Domine , omnia „ crimina noſtra detergant „. Hæc ibi. Et in col-

lecta de Sancto Baſilio. *Sacramenta ſalutis noſtra ſuſcipientes*, &c. Hæc illa. *Secundo* vides, quomodo, &c.

ARTICULUS III. 428

Utrum Euchariſtia ſit de neceſſitate ſalutis.

Inf. q. 80. a. 11. & 4. d. 9. a. 1. q. 2. & d. 12. q. 3. a. 2. q. 1. & Jo. 6. l. 7.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod hoc ſacramentum ſit de neceſſitate ſalutis. Dicit enim Dominus Joan. 6. *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*: Sed in hoc ſacramento manducatur caro Chriſti, & bibitur ſanguis ejus. Ergo ſine hoc ſacramento non poteſt homo habere ſalutem ſpiritualis vitæ.

2. Præterea. Hoc ſacramentum eſt quoddam ſpirituale alimentum; Sed alimentum corporale eſt de neceſſitate corporalis ſalutis. Ergo etiam hoc ſacramentum eſt de neceſſitate ſpiritualis ſalutis.

3. Præterea. Sicut baptiſmus eſt ſacramentum Dominicæ paſſionis, ſine qua non eſt ſalus; ita & Euchariſtia. dicit enim Apoſt. in 1. Cor. 11. *Quotieſcunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.* Ergo ſicut baptiſmus eſt de neceſſitate ſalutis, ita etiam hoc ſacramentum.

Sed Contra eſt, quod Auguſt. ſcribit Bonifacio contra Pelagianos: („ l. 1. cont. duas epiſt. Pelag. „ c. 22. tom. 7.) Ne illud cogitetis, parvulos vitam habere non poſſe, qui ſunt expertes corporis, & ſanguinis Chriſti.

Reſpondeo dicendum, quod in hoc ſacramento duo eſt conſiderare, ſcilicet ipſum *ſacramentum*, & *rem* ſacramenti.

Dictum eſt autem (*art. præc.*) quod res hujus ſacramenti eſt unitas corporis myſtici, *ſine qua non poteſt eſſe ſalus*. nulli enim patet aditus ſalutis extra Eccleſiam: ſicut nec in diluvio abſque arca Noe, quæ ſignifiat Eccleſiam, ut habetur 1. Pet. 3. Dictum eſt autem ſupra. (*qu.* 68. *art.* 2.) quod res alicujus ſacramenti haberi poteſt ante perceptionem ſacramenti, ex ipſo voto ſacramenti percipiendi. Unde *ante perceptionem hujus ſacramenti poteſt homo habere ſalutem in voto percipiendi hoc ſacramentum*, ſicut & ante baptiſmum ex voto baptiſmi, ut

ſupra

ſupra dictum eſt. (*quæſt.* 68. *art.* 2.). Eſt tamen differentia quantum ad *duo*. *Primo* quidem, quia Baptiſmus eſt principium ſpiritualis vitæ, & janua ſacramentorum: Euchariſtia vero eſt quaſi conſummatio ſpiritualis vitæ, & omnium ſacramentorum finis, ut ſupra dictum eſt. (*quæſt.* 65. *art.* 3.) per ſanctificationes enim omnium ſacramentorum fit præparatio ad ſuſcipiendam, vel conſecrandam Euchariſtiam. Et ideo perceptio baptiſmi eſt neceſſaria ad inchoandam ſpiritualem vitam: perceptio autem Euchariſtiæ eſt neceſſaria ad conſummandam ipſam, non ad hoc quod ſimpliciter habeatur, ſed ſufficit eam habere in voto; ſicut & finis habetur in deſiderio, & intentione. *Alia* differentia eſt, quia per baptiſmum ordinatur homo ad Euchariſtiam. & ideo ex hoc ipſo quod pueri baptizantur, ordinantur per Eccleſiam ad Euchariſtiam; & ſicut ex fide Eccleſiæ credunt, ſic ex intentione Eccleſiæ deſiderant Euchariſtiam, & per conſequens recipiunt rem ipſius: Sed ad baptiſmum non ordinantur per aliud præcedens ſacramentum. & ideo ante ſuſceptionem baptiſmi non habent pueri aliquo modo baptiſmum in voto, ſed ſoli adulti: unde rem ſacramenti non poſſunt percipere ſine perceptione ſacramenti. Et ideo *hoc ſacramentum non hoc modo eſt de neceſſitate ſalutis, ſicut baptiſmus*.

Ad primum ergo dicendum, quod, ſicut Aug. dicit, (*Tract. 26. in Joan. inter med. & fin. tom.* 9.) exponens illud verbum Joan. *Hunc cibum, & potum*, ſcilicet carnis, & ſanguinis, „ ſocietatem vult „ intelligi corporis, & membrorum ſuorum, quod „ eſt Eccleſia in prædeſtinatis, & vocatis, & juſtificatis, & glorificatis ſanctis, & fidelibus ejus. „ *Unde, ſicut ipſe dicit in Epiſt. ad Bonifacium*, „ (id hab. Beda ſuper illud 1. Cor. 10. Calix benedictionis &c. Vide c. 131. de conſecrat. diſt. 4.) „ nulli eſt aliquatenus ambigendum, tunc unumquemque fidelium corporis, ſanguiniſque Domini „ participem fieri, quando in baptiſmate membrum „ corporis Chriſti efficitur; nec alienari ab illius „ panis, caliciſque conſortio, etiamſi antequam panem illum comedat, & calicem bibat, de hoc „ ſæculo in unitate corporis Chriſti conſtitutus abſcedat.

Ad ſecundum dicendum, quod hæc eſt differentia inter alimentum corporale, & ſpirituale; quod alimentum corporale convertitur in ſubſtantiam ejus qui nutritur; & ideo non poteſt homini valere ad

vitæ conſervationem alimentum corporale, niſi realiter ſumatur: Sed alimentum ſpirituale convertit hominem in ſeipſum: ſecundum illud quod Aug. dicit in lib. 7. Confeſſ. (*c.* 10. *a med. tom.* 1.) quod quaſi audivit vocem Chriſti dicentis ſibi: *Nec tu me mutabis in te*, *ſicut cibum carnis tuæ*, *ſed tu mutaberis in me*: Poteſt autem aliquis in Chriſtum mutari, & ei incorporari voto mentis, etiam ſine hujus ſacramenti perceptione. Et ideo non eſt ſimile.

Ad tertium dicendum, quod baptiſmus eſt ſacramentum mortis, & paſſionis Chriſti, prout homo regeneratur in Chriſto virtute paſſionis ejus: Sed Euchariſtia eſt ſacramentum paſſionis Chriſti, prout homo perficitur in unione ad Chriſtum paſſum. Unde ſicut baptiſmus dicitur ſacramentum fidei, quæ eſt fundamentum ſpiritualis vitæ; ita Euchariſtia dicitur *ſacramentum charitatis*, *quæ eſt vinculum perfectionis*, ut dicitur Coloſ. 3.

APPENDIX.

EX articulo habes *primo*: quomodo per rationem & oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, concilio, & Aug. quod ſacramentum Euchariſtiæ non eſt de neceſſitate ſalutis. A D. Aug. quidem per hoc, quod dicit: *nec illud*, &c. ut *in arg. contr.* A ſcripturis vero per hoc, quod Dominus dicit Mat.19. *ſinite parvulos venire ad me: talium eſt enim regnum cælorum*. Patet enim, quod parvulis non ineſt capacitas ad dijucandum corpus Domini (quam tamen exigit Apoſtolus in 1. *Cor.* 11. in ſumentibus Euchariſtiam) ideſt ad diſcernendum cibi hujus ſpiritualis differentiam ab aliis cibis, & conſequenter patet, quod parvuli etiam baptizati non ſunt de neceſſitate communicandi, ideſt ſacramento Euchariſtiæ cibandi: quod & per uſum eccleſiæ ſanctæ manifeſtum eſt; & tamen his poſt baptiſmum, ſecundum teſtimonium veritatis prædictum, datur regnum cælorum, ſi moriantur, ſcilicet in illa parvulina ætate innocenti. Loquitur ſiquidem formaliter Dominus noſter. A Conc. autem *Trid.* ſeſſ. 21. c. 4. „ ſancta ſynodus docet: parvulos, uſu rationis „ carentes, nulla obligari neceſſitate ad ſacramenta„ lem Euchariſtiæ communionem: ſiquidem per „ Baptiſmi lavacrum regenerati, & Chriſto incor„ porati adeptam jam filiorum Dei gratiam in illa „ ætate amittere non poſſunt. *Hæc ibi*. *Et in can.* „ 4. Si quis dixerit, parvulis, antequam ad annos „ diſcretionis perverint, neceſſariam eſſe Euchari-

„ ſtiæ

„ ſtiæ communionem: anathema ſit „. Hæc ibi. Ex quibus patet intentum, quod quærebatur. *Secundo* vides, quomodo, &c.

ARTICULUS IV. 429

Utrum convenienter hoc Sacramentum pluribus nominibus nominetur.

Inf. quæſt 79. artic. 2. ad 1. Et 4. diſt. 8. *qu.* 1. *art.* 1. *qu.* 3.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod inconvenienter hoc Sacramentum pluribus nominibus nominetur. Nomina enim debent reſpondere rebus: Sed hoc ſacramentum eſt unum, ut dictum eſt. (*a.* 2. *hu. qu.*) Ergo non debet pluribus nominibus nominari.

2. Præterea. Species non notificatur convenienter per id, quod eſt commune toti generi: Sed Euchariſtia eſt ſacramentum novæ legis: Omnibus autem ſacramentis commune eſt, quod in eis confertur gratia; quod ſignificat nomen *Euchariſtia*, quod eſt idem quod *bona gratia*: Omnia etiam ſacramenta remedium nobis afferunt in via præſentis vitæ; quod pertinet ad rationem *viatici*: In omnibus etiam ſacramentis fit aliquid ſacrum; quod pertinet ad rationem *ſacrificii*: & per omnia ſacramenta ſibi invicem communicant fideles; quod ſignificat hoc nomen *σύναξις* in Græco, vel *communio* in Latino. Ergo hæc nomina non convenienter adaptantur huic ſacramento.

3. Præterea. Hoſtia videtur eſſe idem quod ſacrificium. Sicut ergo non proprie dicitur ſacrificium, ita nec proprie dicitur *hoſtia*.

Sed Contra eſt, quod uſus fidelium habet.

Reſpondeo dicendum, quod hoc ſacramentum habet *triplicem* ſignificationem. *Unam* quidem reſpectu præteriti, inquantum ſcilicet eſt commemorativum Dominicæ paſſionis, quæ fuit verum ſacrificium, ut ſupra dictum eſt: (*qu.* 48. *art.* 3.) *Et ſecundum hoc nominatur ſacrificium*. *Aliam* autem ſignificationem habet reſpectu rei præſentis; ſcilicet eccleſiaſticæ unitatis, cui homines aggregantur per hoc ſacramentum: Et *ſecundum hoc nominatur communio*, vel *σύναξις*. Dicit enim Damaſcenus 4. lib. (*orthod. fid. c.* 14. *ad fi.*) quod dicitur communio, quia communicamus per ipſam Chriſto, & quia participamus ejus carne, & divinitate, & quia commu-

 ni-

nicamus, & unimur adinvicem per ipſam. *Tertiam* ſignificationem habet reſpectu futuri, inquantum ſcilicet hoc ſacramentum eſt præfigurativum fruitionis Dei, quæ erit in patria: Et *ſecundum hoc dicitur viaticum*; quia hic præbet nobis viam illuc perveniendi: Et *ſecundum hoc etiam dicitur* Εὐχαριστία, ideſt *bona gratia*; quia *gratia Dei vita æterna*, ut dicitur Rom. 6. Vel quia realiter continet Chriſtum, qui eſt plenus gratia. Dicitur etiam in Græco μετάληψις, ideſt *aſſumptio*; quia, ut Damaſc. dicit, (*loc. ſup. cit.*) *per hoc filii deitatem aſſumimus*.

Ad primum ergo dicendum, quod nihil prohibet, idem pluribus nominibus nominari, ſecundum diverſas proprietates, vel effectus.

Ad ſecundum dicendum, quod id quod eſt commune omnibus ſacramentis, attribuitur antonomaſtice huic propter ejus excellentiam.

Ad tertium dicendum, quod hoc ſacramentum dicitur ſacrificium, inquantum repræſentat ipſam paſſionem Chriſti: Dicitur autem hoſtia, inquantum continet ipſum Chriſtum, qui eſt hoſtia ſalutaris, ut dicitur Epheſ. 5.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis: quod hoc ſacramentum nominibus plurib. convenienter nominatur. Ut per id, quod contra quoſdam litigioſos de convenientia faciendi, vel non faciendi aliquas res dicit Apoſtolus 1. Corinth. 11. *Nos talem conſuetudinem non habemus: ſed neque Eccleſia Dei*. Per hoc enim, quod ad contentioſos de talibus reſpondet ſic, dat intelligere iſtam regulam, ſc. quod in controverſiis convenienter ſedandis magnam habet vim conſuetudo, vel non conſuetudo, Eccleſiæ Dei: ita, quod illud convenienter fit, vel non fit, quod ſecundum talem conſuetudinem eſt, vel non eſt. Quanti autem facienda ſit iſta regula, monſtravit facto ſuo D. Thomas, quando hanc, tanquam fundamentum determinandæ veritatis, amplexus eſt, 2. 2. *q.* 10. *a.* 12. ubi de pueris infidelium baptizandis, vel non baptizandis, invitis parentibus, tractabat. Quod & monſtravit Concilium *Tridentinum* ſeſſ. 7. de ſacramentis, can. 13. ubi de ritibus approbatis per conſuetudinem Eccleſiæ definivit. Hanc igitur regulam Apoſtolicam, ad imitationem eorum, ſecuti & nos in præſenti materia dicimus, quod ex ſcriptura illa primæ Corinthiorum undecimo, inſinua-

tur

tur propoſitum. Ratio eſt: quia conſuetudo Eccleſiæ, ſeu (ut verba textus argumenti contrarii adducam) uſus fidelium habet hoc, ſc. quod vocat pluribus nominibus hoc ſacramentum.. Porro conveniens eſſe aliquid ex eo, quod ſic Eccleſia conſuevit, jam ad literam Apoſtolus edocuit. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis, doctrina præſens Angelica, &c.

ARTICULUS V. 430

Utrum inſtitutio hujus Sacramenti fuerit conveniens.

Inf. qu. 74. *a.* 4. *cor. & ad* 1. *qu.* 80. *ar.* 8. *ad* 1. *Et* 4. *d.* 8. *q.* 1. *a.* 3. *Et* 1. *Cor.* 11. *lect.* 4. *& lect.* 5.

AD Quintum ſic proceditur. Videtur, quod non fuerit conveniens inſtitutio hujus Sacramenti. Ut enim Philoſophus dicit in 2. de Gener. (*tex.* 50. *tom.* 2.) *ex eiſdem nutrimur, ex quibus ſumus:* Sed per baptiſmum, qui eſt ſpiritualis regeneratio, accipimus eſſe ſpirituale, ut Dionyſ. dicit 2. cap. Eccleſ. Hierarch. (*parum a princ.*) Ergo per baptiſmum etiam nutrimur. Non ergo fuit neceſſarium inſtituere hoc ſacramentum, quaſi ſpirituale nutrimentum.

2. Præterea. Per hoc ſacramentum homines Chriſto uniuntur, ſicut membra capiti: Sed Chriſtus eſt caput omnium hominum, etiam qui fuerunt ab initio mundi, ut ſupra dictum eſt. (*qu.* 8.) Ergo non debuit inſtitutio hujus ſacramenti differri uſque ad cœnam Domini.

3. Præterea. Hoc ſacramentum dicitur memoriale Dominicæ paſſionis, ſecundum illud Lucæ 22. *Hoc facite in meam commemorationem:* Sed memoria eſt præteritorum. Ergo hoc ſacramentum non debuit inſtitui ante Chriſti paſſionem.

4. Præterea. Per baptiſmum aliquis ordinatur ad Euchariſtiam, quæ non niſi baptizatis dari debet: Sed baptiſmus inſtitutus fuit poſt Chriſti paſſionem, & reſurrectionem, ut patet Matth. ult. Ergo inconvenienter hoc ſacramentum fuit ante paſſionem Chriſti inſtitutum.

Sed Contra eſt, quod hoc ſacramentum eſt inſtitutum a Chriſto, de quo dicitur Marci 7. *Bene omnia fecit.*

Reſpondeo dicendum, quod *convenienter hoc ſa-*

cramentum inſtitutum fuit in cœna, in qua ſcilicet Chriſtus ultimo cum ſuis diſcipulis fuit converſatus.

Primo quidem ratione continentiæ hujus ſacramenti. continetur enim ipſe Chriſtus in Euchariſtia, ſicut in ſacramento. Et ideo quando ipſe Chriſtus in propria ſpecie a diſcipulis diſceſſurus erat, in ſacramentali ſpecie ſeipſum eis reliquit; ſicut in abſentia Imperatoris exhibetur veneranda ejus imago. Unde Euſebius Emiſſenus dicit: (*ho.* 5. *in Paſcha, quæ incipit: Magnitudo cæleſtium &c. parum a princ.*) *Quia corpus aſſumptus ablaturus erat ab oculis, & illaturus ſideribus, neceſſe erat ut die cœnæ ſacramentum corporis, & ſanguinis ſui conſecraret nobis, ut coleretur jugiter per myſterium, quod ſemel offerebatur in pretium*. *Secundo*, quia ſine fide paſſionis Chriſti nunquam potuit eſſe ſalus, ſecundum illud Rom. 3. *Quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius*. Et ideo oportuit omni tempore apud homines eſſe aliquid repræſentativum Dominicæ paſſionis: Cujus in veteri quidem Teſtamento præcipuum ſacramentum erat agnus Paſchalis. Unde & Apoſtolus dicit 1. Corinth. 5. *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus*. Succeſſit autem ei in novo Teſtamento Euchariſtiæ ſacramentum, quod eſt rememorativum præteritæ paſſionis, ſicut & illud fuit præfigurativum futuræ. Et ideo conveniens fuit, ut imminente paſſione, celebrato priori ſacramento, novum ſacramentum inſtitueret. Unde Leo Papa dicit, (*ſerm.* 7. *de Paſſ. Dom. c.* 1. *in fin.*) quod *ut umbræ cederent corpori, antiqua obſervantia novo excluditur ſacramento: hoſtia in hoſtiam tranſit; ſanguine ſanguis aufertur: & legalis feſtivitas, dum mutatur, impletur*. *Tertio*, quia ea quæ ultimo dicuntur, maxime ab amicis recedentibus, magis memoriæ commendantur; præſertim quia tunc magis inflammatur affectus ad amicos: ea vero, ad quæ magis afficimur, profundius animo imprimuntur. Quia igitur, ut Beatus Alexander I. Papa dicit, (*epiſt.* 1. *ad omnes orthod. c.* 4. *to.* 1. *Concil.*) *nihil in ſacrificiis majus eſſe poteſt, quam corpus, & ſanguis Chriſti, nec ulla oblatio hac potior eſt*, ideo ut in majori veneratione haberetur, Dominus in ultimo diſceſſu ſuo a diſcipulis hoc ſacramentum inſtituit. Et hoc eſt quod Auguſtinus dicit in libro reſponſionum ad Januarium: (*ſc. epiſt.* 118. *c.* 6. *a med. tom.* 2.) *Salvator quo vehementius commendaret myſterii hujus altitudinem, ultimum hoc voluit arctius infigere cordibus, & memoriæ diſci-*

ſcipulorum, *a quibus ad paſſionem digreſſurus erat*.

Ad primum ergo dicendum, quod ex eiſdem nutrimur, ex quibus ſumus, non tamen eodem modo nobis advenientibus. nam ea, ex quibus ſumus, nobis adveniunt per generationem; eadem autem, inquantum ex eis nutrimur, nobis adveniunt per manducationem. Unde ſicut per baptiſmum regeneramur in Chriſto; ita per Euchariſtiam manducamus Chriſtum.

Ad ſecundum dicendum, quod Euchariſtia eſt ſacramentum perfectum Dominicæ paſſionis, tanquam continens ipſum Chriſtum paſſum. & ideo non potuit inſtitui ante Incarnationem: ſed tunc habebant locum ſacramenta, quæ erant tantum præfigurativa Dominicæ paſſionis.

Ad tertium dicendum, quod ſacramentum iſtud fuit inſtitutum in cœna, ut in futurum eſſet memoriale Dominicæ paſſionis, ea perfecta. Unde ſignanter dicit, *Hæc quotieſcunque feceritis*, de futuro loquens.

Ad quartum dicendum, quod inſtitutio reſpondet ordini intentionis. Sacramentum autem Euchariſtiæ, quamvis ſit poſterius baptiſmo in perceptione, eſt tamen prius in intentione. & ideo debuit prius inſtitui.

Vel poteſt dici, quod baptiſmus jam erat aliqualiter inſtitutus in ipſo Chriſti baptiſmo. unde & jam aliqui ipſo Chriſti baptiſmo erant baptizati, ut legitur Joan. 3.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & concilio, quod conveniens fuit inſtitutio ſacramenti Euchariſtiæ. A ſcripturis quidem per hoc, quod dicitur de Chriſto univerſaliter Marc. ſeptimo. *Bene omnia fecit*. Deſcende tu ad particularia (ut alias docuimus) ſub iſta univerſali, & maxime ad hoc propoſitum. Maxime, inquam, eo, quod, ſi omnia alia fecit bene: oportet dicere, quod multo magis illa, quæ ad ſeipſum immediate pertinent (ut eſt ſacramentum iſtud) fecit bene, ideſt cum omnibus circumſtantiis tantæ rei convenientibus. Item per hoc, quod dicitur Prover. 9. *Sapientia ædificavit ſibi domum*, *immolavit victimas ſuas*, *miſcuit vinum*, *& propoſuit menſam ſuam*. Ex eo enim, quod ſcriptura attribuit ſapientiæ tantum opus,

patet abundantiſſime , quod ipſum opus convenienter factum eſt. Sapientiæ ſiquidem eſt , recte ordinare , immo non poſſe non recte ordinare (cum ſit ſapientia) ipſius eſt nullam , vel minimam inordinationem in agendo committere , immo nec poſſe committere (cum ſit nomen abſtractum , ipſius eſt non ſolum recte, ſed & rectiſſime, non ſolum ordinate , ſed & ordinatiſſime : non ſolum aliquando , & in aliquibus rebus , ſed etiam ſemper , & in omnibus procedere (cum ſit ſapientia divina) maxime vero in ſupernaturalibus tantas ſuæmet largitatis divitias ineffabiliter concernentibus , quale eſt hoc ſacramentum . Quod autem illa auctoritas *Proverb. 9.* loquatur de hoc ſacramento , patet per Eccleſiam , quæ tanquam exponens illam in feſto ſacratiſſimi corporis Chriſti canit : *Sapientia ædificavit ſibi domum , miſcuit vinum , & poſuit menſam .* Quod vero ſit quoddam ſupernaturale continens ineffabiles divinæ largitatis divitias, patet per *Urbanum* Papam dicentem . „ Volens adhuc ipſe
„ in nobis ſuam exuberantem charitatem præcipua
„ liberalitate monſtrare, ſemetipſum nobis exhibuit :
„ & tranſcendens omnem plenitudinem largitatis ,
„ omnem modum dilectionis excedens , attribuit ſe
„ in cibum . O ſingularis, & admiranda liberalitas :
„ ubi donator venit in donum , & datum eſt idem
„ penitus cum datore . Quam larga, & prodiga lar-
„ gitas, cum tribuit quis ſeipſum ! Dedit igitur ſe
„ nobis in pabulum : ut , quia per mortem homo
„ corruerat , & per cibum ipſe relevaretur ad vi-
„ tam . Cecidit homo per cibum ligni mortiferum,
„ relevatus eſt homo per cibum ligni vitalis: in il-
„ lo pependit eſca mortis , in iſto pependit vitæ a-
„ limentum : illius eſus meruit læſionem , iſtius gu-
„ ſtus intulit ſanitatem , guſtus ſauciavit , & guſtus
„ ſanavit . Vide quia , unde vulnus eſt ortum , pro-
„ diit & medela , &, unde mors ſubiit ; exinde vi-
„ ta evenit . De illo ſiquidem guſtu dicitur , qua-
„ cumque die comederis , morte morieris : de iſto
„ vero legitur , ſi quis comederit ex hoc pane , vi-
„ vet in æternum . „ Hæc ille : & recitantur in lib. Clementinar. de reliquiis & vener. ſanct. c. *ſi Dominus in ſanctis* . Ex quibus *Urbani* verbis non tantum largitatis divinæ (ut promiſeramus) inexcogitabiles divitiæ manifeſtantur : ſed & ineffabilis ſapientia , præcipue in tribus ultimis ejus ſententiis , depingitur. Conſequenter ergo etiam auctoritas ipſa *Urbani* oſtendit directe intentum , ſc. quod inſtitutio ſacramenti euchariſtiæ fuit conveniens, ideſt convenienter

ſa-

facta. Item de talibus in univerſali convenientiis, poſtea a te ad propoſitum hoc particulare, prout expediens fuerit, applicandis, vide ſcitu digniſſima, 3. par. de ſal. qu. 41. art. 1. Elucid. Item q. 55. art. 4. appen. Item 2. 2. qu. 122. art. 2. appen. & qu. 140. a. 1. appen. & qu. 179. art. 2. appen. Adhuc vide & 1. 2. quæſt. 68. artic. 4. append. A Concilio autem Tridentin. ſeſſ. 13. cap. ſecundo idipſum inſinuatur dicente: „ Salvator noſter diſceſſurus ex hoc „ mundo ad Patrem ſacramentum hoc inſtituit, „ in quo divitias divini ſui erga homines amo„ ris velut effudit, memoriam faciens mirabi„ lium ſuorum: & in illius ſumptione colere nos „ ſui memoriam præcepit, ſuamque annunciare „ mortem: donec ipſe ad judicandum mundum ve„ niat. „ Hæc ibi. Quæ non ſolum convenientiam, de qua articulus eſt, oſtendunt ſimpliciter: ſed & convenientiæ talis duplicem, vel triplicem rationem aſſignant; ut verba ipſa conſideranti, articulique hujus textui corporis coaptanti patet. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica, &c.

ARTICULUS VI. 431

Utrum agnus Paſchalis fuerit præcipua figura hujus Sacramenti.

Inf. q. 80. *ar.* 10. *ad ſecundum. Et* 4. *d.* 8. *qu.* 1. *a.* 2. *& d.* 12. *q.* 3. *ar.* 1. *qu.* 3. *ad primum.*

AD Sextum ſic proceditur. Videtur, quod agnus paſchalis non fuerit præcipua figura hujus Sacramenti. Chriſtus enim dicitur (*Pſalm.* 109.) *ſacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech*, propter hoc quod Melchiſedech geſſit figuram ſacrificii Chriſti, offerens panem, & vinum: Sed expreſſio ſimilitudinis facit, quod unum ab alio denominetur. Ergo videtur, quod oblatio Melchiſedech fuerit potiſſima figura hujus ſacramenti.

2. Præterea. Tranſitus maris rubri fuit figura baptiſmi, ſecundum illud 1. Cor. 10. *Omnes baptizati ſunt in nube, & in mari*: Sed immolatio agni baſchalis præceſſit tranſitum maris rubri, quem ſubſecutum eſt manna; ſicut Euchariſtia ſequitur baptiſmum. Ergo manna eſt expreſſior figura hujus ſacramenti, quam agnus Paſchalis.

3. Præterea. Potiſſima virtus hujus ſacramenti eſt, quod

quod introducit nos in regnum cœlorum, ſicut quoddam viaticum: Sed hoc maxime præfiguratum fuit in ſacramento expiationis, quando Pontifex intrabat ſemel in anno cum ſanguine in ſancta ſanctorum, ſicut Apoſtolus probat Hebr. 9. Ergo videtur, quod illud ſacrificium fuerit expreſſior figura hujus ſacramenti, quam agnus Paſchalis.

Sed Contra eſt, quod Apoſtolus dicit 1. Cor. 5. *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus: itaque epulemur in azymis ſynceritatis, & veritatis.*

Reſpondeo dicendum, quod in hoc ſacramento *tria* conſiderare poſſumus; *ſcilicet* id quod eſt ſacramentum tantum, quod eſt panis, & vinum; & id quod eſt res, & ſacramentum, ſc. corpus Chriſti verum; & quod eſt res tantum, ſcil. effectus hujus ſacramenti.

Quantum igitur ad id, quod eſt ſacramentum tantum, potiſſima figura fuit hujus ſacramenti oblatio Melchiſedech, qui obtulit panem, & vinum. Quantum autem ad ipſum Chriſtum paſſum, qui continetur in hoc ſacramento, *figuræ ejus fuerunt omnia ſacrificia veteris Teſtamenti, præcipue ſacrificium expiationis*, quod erat ſolemniſſimum. Quantum autem ad effectum, fuit *præcipua ejus figura manna*, quod *habebat in ſe omnis ſaporis ſuavitatem*, ut dicitur Sap. 16. ſicut & gratia hujus ſacramenti quantum ad omnia reficit mentem.

Sed *agnus Paſchalis quantum ad hæc tria præfigurabat hoc ſacramentum*: Quantum enim ad primum, quia manducabatur cum panibus azymis, ſecundum illud Exodi 12. *Edent carnes, & azymos panes*: Quantum vero ad ſecundum, quia immolabatur ab omni multitudine filiorum Iſrael quartadecima Luna; quod fuit figura paſſionis Chriſti, qui propter innocentiam dicitur agnus: Quantum vero ad effectum, quia per ſanguinem agni Paſchalis protecti ſunt filii Iſrael a devaſtante Angelo, & educti de Ægyptiaca ſervitute: Et quantum ad hoc ponitur præcipua figura hujus ſacramenti agnus Paſchalis; quia ſecundum omnia ipſum repræſentat.

Et per hæc patet reſponſio ad Objecta.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & Eccleſia; quod præcipua figura ſacramenti Euchariſtiæ fuit Agnus Paſchalis. A ſcripturis quidem per hoc, quod dicitur 1. Cor. 5. *Paſcha*, &c. ut *in argu-*

cont. *Paſcha*, inquit, *noſtrum*, ideſt Agnus Paſchalis noſter, *eſt Chriſtus immolatus*. Ideo enim magis dicit hoc, quam manna noſtrum, vel oblatio Melchiſedech noſtra, immolatus eſt Chriſtus: ut ex hac præelectione locutionis deſignet intentum, quod hic quæritur. Ab Eccleſia vero per hoc, quod ipſa alloquens Euchariſtiam in Miſſarum ſolemniis immediate ante communionem dicit: *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi*, &c. *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miſerere nobis*. *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem*. Ac ſi apertius huic ſacramento dicat: Te voco agnum magis, quam manna, vel panem, ac vinum; quia tu plenius es figuratus ab agno Paſchali, quam a reliquis figuris. In cujus certitudinis ſignum non contentatur Eccleſia, ſemel agni nomine vocaſſe Euchariſtiam, ſed ſecundo, & tertio idipſum facit. Tali enim facto ſuo vult certificare nos de *duobus*. *Unum* eſt, quod agnus Paſchalis pro certo figuravit magis ſacramentum Euchariſtiæ, quam aliæ figuræ veteris teſtamenti. *Alterum* eſt, quod Agnus Paſchalis figuravit Euchariſtiæ ſacramentum, quantum ad tria. De quibus tribus patet in concluſione 4. *Secundo* vides: quomodo, &c.

QUÆSTIO LXXIV.

De materia Euchariſtiæ quantum ad ſpeciem, in octo articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de materia hujus Sacramenti. Et *primo* de ſpecie materiæ. *Secundo* de converſione panis, & vini in corpus Chriſti. *Tertio* de modo exiſtendi corpus Chriſti in hoc ſacramento. *Quarto* de accidentibus panis, & vini, quæ in hoc ſacramento remanent.

Circa primum quæruntur octo.

Primo. Utrum panis, & vinum ſint materia hujus ſacramenti.

Secundo. Utrum ad materiam hujus ſacramenti requiratur determinata quantitas.

Tertio. Utrum materia hujus ſacramenti ſit panis triticeus.

Quarto. Utrum ſit panis azymus, vel fermentatus.

Quinto. Utrum materia hujus ſacramenti ſit vinum de vite.

Sexto. Utrum ſit admiſcenda aqua.
Septimo. Utrum aqua ſit de neceſſitate hujus ſacramenti.
Octavo. De quantitate aquæ, quæ apponitur.

ARTICULUS I. 432

Utrum materia hujus Sacramenti ſit panis, & vinum.

4. d. 11. q. 2. a. 1. q. 1. & 2. Et 4. cont. cap. 61. & 68. Et 1. Cor. 11. le. 5.

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod materia hujus Sacramenti non ſit panis, & vinum. Hoc enim ſacramentum perfectius debet repræſentare paſſionem Chriſti, quam ſacramenta veteris legis: Sed carnes animalium, quæ erant materiæ ſacramentorum veteris legis, expreſſius repræſentant paſſionem Chriſti, quam panis, & vinum. Ergo materia hujus ſacramenti magis debet eſſe carnes animalium, quam panis, & vinum.

2. Præterea. Hoc ſacramentum eſt ubique celebrandum: Sed in multis terris non invenitur panis triticeus, & in aliquibus non invenitur vinum. Ergo panis, & vinum non ſunt conveniens materia hujus ſacramenti.

3. Præterea. Hoc ſacramentum competit ſanis, & infirmis: Sed vinum nocet quibuſdam infirmis. Ergo videtur, quod vinum non debeat eſſe materia hujus ſacramenti.

Sed Contra eſt, quod Alexander I. Papa dicit (*epiſt. 1. ad omnes orthod. c. 4. to. 1. Concil.*) *In ſacramentorum oblationibus panis tantum, & vinum aqua permixtum in ſacrificium offerantur.*

Reſpondeo dicendum, quod circa materiam hujus ſacramenti *aliqui multipliciter* erraverunt. *Quidam* enim, qui dicuntur Artotyritæ, ut Auguſt. dicit in lib. de hæreſibus, (*hær. 28. to. 6.*) offerunt panem, & caſeum in hoc ſacramento, dicentes, a primis hominibus oblationes de fructibus terræ, & ovium fuiſſe celebratas. *Alii* vero, ſcilicet *Cataphryga*, & *Pepuziani*, de infantis ſanguine, quem de toto ejus corpore minutis punctionum vulneribus extorquent, quaſi Euchariſtiam ſuam conficere perhibentur, miſcentes eum farinæ, panemque inde facientes. *Quidam* vero, qui dicuntur *Aquarii*, aquam ſolam ſub ſpecie ſobrietatis in hoc ſacramento offerunt.

Omnes autem hi errores, & ſimiles excluduntur per

per hoc, quod Chriſtus hoc ſacramentum ſub ſpecie panis, & vini inſtituit, ut patet Matth. 26. Unde *panis, & vinum ſunt materia conveniens hujus ſacramenti*.

Et hoc rationabiliter. *Primo* quidem quantum ad uſum hujus ſacramenti, qui eſt manducatio. ſicut enim aqua aſſumitur in ſacramento baptiſmi ad uſum ſpiritualis ablutionis, quia corporalis ablutio communiter fit in aqua: ita panis, & vinum, quibus communius homines reficiuntur, aſſumuntur in hoc ſacramento ad uſum ſpiritualis manducationis. *Secundo* quantum ad paſſionem Chriſti, in qua ſanguis eſt a corpore ſeparatus: & ideo in hoc ſacramento, quod eſt memoriale Dominicæ paſſionis, ſeorſum ſumitur panis, ut ſacramentum corporis, & vinum, ut ſacramentum ſanguinis. *Tertio* quantum ad effectum conſideratum in unoquoque ſumentium: quia, ut Ambroſ. dicit ſuper Epiſt. 1. ad Cor. (*ſup. illud c. 11. Hic calix novum &c.*) „ hoc ſacramentum valet ad tuitionem animæ, & corporis, & ideo corpus Chriſti ſub ſpecie panis pro ſalute corporis, ſanguis vero ſub ſpecie vini pro ſalute animæ offertur; *ſicut dicitur Levit. 17. quod anima carnis in ſanguine eſt.* „ *Quarto* quantum ad effectum reſpectu totius Eccleſiæ, quæ conſtituitur ex diverſis fidelibus: *ſicut panis conficitur ex diverſis granis, & vinum fluit ex diverſis uvis*, ut dicit Gloſ. (*ord. Aug. Tract. 26. in Joan. aliquant. ante fi. to. 9.*) ſuper illud 1. Corint. 10. *Multi unum corpus ſumus*, &c.

Ad primum ergo dicendum, quod licet carnes animalium occiſorum expreſſius repræſentent Chriſti paſſionem; tamen minus competunt ad communem uſum hujus ſacramenti, & ad Eccleſiaſticam unitatem ſignificandam.

Ad ſecundum dicendum, quod licet non in omnibus terris naſcatur triticum, vel vinum; tamen de facili ad omnes terras deferri poteſt, quantum ſufficit ad uſum hujus ſacramenti. Nec propter defectum alterius eſt unum tantum ſine altero conſecrandum; quia non eſſet perfectum ſacramentum.

Ad tertium dicendum, quod vinum in modica quantitate ſumptum non poteſt multum ægrotanti nocere.

Et tamen ſi nocumentum timeatur, non eſt neceſſe quod omnes accipientes corpus Chriſti etiam accipiant ſanguinem, ut infra dicetur. (*qu. 80. art. 12.*)

A P-

APPENDIX.

EX art. habes *primo* : quomodo per rationem interimas hæreſes & in tex. narratorum , atque *Manichæorum* dicentium : quod ſacramentum Euchariſtiæ ex pane confici non poteſt , eo , quod panis ſit creatura diaboli . *Secundo* habes : quomodo per rationem oſtendas , has merito damnari a Concilio *Martini* Papæ : ut patet ſupra *qu.* 73. *art.* 2. *appen.* Item a *Julio* Papa , qui poſt errorum multorum enarrationem dicit . „ Manifeſtum eſt , & evidens „ exemplum veritatis Euangelicæ illuxit , quod præ„ ter panem , & vinum , in ſacrificando aliud offerri non licet . „ Hæc ille : quæ cum aliis multis contra errores prænarratos recitantur in decret. de conſecrat. diſtinct. ſecunda , cap. *cum omne crimen*. Item a Concilio *Florentino* in conſtitutione ſuper union. Armenor. *Tertium eſt Euchariſtiæ ſacramentum , cujus materia eſt panis triticeus , & vinum de vite*. Hæc ibi . Item a *Marci* 15. & *Luc.* 22. & 1. *Corinth.* 11. ubi panem conſecratum , ac vinum ab ipſo Domino teſtantur . Cæterum contra illam partem hæreſis prædictæ , ſc. eo , quod panis ſit creatura diaboli , vide 1. *p. q.* 65. *a.* 1. & *q.* 92. *a.* 4. *cum Elucid.* item Veritates aureas ſuper totam legem veterem , *Geneſ.* 1. *concluſ.* 5. Damnato enim (ut expreſſe ibi ſit) quod diabolus ſit creator corporum , cointelligitur neceſſario condemnari , quod panis ſit creatura diaboli . *Tertio* vides : quomodo ex iis bene penſatis , & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur , &c.

ARTICULUS II. 433

Utrum requiratur determinata quantitas panis , & vini ad materiam hujus ſacramenti .

4. *d.* 11. *q.* 2. *a.* 1. *q.* 3.

AD Secundum ſic proceditur . Videtur , quod requiratur determinata quantitas panis , & vini ad materiam hujus ſacramenti . Effectus enim gratiæ non ſunt minus ordinati , quam effectus naturæ : Sed , ſicut dicitur in ſecundo de Anima ; (*tex.* 41. *tom.* 2.) *omnium natura conſtantium poſitus eſt terminus , & ratio magnitudinis , & augmenti* . Ergo multo magis in hoc ſacramento , quod dicitur *Euchariſtia* , ideſt

ideſt *bona gratia*, requiritur determinata quantitas panis, & vini.

2. Præterea. Miniſtris Eccleſiæ non eſt a Chriſto data poteſtas ad ea quæ pertinent ad irriſionem fidei, & ſacramentorum ejus, ſecundùm illud 2. Corinth. 10. *Secundum poteſtatem, quam dedit nobis Deus in ædificationem, & non in deſtructionem*: Sed hoc eſſet ad irriſionem ſacramenti, ſi Sacerdos vellet conſecrare totum panem, qui venditur in foro, & totum vinum, quod eſt in cellario. Ergo hoc facere non poteſt.

3. Præterea. Si aliquis baptizetur in mari, non tota aqua maris ſanctificatur per formam baptiſmi, ſed ſolum aqua illa, qua corpus baptizati abluitur. Ergo neque in hoc ſacramento ſuperflua quantitas panis, & vini conſecrari poteſt.

Sed Contra eſt, quod multum opponitur pauco, & magnum parvo: Sed nulla eſt ita parva quantitas panis, aut vini, quæ non poſſit conſecrari. Ergo etiam nulla eſt ita magna, quæ conſecrari non poſſit.

Reſpondeo dicendum, quod quidam dixerunt, quod ſacerdos non poſſet conſecrare immenſam quantitatem panis, aut vini; puta totum panem, qui venditur in foro, aut totum vinum, quod eſt in dolio.

Sed hoc non videtur eſſe verum: quia in omnibus habentibus materiam ratio determinationis materiæ ſumitur ex ordine ad finem: ſicut materia ſerræ eſt ferrum, ut ſit apta ſectioni. Finis autem hujus ſacramenti eſt uſus fidelium. Unde oportet, quod quantitas materiæ hujus ſacramenti determinetur per comparationem ad uſum fidelium. Non autem poteſt eſſe, quod determinetur per comparationem ad uſum fidelium, qui nunc occurrunt: alioquin ſacerdos paucos parochianos habens non poſſet conſecrare multas hoſtias. Unde relinquitur, quod materia hujus ſacramenti determinetur per comparationem ad uſum fidelium abſolute. Numerus autem fidelium eſt indeterminatus. Unde *non poteſt dici, quod quantitas materiæ hujus ſacramenti ſit determinata*.

Ad primum ergo dicendum, quod cujuslibet rei naturalis materia accipit determinatam quantitatem ſecundum comparationem ad formam determinatam. Sed numerus fidelium, ad quorum uſum ordinatur hoc ſacramentum, non eſt determinatus. Unde non eſt ſimile.

Ad ſecundum dicendum, quod poteſtas miniſtrorum Eccleſiæ ad duo ordinatur. *Primo* quidem ad effectum proprium; *Secundo* ad finem effectus. Secundum

dum autem non tollit primum. Unde ſi ſacerdos intendat conſecrare corpus Chriſti propter aliquem malum finem, puta ut irrideat, vel veneficia faciat, propter intentionem mali finis peccat: nihilominus tamen propter poteſtatem ſibi datam perficit ſacramentum.

Ad tertium dicendum, quod baptiſmi ſacramentum perficitur in uſu materiæ. & ideo per formam baptiſmi non plus de aqua ſanctificatur, quam quantum venit in uſum. Sed hoc ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ. Et ideo non eſt ſimile.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, quod materia ſacramenti Euchariſtiæ non eſt determinata, ita ſcilicet, quod ſacerdos non poſſit conſecrare materiam, niſi in tali numero, & non ſupra. Inſinuatur autem per hoc, tamquam per locum a ſimili, quod legitur Matth. 19. & Mar. 10. *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*. Ac ſi dicat in propoſito. Quod Deus abſolute, ſeu indeterminate conceſſit, homo non reſtringat. Porro Deus (ut patet in Euangelio) conceſſit abſolute poteſtatem conſecrandi ſacerdotibus, non determinando illam ad tantam præciſe, & non majorem, materiam conſecrandam. ergo homo non debet reſtringere hanc poteſtatem, dicen. videlicet: quod ſacerdos non habet poteſtatem conſecrandi materiam, niſi in tanto numero, non plur. exiſtentem: Dixi ly *ut patet in Euangelio*: quia dicit Chriſtus Lucæ cap. vigeſimo ſecundo. *Hoc facite in meam commemorationem*. Quo ſane dicto diſcipulos conſtituit ſacerdotes, ipſiſque, & aliis ſacerdotibus in novo teſtamento futuris conſecrandi panis, & vini poteſtatem abſolute condonavit. Hoc enim docet Concilium *Tridentinum* ſeſſione vigeſimaſecunda, cap. primo, dicens: „ Deus, & Dominus „ noſter ſacerdotem ſecundum ordinem Melchiſe„ dech ſe in æternum conſtitutum declarans, cor„ pus, & ſanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis, & „ vini Deo Patri obtulit; ac ſub earumdem rerum „ ſymbolis, Apoſtolis, quos tunc novi teſtamenti „ ſacerdotes conſtituebat, ut ſumerent, tradidit, & „ eiſdem, eorumque in ſacerdotio ſucceſſoribus, ut „ offerrent, præcepit per hæc verba. Hoc facite in „ meam commemorationem, ut ſemper Catholica „ Eccleſia intellexit, & docuit. *Hæc ibi, & canone* „ *ſecundo*. Si quis dixerit; illis verbis: Hoc facite

„ in

„ in meam commemorationem, Chriſtum non inſti-
„ tuiſſe Apoſtolos ſacerdotes, aut non ordinaſſe, ut
„ ipſi, aliique ſacerdotes offerrent corpus, & ſangui-
„ nem ſuum, Anathema ſit. *Hæc ibi. Et ſeſſione*
„ *vigeſima tertia, capite primo.* Novum, viſibile,
„ & externum ſacerdotium a Salvatore noſtro inſti-
„ tutum eſſe; atque Apoſtolis, eorumque ſucceſſori-
„ bus in ſacerdotio poteſtatem traditam conſecrandi
„ corpus, & ſanguinem ejus, ſacræ litteræ oſten-
„ dunt, & Catholicæ Eccleſiæ traditio ſemper do-
„ cuit. „ Hæc ibi. Quod & canone primo anathematizat contrarium dicentes. Prædicta verba, quamvis multa, ponunt ne ullam limitationem circa poteſtatem datam de materia conſecranda, ut paucam, & non plurimam, ſacerdotes materiam conſecrare poſſint? Non. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS III. 434

Utrum requiratur ad materiam hujus Sacramenti, quod ſit panis triticeus.

4. diſt. 11. qu. 2. ar. 2. q. 1. & diſt. 19. q. 1. a. 2. qu. 3. ad 1. Et 4. cont. ca. 68. Et 1. Cor. 1. lect. 7. princ.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod non requiratur ad materiam hujus ſacramenti, quod ſit panis triticeus. Hoc enim ſacramentum eſt rememorativum Dominicæ paſſionis: Sed magis videtur eſſe conſonum Dominicæ paſſioni panis hordeaceus, qui eſt aſperior, & de quo etiam Chriſtus pavit turbas in monte, ut dicitur Jo. 6. quam panis triticeus. Ergo panis triticeus non eſt propria materia hujus ſacramenti.

2. Præterea. Figura eſt ſignum ſpeciei in naturalibus rebus: Sed quædam frumenta ſunt, quæ habent ſimilem figuram grano tritici: ſicut far, & ſpelta, de qua etiam in quibuſdam locis panis conficitur ad uſum hujus ſacramenti. Ergo panis triticeus non eſt propria materia hujus ſacramenti.

3. Præterea. Permixtio ſpeciem ſolvit: Sed vix invenitur farina triticea, quæ alterius frumenti permixtionem non habeat, niſi forte de electis granis ſtudioſe fiat. Non ergo videtur, quod panis triticeus ſit propria materia hujus ſacramenti.

4. Præterea. Illud quod eſt corruptum, videtur eſ-

ſe alterius ſpeciei: Sed aliqui conficiunt ex pane corrupto, qui jam non videtur eſſe panis triticeus. Ergo videtur, quod talis panis non ſit propria materia hujus ſacramenti.

Sed Contra eſt, quod in hoc ſacramento continetur Chriſtus, qui ſe grano frumenti comparat, Joan. 12. dicens: *Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet*. Ergo panis frumenti, ſive triticeus, eſt materia hujus ſacramenti.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut dictum eſt, (*a. 1. hu. q. & q. 66. a. 3.*) ad uſum ſacramentorum aſſumitur talis materia, quæ communius apud homines in talem uſum venit. Inter alios autem panes communius homines utuntur pane triticeo. nam alii panes videntur eſſe introducti in hujus panis defectum. Et ideo Chriſtus creditur in hujus panis ſpecie hoc ſacramentum inſtituiſſe: qui etiam panis magis confortat hominem; & ita convenientius ſignificat effectum hujus ſacramenti. Et ideo *propria materia hujus ſacramenti eſt panis triticeus*.

Ad primum ergo dicendum, quod panis hordeaceus competit ad ſignificandam tum duritiem veteris legis, propter duritiem panis, tum etiam quia, ut Augu. dicit in lib. 83. QQ. (*q. 61. cir. princ. to. 4.*) *hordei medulla, quæ tenaciſſima palea tegitur, vel ipſam legem ſignificat, quæ ita data erat, ut in ea vitale animæ alimentum corporalibus ſacramentis obtegeretur, vel ipſum populum nondum expoliatum carnali deſiderio, quod tanquam palea cordi ejus inhærebat*. Hoc autem ſacramentum pertinet ad ſuave jugum Chriſti, & ad veritatem jam manifeſtatam, & ad populum ſpiritualem. Unde non eſſet materia conveniens hujus ſacramenti panis hordeaceus.

Ad ſecundum dicendum, quod generans generat ſibi ſimile in ſpecie: ſit tamen aliqua diſſimilitudo generantis ad genitum, quantum ad accidentia, vel propter materiam, vel propter debilitatem virtutis generativæ. Et ideo ſi qua frumenta ſunt, quæ ex ſemine tritici generari poſſunt, (ſicut ex grano tritici ſeminato in malis terris naſcitur ſiligo) ex tali frumento panis confectus poteſt eſſe materia hujus ſacramenti: quod tamen non videtur habere locum neque in hordeo, neque in ſpelta, neque etiam in farre, quod inter omnia eſt grano tritici ſimilius. Similitudo autem figuræ in talibus magis videtur ſignificare propinquitatem, quam identitatem ſpeciei: ſicut ex ſimilitudine figuræ manifeſtatur, quod canis & lupus ſunt propinquæ ſpeciei, non autem ejuſdem.

Un-

Unde ex talibus frumentis, quæ nullo modo poſſunt ex ſemine tritici generari, non poteſt confici panis, qui ſit debita materia hujus ſacramenti.

Ad tertium dicendum, quod modica permixtio non ſolvit ſpeciem: quia id quod eſt modicum, quodammodo abſumitur a plurimo. Ideo ſi ſit modica admixtio alterius frumenti ad multo majorem quantitatem tritici, poterit exinde confici panis, qui eſt materia hujus ſacramenti: ſi vero ſit magna permixtio, puta ex æquo, vel quaſi, talis permixtio ſpeciem mutat. unde panis exinde confectus non erit debita materia hujus ſacramenti.

Ad quartum dicendum, quod aliquando eſt tanta corruptio panis, quod ſolvitur ſpecies panis; ſicut cum continuitas ſolvitur, & ſapor, & color, & alia accidentia mutantur. unde ex tali materia non poteſt confici corpus Chriſti. Aliquando vero non eſt tanta corruptio, quæ ſpeciem ſolvat, ſed eſt aliqua diſpoſitio ad corruptionem; quod declarat aliqualis immutatio ſaporis: Et ex tali pane poteſt confici corpus Chriſti; ſed peccat conficiens propter irreverentiam ſacramenti. Et quia amylum eſt ex tritico corrupto, non videtur quod panis ex eo confectus poſſit fieri corpus Chriſti: quamvis quidam contrarium dicant.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & concilio, quod panis, qui eſt materia ſacramenti Euchariſtiæ, debet neceſſario eſſe triticeus. A ſcripturis quidem per hoc, quod Chriſtus, qui ſe panem dicit *Joan. ſexto*, comparat ſe grano frumenti, Joan. 12. *Niſi granum* &c. ut *in argumento contrar.* Item per hoc, quod dicitur Mat. vigeſimoſexto, & Marc. decimoquarto, & Luc. 22. *accepit JESUS panem, benedixit*, &c. *dicens, hoc eſt corpus meum*. Regula enim eſt etiam apud Philoſophum, qui dicit: *Simpliter dico, quod nullo addito dico*. Unde, cum ibi ly *panem* dicatur nullo addito, ideſt, ſine aliqua limitatione, ſeu ſpecificatione, oportet dici, quod intelligatur de pane ſimpliciter dicto. Conſtat vero, quod panis ſimpliciter dictus non eſt, niſi panis triticeus. Cæteri enim panes cum additamento communiter vocantur: ut puta, panis ſpeltæ, panis hordei, farris, milii, &c. Adde, quod non tantum communiter, ideſt, in communi locutione hominum, ſic vocantur; ſed etiam in ſacro uſu Euangeliſtarum,

ut Jo. 6. *panes hordeaceos*. Quod ſi inſtetur, quod *Mat.* 14. *Mar.* 6. *Luc.* 9. dicunt ſimpliciter panes, quoniam non addunt ly *hordeaceos*; cum tamen eſſent hordeacei, quoniam eſt idem miraculum ibi ab omnibus narratum, ut apparet ex collatione circumſtantiarum ejuſdem literæ miraculum ipſum de panibus narrantis. Si ſic, inquam, inſtetur, magis confirmatur veritas prædicta circa regulam illam, & uſum loquendi Euangeliſtarum. Nam & Matthæus, & Marcus, & Lucas (ſtante identitate miraculi cum Joanne) intelliguntur addidiſſe ly *hordeaceos*; etſi expreſſe verbatim non addiderint. Ratio eſt, quia, niſi juxta regulam uſitatam hominum additio illa ad ly *panes* non fuiſſet ſubintellecta ab ipſis, Joannes poſt illos ſcribens non adderet ly *hordeaceos*: quoniam tunc ſuos coeuangeliſtas de falſitate taxaret, ſi eoſdem panes vocatos panes ſimpliciter, etiam in ſenſu ipſorum, videns ab aliis, diceret non fuiſſe panes ſimpliciter, ſed tantum cum additamento, ſcil. hordeaceos. Cum igitur nulla vel minima falſitas ſit, imo nec eſſe poſſit, in canonicis ſcriptoribus, præcipue in Euangeliſtis, juxta firmam doctrinam S. Thom. ideſt *quæſt.* 60. *art. octavo*, *ad ſecundum*, oportet dicere, & quod alii tres Euangeliſtæ, dicendo ly *panes*, ſubintellexerunt, quod erant panes ſolum cum additamento: & quod Joannes Euangeliſta quartus, dicendo ly *hordeaceos*, exprimere voluit additamentum illud, quod illos ſuos prædeceſſores in ſenſu tantum continuiſſe, cognoverat. Unde multa bona ſic loquendo nobis aperuit: *primum*, quod panes ſimpliciter accepti ſunt panes tritici. *Secundum*, quod illi quinque panes non fuerunt ſimpliciter accepti ab aliis Euangeliſtis, licet fuiſſent ſimpliciter dicti, ideſt, ab eis prolati. *Tertium*, quod mos canonicorum ſcriptorum eſt, ut unus exprimat illud, quod alius ſubintelligendo tacuit. Quod quidem tertium etiam ſanctus doctor, quaſi a ſimili docens dixit 1. quæſt. prima, ar. nono. *ea, quæ in uno loco ſcripturæ traduntur ſub metaphoris, in aliis locis expreſſius exponuntur*, & art. 10. *non tamen ex hoc deperit aliquid ſacræ ſcripturæ, quia nihil ſub ſpirituali ſenſu continetur fidei neceſſarium, quod ſcriptura per literalem ſenſum alicubi manifeſte non tradat*. Hæc ille. Secundum ergo doctrinam hanc per locum a ſimili datam, & ſecundum morem Euangeliſtarum ad ly *accepit JESUS panem*, &c. *dicens*, *hoc eſt corpus meum*, debuerat ab aliquo addi ly *hordeaceum*, vel aliquid hujuſmodi, ſi per ly *panem* non debuiſſet abſolute intelligi panis ſimpliciter, ideſt, tri-

triticeus, maxime cum tunc ageretur de re neceſſaria ad fidem pro confectione continua tanti ſacramenti. Si enim tam ſolicitus fuit Euangeliſta unus pro zelo manifeſtandæ veritatis, ut ſupra in re minoris momenti ad explicandum ly *hordeaceos*, ne fieret error intelligendo ly *panes*, ab aliis Euangeliſtis ſimpliciter prolatos, quomodo non magis fuiſſet ſolicitus aliquis ipſorum ad exponendum per additionem aliquam ly *panem*, cum ſimpliciter dictum ſit in ly *accepit JESUS panem*, niſi quilibet illorum firmiter cognoviſſet, quod, ſicut ibi ly *panem* ſimpliciter proferebatur, ita & ſimpliciter intelligebatur? Pro conſtanti ergo per hoc denotare unanimiter omnibus legentibus voluerunt, quod panis a Domino noſtro conſecratus fuit panis ſine additione dictus, ideſt, panis triticeus. Sed adhuc audi vocem, & expoſitionem Eccleſiæ. A Concilio igitur *Florentino*, ubi doctiſſimi Patres & Orientales, & Occidentales, pro declaranda dogmatum fidei veritate non ſine Spiritus ſancti ducatu, & aſſiſtentia convenerunt, inſinuatum fuit intentum in principio hujus appendicis dictum, & ideo expoſitum, quemnam ſenſum habeant Euangeliſtæ, ubi de ſacramento Euchariſtiæ loquentes dicunt ly *accepit panem*. In decreto itaque Armenis dato, ſeu, ut alicubi prætitulatur, in conſtitutione Concilii *Florentini*, ſuper unione Armenorum, cum venitur ad ſacramentum hoc, dicitur. „ Tertium eſt Euchariſtiæ ſacramentum, cujus materia eſt panis triticeus. *Et infra*. Forma hujus „ ſacramenti ſunt verba Salvatoris, quibus hoc ſacramentum confecit. Nam ipſorum verborum virtute ſubſtantia panis in corpus Chriſti convertitur. „ Hæc ibi. Ubi ex ſerie plana contextus ejus vide expoſitionem ſupradictam. Ecce. Poſtquam præmiſerat ly *panis triticeus*, ſubdit: quod Salvator confecit ſacramentum verbis, ideſt, quod virtute verborum ſuorum ſubſtantia panis in corpus Chriſti converſa eſt. Unde didicit concilium, quod Chriſtus pro conficiendo ſacramento habuit panem? Ab Euangelio utique. Hunc ergo panem, quem tunc accepiſſe Chriſtum, videt in Euangelio, concilium ipſum interpretatur fuiſſe triticeum. Clara ſunt omnia, & adeo, ut ampliori declaratione non egeant. Hoc ſolummodo pro ipſorum, ſimiliumque in te firmiori tenacitate recolendum fore pro ſemper advertito, quod dixit Concilium *Tridentinum* ſeſſ. quarta, decreto de edition. & uſu ſacror. libror. „ Nemo ſuæ „ prudentiæ innixus in rebus fidei, & morum ad „ ædificationem doctrinæ Chriſtianæ pertinentium ſa-

„ cram

„ cram ſcripturam ad ſuos ſenſus contorquens con„ tra eum ſenſum, quem tenuit, & tenet ſancta ma„ ter Eccleſia, cujus eſt judicare de vero ſenſu, & „ interpretatione ſcripturarum ſanctarum, Scriptu„ ram ipſam interpretari audeat. „ Hæc ibi. Quæ cum ſupradictis, ſicut etiam aliis quibuſcumque, ubique, quandocumque dictis, vel dicendis, in omnibus conferas, & attende, ut ab Eccleſiæ norma numquam alicubi, vel ungue lato, diſcedas. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS IV. 435

Utrum hoc ſacramentum debeat confici ex pane azymo.

4. *d.* 11. *q.* 2. *a.* 2. *q.* 3. *Et* 4. *cont. c.* 68. *Et opuſ.* 1. *c.* 61. *&* *Jo.* 6. *cor.* 2.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod hoc ſacramentum non debeat confici ex pane azymo. Debemus enim in hoc ſacramento imitari inſtitutionem Chriſti; Sed Chriſtus videtur hoc ſacramentum inſtituiſſe in pane fermentato, quia, ſicut legitur Ex. 12. Judæi ſecundum legem incipiebant uti azymis in die Paſchatis, quod celebratur quartadecima Luna: Chriſtus autem inſtituit hoc ſacramentum in cœna, quam celebravit *ante diem feſtum Paſchæ*, ut habetur Jo. 13. Ergo & nos debemus hoc ſacramentum celebrare in pane fermentato.

2. Præterea. Legalia non ſunt obſervanda tempore gratiæ: Sed uti azymis fuit quædam legalis cæremonia, ut patet Exodi 12. Ergo in hoc ſacramento gratiæ non debemus azymis uti.

3. Præterea. Sicut ſupra dictum eſt, (*q.* 65. *a.* 1. *&* *q.* 73. *a.* 3. *ad* 3.) Euchariſtia eſt ſacramentum charitatis, ſicut baptiſmus fidei: Sed fervor charitatis ſignificatur per fermentum, ut patet in Gloſſa (*interl.*) ſuper illud Matth. 13. *Simile eſt regnum cælorum fermento*, &c. Ergo hoc ſacramentum debet confici de pane fermentato.

4. Præterea. Azymum, & fermentatum ſunt accidentia panis non variantia ejus ſpeciem. Sed in materia baptiſmi nulla diſcretio adhibetur circa differentiam accidentium aquæ; puta ſi ſit ſalſa, vel dulcis, calida, vel frigida. Ergo in hoc ſacramento ali-

liqua diſcretio adhiberi non debet, utrum panis ſit azymus, vel fermentatus.

Sed Contra eſt, quod extr. de celebratione Miſſarum (cap. *Litteras*) punitur ſacerdos, qui *in pane fermentato, & ſcypho ligneo Miſſarum ſolemnia celebrare præſumpſit*.

Reſpondeo dicendum, quod circa materiam hujus ſacramenti *duo* poſſunt conſiderari, *ſcilicet* quid ſit neceſſarium, & quid conveniens. Neceſſarium quidem eſt, ut ſit panis triticeus, ſicut dictum eſt, (*art. præc.*) ſine quo non perficitur ſacramentum. *Non eſt* autem *de neceſſitatate ſacramenti, quod ſit azymus, vel frementatus*; quia in unoquoque confici poteſt. *Conveniens* autem *eſt, ut unuſquiſque ſervet ritum ſuæ Eccleſiæ in ſacramenti celebratione*. Super hoc autem ſunt diverſæ Eccleſiarum conſuetudines. dicit enim B. Gregorius in Regiſtro: (*implicite id habet Innocent. III. lib.* 4. *de myſter. Miſſæ cap.* 4.) Romana Eccleſia offert azymos panes, propterea quod Dominus ſine commixtione ulla ſuſcepit carnem: Sed Græcæ Eccleſiæ offerunt fermentatum, pro eo quod Verbum Patris indutum eſt carne; ſicut fermentum miſcetur farinæ. Unde ſicut peccat Preſbyter in Eccleſia Latinorum celebrans de pane fermentato; ita peccaret Presbyter Græcus in Eccleſia Græcorum celebrans de pane azymo, quaſi pervertens Eccleſiæ ſuæ ritum.

Et tamen *conſuetudo de pane azymo celebrandi rationabilior eſt*. *Primo* quidem propter inſtitutionem Chriſti, qui hoc ſacramentum inſtituit *Prima die azymorum*, ut habetur Matth. 26. & Mar. 14. & Lucæ 12. qua die nihil fermentatum in domibus Judæorum eſſe debebat, ut habetur Exod. 12. *Secundo*, quia panis eſt proprie ſacramentum Corporis Chriſti, quod ſine corruptione conceptum eſt, magis quam divinitatis ipſius, ut infra patebit. (*q.* 76. *a.* 1.) *Tertio*, quia hoc magis competit ſynceritati fidelium, quæ requiritur ad uſum hujus ſacramenti, ſecundum illud 1. Cor. 5. *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. itaque epulemur in azymis ſynceritatis, & veritatis*.

Habet tamen hæc conſuetudo Græcorum aliquam rationem, & propter ſignificationem, quam tangit Gregorius, & in deteſtationem hæreſis Nazaræorum qui legalia Euangelio miſcebant.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut legitur Exodi 12. ſolemnitas Paſchalis incipiebat in veſperis quartædecimæ Lunæ; Et tunc Chriſtus poſt immolationem agni Paſchalis hoc ſacramentum inſtituit: Unde hæc dies a Joanne dicitur præcedere diem Paſchæ,

&

& a tribus aliis Evangeliſtis dicitur *prima die azymorum*, quando fermentatum in domibus Judæorum non inveniebatur, ut dictum eſt; (*in corp.*) Et de hoc ſupra notatum eſt plenius in tractatu Dominicæ paſſionis. (*q. 46. a. 9. ad* 1.)

Ad ſecundum dicendum, quod conficientes ex azymo non intendunt cæremonias legis ſervare, ſed conformare ſe inſtitutioni Chriſti; & ideo non judaizant: alioquin & celebrantes in pane fermentato judaizarent; quia Judæi panes primitiarum fermentatos offerebant.

Ad tertium dicendum, quod fermentum ſignificat charitatem propter aliquem effectum, quia ſcil. panem facit ſapidiorem, & majorem: ſed corruptionem ſignificat ex ipſa ratione ſuæ ſpeciei.

Ad quartum dicendum, quod quia fermentum habet aliquid corruptionis, & ex pane corrupto non poteſt confici hoc ſacramentum, ut dictum eſt, (*art. præc. ad* 4.) ideo magis attenditur circa panem differentia azymi, & fermentati, quam circa aquam baptiſmi differentia calidi, & frigidi. poſſet enim tanta eſſe corruptio fermenti, quod ex eo non poſſet confici ſacramentum.

APPENDIX.

Ex articulo habes *primo*: quomodo per rationem deſtruas errorem *Græcorum*, & *Armenorum* dicentium: quod Euchariſtiæ ſacramentum non poteſt confici in pane azymo, ſed ſolum in fermentato. *Secundo* vides: quomodo per rationem oſtendas, errorem illum merito damnari a Concilio *Florent.* ſeſſ. ultim. in liter. ſanct. union. „ Definimus, in „ azymo, ſive fermentato pane triticeo corpus Chri„ ſti veraciter confici; ſacerdoteſque in altero ipſo„ rum Domini corpus conficere debere, unumquem„ que ſcilicet juxta ſuæ eccleſiæ, ſive Occidentalis, „ ſive Orientalis, conſuetudinem. „ Hæc ibi. Ubi notato maximam vim veritatis, quæ eſt hæc: quod ipſimet Græci ſeorſum a Latinis, tunc enim erant abſentes, poſiti in domo Imperatoris ſui ex lectione ſuorum doctorum adſtricti fuerunt ad præmiſſæ veritatis amplexionem. Qua poſtmodum re notificata Latinis ex communi utrorumque conſenſu veritas illa & fuit definita, & in literis ſanctæ unionis collocata. Error ergo, qui de azymo excludendo a Græcis profectus irrationabiliter fuerat, ab eiſdem poſtea rationabiliter correctus eſt. Vide illam ſeſſ. ult. patrum ante literas ſan. unionis. Ex prædicta ſacroſancti

Eti concilii definitione patet, erroneam eſſe, & ab eccleſia damnatam illam poſitionem Scoti, ut refert frater Joſeph Angles Valentinus ordinis Minorum, in *lib.* 1. *Flores Theolog. quæſtionum*; *de euchariſtia articulo quarto*, *definitione* 1. dicentem, Græcos fortaſſis peccare conficientes in fermentato. Conſequenter ergo erroneam magis, atque damnatam eſſe patet poſitionem Alphonſi de Caſtro, *in lib. ſuo adverſus hæreſes*, *tit. Euchar.* 2. dicentis idipſum ſine fortaſſis: hoc eſt, dicentis abſolute, quod Græci peccant eo, quod conficiunt in fermentato. *Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis, Doctoris Angelici in præſenti articulo concluſio viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS V. 436

Utrum vinum vitis ſit propria materia hujus ſacramenti.

4. d. 11. q. 2. a. 3. q. 1. & 1. Cor. 11. lect. 7. prin.

AD Quintum ſic proceditur. Videtur, quod non ſit propria materia hujus ſacramenti vinum vitis. Sicut enim aqua eſt materia baptiſmi, ita vinum eſt materia hujus ſacramenti: Sed in qualibet aqua poteſt fieri baptiſmus. Ergo in quolibet vino, puta malorum granatorum, vel mororum, aut hujuſmodi, poteſt confici hoc ſacramentum; præſertim cum in quibuſdam terris vites non creſcant.

2. Præterea. Acetum eſt quædam ſpecies vini, quod de vite ſumitur, ut Iſid. dicit: (*implic. l.* 20. *etymol. c.* 3. *cir. med.*) Sed de aceto non poteſt confici hoc ſacramentum. Ergo videtur, quod vinum vitis non ſit propria materia hujus ſacramenti.

3. Præterea. Sicut de vite ſumitur vinum depuratum, ita etiam agreſta, & muſtum: Sed de his non videtur poſſe confici hoc ſacramentum, ſecundum illud quod in 6. Synodo legitur: (*habetur in Conc. Quiniſex. c.* 28. *poſt Conc. Conſtant.* 3. *to* 6.) „ Didicimus, quod in quibuſdam Eccleſiis Sacerdotes ſacrificio oblationis conjungunt uvas; & ſic ſimul „ utraque populo diſpenſant. Præcipimus igitur, ut „ nullus Sacerdos hoc ulterius faciat. „ & Julius I. Papa (*Decr.* 7. *to.* 2. *Concil.*) reprehendit quoſdam, qui expreſſum vinum in ſacramento Dominici calicis offerunt. Ergo videtur, quod vinum vitis non ſit propria materia hujus ſacramenti.

Sed Contra eſt, quod ſicut Dominus ſe comparavit grano frumenti, ita etiam ſe comparavit viti, dicens Jo. 15. *Ego ſum vitis vera:* Sed ſolus panis de frumento eſt materia hujus ſacramenti, ut dictum eſt. (*a.* 3. *hu. qu.*) Ergo ſolum vinum de vite eſt propria materia hujus ſacramenti.

Reſpondeo dicendum, quod *de ſolo vino vitis poteſt confici hoc ſacramentum.*

Primo quidem propter inſtitutionem Chriſti, qui in vino vitis hoc ſacramentum inſtituit: ut patet ex eo quod ipſe dicit Matth. 26. circa inſtitutionem hujus ſacramenti: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis. ſecundo*, quia, ſicut dictum eſt, (*art.* 3. *hujus quæſt.*) ad materiam ſacramentorum aſſumitur id, quod proprie, & communiter habet talem ſpeciem. Proprie autem vinum dicitur, quod de vite ſumitur: alii vero liquores vinum dicuntur ſecundum quandam ſimilitudinem ad vinum vitis. *Tertio*, quia vinum vitis magis competit ad effectum hujus ſacramenti, qui eſt ſpiritualis lætitia: quia ſcriptum eſt, (*Pſalm.* 103.) quod *vinum lætificat cor hominis.*

Ad primum ergo dicendum, quod illi liquores non dicuntur proprie vinum, ſed ſecundum quandam ſimilitudinem. Poteſt autem verum vinum ad terras illas deferri, in quibus vites non creſcunt, quantum ſufficit ad hoc ſacramentum.

Ad ſecundum dicendum, quod vinum fit acetum per corruptionem. unde non fit reditus de aceto in vinum, ut dicitur 8. Metaph. (*tex.* 14. *to.* 3.) Et ideo ſicut de pane totaliter corrupto non poteſt confici hoc ſacramentum, ita nec de aceto: Poteſt tamen confici de vino aceſcente, ſicut & de pane, qui eſt in via ad corruptionem, licet peccet conficiens, ut prius dictum eſt. (*ar.* 3. *hu. qu. ad* 4.)

Ad tertium dicendum, quod agreſta eſt in via generationis. & ideo nondum habet ſpeciem vini. & propter hoc de ea non poteſt confici hoc ſacramentum. Muſtum autem jam habet ſpeciem vini: nam ejus dulcedo atteſtatur digeſtioni, quæ eſt completio a naturali calore, ut dicitur in 4. Meteor. (*cap.* 3. *parum a princ. to.* 2.) Et ideo de muſto poteſt confici hoc ſacramentum. Non tamen debent uvæ integræ huic ſacramento miſceri; quia jam eſſet ibi aliquid præter vinum. Prohibetur etiam, ne muſtum ſtatim expreſſum de uva in calice offeratur, quia hoc eſt indecens propter impuritatem muſti. Poteſt tamen in neceſſitate fieri. dicitur enim ab eodem Julio Papa (*loc. cit. in arg.*) *Si neceſſe fuerit, botrus in calice comprimatur.*

AP-

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim *Aquariorum* dicentium: Pro calicis conſecratione non apponendum eſſe vinum, ſed ſolam aquam. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, illam merito damnari a Concilio *Carthaginenſi tertio*, cap. 24. „ In ſacramentis cor- „ poris, & ſanguinis Domini nihil amplius offera- „ tur, quam ipſe Dominus tradidit, hoc eſt, panis „ & vinum. Nec amplius in ſacrificiis offeratur, „ quam de uvis, & frumentis. „ Hæc illud, quod quidem confirmatum fuit *a ſexta Synodo in Trullo* celebrata. Vinum enim de uvis eſt vinum de vite, ſicut panis de frumentis eſt panis de tritico. Item ab ipſa Chriſti inſtitutione facta in propria perſona; ut narrant Euangeliſtæ. Nam ea, quæ inſtituta ſunt a Domino in ſacramentorum perfectione, ſunt de neceſſitate ipſorum, *q. 64. ar.* 2. 3. Quod tamen, ut abſque errore intelligas, vide hic not. poſt ad *primum*. Item a Concilio *Florent.* expreſſis verbis aſſerente, quod materia hujus ſacramenti eſt vinum de vite, ut in *ar.* 1. *appen.* videre potes. Ubi nota, quod Concilium hoc in loco ſufficit ad exponendum vinum dictum ab Euangeliſtis *Matth.* 26. *Mar.* 14. *Luc.* 22. narrantibus conſecrationem factam a Domino, etiam quod ipſi tres Euangeliſtæ non expreſſiſſent (ut expreſſerunt) quod illud vinum erat de generatione vitis. Ratio, quod ſufficeret Concilium ad ſic exponendum eſt dicta in *ar.* 3. *appen.* a ly *ſimpliciter dico, quod nullo addito dico*, &c. uſque ad finem. *Tertio* vides: quomodo, ex iis, &c.

ARTICULUS VI. 437

Utrum aqua ſit vino permiſcenda.

4. *d.* 11. *q.* 2. *a.* 4. *q.* 1. *&* 1. *Cor.* 11. *lect.* 6.

AD Sextum ſic proceditur. Videtur, quod aqua non ſit vino permiſcenda. Sacrificium enim Chriſti figuratum fuit per oblationem Melchiſedech, qui Gen. 14. non legitur obtuliſſe niſi panem, & vinum. Ergo videtur, quod in hoc ſacramento non debeat adjungi aqua.

2. Præterea. Diverſorum ſacramentorum diverſæ ſunt materiæ: Sed aqua eſt materia baptiſmi. Ergo non debet aſſumi ad materiam hujus ſacramenti.

3. Præterea, Panis, & vinum ſunt materia hujus ſacramenti: Sed pani nihil adjungitur. Ergo nec vino debet aliquid adjungi.

Sed Contra eſt, quod Alexander I. Papa ſcribit: (*epiſt.* 1. *ad omnes orthod. c.* 4. *to.* 1. *Concil.*) „ In „ ſacramentorum oblationibus, quæ inter miſſarum „ ſolemnia Domino offeruntur, panis tantum, & „ vinum aqua permixtum in ſacrificium offerantur.

Reſpondeo dicendum, quod *vino, quod offertur in hoc ſacramento, debet aqua miſceri.*

Primo quidem propter inſtitutionem. Probabiliter enim creditur, quod Dominus hoc ſacramentum inſtituerit in vino aqua permixto ſecundum morem illius terræ. Unde & Proverb. 9. dicitur: *Bibite vinum, quod miſcui vobis. Secundo*, quia hoc convenit repræſentationi Dominicæ paſſionis. Unde dixit Alexander I. Papa, (*loc. cit.*) „ Non debet in calice „ Domini aut vinum ſolum, aut aqua ſola offerri, „ ſed utrumque permixtum: quia utrumque ex la- „ tere ejus in paſſione ſua profluxiſſe legitur. „ *Tertio*, quia hoc convenit ad ſignificandum effectum hujus ſacramenti, qui eſt unio populi Chriſtiani ad Chriſtum: quia, ut Julius I. Papa dicit, (*in decreto* 7. *to.* 2. *Concil.*) „ videmus in aqua populum intelli- „ gi, in vino vero oſtendi ſanguinem Chriſti. Er- „ go cum in calice vino aqua miſcetur, Chriſto po- „ pulus adunatur. *Quarto*, quia hoc competit ad ultimum effectum hujus ſacramenti, qui eſt introitus ad vitam æternam. Unde Ambroſ. dicit in lib. 5. de ſacramentis: (*c.* 1. *a med.*) *Redundat aqua in calicem, & ſalit in vitam æternam.*

Ad primum ergo dicendum, quod, ſicut Ambroſ. dicit ibidem, ſicut ſacrificium Chriſti ſignificatum eſt per oblationem Melchiſedech, ita etiam ſignificatum eſt per aquam, quæ in eremo fluxit de petra, ſecundum illud 1. Cor. 10. *Bibebant autem de ſpirituali conſequente eos petra.*

Ad ſecundum dicendum, quod aqua aſſumitur in baptiſmo ad uſum ablutionis: In hoc autem ſacramento aſſumitur ad uſum refectionis, ſecundum illud Pſalm. 22. *Super aquam refectionis educavit me.*

Ad tertium dicendum, quod panis ex aqua, & farina conficitur, & ideo cum vino aqua miſcetur, neutrum ſine aqua exiſtit.

APPENDIX.

EX art. habes *primo:* quomodo per rationem deſtruas errorem *Græcorum*, & *Armenorum* dicentium *:* Aquam cum vino in calice non eſſe miſcendam. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, ipſum merito damnari a Papa *Alexandro*, ſecundum quod ponitur *in argum. contr.* Item a Concilio *Florent.* de ſacramento Euchariſtiæ ſic definiente. „ Cujus materia eſt, &c. vinum de vite, cui
„ ante conſecrationem aqua modiciſſima admiſceri
„ debet. Aqua autem ideo admiſcetur, quoniam,
„ juxta teſtimonium ſanctorum Patrum, creditur,
„ ipſum Dominum in vino aqua permixto hoc inſti-
„ tuiſſe ſacramentum. Deinde, quia hoc convenit
„ dominicæ paſſionis repræſentationi. inquit enim
„ B. Alexander Papa I. a B. Petro edoctus. In ſacra-
„ mentorum oblationibus, quæ intra Miſſarum ſo-
„ lemnia Domino offeruntur, panis tantum, & vinum
„ aqua permixtum in ſacrificium offerantur. Non
„ enim debet in calice Domini aut vinum ſolum,
„ aut aqua ſola offerri, ſed utrumque permixtum:
„ quia utrumque, ideſt, ſanguis, & aqua, ex late-
„ re Chriſti profluxiſſe legitur. Tum etiam, quod
„ convenit ad ſignificandum hujus ſacramenti effe-
„ ctum, qui eſt unio populi Chriſtiani ad Chriſtum.
„ Aqua enim populum ſignificat, ſecundum illud A-
„ pocalypſis: Aquæ multæ populi multi. Et Julius
„ Papa I. poſt B. Sylveſtrum ait *:* Calix Domi-
„ nicus, juxta canonum præceptum, vino, & aqua
„ permixtus debet offerri: quia videmus, in aqua
„ populum intelligi, in vino vero oſtendi ſanguinem
„ Chriſti. Ergo, cum in calice vinum, & aqua mi-
„ ſcetur, Chriſto populus adunatur *:* & fidelium
„ plebs, in quem credit, copulatur, & jungitur. „
Hæc illud in conſtitut. Concil. *Flor.* ſuper unio. Armen. Item a Concilio 6. *generali* celebrato *Conſtantinopoli in Trullo*, cano. 32. „ Quoniam novimus in
„ Armenorum regione vinum tantum in ſacra men-
„ ſa offerre aquam illi non miſcentes, qui incruen-
„ tum ſacrificium peragunt, prætexentes Eccleſiæ
„ Doctorem, Joannem Chryſoſtomum, in interpre-
„ tatione Matthæi hoc aſſerentem, ut jam nunc ab
„ ignorantia liberentur; illius patris mentem ortho-
„ doxe aperimus. Cum enim antiquam Hydropara-
„ ſtarum hæreſim, qui pro vino ſola aqua in ſacri-
„ ficio uſi ſunt, ſubverteret; illam orationem com-
„ poſuit, in qua aquæ in ſacrificio Miſſæ adjunctio-

 „ nem

„ nem amovere illi exiſtimant: cum tamen non doceat ſanctus, per ſolum vinum oblationem fieri. „ Quandoquidem & ſuæ Eccleſiæ, ubi eſt illi paſtoralis adminiſtratio tradita, aquam vino miſcendam tradidit, quando incruentum peragi ſacrificium oportet: & in omni etiam Eccleſia, ubi ſpiritalia lumina refulſerunt, hic ordo divinitus traditus ſervatur. Nam & Jacobus frater Domini, & „ Baſilius Cæſarienſis Archiepiſcopus (cujus gloria omnem terrarum orbem pervaſit) myſtico nobis in „ ſcripto tradito ſacrificio, ita peragendum in ſacro miniſterio ex aqua, & vino ſacrum poculum „ ediderunt. Et, qui Carthagine convenerunt, ſancti Patres ita aperte tradiderunt. Si quis ergo Epiſcopus, vel presbyter non ſecundum traditum ab „ Apoſtolis ordinem facit; deponatur. „ Hæc ibi. Ex quibus hanc regulam perpetuo memorandam etiam notabis, ſcilicet quod inſpicienda eſt intentio ſcribentium Doctorum juxta ſubjectam materiam, de qua tunc loquuntur, ut de eorum mente ſanum intellectum habere poſſimus. Errarunt enim *Armeni* in legendo D. Chryſoſtomum, quia non ſervarunt hanc regulam, ut conſtat ex Concilio illo, quod hac veregula innixum, Spiritusſancto rectore, mentem veram Doctoris prædicti in eadem lectura & attigit, & nobis manifeſtavit. Item a Concil. *Trid.* ſeſſ. 2. c. 7. „ Monet ſancta Synodus, præceptum eſſe ab Eccleſia „ ſacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo „ miſcerent, tum quod Chriſtum ita feciſſe credatur, tum quia e latere ejus ſimul cum ſanguine „ exierit (quod ſacramentum hoc mixtione recolitur) &, cum aquæ populi dicantur, ipſius populi „ fidelis cum capite Chriſto unio repræſentatur. „ Hæc ibi. *Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis, &c.

ARTICULUS VII. 438

Utrum permixtio aquæ ſit de neceſſitate hujus Sacramenti.

Inf. qu. 83. *a.* 6. *ad* 4. *&* 6. *Et* 4. *d.* 11. *q.* 2. *a.* 4. *q.* 2. *&* 3. *Et* 1. *Cor.* 11. *lect.* 6.

AD Septimum ſic proceditur. Videtur, quod permixtio aquæ ſit de neceſſitate hujus ſacramenti. Dicit enim Cyprianus ad Cæcilium (*l.* 2. *epiſt.* 3. *inter med. & fi.*) „ Sic calix Domini non eſt aqua ſola, & vinum ſolum, niſi utrumque miſceatur, „ quo-

„ quomodo nec corpus Domini poteſt eſſe farina ſo-
„ la, niſi utrumque, *ſcil. farina*, & *aqua*, fuerit
„ adunatum: „ Sed admixtio aquæ ad farinam eſt de neceſſitate hujus ſacramenti. Ergo pari ratione admixtio aquæ ad vinum.

2. Præterea. In paſſione Domini, cujus hoc ſacramentum eſt memoriale, ſicut de latere ejus exivit ſanguis, ita & aqua: Sed vinum, quod eſt Sacramentum ſanguinis, eſt de neceſſitate hujus ſacramenti. Ergo pari ratione & aqua.

3. Præterea. Si aqua non eſſet de neceſſitate hujus ſacramenti, non referret quæcunque aqua huic ſacramento apponeretur: & ita poſſet apponi aqua roſacea, vel quæcunque alia hujuſmodi aqua: quod non habet uſus Eccleſiæ. Aqua ergo eſt de neceſſitate hujus ſacramenti.

Sed Contra eſt, quod Cyprianus dicit. (*loc. cit.*) *Si aliquis de anteceſſoribus noſtris vel ignoranter, vel ſimpliciter non hoc obſervavit*, ut ſcil. aquam vino miſceret in ſacramento, *poteſt ſimplicitati ejus venia concedi*: quod non eſſet, ſi aqua eſſet de neceſſitate ſacramenti, ſicut eſt vinum, vel panis. Non ergo aquæ admixtio eſt de neceſſitate ſacramenti.

Reſpondeo dicendum, quod judicium de ſigno ſumendum eſt ex eo, quod ſignificatur. Appoſitio autem aquæ ad vinum refertur ad ſignificandam participationem hujus ſacramenti a fidelibus, quantum ad hoc quod per aquam mixtam vino ſignificatur populus adunatus Chriſto, ut dictum eſt. (*ar. præc.*) Sed & hoc ipſum quod de latere Chriſti pendentis in cruce aqua profluit, ad idem refertur: quia per aquam ſignificatur ablutio peccatorum, quæ fiebat per paſſionem Chriſti.

Dictum eſt autem ſupra, (*qu. præc. ar. 1. ad 3.*) quod hoc ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ: uſus autem fidelium non eſt de neceſſitate ſacramenti, ſed eſt aliquid conſequens ad ſacramentum. Et ideo *conſequens eſt, quod appoſitio aquæ non ſit de neceſſitate ſacramenti*.

Ad primum ergo dicendum, quod verbum illud Cypriani eſt intelligendum, ſecundum quod dicitur illud eſſe non poſſe, quod convenienter eſſe non poteſt. Et ſic ſimilitudo illa attenditur quantum ad id quod debet fieri, non autem quantum ad neceſſitatem. nam aqua eſt de eſſentia panis, non autem de eſſentia vini.

Ad ſecundum dicendum, quod effuſio ſanguinis directe pertinebat ad ipſam Chriſti paſſionem. eſt enim naturale corpori humano vulnerato, quod ex eo

profluat ſanguis. Sed effuſio aquæ non fuit de neceſſitate paſſionis, ſed ad demonſtrandum effectum paſſionis, qui eſt ablutio a peccatis, & refrigerium contra ardorem concupiſcentiæ. Et ideo aqua non ſeorſum offertur a vino in hoc ſacramento, ſicut vinum offertur ſeorſum a pane; ſed aqua offertur vino permixta, ut oſtendatur quod vinum per ſe pertinet ad hoc ſacramentum, tanquam de ejus neceſſitate exiſtens, aqua autem ſecundum quod adjungitur vino.

Ad tertium dicendum, quod quia admixtio aquæ ad vinum non eſt de neceſſitate ſacramenti, non refert quantum ad ſacramenti neceſſitatem, quæcunque aqua miſceatur vino, ſive naturalis, ſive artificialis, ut roſacea; quamvis, quantum ad convenientiam ſacramenti, peccet, qui aliam aquam miſcet niſi naturalem, & veram: quia de latere Chriſti pendentis in cruce aqua vera profluxit, non humor phlegmaticus, ut quidam dixerunt, ad oſtendendum quod corpus Chriſti erat vere compoſitum ex quatuor elementis; ſicut per ſanguinem fluentem oſtendebatur, quod erat compoſitum ex quatuor humoribus, ut Innocentius tertius dicit in quadam Decretali. (*quæ hab. c. In quadam. De celebrat. Miſ.*) Quia vero admixtio aquæ ad farinam eſt de neceſſitate hujus ſacramenti, utpote conſtituens ſubſtantiam panis, ſi farinæ admiſceretur aqua roſacea, vel quicunque alius liquor, quam vera aqua, non poſſet ex eo confici ſacramentum, quia non eſſet verus panis.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a Cypriano, & Concilio, quod aquæ permixtio in calice non eſt de neceſſitate ſacramenti. A D. Cypriano quidem; ut *in argum. contr.* Ubi notabis, quod ex facilitate veniæ condonandæ in hoc peccantibus monſtratur, ipſum Cyprianum non judicaſſe, aquæ permixtionem eſſe de neceſſitate ſacramenti. Zelo ſiquidem admodum majore excanduiſſe ſanctus ille contra hujuſmodi, ſciens, & quod ſecundum menſuram delicti debet quoque menſurari plagarum modus, *Deuteronom.* 25. & quod ignorantia, vel ſimplicitas ſufficiens ad excuſandum in re minori, non ſufficit ad excuſandum in re majori (ut de ſe patet, & ex 1. 2. *quæſt.* 76. *artic.* 3. 4.) A Concil. item *Florent.* idipſum inſinuatur dicente, quod *materia*, &c. *eſt vinum de vite, cui aqua admiſceri debet* (ut refertur *artic.* 6. *append.*)
Non

Non enim dixit (ut contextus prior expoſcere videbatur) *materia* , &c. eſt panis , & vinum , & aqua , ſed tanquam ex phraſi locutionis utriuſque diverſa innuens aliquam differentiam illorum priorum ab aqua per reſpectum ad eſſe materiam , præelegit interjecto obliquo dicere , *cui aqua admiſceri debet.* Ac ſi per iſtum loquendi modum clarius dixiſſet . Panis , & vinum ſunt Euchariſtiæ materia directa , ideſt neceſſaria , aqua vero admixta vino eſt materia quodammodo obliqua, ideſt non ſic neceſſaria. *Secundo* vides : quomodo ex iis bene penſatis , & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur , atque confirmetur .

ARTICULUS VIII. 439

Utrum aqua debeat in magna quantitate apponi.

4. *d.* 11. *q.* 2. *ar.* 4. *q.* 4. *Et* 1. *cor.* 11. *lect.* 6.

AD Octavum ſic proceditur . Videtur, quod oporteat aquam in magna quantitate apponi . Sicut enim ſanguis de latere Chriſti ſenſibiliter fluxit, ita & aqua . unde dicitur Joan. 19. *Qui vidit teſtimonium perhibuit* : Sed aqua non poſſet ſenſibiliter eſſe in hoc Sacramento , niſi in magna quantitate poneretur. Ergo videtur, quod aqua debeat apponi in magna quantitate .

2. Præterea. Parva aqua multo vino admixta corrumpitur: Quod autem corruptum eſt, jam non eſt. Ergo idem eſt apponere parum de aqua in hoc ſacramento, & nihil apponere : Sed non licet nihil apponere. Ergo non licet parum apponere.

3. Præterea. Si ſufficeret parum apponere , per conſequens eſſet ſufficiens , quod gutta aquæ in totum dolium projiceretur: Sed hoc videtur ridiculum. Ergo non ſufficit, quod parva quantitas apponatur.

Sed Contra eſt, quod extra , de celebratione miſſarum (*cap.* 13.) dicitur : „ Pernicioſus in tuis partibus inolevit abuſus, videlicet quod in majori quantitate de aqua in ſacrificio ponitur , quam de vino ; cum ſecundum rationabilem conſuetudinem Eccleſiæ generalis plus in ipſo ſit de vino , quam de aqua ponendum.

Reſpondeo dicendum , quod circa aquam adjunctam vino , ſicut Innocentius tertius dicit in quadam Decretali, (*c. Cum Marthę. de celebr. Miſ.*) *triplex* eſt opinio . *Quidam* enim dicunt , quod aqua adjuncta vino per ſe manet , vino converſo in ſanguinem.

Sed hæc opinio ſtare non poteſt : quia in ſacramento altaris poſt conſecrationem nihil eſt niſi corpus, & ſanguis Chriſti . Sicut enim Ambroſ. dicit in lib. de officiis, (*hab. in lib. de initiand. c. 9. a med.*) „ Ante benedictionem alia ſpecies nominatur , poſt „ benedictionem corpus Chriſti ſignificatur ; „ alioquin non totum adoraretur veneratione latriæ.

Et ideo *alii* dixerunt, quod ſicut vinum convertitur in ſanguinem , ita aqua convertitur in aquam, quæ de latere Chriſti fluxit. Sed nec hoc rationabiliter dici poteſt : quia ſecundum hoc aqua ſeorſum conſecraretur a vino, ſicut vinum a pane.

Et ideo, ſicut ipſe dicit, (*ſc. Innocent. loc. cit.*) *aliorum* opinio probabilior eſt , qui dicunt , aquam converti in vinum, & vinum in ſanguinem. Hoc autem fieri non poſſet , niſi adeo modicum apponeretur de aqua, quod converteretur in vinum. Et ideo *ſemper tutius eſt parum de aqua apponere , & præcipue ſi vinum ſit debile* : quia ſi tanta fieret appoſitio aquæ, ut ſolveretur ſpecies vini, non poſſet perfici ſacramentum. Unde Julius I. Papa (*in decreto 7. to. 2. Concil.*) reprehendit quoſdam, qui pannum lineum muſto intinctum per totum annum ſervant, & in tempore ſacrificii aqua partem ejus lavant , & ſic offerunt.

Ad primum ergo dicendum, quod ſufficit ad ſacramenti hujus ſignificationem, quod ſentiatur aqua, cum apponitur vino : non autem oportet, quod ſit ſenſibilis poſt mixtionem.

Ad ſecundum dicendum, quod ſi aqua omnino non apponeretur , totaliter excluderetur ſignificatio : ſed cum aqua in vinum convertitur , ſignificatur, quod populus Chriſto incorporatur.

Ad tertium dicendum , quod ſi aqua apponeretur dolio, non ſufficeret ad ſignificationem hujus ſacramenti : ſed oportet aquam vino apponi circa ipſam celebrationem ſacramenti.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo* : quomodo per rationem oſtendas , merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, Papa, & Concilio, quod aqua non in magna, ſed in parva quantitate , debet apponi in calice . A Papa quidem *Honorio III.* extra de celebr. Miſſ. *Pernicioſus error* , &c. *ut in arg. cont.* Ratio autem , quod talis error ſit pernicioſus , conſtat ex ſupradictis in probat. concl. & ex *a. 6.* a Conc. autem *Flor.* ut ſupra in *exam. poſt ad ſecundum* & *a. 6. append.* per ly *paulu-*

ſulum, & ly *modiciſſima*. Ex quibus verbis patet etiam cæcutientibus, & quod Concilii mens eſt, quod aqua mixta convertatur in vinum, & quod hoc ideo præcipit (ſicut etiam *Honorius* ſup.) ut aqua infallibiliter converti poſſit, atque convertatur in vinum. A ſcripturis vero per hoc, quod dicitur Joan. 1. „ Pater ſancte ſerva eos, quos dediſti mihi, ut ſint „ unum, ſicut & nos. Non pro his rogo tantum, „ ſed pro his, qui credituri ſunt per verbum eorum „ in me, ut & ipſi in nobis unum ſint. „ Per hæc enim verba Salvatoris noſtri Chriſti, ſi ad materiam præſentem (ut poteſt, & debet) applicentur, inſtruimur, quod aqua vino mixta in vinum convertenda eſt, & quod ideo in modiciſſima quantitate eſt apponenda ipſi. Dixi ly *ut poteſt*, *& debet*: quia *Innoc. III.* ſic facto ſuo nos docuit, dum ait extra, de celebratione Miſſarum. c. *cum Marth.* „ Inter opinio„ nes prædictas illa probabilior judicatur, quæ aſ„ ſerit aquam cum vino in ſanguinem tranſmutari. „ Nam, cum aquæ multæ ſint populi multi, juxta „ quod alibi legitur: Beati, qui ſeminant ſuper a„ quas; ideo vino aqua unitur, ut Chriſto populus „ adunetur. Per hoc enim, quod ſuſcepit ipſe de „ noſtro, & accepimus ipſi de ſuo, tam inſolubili „ nexu conjungimur, ut, qui eſt unum cum patre „ per ineffabilem unitatem, fiat unum nobiſcum per „ admirabilem unionem, ac per hoc, ipſo commu„ niter mediante, cum patre unum efficimur. Pa„ ter, inquit, ſancte ſerva eos, quos dediſti mihi, „ &c. ut ſupra. Hæc ibi. Ubi expone ly *aquam cum vino in ſanguinem tranſmutari*, ideſt vinum, quod ſibi aquam incorporavit, ideſt in quod aqua jam eſt converſa. Non enim duo tranſeunt in ſanguinem, ſed unum tantum, ideſt vinum prædictum. Nam, quia in vinum converſio aquæ facta veraciter præſupponitur a Papa, dum ſolum vinum poſtea in ſanguinem convertitur, aquam cum vino in ſanguinem tranſmutari, ab ipſo dicitur. Hinc fit, quod, ſtante etiam veritate iſtius dicti ſummi Pontificis, prout declarata eſt, numquam legis in deciſionibus fidei factis poſtea, puta a Conciliis *Viennenſi*, *Florentino*, *Tridentino*, quod aqua convertatur in ſanguinem, ſed tantum, quod vinum convertatur in illam. *Secundo* vides, &c.

QUÆSTIO LXXV.

De converſione panis, & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti, in octo articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de converſione panis, & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti.

Et circa hoc quæruntur octo.

Primo. Utrum in hoc ſacramento ſit corpus Chriſti ſecundum veritatem, an ſolum ſecundum figuram, vel ſicut in ſigno.
Secundo. Utrum in hoc ſacramento remaneat ſubſtantia panis, & vini poſt conſecrationem.
Tertio. Utrum ſubſtantia panis, vel vini poſt conſecrationem hujus ſacramenti annihiletur, aut in priſtinam materiam reſolvatur.
Quarto. Utrum panis poſſit converti in corpus Chriſti.
Quinto. Utrum in hoc ſacramento poſt converſionem remaneant accidentia panis, & vini.
Sexto. Utrum, facta conſecratione, remaneat in hoc ſacramento forma ſubſtantialis panis.
Septimo. Utrum iſta converſio fiat in inſtanti.
Octavo. Utrum hæc ſit falſa: Ex pane fit corpus Chriſti.

ARTICULUS I. 440

Utrum in hoc Sacramento ſit corpus Chriſti ſecundum veritatem.

Sup. q. 65. a. 3. cor. prin. & inf. q. 76. per totam. Et 4. d. 1. princ. Et 4. con. c. 61. Et. 1. Corinth. 11.

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod in hoc ſacramento non ſit corpus Chriſti ſecundum veritatem, ſed ſolum ſecundum figuram, vel ſicut in ſigno. Dicitur enim Joan. 6. quod dum Dominus dixiſſet, *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem*, &c. multi ex diſcipulis ejus audientes dixerunt: *Durus eſt hic ſermo*: quibus ipſe dixit: *Spiritus eſt, qui vivificat; caro non poteſt quicquam*: quaſi diceret, ſecundum expoſitionem Auguſt. ſuper Pſal. 98. (*parum a med. to. 8.*) „ Spiritua-
„ li-

„ liter intelligite, quæ locutus ſum : non hoc cor-
„ pus, quod videtis, manducaturi eſtis, & bibituri
„ illum ſanguinem, quem fuſuri ſunt, qui me cru-
„ cifigent: Sacramentum autem, quod vobis com-
„ mendavi, ſpiritualiter intellectum vivificabit vos;
„ caro autem non prodeſt quicquam.

2. Præterea. Dominus dicit Matth. ult. *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* quod exponens Auguſt. (*Tract.* 30. *in Joan. a princ. to.* 9.) dicit: „ Donec ſæculum finia-
„ tur, ſurſum eſt Dominus; ſed tamen & hic nobi-
„ ſcum eſt veritas Domini. corpus enim, in quo re-
„ ſurrexit, in uno loco oportet eſſe; veritas autem
„ ejus ubique diffuſa eſt. Non ergo ſecundum veritatem eſt corpus Chriſti in hoc ſacramento, ſed ſolum ſicut in ſigno.

3. Præterea. Nullum corpus poteſt eſſe ſimul in pluribus locis, cum nec angelo hoc conveniat: eadem enim ratione poſſet eſſe ubique. Sed corpus Chriſti eſt verum corpus, & eſt in cœlo. Ergo videtur, quod non ſit ſecundum veritatem in ſacramento altaris, ſed ſolum ſicut in ſigno.

4. Præterea. Sacramenta Eccleſiæ ad utilitatem fidelium ordinantur. Sed ſecundum Gregorium in quadam Homilia, (*ſc.* 28. *in Euangel. a princ.*) Regulus reprehenditur, quod quærebat corporalem Chriſti præſentiam: Apoſtoli etiam impediebantur recipere Spiritum ſanctum, propter hoc quod affecti erant ad ejus præſentiam corporalem, ut Auguſt. dicit ſuper illud Joan. 16. *Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos.* (*Tract.* 94. *in Joan. a med. tom.* 9.) Non ergo Chriſtus ſecundum præſentiam corporalem eſt in ſacramento altaris.

Sed Contra eſt, quod Hilarius dicit in 8. de Trin. (*inter princ. & med.*) „ De veritate carnis, & ſan-
„ guinis Chriſti non eſt relictus ambigendi locus:
„ nunc enim & ipſius Domini profeſſione, & fide
„ noſtra caro ejus vere eſt cibus, & ſanguis ejus ve-
„ re eſt potus. „ & Ambr. dicit 6. de ſacramentis: (*c.* 1. *in prin.*) *Sicut verus Dei filius eſt Dominus Jeſus Chriſtus; ita vera Chriſti caro eſt, quam accipimus, & verus ſanguis ejus eſt potus.*

Reſpondeo dicendum, quod *verum corpus Chriſti, & ſanguinem eſſe in hoc ſacramento, neque ſenſu, neque intellectu deprehendi poteſt,* † Al. deeſt ly intellectu † *ſed ſola fide*, quæ auctoritati divinæ innititur. Unde ſuper illud Luc. 22. *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur,* dicit Cyrillus: (*hab. in Catena D. Th.*) *Non dubites an hoc verum ſit; ſed po-*

tius ſuſcipe verba Salvatoris in fide. cum enim ſit veritas, non mentitur.

Hoc autem conveniens eſt, *primo* quidem perfectioni novæ legis. Sacrificia enim veteris legis illud verum ſacrificium paſſionis Chriſti continebant ſolum in figura, ſecundum illud Hebr. 10. *Umbram habens lex futurorum bonorum, non ipſam rerum imaginem.* Et ideo oportuit, ut aliquid plus haberet ſacrificium novæ legis a Chriſto inſtitutum; ut ſcil. contineret ipſum Chriſtum paſſum, non ſolum in ſignificatione, vel figura, ſed etiam in rei veritate. Et ideo hoc ſacramentum, quod ipſum Chriſtum realiter continet, ut Dionyſ. dicit 3. capit. Eccl. Hierarch. (*verſ. fin.*) eſt perfectivum omnium aliorum ſacramentorum, in quibus virtus Chriſti participatur. *Secundo* hoc competit charitati Chriſti, ex qua pro ſalute noſtra corpus verum noſtræ naturæ aſſumpſit. Et quia maxime proprium amicitiæ eſt convivere amicis, ut Philoſ. dicit 9. Ethic. (*cap.* 12. *tom.* 5.) ſui præſentiam corporalem nobis repromittit in præmium, dicens Matth. 24. *Ubi fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.* Interim tamen nec ſua præſentia corporali nos in hac peregrinatione deſtituit; ſed per veritatem corporis, & ſanguinis ſui nos ſibi conjungit in hoc ſacramento. Unde ipſe dicit Joan. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo.* Unde hoc ſacramentum eſt maximæ charitatis ſignum, & noſtræ ſpei ſublevamentum ex tam familiari conjunctione Chriſti ad nos. *Tertio* hoc competit perfectioni fidei, quæ ſicut eſt de divinitate Chriſti, ita eſt de ejus humanitate, ſecundum illud Joan. 14. *Creditis in Deum, & in me credite.* Et quia fides eſt inviſibilium, ſicut divinitatem ſuam nobis exhibet Chriſtus inviſibiliter, ita & in hoc ſacramento carnem ſuam nobis exhibet inviſibili modo.

Quæ quidam non attendentes poſuerunt, corpus, & ſanguinem Chriſti non eſſe in hoc ſacramento niſi ſicut in ſigno: quod eſt tanquam hæreticum abjiciendum, utpote verbis Chriſti contrarium. Unde & Berengarius, qui primus hujus erroris auctor fuerat, poſtea coactus eſt ſuum errorem revocare, & veritatem fidei confiteri. (*ut hab. c. Ego Berengarius, de conſecrat. diſt.* 2.)

Ad primum ergo dicendum, quod ex hac auctoritate prædicti hæretici occaſionem errandi ſumpſerunt male verba Auguſt. intelligentes. Cum enim Auguſt. dicit, *Non hoc corpus, quod videtis, manducaturi eſtis*, non intendit excludere veritatem corporis Chriſti,

ſti, ſed quod non erat manducandum in hac ſpecie, in qua ab eis videbatur. Per hoc autem quod ſubdit, *Sacramentum quod vobis commendavi, ſpiritualiter intellectum vivificabit vos*, non intendit quod corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento ſolum ſecundum myſticam ſignificationem, ſed *ſpiritualiter* dicit, ideſt *inviſibiliter, & per virtutem Spiritusſancti.* Unde ſuper Joan. exponens id quod dicitur, *Caro non prodeſt quicquam*, (*Tract.* 27. *parum ante med. tom.* 9.) dicit: „ Sed quomodo illi intellexerunt: Carnem quippe ſic intellexerunt manducandam, quomodo in cadavere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo ſpiritu vegetatur. Accedat ſpiritus ad carnem, & prodeſt plurimum. nam ſi caro nihil prodeſſet, Verbum caro non fieret, ut habitaret in nobis.

Ad ſecundum dicendum, quod verbum illud Auguſtini, & omnia ſimilia ſunt intelligenda de corpore Chriſti, ſecundum quod videtur in propria ſpecie; ſecundum quod etiam ipſe Dominus dicit Matth. 26. *Me autem non ſemper habebitis:* Inviſibiliter tamen ſub ſpeciebus hujus ſacramenti eſt, ubicumque hoc ſacramentum perficitur.

Ad tertium dicendum, quod corpus Chriſti non eſt eo modo in hoc ſacramento, ſicut corpus in loco, quod ſuis dimenſionibus loco commenſuratur, ſed quodam ſpeciali modo, qui eſt proprius huic ſacramento. Unde dicimus, quod corpus Chriſti eſt in diverſis altaribus, non ſicut in diverſis locis, ſed ſicut in ſacramento: per quod non intelligimus quod Chriſtus ſit ibi ſolum ſicut in ſigno, licet ſacramentum ſit in genere ſigni; ſed intelligimus, corpus Chriſti hic eſſe, ſicut dictum eſt, (*in cor. art.*) ſecundum modum proprium huic ſacramento.

Ad quartum dicendum, quod ratio illa procedit de præſentia corporis Chriſti, prout eſt præſens per modum corporis, ideſt prout eſt in ſua ſpecie viſibili, non autem prout eſt ſpiritualiter, ideſt inviſibili modo, & virtute ſpiritus. Unde Aug. dicit ſuper Joan. (*Tract.* 27. *cir. med. tom.* 9.) „ Si intellexiſti ſpiritualiter verba Chriſti de carne ſua, ſpiritus, & vita tibi ſunt: ſi intellexiſti carnaliter, etiam ſic ſpiritus, & vita ſunt, ſed tibi non ſunt.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſes *Berengarii* dicentis: In Euchariſtiæ ſacramento carnem filii Dei non vere, ſed tan-

tantum in ſigno, & figura contineri. Item addentis: *Hoc eſt corpus meum*, ſic eſſe intelligendum; ut Paulus intelligit illud, *Petra erat Chriſtus*. Et *Oecolampadii*, *ac Joannis Uvicleff*, dicentium: In Euchariſtiæ ſacramento non eſſe Chriſtum identice, & realiter in propria perſona. Et *Albigenſium* dicentium: In Euchariſtiæ ſacramento non aliter eſſe corpus Chriſti, quam in alia qualibet re. Et *Anabaptiſtarum* dicentium: In Euchariſtiæ ſacramento non eſſe realem Chriſti præſentiam. Et *Energicorum* dicentium: In Euchariſtia non ipſum corpus, ſed virtutem corporis, eſſe. Et *Calvini* hoc, tanquam erroneum, Papiſtis (ut injurioſe ait) imponentis, atque abjurantis: videlicet, quod tranſubſtantiatio ſit in pane, & vino, ita, ut ipſemet Chriſtus ſit ibi in carne, ſanguine, & oſſibus (ut de *Calvini* hoc riſu patet ex ſuo libello contra acta Concilii *Trid.*) *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, illas hæreſes merito condemnari a Concil. *Florent.* in conſt. ſuper union. Armenor. „ Totus Chriſtus continetur „ ſub ſpecie panis, & totus ſub ſpecie vini. Sub „ qualibet quoque parte hoſtiæ conſecratæ, & vini „ conſecrati (ſeparatione facta) totus eſt Chriſtus. „ Hæc ibi. Item a Concil. *Lateran.* maximo ſub *Innocentio III. in de* ſum. Trin. & fide cath. c. *firmiter credimus*. „ Una eſt fidelium univerſalis Eccleſia, „ extra quam nullus omnino ſalvatur. In qua idem „ ipſe ſacerdos eſt ſacrificium Jeſus Chriſtus: cujus „ corpus, & ſanguis in ſacramento altaris ſub ſpeciebus panis, & vini veraciter continentur; tranſubſtantiatis pane in corpus, & vino in ſanguinem, poteſtate divina: *Hæc ibi*. Item a Papa „ Urbano IV. Alia, quorum memoriam agimus, „ ſpiritu, menteque complectimur: ſed non propter „ hoc realem eorum præſentiam obtinemus. In hac „ vero ſacramentali Chriſti commemoratione Jeſus „ Chriſtus ſub alia quidem forma, in propria vero „ ſubſtantia eſt nobiſcum. „ Hæc ille: quæ recitantur a Papa *Clemente V.* in Concilio *Viennenſi*, & conſequenter ab eiſdem ſolemniter acceptantur: ut patet in lib. Clementinarum, de reliq. & vener. ſanct. cap. *ſi Dominum*. Vide tu totum illud capitulum, quoniam memoratu per omnia digniſſimum eſt: & ad multa D. Thom. in ſupra, & infra, articulis pluribus dicta confirmanda facit. Item a Concilio *Conſtantienſi* per hoc, quod *Seſſ.* 8. poſtquam hæreſim illam *Joannis Uvicleff* recitaverat, pronunciat ipſum hæreticum, ejuſdemque memoriam condemnat, & mandat exhumari oſſa ipſius, atque cremari, ut ibi

pa-

patet. Item a Concilio *Trid.* ſeſſ. 13. c. 1. „ Docet
„ ſancta Synodus aperte, ac ſimpliciter profitetur:
„ in almo ſanctæ Euchariſtiæ ſacramento poſt panis,
„ & vini conſecrationem Dominum noſtrum Jeſum
„ Chriſtum, verum Deum, atque hominem, vere,
„ realiter, ac ſubſtantialiter ſub ſpecie illarum re-
„ rum ſenſibilium contineri. Ita majores noſtri o-
„ mnes, quotquot in vera Chriſti Eccleſia fuerunt,
„ qui de ſanctiſſimo hoc ſacramento diſſeruerunt, a-
„ pertiſſime profeſſi ſunt: hoc tam admirabile ſacra-
„ mentum in ultima cœna Redemptorem noſtrum
„ inſtituiſſe, cum poſt panis, vinique benedictio-
„ nem, ſe ſuum ipſius corpus, ac ſanguinem illis
„ præbere, diſertis, ac perſpicuis verbis teſtatus eſt.
„ Quæ verba a ſanctis Euangeliſtis commemorata,
„ & a D. Paulo poſtea repetita, cum propriam illam
„ & apertiſſimam ſignificationem præferant, ſecun-
„ dum quam a Patribus intellecta ſunt, indigniſſi-
„ mum ſane flagitium eſt, a quibuſdam contentioſis,
„ & pravis hominibus ad fictitios, & imaginarios
„ tropos, quibus veritas carnis, & ſanguinis Chriſti
„ negatur, contra univerſum Eccleſiæ ſenſum detor-
„ queri: quæ, tanquam columna, & firmamentum
„ veritatis, hæc ab impiis hominibus excogitata
„ commenta, velut Satanica, deteſtata eſt, grato
„ ſemper, & memore animo præſtantiſſimum hoc
„ Chriſti beneficium agnoſcens. *Hæc ibi*. *Et can.*
„ 1. Si quis negaverit, in ſanctiſſimæ Euchariſtiæ
„ ſacramento contineri vere, realiter, & ſubſtantia-
„ liter, corpus, & ſanguinem, una cum anima, &
„ divinitate Domini noſtri Jeſu Chriſti, ac proinde
„ totum Chriſtum: ſed dixerit, tantummodo eſſe in
„ eo, ut in ſigno, vel figura, aut virtute: anathe-
„ ma ſit. Hæc ibi. Item a Concil. *Epheſino primo*;
quod cum aliis tribus primis, ſcilicet *Nicæno primo*,
Conſtantinopolitano primo, & *Chalcedonenſi*, venera-
tur B. Gregorius, ut quatuor Euangelia, diſt. 15. c.
ſicut. In quadam enim epiſtola inter acta ipſius Con-
cilii, cui vice ſummi Pontificis præſidebat Cyrillus,
legitur ſic. „ Religioſo, ac Deo amabili conſacerdo-
„ ti Neſtorio Cyrillus, & quicumque ſunt apud E-
„ pheſi Synodum. *Et infra*. Ad myſticas benedi-
„ ctiones accedimus, & ſanctificamur participes ſan-
„ cti corporis, & pretioſi ſanguinis Chriſti, omnium
„ noſtrum redemptoris effecti; non ut communem
„ carnem percipientes, quod abſit, neque ut viri
„ ſanctificati, & verbo conjuncti ſecundum dignita-
„ tis unitatem, aut ſicut divinam poſſidentis habi-
„ tationem: ſed vere vivificatricem, & ipſius verbi
„ pro-

„ propriam factam. Vita enim naturaliter, ut Deus, „ exiſtens, quia proprie carni unitus eſt; vivificatricem eam eſſe profeſſus eſt. Et ideo, quamvis „ dicat ad nos: Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem: non tamen „ eam, ut hominis unius ex nobis, exiſtimare debemus. Quomodo enim juxta naturam ſuam vivificatrix eſſe poterit caro hominis? Sed, ut vere propriam ejus factam, qui propter nos filius „ hominis eſt factus, & vocatus. „ Hæc ibi. Ubi & univerſaliter damnantur hæreſes prædictæ, dicendo, carnem Chriſti vere eſſe in ſacramento altaris; & ſpecialiter damnatur hæreſis *Neſtorii*, dicendo, carnem Chriſti ibi eſſe non tanquam hominis juſti conjuncti Deo ſolum per dignitatem, vel inhabitationem, ſed tanquam hominis, & veri Dei. Quod, ut melius intelligas, recordare; quod *Neſtorius* ponebat in Chriſto *duas* perſonas, *unam* divinam, *alteram* humanam, tamen, ut hominis inter homines antonomaſtice juſti. Cujus hæreticam phantaſiam, & ejus damnationem, diffuſius vide in 3. *de Salv. articulorum num.* 111. 144. *cum Elucidat.* Cæterum, quod ad *Calvinum* attinet, ultra prædictas ejus temeritatis hæreticalis damnationes a tota Chriſti vera Eccleſia ſæpius factas, vide ſpecialiter ejus vitam in *Addit. qu.* 68. *ar.* 4. *appen.* recitatam; quæ hujus rei, ſc. ipſum tantarum, & amplius, damnationum, eſſe digniſſimum, teſtis eſt graviſſimus. Ex eadem vita etiam percipies, quam optime *Calvino* irridenti applicetur illud Prov. 10. *quaſi per riſum ſtultus operatur ſcelus*; & illud Prov. 26. *Sapientior ſibi ſtultus videtur, ſeptem viris loquentibus ſententias*; & illud Moyſi ad Chore, & ad omnem globum ejus ſacerdotium ſibi injuſtiſſime vendicantem, & ſtantem contra Dominum Num. 16. *Multum erigimini filii Levi*; & illud 2. *Pet.* 3. „ Venient in noviſſimis diebus in deceptione illuſores juxta proprias concupiſcentias ambulantes; *&* „ *illud Judæ* 1. In noviſſimis temporibus venient illuſores ſecundum deſideria ſua ambulantes in impietatibus, qui ſegregant ſemetipſos, animales, „ ſpiritum non habentes; „ & tandem illud Prov. 3. *Dominus ipſe deludet illuſores*. *Tertio* vides: quomodo, ex iis, &c.

AR-

ARTICULUS II. 441

Utrum in hoc Sacramento remaneat ſubſtantia panis, & vini poſt conſecrationem.

Inf. ar. 6. co. & q. 77. a. 1. & 5. & 4. d. 11. q. 1. a. 1. q. 1. & d. 12. q. 1. a. 1. q. 3. & 4. cont. c. 63. princ. & quol. 7. art. 9. & qu. 9. a. 5. ad 3. & 1. Cor. 11. lect. 4. & 5.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod in hoc Sacramento remaneat ſubſtantia panis, & vini poſt conſecrationem. Dicit enim Damaſc. in 4. lib. (*orth. fid. cap. 14. cir. med.*) *Quia conſuetudo eſt hominibus comedere panem, & vinum bibere, conjugavit ei Deus divinitatem, & fecit ea corpus, & ſanguinem ſuum: Et ita panis communicationis non panis ſimplex eſt, ſed unitus divinitati*. Sed conjugatio eſt rerum actu exiſtentium. Ergo panis, & vinum ſimul ſunt in hoc ſacramento cum corpore, & ſanguine Chriſti.

2. Præterea. Inter Eccleſiæ ſacramenta debet eſſe conformitas: Sed in aliis ſacramentis ſubſtantia materiæ manet; ſicut in Baptiſmo ſubſtantia aquæ, & in Confirmatione ſubſtantia chriſmatis. Ergo & in hoc ſacramento ſubſtantia panis, & vini manet.

3. Præterea. Panis, & vinum aſſumuntur in hoc ſacramento, inquantum ſignificant eccleſiaſticam unitatem; prout *unus panis fit ex multis granis, & unum vinum ex multis racemis*, ut Auguſtinus dicit in lib. de Symbolo: (*hab. Tract. 26. in Joan. aliqu. ante fin. to. 9.*) Sed hoc pertinet ad ipſam ſubſtantiam panis, & vini. Ergo ſubſtantia panis, & vini remanet in hoc ſacramento.

Sed Contra eſt, quod Ambroſ. dicit in lib. 4. de Sacramentis: (*implic. c. 4. & l. 6. c. 1.*) *Licet figura panis, & vini videatur; tamen nihil aliud, quam caro Chriſti, & ſanguis poſt conſecrationem credenda ſunt*.

Reſpondeo dicendum, quod quidam poſuerunt, poſt conſecrationem ſubſtantiam panis, & vini in hoc ſacramento remanere.

Sed hæc poſitio ſtare non poteſt. *Primo* quidem, quia per hanc poſitionem tollitur veritas hujus ſacramenti; ad quam pertinet ut verum corpus Chriſti in hoc ſacramento exiſtat, quod quidem ibi non eſt ante conſecrationem. Non autem aliquid poteſt

eſt eſſe alicubi, ubi prius non erat, niſi vel per loci mutationem, vel per alterius converſionem in ipſum, ſicut in domo aliqua de novo incipit eſſe ignis, aut quia illuc defertur, aut quia ibi generatur. Manifeſtum eſt autem, quod corpus Chriſti non incipit eſſe in hoc ſacramento per motum localem. *Primo* quidem, quia ſequeretur, quod deſineret eſſe in cœlo. non enim quod localiter movetur, pervenit de novo ad aliquem locum, niſi deſerat priorem. *Secundo*, quia omne corpus localiter motum pertranſit omnia media: quod hic dici non poteſt. *Tertio*, quia impoſſibile eſt, quod unus motus ejuſdem corporis localiter moti terminetur ſimul ad diverſa loca: cum tamen in pluribus locis corpus Chriſti ſub hoc ſacramento ſimul eſſe incipiat. Et ideo relinquitur, quod non poſſit aliter corpus Chriſti incipere eſſe de novo in hoc ſacramento, niſi per converſionem ſubſtantiæ panis in ipſum: quod autem convertitur in aliquid, facta converſione, non manet. Unde relinquitur, quod ſalva veritate hujus ſacramenti, ſubſtantia panis poſt conſecrationem remanere non poſſit.

Secundo, quia hæc poſitio contrariatur formæ hujus ſacramenti, in qua dicitur: *Hoc eſt corpus meum* quod non eſſet verum, ſi ſubſtantia panis ibi remaneret: nunquam enim ſubſtantia panis eſt corpus Chriſti: ſed potius eſſet dicendum: *Hic eſt corpus meum*.

Tertio, quia contrariatur venerationi hujus ſacramenti, ſi aliqua ſubſtantia creata eſſet ibi, quæ non poſſet adoratione latriæ adorari.

Quarto, quia contrariatur ritui Eccleſiæ, ſecundum quem poſt corporalem cibum non licet ſumere corpus Chriſti; cum tamen poſt unam hoſtiam conſecratam liceat ſumere aliam. Unde *hæc poſitio vitanda eſt tanquam hæretica*.

Ad primum ergo dicendum, quod Deus conjugavit divinitatem ſuam, ideſt divinam virtutem, pani, & vino, non ut remaneant in hoc ſacramento, ſed ut faciat inde corpus, & ſanguinem ſuum.

Ad ſecundum dicendum, quod in aliis ſacramentis non eſt ipſe Chriſtus realiter, ſicut in hoc ſacramento. Et ideo in aliis ſacramentis manet ſubſtantia materiæ, non autem in iſto.

Ad tertium dicendum, quod ſpecies, quæ remanent in hoc ſacramento, ut infra dicetur, (*q.* 77. *a.* 3. *&* 4.) ſufficiunt ad ſignificationem hujus ſacramenti. nam per accidentia cognoſcitur ratio ſubſtantiæ.

AP-

APPENDIX.

Ex art. habes *primo* : quomodo per rationem interimas hæreſes *Joan. Uvicleff*, ut refertur in Concil. *Conſtantienſi ſeſſ.* 8. dicentis: quod in ſacramento altaris remanet ſubſtantia materialis panis, & vini. Et *Lutheri* dicentis; in Euchariſtia poſt conſecrationem remanere panem, & vinum: nihilominus veras eſſe has propoſitiones: „ Panis eſt cor-„ pus Chriſti, vinum eſt ſanguis Chriſti; Nullam „ enim, *inquit*, tranſubſtantiationis mentionem fe-„ cerunt Euangeliſtæ. „ Et *Carloſtadii* dicentis: in Euchariſtia poſt conſecrationem ſubſtantiam panis, & vini remanere. Et *Adeſſenariorum*; ex quibus *alii* dicunt, quod corpus Domini eſt cum pane; *alii*, quod in pane: *alii*, quod circa panem, *alii*, quod ſub pane, ut Pillulæ in ovo reconditæ, & farina ſub Paſtillo. Unde etiam hi hæretici ultimi vocantur *Paſtillarii*. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, has merito damnari a Concilio *Lateran.* ſub *Innocentio III.* ut patet *ar.* 1. *appen.* Impoſſibile enim cum ſit, rem tranſubſtantiatam in aliud remanere in ſeipſa, conſtat manifeſte: quod, dum Concilium illud explicite dicit, ly *tranſubſtantiatis pane in corpus*, & *vino in ſanguinem*, ſimul neceſſario dicit implicite, quod ſubſtantia panis, & vini materialis nec remanet, nec remanere poteſt. Mentitur vero non minus impudentiſſime, quam imprudentiſſime *Lutherus*, dicendo; quod nullam tranſubſtantiationis mentionem fecerint Euangeliſtæ, quoniam implicitam ipſius mentionem & fecerunt, & neceſſario fecerunt. Per hoc ſiquidem, quod afferunt: Chriſtum acceptis, & benedictis pane, & vino dixiſſe: *Hoc eſt corpus meum*, &: *Hic eſt ſanguis meus*: per hoc, inquam, aſſertum ſimul de neceſſitate virtualiter aſſerunt; quod ibi, ſcil. inter panem, & corpus Chriſti, inter vinum, & ſanguinem Chriſti, fuit tranſubſtantiatio. Alioquin intelligibile eſſe non poſſet; quomodo panis porrectus diſcipulis exiſtente corpore Chriſti localiter in alio loco, puta ad menſam recumbendo, ſit corpus Chriſti; & vinum, exiſtente ſanguine Chriſti localiter in alio loco, puta in corpore ejus recumbente ad menſam, ſit ſanguis ipſius. Nunc autem, ideſt poſita tranſubſtantiatione ab Euangeliſtis neceſſario cointellecta, & panis in corpus Domini, & vini in ſanguinem ejus, non eſt impoſſibile intelligere verum eſſe ly *Hoc eſt corpus meum*,

& ly *Hic eſt ſanguis meus*; etiam dum Chriſtus actu localiter eſſet ad menſam recumbens. Non enim implicatur illa contradictio in hoc intellectu, ſcil. quod Corpus Chriſti ſit localiter in uno loco tantum, & dum localiter ibi eſt, ſit ſacramentaliter, ideſt per tranſubſtantiationem prædictam in aliis pluribus locis, ut patet *ar.* 1. *ad tertium*, *cum Elucid. uſque ad quartum*, cum tamen contradictio, & maxima quidem, implicetur in intellectu iſto, ſcilicet, quod corpus Chriſti ſit localiter in uno loco, & dum localiter ibi eſt, ſit, vel etiam poſſit eſſe in aliquo alio loco localiter, ideſt quod incipiat alibi eſſe per motum localem, & per conſequens, quod propriis ſuis dimenſionibus loco illi de novo acquiſito commenſuretur, ut patet in tex. cor. a principio uſque ad ly *impoſſibile*, *quod unus motus ejuſdem corporis localiter moti terminetur ſimul ad diverſa loca.* Ceterum in eo, quod addit *Lutherus*, ſcil. quod, remanentibus pane, & vino, veræ ſunt hæ propoſitiones: *Panis eſt corpus Chriſti*, *vinum eſt ſanguis Chriſti*, demonſtrat ſe aut loqui hic per tropos; id, quod flagitioſiſſimum eſt, *ar.* 1. *app.* ex Concil. *Trident.* aut eſſe de numero inſenſatorum illorum; qui ſecundum Philoſ. in Metaph. oppoſita primorum principiorum poſſunt ore proferre, licet corde concipere non poſſint. Inconceptibilia enim ſunt & hæc: ſicut & illa, Panis eſt corpus Chriſti, vinum eſt ſanguis Chriſti, niſi tranſubſtantiatione data, ut ſupra, de Euangeliſtis loquendo, diximus. In *Luthero* igitur uno, tanquam in exemplo, vide: ſi non omnia hæreticorum phantaſiata dogmata ſunt, & monſtra; &, ut ait Concilium *Nicænum* 2. *can.* 9. puerilia, ludibria, furioſaque dicta, ac ſcripta. Item merito damnari a Concil. *Flor.* in conſtitut. ſuper uni. Armenor. dicente: *Ipſorum verborum virtute ſubſtantia panis in corpus Chriſti*, & *ſubſtantia vini in ſanguinem convertuntur*. Hæc ibi. Diſcurre hinc, ut ſupra ad propoſitum: & aperte cognoſces, quod Concilium hoc in illo a ſe explicato fidei dogmate ſubintellexit neceſſario & hoc aliud, ſcil. ſubſtantia materialis panis, & vini non remanet. Ad virtutem enim illorum verborum, qua virtute converſio illa fit, conſequitur de infallibili neceſſitate; quod panis, & vini ſubſtantia poſt conſecrationem nec remaneat, nec remanere poſſit; immo nec fingi, niſi apud inſenſatos, terminorumque penitus ignaros, quod remaneat. Item merito damnari a Concilio *Tridentino* ſeſſ. 13. canon. 2. „ Si quis dixerit: in ſacroſancto Eu-

„ cha-

„ chariſtiæ ſacramento remanere ſubſtantiam panis, „ & vini una cum corpore, & ſanguine Domini „ noſtri Jeſu Chriſti: anathema ſit. „ Hæc ibi. Item a D. Ambroſio: ut *in arg. cont. Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS III. 442

Utrum ſubſtantia panis, vel vini poſt conſecrationem hujus ſacramenti annihiletur.

4. d. 11. q. 1. a. 2. & 4. cont. c. 63. pr. Et quol. 5. a. 1. Et quol. 9. ar. 5. ad 3. Et 1. Co. 11. lect. 5.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod ſubſtantia panis poſt conſecrationem hujus ſacramenti annihiletur, aut in priſtinam materiam reſolvatur. Quod enim eſt aliquid corporale, oportet alicubi eſſe: Sed ſubſtantia panis, quæ eſt quiddam corporale, non manet in hoc ſacramento, ut dictum eſt: (*a. præc.*) nec etiam eſt dare aliquem locum, ubi ſit. Ergo non eſt aliquid poſt conſecrationem. Igitur aut eſt annihilata, aut in præjacentem materiam reſoluta.

2. Præterea. Illud quod eſt terminus *a quo* in qualibet mutatione, non remanet, niſi forte in potentia materiæ: ſicut cum ex aere fit ignis, forma aeris non manet niſi in potentia materiæ: & ſimiliter quando ex albo fit nigrum: Sed in hoc ſacramento ſubſtantia panis, aut vini ſe habet ſicut terminus *a quo*, corpus autem, vel ſanguis Chriſti ſicut terminus *ad quem*. dicit enim Ambroſ. in lib. de officiis: (*hab. l. de initiand. c. 9. a med.*) *Ante benedictionem illa ſpecies nominatur, poſt benedictionem corpus Chriſti ſignificatur*. Ergo, facta conſecratione, ſubſtantia panis, vel vini non manet, niſi forte reſoluta in ſuam materiam.

3. Præterea. Oportet alterum contradictoriorum eſſe verum: Sed hæc eſt falſa: *Facta conſecratione, ſubſtantia panis, vel vini eſt aliquid*. Ergo hæc eſt vera: *Subſtantia panis, vel vini eſt nihil*.

Sed Contra eſt, quod Auguſtinus dicit in lib. 83. QQ. (*q. 21. t. 4.*) *Deus non eſt cauſa tendendi in non eſſe*: Sed hoc ſacramentum divina virtute perficitur. Ergo in hoc ſacramento non annihilatur ſubſtantia panis, aut vini.

Reſpondeo dicendum, quod quia ſubſtantia panis,

nis, vel vini non manet in hoc ſacramento, quidam impoſſibile reputantes, quod ſubſtantia panis, vel vini in corpus, vel ſanguinem Chriſti convertatur, poſuerunt quod per conſecrationem ſubſtantia panis, vel vini vel reſolvatur in præjacentem materiam, vel quod annihiletur.

Præjacens autem materia, in quam corpora mixta reſolvi poſſunt, ſunt quatuor elementa. Non enim poteſt reſolutio fieri in materiam primam, ita quod ſine forma exiſtat: quia materia ſine forma eſſe non poteſt. Cum autem poſt conſecrationem nihil ſub ſpeciebus ſacramenti remaneat, niſi corpus, & ſanguis Chriſti, oportebit dicere, quod elementa, in quæ reſoluta eſt ſubſtantia panis, vel vini, inde diſcedant per motum localem: quod ſenſu perciperetur. Similiter etiam ſubſtantia panis, vel vini manet uſque ad ultimum inſtans conſecrationis: In ultimo autem inſtanti conſecrationis jam eſt ibi ſubſtantia corporis, vel ſanguinis Chriſti; ſicut in ultimo inſtanti generationis jam ineſt forma. Unde non erit dare aliquod inſtans, in quo ſit ibi præjacens materia. Non enim poteſt dici, quod paulatim ſubſtantia panis, vel vini reſolvatur in præjacentem materiam, vel ſucceſſive egrediatur de loco ſpecierum: quia ſi hoc inciperet fieri in ultimo inſtanti ſuæ conſecrationis; ſimul ſub aliqua parte hoſtiæ eſſet corpus Chriſti cum ſubſtantia panis: quod eſt contra prædicta; (*hic ſup. & a. præc.*) Si vero hoc incipiat fieri ante conſecrationem, erit dare aliquod tempus, in quo ſub aliqua parte hoſtiæ neque erit ſubſtantia panis, neque erit corpus Chriſti: quod eſt inconveniens. Et hoc ipſimet perpendiſſe videntur.

Unde poſuerunt illud ſub disjunctione, ſcilicet vel quod annihiletur, vel in præjacentem materiam reſolvatur.

Sed nec hoc poteſt eſſe: quia non eſt dare aliquem modum, quo corpus Chriſti verum eſſe incipiat in hoc ſacramento, niſi per converſionem ſubſtantiæ panis in ipſum; quæ quidem, converſio tollitur, poſita vel annihilatione ſubſtantiæ panis, vel reſolutione in præjacentem materiam. Similiter etiam non eſt dare, unde talis reſolutio vel annihilatio in hoc ſacramento cauſetur, cum effectus ſacramenti ſignificetur per formam: neutrum autem horum ſignificatur per hæc verba formæ: *Hoc eſt corpus meum*. Unde *patet*, *prædictam poſitionem eſſe falſam*.

Ad primum ergo dicendum, quod ſubſtantia panis,

nis, vel vini, facta conſecratione, neque ſub ſpeciebus ſacramenti manet, neque alibi; Non tamen ſequitur, quod annihiletur: convertitur enim in corpus Chriſti: ſicut non ſequitur, ſi aer, ex quo generatus eſt ignis, non ſit ibi, vel alibi, quod ſit annihilatus.

Ad ſecundum dicendum, quod forma, quæ eſt terminus *a quo*, non convertitur in aliam formam; ſed una forma ſuccedit alteri in ſubjecto. & ideo prima forma non remanet niſi in potentia materiæ. Sed hic ſubſtantia panis convertitur in corpus Chriſti, ut ſupra dictum eſt. (*in corp. & a. præc.*) Unde ratio non ſequitur.

Ad tertium dicendum, quod licet poſt conſecrationem hæc ſit falſa, *Subſtantia panis eſt aliquid*: id tamen, in quod ſubſtantia panis eſt converſa, eſt aliquid, & ideo ſubſtantia panis non eſt annihilata.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim (hæc a quibuſdam attribuitur Scoto 4. *diſt.* 11. *q.* 3. licet vix crediderim ego, virum talem habuiſſe hunc erroneum ſenſum in verbis illis. Quando tamen de viris hujuſmodi ſic agitur recolendum ſemper videtur eſſe illud B. Aug. *Errare poſſum, & hæreticus non ero*) dicentem: quod ſubſtantia panis, & vini annihilantur. Si enim in corpus, & ſanguinem Chriſti realiter convertitur (ut veriſſimum eſt) & non ſolum nominaliter, ſubſtantia panis, & vini: ipſa utique tendit ad eſſe reale, quod (in propoſito) eſt corpus Chriſti, & ſanguis: non autem tendit ad non eſſe. Impoſſibile igitur eſt, quod ſubſtantia illa, converſione prædicta manente, annihilata ſit: quandoquidem annihilari eſt tendere ad non eſſe, imo conſequenter eſſe non eſſe, ideſt, eſt tendere in nihil, imo conſequenter eſſe nihil. Tantum vero abeſt, quod ſubſtantia panis, & vini poſt converſionem illam ſit nihil: ut magis tunc ſit aliquid, quam prius, quanto eſſe realius, ſeu præſtantius eſt corpus Chriſti, quam panis, & ſanguis Chriſti, quam vinum ut patet. Taceo, quod & per rationem univerſalem, qua nihil omnino in nihilum redigitur, 1. *q.* 104. *art.* 4. poſſet convinci; quod eo magis in tanto ſacramento falſum eſt, ſubſtantiam panis, ac vini annihilari. Reſtat ergo manifeſtum ex ratione ſancti

cti Doctoris tum ſpeciali, ſcil. in hoc art. tum univerſali, ſcil. in illo *primæ* partis articulo: quod poſitio in principio appendicis dicta eſt erronea. Dicis itaque mihi. Subſtantia panis poſt conſecrationem eſtne aliquid? Eſt aliquid, & non eſt aliquid: non tamen eſt nihil. Eſt aliquid ideſt eſt illud, in quod converſa eſt: Non eſt aliquid ideſt non eſt illud, quod erat prius: Non autem eſt nihil; quia illud, in quod converſa eſt, non eſt nihil. Ut virtualiter dicitur *ad tertium*. *Secundo* habes quomodo per rationem oſtendas, illam merito damnari ab omnibus Conciliis, quæ ponunt converſionem præmiſſam in conſecratione panis, & vini. In idem enim redeunt de neceſſitate *duo* hæc, *ſcil.* panis, ac vini ſubſtantiam converti in corpus, ac ſanguinem Chriſti; & panis, vinique ſubſtantiam non annihilari, ut ſupra declaratum eſt. Per hoc ergo, quod Concilia *Lateranen.* ſub *Innocentio III.* & *Florentinum*, & *Trid.* definiverunt, converſionem talem eſſe in conſecratione panis, & vini; cointelliguntur de neceſſitate etiam definire: quod ſubſtantia panis, & vini non annihilatur. De Conc. *Later.* & *Flor.* vide *ar.* 1. *app.* & *ar.* 2. *app.* De *Tridentino* autem vide *ar.* 4. *app.* Item merito damnari ab Euangeliſtis: Quia enim Euangeliſtæ ponunt inibi talem converſionem, ut *ar.* 2. *app.* monſtratum eſt: ideo etiam ipſi per hoc aſſerunt, & quod ſubſtantia panis, ac vini non annihilatur, & quod dicere contrarium eſt dicere contra Euangelium. Item a D. Ambroſio: ut pulcherrime legitur, & recitatur *de conſec. diſ.* 2. *c. panis eſt in altari*, &c. *revera mirabile eſt*. Mutationem enim ſeu converſione illam ipſe eſſe hic teſtatur aperte: & per hoc ex conſequenti neceſſario ſubſtantiæ panis, & vini annihilationem abhorret. Non ſolum igitur poſitio illa principio dicta eſt hæreſis, ſed etiam eſt ab initio naſcentis Eccleſiæ, & deinceps adeo condemnata, ut nulli, vel mediocriter in ſacra Theologia docto, ſit relictus de oppoſito ambigendi locus. *Tertio* vides: quomodo ex iis, &c.

AR-

ARTICULUS IV. 443

Utrum panis poſſit converti in corpus Chriſti.

Inf. a. 6. cor. & ar. 8. cor. & ad 5. & 4. diſ. 11. q. 2. a. 1. q. 2. ad 1. & q. 3. ad 3. & ar. 3. q. 1. per to. & 4. con. ca. 63. & quol. 5. a. 11. & op. 2. c. 8. & 1. Cor. 11. lect. 4. & lec. 5.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod panis non poſſit converti in corpus Chriſti. Converſio enim quædam mutatio eſt. Sed in omni mutatione oportet eſſe aliquod ſubjectum, quod prius eſt in potentia, & poſtea in actu. ut enim dicitur 3. Phyſic. (*tex. 6. to. 2.*) *motus eſt actus exiſtentis in potentia:* Non eſt autem dare aliquod ſubjectum ſubſtantiæ panis, & corporis Chriſti: quia de ratione ſubſtantiæ eſt, quod ſit non in ſubjecto, ut dicitur in Prædicamentis. (*c. de ſubſtant. to. 1.*) Non ergo poteſt eſſe, quod tota ſubſtantia panis convertatur in corpus Chriſti.

2. Præterea. Forma illius, in quod aliquid convertitur de novo, incipit eſſe in materia ejus, quod in ipſum convertitur: ſicut cum aer convertitur in ignem prius non exiſtentem, forma ignis incipit de novo eſſe in materia aeris: & ſimiliter cum cibus convertitur in hominem prius non exiſtentem, forma hominis incipit eſſe de novo in materia cibi. Si ergo panis convertitur in corpus Chriſti, neceſſe eſt quod forma corporis Chriſti de novo incipiat eſſe in materia panis, quod eſt falſum. Non ergo panis convertitur in ſubſtantiam corporis Chriſti.

3. Præterea. Quæ ſunt ſecundum ſe diverſa, nunquam unum eorum fit alterum: ſicut albedo numquam fit nigredo, ſed ſubjectum albedinis fit ſubjectum nigredinis, ut dicitur in 1. Phyſicor. (*tex. 43. & ſeq. to. 2.*) Sed ſicut duæ formæ contrariæ ſunt ſecundum ſe diverſæ, utpote principia formalis differentiæ exiſtentes; ita quæ materiæ ſignatæ ſunt ſecundum ſe diverſæ, utpote exiſtentes principia materialis diſtinctionis. Ergo non poteſt eſſe, quod hæc materia panis fiat hæc materia, qua individuatur corpus Chriſti: Et ita non poteſt eſſe, quod ſubſtantia hujus panis convertatur in ſubſtantiam corporis Chriſti.

Sed Contra eſt, quod Euſeb. Emiſſ. dicit: („ hom. „ 5. de Paſcha, quæ incipit: Magnitudo cœleſt. „ parum a princ.) Novum tibi, & impoſſibile eſſe „ non

„ non debet, quod in Chriſti ſubſtantiam terrena,
„ & mortalia convertuntur.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*a.* 1. *hu. qu.*) cum in hoc ſacramento ſit verum corpus Chriſti, nec incipiat ibi eſſe de novo per motum localem, cum etiam nec corpus Chriſti ſit ibi ſicut in loco, ut ex dictis patet, (*a.* 2. *hu. q.*) *neceſſe eſt dicere, quod incipiat ibi eſſe per converſionem ſubſtantiæ panis in ipſum.*

Hæc tamen converſio non eſt ſimilis converſionibus naturalibus, ſed eſt omnino ſupernaturalis, ſola Dei virtute effecta. Unde Ambroſ. dicit in lib. de Sacramentis: („ hab. l. de initiand. c. 9. a med.)
„ Liquet, quod præter naturæ ordinem Virgo ge-
„ neravit; & hoc quod conficimus, corpus ex Vir-
„ gine eſt. Quid ergo quæris naturæ ordinem in
„ Chriſti corpore, cum præter naturam ſit ipſe
„ Dominus Jeſus partus ex Virgine? *Et ſuper illud*
„ *Joan.* 6. Verba, quæ ego locutus ſum vobis,
„ *ſcilicet de hoc ſacramento*, ſpiritus, & vita ſunt,
„ *dicit* Chryſoſt. (hom. 46. in Joan. ante med.)
„ Ideſt ſpiritualia ſunt, nihil habentia carnale, ne-
„ que conſequentiam naturalem; ſed eruta ſunt ab
„ omni tali neceſſitate, quæ in terra, & a legibus,
„ quæ hic poſitæ ſunt. Manifeſtum eſt enim, quod omne agens agit, inquantum eſt actu. Quodlibet autem agens creatum eſt determinatum in ſuo actu, cum ſit determinati generis, & ſpeciei. Et ideo cujuslibet agentis creati actio fertur ſuper aliquem determinatum actum. Determinatio autem cujuslibet rei in eſſe actuali eſt per ejus formam. Unde nullum agens naturale, ſeu creatum poteſt agere, niſi ad immutationem formæ. & propter hoc omnis converſio, quæ fit ſecundum leges naturæ, eſt formalis. Sed Deus eſt actus infinitus, ut in prima parte habitum eſt. (*q.* 7. *a.* 1. & *q.* 25. *a.* 2.) unde ejus actio ſe extendit ad totam naturam entis. Non igitur ſolum poteſt perficere converſionem formalem, ut ſcilicet diverſæ formæ ſibi in eodem ſubjecto ſuccedant; ſed converſionem totius entis, ut ſcilicet tota ſubſtantia hujus convertatur in totam ſubſtantiam illius. Et hoc agitur divina virtute in hoc ſacramento. nam tota ſubſtantia panis convertitur in totam ſubſtantiam corporis Chriſti, & tota ſubſtantia vini in totam ſubſtantiam ſanguinis Chriſti. Unde hæc converſio non eſt formalis, ſed ſubſtantialis: nec continetur inter ſpecies motus naturalis, ſeu proprio nomine poteſt dici tranſubſtantiatio.

Ad

Ad primum ergo dicendum, quod objectio procedit de mutatione formali; quia formæ proprium eſt in materia, vel ſubjecto eſſe: non autem habet locum in converſione totius ſubſtantiæ. Unde cum hæc converſio ſubſtantialis importet quendam ordinem ſubſtantiarum, quarum una convertitur in alteram, eſt ſicut in ſubjecto in utraque ſubſtantia, ſicut ordo, & numerus.

Ad ſecundum dicendum, quod illa objectio procedit de converſione formali, ſeu mutatione: quia oportet, ſicut dictum eſt, (*in corp. & ar. præced.*) formam eſſe in materia, vel ſubjecto: Non autem habet locum in converſione totius ſubſtantiæ, cujus non eſt accipere aliquod ſubjectum.

Ad tertium dicendum, quod virtute agentis finiti non poteſt forma in formam mutari, nec materia in materiam: Sed virtute agentis infiniti, quod habet actionem in totum ens, poteſt talis converſio fieri: quia utrique formæ, & utrique materiæ eſt communis natura entis; & id quod eſt entitatis in una, poteſt auctor entis convertere in id quod eſt entitatis in altera, ſublato eo, per quod ab illa diſtinguebatur.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim *Anticalvinianorum* dicentium: In ſacramento Euchariſtiæ (licet aſſerant, contra *Calvinum*, eſſe realem corporis Chriſti præſentiam in Cœna) non fieri tranſelementationem, ſeu tranſſubſtantiationem. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, hanc merito damnari a Conciliis *Lateranenſi*, & *Florentino*, immo & ab Euangeliſtis: ſecundum quod narratur in appendicibus *artic.* 1. 2. Item a Concilio *Trident.* ſeſſione 13. capit. quarto. „ Quoniam Chriſtus redemptor noſter cor-
„ pus ſuum id, quod ſub ſpecie panis offerebat,
„ vere eſſe dixit: ideo perſuaſum ſemper in Eccleſia
„ Dei fuit, idque nunc denuo ſancta hæc ſynodus
„ declarat, per conſecrationem panis, & vini con-
„ verſionem fieri totius ſubſtantiæ panis in ſubſtan-
„ tiam corporis Chriſti, & totius ſubſtantiæ vini in
„ ſubſtantiam ſanguinis ejus. Quæ converſio conve-
„ nienter, & proprie a ſancta catholica Eccleſia tran-
„ ſubſtantiatio eſt appellata. *Hæc ibi. Et can.* 2. Si quis
„ dixerit in ſacroſancto Euchariſtiæ ſacramento rema-
„ nere ſubſtantiam panis, & vini una cum corpo-
„ re, & ſanguine Chriſti; negaritque mirabilem
„ il-

„ illam, & ſingularem converſionem totius ſubſtantiæ panis in corpus, & totius ſubſtantiæ vini „ in ſanguinem, manentibus dumtaxat ſpeciebus „ panis, & vini: quam quidem converſionem catholica Eccleſia aptiſſime tranſubſtantiationem „ appellat: Anathema ſit „. Hæc ibi. Ex quibus (ut patet) damnata relinquitur etiam hæreſis *Berengarii* dicentis; quod Euchariſtiæ ſacramentum nullam continet carnem, in quam convertatur panis præexiſtens: cum nulla ibi fiat converſio. *Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS V. 444

Utrum in hoc Sacramento remaneant accidentia panis, & vini poſt converſionem.

Sup. a. 2. *ad* 3. *Et infra q.* 76. *a.* 1. *ad* 3. *Et* 4. *diſ.* 11. *qu.* 1. *ar.* 1. *qu.* 2. *&* *d.* 12. *qu.* 1. *art.* 1. *qu.* 2. *Et* 1. *Cor.* 11. *lec.* 5. *co.* 2. *fin.*

AD Quintum ſic proceditur. Videtur, quod in hoc Sacramento non remaneant accidentia panis, & vini. Remoto enim priori, removetur & poſterius: Sed ſubſtantia eſt naturaliter prior accidente; ut probatur 7. Metaphyſ. (*tex.* 4. *to.* 3.) Cum igitur, facta conſecratione, non remaneat ſubſtantia panis in hoc ſacramento, videtur quod non poſſint remanere accidentia ejus.

2. Præterea. In ſacramento veritatis non debet eſſe aliqua deceptio: Sed per accidentia judicamus de ſubſtantia. Videtur ergo, quod decipiatur humanum judicium, ſi, remanentibus accidentibus, ſubſtantia panis non remaneat. Non ergo hoc eſt conveniens huic ſacramento.

3. Præterea. Quamvis fides noſtra non ſit ſubjecta rationi, non tamen eſt contra rationem, ſed ſupra ipſam, ut in principio hujus operis dictum eſt; (*q.* 1. *a.* 2. *&* 8. *&* 2. 2. *q.* 1. *a.* 4. *&* 5. *&* *q.* 10. *a.* 1. *ad* 1.) Sed ratio noſtra habet ortum a ſenſu. Ergo fides noſtra non debet eſſe contra ſenſum: Eſt autem contra ſenſum, dum ſenſus judicat eſſe panem, & fides credit eſſe ſubſtantiam corporis Chriſti. Non ergo hoc eſt conveniens huic ſacramento, quod accidentia panis ſubjecta ſenſibus maneant, & ſubſtantia panis non maneat.

4. Præ-

4. Præterea. Illud quod manet, converſione facta, videtur eſſe ſubjectum mutationis. Si ergo accidentia panis manent, converſione facta, videtur quod ipſa accidentia ſint converſionis ſubjectum, quod eſt impoſſibile: nam accidentis non eſt accidens. Non ergo in hoc ſacramento debent remanere accidentia panis, & vini.

Sed Contra eſt, quod Auguſt. dicit in lib. Sentent. Proſperi: (*hab. c.* 41. *de conſecrat. diſt.* 2.) *Nos in ſpecie panis, & vini, quam videmus, res inviſibiles, ideſt carnem, & ſanguinem honoramus.*

Reſpondeo dicendum, quod *ſenſu apparet, facta conſecratione, omnia accidentia panis, & vini remanere.*

Quod quidem rationabiliter per divinam providentiam fit. *Primo* quidem, quia non eſt conſuetum hominibus, ſed horribile carnem hominis comedere, & ſanguinem bibere. Et ideo proponuntur nobis caro, & ſanguis Chriſti ſumenda ſub ſpeciebus illorum, quæ frequentius in uſum hominis veniunt, ſc. panis, & vini. *Secundo*, ne hoc ſacramentum ab infidelibus irrideretur, ſi ſub ſpecie propria Dominum noſtrum manducaremus. *Tertio*, ut dum inviſibiliter corpus, & ſanguinem Domini noſtri ſumimus, hoc proficiat ad meritum fidei.

Ad primum ergo dicendum, quod, ſicut dicitur in lib. de cauſis, (*propoſit.* 1. *inter op. Ariſt. to.* 3.) effectus plus dependent a cauſa prima, quam a cauſa ſecunda. Et ideo virtute Dei, qui eſt cauſa prima omnium, fieri poteſt ut remaneant poſteriora, prioribus ſublatis.

Ad ſecundum dicendum, quod in hoc ſacramento nulla eſt deceptio. ſunt enim ibi ſecundum rei veritatem accidentia, quæ ſenſibus dijudicantur: Intellectus autem, cujus eſt proprium objectum ſubſtantia, ut dicitur in 3. de anima, (*tex.* 26. *to.* 2.) per fidem a deceptione præſervatur.

Et ſic patet reſponſio ad Tertium. Nam fides non eſt contra ſenſum, ſed eſt de eo, ad quod ſenſus non attingit.

Ad quartum dicendum, quod hæc converſio non proprie habet ſubjectum, ut dictum eſt: (*a. præc. ad* 1. *&* 2.) ſed tamen accidentia, quæ remanent, habent aliquam ſimilitudinem ſubjecti.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & Au-

Auguſt. quod accidentia panis, & vini debent remanere, ideſt, convenienter remanent in ſacramento Euchariſtiæ. A D. Aug. quidem per hoc, quod dicit in lib. &c. ſecundum quod ponitur *in argum. contr.* Non enim intendit principaliter ibi demonſtrare id, quod manifeſte patet ad ſenſum, ſc. quod accidentia illa remaneant: ſed id, quod non tam omnibus patens eſt, ſc. quod ipſa convenienter ibi remanent; ſeu (quod in idem redit) quod convenienter datur nobis velato modo, ideſt, ſub accidentibus panis, & vini, caro, & ſanguis Domini. Id, quod & Divi Thomæ fuit principale intentum in hoc articulo quærere, & determinare: licet in titulo ſuperficialiter conſiderato videatur de re illa manifeſtiſſima velle inquirere, non autem de tali, quam nunc diximus, convenientia. A ſcripturis vero idipſum, ſc. quod debuerat ſub accidentibus dari velatus, ſeu (quod idem importat) quod convenienter accidentia poſt conſecrationem erant remanſura, inſinuatur per hoc, quod tanquam in hujus rei figuram, dicitur Tobiæ capit. 12. *ſacramentum regis abſcondere bonum eſt*. Antonomaſtice enim ſacramentum regis eſt Euchariſtia, ubi Rex regum, & dominus dominantium reſidet abſconditus. Item per hoc, quod dicitur *Nu.* 4. quod Aaron debebat involvere, ne ab aliis diſcooperta viderentur, & arcam teſtimonii, & menſam propoſitionis panum, & (breviter loquendo) ſanctuarium, atque omnia vaſa ejus. Vide totum illud capitulum per te: & ſcias, quod *omnia hæc in figura contingebant illis*. Quod videlicet ſummus ſacerdos figuratus Aaron, ideſt, Chriſtus ſeipſum, qui eſt arca teſtimonii, &c. velaturus erat his accidentibus, tanquam cooperturis quibuſdam, in ſacramento altaris exiſtentem, ne ab aliis videretur. Et hoc propter rationes dictas in tex. corp. hujus articuli. Item per hoc, quod tanquam præſens myſterium pulcherrime figurando, dicitur Geneſ. 27. *Senuit Iſaac, & caligaverunt oculi ejus, & videre non poterat*. Lege totum capitulum per te: & invenies ibi iſta omnia, ſc. Iſaac, Rebeccam, Eſau, Jacob; benedictionem datam, veſtes, &c. Scito igitur ad propoſitum figuratum illa applicando, quod prædictarum quatuor perſonarum Iſaac, & Rebecca, tanquam maſculus & fœmina, ſignificant duas naturas in nobis, ideſt corpus, & animam. Maſculus, quoniam ſolet magis eſſe manifeſtus, & exterioribus plus intendit, ſignificat exteriorem hominem, ſcil. corpus cum ſuis ſenſibus: Fœmina, quoniam domi reſidet, & familiam regit, ſignificat interiorem homi-

minem, ideſt animam, quæ ſalutis ſuæ, & aliorum gerit curam. Alia perſona, ſc. Jacob bonus, & formoſus, quem Rebecca, ideſt anima fidelis diligit, ſignificat verum corpus Chriſti. Alia perſona, ſcil. Eſau, quem Iſaac, ideſt corpus amabat, eo, quod de cibis ſuis veſcebatur, ſignificat ſubſtantiam panis cum ſuis accidentibus, ſc. colore, ſapore, &c. Dum itaque Iſaac, quaſi homo exterior, ideſt ſacerdos, benedicere debet, ideſt, conſecrationis verba dicit, recedit Eſau, ideſt ſubſtantia panis: ſed tamen ſimilitudo Eſau, ſc. veſtes cum odore, pelles piloſæ, cibus cum ſapore, ideſt accidentia panis (quæ ſunt quædam ſimilitudo panis) ſcil. color, ſapor, odor, durities, remanent circa Jacob, ideſt circa corpus Chriſti; & propter hoc Iſaac, qui videre non poteſt, ideſt ſenſus corporis noſtri, qui ad tantam rem attingere non poſſunt, falluntur. Ibi fallitur viſus Iſaac caliginoſus, ideſt infirmus viſus corporis: quia putat præ oculis habere Eſau, ideſt panem, & tamen non habet, niſi veſtes ejus, ideſt ſpeciem, ideſt ſimilitudinem panis, quæ ſunt accidentia ipſius: ſub qua ſimilitudine, ideſt ſub quibus accidentibus, latet Jacob, ideſt corpus Chriſti. Ibi fallitur guſtus: quia putat comedere cibos Eſau, ideſt panem: & tamen guſtat tantum ſimilitudinem ejus, comedens revera cibum Jacobi, ideſt corpus Chriſti. Ibi fallitur olfactus, quia putat ſentire odorem Eſau, ideſt ſubſtantiæ panis: & tamen, cum vere non ſit ibi, ſentit ſolummodo odorem veſtimentorum ejus, ideſt accidentium panis, quibus veſtitus eſt Jacob, ideſt corpus Chriſti. Ibi fallitur tactus dicens ly *Manus ſunt manus Eſau:* quia putat tangere Eſau, ideſt panem. & tamen non tangit, niſi ſimilitudinem panis, ideſt duritiem, ſub qua latet velatus Jacob, ideſt, corpus Chriſti. Porro Iſaac ſolo auditu non fallitur, dicens ly *vox quidem vox Jacob eſt*, quia homo exterior ſolo ſenſu auditus veritatem tanti myſterii agnoſcere poteſt, dum ſcilicet audit a Chriſto vocem iſtam: *Hoc eſt corpus meum*. Vide not. 1. 2. 3. *poſt ad ſecundum*. Ubi advertes etiam: quod ſenſus non decipitur, quantum eſt ex parte rei ſibi ad extra objectæ, ſed decipitur ex ſeipſo, inquantum ſcil. exit proprios terminos, quod eſt non ſtare præciſe in judicio de accidentibus, puta, quod hoc ſit albedo, ſit ſapor, ſit odor, ſit quantum, ſit rotundum, ſit rubeum, &c. Cæterum, quod a figuris ad figurata in hujuſmodi Theologicis liceat, & expediat procedere (dummodo ſingula recte & intelligantur, & applicentur) docuit factis ipſis Concilium *Hiſpa-*

lenſe 2. ut alias annotavimus. Vide illud recitatum, pro quanto ſufficit, in Veritatibus aureis ſuper legem veterem, *Levitic.* 8. *concluſ.* 2. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis, doctrina, &c.

ARTICULUS VI. 445

Utrum, facta conſecratione, remaneat in hoc Sacramento forma ſubſtantialis panis.

Inf. q. 77. ar. 1. & 6. cor. Et 4. diſ. 11. q. 1. a. 1. q. 3. & d. 12. q. 1. ar. 2. q. 3. cor. Et 1. Cor. 11. lec. 4. fi.

AD Sextum ſic proceditur. Videtur, quod facta conſecratione, remaneat in hoc ſacramento forma ſubſtantialis panis. Dictum eſt enim, (*artic. præc.*) quod, facta conſecratione, remanent accidentia: Sed cum panis ſit quoddam artificiale, etiam forma ejus eſt accidens. Ergo remanet, facta conſecratione.

2. Præterea. Forma corporis Chriſti eſt anima. dicitur enim in 2. de anima, (*tex.* 4. 5. & 6. *to.* 2.) quod *anima eſt actus corporis phyſici, potentia vitam habentis*. Sed non poteſt dici, quod forma ſubſtantialis panis convertatur in animam. Ergo videtur, quod remaneat, facta conſecratione.

3. Præterea. Propria operatio rei ſequitur formam ſubſtantialem ejus: Sed illud quod remanet in hoc ſacramento, nutrit, & omnem operationem facit, quam faceret panis exiſtens. Ergo forma ſubſtantialis panis remanet in hoc ſacramento, facta conſecratione.

Sed Contra. Forma ſubſtantialis panis eſt de ſubſtantia panis: Sed ſubſtantia panis convertitur in corpus Chriſti, ſicut dictum eſt. (*a.* 2. & 4. *hu. q.*) Ergo forma ſubſtantialis panis non manet.

Reſpondeo dicendum, quod quidam poſuerunt, quod facta conſecratione, non ſolum remanent accidentia panis, ſed etiam forma ſubſtantialis ejus.

Sed hoc eſſe non poteſt. *Primo* quidem, quia ſi forma ſubſtantialis panis remaneret, nihil de pane converteretur in corpus Chriſti, niſi ſola materia: & ita ſequeretur, quod non converteretur in corpus Chriſti totum, ſed in ejus materiam: quod repugnat formæ ſacramenti, qua dicitur: *Hoc eſt corpus meum*. *Secundo*, quia ſi forma ſubſtantialis panis remaneret, aut remaneret in materia, aut a materia

ria ſeparata. *Primum* autem eſſe non poteſt: quia ſi remaneret in materia panis, tunc tota ſubſtantia panis remaneret: quod eſt contra prædicta. (*a.* 2. *hu. q.*) In alia autem materia remanere non poſſet: quia propria forma non eſt niſi in propria materia. Si autem remaneret a materia ſeparata, jam eſſet forma intelligibilis actu, & etiam intelligens: nam omnes formæ a materia ſeparatæ ſunt tales. *Tertio* eſſet inconveniens huic ſacramento. nam accidentia panis in hoc ſacramento remanent, ut ſub eis videatur corpus Chriſti, non autem ſub propria ſpecie, ſicut ſupra dictum eſt. (*art. præc.*)

Et ideo *dicendum eſt*, *quod forma ſubſtantialis panis non remanet*.

Ad primum ergo dicendum, quod nihil prohibet, arte fieri aliquid, cujus forma non eſt accidens, ſed forma ſubſtantialis: ſicut arte poſſunt produci ranæ, & ſerpentes: talem enim formam non producit ars virtute propria, ſed virtute naturalium principiorum. Et hoc modo producit formam ſubſtantialem panis, virtute ignis decoquentis materiam ex farina, & aqua confectam.

Ad ſecundum dicendum, quod anima eſt forma corporis, dans ei totum ordinem eſſe perfecti, ſc. & eſſe corporeum, & eſſe animatum, & ſic de aliis. Convertitur igitur forma panis in formam corporis Chriſti, ſecundum quod dat eſſe corporeum, non autem ſecundum quod dat eſſe animatum tali anima.

Ad tertium dicendum, quod operationum panis quædam conſequuntur ipſum ratione accidentium: ſicut immutare ſenſum: & tales operationes inveniuntur in ſpeciebus panis poſt conſerationem, propter ipſa accidentia quæ remanent: Quædam autem operationes conſequuntur panem, *vel* ratione materiæ, ſicut quod convertatur in aliquid, *vel* ratione formæ ſubſtantialis, ſicut eſt operatio conſequens ſpeciem ejus, puta quod confirmat cor hominis: Et tales operationes inveniuntur in hoc ſacramento, non propter formam, vel materiam, quæ remaneat, ſed quia miraculoſe conferuntur ipſis accidentibus, ut infra dicetur. (*q.* 77. *a.* 3. 5. 6.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſes prænarratas in *art.* 2. *append.* In ſubſtantia enim panis continetur non tantum materia panis, ſed & forma ſubſtantialis ejus. Verum

(ut alias pro locis multis annotavimus) ideo S. Doctor aliquos articulos, jam virtualiter in aliis tractatos, ac determinatos, noviter poſtea in ſpeciali movet propter ſpeciales de illis aliorum opiniones, vel difficultates, ut hic fit, & patet. *Secundo* habes, quomodo per rationem oſtendas, illas merito damnari a dictis in præcitati articuli appen. Item a Concilio *Triden. ſeſſ.* 13. *cap.* 4. *&* *can.* 2. per ly *totius ſubſtantiæ*. Si enim forma ſubſtantialis vel panis, vel vini, conſecratione facta, remaneret; maniſeſtiſſime utique conſtaret, quod per conſecrationem non fuiſſet facta converſio totius ſubſtantiæ panis, & totius ſubſtantiæ vini. Quomodo enim vel intelligi poſſet eſſe facta, ſi de ratione totius eſt non ſolum materia, ſed etiam ſubſtantialis forma? Idem ergo eſt dicere, tunc converſionem fieri totius ſubſtantiæ panis, & vini: quod eſt dicere, tunc neque materiam, neque ſubſtantialem formam panis, & vini remanere: & conſequenter anathematizare contrarium illius primi dicti eſt anathematizare ſimul contrarium hujus ſecundi. Item ab eodem concilio ibid *capit.* 5. *&* *can.* 6. Latriæ ſiquidem cultum, qui vero Deo debetur, ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento exhibendum eſſe, utrobique decernit. Tali autem venerationi hujus ſacramenti contrariaretur (ut patet *art.* 2. *corp.*) ſi aliqua ſubſtantia eſſet ibi, quæ non poſſet adorari adoratione latriæ. Quod utique tunc eſſet; ſi forma ſubſtantialis, quæ procul dubio aliqua ſubſtantia eſt, poſt conſecrationem in ſacramento ipſo remaneret. Pro eodem igitur accipiendum eſt hoc, ſc. Euchariſtiæ ſacramentum eſt cultu latriæ adorandum, & illud ſc. neque materia, neque ſubſtantialis forma panis, & vini remanent in hoc ſacramento. Anathematiſmi ergo contra negantes adorationem talem cointelliguntur de neceſſitate eſſe etiam contra ponentes, aut materiam, aut ſubſtantialem formam panis, ſeu vini remanere in ſacramento illo. Quæ omnia clara ſunt. *Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

AR-

ARTICULUS VII. 446

Utrum iſta converſio fiat in inſtanti.

Sup. art. 3. corp. & inf. q. 78. art. 2. & 3. cor. Et 4. d. 11. q. 1. a. 2. cor. & a. 3. qu. 2. per tot. Et 4. cont. c. 73.

AD Septimum ſic proceditur. Videtur, quod iſta converſio non fiat in inſtanti, ſed ſit ſucceſſiva. In hac enim converſione prius eſt ſubſtantia panis, & poſtea ſubſtantia corporis Chriſti. Non ergo utrunque eſt in eodem inſtanti, ſed in duobus inſtantibus: Sed inter quælibet duo inſtantia eſt tempus medium. Ergo oportet, quod hæc converſio fiat ſecundum ſucceſſionem temporis, quod eſt inter ultimum inſtans, quo ibi eſt panis, & primum inſtans, quo ibi eſt corpus Chriſti.

2. Præterea. In omni converſione eſt fieri, & factum eſſe: Sed hæc duo non ſunt ſimul; quia quod fit, non eſt; quod autem factum eſt, jam eſt. Ergo in hac converſione eſt prius, & poſterius: & ita oportet, quod non ſit inſtantanea, ſed ſucceſſiva.

3. Præterea. Ambroſ. dicit in lib. 4. de Sacram. (*cap. 4. parum a princ.*) quod iſtud ſacramentum *Chriſti ſermone conficitur:* Sed ſermo Chriſti ſucceſſive profertur. Ergo hæc converſio fit ſucceſſive.

Sed Contra eſt, quod hæc converſio perficitur virtute infinita, cujus eſt ſubito operari.

Reſpondeo dicendum, quod aliqua mutatio eſt inſtantanea *triplici* ratione. *Uno* quidem *modo* ex parte formæ, quæ eſt terminus mutationis. Si enim ſit aliqua forma, quæ recipiat magis, & minus, ſucceſſive acquiritur ſubjecto; ſicut ſanitas. & ideo quia forma ſubſtantialis non recipit magis, & minus, inde eſt quod ſubito fit ejus introductio in materia. *Alio modo* ex parte ſubjecti, quod quandoque ſucceſſive præparatur ad ſuſceptionem formæ; & ideo aqua ſucceſſive calefit: quando vero ipſum ſubjectum eſt in ultima diſpoſitione ad formam, ſubito recipit ipſam; ſicut diaphanum ſubito illuminatur. *Tertio modo* ex parte agentis, quod eſt infinitæ virtutis: unde ſtatim pot ſt materiam ad formam diſponere; ſicut dicitur Marci 7. quod cum Chriſtus dixiſſet, *Ephpheta, quod eſt adaperire, ſtatim apertæ ſunt aures hominis, & ſolutum eſt vinculum linguæ ejus.*

Ex his tribus rationibus hæc converſio eſt inſtantanea : Primo quidem , quia ſubſtantia corporis Chriſti, ad quam terminatur iſta converſio, non ſuſcipit magis , neque minus : *Secundo* quia in hac converſione non eſt aliquod ſubjectum, quod ſucceſſive præparetur: *Tertio*, quia agitur Dei virtute infinita.

Ad primum ergo dicendum , quod quidam non ſimpliciter concedunt , quod inter quælibet duo inſtantia ſit tempus medium. Dicunt enim, quod hoc habet locum in duobus inſtantibus , quæ referuntur ad eundem motum , non autem in duobus inſtantibus, quæ referuntur ad diverſa. unde inter inſtans, quod menſurat finem quietis, & aliud inſtans, quod menſurat principium motus , non eſt tempus medium.

Sed in hoc decipiuntur: quia unitas temporis, & inſtantis , vel etiam pluralitas eorum non accipitur ſecundum quoſcunque motus, ſed ſecundum primum motum cœli, qui eſt menſura omnis motus, & quietis.

Et ideo alii hoc concedunt in tempore , quod menſurat motum dependentem ex motu cœli . Sunt autem quidam motus ex motu cœli non dependentes, nec ab eo menſurati, ſicut in prima parte dictum eſt de motibus Angelorum. (*q.* 53. *a.* 3.) Unde inter duo inſtantia illis motibus reſpondentia non eſt tempus medium.

Sed hoc non habet locum in propoſito: quia quamvis iſta converſio ſecundum ſe non habeat ordinem ad motum cœli , conſequitur tamen prolationem verborum, quam neceſſe eſt motu cœli menſurari. Et ideo neceſſe eſt , inter quælibet duo inſtantia circa iſtam converſionem ſignata eſſe tempus medium.

Quidam ergo dicunt , quod inſtans , in quo ultimo eſt panis , & inſtans , in quo primo eſt corpus Chriſti , ſunt quidem duo per comparationem ad menſurata , ſed ſunt unum per comparationem ad tempus menſurans ; ſicut cum duæ lineæ ſe contingunt, ſunt duo puncta ex parte duarum linearum , unum autem punctum ex parte loci continentis.

Sed hoc non eſt ſimile ; quia inſtans , & tempus particularibus motibus non eſt menſura intrinſeca , ſicut linea, & punctum corporibus ; ſed ſolum extrinſeca, ſicut corporibus locus.

Unde alii dicunt, quod eſt idem inſtans re, ſed aliud ratione.

Sed ſecundum hoc ſequeretur, quod realiter oppoſita

ſita eſſent ſimul. nam diverſitas rationis non variat aliquid ex parte rei.

Et ideo dicendum eſt, quod hæc converſio, ſicut dictum eſt, (*in corp. art.*) perficitur per verba Chriſti, quæ a ſacerdote proferuntur; ita quod ultimum inſtans prolationis verborum eſt primum inſtans, in quo eſt in ſacramento corpus Chriſti: in toto autem tempore præcedente eſt ibi ſubſtantia panis; cujus temporis non eſt accipere aliquod inſtans proxime præcedens ultimum; quia tempus non componitur ex inſtantibus conſequenter ſe habentibus, ut probatur 6. Phyſic. (*a prin. l. to.* 2.) Et ideo eſt quidem dare primum inſtans, in quo eſt corpus Chriſti; non eſt autem dare ultimum inſtans, in quo ſit ſubſtantia panis, ſed eſt dare ultimum tempus. Et idem eſt in mutationibus naturalibus, ut patet per Philoſ. in 8. Phyſic. (*tex.* 72. *to.* 2.)

Ad ſecundum dicendum, quod in mutationibus inſtantaneis ſimul eſt fieri, & factum eſſe; ſicut ſimul eſt illuminari, & illuminatum eſſe. dicitur enim in talibus factum eſſe, ſecundum quod jam eſt; fieri autem, ſecundum quod ante non fuit.

Ad tertium dicendum, quod iſta converſio, ſicut dictum eſt, (*in reſp. ad* 1.) fit in ultimo inſtanti prolationis verborum. tunc enim completur verborum ſignificatio, quæ eſt efficax in ſacramentorum formis. Et ideo non ſequitur, quod iſta converſio ſit ſucceſſiva.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & concilio; quod converſio, quæ fit in Euchariſtiæ ſacramento, fit in inſtanti. A Concilio quidem *Florentino*. Per hoc enim, quod dicit (ſupra *artic.* 1. 2. *appen.*) quod verborum Chriſti a ſacerdote prolatorum virtute convertitur ſubſtantia panis in corpus, & ſubſtantia vini in ſanguinem Chriſti, ſignificat: quod iſta converſio eſt inſtantanea. Nam virtus Chriſti eſt infinita; cujus eſt ſubito operari (ut dicitur *in arg. contr.* & monſtratur in corp. ex *Mar.* 7.) A ſcripturis autem, tanquam per locum a ſimili, ut Luc. 1. *Ecce ancilla Domini: fiat mihi ſecundum verbum tuum*. Sicut enim in ultimo inſtanti prolationis horum verborum unigenitus Deus in utero B. Virginis carnem induit, & homo factus eſt; ita in ultimo inſtanti prolationis verborum ſa-

cramentalium unigeniti Dei corpus, & ſanguis per converſionem toties præmiſſam in hoc ſacramento fiunt: & horum unum, ſcil. incarnatio Chriſti, fuit quædam a ſimili inſinuatio alterius, ſcil. converſionis ſacramentalis hujus. *Secunda* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS VIII. 447

Utrum hæc ſit falſa: Ex pane fit corpus Chriſti.

4. *d.* 11. *qu.* 1. *ar.* 4.

AD Octavum ſic proceditur. Videtur, quod hæc ſit falſa: *Ex pane fit corpus Chriſti*. Omne enim id, ex quo fit aliquid, etiam dicitur quod fit illud, ſed non convertitur. dicimus enim, quod ex albo fit nigrum, & quod album fit nigrum; & licet dicamus, quod homo fiat niger, non tamen dicimus, quod ex homine fiat nigrum, ut patet in 1. Phyſic. (*tex.* 44. *to.* 2.) Si ergo verum eſt, quod ex pane fiat corpus Chriſti; verum erit dicere, quod panis fiat corpus Chriſti; quod videtur eſſe falſum: quia panis non eſt ſubjectum factionis, ſed magis eſt terminus. Ergo non vere dicitur, quod ex pane fiat corpus Chriſti.

2. Præterea. Fieri terminatur ad eſſe, vel ad factum eſſe: Sed hæc nunquam eſt vera: *Panis eſt corpus Chriſti*: vel, *Panis eſt factus corpus Chriſti*: vel etiam: *Panis erit corpus Chriſti*: Ergo videtur, quod nec etiam hæc ſit vera: *Ex pane fit corpus Chriſti*.

3. Præterea. Omne id, ex quo fit aliquid, convertitur in id, quod fit ex eo: Sed hæc videtur eſſe falſa: *Panis convertitur in corpus Chriſti*: quia hæc converſio videtur eſſe miraculoſior, quam creatio mundi; in qua tamen non dicitur, quod non ens convertitur in ens. Ergo videtur, quod etiam hæc ſit falſa: *Ex pane fit corpus Chriſti*.

4. Præterea. Illud, ex quo fit aliquid, poteſt eſſe illud: Sed hæc eſt falſa: *Panis poteſt eſſe corpus Chriſti*. Ergo & hæc eſt falſa: *Ex pane fit corpus Chriſti*.

Sed Contra eſt, quod Ambroſ. dicit in lib. 4. de Sacramentis: (*c.* 4. *cir. prin.*) *Ubi accedit conſecratio, de pane fit corpus Chriſti*.

Reſpondeo dicendum, quod hæc converſio panis in corpus Chriſti quantum ad aliquid convenit cum crea-

creatione, & cum tranſmutatione naturali: & quantum ad aliquid differt ab utroque. eſt enim commune his tribus ordo terminorum; ſc. ut poſt hoc ſit hoc: (in creatione enim eſt eſſe poſt non eſſe; in hoc ſacramento corpus Chriſti poſt ſubſtantiam panis; in tranſmutatione naturali album poſt nigrum, vel ignis poſt aerem) & quod prædicti termini non ſint ſimul. Convenit autem converſio, de qua nunc loquimur, cum creatione, quia in neutra earum eſt aliquod commune ſubjectum utrique extremorum: cujus contrarium apparet in omni tranſmutatione naturali: Convenit vero hæc converſio cum tranſmutatione naturali in *duobus*, licet non ſimiliter. *Primo* quidem, quia in utraque unum extremorum tranſit in aliud; ſicut panis in corpus Chriſti, & aer in ignem; non autem non ens convertitur in ens. Aliter tamen hoc accidit utrobique. nam in hoc ſacramento tota ſubſtantia panis tranſit in totum corpus Chriſti: Sed in tranſmutatione naturali materia unius ſuſcipit formam alterius, priori forma depoſita. *Secundo* conveniunt in hoc, quod utrobique remanet aliquid idem, quod non accidit in creatione: Differenter tamen. nam in tranſmutatione naturali remanet eadem materia, vel ſubjectum: in hoc autem ſacramento remanent eadem accidentia.

Et ex his poteſt accipi, qualiter differenter in talibus loqui debeamus. quia enim in nullo prædictorum trium extrema ſunt ſimul, ideo in nullo eorum poteſt unum extremum de alio prædicari per verbum ſubſtantivum præſentis temporis. Non enim dicimus, *Non ens eſt ens*, vel, *Panis eſt corpus Chriſti*, vel, *Aer eſt ignis*, vel, *Album eſt nigrum*. Propter ordinem vero extremorum poſſumus uti in omnibus hac præpoſitione *Ex*, quæ ordinem deſignat. *poſſumus enim vere, & proprie dicere, quod ex non ente fit ens, & ex pane corpus Chriſti, & ex aere ignis*, vel *ex albo nigrum*. Quia vero in creatione unum extremorum non tranſit in alterum, non poſſumus in creatione uti verbo converſionis; ut dicamus, quod non ens convertitur in ens: quo tamen verbo uti poſſumus in hoc ſacramento, ſicut & in tranſmutatione naturali. Sed quia in hoc ſacramento tota ſubſtantia in totam ſubſtantiam mutatur, propter hoc hæc converſio proprie tranſubſtantiatio vocatur.

Rurſus quia hujus converſionis non eſt accipere aliquod ſubjectum, ea quæ verificantur in converſione naturali ratione ſubjecti, non ſunt concedenda

in hac converſione. Et primo quidem manifeſtum eſt, quod potentia ad oppoſitum conſequitur ſubjectum, ratione cujus dicimus, quod *album poteſt eſſe nigrum*, & *aer poteſt eſſe ignis*: licet hæc non ſit ita propria, ſicut prima. nam ſubjectum albi, in quo eſt potentia ad nigredinem, eſt tota ſubſtantia albi: non enim albedo eſt pars ejus: ſubjectum autem formæ aeris eſt pars ejus. unde cum dicitur, *Aer poteſt eſſe ignis*, verificatur ratione partis per ſynecdochem. Sed in hac converſione, & ſimiliter in creatione, quia nullum eſt ſubjectum, non dicitur quod unum extremum poſſit eſſe aliud; ſicut *quod non ens poſſit eſſe ens*, vel *quod panis poſſit eſſe corpus Chriſti*: & eadem ratione non poteſt proprie dici, quod *de non ente fiat ens*, vel *quod de pane fiat corpus Chriſti*: quia hæc præpoſitio, DE, deſignat cauſam conſubſtantialem: quæ quidem conſubſtantialitas extremorum in traſmutationibus naturalibus attenditur penes convenientiam in ſubjecto. Et ſimili ratione non conceditur, quod *panis erit corpus Chriſti*, vel *quod fiat corpus Chriſti*: ſicut neque conceditur in creatione, quod *non ens erit ens*, vel *quod non ens fiat ens*: quia hic modus loquendi verificatur in tranſmutationibus naturalibus ratione ſubjecti: puta cum dicimus, quod *album fit nigrum*, vel *album erit nigrum*.

Quia tamen in hoc ſacramento, facta converſione, aliquid idem manet, ſc. accidentia panis, ut ſupra dictum eſt, (*a.* 5. *hu. q.*) ſecundum quandam ſimilitudinem aliquæ harum locutionum poſſunt concedi; ſc. *quod panis ſit corpus Chriſti*, vel, *Panis erit corpus Chriſti*, vel, *De pane fit corpus Chriſti*; ut nomine panis non intelligatur ſubſtantia panis, ſed in univerſali hoc quod ſub ſpeciebus panis continetur, ſub quibus prius continetur ſubſtantia panis, & poſtea corpus Chriſti.

Ad primum ergo dicendum, quod illud, ex quo aliquid fit, quandoque quidem importat ſimul ſubjectum cum uno extremorum tranſmutationis: ſicut cum dicitur: *Ex albo fit nigrum*: & ſic etiam dici poteſt: *Hoc fit illud*, id eſt *album fit nigrum*: Quandoque vero importat ſolum oppoſitum, vel extremum: ſicut cum dicitur: *Ex mane fit dies*: Et ſic non conceditur, quod *hoc fiat illud*, id eſt quod *mane fiat dies*. Et ita etiam in propoſito, licet proprie dicatur, quod *ex pane fiat corpus Chriſti*; non tamen proprie dicitur, *quod panis fiat corpus Chriſti*, niſi ſecundum quandam ſimilitudinem, ut dictum eſt. (*in corp.*)

Ad

Ad ſecundum dicendum, quod illud, ex quo fit aliquid, quandoque erit illud propter ſubjectum, quod importatur. Et ideo cum hujus converſionis non ſit aliquod ſubjectum, non eſt ſimilis ratio.

Ad tertium dicendum, quod in hac converſione ſunt plura difficiliora, quam in creatione, in qua hoc ſolum difficile eſt, quod aliquid ſit ex nihilo, quod tamen pertinet ad proprium modum productionis primæ cauſæ, quæ nihil aliud præſupponit: ſed in hac converſione non ſolum eſt difficile, quod hoc totum convertitur in illud totum, ita quod nihil prioris remaneat (quod non pertinet ad communem modum productionis alicujus cauſæ) ſed etiam habet hoc difficile, quod accidentia remaneant, corrupta ſubſtantia, & multa alia, de quibus in ſequentibus agetur: Tamen verbum converſionis recipitur in hoc ſacramento, non autem in creatione, ſicut dictum eſt. (*in corp. art.*)

Ad quartum dicendum, quod, ſicut dictum eſt, (*in corp.*) potentia pertinet ad ſubjectum, quod non eſt accipere in hac converſione. & ideo non conceditur, quod panis poſſit eſſe corpus Chriſti. non enim hæc converſio fit per potentiam paſſivam creaturæ, ſed per ſolam potentiam activam creationis.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſes prærecitatas *ar.* 2. 4. *& 6. app.* Ex eo enim, quod vere, & proprie verificatur propoſitio hæc, ſc. Ex pane fit corpus Chriſti, ſequitur manifeſte apud penetrantes terminos, & quod ſubſtantia panis poſt conſecrationem non remanet, & quod tranſubſtantiatio hic datur, & quod forma ſubſtantialis panis non manet: quæ tria erant pro hæreſibus ibi ſupra narrata. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, illas merito damnari a conciliis, &c. ibi relatis. Per hoc enim, quod hic, ſc. ex pane fit corpus Chriſti, importatur ordo terminorum, & extremum ſine ſubjecto (ut declaravit probat. concl. 2. 3.) conſtat, quod reprobantur jure oppoſita iſtorum trium: quod utique ab ipſis conciliis fit: dum in ſenſu proferunt propoſitionem hanc, ſc. Ex pane fit corpus Chriſti. Nam, ſi ſenſus Concilii *Lateran.* in ly *tranſubſtantiatis pane in corpus, & vino in ſanguinem*, penetretur (ut decet (videmus per hæc verba ſignificari & ordinem terminorum, ſcil. quod poſt panem fit corpus, poſt vinum ſanguis, & extrema mutationis, ſcil. panis, vi-

vinum (ut termini a quibus) corpus ſanguis (ut termini ad quos) & nullum ſubjectum commune mutationis, ſc. ſub utroque extremo exiſtens: alioquin non diceretur ly *tranſubſtantiatis*. Si enim hoc totum convertitur in illud totum (id, quod importat tranſubſtantiatio *ar.* 4.) quomodo poteſt vel intelligi, quod aliquid prioris, tanquam ſubjectum poſterioris, remaneat? Patet ergo, ſingulis verborum concilii præmiſſi conſideratis, quod ipſum dicendo ly *tranſubſtantiatis pane in corpus, & vino in ſanguinem*, dixit ſententialiter hoc, ſc. Ex pane vere, & proprie fit corpus Chriſti, & ex vino vere, & proprie fit ſanguis ejuſdem. *Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica, &c.

QUÆSTIO LXXVI.

De modo quo Chriſtus eſt in hoc Sacramento, in octo articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de modo quo Chriſtus exiſtit in hoc Sacramento.

Et circa hoc quæruntur octo.

Primo. Utrum totus Chriſtus ſit ſub hoc ſacramento.

Secundo. Utrum totus Chriſtus ſit ſub utraque ſpecie ſacramenti.

Tertio. Utrum totus Chriſtus ſit ſub qualibet parte ſpecierum.

Quarto. Utrum dimenſiones corporis Chriſti totæ ſint in hoc ſacramento.

Quinto. Utrum corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento localiter.

Sexto. Utrum corpus Chriſti moveatur ad motum hoſtiæ, vel calicis poſt conſecrationem.

Septimo. Utrum corpus Chriſti, prout eſt in hoc ſacramento, poſſit videri ab aliquo oculo ſaltem glorificato.

Octavo. Utrum verum corpus Chriſti remaneat in hoc ſacramento, quando miraculoſe apparet ſub ſpecie pueri, vel carnis.

AR-

ARTICULUS I. 448

Utrum totus Chriſtus contineatur ſub hoc Sacramento.

Inf. q. 79. a. 1. ad 3. Et 4. d. 10. a. 2. Et quo. 7. a. 8. Et Joan. 6. lect. 6. fi.

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod non totus Chriſtus contineatur ſub hoc Sacramento. Chriſtus enim incipit eſſe in hoc ſacramento per converſionem panis, & vini, ſicut dictum eſt: (*q. præc. a.* 4.) Sed manifeſtum eſt, quod panis, & vinum non poſſunt converti neque in divinitatem Chriſti, neque in ejus animam. Cum ergo Chriſtus exiſtat ex tribus ſubſtantiis, ſc. divinitate, anima, & corpore, ut ſupra habitum eſt, (*quæſt.* 2.) videtur quod totus Chriſtus non ſit ſub hoc ſacramento.

2. Præterea. Chriſtus eſt in hoc ſacramento, ſecundum quod competit refectioni fidelium, quæ in cibo, & potu conſiſtit, ſicut ſupra dictum eſt: (*q.* 74. *a.* 1.) Sed Dominus dicit Joan. 6. *Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus*. Ergo ſolum caro, & ſanguis Chriſti continentur in hoc ſacramento: Sunt autem multæ aliæ partes corporis Chriſti; puta nervi, oſſa, & alia hujuſmodi. Non ergo totus Chriſtus continetur ſub hoc ſacramento.

3. Præterea. Corpus majoris quantitatis non poteſt totum contineri ſub minoris quantitatis menſura: Sed menſura panis, & vini conſecrati eſt multo minor, quam propria menſura corporis Chriſti. Non poteſt ergo eſſe, quod totus Chriſtus ſub hoc ſacramento contineatur.

Sed Contra eſt, quod Ambroſ. dicit in lib. de Offic. (*hab. l. de initiand. c. 9. ſub fin.*) *In illo ſacramento Chriſtus eſt*.

Reſpondeo dicendum, quod *omnino neceſſe eſt confiteri ſecundum fidem catholicam, quod totus Chriſtus ſit in hoc ſacramento*.

Sciendum tamen, quod aliquid Chriſti eſt in hoc ſacramento *dupliciter*. *Uno modo* quaſi ex vi ſacramenti: *Alio modo* ex naturali concomitantia. Ex vi quidem ſacramenti eſt ſub ſpeciebus hujus ſacramenti id, in quod directe convertitur ſubſtantia panis, & vini præexiſtens; prout ſignificatur per verba formæ, quæ ſunt effectiva in hoc ſacramento, ſicut & in cæteris mutationibus; puta cum dicitur:

Hoc

Hoc eſt corpus meum, vel: *Hic eſt ſanguis meus*. Ex naturali autem concomitantia eſt in hoc ſacramento illud, quod realiter eſt conjunctum ei, in quod prædicta converſio terminatur. Si enim aliqua duo ſunt realiter conjuncta, ubicumque eſt unum realiter, oportet & aliud eſſe. Sola enim operatione animæ diſcernuntur, quæ realiter ſunt conjuncta.

Ad primum ergo dicendum, quod quia converſio panis, & vini non terminatur ad divinitatem, vel animam Chriſti, conſequens eſt, quod divinitas, vel anima Chriſti non ſit in hoc ſacramento ex vi ſacramenti, ſed ex reali concomitantia. Quia enim divinitas corpus aſſumptum nunquam depoſuit, ubicunque eſt corpus Chriſti, neceſſe eſt & ejus divinitatem eſſe. & ideo in hoc ſacramento neceſſe eſt eſſe divinitatem Chriſti, concomitantem ejus corpus. Unde in Symbolo Epheſino (*gener.* 3. *p.* 1. *c.* 26. *in epiſt. Cyril. c.* 7. *to.* 3.) legitur: „ Participes „ efficimur corporis, & ſanguinis Chriſti, non ut „ communem carnem percipientes, nec ut viri ſan„ ctificati, & Verbo conjuncti ſecundum dignitatis „ unitatem, ſed vere vivificatricem, & ipſius Ver„ bi propriam factam. „ Anima vero realiter ſeparata fuit a corpore, ut ſupra dictum eſt. (*q.* 50. *a.* 3. & 4.) Et ideo ſi in illo triduo mortis fuiſſet hoc ſacramentum celebratum, non fuiſſet ibi anima Chriſti nec ex vi Sacramenti, nec ex reali concomitantia: Sed quia *Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur*, ut dicitur Rom. 6. anima ejus ſemper eſt realiter corpori ejus unita. Et ideo in hoc ſacramento corpus quidem Chriſti eſt ex vi ſacramenti, anima autem Chriſti ex reali concomitantia.

Ad ſecundum dicendum, quod ex vi ſacramenti ſub hoc ſacramento continetur, quantum ad ſpecies panis, non ſolum caro, ſed totum corpus Chriſti, ſcilicet oſſa, nervi, & alia hujuſmodi. Et hoc apparet ex forma hujus ſacramenti, in qua non dicitur, *Hæc eſt caro mea*, ſed: *Hoc eſt corpus meum*. Et ideo cum Dominus dixit Joan. 6. *Caro mea vere eſt cibus*, caro ponitur ibi pro toto corpore; quia ſecundum conſuetudinem humanam videtur eſſe magis manducationi accomodata; prout ſcilicet homines carnibus animalium veſcuntur communiter, non autem oſſibus, vel aliis hujuſmodi.

Ad tertium dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*q.* 75. *a.* 5.) facta converſione panis in corpus Chriſti, vel vini in ſanguinem, accidentia utriuſque

ma-

manent. Ex quo patet, quod dimenſiones panis, vel vini non convertuntur in dimenſiones corporis Chriſti, ſed ſubſtantia in ſubſtantiam. & ſic ſubſtantia corporis Chriſti, vel ſanguinis eſt ſub hoc ſacramento ex vi ſacramenti, non autem dimenſiones corporis, vel ſanguinis Chriſti. Unde patet, quod corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento per modum ſubſtantiæ, & non per modum quantitatis. Propria autem totalitas ſubſtantiæ continetur indifferenter in parva, vel magna quantitate; ſicut tota natura aeris in magno, vel parvo aere; & tota natura hominis in magno, vel parvo homine. Unde & tota ſubſtantia corporis, & ſanguinis Chriſti continetur in hoc ſacramento poſt conſecrationem, ſicut ante conſecrationem continebatur ibi tota ſubſtantia panis, & vini.

A P P E N D I X.

EX artic. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſes *Metamorphiſtarum* dicentium, quod in euchariſtiæ ſacramento eſt divina eſſentia tantum, non caro humanæ naturæ conſubſtantialis. Et *Ludovici Alemani* dicentis; Chriſtus, licet a ſuis fidelibus non ſit abſens, tamen illius ſubſtantiale corpus conſtanter affirmamus non eſſe præſens in hac cœna. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, has merito damnari a Concil. *Florent. Totus Chriſtus continetur ſub ſpecie panis, & totus ſub ſpecie vini.* Hæc illud in conſtitution. ſuper union. Armenor. Item a tota Eccleſia catholica inter Miſſarum ſolemnia feſti corporis Chriſti canente, in ſequentia. *Caro cibus, ſanguis potus, manet tamen Chriſtus totus ſub utraque ſpecie*. Hæc illa. Licet enim Divus Thomas noſter ad mandatum Papæ *Urbani IV.* totum illum officium de feſto corporis Chriſti compoſuerit, ut notiſſimum eſt, tamen, quia idem Papa cum omnibus ſequentibus id acceptando approbavit, ideo a tota eccleſia eſſe dictum vere reputatur illud, quod ibi ſolemniter recitatur. Item a Concilio *Tridens.* ſeſſ. 13. ca. 3. ,, Semper hæc ,, fides in Eccleſia Dei fuit, ſtatim poſt conſecra- ,, tionem verum Domini noſtri corpus, verumque ,, ejus ſanguinem ſub panis, & vini ſpecie, una ,, cum ipſius anima, & divinitate exiſtere. Sed cor- ,, pus quidem ſub ſpecie panis, & ſanguinem ſub ,, ſpecie vini ex vi verborum: ipſum autem corpus ,, ſub ſpecie vini, & ſanguinem ſub ſpecie panis, ,, animamque ſub utraque, vi naturalis illius con-

,, ne-

„ nexionis, & concomitantiæ, qua partes Chriſti,
„ qui jam a mortuis reſurrexit non amplius mori-
„ turus, inter ſe copulantur, divinitas porro pro-
„ pter admirabilem illam ejus cum corpore, & a-
„ nima hypoſtaticam unionem. *Hæc ibi. Et can.* I.
„ Si quis negaverit, in ſanctiſſimæ Euchariſtiæ ſa-
„ cramento contineri vere, realiter, & ſubſtantia-
„ liter corpus, & ſanguinem una cum anima, &
„ divinitate domini noſtri JESU Chriſti, ac proin-
„ de totum Chriſtum; anathema ſit. „ Hæc ibi.
Tertio vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS II. 449

Utrum totus Chriſtus contineatur ſub utraque ſpecie hujus Sacramenti.

Inf. q. 78. *a.* 6. *ad* 2. *& q.* 79. *a.* 1. *ad* 3. *& q.* 80. *a.* 12. *ad* 3. *Et* 4. *d.* 11. *q.* 2. *a.* 1. *q.* 1. *ad* 2. *Et Jo.* 6. *lec.* 7. *Et* 1. *Cor.* 11. *lec.* 6.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod non ſub utraque ſpecie hujus Sacramenti totus Chriſtus contineatur. Hoc enim ſacramentum ad ſalutem fidelium ordinatur, non virtute ſpecierum, ſed virtute ejus, quod ſub ſpeciebus continetur; quia ſpecies erant etiam ante conſecrationem, ex qua eſt virtus hujus ſacramenti. Si ergo nihil continetur ſub una ſpecie, quod non contineatur ſub alia, ſed totus Chriſtus continetur ſub utraque, videtur quod altera illarum ſuperfluat in hoc ſacramento.

2. Præterea. dictum eſt, (*a. præc. in corp. & ad* 2.) quod ſub nomine carnis omnes aliæ partes corporis continentur; ſicut oſſa, nervi, & alia hujuſmodi: Sed ſanguis eſt una partium humani corporis, ſicut patet per Ariſtot. in libro 3. de Animal. (*ſc. de hiſt. animal. c.* 2. *& l.* 2. *de partib. animal. c.* 2. 10. 4.) Si ergo ſanguis Chriſti continetur ſub ſpecie panis, ſicut continentur ibi aliæ partes corporis, non deberet ſeorſum ſanguis conſecrari, ſicut neque ſeorſum conſecratur aliqua alia pars corporis.

3. Præterea. Quod jam factum eſt, iterum fieri non poteſt: Sed corpus Chriſti jam incepit eſſe in hoc ſacramento per conſecrationem panis. Ergo non poteſt eſſe, quod de novo incipiat eſſe per conſecrationem vini: & ita ſub ſpecie vini non continebitur corpus Chriſti, & per conſequens nec totus

Chri-

Chriſtus. Non ergo ſub utraque ſpecie totus Chriſtus continetur.

Sed contra eſt, quod 1. Cor. 11. ſuper illud, *Et calicem*, dicit Gloſ. (*ord.*) *ſub utraque ſpecie*, ſcilicet panis, & vini, *idem ſumitur*, & ita videtur ſub utraque ſpecie totus Chriſtus eſſe.

Reſpondeo dicendum, „ certiſſime tenendum eſſe, „ quod ſub utraque ſpecie ſacramenti totus eſt Chri- „ ſtus : Aliter tamen, & aliter.

Nam ſub ſpeciebus panis eſt quidem corpus Chriſti ex vi ſacramenti, ſanguis autem ex reali concomitantia, ſicut ſupra dictum eſt (*art. præc. ad* 1.) de anima, & divinitate Chriſti : Sub ſpeciebus vero vini eſt quidem ſanguis Chriſti ex vi ſacramenti, corpus autem Chriſti ex reali concomitantia, ſicut anima, & divinitas; eo quod nunc ſanguis Chriſti non eſt ab ejus corpore ſeparatus, ſicut fuit tempore paſſionis, & mortis. unde ſi tunc fuiſſet hoc ſacramentum celebratum, ſub ſpeciebus panis fuiſſet corpus Chriſti ſine ſanguine, & ſub ſpeciebus vini ſanguis ſine corpore, ſicut erat in rei veritate.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis totus Chriſtus ſit ſub utraque ſpecie, non tamen fruſtra. Nam *primo* quidem hoc valet ad repræſentandam paſſionem Chriſti, in qua ſeorſum fuit ſanguis a corpore ſeparatus. unde & in forma conſecrationis ſanguinis fit mentio de ejus effuſione. *Secundo* hoc eſt conveniens uſui hujus ſacramenti, ut ſeorſum exhibeatur fidelibus corpus Chriſti in cibum, & ſanguis in potum. *Tertio* quantum ad effectum, ſecundum quod ſupra dictum eſt, (*qu.* 74. *a.* 1.) quod corpus exhibetur pro ſalute corporis, & ſanguis pro ſalute animæ.

Ad ſecundum dicendum, quod in paſſione Chriſti, cujus hoc ſacramentum eſt memoriale, non fuerunt aliæ partes corporis abinvicem ſeparatæ, ſicut ſanguis, ſed corpus indiſſolutum permanſit ; ſecundum quod legitur Exodi 12. *Nec os illius confringetis*. Et ideo in hoc ſacramento ſeorſum conſecratur ſanguis a corpore, non autem aliqua alia pars ab alia.

Ad tertium dicendum, quod, ſicut dictum eſt, (*in corp.*) corpus Chriſti non eſt ſub ſpecie vini ex vi ſacramenti, ſed ex reali concomitantia. & ideo per conſecrationem vini non fit ibi corpus Chriſti per ſe, ſed concomitanter.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim *Neſtorianorum*, ſeu *Bohemorum*, dicentium: ſub utraque ſpecie non contineri æque totum Chriſtum. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, hanc merito damnari a conciliis, & eccleſia tota catholica, ut ſupra *ar.* 2. *app.* Item a Concil. *Trid.* ſeſſ. 13. cano. 3. „ Si quis negaverit, „ in venerabili ſacramento Euchariſtiæ ſub unaquaque ſpecie totum Chriſtum contineri, anathema „ ſit. *Hæc ibi*, & *ſeſſ.* 21. *cap.* 3. Inſuper declarat, „ quamvis Redemptor noſter in ſuprema illa cœna „ hoc ſacramentum in duabus ſpeciebus inſtituerit, „ & Apoſtolis tradiderit, tamen fatendum eſſe, etiam ſub altera tantum ſpecie totum, atque integrum Chriſtum, verumque ſacramentum ſumi: ac „ propterea, quod ad fructum attinet, nulla gratia „ neceſſaria ad ſalutem eos defraudari, qui unam ſpeciem ſolum accipiunt. „ Hæc ibi. Quod & ibid. diffuſius probando prædixerat c. 1. „ Namque qui dixit: Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & „ biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in „ vobis, dixit quoque; ſi quis manducaverit ex hoc „ pane, vivet in æternum. Et qui dixit, qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, „ habet vitam æternam, dixit etiam: Panis, quem „ ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. Et denique qui dixit, qui manducat meam carnem, & „ bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in „ illo, dixit nihilominus; Qui manducat hunc panem, vivet in æternum. „ Hæc ibi. Et adhuc clarius, ad literam in propoſito, dixit ſeſſ. 13. c. 3. „ Veriſſimum eſt, tantundem ſub alterutra ſpecie, „ atque ſub utraque contineri. Totus enim, & integer Chriſtus ſub panis ſpecie, & ſub quavis ipſius „ ſpeciei parte, totus item ſub vini ſpecie, & ſub „ ejus partibus exiſtit. „ Hæc ibi. *Tertio* vides: quomodo, &c.

AR-

ARTICULUS III. 450

Utrum ſit totus Chriſtus ſub qualibet parte ſpecierum panis, vel vini.

4. d. 10. ar. 3. qu. 3. & d. 12. qu. 1. ar. 3. qu. 2. ad 3. Et 4. con. ca. 67. Et quol. 4. art. 8. cor. ſi.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod non ſit totus Chriſtus ſub qualibet parte ſpecierum panis, vel vini. Species enim illæ dividi poſſunt in infinitum. Si ergo Chriſtus totus eſt ſub qualibet parte ſpecierum prædictarum, ſequeretur quod infinities eſſet in hoc ſacramento: quod eſt inconveniens: nam infinitum repugnat non ſolum naturæ, ſed etiam gratiæ.

2. Præterea. Corpus Chriſti, cum ſit organicum, habet partes determinate diſtantes: eſt enim de ratione organici corporis determinata diſtantia ſingularum partium abinvicem, ſicut oculi ab oculo, & oculi ab aure: Sed hoc non poſſet eſſe, ſi ſub qualibet parte ſpecierum eſſet totus Chriſtus: oporteret enim, quod ſub qualibet parte eſſet quælibet pars: & ita ubi eſſet una pars, eſſet & alia. Non ergo poteſt eſſe, quod totus Chriſtus ſit ſub qualibet parte hoſtiæ, vel vini contenti in calice.

3. Præterea. Corpus Chriſti ſemper veram retinet corporis naturam, nec unquam mutatur in ſpiritum: Sed de ratione corporis eſt, ut ſit quantitas poſitionem habens, ut patet in Prædicamentis. (*c. de quantit. to. 1.*) Sed ad rationem hujus quantitatis pertinet, quod diverſæ partes in diverſis partibus loci exiſtant. Non ergo poteſt eſſe, ut videtur, quod totus Chriſtus ſit ſub qualibet parte ſpecierum.

Sed Contra eſt, quod Auguſt. dicit in quodam Sermone: (*id hab. Gregor. in Sacramentar. Dominica 5. poſt Epiph.*) „ Singuli accipiunt Chriſtum Dominum, „ & in ſingulis portionibus totus eſt, nec per ſin- „ gulas minuitur, ſed integrum ſe præbet in ſin- „ gulis.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut ex ſupradictis patet, (*ar. præc. & a. 1. hu. q.*) quia in hoc ſacramento ſubſtantia corporis Chriſti eſt ex vi ſacramenti, quantitas autem dimenſiva ex vi realis concomitantiæ. ideo corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento per modum ſubſtantiæ, ideſt per modum, quo ſubſtantia eſt ſub dimenſionibus, non autem per modum dimenſionum, ideſt non per modum illum, quo quantitas di-

dimenſiva alicujus corporis eſt ſub quantitate dimenſiva loci.

Manifeſtum eſt autem quod natura ſubſtantiæ tota eſt ſub qualibet parte dimenſionum, ſub quibus continetur: ſicut ſub qualibet parte aeris eſt tota natura aeris, & ſub qualibet parte panis eſt tota natura panis: & hoc indifferenter, ſive ſint dimenſiones actu diviſæ; ſicut cum aer dividitur, vel panis ſecatur) vel etiam ſint actu indiviſæ, diviſibiles vero potentia. Et ideo „ manifeſtum eſt, quod totus Chriſtus „ eſt ſub qualibet parte ſpecierum panis, etiam ho„ ſtia integra manente, & non ſolum cum frangi„ tur, „ ſicut quidam dicunt, ponentes exemplum de imagine, quæ apparet in ſpeculo, quæ apparet una in ſpeculo integro, in ſpeculo autem fracto apparent ſingulæ in ſingulis partibus, quod quidem non eſt omnino ſimile: quia multiplicatio hujuſmodi imaginum accidit in ſpeculo fracto propter diverſas reflexiones ad diverſas partes ſpeculi: hic autem non eſt niſi una conſecratio, propter quam corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento.

Ad primum ergo dicendum, quod numerus ſequitur diviſionem. Et ideo quamdiu quantitas manet indiviſa actu, neque ſubſtantia alicujus rei eſt pluries ſub dimenſionibus propriis, neque corpus Chriſti ſub dimenſionibus panis, & per conſequens neque infinities, ſed toties, in quot partes dividitur.

Ad ſecundum dicendum, quod illa determinata diſtantia partium in corpore organico fundatur ſuper quantitate dimenſiva ipſius: ipſa autem natura ſubſtantiæ præcedit etiam quantitatem dimenſivam. Et ideo, quia converſio ſubſtantiæ panis directe terminatur ad ſubſtantiam corporis Chriſti, ſecundum cujus modum proprie, & directe eſt in hoc ſacramento corpus Chriſti, talis diſtantia partium eſt quidem in ipſo corpore Chriſti vero; ſed non ſecundum hanc diſtantiam comparatur ad hoc ſacramentum, ſed ſecundum modum ſuæ ſubſtantiæ, ſicut dictum eſt. (*in corp. & a. 1. hu. q.*)

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de natura corporis, quam habet ſecundum quantitatem dimenſivam. Dictum eſt autem, (*in corp.*) quod corpus Chriſti comparatur ad hoc ſacramentum, non ratione quantitatis dimenſivæ, ſed ratione ſuæ ſubſtantiæ, ſicut dictum eſt. (*ibid.*)

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim cujuſdam (de quo Frater Joſeph Angles Valentinus Ordinis Minorum, in lib. *Flores Theologicarum quæſtionum*, De Euchariſtia, *q.* 1. *def.* 7. *concl.* 1.) dicentis: Hoſtia conſecrata fracta, totum Chriſtum non manere ſub qualibet particula quantumcumque minima, ſpeciem ſcilicet panis habente. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, hanc merito damnari a Concilio *Florent.* quod poſt verba ſua recitata ſupra *ar.* 1. *append.* continuo ſubjungit: *Sub qualibet quoque parte hoſtiæ conſecratæ, & vini conſecrati* (*ſeparatione facta*) *totus eſt Chriſtus*. Hæc ibi. Ubi notabis illa, quæ diximus ſupra in declaratis ad *primum*, pro recta intelligentia dicti hujus, ſcilicet, *ſeparatione facta*. Nam ex hoc dicto non intelligitur, quod totus Chriſtus non maneat ſub qualibet parte hoſtiæ, etiam actu indiviſæ (ut Sanctus Doctor in concluſione dixit) ſed ly *ſeparatione facta* cadit ſuper numerum, modo declarato ab eodem ſancto Doctore in textu ad *primum*, & ibidem per nos expoſito. Concilium itaque loquitur a manifeſtiori: tacens interim id, quod non eſt ita manifeſtum. Item a Concilio *Tridentino* ſeſſ. 13. capitulo tertio. *Veriſſimum eſt*, &c. ut ſupra, *ar.* 2. *appen.* circa finem. Et cano. 3. „ Si quis „ negaverit, in venerabili ſacramento Euchariſtiæ „ ſub unaquaque ſpecie, & ſub ſingulis cujuſque ſpe„ ciei partibus, ſeparatione facta, totum Chriſtum „ contineri: anathema ſit. „ Hæc ibi. *Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS IV. 451

Utrum tota quantitas dimenſiva corporis Chriſti ſit in hoc ſacramento.

4. d. 10. ar. 2. q. 3. & 4. & d. 12. qu. 1. a. 2. qu. 1. co. Et 4. con. ca. 63. 64. & 67. Et quo. 7. art. 8. co.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod non tota quantitas dimenſiva corporis Chriſti ſit in hoc ſacramento. Dictum eſt enim, (*a. præc.*) quod totum corpus Chriſti continetur ſub qualibet parte hoſtiæ con-

conſecratæ: Sed nulla quantitas dimenſiva tota continetur in aliquo toto, & in qualibet parte ejus. Ergo eſt impoſſibile, quod tota quantitas dimenſiva corporis Chriſti contineatur in hoc ſacramento.

2. Præterea. Impoſſibile eſt duas quantitates dimenſivas eſſe ſimul, etiamſi una ſit ſeparata, & alia in corpore naturali, ut patet per Philoſophum in 3. Metaphyſ. (*tex. 9. tom. 3.*) Sed in hoc ſacramento remanet quantitas dimenſiva panis, ut ſenſu apparet. Non ergo eſt ibi quantitas dimenſiva corporis Chriſti.

4. Præterea. Si duæ quantitates dimenſivæ inæquales juxta ſe ponantur, major extenditur ultra minorem: Sed quantitas dimenſiva corporis Chriſti eſt multo major, quam quantitas dimenſiva hoſtiæ conſecratæ ſecundum omnem dimenſionem. Si ergo in hoc ſacramento ſit quantitas dimenſiva corporis Chriſti cum quantitate dimenſiva hoſtiæ, quantitas dimenſiva corporis Chriſti extendetur ultra quantitatem hoſtiæ; quæ tamen non eſt ſine ſubſtantia corporis Chriſti. Ergo ſubſtantia corporis Chriſti erit in hoc ſacramento, etiam præter ſpecies panis: quod eſt inconveniens, cum ſubſtantia corporis Chriſti non ſit in hoc ſacramento, niſi per conſecrationem panis, ut dictum eſt (*a. 1. hu. q.*) Impoſſibile ergo videtur, quod tota quantitas dimenſiva corporis Chriſti ſit in hoc ſacramento.

Sed Contra eſt, quod quantitas dimenſiva corporis alicujus non ſeparatur ſecundum eſſe a ſubſtantia ejus: Sed in hoc ſacramento eſt tota ſubſtantia corporis Chriſti, ut ſupra habitum eſt. (*a. præc.*) Ergo tota quantitas dimenſiva corporis Chriſti eſt in hoc ſacramento.

Reſpondeo dicendum, quod ſicut ſupra dictum eſt, (*a. 1. hu. qu.*) *dupliciter* aliquid Chriſti eſt in hoc ſacramento: *uno modo* ex vi ſacramenti: *alio modo* ex reali concomitantia. *Ex vi quidem ſacramenti quantitas dimenſiva corporis Chriſti non eſt in hoc ſacramento.* ex vi enim ſacramenti eſt in hoc ſacramento illud, in quod directe converſio terminatur. Converſio autem, quæ fit in hoc ſacramento, directe terminatur ad ſubſtantiam corporis Chriſti, non autem ad dimenſiones ejus. quod patet ex hoc, quod quantitas dimenſiva panis remanet, facta conſecratione, ſola ſubſtantia panis tranſeunte.

Quia tamen ſubſtantia corporis Chriſti realiter non dividitur a ſua quantitate dimenſiva, & ab aliis accidentibus, inde eſt quod *ex vi realis concomitantiæ eſt in hoc ſacramento tota quantitas dimenſiva corporis Chriſti, & omnia accidentia ejus.*

Ad

Ad primum ergo dicendum, quod modus eſſendi cujuslibet rei determinatur ſecundum id quod eſt ei per ſe, non autem ſecundum id quod eſt ei per accidens: ſicut corpus eſt in viſu, ſecundum quod eſt album, non autem ſecundum quod eſt dulce, licet idem corpus ſit album, & dulce: unde & dulcedo eſt in viſu ſecundum modum albedinis, non ſecundum modum dulcedinis. Quia igitur ex vi hujus ſacramenti eſt in altari ſubſtantia corporis Chriſti, quantitas autem dimenſiva ejus eſt ibi concomitanter, & quaſi per accidens, ideo quantitas dimenſiva corporis Chriſti eſt in hoc ſacramento, non ſecundum proprium modum, (ut ſcilicet ſit tota in toto, & ſingulæ partes in ſingulis partibus) ſed per modum ſubſtantiæ, cujus natura eſt tota in toto, & tota in qualibet parte.

Ad ſecundum dicendum, quod duæ quantitates dimenſivæ non poſſunt naturaliter ſimul eſſe in eodem, ita quod utraque ſit ibi ſecundum proprium modum quantitatis dimenſivæ. In hoc autem ſacramento quantitas dimenſiva panis eſt ſecundum proprium modum, ſcil. ſecundum commenſurationem quandam; non autem quantitas dimenſiva corporis Chriſti, ſed eſt ibi per modum ſubſtantiæ, ut dictum eſt. (*in corp. & a. præc. ad* 2.)

Ad tertium dicendum, quod quantitas dimenſiva corporis Chriſti non eſt in hoc ſacramento ſecundum modum commenſurationis, qui eſt proprius quantitati, ad quem pertinet quod major quantitas extendatur ultra minorem, ſed eſt ibi per modum jam dictum. (*in corp. & in ſolut. præc.*)

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum a Conciliis: quod tota quantitas dimenſiva corporis Chriſti eſt in ſacramento Euchariſtiæ. Ut a Concil. *Flor.* ſecundum quod in *ar.* 1. 3.*app.* recitatur. Nam ly *totus* demonſtrat propoſitum. Chriſtus enim eſſe totus, ſeu integer, tunc dicitur, quando nihil ei de requiſitis deeſt, nec in corpore, nec in anima, nec in deitate. Patet autem, quod quantitas dimenſiva eſt unum de requiſitis ad ſtaturam corporis; & proportionaliter tanta, quantum eſt corpus, ſeu quanta eſt corporis ſtatura. Nec ſolum dimenſiva quantitas eſt de requiſitis ad corporis totalem integritatem, ſed etiam alia accidentia: non glorioſa quidem, ſi ſint corporis non glorioſi, glorioſa vero, qualia ab

Apo-

Apoſtolo aſſignantur 1. *Cor.* 15. ſi ſint corporis glorioſi. Totam ergo quantitatem dimenſivam Chriſti, & omnia ejuſdem accidentia glorioſa, eſſe in Euchariſtiæ ſacramento, definivit Concil. *Florent.* per hanc brevem ſententiam dicens: quod *Chriſtus eſt ibi totus*. Et quia dixit, non tantum ly *in hoſtia conſecrata, & vino conſecrato*, ſed etiam ly *in qualibet parte hoſtiæ conſecratæ, & vini conſecrati, totus eſt Chriſtus*: ideo de neceſſitate fatendum eſt, ſimul ipſum dixiſſe, quod tota illa corporis quantitas, & accidentia ejus omnia ſunt in qualibet ipſorum conſecratorum parte. Item a Concil. *Trid. ſeſſ.* 13. *c.* 3. *Veriſſimum eſt*, &c. & *can.* 3. *Si quis*, &c. ut recitatur ſupra *ar.* 2. 3. *appen.* & ab eod. *ſeſſ.* 22. *c.* 2. „ In „ divino hoc ſacrificio, quod in Miſſa peragitur, „ idem ille Chriſtus continetur, & incruente immolatur, qui in ara crucis ſemel ſeipſum cruente obtulit. *Et infra*. Una, eademque eſt hoſtia, idem „ nunc offerens ſacerdotum miniſterio, qui ſeipſum „ per ſeipſum tunc in Cruce obtulit. „ Hæc ibi. Quid enim melius ad propoſitum præſentis articuli ſignificandum dici poſſet, quam ly *una, eademque hoſtia*, ly *idem ipſe Chriſtus, qui ſeipſum in cruce obtulit*? *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina, &c.

ARTICULUS V. 452

Utrum corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento ſicut in loco.

Infr. art. 6. *c. & ad* 1. *Et* 4. *d.* 10. *art.* 1. *ad* 5. 6. 7. *&* 8. *& a.* 3. *qu.* 2. *ad* 2. *Et* 4. *con. c.* 64. *fi. Et quo.* 1. *a.* 12. *ad* 2.

AD Quintum ſic proceditur. Videtur, quod corpus Chriſti ſit in hoc Sacramento ſicut in loco. Eſſe enim in aliquo definitive, vel circumſcriptive, eſt pars ejus quod eſt eſſe in loco: Sed corpus Chriſti videtur eſſe definitive in hoc ſacramento; quia ita eſt, ubi ſunt ſpecies panis, vel vini, quod non eſt in alio loco altaris: videtur etiam ibi eſſe circumſcriptive; quia ita continetur ſuperficie hoſtiæ conſecratæ, quod nec excedit, nec exceditur. Ergo corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento ſicut in loco.

2. Præterea. Locus ſpecierum panis non eſt vacuus: natura enim non patitur vacuum: nec eſt ibi ſubſtantia panis, ut ſupra habitum eſt, (*q. præc. a.* 2.) ſed eſt ibi ſolum corpus Chriſti. Ergo corpus Chriſti re-

replet locum illum: Sed omne quod replet locum aliquem, eſt in eo localiter. Ergo corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento localiter.

3. Præterea. Sicut dictum eſt, (*a. præc. & a. 3. hu. q.*) in hoc ſacramento eſt corpus Chriſti cum ſua quantitate dimenſiva, & cum omnibus ſuis accidentibus: Sed eſſe in loco eſt accidens corporis; unde & ibi connumeratur inter novem genera accidentium. Ergo corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento localiter.

Sed Contra eſt, quod oportet locum, & locatum eſſe æqualia, ut patet per Philoſ. in 4. Phyſic. (*tex. 30. to. 2.*) Sed locus, ubi eſt hoc ſacramentum, eſt multo minor, quam corpus Chriſti. Ergo corpus Chriſti non eſt in hoc ſacramento ſicut in loco.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut jam dictum eſt, (*a. 3. hu. q.*) corpus Chriſti non eſt in hoc ſacramento ſecundum proprium modum quantitatis dimenſivæ, ſed magis ſecundum modum ſubſtantiæ. Omne autem corpus locatum eſt in loco ſecundum modum quantitatis dimenſivæ, inquantum ſcilicet commenſuratur loco, ſecundum ſuam quantitatem dimenſivam. Unde relinquitur, quod *corpus Chriſti non eſt in hoc ſacramento ſicut in loco, ſed per modum ſubſtantiæ*: Eo ſcilicet modo, quo ſubſtantia continetur a dimenſionibus. ſuccedit enim ſubſtantia corporis Chriſti in hoc ſacramento ſubſtantiæ panis. unde ſicut ſubſtantia panis non erat ſub ſuis dimenſionibus localiter, ſed per modum ſubſtantiæ, ita nec ſubſtantia corporis Chriſti: Non tamen ſubſtantia corporis Chriſti eſt ſubjectum illarum dimenſionum, ſicut erat ſubſtantia panis. Et ideo ſubſtantia panis ratione ſuarum dimenſionum localiter erat ibi; quia comparabatur ad locum illum mediantibus propriis dimenſionibus: Subſtantia autem corporis Chriſti comparatur ad locum illum mediantibus dimenſionibus alienis; ita quod e converſo dimenſiones propriæ corporis Chriſti comparantur ad locum illum mediante ſubſtantia; quod eſt contra rationem corporis locati. Unde *nullo modo corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento localiter*.

Ad primum ergo dicendum, quod corpus Chriſti non eſt in hoc ſacramento definitive: quia ſic non eſſet alibi quam in hoc altari, ubi conficitur hoc ſacramentum; cum tamen ſit & in cœlo in propria ſpecie, & in multis aliis altaribus ſub ſpecie ſacramenti. Similiter etiam patet, quod non eſt in hoc ſacramento circumſcriptive: quia non eſt ibi ſecundum commenſurationem propriæ quantitatis, ut dictum

ctum eſt: (*in corp.*) Quod autem non eſt extra ſuperficiem ſacramenti, nec eſt in alia parte altaris, non pertinet ad hoc quod ſit ibi definitive, vel circumſcriptive, ſed ad hoc quod incepit ibi eſſe per conſecrationem, & converſionem panis, & vini, ut ſupra dictum eſt. (*qu. præc. a.* 3. & 4.)

Ad ſecundum dicendum, quod locus ille, in quo eſt corpus Chriſti, non eſt vacuus: neque tamen proprie eſt repletus ſubſtantia corporis Chriſti, quæ non eſt ibi localiter, ſicut dictum eſt: (*in corp. ar.*) ſed eſt repletus ſpeciebus ſacramentorum, quæ habent replere locum, vel propter naturam dimenſionum, vel ſaltem miraculoſe, ſicut & miraculoſe ſubſiſtunt per modum ſubſtantiæ.

Ad tertium dicendum, quod accidentia corporis Chriſti ſunt in hoc ſacramento, ſicut ſupra dictum eſt, (*ar. præc.*) ſecundum realem concomitantiam. Et ideo illa accidentia corporis Chriſti ſunt in hoc ſacramento, quæ ſunt ei intrinſeca. Eſſe autem in loco eſt accidens per comparationem ad extrinſecum continens. Et ideo non oportet, quod Chriſtus ſit in hoc ſacramento ſicut in loco.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim *Bezanitarum* contra omnipotentiam Dei inſurgentium, per hoc, quod aſſerunt, quod Deus efficere nequit, ut corpus aliquod manente ſubſtantia ſit abſque loco. Vides enim articulum præſentem directe contraponi adverſus illam, & abundanter quidem, dum efficaciſſime probat, corpus Chriſti, ut in Euchariſtiæ ſacramento, non ſolum non eſſe, ſed & nullo modo eſſe, ſed etiam nec poſſe eſſe, in loco. Id, quod ad omnipotentiam Dei ſic mirabiliter, ut tamen *teſtimonia ſua hæc credibilia facta ſint nimis*, Pſ. 92. operantem, proculdubio pertinet. Jam ſiquidem in 2. 2. *q.* 1. *ar.* 8. *ad ſextum*, a ſancto Doctore dictum eſt: quod miracula circa corporis Chriſti exiſtentiam in ſacramento Euchariſtiæ continentur ſub omnipotentia Dei. Porro inter hujuſmodi miracula computatur, quod corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento, non tanquam in loco; quoniam omnia fere tractata in *qu.* 75. 76. 77. pro veris miraculis circa Euchariſtiæ ſacramentum patratis habenda ſunt. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, hæreſim illam merito damnari a Concil. *Florent.* per hoc, quod dicit: quod totus Chriſtus eſt in ſacramento, ut recitatur ſupra *ar.* 1. *app.* & quod

to-

tota quantitas dimenſiva Chriſti eſt ibi, ut declaratur *ar. 4. app.* Patet enim quod hoc ultimum non poteſt a Concilio ipſo intelligi de eſſe ipſius quantitatis per modum quantitatis: quoniam patet, locum, ubi eſt hoc ſacramentum, eſſe multo minorem, quam ſit tota quantitas dimenſiva Chriſti ſumpta per modum ipſius quantitatis, ideſt ſumpta ſecundum commenſurationem ſuam explicitam, puta bicubitalem, aut tricubitalem. Neceſſario igitur intellexit ipſum Concilium ibi de eſſe quantitatis ſumptæ per modum ſubſtantiæ, hoc eſt, non ſecundum modum extenſæ commenſurationis. In verbis ergo illis Concilii eſt de neceſſitate virtualiter iſte ſenſus, ſcilicet quod totum corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento, non ſicut in loco. Manifeſtum enim eſt, quod eſſe alicubi, tanquam in loco, dicit neceſſario commenſurationem rei locatæ ad rem locantem: quoniam propter hoc teſtatur Philoſ. *in 4. Phyſic.* quod oportet, locum, & locatum eſſe æqualia. Quod non contingit hic: ut diximus. Alioquin, ſi Chriſti totum corpus eſſet in ſacramento, tanquam in loco, tunc apertiſſime ſequeretur, & quod corpus Chriſti totum, ideſt cum tota ſua quantitate dimenſiva, per modum extenſæ commenſurationis ad locum illum, eſſet ibi, & conſequenter, quod nec excederet quantitatem hoſtiæ, nec ab ea excederetur, ſed omnino ad invicem illæ quantitates eſſent æquales, & conſequenter, quod Chriſtus, ſi totus eſſet in ſacramento, tanquam in loco, tunc non poſſet eſſe totus in ſacramento, id, quod eſt expreſſe contra Concilium. Cum ergo hæc, quæ tunc (ut patet) ſequerentur, ſint inconvenientia, etiam ad ſenſum manifeſta, oportet dicere, quod Concilii ſenſus verus in illis verbis, *Chriſtus totus in ſacramento eſt*, fuit iſte, ſcilicet, quod Chriſtus ibi, tanquam in loco, non eſt. Per verba ergo illa ſua Concilium damnavit hæreſim in principio appendicis narratam. *Tertio* vides, &c.

ARTICULUS VI. 453

Utrum corpus Chriſti ſit mobiliter in hoc Sacramento.

4. d. 10. *ar. 4. q. 4. Et op.* 11. *a.* 34.

AD Sextum ſic proceditur. Videtur, quod corpus Chriſti ſit mobiliter in hoc ſacramento. Dicit enim Philoſ. in 2. Top. (*c.* 3. *loco* 24. *to.* 1.) quod *motis nobis, moventur ea quæ in nobis ſunt*: quod qui-

dem eſt verum etiam de ſpirituali ſubſtantia animæ: Sed Chriſtus eſt in hoc ſacramento, ut ſupra habitum eſt. (*art.* 1. *hu. qu.*) Ergo movetur ad motum ipſius.

2. Præterea. Veritas debet reſpondere figuræ: Sed de agno paſchali, qui erat figura hujus ſacramenti, *non remanebat quicquam uſque mane*, ſicut præcipitur Exodi 12. Ergo neque etiamſi hoc ſacramentum reſervetur in craſtinum, erit ibi corpus Chriſti: Et ita non eſt immobiliter in hoc ſacramento.

3. Præterea. Si corpus Chriſti remaneat ſub hoc ſacramento etiam in craſtino, pari ratione remanebit & per totum ſequens tempus: non enim poteſt dici, quod deſinat ibi eſſe, ceſſantibus ſpeciebus; quia eſſe corporis Chriſti non dependet a ſpeciebus illis: Non autem remanet ſub hoc ſacramento Chriſtus per totum tempus futurum. Videtur ergo, quod ſtatim in craſtino, vel poſt modicum tempus deſinat eſſe ſub hoc ſacramento: Et ita videtur, quod Chriſtus mobiliter ſit in hoc ſacramento.

Sed Contra. Impoſſibile eſt, idem eſſe motum, & quietum; quia ſic contradictoria verificarentur de eodem: Sed corpus Chriſti in cœlo quietum reſidet. Non ergo eſt mobiliter in hoc ſacramento.

Reſpondeo dicendum, quod cum aliquid eſt unum ſubjecto, & multiplex ſecundum eſſe, nihil prohibet ſecundum aliquid moveri, & ſecundum aliquid immobile permanere: ſicut corpori eſt aliud eſſe album, & aliud eſſe magnum: unde poteſt moveri ſecundum albedinem, & permanere immobile ſecundum magnitudinem.

Chriſto autem non eſt idem eſſe ſecundum ſe, & eſſe ſub hoc ſacramento; quia per hoc quod dicimus ipſum eſſe ſub hoc ſacramento, ſignificatur quædam habitudo ejus ad hoc ſacramentum. *Secundum igitur hoc eſſe non movetur Chriſtus per ſe ſecundum locum, ſed ſolum per accidens*: quia Chriſtus non eſt in hoc ſacramento ſicut in loco, ſicut prædictum eſt (*ar. præc.*) quod autem non eſt in loco, non movetur per ſe in loco, ſed ſolum ad motum ejus, in quo eſt. „Similiter autem neque per ſe movetur ſe„cundum eſſe, quod habet in hoc ſacramento, qua„cumque alia mutatione, „ puta quantum ad hoc quod deſinat eſſe ſub hoc ſacramento: quia illud quod de ſe habet eſſe indeficiens, non poteſt eſſe deficiendi principium, ſed alio deficiente, hoc deſinit eſſe in eo: ſicut Deus, cujus eſſe eſt indeficiens, & immortale, deſinit eſſe in aliqua creatura corruptibili per hoc, quod creatura corruptibilis deſinit eſſe. Et

hoc modo cum Chriſtus habeat de ſe eſſe indeficiens, & incorruptibile, non deſinit eſſe ſub hoc ſacramento, neque per hoc quod ipſum deſinat eſſe, neque etiam per motum localem ſui, ut ex dictis patet, (*ar. præc.*) ſed ſolum per hoc, quod ſpecies hujus ſacramenti deſinunt eſſe. Unde patet, quod *Chriſtus per ſe loquendo immobiliter eſt in hoc ſacramento.*

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit de motu per accidens, quo ad motum noſtri moventur ea quæ in nobis ſunt: Aliter tamen ea quæ per ſe poſſunt eſſe in loco, ſicut corpora; & aliter ea quæ per ſe non poſſunt eſſe in loco, ſicut formæ, & ſpirituales ſubſtantiæ. Ad quem modum poteſt reduci, quod dicimus Chriſtum moveri per accidens, ſecundum eſſe quod habet in hoc ſacramento, in quo non eſt ſicut in loco.

Ad ſecundum dicendum, quod hac ratione moti videntur fuiſſe quidam ponentes, quod corpus Chriſti non remaneat ſub hoc ſacramento, ſi in craſtinum reſervetur. Contra quos Cyrillus dicit: (*hab. in Cat. D. Thom. ſup. illud Lucæ 22. Hoc eſt corpus meum.*) „ Inſaniunt quidam dicentes myſticam benedictionem ceſſare a ſanctificatione, ſi quæ ejus reliquiæ remanſerint in diem ſubſequentem: non enim mutatur ſacratum corpus Chriſti, ſed virtus benedictionis, & vivificativa gratia jugis in eo eſt: „ ſicut etiam omnes aliæ conſecrationes immobiliter manent, permanentibus rebus conſecratis: propter quod non iterantur. Veritas autem licet figuræ reſpondeat, tamen figura non poteſt eam adæquare.

Ad tertium dicendum, quod corpus Chriſti remanet in hoc ſacramento, non ſolum in craſtino, ſed etiam in futuro, quouſque ſpecies ſacramentales manent, quibus ceſſantibus, deſinit eſſe corpus Chriſti ſub eis, non quia ab eis dependeat; ſed quia tollitur habitudo corporis Chriſti ad illas ſpecies: per quem modum Deus deſinit eſſe dominus creaturæ deſinentis.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis ſimul, & Conciliis; quod Chriſtus immobiliter eſt in ſacramento Euchariſtiæ. A ſcripturis quidem, ut Mar. 16. *Dominus ſedit a dextris Dei.* A Concilio autem *Floren. Chriſtus eſt in hoſtia conſecrata.* Vide ſupra *ar.* 1. 3. *appen.* Connecte modo

Concilium hoc cum ſcriptura illa, & patefiet tibi propoſitum. *Dominus* (inquiunt) *ſedet*; & *idem Dominus eſt in hoſtia*. Quid eſt ly *ſedet*? *Quieſcit*. Nam ſedere (ut patet) dicit quietem corporalem. Ac ſi ergo Beatus Marcus dixerit: Dominus noſter poſt multos labores viriliter a ſe in terris toleratos corporalem quietem apud Patrem aſſecutus eſt in cœlis. Si ergo ille ipſe Dominus in hoſtia conſecrata eſt, prout vere de eo Concilium ſentit, oportet fateri, quod ipſe eſt immobiliter in hoc ſacramento. impoſſibile enim eſt, idem eſſe motum, & ſimul eſſe quietum, ſecundum idem: alioquin contradictoria de eodem verificarentur, quod nec dabile, nec intelligibile eſt. Stante igitur Euangelio præmiſſo, dicere, Chriſtus eſt in pane, & vino conſecratis, eſt idem, quod dicere, Chriſtus eſt immobiliter in hoc ſacramento. Primum dicit Concilium: ergo & ſecundum. Hæc dicta ſint, ſumendo ly *immobiliter* ſecundum locum. Quod ſi ſumatur ſecundum mutationem, ſic etiam a Conciliis inſinuatur, quod ibi eſt immobiliter. Ut a Concilio *Lateranenſi* ſub *Innocentio III.* per hoc, quod dicit: *Verum Chriſti corpus*, & *ſanguis in ſacramento altaris ſub ſpeciebus panis*, & *vini veraciter continetur*, *tranſubſtantiatis pane in corpus*, & *vino in ſanguinem*. De ſum. Trin. & fid. cath. cap. *firmiter*. Patet ſiquidem ſapienter conſiderantibus, iſtud Concilium his verbis denotare, quod ſacramentum altaris conſiſtit in conſecratione materiæ, qua ſcilicet materia ipſa, ideſt panis, & vinum, tranſubſtantiatur in corpus, & ſanguinem Chriſti. Quia igitur re, quæ conſecrata eſt, manente, ſemper, ut ex terminis manifeſtum eſt, conſecratio ejus durat, ideo Concilium ibi ſenſum hunc de neceſſitate cointellexit, quod ſcilicet tamdiu Chriſtus manet ſub illis ſpeciebus ſacramentalibus: quamdiu illæ ſpecies durant, & conſequenter, quod, deficientibus prædictis ſpeciebus, Chriſtus in ſe indeficiens, ut ſupponitur ex Rom. 6. *Chriſtus reſurgens*, &c. deſinit eſſe ſub ipſis. Species ergo ſacramentales mutari poſſunt de eſſe ad non eſſe, ut ad ſenſum patet, ſed Chriſtus ſub ipſis exiſtens non mutatur, ſecundum Concilium, de eſſe ad non eſſe, licet tunc ſub illis deſinat eſſe. Quod utique eſt, Chriſtum in ſacramento altaris eſſe immobiliter. Item a Concilio *Florent.* idipſum inſinuatur per hoc, quod dicit, & ſubſtantiam panis, ac vini in corpus, & ſanguinem converti: & ſub ſpeciebus panis, ac vini Chriſtum contineri. Vide *q. 75. art. 1. 4. appen.* Patet ſiquidem ſapienter conſiderantibus iſtud Concilium his verbis denotare,

quod, &c. Perge per omnia, ut ſupra de *Lateranen* dictum eſt: applicando prudenter ſingula ad Concilium *Florentin*. Item inſinuatur illud ab eodem *Lateranenſi*, ut recitatur extra, de cuſtodia Euchariſtiæ, &c. *ſtatuimus*, & a Papa *Honorio*, ut recitatur extra, de celebr. miſſ. c. *ſane*, & a Concilio *Guarmacienſi*, ut recitatur De conſecr. diſt. 2. cap. *presbyter*. Per hoc enim, quod jubent ibi, ut ſacramentum Euchariſtiæ in ſacrario aſſervetur pro neceſſitate vel infirmorum, vel, &c. ſubintelligendo, ut patet ibi legenti, & recte diſcurrenti, quod ſæpe per iteratam mutationem ſacramentum illud in ſacrario renovetur, ne ſpecies putreſiant, per hoc, inquam, totum innuunt manifeſte: quod Chriſtus ſub illis ſacramenti ſpeciebus remanet, quandiu illæ ſpecies durant, & conſequenter, quod Chriſtus ſub illis eſt immobiliter modo prædicto. *Secundo* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS VII. 454

Utrum corpus Chriſti, prout eſt in hoc Sacramento, poſſit videri ab aliquo oculo ſaltem glorificato.

Infr. ar. 8. co. Et 4. d. 10. ar. 1. q. 2. ad 3. & ar. 4. qu. 1. per tot. & q. 4. ad 2. Et in expo. li. ad 1. 2. & 4.

AD Septimum ſic proceditur. Videtur, quod corpus Chriſti, prout eſt in hoc ſacramento, poſſit videri ab aliquo oculo ſaltem glorificato. Oculus enim noſter impeditur a viſione corporis Chriſti in hoc ſacramento exiſtentis, propter ſpecies ſacramentales ipſum circumvelantes: Sed oculus glorificatus non poteſt ab aliquo impediri, quin corpora quælibet videat, prout ſunt. Ergo oculus glorificatus poteſt videre corpus Chriſti, prout eſt in hoc ſacramento.

2. Præterea. Corpora glorioſa Sanctorum erunt configurata corpori claritatis Chriſti, ut dicitur Phil. 3. Sed oculus Chriſti videt ſeipſum, prout eſt in hoc ſacramento. Ergo pari ratione quilibet alius oculus glorificatus poteſt ipſum videre.

3. Præterea. Sancti in reſurrectione erunt æquales Angelis, ut dicitur Lucæ 20. Sed Angeli vident corpus Chriſti, prout eſt in hoc ſacramento: quia etiam dæmones inveniuntur huic ſacramento reverentiam exhibere, & ipſum timere. Ergo pari ratione oculus

glorificatus poteſt Chriſtum videre, prout eſt in hoc ſacramento.

Sed Contra. Nihil idem exiſtens poteſt ſimul ab eodem videri in diverſis ſpeciebus: Sed oculus glorificatus ſemper videt Chriſtum, prout eſt in ſua ſpecie, ſecundum illud Iſa. 33. *Regem in decore ſuo videbunt*. Ergo videtur, quod non videat Chriſtum, prout eſt ſub ſpecie hujus ſacramenti.

Reſpondeo dicendum, quod *duplex* eſt oculus; ſcilicet *corporalis* proprie dictus, & *intellectualis*, qui per ſimilitudinem dicitur. *A nullo autem oculo corporali corpus Chriſti poteſt videri, prout eſt in hoc ſacramento*. *Primo* quidem, quia corpus viſibile per ſua accidentia immutat medium. Accidentia autem corporis Chriſti ſunt in hoc ſacramento mediante ſubſtantia; ita ſcilicet quod accidentia corporis Chriſti non habent immediatam habitudinem neque ad hoc ſacramentum, neque ad corpora, quæ ipſum circumſtant. & ideo non poſſunt immutare medium, ut ſic ab aliquo corporali oculo videri poſſint. *Secundo*, quia, ſicut ſuprà dictum eſt, (*ar.* 1. *hu. q. ad* 3.) corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento per modum ſubſtantiæ. Subſtantia autem, inquantum hujuſmodi, non eſt viſibilis oculo corporali; neque ſubjacet alicui ſenſui, ſed nec etiam imaginationi, ſed ſoli intellectui, cujus objectum eſt *quod quid eſt*, ut dicitur in 3. de Anima. (*tex.* 26. *to.* 2.)

Et ideo, proprie loquendo, „ corpus Chriſti ſecundum modum eſſendi, quem habet in hoc ſacramento, neque ſenſu, neque imaginatione perceptibile eſt, ſed ſolo intellectu, qui dicitur oculus ſpiritualis. Percipitur autem diverſimode a diverſis intellectibus. „ Quia enim modus eſſendi, quo Chriſtus eſt in hoc ſacramento, eſt penitus ſupernaturalis, a ſupernaturali intellectu, ſcilicet divino, ſecundum ſe viſibilis eſt, & per conſequens ab intellectu beato vel angeli, vel hominis, qui ſecundum participatam claritatem divini intellectus videt ea, quæ ſupernaturalia ſunt per viſionem divinæ eſſentiæ: Ab intellectu autem hominis viatoris non poteſt conſpici niſi per fidem, ſicut & cætera ſupernaturalia: Sed nec etiam intellectus angelicus ſecundum ſua naturalia ſufficit ad hoc intuendum. Unde dæmones non poſſunt videre per intellectum Chriſtum in hoc ſacramento, niſi per fidem; cui non voluntarie aſſentiunt, ſed ad eam evidentia ſignorum convincuntur, prout dicitur Jacobi 2. quod *dæmones credunt, & contremiſcunt*.

Ad primum ergo dicendum, quod oculus noſter cor-

corporeus per ſpecies ſacramentales impeditur a viſione corporis Chriſti ſub eis exiſtentis, non ſolum per modum tegumenti; (ſicut impedimur videre id, quod eſt velatum quocumque corporali velamine) ſed quia corpus Chriſti non habet habitudinem ad medium, quod circumſtat hoc ſacramentum, mediantibus propriis accidentibus, ſed mediantibus ſpeciebus ſacramentalibus.

Ad ſecundum dicendum, quod oculus corporalis Chriſti videt ſeipſum ſub ſacramento exiſtentem: Non tamen poteſt videre ipſum modum eſſendi, quo eſt ſub ſacramento; quod pertinet ad ſolum intellectum. Nec tamen eſt ſimile de alio oculo glorioſo: quia etiam ipſe oculus Chriſti eſt ſub hoc ſacramento, in quo non conformatur ei alius oculus glorioſus.

Ad tertium dicendum, quod Angelus bonus, vel malus non poteſt aliquid videre oculo corporeo, ſed ſolum oculo intellectuali. Unde non eſt ſimilis ratio, ut ex dictis patet. (*in corp. ar.*)

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, quod Chriſtus, prout eſt in ſacramento altaris, non poteſt videri a quolibet oculo, etiam glorificato. Ut per hoc, quod dicitur Iſa. 33. *Regem*, &c. ſecundum quod cum applicatione diſcurſiva ponitur *in arg. contr.* Item per hoc quod dicitur Iſa. 45. *Vere tu es Deus abſconditus, Deus Iſrael ſalvator.* Item Apoc. 2. *Vincenti dabo manna abſconditum.* Item Pſ. 30. *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abſcondiſti timentibus te?* Item Iſa. 64. *Oculus non vidit, Deus, abſque te, quæ præparaſti diligentibus te.* Ex his enim, & hujuſmodi ſcripturarum dictis innuitur propoſitum: ſi ad ſacramentum altaris, ut decet applicentur. Ecce Deus Iſrael ſalvator eſt Chriſtus videntium Deum per fidem, ideſt fidelium maxime ſalvator, 1. *Tim.* 4. eſt vere abſconditus in ſacramento, quod inter omnia ſacramenta Eccleſiæ dicitur ſpecialiſſime ſacramentum fidei, ut habet ſanctus Doctor *in opuſ.* 59. *c.* 1. Unde & in canone Miſſæ vocatur *myſterium fidei*, ideſt ſecretum ſacratiſſimum ſoli fidei manifeſtum, ut ibid. ab eod. exponitur. Chriſtus ergo eſt vere in ſacramento fidei pro ſalute fidelium abſconditus: quia ipſe, ſecundum modum eſſendi ibi, eſt ſoli fidei manifeſtum. Excipitur tamen Deus ab *Iſa.* 64. ut ſupra adducebatur: & conſequenter excipiuntur etiam claritatem viſionis Dei

 a Deo

a Deo actualiter in patria participantes. Vide mox, Chriſtum eſſe manna figuratum, ſed abſconditum, ut dicit Apocal. modo prædicto, vincentibus principaliter dandum, Chriſtum quoque eſſe illam maximam dulcedinem, quam Chriſtus ipſe in tali ſacramento præparavit, cujus dulcedinis quantitatem ſignificat eſſe immenſam admiratio Pſalmiſtæ dicentis: *Quam magna?* Hanc dulcedinem, ideſt ſeipſum Chriſtum, Chriſtus abſcondit ita, ut oculus, etiam glorificatus, non videat, abſque &c. Excipe tu fidei oculum, Dei, &c. ut ſupra. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina hæc Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS VIII. 455

Utrum quando in hoc Sacramento apparet miraculoſe caro, vel puer, ſit ibi vere corpus Chriſti.

4. d. 10. a. 2. q. 2. ad 3. & ar. 4. q. 2. & 3. Et op. 58. cap. 11.

AD Octavum ſic proceditur. Videtur, quod quando in hoc ſacramento miraculoſe apparet caro, vel puer, non ſit ibi vere corpus Chriſti. Corpus enim Chriſti deſinit eſſe ſub hoc ſacramento, quando deſinunt eſſe ſpecies ſacramentales, ut dictum eſt. (*a. 6. hu. q.*) Sed quando apparet caro, vel puer, deſinunt eſſe ſpecies ſacramentales. Ergo non eſt ibi vere corpus Chriſti.

2. Præterea. Ubicumque eſt corpus Chriſti, vel eſt ibi ſub ſpecie propria, vel ſub ſpecie ſacramenti: Sed quando tales apparitiones fiunt, manifeſtum eſt quod non eſt ibi Chriſtus ſub ſpecie propria; quia in hoc ſacramento totus Chriſtus continetur, qui permanet integer in forma, qua aſcendit in cœlum; cum tamen id quod miraculoſe apparet in hoc ſacramento quandoque videatur ut quædam parva caro, quandoque autem ut parvus puer: Manifeſtum eſt etiam, quod non eſt ibi ſub ſpecie ſacramenti, quæ eſt ſpecies panis, vel vini. Ergo videtur, quod corpus Chriſti nullo modo ſit ibi.

3. Præterea. Corpus Chriſti incipit eſſe in hoc ſacramento per conſecrationem, & converſionem, ut ſupra dictum eſt: (*q 75. a. 2. 3. & 4.*) Sed caro, & ſanguis miraculoſe apparens non ſunt conſecrata, nec converſa in verum corpus, & ſanguinem Chriſti.

Non

Non ergo ſub his ſpeciebus eſt corpus vel ſanguis Chriſti.

Sed Contra eſt, quod tali apparitione facta, eadem reverentia exhibetur ei quod apparet, quæ etiam primo exhibebatur: quod quidem non fieret, ſi vere non eſſet ibi Chriſtus, cui reverentiam latriæ exhibemus. Ergo etiam tali apparitione facta, Chriſtus eſt ſub hoc ſacramento.

Reſpondeo dicendum, quod *dupliciter* contingit talis apparitio, qua quandoque in hoc ſacramento miraculoſe videtur caro, aut ſanguis, aut etiam aliquis puer. *Quandoque* enim hoc contingit ex parte videntium, quorum oculi immutantur tali immutatione, ac ſi expreſſe viderent exterius carnem, vel ſanguinem, vel puerum, nulla tamen immutatione facta ex parte ſacramenti: Et hoc quidem videtur contingere, quando uni videtur ſub ſpecie carnis, vel pueri, aliis tamen videtur, ſicut & prius, ſub ſpecie panis. vel quando eidem ad horam videtur ſub ſpecie carnis, vel pueri, & poſtmodum ſub ſpecie panis. Nec hoc tamen pertinet ad aliquam deceptionem, ſicut accidit in magorum præſtigiis: quia talis ſpecies divinitus formatur in oculo ad aliquam veritatem figurandam, ad hoc ſcil. quod manifeſtetur vere corpus Chriſti eſſe ſub hoc ſacramento: ſicut etiam Chriſtus abſque deceptione apparuit diſcipulis euntibus in Emmaus. Dicit enim Auguſt. in lib. 2. de Quæſt. Euang. (*qu. ult. in princ. tom* 4.) quod *cum fictio noſtra refertur ad aliquam ſignificationem, non eſt mendacium, ſed aliqua figura veritatis*. Et quia per hunc modum nulla immutatio fit ex parte ſacramenti, manifeſtum eſt quod *non deſinit Chriſtus eſſe ſub hoc ſacramento, tali apparitione facta*.

Quandoque vero contingit talis apparitio non per ſolam immutationem videntium, ſed ſpecie quæ videtur realiter exterius exiſtente: Et hoc quidem videtur eſſe, quando ſub tali ſpecie ab omnibus videtur, & non ad horam, ſed per longum tempus ita permanet: Et in hoc caſu quidam dicunt, quod eſt propria ſpecies corporis Chriſti. Nec obſtat, quod quandoque non videtur ibi totus Chriſtus, ſed aliqua pars carnis, vel etiam videtur non in ſpecie juvenili, ſed in effigie puerili quia in poteſtate corporis glorioſi eſt, quod videatur ab oculo non glorificato vel ſecundum totum, vel ſecundum partem, & in effigie vel propria, vel aliena, ut infra dicetur. (*in Supplem. q.* 85. *a.* 2. *&* 3.)

Sed hoc videtur eſſe inconveniens. *Primo* quidem, quia

quia corpus Chriſti non poteſt in propria ſpecie videri, niſi in uno loco, in quo definitive continetur. Unde cum videatur in propria ſpecie, & adoretur in cœlis, ſub propria ſpecie non videtur in hoc ſacramento. *Secundo*, quia corpus glorioſum, quod apparet ut vult, poſt apparitionem, cum voluerit, diſparet; ſicut dicitur Lucæ ultim. quod Dominus ex oculis diſcipulorum evanuit: Hoc autem, quod ſub ſpecie carnis in hoc ſacramento apparet, diu permanet: quinimmo legitur quandoque eſſe incluſum, & multorum Epiſcoporum conſilio in pixide reſervatum: quod nefas eſſet de Chriſto ſentire, ſecundum propriam ſpeciem. Et ideo dicendum eſt, quod manentibus dimenſionibus, quæ prius fuerant, fit miraculoſe quædam immutatio circa alia accidentia, puta figuram, & colorem, & alia hujuſmodi, ut videatur caro, vel ſanguis, aut etiam puer: Et, ſicut prius dictum eſt, (*hic ſup.*) hoc non eſt deceptio: quia fit in figuram cujuſdam veritatis, ſcilicet ad oſtendendum per hanc miraculoſam apparitionem, quod in ſacramento eſt vere corpus, & ſanguis Chriſti. Et ſic patet, quod *remanentibus dimenſionibus, quæ ſunt fundamenta aliorum accidentium*, ut infra dicetur, (*qu. ſeq. art.* 2.) *remanet vere corpus Chriſti in hoc ſacramento*.

Ad primum ergo dicendum, quod facta tali apparitione, ſpecies ſacramentales quandoque quidem totaliter remanent in ſeipſis, quandoque autem ſecundum id quod eſt principale in eis, ut dictum eſt. (*in corp. art.*)

Ad ſecundum dicendum, quod in hujuſmodi apparitionibus, ſicut dictum eſt, (*ibid.*) non videtur propria ſpecies Chriſti, ſed ſpecies miraculoſe formata vel in oculis intuentium, vel etiam in ipſis ſacramentalibus dimenſionibus, ut dictum eſt. (*ibid.*)

Ad tertium dicendum, quod dimenſiones panis, & vini conſecrati manent, immutatione circa eas miraculoſe facta, quantum ad alia accidentia, ut dictum eſt. (*q.* 75. *a.* 5.)

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum ab Eccleſiaſtica conſuetudine, quod, quando miraculoſæ fiunt apparitiones modo prædicto in ſacramento euchariſtiæ, adhuc remanet ibi ſub ſpeciebus verus Chriſtus integer, qui prius erat. Inſinuatum autem ab ea eſt per hoc,

hoc, quod Eccleſia, datis hujuſcemodi apparitionibus, & perſeverat adorare latria, ut prius faciebat, illam hoſtiam, ſecundum quod habetur *in arg. contr.* & finitis illis apparitionibus non amplius conſecrat hoſtiam ipſam ad communicandum aliquem. Verbi gratia. Fiat in hoſtia, jam conſecrata, præmiſſa in *prima* concluſione apparitio. Tunc, tranſacto illius miraculoſæ apparitionis tempore, & conſequenter revertente hoſtia ad figuram, & colorem panis, ſacerdos abſque nova conſecratione prædictæ hoſtiæ communicat ſeipſum, vel alium illamet hoſtia. Quod ſi fiat in hoſtia conſecrata apparitio narrata in *ſecunda* concluſione: tunc, poſtquam longiori tempore manſerit reſervata in pixide, ſi ad figuram, coloremque panis revertatur idem fieri ſolet, ideſt non amplius conſecratur, immo hæc conſecrationis reiteratio pro ſacrilegio magno reputaretur, & ad communicandum aliquem aſſumitur, niſi forte ad proteſtationem, ſeu memoriam miraculi videatur expediens reſervare illam ad tempus. Interim tamen ſemper veneratione latriæ adoratur. Ex hoc itaque quod abſque nova conſecratione poſt circa illam hoſtiam ſic, ut diximus, ſe habet Eccleſia: declaratum reliquit factis ſuis, quod in tali hoſtia erat vere corpus Chriſti etiam tempore apparitionum illarum, ita quod nunquam eſſe deſiit ſub dimenſionibus ſacramenti. Quemadmodum ex eo, quod non baptizat hæreticos redeuntes ad Eccleſiam, oſtendit, quod character baptiſmi numquam in eis eſſe deſiit, *quæſt. 66. ar.* 9. De mirabili autem valore conſuetudinis Eccleſiæ, vide *ſecundam ſecundæ*, *quæſtione decima*, *articulo duodecimo*, *corp. princip.* Quod vero de pane conſecrato audiſti, intellige etiam dictum eſſe de vino conſecrato: quoniam in hoc ſunt paris conditionis. Ideo & Divus Thomas, pluries de uno loquitur in articuli hujus tractatu: intelligens tamen de ambobus verificari, quæ de uno dicit propter rationem allatam. *Secundo* vides: quomodo ex iis, &c.

QUÆSTIO LXXVII.

De accidentibus remanentibus in hoc Sacramento, in octo articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de accidentibus remanentibus in hoc ſacramento.

Et circa hoc quæruntur octo.

Primo. Utrum accidentia, quæ remanent, ſint ſine ſubjecto.
Secundo. Utrum quantitas dimenſiva ſit ſubjectum aliorum accidentium.
Tertio. Utrum hujuſmodi accidentia poſſint immutare aliquod corpus extrinſecum.
Quarto. Utrum poſſint corrumpi.
Quinto. Utrum ex eis poſſit aliquid generari.
Sexto. Utrum poſſint nutrire.
Septimo. De fractione panis conſecrati.
Octavo. Utrum vino conſecrato poſſit aliquid permiſceri.

ARTICULUS I. 456

Utrum accidentia remaneant ſine ſubjecto in hoc ſacramento.

Sup. q. 75. a. 5. Et 1. d. 47. a. 4. co. Et 4. d. 12. qu. 1. a. 1. Et 4. con. ca 63. & 65. Et quol. 3. a. 1. Et quol. 4. ar. 5. Et op. 3. c. 8. Et 1. Cor. 3. lect. 29.

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod accidentia non remaneant in hoc ſacramento ſine ſubjecto. Nihil enim inordinatum, aut fallax debet eſſe in hoc ſacramento veritatis: Sed accidentia eſſe ſine ſubjecto eſt contra rerum ordinem, quem Deus naturæ indidit: videtur etiam ad quandam fallaciam pertinere, cum accidentia naturaliter ſint ſigna naturæ ſubjecti. Ergo in hoc ſacramento non ſunt accidentia ſine ſubjecto.

2. Præterea. Fieri non poteſt etiam miraculoſe, quod definitio rei ab ea ſeparetur, vel quod uni rei conveniat definitio alterius rei; puta quod homo manens homo ſit animal irrationale: ad hoc enim ſequeretur, contradictoria eſſe ſimul: hoc enim quod ſignificat nomen, rei eſt definitio, ut dicitur in 4. Me-

Metaph. (*tex.* 28. *to.* 3.) Sed ad definitionem accidentis pertinet, quod ſit in ſubjecto, ad definitionem vero ſubſtantiæ, quod per ſe ſubſiſtat non in ſubjecto. Non ergo poteſt miraculoſe fieri, quod in hoc ſacramento ſint accidentia ſine ſubjecto.

3. Præterea. Accidens individuatur ex ſubjecto. Si ergo accidentia remanent in hoc ſacramento ſine ſubjecto, non erunt individua, ſed univerſalia: quod patet eſſe falſum: quia ſic non eſſent ſenſibilia, ſed intelligibilia tantum.

4. Præterea. Accidentia per conſecrationem hujus ſacramenti non adipiſcuntur aliquam compoſitionem: Sed ante conſecrationem non erant compoſita neque ex materia, & forma, neque *ex quo eſt*, & *quod eſt*. Ergo etiam poſt conſecrationem non ſunt compoſita altero horum modorum: quod eſt inconveniens: quia ſic eſſent ſimpliciora, quam angeli; cum tamen hæc accidentia ſint ſenſibilia. Non ergo accidentia remanent in hoc ſacramento ſine ſubjecto.

Sed Contra eſt, quod Gregorius dicit in Homil. Paſch. (*id hab. Lanfranc. in l. de corp. & ſangu. Dom. c.* 20. *a princ.*) quod *ſpecies ſacramentales ſunt illarum rerum vocabula, quæ ante fuerunt*, ſcilicet panis, & vini: Et ita cum non remaneat ſubſtantia panis, & vini, videtur quod hujuſmodi ſpecies remaneant ſine ſubjecto.

Reſpondeo dicendum, quod accidentia panis, & vini, quæ ſenſu deprehenduntur in hoc ſacramento remanere poſt conſecrationem, non ſunt ſicut in ſubjecto in ſubſtantia panis, & vini, quæ non manet, ut ſupra habitum eſt, (*q.* 75. *a.* 2. & 6.) neque etiam in forma ſubſtantiali, quæ non manet, & ſi remaneret, ſubjectum eſſe non poſſet, ut patet per Boet. in lib. 1. de Trinit. (*parum a princ.*) Manifeſtum eſt etiam, quod hujuſmodi accidentia non ſunt in ſubſtantia corporis, & ſanguinis Chriſti, ſicut in ſubjecto; quia ſubſtantia humani corporis nullo modo poteſt his accidentibus affici: neque etiam eſt poſſibile, quod corpus Chriſti glorioſum, & impaſſibile exiſtens alteretur ad ſuſcipiendas hujuſmodi qualitates.

Dicunt autem quidam, quod ſunt ſicut in ſubjecto in aere circumſtante. Sed nec hoc eſſe poteſt. *Primo* quidem, quia aer non eſt hujuſmodi accidentium ſuſceptivus. *Secundo*, quia hujuſmodi accidentia non ſunt, ubi eſt aer: quinimo ad motum harum ſpecierum aer depellitur. *Tertio*, quia accidentia non tranſeunt de ſubjecto in ſubjectum, ut ſcilicet idem accidens numero, quod primo fuit in uno ſubjecto,

poſtmodum fiat in alio; accidens enim numerum accipit a ſubjecto. unde non poteſt eſſe, quod idem numero manens ſit quandoque in hoc quandoque in illo ſubjecto. *Quarto*, quia cum aer non ſpolietur accidentibus propriis, ſimul haberet accidentia propria, & aliena. Nec poteſt dici, quod hoc fiat miraculoſe virtute conſecrationis; quia verba conſecrationis hoc non ſignificant; quæ tamen non efficiunt niſi ſuum ſignificatum.

Et ideo *relinquitur, quod accidentia in hoc ſacramento manent ſine ſubjecto*: quod quidem virtute divina fieri poteſt. cum enim effectus magis dependeat a cauſa prima, quam a cauſa ſecunda, Deus, qui eſt prima cauſa ſubſtantiæ, & accidentis, per ſuam infinitam virtutem conſervare poteſt in eſſe accidens, ſubtracta ſubſtantia, per quam conſervabatur in eſſe, ſicut per propriam cauſam: ſicut etiam alios effectus naturalium cauſarum poteſt producere ſine naturalibus cauſis, ſicut humanum corpus formavit in utero Virginis ſine virili ſemine.

Ad primum ergo dicendum, quod nihil prohibet, aliquid eſſe ordinatum ſecundum communem legem naturæ, cujus tamen contrarium eſt ordinatum ſecundum ſpeciale privilegium gratiæ; ut patet in reſuſcitatione mortuorum, & in illuminatione cæcorum: prout etiam in rebus humanis quædam aliquibus conceduntur ex ſpeciali privilegio præter legem communem. Et ita etiam licet ſit ſecundum communem naturæ ordinem, quod accidens ſit in ſubjecto; ex ſpeciali tamen ratione ſecundum ordinem gratiæ accidentia ſunt in hoc ſacramento ſine ſubjecto, propter rationes ſupra inductas. (*in corp. art.*)

Ad ſecundum dicendum, quod cum ens non ſit genus, hoc ipſum quod eſt eſſe, non poteſt eſſe eſſentia ſubſtantiæ, vel accidentis. Non eſt ergo definitio ſubſtantiæ, ens per ſe ſine ſubjecto; nec definitio accidentis, ens in ſubjecto: ſed quidditati, ſeu eſſentiæ ſubſtantiæ competit habere eſſe non in ſubjecto; quidditati autem, ſive eſſentiæ accidentis competit habere eſſe in ſubjecto. In hoc autem ſacramento non datur accidentibus, quod ex vi ſuæ eſſentiæ non ſint in ſubjecto, ſed ex divina virtute ſuſtentante, & ideo non deſinunt eſſe accidentia: quia nec ſeparatur ab eis definitio accidentis, quæ eſt aptitudo ad ſubjectum, quæ ſemper manet in iis, non actualis inhærentia, nec competit eis definitio ſubſtantiæ.

Ad tertium dicendum, quod hujuſmodi accidentia acquiſierunt eſſe individuum in ſubſtantia panis, & vini, qua converſa in corpus, & ſanguinem Chriſti,

remanent virtute divina accidentia in illo eſſe individuato, quod prius habebant. unde ſunt ſingularia, & ſenſibilia.

Ad quartum dicendum, quod accidentia hujuſmodi, manente ſubſtantia panis, & vini, non habebant ipſa eſſe, ſicut nec alia accidentia, ſed ſubjecta eorum habebant hujuſmodi eſſe per ea; ſicut nix eſt alba per albedinem: ſed poſt conſecrationem ipſa accidentia, quæ remanent, habent eſſe. unde ſunt compoſita ex eſſe, & *quod eſt*, ſicut in prima parte de Angelis dictum eſt; (*qu.* 50. *ar.* 2. *ad* 3.) & cum hoc habent compoſitionem partium quantitativarum.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim *Joannis Uvicleff* dicentis: quod accidentia panis, & vini non manent ſine ſubjecto in ſacramento Euchariſtiæ, nec Deus poteſt id facere. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas merito illam damnari a Concilio *Conſtantienſi ſeſſ.* 8. Ubi & damnat ipſum Uvicleff, tamquam hæreticum, & oſſa ejus jubet exhumari, atque cremari. Item a Conciliis *Lateranen. & Florent.* per hoc, quod ſubſtantiam panis, & vini converti dicunt in corpus, & ſanguinem Chriſti, atque ideo non manere ſub accidentibus ſuis poſt conſecrationem. Reſtat ergo juxta Conciliorum prædictorum ſententiam de neceſſitate dicendum: quod mens ipſorum ibi eſt accidentia panis, & vini, facta conſecratione eſſe in ſacramento ſine ſubjecto. Et nota, quod hæc determinatio Conciliorum tangit maxime *Uvicleffum*, ipſum condemnando: quoniam *Uvicleff*, ut accidentia remanerent in ſubjecto, ponebat: ſubſtantiam panis, & vini conſecratorum remanere. De qua re, & contra illum etiam in hoc, vide *quæſtio.* 75. *articul.* 1. 2. 4. *append.* Ex quibus dic. Si accidentia ipſa ibi non remanerent ſine ſubjecto, ſequeretur neceſſario concludendum eſſe adverſus Concilia (quod eſt hæreticum) videlicet, quod prædicta panis, & vini tranſubſtantiatio vere non datur. *Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS II.

Utrum in hoc Sacramento quantitas dimenſiva panis, vel vini ſit aliorum accidentium ſubjectum.

4. d. 12. q. 1. a. 1. qu. 3. Et 4. cont. ca. 62. & 63. & 1. Cor. 11. lect. 5. fin.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod in hoc Sacramento quantitas dimenſiva panis, vel vini non ſit aliorum accidentium ſubjectum. Subjectum enim accidentis non eſt accidens: nulla enim forma poteſt eſſe ſubjectum, cum ſubjici pertineat ad proprietatem materiæ: Sed quantitas dimenſiva eſt quoddam accidens. Ergo quantitas dimenſiva non poteſt eſſe ſubjectum aliorum accidentium.

2. Præterea. Sicut quantitas individuatur ex ſubſtantia, ita etiam alia accidentia. Si ergo quantitas dimenſiva panis, aut vini remanet individuata, ſecundum eſſe prius habitum, in quo conſervatur, pari ratione & alia accidentia remanent individuata ſecundum eſſe, quod prius habebant in ſubſtantia. Non ergo ſunt in quantitate dimenſiva ſicut in ſubjecto, cum omne accidens individuetur per ſuum ſubjectum.

3. Præterea. Inter alia accidentia panis, & vini, quæ remanent, deprehenduntur etiam ſenſu rarum, & denſum: quæ non poſſunt eſſe in quantitate dimenſiva, præter materiam exiſtente: quia rarum eſt, quod habet parum de materia ſub magnis dimenſionibus; denſum autem, quod habet multum de materia ſub parvis dimenſionibus, ut dicitur 4. Phyſic. (*tex.* 84. *to.* 2.) Non ergo videtur, quod quantitas dimenſiva poſſit eſſe ſubjectum accidentium, quæ remanent in hoc ſacramento.

4. Præterea. Quantitas a ſubjecto ſeparata videtur eſſe quantitas mathematica, quæ non eſt ſubjectum qualitatum ſenſibilium. Cum ergo accidentia, quæ remanent in hoc ſacramento, ſint ſenſibilia, videtur quod non poſſint eſſe in hoc ſacramento, ſicut in ſubjecto, in quantitate dimenſiva panis, & vini remanente poſt conſecrationem.

Sed Contra eſt, quod qualitates non ſunt diviſibiles niſi per accidens, ſcilicet ratione ſubjecti: Dividuntur autem qualitates remanentes in hoc ſacramento per diviſionem quantitatis dimenſivæ, ſicut

ut patet ad ſenſum. Ergo quantitas dimenſiva eſt ſubjectum accidentium, quæ remanent in hoc ſacramento.

Reſpondeo dicendum, quod *neceſſe eſt dicere, accidentia alia, quæ remanent in hoc ſacramento, eſſe ſicut in ſubjecto in quantitate dimenſiva panis, vel vini remanente*.

Primo quidem per hoc quod ad ſenſum apparet, aliquid quantum eſſe ibi coloratum, & aliis accidentibus affectum: nec in talibus ſenſus decipitur. *Secundo*, quia prima diſpoſitio materiæ eſt quantitas dimenſiva. Unde & Plato poſuit primas differentias materiæ *magnum*, & *parvum*. (*ex Ariſt. l.* 1. *Metaph. tex.* 8. *to.* 3.) Et quia primum ſubjectum eſt materia, conſequens eſt quod omnia alia accidentia referantur ad ſubjectum, mediante quantitate dimenſiva; ſicut & primum ſubjectum coloris dicitur eſſe ſuperficies; ratione cujus quidam poſuerunt, dimenſiones eſſe ſubſtantias corporum, ut dicitur in 1. Metaph. (*tex.* 19. *& ſeq. to.* 3.) Et quia ſubtracto ſubjecto, remanent accidentia ſecundum eſſe, quod prius habebant, conſequens eſt, quod omnia accidentia remaneant fundata ſuper quantitatem dimenſivam. *Tertio*, quia cum ſubjectum ſit principium individuationis accidentium, oportet id quod ponitur aliquorum accidentium ſubjectum, eſſe aliquo modo individuationis principium. Eſt autem de ratione individui, quod non poſſit in pluribus eſſe: Quod quidem contingit *dupliciter*. *Uno modo*, quia non eſt natum eſſe in aliquo: Et hoc modo formæ immateriales ſeparatæ per ſe ſubſiſtentes ſunt etiam per ſeipſas individuæ: *Alio modo* ex eo quod forma ſubſtantialis, vel accidentalis eſt quidem nata in aliquo eſſe, non tamen in pluribus; ſicut hæc albedo, quæ eſt in hoc corpore. Quantum igitur ad *primum*, materia eſt individuationis principium omnibus formis inhærentibus: quia cum hujuſmodi formæ, quantum eſt de ſe, ſint natæ in aliquo eſſe ſicut in ſubjecto, ex quo aliqua earum recipitur in materia, quæ non eſt in alio, jam nec forma ipſa ſic exiſtens poteſt in alio eſſe. Quantum autem ad *ſecundum*, dicendum eſt quod individuationis principium eſt quantitas dimenſiva. Ex hoc enim aliquid eſt natum eſſe in uno ſolo, quod illud eſt in ſe indiviſum, & diviſum ab omnibus aliis. Diviſio autem accidit ſubſtantiæ ratione quantitatis, ut dicitur in 1. Phyſicor. (*tex.* 15. *&* 16. *to.* 2.) Et ideo ipſa quantitas dimenſiva eſt quoddam individuationis principium

hu-

hujuſmodi formis, inquantum ſcilicet diverſæ formæ numero ſunt in diverſis partibus materiæ. unde & ipſa quantitas dimenſiva ſecundum ſe habet quandam individuationem: ita quod poſſimus imaginari plures lineas ejuſdem ſpeciei, differentes poſitione, quæ cadit in ratione hujus quantitatis: convenit enim dimenſioni, quod ſit quantitas poſitionem habens. & ideo potius quantitas dimenſiva poteſt eſſe ſubjectum aliorum accidentium, quam e converſo.

Ad primum ergo dicendum, quod accidens per ſe non poteſt eſſe ſubjectum alterius accidentis: quia per ſe non eſt. Secundum vero quod eſt in alio, unum accidens dicitur eſſe ſubjectum alterius, inquantum unum accidens recipitur in ſubjecto, alio mediante; ſicut ſuperficies dicitur eſſe ſubjectum coloris. Unde quando accidenti datur divinitus, ut per ſe ſit, poteſt etiam per ſe alterius accidentis ſubjectum eſſe.

Ad ſecundum dicendum, quod alia accidentia, etiam ſecundum quod erant in ſubſtantia panis, individuabantur mediante quantitate dimenſiva, ſicut dictum eſt. (*in corp. a.*) Et ideo potius quantitas dimenſiva eſt ſubjectum aliorum accidentium remanentium in hoc ſacramento, quam e converſo.

Ad tertium dicendum, quod *rarum*, & *denſum* ſunt quædam qualitates conſequentes corpora, ex hoc quod habent multum, vel parum de materia ſub dimenſionibus: ſicut etiam omnia alia accidentia conſequuntur ex principiis ſubſtantiæ. Et ideo ſicut ſubtracta ſubſtantia, divina virtute conſervantur alia accidentia; ita ſubtracta materia, divina virtute conſervantur qualitates materiam conſequentes; ſicut *rarum* & *denſum*.

Ad quartum dicendum, quod quantitas mathematica non abſtrahit a materia intelligibili, ſed a materia ſenſibili, ut dicitur 7. Metaph. (*tex. 35. to. 3.*) Dicitur autem materia ſenſibilis ex hoc, quod ſubjicitur ſenſibilibus qualitatibus. Et ideo manifeſtum eſt, quod quantitas dimenſiva, quæ remanet in hoc ſacramento ſine ſubjecto, non eſt quantitas mathematica.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a Concilio, & Eccleſia: quod quantitas in Euchariſtiæ ſacramento eſt ſubjectum aliorum accidentium. A Concilio quidem

dem *Florentino* per hoc, quod dicendo ly *ſeparatione facta*, ut ſupra *quæſt. 76. art. 3. app.* admittit manifeſte, diviſionem in ſpeciebus ſacramentalibus poſſe fieri. Id, quod etiam ſenſui conſtat, dum actu videmus, albedinem, &c. dividi in partes, quando hoſtia frangitur. Patet autem apud recte ratiocinantes, quod qualitates non ſunt diviſibiles, niſi per accidens, ideſt ratione ſubjecti. Cum ergo qualitates in hoc ſacramento remanentes dividantur per diviſionem quantitatis dimenſivæ, ut patet ad ſenſum, relinquitur ex hoc, quod quantitas dimenſiva eſt ſubjectum aliorum accidentium hic remanentium. Neceſſe eſt igitur dicere, quod admittere diviſionem in qualitatibus ſacramentalibus, idem eſt, quod fateri, quantitatem dimenſivam eſſe ſubjectum qualitatum, ſeu aliorum accidentium, in ſacramento Euchariſtiæ. At Concilium *Florentinum* admittit *primum*, ut ſupra. ergo per hoc fatetur & *ſecundum*. Ab Eccleſia quoque idipſum inſinuatur per hoc, quod in Sequentia de feſto corporis Chriſti inter Miſſarum ſolemnia cantat. *Fracto demum ſacramento, ne vacilles: ſed memento, tantum eſſe ſub fragmento, quantum toto tegitur. Nulla rei fit ſciſſura, ſola ſigni fit fractura, qua nec ſtatus, nec ſtatura ſignati minuitur*. Hæc ibi. Quibus diviſionem accidentium ſacramentalium denotat. Patet autem apud recte ratiocinantes, &c. ut ſupra, applicando ad Eccleſiam, uſque ad ly *fatetur & ſecundum*. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis, doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, &c.

ARTICULUS III. 458

Utrum ſpecies, quæ remanent in hoc Sacramento, poſſint immutare aliquid extrinſecum.

4. d. 12. q. 1. art. 2. q. 1. & 2.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod ſpecies, quæ remanent in hoc Sacramento, non poſſint immutare aliquid extrinſecum. Probatur enim 7 Phyſic. quod formæ, quæ ſunt in materia, fiunt a formis, quæ ſunt in materia, non autem a formis, quæ ſunt ſine materia, eo quod ſimile agit in ſibi ſimile: Sed ſpecies ſacramentales ſunt ſpecies ſine materia; quia remanent ſine ſubjecto, ut ex dictis patet. (*a. 1. hu. q.*) Non ergo poſſunt immu-

mutare materiam exteriorem, inducendo aliquam formam.

2. Præterea. Ceſſante actione principalis agentis, neceſſe eſt quod ceſſet actio inſtrumenti; ſicut quieſcente fabro, non movetur martellus: Sed omnes formæ accidentales agunt inſtrumentaliter in virtute formæ ſubſtantialis, tanquam principalis agentis. Cum ergo in hoc ſacramento non remaneat forma ſubſtantialis panis, & vini, ſicut ſupra habitum eſt, (*q.* 75. *a.* 2. & 6.) videtur quod formæ accidentales remanentes agere non poſſint ad immutationem exterioris materiæ.

3. Præterea. Nihil agit ultra ſuam ſpeciem; quia effectus non poteſt eſſe potior cauſa: Sed ſpecies ſacramentales omnes ſunt accidentia. Non ergo poſſunt exteriorem materiam immutare, ad minus ad formam ſubſtantialem.

Sed Contra eſt, quod ſi non poſſent immutare exteriora corpora, non poſſent ſentiri: ſentitur enim aliquid per hoc, quod immutatur ſenſus a ſenſibili, ut dicitur 2. de anima. (*tex.* 51. 74. & 121. *to.* 2.)

Reſpondeo dicendum, quod quia unumquodque agit, inquantum eſt ens actu, conſequens eſt quod unumquodque ſicut ſe habet ad eſſe, ita ſe habeat ad agere.

Quia igitur ſecundum prædicta (*a.* 1. *hu. q.*) ſpeciebus ſacramentalibus datum eſt divina virtute, ut remaneant in ſuo eſſe, quod habebant, ſubſtantia panis, & vini exiſtente, conſequens eſt quod etiam remaneant in ſuo agere. & ideo omnem actionem, quam poterant agere, ſubſtantia panis, & vini exiſtente, poſſunt etiam agere, ſubſtantia panis, & vini tranſeunte in corpus, & ſanguinem Chriſti. Unde *non eſt dubium, quod poſſunt immutare exteriora corpora*.

Ad primum ergo dicendum, quod ſpecies ſacramentales, licet ſint formæ ſine materia exiſtentes, retinent tamen idem eſſe, quod habebant prius in materia. & ideo ſecundum ſuum eſſe aſſimilantur formis, quæ ſunt in materia.

Ad ſecundum dicendum, quod ita actio formæ accidentalis dependet ab actione formæ ſubſtantialis, ſicut eſſe accidentis dependet ab eſſe ſubſtantiæ. Et ideo ſicut divina virtute datur ſpeciebus ſacramentalibus, ut poſſint eſſe ſine ſpeciebus; ita datur eis, ut poſſint agere ſine forma ſubſtantiali virtute Dei, a quo, ſicut a primo agente, dependet omnis actio formæ & ſubſtantialis, & accidentalis.

Ad

Ad tertium dicendum, quod immutatio, quæ eſt ad formam ſubſtantialem, non fit a forma ſubſtantiali immediate, ſed mediantibus qualitatibus activis, & paſſivis, quæ agunt in virtute formæ ſubſtantialis. Hæc autem virtus inſtrumentalis conſervatur in ſpeciebus ſacramentalibus divina virtute, ſicut & prius erat. & ideo poſſunt agere ad formam ſubſtantialem inſtrumentaliter: per quem modum aliquid poteſt agere ultra ſuam ſpeciem, non quaſi virtute propria, ſed virtute principalis agentis.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum ab Eccleſia, quod ſpecies remanentes in ſacramento Euchariſtiæ poſſunt immutare aliquod extrinſecum. Ut per hoc, quod in ſequentia ſolemnitatis corporis Chriſti, dicit: *ſub diverſis ſpeciebus, ſignis tantum, & non rebus, latent res eximiæ*. Ex eo enim, quod has ſpecies ſacramenti vocat ſigna, notificat intentum. Nam (ut inquit Beatus Auguſtinus, & recitatur, *De conſecrat. diſt.* 2.) ſignum eſt res præter ſpeciem, quam ingerit ſenſibus, aliud aliquid faciens ex ſe in cognitionem venire. Ne mireris, quod Eccleſia dicente ly *ſignis tantum, & non rebus*, D. Auguſtinus dicat ly *ſignum eſt res*: quoniam ſtant ſimul hæc duo, ſcilicet, quod ſignum ſit res tranſcendenter accepta, ſicuti eſt ens, & non ſit res particulariter accepta, ideſt (ut in propoſito loquamur) non ſit panis, cujus ſignum eſt: ſecundum quod etiam B. Gregor. in homil. Paſch. ait: *Species, & ſimilitudo illarum rerum vocabula ſunt, quæ ante fuerunt, ſcilicet panis, & vini.* Nam ſignum illud, ſeu ſpecies illa, panis erat prius etiam res particularis, inquantum ſcilicet erat ſaltem illative ſubſtantia panis; nunc vero eſt ſolummodo ſignum, quia non eſt amplius illative ſubſtantia, quam præſefert. Nunc enim ſignum illud in eſſe conſervatur a Deo immediate, quod prius in eſſe ipſo conſervabatur a Deo mediante ſubſtantia panis. Cum ergo (ſecundum Beatum Auguſtinum) ſignum ingerat ſpeciem ſenſibus & (ſecundum Eccleſiam ſanctam) ſpecies ſacramentales ſint ſigna, relinquitur: quod Eccleſia, dicendo, quod tales ſpecies ſunt ſigna, dixerit ſimul, quod poſſunt ſentiri, ideoque quod poſſunt immutare corpora exteriora. Sentitur enim aliquid per hoc, quod immuta-

tatur ſenſus a ſenſibili, *ſecundo de anima*. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS IV. 459

Utrum ſpecies Sacramentales poſſint corrumpi.

inf. a. 5. cor. Et 4. d. 12. q. 1. art. 2. q. 3. Et 4. cont. c. 66.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod ſpecies Sacramentales corrumpi non poſſint. Corruptio enim accidit per ſeparationem formæ a materia: Sed materia panis non remanet in hoc ſacramento, ſicut ex ſupradictis patet, (*q. 75. a. 2.*) Ergo hujuſmodi ſpecies non poſſunt corrumpi.

2. Præterea. Nulla forma corrumpitur niſi per accidens corrupto ſubjecto. unde formæ per ſe ſubſiſtentes incorruptibiles ſunt; ſicut patet in ſubſtantiis ſpiritualibus: Sed ſpecies ſacramentales ſunt formæ ſine ſubjecto. Ergo corrumpi non poſſunt.

3. Præterea. Si corrumpantur, aut hoc erit naturaliter, aut miraculoſe: Sed non naturaliter; quia non eſt ibi aſſignare aliquod corruptionis ſubjectum, quod maneat, corruptione terminata. ſimiliter etiam nec miraculoſe; quia miracula, quæ ſunt in hoc ſacramento, fiunt virtute conſecrationis, per quam ſpecies ſacramentales conſervantur: non eſt autem idem cauſa conſervationis, & corruptionis. Ergo nullo modo ſpecies ſacramentales corrumpi poſſunt.

Sed Contra eſt, quod ſenſu deprehenditur, hoſtias conſecratas putrefieri, & corrumpi.

Reſpondeo dicendum, quod corruptio eſt motus ex eſſe in non eſſe. Dictum eſt autem ſupra, (*ar. præc.*) quod ſpecies ſacramentales retinent idem eſſe, quod prius habebant, ſubſtantia panis, & vini exiſtente. Et ideo *ſicut eſſe horum accidentium poterat corrumpi, ſubſtantia panis, & vini exiſtente, ita etiam poteſt corrumpi, illa ſubſtantia abeunte.*

Poterant autem hujuſmodi accidentia primo corrumpi dupliciter: *uno modo* per ſe: *alio modo* per accidens. Per ſe quidem, ſicut per alterationem qualitatum, & augmentum, vel diminutionem quantitatis: non quidem per modum augmenti, vel diminutionis, qui invenitur in ſolis corporibus animatis, qualia non ſunt ſubſtantia panis, & vini,

ſed

ſed per additionem, vel diviſionem. Nam, ſicut dicitur 3. Metaph. (*tex.* 17. *to.* 3.) per diviſionem una dimenſio corrumpitur, & fiunt duæ; per additionem autem e converſo ex duabus fit una. *Et per hunc modum manifeſte poſſunt corrumpi hujuſmodi accidentia poſt conſecrationem*: quia & ipſa quantitas dimenſiva remanens poteſt diviſionem, & additionem ſuſcipere; & cum ſit ſubjectum qualitatum ſenſibilium, ſicut dictum eſt, (*ar.* 2. *hu. q.*) poteſt etiam eſſe ſubjectum alterationis earum; puta ſi alteretur color, aut ſapor panis, aur vini.

Alio modo poterant corrumpi per accidens per corruptionem ſubjecti. *Et hoc modo poſſunt corrumpi etiam poſt conſecrationem*, quamvis enim ſubjectum non remaneat, remanet tamen eſſe, quod habebant hujuſmodi accidentia in ſubjecto, quod quidem eſt proprium, & conforme ſubjecto. & ideo hujuſmodi eſſe poteſt corrumpi a contrario agente, ſicut corrumpebatur ſubſtantia panis, vel vini, quæ etiam non corrumpebatur, niſi præcedente alteratione circa accidentia.

Diſtinguendum tamen eſt inter utrumque modum prædictarum corruptionum: quia cum corpus Chriſti, & ſanguis ſuccedant in hoc ſacramanto ſubſtantiæ panis, & vini, ſi fiat talis immutatio ex parte accidentium, quæ non ſuffeciſſet ad corruptionem panis, & vini, propter talem immutationem non deſinit corpus, & ſanguis Chriſti eſſe ſub hoc ſacramento: *ſive* fiat immutatio ex parte qualitatis; puta cum modicum immutatur color, aut ſapor panis, vel vini: *ſive* ex parte quantitatis, ſicut cum dividitur panis, aut vinum in tales partes, quod adhuc in eis poſſit ſalvari natura panis, aut vini: Si vero fiat tanta immutatio, quod fuiſſet corrupta ſubſtantia panis, aut vini, non remanet corpus, & ſanguis Chriſti ſub hoc ſacramento: & hoc *ſive* ex parte qualitatum: ſicut cum ita immutatur color, & ſapor, & aliæ qualitates panis, & vini, quod nullo modo poſſint compati naturam panis, aut vini: *ſive* etiam ex parte quantitatis; puta ſi pulverizetur panis, vel vinum in tam minutas partes dividatur, ut jam non remaneant ſpecies panis, vel vini.

Ad primum ergo dicendum, quod ad corruptionem per ſe pertinet, quod auferat eſſe rei. Unde inquantum eſſe alicujus formæ eſt in materia, conſequens eſt quod per corruptionem ſeparetur forma a materia: Si vero hujuſmodi eſſe non eſſet in materia, ſimile tamen ei quod eſt in materia, poſſet

per

per corruptionem auferri, etiam materia non exiſtente; ſicut accidit in hoc ſacramento, ut ex dictis patet. (*in cor. a.*)

Ad ſecundum dicendum, quod ſpecies ſacramentales, licet ſint formæ non in materia, habent tamen eſſe, quod prius in materia habebant.

Ad tertium dicendum, quod corruptio illarum ſpecierum non eſt miraculoſa, ſed naturalis: præſupponit tamen miraculum, quod eſt factum in conſecratione, ſc. quod illæ ſpecies ſacramentales retineant eſſe ſine ſubjecto, quod prius habebant in ſubjecto: ſicut & cæcus miraculoſe illuminatus naturaliter videt.

A P P E N D I X.

Ex articulo habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a Papa *Honorio*, & *Innocentio*, quod ſpecies ſacramentales corrumpi poſſunt. Inſinuarunt autem hoc ex eo, quod mandaverunt, Euchariſtiam in loco mundo devote conſervari, atque diligenter cuſtodiri: ne per incuriam oppoſitam aliquid infandum, aut indignationem divinam provocans inde contingeret. Hoc eſt, in propoſito, aliis tacitis, quæ per incuriam inde provenire poſſunt, ne contingat, quod ſpecies ſacramentales putreſiant, ſeu corrumpantur. Niſi enim in loco mundo, & diligenter cuſtodiretur, tum ex humiditate, vel alia indecentia loci, tum ex negligentia cuſtodiæ, quia, ſcilicet, non frequenter renovaretur, ſeu permutaretur, ipſæ ſacramenti ſpecies, ut compertum eſt, facile corrumperentur. Ideo mandaverunt Summi Pontifices, ut ſupra: & quidem *Innocentius* ſic. *Statuimus, ut in cunctis Eccleſiis Euchariſtia ſub fideli cuſtodia clavibus adhibitis conſervetur. Si vero is, ad quem ſpectat, incaute reliquerit, tribus menſibus ab officio ſuſpendatur: &, ſi per ejus incuriam aliquid nefandum inde contigerit, graviori ſubjaceat ultioni.* Hæc ille: ut recitatur extra, de cuſtodia Euchariſtiæ, & aliorum ſacramentorum. *Honorius* vero ſic. *Ne propter incuriam ſacerdotum divina indignatio gravius exardeſcat, diſtricte præcipiendo mandamus: quatenus a ſacerdotibus Euchariſtia in loco ſingulari, mundo & ſignato, ſemper honorifice collocata devote, ac fideliter conſervetur.* Hæc ille; ut recitatur extra, de celebratione miſſarum, cap. *Sane*. Ex quibus datur intelligi: quod per hujuſmodi mandata voluerunt Pontifices illi, & impedire, ne ſpecierum ſa-

ſacramentalium corruptio ſequeretur: & figuræ veteri novum reddere figuratum. Vetus figura de hoc ſic habet Levit. 24. *Panes ſuper menſam puriſſimam coram Domino ſtatues. Per ſingula ſabbata mutabuntur, fœdere ſempiterno.* Figuratum autem hujus novum eſt illud: quod & verbis, & ſenſu juſſerunt prænominati Pontifices. Cęterum, ſi de tali correſpondentia teſtamentorum in hujuſmodi melius vis inſtrui, vide Veritates aureas ſuper legem veterem, *Levitic.* 24. *concluſ.* 1. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS V. 460

Utrum ex ſpeciebus Sacramentalibus aliquid poſſit generari.

Inf. a. 8. *ad* 2. *&* 4. *c.* 12. *q.* 1. *a.*2. *q.*4. *&* 4. *cont. c.*66. *Et quol.* 9. *ar.*5. *ad* 3. *&* 1. *cor.* 11. *lect.* 4. *fi.*

AD Quintum ſic proceditur. Videtur, quod ex ſpeciebus Sacramentalibus nihil poſſit generari. Quod enim generatur, ex aliqua materia generatur: ex nihilo enim nihil generatur, quamvis ex nihilo fiat aliquid per creationem: Sed ſpeciebus ſacramentalibus non ſubeſt aliqua materia, niſi corporis Chriſti, quod eſt incorruptibile. Ergo videtur, quod ex ſpeciebus ſacramentalibus nihil poſſit generari.

2. Præterea. Ea, quæ non ſunt unius generis, non poſſunt ex ſe invicem fieri: non enim ex albedine fit linea: Sed accidens, & ſubſtantia differunt genere. Cum ergo ſpecies ſacramentales ſint accidentia, videtur quod ex eis non poſſit aliqua ſubſtantia generari.

3. Præterea. Si ex eis generetur aliqua ſubſtantia corporea, illa ſubſtantia non erit ſine accidente. Si ergo ex ſpeciebus ſacramentalibus generetur aliqua ſubſtantia corporea, opportet quod ex accidente generetur ſubſtantia, & accidens, duo ſcilicet ex uno: quod eſt impoſſibile. Ergo impoſſibile eſt, quod ex ſpeciebus ſacramentalibus aliqua ſubſtantia corporea generetur.

Sed Contra eſt, quod ad ſenſum videri poteſt, ex ſpeciebus ſacramentalibus aliquid generari, vel cineres, ſi comburantur, vel vermes, ſi putreſiant, vel pulveres, ſi conterantur.

Re-

Reſpondeo dicendum, quod, *cum corruptio unius ſit generatio alterius*, ut dicitur in 1. de generatione, (*tex.* 17. *to.* 2.) *neceſſe eſt*, *quod ex ſpeciebus ſacramentalibus aliquid generetur*, cum corrumpantur, ut dictum eſt, (*a. præ.*) non enim ſic corrumpuntur, ut omnino diſpereant, quaſi in nihilum redigantur; ſed manifeſte aliquid ſenſibile eis ſuccedit.

Quomodo autem ex iis aliquid generari poſſit, difficile eſt videre. Manifeſtum eſt enim, quod ex corpore, & ſanguine Chriſti, quæ ibi veraciter ſunt, non generatur aliquid, cum ſint incorruptibilia. Si autem ſubſtantia panis, aut vini remaneret in hoc ſacramento, vel eorum materia, facile eſſet aſſignare, quod ex eis generatur illud ſenſibile, quod ſuccedit, ut quidam poſuerunt. Sed hoc eſt falſum, ut ſupra habitum eſt. (*q.* 75. *a.* 2. & 6.)

Et ideo quidam dixerunt, quod ea quæ generantur, non fiunt ex ſpeciebus ſacramentalibus, ſed ex aere circumſtante. Quod quidem *multipliciter* apparet eſſe impoſſibile. *Primo*, quia ex eo generatur aliquid, quod prius alteratum, & corruptum apparet. nulla autem alteratio, vel corruptio prius apparuit in aere circumſtante. unde ex eo vermes, vel cineres non generantur. *Secundo*, quia natura aeris non eſt talis, quod ex eo per tales alterationes talia generentur. *Tertio*, quia poteſt contingere, in magna quantitate hoſtias conſecratas comburi, vel putrefieri: nec eſſet poſſibile tantum de corpore terreno ex aere generari, niſi magna, & valde ſenſibili inſpiſſatione aeris facta. *Quarto*, quia idem poteſt accidere corporibus ſolidis circumſtantibus, puta ferro, aut lapidibus, quæ integra remanent poſt prædictorum generationem. Unde hæc poſitio ſtare non poteſt; quia contrariatur ei, quod ad ſenſum apparet.

Et ideo alii dixerunt, quod redit ſubſtantia panis, & vini in ipſa corruptione ſpecierum, & ſic ex ſubſtantia panis, & vini redeunte generantur cineres, aut vermes, aut aliquid hujuſmodi. Sed hæc poſitio videtur eſſe impoſſibilis. *Primo* quidem, quia ſi ſubſtantia panis, & vini converſa eſt in corpus, & ſanguinem Chriſti, ut ſupra habitum eſt, (*quæ.* 75. *art.* 2. & 4.) non poteſt ſubſtantia panis, aut vini redire, niſi corpore, aut ſanguine Chriſti iterum converſo in ſubſtantiam panis, vel vini: quod eſt impoſſibile: ſicut ſi aer ſit converſus in ignem, non poteſt aer redire, niſi iterum ignis convertatur in aerem: Si vero ſubſtantia panis, aut vini ſit annihilata, non poteſt iterum redi-

dire: quia quod in nihilum decidit, non redit idem numero: Niſi forte dicatur redire prædicta ſubſtantia, quia Deus de novo creat aliam novam ſubſtantiam loco primæ: *Secundo* videtur hoc eſſe impoſſibile, quia non eſt dare quando ſubſtantia panis redeat. Manifeſtum eſt enim ex ſupradictis, (*art. præc. & q. præc. a. 6. ad* 3.) quod manentibus ſpeciebus panis, & vini, manet corpus, & ſanguis Chriſti, quæ non ſunt ſimul cum ſubſtantia panis, & vini in hoc ſacramento, ſecundum præhabita. (*q.* 75. *a.* 2. *&* 6.) Unde ſubſtantia panis, & vini non poteſt redire, ſpeciebus ſacramentalibus manentibus; ſimiliter etiam nec eis ceſſantibus: quia jam ſubſtantia panis, & vini eſſet ſine propriis accidentibus: quod eſt impoſſibile.

Niſi forte dicatur, quod in ipſo ultimo inſtanti corruptionis ſpecierum redit non quidem ſubſtantia panis, & vini, quia illud idem inſtans eſt, in quo primo habent eſſe ſubſtantiæ generatæ ex ſpeciebus; ſed materia panis, & vini: quæ magis de novo creata diceretur, quam rediens, proprie loquendo. Et ſecundum hoc poſſet ſuſtineri prædicta poſitio. Verum quia non rationabiliter videtur dici, quod miraculoſe aliquid accidat in hoc ſacramento, niſi ex ipſa conſecratione, ex qua non eſt quod materia creetur, vel redeat, melius videtur dicendum, quod in ipſa conſecratione miraculoſe datur quantitati dimenſivæ panis, & vini, quod ſit primum ſubjectum ſubſequentium formarum. Hoc autem eſt proprium materiæ. Et ideo ex conſequenti datur prædictæ quantitati dimenſivæ omne illud, quod ad materiam pertinet. Et ideo quicquid poſſet generari ex materia panis, vel vini, ſi adeſſet, totum poteſt generari ex prædicta quantitate dimenſiva panis, vel vini, non quidem novo miraculo, ſed ex vi miraculi prius facti.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis non ſit ibi materia, ex qua aliquid generetur; quantitas tamen dimenſiva ſupplet vicem materiæ, ut dictum eſt. (*in cor. ar.*)

Ad ſecundum dicendum, quod illæ ſpecies ſacramentales ſunt quidem accidentia, habent tamen actum & vim ſubſtantiæ, ut dictum eſt. (*ibid. & a.* 1. *hu. q. ad* 4.)

Ad tertium dicendum, quod quantitas dimenſiva panis, & vini retinet naturam propriam, & accipit miraculoſe vim, & proprietatem ſubſtantiæ. & ideo poteſt tranſire in utrumque, ideſt in ſubſtantiam, & dimenſionem.

AP-

APPENDIX.

EX art. habes *primo* : quomodo per rationem oſtendas, merito a Papa, & Conciliis eſſe inſinuatum, quod ex ſpeciebus ſacramentalibus poteſt aliquid generari. A Papa quidem & *Innoc.* & *Honorio* per hoc quod ſingillatim uterque illorum dixit ea, quæ referuntur, *a.* 4. *app.* Diligenti enim cuſtodia aſſervari Euchariſtiam mandatur, & in loco mundo, & per omne Sabbatum, ut erat in illa figura, ideſt frequenter permutari, ne ex negligentia circa hæc inde contingat aliquod infandum, quod inter cætera eſt illud generari ex ſpeciebus ſacramentalibus annotatum *in arg. contr.* A Conciliis autem *Later.* ſub *Innoc. III.* dicente. *Verum Chriſti corpus, & ſanguis in ſacramento altaris ſub ſpeciebus panis & vini veraciter continetur : ſubſtantiatis pane in corpus, & vino in ſanguinem poteſtate divina.* Item a *Florent.* dicente. *Verborum Chriſti virtute ſubſtantia panis in corpus Chriſti & ſubſtantia vini in ſanguinem convertuntur.* Ex eo enim, quod poteſtati divinæ, ſeu virtuti verborum Chriſti, ideſt miraculo divinitus facto, tribuunt converſionem ſubſtantiarum panis, & vini, remanentibus earum ſpeciebus, conſtat de mente conciliorum ipſorum, quod ſcil. docent, ſpecies ipſas, ideſt unam ipſarum, quæ eſt quantitas dimenſiva, ex miraculo eodem ſortiri vim, & actum ſubſtantiæ ita, ut dimenſiva panis quantitas ſuſtentet reliqua accidentia, ceu illarum primum ſubjectum: ex eadem quantitate, tanquam ex primo ſubjecto, ideſt materia, poſſit generari aliquid. Alioquin illa quantitas non ſortiretur hoc, ſcilicet eſſe primum ſubjectum, & ſic poſt conſecrationem remaneret primum ſubjectum, quod erat ante conſecrationem, ideſt materia panis : id, quod eſt manifeſte hæreticum. Relinquitur ergo ſecundum concilia præmiſſa dicendum, quod quantitas illa poſt illam miraculoſam converſionem fit pro materia, ideſt habens officium materiæ præexiſtentis in pane ; & conſequenter quod in officio ſuo poſtea ſequitur naturam principalis, ideſt materiæ, cujus vicem gerit ; ſicut & Prorex ſequitur conditiones, ſeu proprietates regis, in officio adminiſtrando. Hæc veroetiam regulæ juris conſentanea ſunt, ideoque ex ipſa confirmationem, quoad hoc, trahunt, quæ dicit. *Acceſſorium naturam ſequi congruit principalis.* Hæc in lib. 6. de reg. jur. reg. 42. *Secundo* vides: &c.

AR-

ARTICULUS VI. 461

Utrum ſpecies Sacramentales poſſint nutrire.

4. d. 12. q. 1. a. 2. q. 5. Et 4. cont. c. 66. Et 1. Cor. 11. lec. 4. fi.

AD Sextum ſic proceditur. Videtur, quod ſpecies Sacramentales non poſſint nutrire. Dicit enim Ambroſ. in lib. 5. de Sacramentis: (*c. 4. in med.*) *Non iſte panis eſt, qui vadit in corpus, ſed panis vitæ æternæ, qui animæ noſtræ ſubſtantiam fulcit*: Sed omne quod nutrit, vadit in corpus. Ergo panis iſte non nutrit: & eadem ratio eſt de vino.

2. Præterea. Sicut dicitur 2. de generatione, *tex. 50. to. 2. ex eiſdem nutrimur, ex quibus ſumus*: Species autem ſacramentales ſunt accidentia, ex quibus homo non conſtat: non enim accidens eſt pars ſubſtantiæ. Ergo videtur quod ſpecies ſacramentales nutrire non poſſint.

3. Præterea. Philoſ. 2. de Anima (*tex. 47. to. 2.*) dicit, quod *alimentum nutrit, prout eſt ſubſtantia quædam; auget autem, prout eſt aliquid quantum*. Sed ſpecies ſacramentales non ſunt ſubſtantia. Ergo non poſſunt nutrire.

Sed Contra eſt, quod Apoſt. 1. Cor. 11. loquens de hoc ſacramento, dicit: *Alius quidem eſurit, alius autem ebrius eſt*; Ubi dicit Gloſ. (*ordin.*) quod *notat illos, qui poſt celebrationem ſacri myſterii, & conſecrationem panis, & vini, ſuas oblationes vendicabant, & aliis non communicantes ſoli ſumebant, ita, ut inde etiam inebriarentur* quod quidem non poſſet contingere, ſi ſacramentales ſpecies non nutrirent. Ergo ſpecies ſacramentales nutriunt.

Reſpondeo dicendum, quod hæc quæſtio difficultatem non habet, præcedenti quæſtione ſoluta. Ex hoc enim, ut dicitur 2. de Anima, (*tex. 45. & 46. to. 2.*) cibus nutrit, quod convertitur in ſubſtantiam nutriti. Dictum eſt autem, (*a. præc.*) quod ſpecies ſacramentales poſſunt converti in ſubſtantiam aliquam, quæ ex eis generatur: Per eandem autem rationem poſſunt converti in corpus humanum, per quam poſſunt converti in cineres, vel in vermes. Et *ideo manifeſtum eſt quod nutriunt*.

Quod autem quidam dicunt, quod non vere nutriunt, quaſi in corpus humanum convertantur, ſed reficiunt, & confortant quadam ſenſuum immuta-

tione, (ſicut homo confortatur ex odore cibi, & inebriatur ex odore vini) ad ſenſum patet eſſe falſum. talis enim refectio non diu ſufficit homini, cujus corpus propter continuam deperditionem reſtauratione indiget: Et tamen homo diu ſuſtentari poſſet, ſi hoſtias, & vinum conſecratum ſumeret in magna quantitate.

Similiter etiam non poteſt ſtare, quod quidam dicunt, quod ſpecies ſacramentales nutriunt, propter formam ſubſtantialem panis, & vini, quæ remanet; tum quia non remanet, ut ſupra dictum eſt: (*q.* 75. *ar.* 6.) tum quia non eſt actus formæ nutrire, ſed magis materiæ, quæ accipit formam nutriti, recedente forma nutrimenti. unde dicitur in 2. de anima, (*tex.* 45. *to.* 2.) quod *nutrimentum in principio eſt diſſimile, in fine autem ſimile*.

Ad primum ergo dicendum, quod, facta conſecratione, *dupliciter* poteſt dici panis in hoc ſacramento eſſe: *Uno modo* ipſæ ſpecies panis, quæ retinent nomen prioris ſubſtantiæ, ut Greg. dicit in Hom. Paſchali: (*loc. cit. a.* 1. *huj. qu.*) *Alio modo* poteſt dici panis ipſum corpus Chriſti, quod eſt panis myſticus de cœlo deſcendens. Ambroſius ergo, cum dicit quod *iſte panis non tranſit in corpus*, accipit panem *ſecundo* modo; quia ſcilicet corpus Chriſti non convertitur in corpus hominis, ſed reficit mentem ejus: non autem loquitur de pane *primo* modo dicto.

Ad ſecundum dicendum, quod ſpecies ſacramentales, etſi non ſint ea, ex quibus corpus hominis conſtat, tamen in ea convertuntur, ſicut dictum eſt. (*in cor. q.*)

Ad tertium dicendum, quod ſpecies ſacramentales, quamvis non ſint ſubſtantia, habent tamen virtutem ſubſtantiæ, ſicut dictum eſt. (*ibid.*)

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, Cypriano, & Conciliis: quod ſacramentales ſpecies nutrire poſſunt. A ſcripturis quidem per hoc, quod dicitur 1. *Cor.* 11. ſecundum quod cum expoſitione gloſſæ ponitur *arg. cont.* A ſancto Cypriano autem per hoc: quod in ſerm. de cœna Domini dicit. „ Hoc eſt, *inquit*, corpus meum. Manducaverant, „ biberant de eodem pane ſecundum formam viſi„ bilem, ſed ante verba illa cibus ille communis „ tantum nutriendo corpori commodus erat, ſed,

„ ex

„ ex quo a Domino dictum eſt, &c. quotieſcum„ que his verbis actum eſt, &c. ad totius hominis „ vitam, ſalutemque proficit „. Hæc ibi. Ubi nota ly *tantum* & ly *ad totius*. A conciliis vero per hoc; quod tum *Lateran.* tum *Florent.* dixerunt ea, quæ poſita ſunt ſupra, *art.* 5. *append.* Quibus lectis, cum ibi annotatis, & ad iſtud propoſitum decenter, ut facile eſt, accommodatis, ſubito tibi inde in promptu apparebit, quod quæritur. jacto namque fundamento communi, quod ſcilicet ſpecies ſacramentales recipiunt per converſionis miraculum, vim ſubſtantiæ: ex familiari conſequentia fit mox perſpicuum, quod eodem miraculo virtutem, quæ ſubſtantiæ convenit, puta, ut ſiſtamus in propoſito, nutriendi, a Deo ſimul recipiunt. Tunc ultra. Fundamentum illud concilia ipſa indubitanter, ut patet legenti, & intelligenti, verum eſſe definiunt: ergo & hanc, quam nunc diximus, neceſſariam conſequentiam virtualiter docent. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS VII. 462

Utrum ſpecies Sacramentales frangantur in hoc Sacramento.

4 d. 10. *ar.* 1. *ad* 1. *& d.* 12. *q.* 1. *a.* 3. *qu.* 1. *&* 2. *Et* 4. *con. c.* 67. *Et op.* 2. *cap.* 8. *Et* 1. *cor.* 11. *le.* 5.

AD Septimum ſic proceditur. Videtur, quod ſpecies Sacramentales non frangantur in hoc Sacramento. Dicit enim Philoſ. 4. Meteor. (*ſumma* 3. *c.* 2. *ante med. tom.* 2.) quod corpora dicuntur frangibilia propter determinatam diſpoſitionem pororum: quod non poteſt attribui ſacramentalibus ſpeciebus. Ergo ſacramentales ſpecies non poſſunt frangi.

2. Præterea. Fractionem ſequitur ſonus: Sed ſpecies ſacramentales non ſunt ſonabiles, dicit enim Philoſ. 2. de Anima, (*tex.* 77. *to.* 2.) quod *ſonabile eſt corpus durum, habens ſuperficiem lenem*. Ergo ſpecies ſacramentales non franguntur.

3. Præterea. Ejuſdem videtur eſſe manducari, frangi, & maſticari: Sed verum corpus Chriſti eſt, quod manducatur, ſecundum illud Joan. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem*. Er-

go corpus Chriſti eſt, quod frangitur, & maſticatur. unde & in confeſſione Berengarii (*quæ hab. c. Ego Berengarius. de conſecrat. diſt.* 2.) dicitur: *Conſentio ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & corde, & ore profiteor, panem, & vinum, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem verum corpus, & ſanguinem Chriſti eſſe, & in veritate manibus ſacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri.* Non ergo fractio debet attribui ſacramentalibus ſpeciebus.

Sed Contra eſt, quod fractio fit per diviſionem quanti: Sed nullum quantum ibi dividitur, niſi ſpecies ſacramentales: quia neque corpus Chriſti, quod eſt incorruptibile, neque ſubſtantia panis, quæ non manet. Ergo ſpecies ſacramentales franguntur.

Reſpondeo dicendum, quod apud antiquos circa hoc *multiplex* fuit opinio. *Quidam* enim dixerunt, quod non erat in hoc ſacramento fractio ſecundum rei veritatem, ſed ſolum ſecundum aſpectum intuentium. Sed hoc non poteſt ſtare: quia in hoc ſacramento veritatis ſenſus non decipitur circa ea, quorum judicium ad ipſum pertinet: inter quæ eſt fractio, per quam ex uno fiunt multa: quæ quidem ſunt ſenſibilia communia, ut patet in lib. 2. de Anima. (*tex. 64. to. 2.*)

Unde *alii* dixerunt, quod erat quidem ibi vera fractio ſine ſubjecto exiſtente. Sed hoc etiam ſenſui contradicit. apparet enim in hoc ſacramento aliquid quantum, prius unum exiſtens, poſtea in multa partitum, quod quidem oportet eſſe ſubjectum fractionis. Non autem poteſt dici, quod ipſum corpus Chriſti verum frangatur: *Primo* quidem, quia eſt incorruptibile, & impaſſibile: *Secundo*, quia eſt totum ſub qualibet parte, ut ſupra habitum eſt: (*q. 76. a. 3.*) quod quidem eſt contra rationem ejus quod frangitur.

Unde *relinquitur*, *quod fractio ſit*, *ſicut in ſubjecto*, *in quantitate dimenſiva panis*, ſicut & alia accidentia: & ſicut ſpecies ſacramentales ſunt ſacramentum corporis Chriſti veri; ita fractio hujuſmodi ſpecierum eſt ſacramentum Dominicæ paſſionis, quæ fuit in corpore Chriſti verum.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut in ſpeciebus ſacramentalibus remanet rarum, & denſum, ut ſupra dictum eſt; (*a. 2. hu. q. ad* 3.) ita etiam remanet ibi poroſitas, & per conſequens frangibilitas.

Ad ſecundum dicendum, quod denſitatem ſequitur durities. & ideo ex quo in ſpeciebus ſacramentali-

talibus remanet denſitas, conſequens eſt quod remaneat ibi duritia, & per conſequens ſonabilitas.

Ad tertium dicendum, quod illud quod manducatur in propria ſpecie, ipſum & frangitur, & maſticatur in ſua ſpecie. Corpus autem Chriſti non manducatur in ſua ſpecie, ſed in ſpecie ſacramentali. Unde & ſuper illud Joan. 6. *Caro non prodeſt quicquam*, dicit Auguſt. (*Tract. 27. in Joan. inter princ. & med. to. 9.*) *Hoc eſt intelligendum ſecundum illos, qui carnaliter intelligebant: carnem quippe ſic intellexerunt, quomodo in cadavere dilaniatur, aut in macello venditur.* Et ideo ipſum corpus Chriſti non frangitur, niſi ſecundum ſpeciem ſacramentalem. Et hoc modo intelligenda eſt confeſſio Berengarii, ut fractio, & attritio dentium referatur ad ſpeciem ſacramentalem, ſub qua vere eſt corpus Chriſti.

A P P E N D I X.

EX articulo habes *primo*: quomodo per rationem & oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum ab eccleſia, & a ſententiis Proſperi: quod ſpecies ſacramentales franguntur. Ab eccleſia quidem, dum in ſequentia de feſto corporis Chriſti cantat. *Fracto demum ſacramento*, &c. *nulla rei fit ſciſſura, ſola ſigni fit fractura; qua nec ſtatus, nec ſtatura ſignati minuitur.* Nota ly *ſigni*, idest ſpeciei ſacramentalis. Vide *argument. contr.* A libro autem ſententiarum Proſperi per hoc, quod ibi legitur. *Dum frangitur hoſtia, dum ſanguis in ora fidelium funditur: quid aliud, quam Dominici corporis in cruce immolatio, ejuſque ſanguinis de latere effuſio, deſignatur?* Hæc ibi, ut recitatur in *De conſecration. diſtin. ſecunda.* Prædictis addere etiam potes Concilia *Lateran.* & *Florent.* ut ſupra *artic. 5. 6.* ad oſtendendum, quod fractionis ipſius ſubjectum eſt quantitas dimenſiva panis: cum aperte ex conciliis illis conſtet, quantitatem ipſam habere vim ſubſtantiæ, poſt conſecrationem. *Secundo* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS VIII. 463

Utrum aliquis liquor poſſit vino conſecrato commiſceri.

4. *d.* 12. *q.* 1. *art.* 2. *q.* 6. & *quol.* 10. *a.* 3.

AD Octavum ſic proceditur. Videtur, quod vino conſecrato non poſſit aliquis liquor miſceri. Omne enim quod permiſcetur alicui, recipit qualitatem ipſius: Sed nullus liquor poteſt recipere qualitatem ſacramentalium ſpecierum; quia accidentia illa ſunt ſine ſubjecto, ut dictum eſt. (*a.* 1. *hu. q.*) Ergo videtur, quod nullus liquor poſſit permiſceri ſpeciebus ſacramentalibus vini.

2. Præterea. Si aliquis liquor permiſceatur illis ſpeciebus, oportet quod ex his fiat aliquid unum: Sed non poteſt fieri aliquid unum, neque ex liquore, qui eſt ſubſtantia, & ſpeciebus ſacramentalibus, quæ ſunt accidentia, neque ex liquore, & ſanguine Chriſti, qui ratione ſuæ incorruptibilitatis neque additionem recipit, neque diminutionem. Ergo nullus liquor poteſt admiſceri vino conſecrato.

3. Præterea. Si aliquis liquor admiſceatur vino conſecrato, videtur quod etiam ipſe efficiatur conſecratus; ſicut aqua, quæ admiſcetur aquæ benedictæ, efficitur benedicta: Sed vinum conſecratum eſt vere ſanguis Chriſti. Ergo etiam liquor permixtus eſſet ſanguis Chriſti: & ita aliquid fieret ſanguis Chriſti aliter, quam per conſecrationem: quod eſt inconveniens. Non ergo vino conſecrato poteſt aliquis liquor permiſceri.

4. Præterea. Si duorum unum totaliter corrumpatur, non erit mixtio, ut dicitur in 1. de Generatione: (*tex.* 82. & *ſeq. to.* 2.) Sed ad permixtionem cujuſcunque liquoris videtur corrumpi totalis ſpecies ſacramentalis vini, ita quod ſub ea deſinat eſſe ſanguis Chriſti: tum quia *magnum*, & *parvum* ſunt differentiæ quantitatis, & diverſificant ipſam; ſicut album, & nigrum colorem: tum etiam quia liquor permixtus, cum non habeat obſtaculum, videtur undique diffundi per totum: & ita deſinit ibi eſſe ſanguis Chriſti, qui non eſt ibi ſimul cum alia ſubſtantia. Non ergo aliquis liquor poteſt permiſceri vino conſecrato.

Sed Contra eſt, quod ad ſenſum patet, alium liquorem vino permiſceri poſt conſecrationem, ſicut & ante.

Reſ-

Reſpondeo dicendum, quod iſtius quæſtionis veritas manifeſta eſt ex præmiſſis. Dictum eſt enim ſupra, (*a.* 1. *hu. qu. ad* 4. *& a.* 5. *ad* 2.) quod ſpecies in hoc ſacramento remanentes, ſicut adipiſcuntur virtute conſecrationis modum eſſendi ſubſtantiæ, ita etiam conſequuntur modum agendi, & patiendi; ut ſcilicet agere, & pati poſſint, quicquid ageret, vel pateretur ſubſtantia, ſi ibi præſens exiſteret. Manifeſtum eſt autem, quod ſi eſſet ibi ſubſtantia vini, liquor aliquis poſſet ei permiſceri.

Hujus tamen permixtionis diverſus eſſet effectus, & ſecundum formam liquoris, & ſecundum quantitatem. Si enim permiſceretur aliquis liquor in tanta quantitate, quod poſſet diffundi per totum vinum, totum fieret permixtum: Quod autem eſt commixtum ex duobus, neutrum miſcibilium eſt, ſed utrumque tranſit in quoddam tertium ex his compoſitum: Unde ſequeretur, quod vinum prius exiſtens non remaneret: Sed ſi liquor permixtus eſſet alterius ſpeciei, puta ſi permiſceretur aqua, ſolveretur ſpecies vini, & eſſet liquor alterius ſpeciei: Si autem eſſet ejuſdem ſpeciei liquor adjunctus, puta ſi vinum permiſceretur vino, remaneret quidem eadem ſpecies, ſed non remaneret idem numero vinum: quod declarat diverſitas accidentium: puta ſi unum vinum eſſet album, & aliud rubeum. Si vero liquor adjunctus eſſet tam parvæ quantitatis, quod non poſſet perfundi per totum, non fieret totum vinum permixtum, ſed aliqua pars ejus: quæ quidem non remaneret eadem numero propter permixtionem extraneæ materiæ, remaneret tamen eadem ſpecie, non ſolum ſi parvus liquor permixtus eſſet ejuſdem ſpeciei, ſed etiam ſi eſſet alterius ſpeciei; quia gutta aquæ multo vino permixta tranſit in ſpeciem vini, ut dicitur in 1. de Generatione, (*tex.* 34. 39. *&* 88. *to.* 2.)

Manifeſtum eſt autem ex prædictis, (*a.* 4. *hu. qu. & q.* 76. *a.* 6. *ad* 3.) quod corpus, & ſanguis Chriſti remanent in hoc ſacramento, quamdiu illæ ſpecies manent eædem numero: conſecratur enim hic panis, & hoc vinum. Unde *ſi fiat tanta permixtio liquoris cujuſcumque, quod pertingat ad totum vinum conſecratum, & fiat permixtum, erit aliud numero, & non remanebit ibi ſanguis Chriſti: Si vero fiat tam parva alicujus liquoris adjunctio, quod non poſſit diffundi per totum, ſed uſque ad aliquam partem ſpecierum, deſinet eſſe ſanguis Chriſti ſub illa parte vini conſecrati, remanebit tamen ſub alia.*

Ad primum ergo dicendum, quod Innocentius III. dicit in quadam Decretali, (*quæ hab. cap. Cum Marthæ, de celebrat. Miſſar.*) quod *ipſa accidentia vinum appoſitum videntur afficere: quia ſi aqua fuerit appoſita, vini ſaporem aſſumit. Contingit igitur accidentia mutare ſubjectum, ſicut & ſubjectum contingit accidentia permutare. cedit quippe natura miraculo, & virtus ſupra conſuetudinem operatur*. Hoc tamen non eſt ſic intelligendum, quaſi idem numero accidens, quod prius fuit in vino ante conſecrationem, poſtmodum fiat in vino appoſito; ſed talis permutatio fit per actionem. nam accidentia vini remanentia retinent actionem ſubſtantiæ, ſecundum prædicta: (*in corp. ar.*) & ita immutando afficiunt liquorem appoſitum.

Ad ſecundum dicendum, quod liquor appoſitus vino conſecrato nullo modo miſcetur ſubſtantiæ ſanguinis Chriſti; miſcetur tamen ſpeciebus ſacramentalibus; ita tamen quod permixtione facta, corrumpuntur prædictæ ſpecies, vel in toto, vel in parte, ſecundum modum, quo ſupra dictum eſt, (*a. 5. hu. q.*) quod ex ſpeciebus illis poteſt aliquid generari: Et ſi quidem corrumpantur in toto, nulla jam remanet quæſtio: quia jam totum erit uniforme: Si autem corrumpantur in parte, erit quidem una dimenſio ſecundum continuitatem quantitatis, non tamen una ſecundum modum eſſendi; quia una pars ejus erit ſine ſubjecto, alia erit in ſubjecto: ſicut ſi aliquod corpus conſtituatur ex duobus metallis, erit unum corpus ſecundum rationem quantitatis, non tamen unum ſecundum ſpeciem materiæ.

Ad tertium dicendum, quod, ſicut Innoc. III. dicit in Decretali prædicta, *ſi poſt conſecrationem calicis aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non tranſit in ſanguinem, neque ſanguini commiſcetur, ſed accidentibus prioris vini commixtum, corpori quod ſub eis latet undique circumfunditur, non madidans circumfuſum*. Quod quidem intelligendum eſt, quando non fit tanta permixtio liquoris extranei, quod ſanguis Chriſti deſinat eſſe ſub toto. tunc enim dicitur undique circumfundi, non quia tangat ſanguinem Chriſti ſecundum ejus proprias dimenſiones, ſed ſecundum dimenſiones ſacramentales, ſub quibus continetur. Nec eſt ſimile de aqua benedicta: quia illa benedictio nullam immutationem facit circa ſubſtantiam aquæ, ſicut facit conſecratio vini.

Ad quartum dicendum, quod quidam poſuerunt, quod

quod quantumcumque parva fiat extranei liquoris permixtio, ſubſtantia ſanguinis Chriſti deſinit eſſe ſub toto: Et hoc ratione inducta: quæ tamen non cogit: quia *magnum*, & *parvum* diverſificant quantitatem dimenſivam, non quantum ad ejus eſſentiam, ſed quantum ad determinationem menſuræ. Similiter etiam liquor appoſitus adeo poteſt eſſe parvus, quod ſua parvitate impeditur, ne diffundatur per totum, & non ſolum dimenſionibus; quæ licet ſint ſine ſubjecto, tamen obſtant alteri liquori, ſicut & ſubſtantia, ſi ibi adeſſet, ſecundum ea quæ præmiſſa ſunt.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a Papa, & conciliis: quod liquor poteſt admiſceri vino conſecrato, & quod tunc ſub ſpecie remanente eadem numero remanet ſanguis Chriſti, alias non. A Papa quidem *Innocent. III. Si poſt calicis conſecrationem aliud vinum mittatur in calicem*, &c. *Si aqua fuerit appoſita*, &c. Hæc ille: ut recitatur, extra de celebr. miſſar. capit. *cum Marthæ*. Ex quibus utique patet, quod ſecundum Papæ judicium diverſi liquores poſſunt admiſceri vino conſecrato. Poſſunt, inquam, de facto: non autem licite. Sacrilegium enim grande eſt, aliquid etiam parvi liquoris commiſcere, ſeu infundere vino conſecrato: & adeo patentiſſimum eſt hoc, ut nulla indigeat probatione. A Conciliis autem *Lateranenſi*, & *Florent.* per hoc, quod (ut patet ſup. *q. 76. ar. 6. appen.*) affirmant, Chriſtum tamdiu ſub hoc ſacramento remanere, quamdiu ſpecies ſacramentales (ſcilicet eædem numero) durant. Ex tali ſiquidem conciliorum placito, ſi ad materiam præſentem applicetur, conſtat, mentem ipſorum fuiſſe, quod liquoris extranei admixtione data, ſanguis Chriſti tantum ſub ſpecie vini remanente eadem numero remanet; non autem aliter. Si ergo per admixtionem totaliter corrumpantur priores ſpecies, ita, quod non ſint eædem numero, quæ prius erant; tunc ibi ſub nulla parte vini remanet ſanguis Chriſti: ſi autem partim ſolum corrumpantur, ita, quod alia tantummodo pars ſpeciei remaneat eadem numero, quæ prius erat: tunc ſub illa ſpecie perſeverabit ſanguis Chriſti. Hæc omnia ex conciliis tam de neceſſitate implicita dependent, ut, ſi tu revideas illa ſuperius, & ad hunc locum (ut decet) inflectas, mireris,

& quod quæſitum hoc, & quod alia multa (de quibus ſupra in articulorum appendicibus vidimus) tam brevi ſermone ſuo, vel formaliter, vel virtualiter, determinaverint. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

QUÆSTIO LXXVIII.

De forma ſacramenti Euchariſtiæ, in ſex articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de forma hujus Sacramenti.

Et circa hoc quæruntur ſex.

Primo. Quæ ſit forma hujus Sacramenti.
Secundo. Utrum ſit conveniens forma conſecrationis panis.
Tertio. Utrum ſit conveniens forma conſecranis ſanguinis.
Quarto. De virtute utriuſque formæ.
Quinto. De veritate locutionis.
Sexto. De comparatione unius formæ ad aliam.

ARTICULUS I. 464.

Utrum hæc ſit forma hujus ſacramenti: Hoc eſt corpus meum, &, Hic eſt calix ſanguinis mei.

4. diſt. 8. q. 2. ar. 2. & 5.

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod hæc non ſit forma hujus ſacramenti: *Hoc eſt corpus meum*, & : *Hic eſt calix ſanguinis mei*. Illa enim verba videntur pertinere ad formam hujus ſacramenti, quibus Chriſtus corpus ſuum, & ſanguinem conſecravit: Sed Chriſtus ante benedixit panem acceptum, & poſtea dixit: *Accipite, & comedite, Hoc eſt corpus meum*, ut habetur Matth. 26. & ſimiliter fecit de calice. Ergo prædicta verba non ſunt forma hujus ſacramenti.

2. Præterea. Euſebius Emiſſenus dicit, (*hom. 5. de Paſcha, quæ incipit: Magnitudo cæleſt. a princ.*) quod *inviſibilis ſacerdos creaturas in ſuum corpus convertit, dicens: Accipite, & comedite, hoc eſt corpus meum*. Ergo totum hoc videtur pertinere ad for-

formam hujus ſacramenti : Et eadem ratio eſt de verbis pertinentibus ad ſanguinem.

3. Præterea. In forma baptiſmi exprimitur perſona miniſtri, & actus ejus, cum dicitur: *Ego te baptizo*: Sed in præmiſſis verbis nulla fit mentio de perſona miniſtri, nec de actu ejus. Ergo non eſt conveniens forma ſacramenti.

4. Præterea. Forma ſacramenti ſufficit ad perfectionem ſacramenti. unde ſacramentum baptiſmi quandoque perfici poteſt ſolis verbis formæ prolatis, omnibus aliis prætermiſſis. Si ergo prædicta verba ſunt forma hujus ſacramenti, videtur quod aliquando poſſit hoc ſacramentum perfici his ſolis verbis prolatis, & omnibus aliis prætermiſſis, quæ in Miſſa dicuntur: quod tamen videtur eſſe falſum: quia ubi verba alia prætermitterentur, prædicta verba acciperentur ex perſona ſacerdotis proferentis, in cujus corpus, & ſanguinem panis, & vinum non convertuntur. Non ergo prædicta verba ſunt forma hujus ſacramenti.

Sed Contra eſt, quod Ambroſ. dicit in lib. 4. de ſacramentis: (*c.* 4. *a princ.*) *Conſecratio fit verbis, & ſermonibus Domini Jeſu. nam per reliqua omnia, quæ dicuntur, laus Deo defertur, oratio præmittitur pro populo, pro regibus, pro cæteris. ubi autem venitur, ut conficiatur venerabile ſacramentum, jam non ſuis ſermonibus ſacerdos utitur, ſed utitur ſermonibus Chriſti. ergo ſermo Chriſti hoc conficit ſacramentum.*

Reſpondeo dicendum, quod hoc ſacramentum ab aliis ſacramentis differt in *duobus* : *Primo* quidem quantum ad hoc, quod hoc ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ, alia vero ſacramenta perficiuntur in uſu materiæ conſecratæ: *Secundo*, quia in aliis ſacramentis conſecratio materiæ conſiſtit ſolum in quadam benedictione, ex qua materia conſecrata accipit inſtrumentaliter quandam ſpiritualem virtutem, quæ per miniſtrum, qui eſt inſtrumentum animatum, poteſt ad inſtrumenta inanimata procedere : ſed in hoc ſacramento conſecratio materiæ conſiſtit in quadam miraculoſa converſione ſubſtantiæ, quæ a ſolo Deo perfici poteſt : unde miniſter in hoc ſacramento perficiendo non habet alium actum niſi prolationem verborum.

Et quia forma debet eſſe conveniens rei, ideo *forma hujus ſacramenti differt a formis aliorum ſacramentorum in duobus : Primo* quidem, quia formæ aliorum ſacramentorum important uſum materiæ, puta baptizationem, vel conſignationem : ſed

forma hujus ſacramenti importat ſolam conſecrationem materiæ, quæ in tranſubſtantiatione conſiſtit: puta cum dicitur: *Hoc eſt corpus meum*; vel: *Hic eſt calix ſanguinis mei*. *Secundo*, quia formæ aliorum ſacramentorum proferuntur ex perſona miniſtri, *ſive* per modum exercentis actum; ſicut cum dicitur: *Ego te baptizo*, vel: *Ego te confirmo* &c. *ſive* per modum imperantis; ſicut cum in ſacramento Ordinis dicitur: *Accipe poteſtatem* &c. *ſive* per modum deprecantis; ſicut cum in ſacramento Extremæ unctionis dicitur: *Per iſtam unctionem*, & *noſtram interceſſionem* &c. Sed forma hujus ſacramenti profertur quaſi ex perſona ipſius Chriſti loquentis; ut detur intelligi, quod miniſter in perfectione hujus ſacramenti nihil agit, niſi quod profert verba Chriſti.

Ad primum ergo dicendum, quod circa hoc eſt *multiplex* opinio. *Quidam* enim dixerunt, quod Chriſtus, qui habebat poteſtatem excellentiæ in ſacramentis, abſque omni forma verborum hoc ſacramentum perfecit, & poſtea verba protulit, ſub quibus alii poſtmodum conſecrarent. Quod videntur ſonare verba Innocentii III. dicentis: (*l. 4. de myſter. Miſſæ c. 6. in fi.*) *Sane dici poteſt, quod Chriſtus virtute divina confecit, & poſtea formam expreſſit, ſub qua poſteri benedicerent*.

Sed contra hoc expreſſe ſunt verba Euangelii, in quibus dicitur, quod Chriſtus benedixit: quæ quidem benedictio aliquibus verbis facta eſt. Unde prædicta verba Innocentii ſunt opinative magis dicta, quam determinative.

Quidam autem dixerunt, quod benedictio illa facta eſt quibuſdam aliis verbis nobis ignotis.

Sed nec hoc ſtare poteſt: quia benedictio conſecrationis nunc perficitur per recitationem eorum, quæ tunc acta ſunt. unde ſi tunc per hæc verba non eſt facta conſecratio, nec modo fieret.

Et ideo *alii* dixerunt, quod illa benedictio eiſdem etiam verbis facta eſt, quibus modo fit: ſed Chriſtus ea bis protulit: *primo* quidem ſecrete ad conſecrandum: *ſecundo* manifeſte ad inſtruendum.

Sed nec hoc ſtare poteſt, quia ſacerdos conſecrat proferens hæc verba, non ut a Chriſto in occulta benedictione dicta, ſed ut publice prolata. Unde cum non habeant vim hujuſmodi verba, niſi ex Chriſti prolatione, videtur quod etiam Chriſtus manifeſte ea proferens conſecraverit.

Et ideo *alii* dixerunt, quod Euangeliſtæ non ſemper eundem ordinem in recitando ſervaverunt, quo res

res ſunt geſtæ, ut patet per Auguſt. in lib. 2. de Conſenſu Euang. (*c.* 30. 31. & 44. *to.* 4.) Unde intelligendum eſt, ordinem rei geſtæ ſic exprimi poſſe: *Accipiens panem benedixit, dicens: Hoc eſt corpus meum: & deinde fregit, & dedit diſcipulis ſuis*.

Sed idem ſenſus haberi poteſt etiam verbis Euangelii non mutatis. Nam hoc participium, *dicens*, concomitantiam quandam importat verborum prolatorum ad ea quæ præcedunt: Non autem oportet, quod hæc concomitantia intelligatur ſolum reſpectu ultimi verbi prolati, quaſi Chriſtus tunc iſta verba protulerit, quando dedit diſcipulis ſuis: ſed poteſt intelligi concomitantia reſpectu totius præcedentis: Ut ſit ſenſus: Dum benediceret, frangeret, & daret diſcipulis ſuis, hæc verba dixit: *Accipite* &c.

Ad ſecundum dicendum, quod in his verbis, *Accipite, & comedite*, intelligitur uſus materiæ conſecratæ, qui non eſt de neceſſitate hujus ſacramenti, ut ſupra habitum eſt. (*qu.* 74. *a.* 7.) Et ideo nec hæc verba ſunt de ſubſtantia formæ. Quia tamen ad quandam perfectionem ſacramenti pertinet materiæ conſecratæ uſus, ſicut operatio non eſt prima, ſed ſecunda perfectio rei, ideo per omnia iſta verba exprimitur tota perfectio hujus ſacramenti: Et hoc modo Euſebius intellexit, his verbis confici ſacramentum, quantum ad primam, & ſecundam perfectionem ipſius.

Ad tertium dicendum, quod in ſacramento baptiſmi miniſter aliquem actum exercet circa uſum materiæ, qui eſt de eſſentia ſacramenti: quod non eſt in hoc ſacramento. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad quartum dicendum, quod quidam dixerunt, hoc ſacramentum perfici non poſſe prædictis verbis prolatis, & aliis prætermiſſis, præcipue quæ ſunt in Canone Miſſæ.

Sed hoc patet eſſe falſum, tum ex verbis Ambroſii ſupra inductis, (*in arg. ſed cont.*) tum etiam quia Canon Miſſæ non eſt idem apud omnes, nec ſecundum omnia tempora, ſed diverſa ſunt a diverſis appoſita.

Unde dicendum eſt, quod ſi ſacerdos ſola verba prædicta proferret cum intentione conficiendi hoc ſacramentum, perficeretur hoc ſacramentum: quia intentio faceret, ut hæc verba intelligerentur quaſi ex perſona Chriſti prolata, etiam ſi verbis præcedentibus hoc non recitaretur: Graviter tamen peccaret ſacerdos ſic conficiens hoc ſacramentum, utpote ritum Eccleſiæ non ſervans. Nec eſt ſimile de ba-

baptiſmo, quod eſt ſacramentum neceſſitatis: defectum autem hujus ſacramenti poteſt ſupplere ſpiritualis manducatio, ſicut Aug. dicit. (*Tract. 26. in Joan. to. 9.*)

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſes *Lutheri* dicentis; Nullam eſſe præciſam formam conſecrationis Euchariſtiæ. Et aliorum quorumdam dicentium: quod Chriſtus in cœna illa ſuprema non confecit ſacramentum hac forma, ſcilicet: *Hoc eſt corpus meum, Hic eſt calix ſanguinis mei*. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, hæreſes has merito damnari a Conc. *Flor. Forma hujus ſacramenti ſunt verba ſalvatoris; quibus hoc confecit ſacramentum. Sacerdos enim in perſona Chriſti loquens hoc conficit ſacramentum. Nam ipſorum verborum virtute ſubſtantia panis in corpus Chriſti, & ſubſtantia vini in ſanguinem convertuntur*. Hæc illud in decreto Armenis dato, ſeu in conſtitution. Concil. *Flor.* ſuper union. Armen. Nota ly *ſunt verba Salvatoris*, contra *Lutherum*; item ly *quibus hoc confecit ſacramentum*, contra alios prædictos; item ly *ſacerdos enim in perſona Chriſti*, &c. ut oſtendas (ſi quis contenderet) quod non aliis, quam ipſiſſimis verbis a Chriſto prolatis, ſacerdos nunc conficit Euchariſtiæ ſacramentum. Hanc ſiquidem intelligentiam apportat ly *enim*: quod, tanquam rationem dictorum reddens, connectit illas duas ſententias. Nota idem quoque ly *ipſorum virtute verborum*, &c. Ut hinc pateat (contra *Valdenſes*, ut ait Guido Carmelita *cap. 9. de hær.* dicentes, conficiendum eſſe Euchariſtiæ ſacramentum ſub hac forma, ſcilicet dicendo ſepties Pater noſter, & benedicendo panem, & vinum) quod ex vi iſtorum verborum, non autem aliorum, conficitur vere hoc ſacramentum. Ex ly *ipſorum verborum virtute*, patet etiam, quod non virtute benedictionis conficitur: ſed nec virtute illorum, ſcilicet *accipite, & comedite*, aut illorum, ſcil. *Hoc facite in meam commemorationem*, vel, ſi qua ſunt ſimilia. Item confirmantur hæc omnia, & conſequenter prædictarum hæreſum damnatio, a Concil. *Trid.* ſeſſ. 13. c. 3. „ Nondum Euchariſtiam de manu Domini Apoſtoli ſuſceperant; cum vere tamen ipſe affirmaret, corpus ſuum eſſe, quod præbebat. Semper hæc fides in Eccleſia Dei fuit, ſtatim poſt conſecrationem verum Chriſti corpus ſub ſpecie panis,

„ ve-

„ verumque ejus ſanguinem ſub ſpecie vini, exiſte-„ re ex vi verborum. „ Hæc ibi. Quæ quidem ſecundum texturam planam literæ patefaciunt, & quod Chriſtus his verbis: *Hoc eſt corpus meum*, uſus eſt ante, quam diſcipulis Euchariſtiam præberet; & quod illa verba ſunt verba conſecrationis, ex quorum vi corpus Chriſti ſub ſpecie panis, ſanguiſque ſub ſpecie vini exiſtit. Cum igitur nulla alia verba, niſi: *Hoc eſt corpus meum*, *Hic eſt ſanguis meus* (quod idem eſt cum ly *hic eſt calix ſanguinis mei*) ſignificent, ſub ſpecie panis exiſtere corpus Chriſti, & ſub ſpecie vini ſanguinem: ſequitur manifeſte, quod nulla alia verba, niſi prædicta, habent ex vi ſuæ ſignificationis, quod efficiant illud, ſcilicet, quod ſub ſpeciebus panis, ac vini exiſtat corpus, & ſanguis Chriſti: ex quo ulterius manifeſte relucet intentum, ſcilicet, quod ſecundum concilium ipſum ex omnibus verbis præmiſſis ſola illa, *Hoc eſt corpus meum*, *Hic eſt calix ſanguinis mei*; ſunt conſecrationis. Tam clara ſunt iſta ex literarum ipſius concilii textu, ut nihil omnino in horum claritatis majoris gratiam dicere nos oporteat. Item a Papa *Innocent. III.* Extra de celebrat. miſſar. cap. *Cum Marthæ*. „ Quæſiviſti: quis formæ, quam Chriſtus ipſe ex„ preſſit, cum in corpus, & ſanguinem ſuum panem „ tranſubſtantiavit, & vinum, illud in canone Miſ„ ſæ adjecerit. Cum enim in Euangelio ſic lega„ tur: Accipiens calicem, gratias agens benedixit, „ & dedit diſcipulis ſuis dicens: Bibite ex hoc o„ mnes; Hic eſt enim ſanguis meus novi teſtamen„ ti, qui pro vobis, & pro multis effundetur in „ remiſſionem peccatorum: in canone miſſæ ſermo „ iſte, videlicet, myſterium fidei, interpoſitus in„ venitur. „ Hæc ibi. Ubi patet: quod forma, quam Chriſtus in conſecratione vini expreſſe protulit, eſt: *Hic eſt ſanguis meus*: & panis (ut a ſimili ſubintelligamus) *Hoc eſt corpus meum*. Ubi & vigilantiſſime nota: quod Summus iſte Pontifex altiſſimum hujus decreti ſui de ſacramenti formis poſuit fundamentum, ſcilicet, Euangelium expreſſum: quod nullus, niſi infidelis negare poteſt. Cæterum de ly *novi teſtamenti*, &c. videbimus ſuo loco, ſcilicet *art.* 3. Relinquitur ergo ex præmiſſis omnibus indubie ſecundum doctrinam Eccleſiæ catholicæ tenendum eſſe de fide, quod Chriſtus hac forma verborum. *Hoc eſt corpus meum*, *Hic eſt ſanguis meus*, Vel: *calix ſanguinis mei*, confecit Euchariſtiæ ſacramentum: & quod contrarium eſt hæreſis aperte damnata tum ex Euangelio, tum ex decretis & Pa-

pæ *Innocentii*, & conciliorum. Nec obſtat (ut quibuſdam videri forſitan poſſet) quod eccleſia de his formis determinans, ut ſupra, non poſuit contrarium ſub anathemate, exprimendo (ut ſæpe in hujuſmodi ſolet) ly *ſi quis negaverit hoc*, vel ly *ſi quis dixerit hujus contrarium, anathema ſit*, hoc, inquam, non obſtat: tum, quia non ſemper hoc de anathemate expreſſum ſervat eccleſia, quamvis doceat ea, quæ ſunt fidei (ut patet multoties, ſpeciatim vero in literis ſanctæ unionis, quæ ponuntur in fine Concilii *Florentini* ubi plurima de fide determinantur: & tamen numquam exprimitur anathema de contrario) tum, quia ſufficit ſic, vel ſic, decreta in ad fidem pertinentibus proponere, definire; & multo magis, quando pro majori declaratione, etiam apud minus eruditos, inhibetur expreſſe contrarium etiam ſine explicatione anathematis, licet ſemper intelligatur. Porro hoc ipſum in propoſito noſtro contingit. Nam Concilium *Trid.* ſeſſ. 13. in decreto ante capitulum primum dixerat. „ Sacroſancta ſynodus ſanam, & ſynceram illam de „ venerabili hoc, & divino Euchariſtiæ ſacramento „ doctrinam tradens, quam ſemper catholica Eccleſia ab ipſo Chriſto, & ejus Apoſtolis erudita, at„ que a ſpiritu ſancto illi omnem veritatem in dies „ ſuggerente edocta, retinuit, & ad finem uſque „ ſæculi conſervabit, omnibus Chriſti fidelibus in„ terdicit: ne poſthac de ſanctiſſima Euchariſtia „ aliter credere, docere, aut prædicare audeant; „ quam, ut eſt præſenti decreto explicatum, atque „ definitum. *Hæc ibi. Sed &* Eugenius IV. *in con*„ *cilio* Florentino, *ſuper unione Armenorum ſic* „ *præmiſerat*. Multis itaque adhibitis diſputationi„ bus, collationibus, & tractatibus, poſtquam non „ mediocrem teſtimoniorum inſpectionem, quæ ex „ ſanctis Eccleſiæ patribus, & doctoribus deducta „ ſunt, & earum, de quibus agebatur, rerum di„ ſcuſſionem; tandem expedire judicavimus, ne ul„ la in futurum de fidei veritate apud ipſos Arme„ nos hæſitatio eſſe valeat, atque idem per omnia „ ſapiant cum ſede Apoſtolica, unioque ipſa ſtabi„ lis, ac perpetua ſine ullo ſcrupulo, perſeveret: „ ut ſub quodam brevi compendio orthodoxæ fidei „ veritatem, quam ſuper præmiſſis Romana profi„ tetur Eccleſia, per hoc decretum (ſacro hoc ap„ probante Florentin. Concilio) ipſis oratoribus ad „ hoc etiam conſentientibus, traderemus. (*Et poſt* „ *multa.*) Quinto eccleſiaſticorum ſacramentorum „ veritatem, pro ipſorum Armenorum tam præ-

„ ſen-

„ ſentium, quam futurorum, faciliori doctrina, ſub
„ hac breviſſima redigimus formula. Novæ legis
„ ſeptem ſunt ſacramenta, „ &c. Hæc ibi. Sed &
quod *Innoc. III.* in illa decretali, de fide eſſe, quæ
tunc determinat, nullus ambigit: qui eum in fine
illius primi quæſiti loquentem audierit, & dicentem.
*Credimus igitur: quod formam verborum, ſicut in
canone reperitur, & a Chriſto Apoſtoli, & ab ipſis
eorum acceperint ſucceſſores.* Hæc ibi. Ex quibus,
& ſingulis conciliorum præmiſſis, patet intentum,
ſcilicet, quod & ibi definiunt de fide, quæ dicere
intendunt, & quod ſubintelligunt conſequenter de
neceſſitate anathema in eos omnes, qui contrarium
dixerint. *Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis, &c.

ARTICULUS II. 465

Utrum hæc ſit conveniens forma conſecrationis panis: Hoc eſt corpus meum.

Sup. qu. 60. art. 8. cor. & q. 75. art. 2. cor. & inf. q. 83. ar. 4. ad 1. & q. 84. art. 3. cor. Et 4. d. 8. qu. 2. art. 1. qu. 1. & 2. & art. 4. qu. 3. Et 1. Corinth. 11. lect. 5.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod hæc non ſit conveniens forma conſecrationis panis: *Hoc eſt corpus meum*. Per formam enim ſacramenti debet exprimi ſacramenti effectus: Sed effectus, qui fit in conſecratione panis, eſt converſio ſubſtantiæ panis in corpus Chriſti, quæ magis exprimitur per hoc verbum *fit*, quam per hoc verbum *eſt*. Ergo in forma conſecrationis deberet dici: *Hoc fit corpus meum*.

2. Præterea. Ambr. dicit in l. 4. de Sacramentis: (*cap. 4. a princ.*) *Sermo Chriſti hoc conficit ſacramentum: quis ſermo Chriſti? hic, quo facta ſunt omnia: Juſſit Dominus, & facta ſunt cœli, & terra*. Ergo & forma hujus ſacramenti convenientior eſſet per verbum imperativum, ut diceretur: *Hoc ſit corpus meum*.

3. Præterea. Per ſubjectum hujus locutionis importatur illud quod convertitur: ſicut per prædicatum importatur converſionis terminus: Sed ſicut eſt determinatum id, in quod fit converſio; (non enim fit converſio niſi in corpus Chriſti) ita eſt determinatum id, quod convertitur: non enim convertitur in corpus Chriſti niſi panis. Ergo ſicut ex par-

te prædicati ponitur nomen, ita ex parte ſubjecti debet poni nomen, ut dicatur: *Hic panis eſt corpus meum*.

4. Præterea. Sicut id, in quod terminatur converſio, eſt determinatæ naturæ, (quia eſt corpus) ita etiam eſt determinatæ perſonæ. Ergo ſicut ad determinandam naturam dicitur *corpus*, ita ad determinandam perſonam deberet dici: *Hic eſt corpus Chriſti*.

5. Præterea. In verbis formæ non debet poni aliquid, quod non ſit de ſubſtantia ejus. Inconvenienter ergo additur in quibuſdam libris hæc conjunctio, *enim*, quæ non eſt de ſubſtantia formæ.

Sed Contra eſt, quod Dominus hac forma in conſecrando eſt uſus, ut patet Matth. 26.

Reſpondeo dicendum, quod *hæc eſt conveniens forma conſecrationis panis*.

Dictum eſt enim, (*ar. præc.*) quod hæc conſecratio conſiſtit in converſione ſubſtantiæ panis in corpus Chriſti. Oportet autem formam ſacramenti ſignificare id, quod in ſacramento efficitur. Unde & forma conſecrationis panis debet ſignificare ipſam converſionem panis in corpus Chriſti; in qua *tria* conſiderantur, ſcil. *ipſa converſio*, & *terminus a quo*, & *terminus ad quem*. Converſio autem poteſt conſiderari *dupliciter*: *uno modo* ut in fieri: *alio modo* ut in facto eſſe. Non autem debuit ſignificari converſio in hac forma ut in fieri, ſed ut in facto eſſe. *Primo* quidem, quia hæc converſio non eſt ſucceſſiva, ut ſupra dictum eſt, (*qu. 75. art. 7.*) ſed inſtantanea: In hujuſmodi autem mutationibus fieri non eſt niſi factum eſſe. *Secundo*, quia ita ſe habent formæ ſacramentales ad ſignificandum effectum ſacramenti, ſicut ſe habent formæ artificiales ad repræſentandum effectum artis. Forma autem artificialis eſt ſimilitudo ultimi effectus, in quem fertur intentio artificis: ſicut forma artis in mente ædificatoris eſt forma domus ædificatæ principaliter, ædificationis autem per conſequens. Unde & in hac forma debet exprimi converſio ut in facto eſſe, ad quod fertur intentio. Et quia ipſa converſio exprimitur in hac forma ut in facto eſſe, neceſſe eſt quod extrema converſionis ſignificentur, ut ſe habent in facto eſſe converſionis: Tunc autem terminus *ad quem* habet propriam naturam ſuæ ſubſtantiæ: ſed terminus *a quo* non manet ſecundum ſuam ſubſtantiam, ſed ſolum ſecundum accidentia, quibus ſenſui ſubjacet, & ad ſenſum determinari poteſt. Unde convenienter terminus converſionis *a quo* exprimitur

per

per pronomen demonſtrativum relatum ad accidentia ſenſibilia, quæ manent: Terminus autem *ad quem* exprimitur per nomen ſignificans naturam ejus, in quod fit converſio; quod quidem eſt totum corpus Chriſti, & non ſola caro ejus, ut dictum eſt. (*q. 76. a. 1. ad 2. & a. 2.*) Unde hæc forma eſt convenientiſſima: *Hoc eſt corpus meum.*

Ad primum ergo dicendum, quod fieri non eſt ultimus effectus hujus conſecrationis, ſed factum eſſe, ut dictum eſt. (*in corp. ar.*) & ideo hoc potius exprimi debet in forma.

Ad ſecundum dicendum, quod ſermo Dei operatus eſt in creatione rerum, qui etiam operatur in hac conſecratione. Aliter tamen, & aliter. Nam hic operatur effective, & ſacramentaliter, ideſt ſecundum vim ſignificationis. & ideo oportet in hoc ſermone ſignificari ultimum effectum conſecrationis per verbum ſubſtantivum indicativi modi, & præſentis temporis. Sed in creatione rerum operatus eſt ſolum effective; quæ quidem efficientia eſt per imperium ſuæ ſapientiæ. & ideo in creatione rerum exprimitur ſermo divinus per verbum imperativi modi, ſecundum illud Gen. 1. *Fiat lux, & facta eſt lux.*

Ad tertium dicendum, quod terminus *a quo* in ipſo facto eſſe converſionis non retinet naturam ſuæ ſubſtantiæ, ſicut terminus *ad quem*. Et ideo non eſt ſimile.

Ad quartum dicendum, quod per hoc pronomen, *meum*, quod includit demonſtrationem primæ perſonæ, quæ eſt perſona loquentis, ſufficienter exprimitur perſona Chriſti, ex cujus perſona hæc proferuntur, ut dictum eſt. (*art. præc.*)

Ad quintum dicendum, quod hæc conjunctio *enim* apponitur in hac forma ſecundum conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ, a B. Petro Apoſtolo derivatam. Et hoc propter continuationem ad verba præcedentia. Et ideo non eſt de forma, ſicut nec verba præcedentia formam.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim *Eraſmi Roterodami* (in *primam ad Corinth cap.* 11. ut refert Joſeph Angles ord. minor.) dicentis: quod: *Hoc eſt corpus meum*, ſignificat ſolum præſentiam corporis Chriſti, non panis converſionem. Et ſuſpectam propoſitionem ejuſdem (in *primam ad Corinthios, in principio paraph.*

ut

ut refert idem Joſeph) dicentis; *Utinam Paulus explicuiſſet, quibus verbis eſſet conſecrandum*. Ac ſi dixerit aperte *Eraſmus*: quod Apoſtolus non explicavit, quibus verbis ſit conſcrandum. Volens forſan, hoc gladio mellito ſuæ fictæ querimoniæ aſſerere, quod nos ex literis ſacris neſcimus adhuc, quibus verbis ſit conſecrandum. Quod eſt hæreſis manifeſta. Et hæreticas expoſitiones *Joannis à Laſco*, a quo *Alaſcani*, dicentis: *Hoc eſt corpus meum*; ideſt hoc, non quod fuit panis, ſed tota hæc actio cœnæ, eſt corpus meum. Item alias undecim ejuſdem extorſiones, quibus detorquet verba cœnæ Domini; quas (ut plenius de hoc inſtruaris) vide in Eraſmi Alberi libro ſecundo contra *Caroloſtadium*. Et hæreticalem impoſturam, quam confingit *Gaſpar Suencfeldius* (ut refert Gabriel Prateolus, titul. *Suencfeldiani*) dicens: *Hoc eſt corpus meum*, ideſt ex prædicato ſit ſubjectum, ut ſit ſenſus, corpus meum eſt hoc, ſc. panis, vel cibus. Et hæreticam ſtropham *Caroloſtadii* (ut refert idem Prateolus, in *Antilutherani*) dicentis: *Hoc eſt corpus meum*, ideſt, hoc, quod hic aſſidet menſæ, eſt corpus meum; Vel hoc eſt, ideſt ſignificat. *Secundo* vides: quomodo per rationem oſtendas, illas omnes merito damnari a Matth. 26. Mar. 14. Luc. 22. & 1. Corinth. 11. *Hoc eſt corpus meum*. Item a Concilio *Tridenti* ſeſſ. 13. capit. 1. ſic exponente, ideoque prædicta hæreticalia damnante, in hæc verba. „ Majores noſtri „ omnes, quotquot in vera Chriſti Eccleſia fuerunt, „ qui de ſanctiſſimo ſacramento diſſeruerunt, aper„ tiſſime profeſſi ſunt; hoc tam admirabile ſacra„ mentum in ultima cœna Redemptorem noſtrum „ inſtituiſſe, cum poſt panis, vinique benedictionem „ ſe ſuum ipſius corpus illis præbere, ac ſuum ſan„ guinem difertis, ac perſpicuis verbis teſtatus eſt. „ Quæ verba a ſanctis Euangeliſtis commemorata, „ a Divo Paulo poſtea repetita, cum propriam il„ lam, & apertiſſimam ſignificationem præſeferant, „ ſecundum quam a Patribus intellecta ſunt: indi„ gniſſimum ſane flagitium eſt, ea a quibuſdam con„ tentioſis, & pravis hominibus ad fictitios, & ima„ ginarios tropos, quibus veritas carnis, & ſangui„ nis Chriſti negatur, contra univerſum Eccleſiæ „ ſenſum detorqueri: quæ tanquam columna, & fir„ mamentum veritatis hæc ab impiis hominibus ex„ cogitata commenta, velut ſatanica, deteſtata eſt, „ grato ſemper, & memore animo præſtantiſſimum „ hoc Chriſti beneficium agnoſcens. „ Hæc ibi. Item a Concilio *Flor.* quod tanquam exponens ſcriptu-

pturas, & ſpecialiter Apoſtolum Paulum, ait. „ Ve-
„ rum, quia in ſupraſcripto decreto Armenorum non
„ eſt explicata forma verborum, quibus in conſecra-
„ tione corporis, & ſanguinis Domini ſacroſancta
„ Romana Eccleſia, Apoſtolorum Petri, & Pauli do-
„ ctrina, & auctoritate firmata ſemper uti conſueve-
„ rat, illam præſentibus ediximus inſerendam. In
„ conſecratione Corporis Domini hac utitur for-
„ ma verborum. Hoc eſt enim corpus meum.
„ Sanguinis vero. Hic eſt enim calix ſanguinis mei,
„ novi, & æterni teſtamenti, myſterium fidei, qui
„ pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſio-
„ nem peccatorum. (*Et infra.*) Datum Florentiæ
„ in publica ſeſſione ſynodali ſolemniter in Eccleſia
„ domus S. Mariæ Novellæ celebrata 1441. prid. no-
„ nas Februarii. „ Hæc ibi. Quæ ideo in ultimis annotata ſunt hic, ut ſcias quærendo hanc additionem factam decreto Armenorum invenire authentice, inter conſtitutiones multas Concilii *Florentinè* ſuper diverſorum uniones. Verba præmiſſa hujus Concilii *Florent.* conferas cum ejuſdem verbis de forma ſacramenti ſupra recitatis, *art. 1. appen.* Et ex utrorumque inſimul conſtructione conjicies in particulari, quid ſit dicendum de Chriſto, an ſc. his duabus formis (Taceo ly *enim*) totidem verbis expreſſis uſus ſit in conſecratione. Pro qua re & faciet conſiderare ſimul verba ultimo in eadem append. ex decretali Papæ *Innocentii* adducta, ſc. *Credimus igitur*, &c. Et conſiderare *ar. 3. reſpon. ad nonum argumentum*; & etiam ejus appen. Ex præmiſſis itaque Conciliorum dictis patet; quid reſpondendum ſit *Eraſmo Roterodamo* conquerenti per ly *utinam Paulus*, &c. Quod ſcilicet, quia viſus eſt in tali anxia querela imitari Judæos olim poſt tam aperta de Chriſto teſtimonia dicentes: *Quouſque animam noſtram tollis? Si tu es Chriſtus, dic nobis palam*, ideo nil aliud, niſi conſimile illis reſponſum cum ſuis audire meretur. Loquor vobis in Euangelio, in Apoſtolo, in tot, qui fuerunt de mea Eccleſia etiam ab initio, Patribus, in formis, quibus utitur Eccleſia Romana verbo meo (*Tu es Petrus*, &c.) aperte fundata; & non creditis. Ex ſupradictis etiam omnibus, atque citatis, patere poteſt, quod illa ejuſdem Eraſmi propoſitio, ſc. *Nuſquam legitur expreſſe, quibus verbis Chriſtus conſecraverit* (quam pro ſuſpecta, & ſcandaloſa adducit Jacobus Lop. Stunica poſt ſuum itinerarium) ignorantiam ipſius *Eraſmi* in Theologicis veraciter infert. Sed, quid mirum, ſi purus Grammaticus Theologiam, etiamſi

præſumat, ignoret? Nec ly *expreſſe*, quo vafritiem contegit, eum facit Theologum; ſed magis Grammaticum arguit: qui non ſenſum verborum, ſed verba nuda, legit. Cæterum ad illam ejuſdem negantem converſionem per ly *Hoc eſt corpus meum*, ſignificari, profertur damnatio manifeſta ex Concilio *Trid. ſeſſ.* 13. *c.* 3. 4. *&* *can.* 2. Item ex Concilio *Lateranenſi* ſub *Innoc. III.* & ex Concilio *Floren.* immo etiam ex Euangelico textu bene intellecto. De quibus omnibus vide tu ſupra *articulo. num.* 107. 116. 118. 120. 122. *cum Elucid. Tertio* vides: quomodo ex his bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS III. 466

Utrum hæc ſit conveniens forma conſecrationis vini: Hic eſt calix ſanguinis mei, &c.

4. *d.* 8. *q.* 2. *a.* 3. *q.* 1. *&* 3.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod hæc non ſit conveniens forma conſecrationis vini: *Hic eſt calix ſanguinis mei, novi, & æterni teſtamenti, myſterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* Sicut enim panis convertitur in corpus Chriſti ex vi conſecrationis, ita & vinum in ſanguinem Chriſti, ſicut ex prædictis patet: (*qu.* 76. *ar.* 1. 2. *&* 3.) Sed in forma conſecrationis panis ponitur in recto corpus Chriſti, nec aliquid aliud additur. Inconvenienter ergo in hac forma ponitur ſanguis Chriſti in obliquo, & additur calix in recto, cum dicitur: *Hic eſt calix ſanguinis mei.*

2. Præterea. Non ſunt majoris efficaciæ verba, quæ proferuntur in conſecratione panis, quam ea quæ proferuntur in conſecratione vini, cum utraque ſint verba Chriſti: Sed ſtatim dicto, *Hoc eſt corpus meum*, eſt perfecta conſecratio panis. Ergo ſtatim cum dictum eſt, *Hic eſt calix ſanguinis mei*, eſt perfecta conſecratio ſanguinis: & ita ea quæ ſequuntur, non videntur eſſe de ſubſtantia formæ, præſertim cum pertineant ad proprietates hujus ſacramenti.

3. Præterea. Teſtamentum novum pertinere videtur ad internam inſpirationem, ut patet ex hoc quod Apoſtolus ad Hebr. 8. introducit verba, quæ habentur Hierem. 31. *Conſummabo ſuper domum Iſrael te-*

teſtamentum novum, dando leges meas in mentem eorum: Sacramentum autem exterius viſibiliter agitur. Inconvenienter ergo in forma ſacramenti dicitur, *Novi teſtamenti*.

4. Præterea. Novum dicitur aliquid ex eo, quod eſt prope principium ſui eſſe: Æternum autem non habet principium ſui eſſe. Ergo inconvenienter dicitur, *Novi, & æterni*; quia videtur contradictionem implicare.

5. Præterea. Occaſiones erroris ſunt hominibus ſubtrahendæ, ſecundum illud Iſa. 57. *Auferte offendicula de via populi mei*: Sed quidam erraverunt, æſtimantes myſtice ſolum eſſe corpus, & ſanguinem Chriſti in hoc ſacramento. Ergo in hac forma inconvenienter ponitur, *Myſterium fidei*.

6. Præterea. Supra dictum eſt, (*q. 73. a. 3. ad 3.*) quod ſicut Baptiſmus eſt ſacramentum fidei, ita Euchariſtia eſt ſacramentum charitatis. Ergo in hac forma magis debet poni charitas, quam fides.

7. Præterea. Totum hoc ſacramentum, & quantum ad corpus, & quantum ad ſanguinem, eſt memoriale Dominicæ paſſionis, ſecundum illud 1. Corinth. 11. *Quotieſcunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis*. Non ergo magis debuit in forma conſecrationis ſanguinis fieri mentio de paſſione Chriſti, & ejus fructu, quam in forma conſecrationis corporis: præſertim cum Luc. 22. Dominus dixerit: *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur*.

8. Præterea. Paſſio Chriſti, ut ſupra habitum eſt, (*q. 48. & 49. ar. 2.*) ad ſufficientiam profuit omnibus, quantum vero ad efficientiam profuit multis. Debuit ergo dici, *Qui effundetur pro omnibus*, aut *pro multis*, ſine hoc, quod adderetur, *Pro vobis*.

9. Præterea. Verba, quibus hoc ſacramentum conficitur, efficaciam habent ex inſtitutione Chriſti: Sed nullus Euangeliſta recitat, Chriſtum hæc omnia verba dixiſſe. Ergo hæc non eſt conveniens forma conſecrationis vini.

Sed Contra eſt, quod Eccleſia ab Apoſtolis inſtructa utitur hac forma in conſecratione vini.

Reſpondeo dicendum, quod circa hanc formam eſt *duplex* opinio. *Quidam* enim dixerunt, quod de ſubſtantia formæ hujus eſt hoc ſolum quod dicitur, *Hic eſt calix ſanguinis mei*, non autem ea quæ ſequuntur. Sed hoc videtur inconveniens: quia ea quæ ſequuntur, ſunt quædam determinationes prædicati, ideſt ſanguinis Chriſti. unde pertinent ad integritatem ejuſdem locutionis.

Et

Et propter hoc ſunt *alii*, qui melius dicunt, quod omnia ſequentia ſunt de ſubſtantia formæ uſque ad hoc quod poſtea ſequitur: *Hæc quotieſcunque feceritis*, quod pertinet ad uſum hujus ſacramenti: unde non eſt de ſubſtantia formæ. & inde eſt, quod ſacerdos eodem ritu, & modo, ſc. tenendo calicem in manibus, omnia hæc verba profert. Lucæ etiam 22. interponuntur verba ſequentia verbis præmiſſis, cum dicitur: *Hic calix novum teſtamentum eſt in meo ſanguine*. Dicendum eſt ergo, quod *omnia prædicta verba ſunt de ſubſtantia formæ: ſed per prima verba*, cum dicitur, *Hic eſt calix ſanguinis mei, ſignificatur ipſa converſio vini in ſanguinem*, eo modo quo dictum eſt (*ar. præc*) in forma conſecrationis panis: *per verba autem ſequentia deſignatur virtus ſanguinis effuſi in paſſione*, quæ operatur in hoc ſacramento: Quæ quidem ad *tria* ordinatur: *Primo* quidem, & principaliter ad adipiſcendam æternam hæreditatem, ſecundum illud Hebr. 10. *Habentes fiduciam in introitu ſanctorum in ſanguine Chriſti*: Et ad hoc deſignandum dicitur, *Novi, & æterni teſtamenti*: *Secundo* ad juſtitiam gratiæ, quæ eſt per fidem, ſecundum illud Roman. 3. *Quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius, ut ſit ipſe juſtus, & juſtificans eum, qui ex fide eſt Jeſu Chriſti*: Et quantum ad hoc ſubditur: *Myſterium fidei*: *Tertio* autem ad removendum impedimenta utriuſque prædictorum, ſc. peccata, ſecundum illud Heb. 9. *Sanguis Chriſti emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis*, ideſt a peccatis: Et quantum ad hoc ſubditur: *Qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*.

Ad primum ergo dicendum, quod cum dicitur, *Hic eſt calix ſanguinis mei*, eſt locutio figurativa: Et poteſt *dupliciter* intelligi: *Uno modo* ſecundum Metonymiam, qua ponitur continens pro contento: ut ſit ſenſus: *Hic eſt ſanguis meus contentus in calice, de quo fit hic mentio*: quia ſanguis Chriſti in hoc ſacramento conſecratur, inquantum eſt potus fidelium, quod non importatur in ratione ſanguinis. & ideo oportuit hoc deſignari per vas huic uſui accommodatum. *Alio modo* poteſt intelligi ſecundum metaphoram, prout per calicem ſimilitudinarie intelligitur paſſio Chriſti, quæ ad ſimilitudinem calicis inebriat, ſecundum illud Thren. 3. *Replevit me amaritudinibus, inebriavit me abſynthio*: unde & ipſe Dominus paſſionem ſuam calicem nominat Matth. 26. dicens: *Tranſeat a me calix iſte*; Ut ſit ſenſus: *Hic eſt calix paſſionis meæ, de qua fit mentio*

in

in ſanguine ſeorſum a corpore conſecrato: quia ſeparatio ſanguinis a corpore fuit per paſſionem.

Ad ſecundum dicendum, quod, quia, ut dictum eſt, (*in ſolut. præc. & qu. 76. a. 2. ad 1.*) ſanguis ſeorſum conſecratus expreſſe paſſionem Chriſti repræſentat, ideo potius in conſecratione ſanguinis fit mentio de effectu paſſionis, quam in conſecratione corporis, quod eſt paſſionis ſubjectum: Quod etiam deſignatur in hoc quod Dominus dicit: *Quod pro vobis tradetur*: quaſi diceret: *Quod pro vobis paſſioni ſubjicietur*.

Ad tertium dicendum, quod teſtamentum eſt diſpoſitio hæreditatis. Hæreditatem autem cœleſtem diſpoſuit Deus hominibus dandam per virtutem ſanguinis Jeſu Chriſti: quia, ut dicitur Hebr. 9. *Ubi eſt teſtamentum, mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris*. Sanguis autem Chriſti *dupliciter* eſt hominibus exhibitus. *Primo* quidem in figura; quod pertinet ad vetus Teſtamentum. Et ideo Apoſtolus ibidem concludit: *Unde nec primum teſtamentum ſine ſanguine dedicatum eſt*. quod patet ex hoc, quod, ſicut dicitur Exodi 24. *lecto omni mandato legis a Moyſe, omnem populum aſperſit, dicens: Hic eſt ſanguis teſtamenti, quod mandavit ad vos Deus*. *Secundo* autem eſt exhibitus in rei veritate; quod pertinet ad novum Teſtamentum. Et hoc eſt quod Apoſtolus ibidem præmittit dicens: *Ideo novi teſtamenti mediator eſt Chriſtus, ut, morte intercedente, repromiſſionem accipiant, qui vocati ſunt, æternæ hæreditatis*. Dicitur ergo, *Hic ſanguis novi teſtamenti*, quia jam non in figura, ſed in veritate exhibetur. unde ſubditur: *Qui pro vobis effundetur*. Interna autem inſpiratio ex hujus ſanguinis virtute procedit, ſecundum quod paſſione Chriſti juſtificamur.

Ad quartum dicendum, quod hoc Teſtamentum eſt *novum* ratione exhibitionis: dicitur autem *æternum* tam ratione æternæ Dei præordinationis, quam etiam ratione æternæ hæreditatis, quæ per hoc Teſtamentum diſponitur: Ipſa etiam perſona Chriſti, cujus ſanguine Teſtamentum diſponitur, eſt æterna.

Ad quintum dicendum, quod *myſterium* hic ponitur, non quidem ad excludendam rei veritatem, ſed ad oſtendendam occultationem: quia & ipſe ſanguis Chriſti occulto modo eſt in hoc ſacramento; & ipſa paſſio Chriſti occulte fuit figurata in veteri Teſtamento.

Ad ſextum dicendum, quod dicitur *Myſterium fidei*, quaſi fidei objectum: quia quod ſanguis Chriſti ſe-

ſecundum veritatem ſit in hoc ſacramento, ſola fide tenetur. Ipſa etiam Chriſti paſſio per fidem iuſtificat; Baptiſmus autem dicitur ſacramentum fidei, quia eſt quædam fidei proteſtatio. Hoc autem eſt ſacramentum charitatis, quaſi figurativum, & effectivum.

Ad ſeptimum dicendum, quod, ſicut dictum eſt, (*in reſp. ad* 2.) ſanguis ſeorſum conſecratus a corpore expreſſius repræſentat paſſionem Chriſti. & ideo potius in conſecratione ſanguinis fit mentio de paſſione Chriſti, & fructu ipſius, quam in conſecratione corporis.

Ad octavum dicendum, quod ſanguis paſſionis Chriſti non ſolum habet efficaciam in Judæis electis, quibus exhibitus eſt ſanguis veteris Teſtamenti, ſed etiam in Gentilibus, nec ſolum in ſacerdotibus, qui hoc conficiunt ſacramentum, vel aliis qui ſumunt, ſed etiam in illis, pro quibus offertur. Et ideo ſignanter dicit, *Pro vobis*, Judæis, & *Pro multis*, ſcilicet Gentilibus: Vel *pro vobis* manducantibus, & *pro multis*, pro quibus offertur.

Ad nonum dicendum, quod Euangeliſtæ non intendebant tradere formas ſacramentorum, quas in primitiva Eccleſia oportebat eſſe occultas, ut dicit Dionyſ. in fine Eccleſiaſt. hierar. ſed intenderunt hiſtoriam de Chriſto texere. Et tamen hæc omnia fere verba ex diverſis Scripturæ locis accipi poſſunt. Nam quod dicitur, *Hic eſt calix*, habetur Luc. 22. & 1. Corinth. 21. Matth. autem 26. dicitur: *Hic eſt ſanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*: Quod autem additur, *æterni*, & iterum, *myſterium fidei*, ex traditione Domini habetur, quæ ad Eccleſiam per Apoſtolos pervenit, ſecundum illud 1. Corinth. 11. *Ego accepi a Domino, quod & tradidi vobis*.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*; quomodo per rationem oſtendas, merito inſinuatum eſſe a Conc. *Flor.* & ab *Innoc.* Papa, quod omnia verba iſta, ſcilic. *Hic eſt calix ſanguinis mei, novi, & æterni teſtamenti, myſterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*, ſunt de ſubſtantia formæ conſecrationis vini. A Concil. quidem *Flor.* ſecundum quod ponitur ſupra, *ar.* 2. *app.* Ubi nota, maximum auctoritatis pondus deſignari in eo, quod ibi dicitur: in antiquiſſimo uſu Romanæ eccleſiæ formam hanc fuiſſe. Quantum enim valeat

leat conſuetudo, præſertim tam antiqua Eccleſiæ, quantaque diligentia ſit imitanda, reliquit manifeſte teſtatum fideliſſimus catholicæ veritatis propugnator D. Thom. *in* 2. 2. *q.* 10. *ar.* 12. *corp. prin.* Vide tu ibi omnino, ad perpetuam rei, & hujus, & cujuſcumque ſimilis, memoriam. Quantum item valeat verbum illud a Concil. *Flor.* dictum, ſcil. *Romana Eccleſia*, noverint omnes ex eo, quod *Anacletus* Papa *Tertius*, vel *Quartus* a Petro, & natione Græcus, dicit. „ Sacroſancta Romana, & A- „ poſt. Eccleſia non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Do- „ mino Salvatore noſtro, primatum obtinuit. Et „ ambo (*ſcil. Petrus*, *&* *Paulus*) Sanctam Rom. „ Eccleſ. conſecraverunt: atque omnibus aliis urbi- „ bus in mundo univerſo tam ſua præſentia, quam „ ſuo venerando triumpho prætulerunt „. Hæc illa, quæ recitantur *diſt.* 22. *c. ſacroſancta*. Item noverint ex eo, quod idem Concil. *Flor.* ſeſſ. ult. in literis ſanctæ unionis dicit de Eccleſia Romana ſic. „ Definimus, ſanctam Apoſtolicam Sedem, & Ro- „ manum Pontificem in univerſum orbem tenere „ primatum: & ipſum Romanum Pontificem eſſe „ ſucceſſorem B. Petri Principis Apoſtolorum, & „ verum Vicarium Jeſu Chriſti, totiuſque Eccleſiæ „ caput, & omnium Chriſtianorum patrem, & do- „ ctorem exiſtere: & ipſi in B. Petro paſcendi, re- „ gendi, & gubernandi univerſalem Eccleſiam a D. „ N. Jeſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſ- „ ſe: Quemadmodum & in geſtis Œcumenicorum „ Conciliorum, & in ſacris canonibus continetur „. Hæc ibi. In ultima illa ſeſſione, ante literas ejuſdem ſanctæ unionis immediate conſpicies mirabile hoc opus Dei, ſcilicet, quod Græci ibi (abſentibus Latinis) poſt revolutionem ſuorum Doctorum, multamque veritatis inquiſitionem factam in Palatio ſui Imperatoris, tandem inter ſe in hanc, quam audiſti, ſententiam de primatu Romanæ Eccleſiæ devenerunt. Quam quidem ſententiam, cum poſtea Latinis Præſulibus notificaſſent, omnes pariter in Domino gaudentes repoſuerunt in litteris ſanct. unionis. Quæ ſane unio ſancta fuit: quandoquidem, & Græci, & Armeni, & Jacobini, rejectis priſtinis erroribus, luce veritatis inſpecta ſeipſos Eccleſiæ Romanæ, tanquam matri ſuæ, devota voluntate ſubdiderunt. Ut autem agnoſcas certius, ſolam in prædictis veritatem triumphaſſe: notabis, præmiſſa Concilii *Florentini* acta omnia eſſe recitata ſecundum translationem cujuſdam Abrahami Cretenſis (quæ magna inſula Græcorum eſt) qui totum i-

pſum Concilium e Greco in Latinum fideliter, tanquam a Spiritu ſancto actus, tranſtulit. Item noverint tandem omnes ex eo; quod Eccleſia Romana a Concil. *Trid. ſeſſ. 7. de bapt. can 3. & ſeſ. 14. de ſacr. extr. unct. c. 3. & ſeſſ. 22. c. 8. & ſeſſ. 25. de delect. cibor. iejun. dieb. feſt. c.* 10. vocatur omnium Eccleſiarum mater, & magiſtra. Ab *Innocentio* autem *Tertio* idipſum in principio appendicis dictum, & diffuſe, & doctiſſime, inſinuatur; extra *de celebr. Miſſar.* cap. *cum Marthe*. Ibi enim poſt multa ex doctrina ſcripturarum ſacrarum in favorem, & declarationem ſingularum partium, atque ideo totius formæ conſecrationis vini adducta decretalem ſuam epiſtolam, quantum ad hoc pertinet, concludit in hæc verba. *Credimus igitur: quod formam verborum, ſicut in canone reperitur, & a Chriſto Apoſtoli, & ab ipſis eorum acceperint ſucceſſores*. Hæc ille ſummus Pontifex. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, &c.

ARTICULUS IV. 467

Utrum prædictis verbis formarum inſit aliqua vis creata effectiva conſecrationis.

Inf. ar. 5. co. Et 4. d. 1. q. 1. ar. 4. q. 2. & diſ. 8. qu. 2. art. 3. & d. 10. in expoſ. lit. ad 6. & 8.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod prædictis verbis formarum non inſit aliqua vis creata effectiva conſecrationis. Dicit enim Damaſc. in 4. lib. (*orth. fid. c. 14. circ. med.*) *Sola virtute Spiritus ſancti fit converſio panis in corpus Chriſti*: Sed virtus Spiritus Sancti eſt virtus increata. Ergo nulla virtute creata horum verborum conficitur hoc ſacramentum.

2. Præterea. Opera miraculoſa non fiunt aliqua virtute creata, ſed ſola virtute divina, ut in prima parte habitum eſt: (*q.* 110. *a.* 4.) Sed converſio panis, & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti eſt opus non minus miraculoſum, quam creatio rerum, vel etiam formatio corporis Chriſti in utero virginali: quæ quidem nulla virtute creata fieri potuerunt. Ergo neque hoc ſacramentum conſecratur aliqua virtute creata dictorum verborum.

3. Præterea. Prædicta verba non ſunt ſimplicia, ſed ex multis compoſita: nec ſimul, ſed ſucceſſive proferuntur: Converſio autem prædicta, ut ſupra di-

dictum eſt, (*q.* 75. *a.* 7.) ſit in inſtanti: unde oportet, quod fiat per ſimplicem virtutem. Non ergo fit per virtutem horum verborum.

Sed Contra eſt, quod Ambroſ. dicit in lib. 4. de Sacramentis: (*c.* 4. *ante med.*) *Si tanta eſt vis in ſermone Domini Jeſu, ut inciperent eſſe quæ non erant, quanto magis operatorius eſt, ut ſint quæ erant, & in aliud commutentur?* Et ſic quod erat panis ante conſecrationem, jam corpus Chriſti eſt poſt conſecrationem: *quia ſermo Chriſti in aliud creaturam mutat.*

Reſpondeo dicendum, quod quidam dixerunt, nullam virtutem creatam eſſe nec in prædictis verbis ad tranſubſtantiationem faciendam, nec etiam in aliis ſacramentorum formis, vel etiam in ipſis ſacramentis ad inducendos ſacramentorum effectus: Quod, ſicut ſupra habitum eſt, (*q.* 62. *a.* 1. 3. & 4.) & dictis ſanctorum repugnat, & derogat dignitati ſacramentorum novæ legis.

Unde cum hoc ſacramentum ſit præ cæteris dignius, ſicut ſupra dictum eſt, (*q.* 65. *a.* 3.) *conſequens eſt, quod in verbis formalibus hujus ſacramenti ſit quædam virtus creata ad converſionem hujus ſacramenti faciendam, inſtrumentalis tamen*, ſicut & in aliis ſacramentis: ſicut ſupra dictum eſt (*q.* 62. *a.* 1. 3. & 4.) Cum enim hæc verba ex perſona Chriſti proferantur, ex ejus mandato conſequuntur virtutem inſtrumentalem a Chriſto, ſicut & cætera ejus facta, vel dicta habent inſtrumentaliter ſalutiferam virtutem, ut ſupra dictum eſt. (*ibid.*)

Ad primum ergo dicendum, quod cum dicitur ſola virtute Spiritus ſancti panem in corpus Chriſti converti, non excluditur virtus inſtrumentalis, quæ eſt in forma hujus ſacramenti: ſicut cum dicitur, *Solus faber facit cultellum*, non excluditur virtus martelli.

Ad ſecundum dicendum, quod opera miraculoſa nulla creatura poteſt facere, quaſi agens principale: poteſt tamen ea facere inſtrumentaliter: ſicut ipſe tactus manus Chriſti ſanavit leproſum. Et per hunc modum verba Chriſti convertunt panem in corpus Chriſti. Quod quidem fieri non potuit in conceptione corporis Chriſti, qua corpus Chriſti formabatur, ut aliquid a corpore Chriſti procedens haberet inſtrumentalem virtutem ad ipſius corporis formationem. In creatione etiam non fuit aliquod extremum, in quod inſtrumentalis actio creaturæ poſſet terminari. Unde non eſt ſimile.

Ad tertium dicendum, quod prædicta verba, qui-

bus ſit conſecratio, ſacramentaliter operantur. Unde vis converſiva, quæ eſt in formis horum ſacramentorum conſequitur ſignificationem, quæ in prolatione ultimæ dictionis terminatur: & ideo in ultimo inſtanti prolationis verborum prædicta verba conſequuntur hanc virtutem, in ordine tamen ad præcedentia: Et hæc virtus eſt ſimplex ratione ſimplicis ſignificati: licet in ipſis verbis exterius prolatis ſit quædam compoſitio.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a concilio, & Ambroſio, quod vis creata effectiva converſionis ineſt verbis formarum ſacramenti Euchariſtiæ. A D. Ambroſio quidem, ut eſt *in arg. cont.* Ubi nota ly *vis in ſermone*, ſicut ſupra *qu. 62. art. 4. in arg. cont.* notandum erat, & in B. Aug. ly *vis aquæ*, & in Beda ly *vim contulit aquis*. Sed & dicitur, quaſi ad idem propoſitum confirmandum, *Luc.* 24. quod *Jeſus* non tantum eſt potens in opere, ſed etiam in ſermone. A Concilio *Florent.* inſinuatur per hoc, quod dicit ly *virtute verb. Chriſti ſubſtantia panis in corpus, & ſubſtantia vini in ſanguinem convertuntur*. Vide *qu. 77. a. 5. app.* Ubi & notabis: quod iſtud concilium ſe habet in hoc ad *Lateranenſe*, tanquam expoſitio quædam, ſeu declaratio. Viderat *Florentinum*, quod *Lat.* dicebat ly *tranſubſtantiatis pane*, &c. *poteſtate divina*. Quia vero poteſtas divina intelligi poteſt, & ut in ſe eſt, & ut in creaturis, tanquam in inſtrumento, ſpecialiter participatur: ideo, cum nihil horum expreſſe diſtinctim explicaſſe Concilium *Lat.* vidiſſet *Flor.* hinc rationabiliter motum eſt hoc poſterius concilium ad exprimendum hoc per ly *virtute verborum Chriſti*. Ac ſi apertius dixerit. Poteſtate divina Chriſti, & ut eſt increata in ſe, & ut eſt creata in verbis ipſis: hoc eſt (ad textus loquelam propius accedendo) & ut eſt principale agens, & ut eſt agens inſtrumentale. Ambo quidem hæc in ſenſu Concilii *Lateranenſis*, ſub ly *poteſtate divina*, continebantur: ſed non adhuc, antequam *Florentinum* exponeret manifeſte declarata. Regula enim generalis eſt hæc, ſc. quod ipſa concilia mutuo inter ſe ſuppleviſſe leguntur, quæ ab eorum aliquo, vel aliquibus ſunt omiſſa: prout a ſimili de Euangeliſtis hoc totidem verbis dicens nos docuit Papa *Innocent. III.* extra *de celebr. Miſſ.* cap. *cum Marthæ*. *Secundo* vides: quomodo, &c.

AR-

ARTICULUS V. 468

Utrum prædictæ locutiones ſint veræ.

4. *diſt.* 8. *q.* 2. *ar.* 1. *q.* 4.

AD Quintum ſic proceditur. Videtur, quod prædictæ locutiones non ſint veræ. Cum enim dicitur, *Hoc eſt corpus meum*, ly *hoc* eſt demonſtrativum ſubſtantiæ: Sed ſecundum prædicta, (*a.* 2. *bu. q.*) quando profertur hoc pronomen, *hoc*, adhuc eſt ibi ſubſtantia panis: quia tranſubſtantiatio fit in ultimo inſtanti prolationis verborum: Sed hæc eſt falſa: *Panis eſt corpus Chriſti.* Ergo & hæc eſt falſa: *Hoc eſt corpus meum.*

2. Præterea. Hoc pronomen, *hoc*, facit demonſtrationem ad ſenſum: Sed ſpecies ſenſibiles, quæ ſunt in hoc ſacramento, neque ſunt ipſum corpus Chriſti, neque accidentia corporis Chriſti. Ergo hæc locutio non poteſt eſſe vera: *Hoc eſt corpus meum.*

3. Præterea. Hæc verba, ſicut dictum eſt, (*a. præc.*) ſua ſignificatione efficiunt converſionem panis in corpus Chriſti: Sed cauſa effectiva præintelligitur effectui. Ergo ſignificatio horum verborum præintelligitur converſioni panis in corpus Chriſti: Sed ante converſionem hæc eſt falſa: *Hoc eſt corpus meum.* Ergo ſimpliciter eſt judicandum, quod ſit falſa: Et eadem ratio eſt de hac locutione: *Hic eſt calix ſanguinis mei*, &c.

Sed Contra eſt, quod hæc verba proferuntur ex perſona Chriſti, qui de ſe dicit Joan. 14. *Ego ſum veritas.*

Reſpondeo dicendum, quod circa hoc *multiplex* fuit opinio. *Quidam* enim dixerunt, quod in hac locutione, *Hoc eſt corpus meum*, hæc dictio *hoc* importat demonſtrationem ut conceptam, & non ut exercitam: quia tota iſta locutio ſumitur materialiter, cum recitative proferatur: recitat enim ſacerdos Chriſtum dixiſſe, *Hoc eſt corpus meum.* Sed hoc ſtare non poteſt: quia ſecundum hoc verba hæc non applicarentur ad materiam corporalem præſentem; & ita non perficeretur ſacramentum. Dicit enim Auguſt. ſuper Joan. (*Tract.* 80. *a med. to.* 9.) *Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum.* Et præterea ex hoc totaliter non evitatur difficultas hujus quæſtionis: quia eædem rationes manent circa primam prolationem, qua Chriſtus hæc verba protu-

lit. Quare manifeſtum eſt, quod non materialiter, ſed ſignificative ſumebantur. Et ideo dicendum eſt, quod etiam quando proferuntur a ſacerdote, ſignificative, & non tantum materialiter ſumuntur. Nec obſtat, quod ſacerdos ea recitative profert, quaſi a Chriſto dicta: quia propter infinitam virtutem Chriſti, ſicut ex contactu carnis ſuæ vis regenerativa pervenit non ſolum ad illas aquas, quæ Chriſtum tetigerunt, ſed ad omnes ubique terrarum, per omnia futura ſæcula: ita etiam ex prolatione ipſius Chriſti hæc verba virtutem conſecrativam ſunt conſecuta, a quocunque ſacerdote dicantur, ac ſi Chriſtus ea præſentialiter proferret.

Et ideo *alii* dixerunt, quod hæc dictio *hoc* in hac locutione facit demonſtrationem non ad ſenſum, ſed ad intellectum: ut ſit ſenſus: *Hoc eſt corpus meum*, ideſt ſignificatum per hoc, *eſt corpus meum*. Sed nec hoc ſtare poteſt: quia cum in ſacramentis hoc efficiatur, quod ſignificatur, non fieret per hanc formam, ut corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento ſecundum veritatem, ſed ſolum ſicut in ſigno: quod eſt hæreticum, ut ſupra dictum eſt. (*q.* 75. *a.* 1.)

Et ideo *alii* dixerunt, quod hæc dictio *hoc* facit demonſtrationem ad ſenſum; ſed intelligitur hæc demonſtratio non pro illo inſtanti locutionis, quo profertur hæc dictio, ſed pro ultimo inſtanti locutionis: ſicut cum aliquis dicit, *Nunc taceo*, hoc adverbium *nunc* facit demonſtrationem pro inſtanti immediate ſequenti locutionem: eſt enim ſenſus: *Statim his verbis dictis taceo*. Sed nec hoc ſtare poteſt: quia ſecundum hoc hujus locutionis eſſet ſenſus: *Corpus meum eſt corpus meum*: quod prædicta locutio non facit: quia hoc fuit etiam ante prolationem verborum. unde nec hoc prædicta locutio ſignificat.

Et ideo aliter dicendum eſt, quod, ſicut prædictum eſt, (*a. præc.*) *hæc locutio habet virtutem factivam converſionis panis in corpus Chriſti*. Et ideo comparatur ad alias locutiones, quæ habent ſolum vim ſignificativam, & non factivam, ſicut comparatur conceptio intellectus practici, quæ eſt factiva rei, conceptioni intellectus noſtri ſpeculativi, quæ eſt accepta a rebus. nam *voces ſunt ſigna intellectuum*, ſecundum Philoſophum. (*l.* 1. *Periher. in princip. tom.* 1.) Et ideo ſicut conceptio intellectus practici non præſupponit rem conceptam, ſed facit eam: ita veritas hujus locutionis non præſupponit rem ſignificatam, ſed facit eam. ſic enim ſe habet Verbum Dei ad res factas per Verbum. Hæc autem

con-

converſio non fit ſucceſſive, ſed in inſtanti, ſicut dictum eſt. (*q.* 75. *a.* 7.) Et ideo *oportet quidem intelligere prædictam locutionem ſecundum ultimum inſtans prolationis verborum, non tamen ita quod præſupponatur ex parte ſubjecti id, quod eſt terminus converſionis, ſc. quod corpus Chriſti ſit corpus Chriſti, neque etiam illud quod fuit ante converſionem, ſcilicet panis; ſed id quod communiter ſe habet quantum ad utrumque, ſcilicet contentum in generali ſub iſtis ſpeciebus.* Non enim faciunt hæc verba, quod corpus Chriſti ſit corpus Chriſti, neque quod panis ſit corpus Chriſti, ſed quod contentum ſub his ſpeciebus, quod prius erat panis, ſit corpus Chriſti. Et ideo ſignanter non dicit Dominus: *Hic panis eſt corpus meum*; quod eſſet ſecundum intellectum *ſecundæ* opinionis: Neque, *Hoc corpus meum eſt corpus meum*; quod eſſet ſecundum intellectum *tertiæ*: Sed in generali: *Hoc eſt corpus meum*, nullo nomine appoſito a parte ſubjecti, ſed ſolo pronomine, quod ſignificat ſubſtantiam in communi, ſine qualitate, ideſt forma determinata.

Ad primum ergo dicendum, quod hæc dictio *hoc* demonſtrat ſubſtantiam, ſed abſque determinatione propriæ naturæ, ſicut dictum eſt. (*in corp.*)

Ad ſecundum dicendum, quod hoc pronomen *hoc* non demonſtrat ipſa accidentia, ſed ſubſtantiam ſub accidentibus contentam, quæ primo fuit panis, & poſtea eſt corpus Chriſti; quod licet non informetur his accidentibus, tamen ſub eis continetur.

Ad tertium dicendum, quod ſignificatio hujus locutionis præintelligitur rei ſignificatæ ordine naturæ; ſicut cauſa naturaliter eſt prior effectu. Non tamen ordine temporis; quia hæc cauſa ſimul habet ſecum ſuum effectum; Et hoc ſufficit ad veritatem locutionis.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſes, & errores, ſup. *art.* 2. *append.* recitatos. Ex eo enim, quod locutiones formarum ſacramenti altaris, ſecundum veritatem catholicam, quam exprimit D. Thomas, verificantur; patet perſpicaci lectori, quid dicendum ſit in damnationem omnium illarum extorſionum circa hujuſmodi formas confictarum. *Secundo* habes: quomodo per rationem etiam præſentis articuli oſtendas, eaſdem merito damnari a Conciliis, &c. ibi narratis. Ubi ſpecialiter Concilii *Trident.* verba ly *indigniſſimum ſa-*

ne flagitium, &c. contra illos, illarumque patronos, dicta eſſe videbis. Quia vero oppoſitorum eſt eadem diſciplina, ſecundum Philoſophum, ideo lectori hæc ſatis ſint perſpicaci. *Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS VI. 469

Utrum forma conſecrationis panis conſequatur ſuum effectum, antequam perficiatur forma conſecrationis vini.

4. diſ. 8. q. 2. art. 4. q. 2. & d. 11. q. 2. a. 1. q. 1. ad 4. Et 1. Corinth. 11. lect. 6.

AD Sextum ſic proceditur. Videtur, quod forma conſecrationis panis non conſequatur ſuum effectum, quouſque perficiatur forma conſecrationis vini. Sicut enim per conſecrationem panis incipit eſſe corpus Chriſti ſub hoc ſacramento, ita per conſecrationem vini incipit eſſe ſanguis. Si ergo verba conſecrationis panis haberent ſuum effectum ante conſecrationem vini, ſequeretur quod in hoc ſacramento inciperet eſſe corpus Chriſti ſine ſanguine. quod eſt inconveniens.

2. Præterea. Unum ſacramentum unum habet complementum. unde licet in baptiſmo ſint tres immerſiones, non tamen prima immerſio conſequitur ſuum effectum, quouſque tertia fuerit terminata: Sed totum hoc ſacramentum eſt unum, ut ſupra dictum eſt (*q. 73. a. 2.*) Ergo verba, quibus conſecratur panis, non conſequuntur ſuum effectum ſine verbis ſacramentalibus, quibus conſecratur vinum.

3. Præterea. In ipſa forma conſecrationis panis ſunt plura verba, quorum prima non conſequuntur effectum, niſi prolato ultimo, ſicut dictum eſt. (*a. 4. hu. q. ad* 3.) Ergo pari ratione nec verba, quibus conſecratur corpus Chriſti, habent effectum, niſi prolatis verbis, quibus ſanguis Chriſti conſecratur.

Sed Contra eſt, quod ſtatim dictis verbis conſecrationis panis, hoſtia conſecrata proponitur populo adoranda: quod non fieret, ſi non eſſet ibi corpus Chriſti; quia ſic ad idololatriam pertineret. Ergo verba conſecrationis panis ſuum effectum conſequuntur, antequam proferantur verba conſecrationis vini.

Reſpondeo dicendum, quod quidam antiqui Doctores dixerunt, quod hæ duæ formæ, ſcil. conſecrationis panis, & vini, ſe invicem expectant in agendo;

ita

Ita ſcilicet quod prima non perficit ſuum effectum, antequam proferatur ſecunda.

Sed hoc ſtare non poteſt: quia, ſicut dictum eſt, (*a.* 2. *&* 5. *hu. q.*) ad veritatem hujus locutionis, *Hoc eſt corpus meum*, requiritur propter verbum præſentis temporis, quod res ſignificata ſimul tempore ſit cum ipſa ſignificatione locutionis; alioquin ſi in futurum expectaretur res ſignificata, apponeretur verbum futuri temporis, non autem verbum præſentis; ita ſcil. quod non diceretur. *Hoc eſt corpus meum*, ſed, *Hoc erit corpus meum*. Significatio autem hujus locutionis completur ſtatim completa prolatione horum verborum. Et ideo oportet rem ſignificatam ſtatim adeſſe, quæ quidem eſt effectus hujus ſacramenti alioquin locutio non eſſet vera. Eſt etiam hæc poſitio contra ritum Eccleſiæ, quæ ſtatim poſt prolationem verborum corpus Chriſti adorat. Unde *dicendum eſt*, *quod prima forma non expectat ſecundam in agendo*, *ſed ſtatim habet ſuum effectum*.

Ad primum ergo dicendum, quod ex hac ratione videntur fuiſſe decepti illi, qui prædictam poſitionem poſuerunt. Unde intelligendum eſt, quod facta conſecratione panis, eſt quidem corpus Chriſti ibi ex vi ſacramenti, & ſanguis ex reali concomitantia; ſed poſtmodum per conſecrationem vini fit ibi e converſo ſanguis Chriſti ex vi ſacramenti, corpus autem ex reali concomitantia; ita quod totus Chriſtus eſt ſub utraque ſpecie, ſicut ſupra dictum eſt. (*q.* 76. *a.* 2.)

Ad ſecundum dicendum, quod hoc ſacramentum eſt unum perfectione, ſicut ſupra dictum eſt, (*q.* 73. *a.* 2.) ſcil. inquantum conſtituitur ex duobus, ſcilicet cibo, & potu; quorum utrumque pe ſe habet ſuam perfectionem: Sed tres immerſiones baptiſmi ordinantur ad unum ſimplicem effectum. Et ideo non eſt ſimile.

Ad tertium dicendum, quod diverſa verba, quæ ſunt in forma conſecrationis panis, conſtituunt veritatem unius locutionis, non autem verba diverſarum formarum. Et ideo non eſt ſimile.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim *quorundam*, de quibus vide R. Patrem Fr. Joannem Angles Valentinum ordinis Minorum, in lib. *Flores quæſtionum Theologicarum*, *de Euchariſt. ar.* 7. *def.* 5. *concluſ.* 1. dicentium quod for-

ma conſecrationis panis ante conſecrationem vini ſuum non habet effectum. Adverſus quos etiam prædictus Pater ibid. loquitur dicens. Hæreticum eſt aſſerere, verba conſecrationis panis ante conſecrationem vini, vel e converſo, ſuum non ſortiri effectum. *Secundo* habes, quomodo per rationem oſtendas, illam merito damnari factis ipſis a Chriſto *Matth.* 26. *Luc.* 22. *Marc.* 14. & 1. *Corinth.* 11. In ſingulis enim locorum iſtorum expreſſe patet: quod Dominus noſter, antequam conſecraret vinum, porrigendo panem diſcipulis ſuis dixit; *Hoc eſt corpus meum*. Conſtat namque, nec Chriſtum ullo modo fuiſſe mentitum, nec diſcipulos tunc ab eo fuiſſe communi cibo communicatos: quapropter & conſtare neceſſario debet, conſecrationem panis habere effectum ſuum ſtatim prolatis his verbis: *Hoc eſt corpus meum*, etiam quod nondum conſecratio vini fiat. Docuit ergo Chriſtus facto ſuo illo non tantum, quod per formam illam: *Hoc eſt corpus meum*, ex pane veraciter fit corpus ſuum, ideſt ipſius Chriſti: ſed etiam quod, antequam incipiat proferri forma illa: *Hic eſt calix ſanguinis*, &c. ſub ſpeciebus panis eſt realiter corpus ſuum. Porro textus Euangelicus, atque Apoſtolicus jam ſupra citatus; adeo in his clare docet, ſecundum planiſſimas ſeriei conſecrationum literas, veritatem: ut nulla tergiverſatione celari poſſit; nec ab aliquo, vel etiam proterviente, veritas ipſa rationabiliter occultari. Item ab eodem Chriſto verbis ipſis damnari Jo. 6. *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*. Et; *Panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita*. Et; *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*. Ecce, quod hic nullam mentionem facit de vino conſecrato; ſed ſolum de pane. Per hoc ergo denotatur; quod ſub ſpecie panis conſecrati Chriſtus, per cujus dignam manducationem vivit quis in æternum, continetur: etiam quod conſecratio vini poſtea non fieret. Item a Concil. *Trid.* ſeſſ. 13. c. 3. *Nondum Euchariſtiam de manu Domini Apoſtoli ſuſceperant; cum vere tamen ipſe affirmaret, corpus ſuum eſſe, quod præbebat*. Hæc ibi. Ex quibus patet, quod corpus ſuum vere erat ſub ſpecie panis a Domino porrecti; antequam conſecraſſet vinum. Nondum enim vinum in calice conſecraverat, ut ex ſerie Euangelii conſtat prius, quam de manu ipſius Apoſtoli conſecratum panem ſuſcepiſſent. Item a tota Eccleſia catholica facto ſuo manifeſte damnari; quod factum ponitur *in arg. cont.* Et jure ſane optimo id facit Eccleſia; quandoquidem hæc ab ipſo Chriſto factis recitatis *Matt.* 26. *Mar.* 14.

Luc.

Luc. 22. & ſupra declaratis edocta eſt, cum ipſius corpus ſub ſpecie panis conſecratum latria adorari debeat ſecundum Concil. *Trident. ſeſſ.* 13. *cap.* 5. *& can.* 6. Cæterum vide 3. *part. de Salv. q.* 27. *art.* 1. *app.* item *art.* 4. *ad* 3. *in Elucidat.* Et memento quoque aliquem potuiſſe dicere non ſolum errorem, ſed etiam hæreſim, abſque hoc, quod ſit vere, & formaliter hæreticus, ut alias annotatum eſt, & habetur in *Decret.* 24. *quæſt.* 3. *cap. dixit Apoſtolus. Tertio* vides quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

QUÆSTIO LXXIX.

De effectibus ſacramenti Euchariſtiæ, in octo articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de effectibus hujus Sacramenti.

Et circa hoc quæruntur octo.

Primo. Utrum hoc ſacramentum conferat gratiam.
Secundo. Utrum effectus hujus ſacramenti ſit adeptio gloriæ.
Tertio. Utrum effectus hujus ſacramenti ſit remiſſio peccati mortalis.
Quarto. Utrum per hoc ſacramentum remittatur peccatum veniale.
Quinto. Utrum per hoc ſacramentum tota pœna peccati remittatur.
Sexto. Utrum hoc ſacramentum homines præſervet a peccatis futuris.
Septimo. Utrum hoc ſacramentum profit aliis, quam ſumentibus.
Octavo. De impedimento effectus hujus ſacramenti.

AR-

ARTICULUS I. 470

Utrum per hoc Sacramentum conferatur gratia.

Inf. a. 4. cor. Et 4. d. 12. q. 2. a. 2. q. 1. ad 2.

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod per hoc ſacramentum non conferatur gratia. Hoc enim ſacramentum eſt nutrimentum ſpirituale: Nutrimentum autem non datur niſi viventi. Cum ergo vita ſpiritualis ſit per gratiam, non competit hoc ſacramentum niſi habenti gratiam. Non ergo per hoc ſacramentum confertur gratia, ut primo habeatur; ſimiliter etiam nec ad hoc quod augeatur: quia augmentum ſpirituale pertinet ad ſacramentum Confirmationis, ut dictum eſt. (*q.* 72. *a.* 1.) Non ergo per hoc ſacramentum gratia confertur.

2. Præterea. Hoc ſacramentum confertur ut quædam ſpiritualis refectio: Sed refectio ſpiritualis magis videtur pertinere ad uſum gratiæ, quam ad gratiæ collationem. Ergo videtur, quod per hoc ſacramentum gratia non conferatur.

3. Præterea. Sicut ſupra dictum eſt, (*q.* 74. *a.* 1.) in hoc ſacramento corpus Chriſti offertur pro ſalute corporis, ſanguis autem pro ſalute animæ: Sed corpus non eſt ſubjectum gratiæ, ſed anima, ut in ſecunda parte habitum eſt. (1. 2. *q.* 110. *a.* 4.) Ergo ad minus quantum ad corpus per hoc ſacramentum gratia non confertur.

Sed Contra eſt, quod Dominus dicit Joan. 6. *Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita*: Sed vita ſpiritualis eſt per gratiam. Ergo per hoc ſacramentum gratia confertur.

Reſpondeo dicendum, quod effectus hujus ſacramenti debet conſiderari *primo* quidem, & principaliter ex eo quod in hoc ſacramento continetur, quod eſt Chriſtus: qui ſicut in mundum viſibiliter veniens contulit mundo vitam gratiæ, ſecundum illud Joan. 1. *Gratia, & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt*: ita in hominem ſacramentaliter veniens vitam gratiæ operatur, ſecundum illud Joan. 6. *Qui manducat me, vivet propter me.* Unde & Cyrillus dicit: (*Similia his multa hab. l.* 4. *in Joan. c.* 2. & 3. *hab. autem expreſ. in Cat. aur. D. Th. ſup. hunc loc.*) *Vivificativum Dei Verbum uniens ſeipſum proprpriæ carni, fecit ipſam vivificativam. decebat enim, eum noſtris quodammodo uniri corporibus per ſacram ejus car-*

carnem, & *pretioſum ſanguinem*, *quæ accipimus in benedictionem vivificativam in pane*, & *vino*. *Secundo* conſideratur ex eo, quod per hoc ſacramentum repræſentatur, quod eſt paſſio Chriſti, ſicut ſupra dictum eſt. (*qu*. 74. *a*. 1. & *q*. 76. *a* 2. *ad*. 1.) Et ideo effectum, quem paſſio Chriſti fecit in mundo, hoc ſacramentum facit in homine. Unde ſuper illud Joa. 19. *Continuo exivit ſanguis & aqua*, dicit Chryſoſt. (*hom*. 84. *in Joan*. *cir*. *med*.) *Quia hinc ſuſcipiunt principium ſacra myſteria*, *cum acceſſeris ad tremendum calicem*, *ut ab ipſa bibiturus Chriſti coſta*, *ita accedas*. Unde & ipſe Dominus dicit Matth. 26. *Hic eſt ſanguis meus qui pro vobis effundetur in remiſſionem peccatorum*. *Tertio* conſideratur effectus hujus ſacramenti ex modo, quo traditur hoc ſacramentum, quod traditur per modum cibi, & potus. Et ideo omnem effectum, quem cibus, & potus materialis facit, quantum ad vitam corporalem, quod ſcilicet ſuſtentat, auget, reparat, & delectat, hoc totum facit hoc ſacramentum, quantum ad vitam ſpiritualem. Unde Ambroſ. dicit in lib. 5. de ſacramentis: (*c*. 4. *circ*. *med*.) *Iſte panis eſt vitæ æternæ*, *qui animæ noſtræ ſubſtantiam fulcit*. Et Chryſoſt. dicit ſuper Joan. (*hom*. 45. *a med*.) *Præſtat ſe nobis deſiderantibus & palpare*, & *comedere*, & *amplecti*. Unde & ipſe Dominus dicit Joan. 6. *Caro mea vere eſt cibus*, & *ſanguis meus vere eſt potus*. *Quarto* conſideratur effectus hujus ſacramenti ex ſpeciebus, in quibus traditur hoc ſacramentum. Unde Aug. ibidem (*ſc. tract*. 26. *in Joan*. *parum ante fi*. *to*. 9.) dicit: *Dominus noſter corpus*, & *ſanguinem ſuum in eis rebus commendavit*, *quæ ad unum aliquid rediguntur ex multis*. *namque aliquid*, ſcilicet panis, *ex multis granis in unum conſtat*; *aliud*, ſcilicet vinum, *in unum ex multis acinis confluit*. Et ideo ipſe alibi dicit ſup. Joan. (*loc. cit. a med*.) *O ſacramentum pietatis*, *o ſignum unitatis*, *o vinculum charitatis*.

Et quia Chriſtus, & ejus paſſio eſt cauſa gratiæ, & ſpiritualis refectio, & charitas ſine gratia eſſe non poteſt, *ex omnibus præmiſſis manifeſtum eſt*, *quod hoc ſacramentum gratiam confert*.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc ſacramentum ex ſeipſo virtutem habet gratiam conferendi. Nec aliquis habet gratiam ante ſuſceptionem hujus ſacramenti, niſi ex aliquo voto ipſius; *vel* per ſeipſum, ſicut adulti; *vel* voto Eccleſiæ, ſicut parvuli, ſicut ſupra dictum eſt, (*q*. 73. *a*. 3.) Unde ex efficacia virtutis ipſius eſt, quod etiam ex voto ipſius aliquis gratiam conſequatur, per quam ſpiritualiter vivific-

ec-

cetur. Reſtat igitur, ut cum ipſum ſacramentum realiter ſumitur, gratia augeatur, & vita ſpiritualis perficiatur: Aliter tamen, quam per ſacramentum Confirmationis, in quo augetur, & perficitur gratia ad perſiſtendum contra exteriores impugnationes inimicorum Chriſti: Per hoc autem ſacramentum augetur gratia, & perficitur ſpiritualis vita; ad hoc quod homo in ſeipſo perfectus exiſtat per conjunctionem ad Deum.

Ad ſecundum dicendum, quod hoc ſacramentum confert gratiam ſpiritualiter cum virtute charitatis. Unde Damaſc. (*l.* 4. *orth. fid. c.* 14. *a med.*) comparat hoc ſacramentum carboni, quem Iſaias vidit Iſa. 6. Carbo enim lignum ſimplex non eſt, ſed unitum igni: Ita & *panis communionis non ſimplex panis eſt, ſed unitur divinitati*. Sicut autem Gregorius dicit in Hom. Pentecoſtes, (*quæ eſt* 30. *in Euang. parum a princ.*) *amor Dei non eſt otioſus*: *magna enim operatur, ſi eſt*. Et ideo per hoc ſacramentum, quantum eſt ex ſui virtute, non ſolum habitus gratiæ, & virtutis confertur, ſed etiam excitatur in actum, ſecundum illud 2. Corinth. 5. *Charitas Chriſti urget nos*. Et inde eſt, quod ex virtute hujus ſacramenti anima ſpiritualiter reficitur, per hoc quod anima ſpiritualiter delectatur, & quodammodo inebriatur dulcedine bonitatis divinæ, ſecundum illud Cantic. 5. *Comedite amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi*.

Ad tertium dicendum, quod quia ſacramenta operantur ſalutem, quam ſignificant, ideo ſecundum quandam aſſimilationem dicitur, quod in hoc ſacramento corpus offertur pro ſalute corporis, & ſanguis pro ſalute animæ; quamvis utrumque ad ſalutem utriuſque operetur, cum ſub utroque totus ſit Chriſtus ut ſupra dictum eſt: (*q.* 76. *a.* 2.) Et licet corpus non ſit immediatum ſubjectum gratiæ; ex anima tamen redundat effectus gratiæ ad corpus, dum in præſenti membra noſtra exhibemus *arma juſtitiæ Deo*, ut habetur Rom. 6. & in futuro corpus noſtrum ſortietur incorruptionem, & gloriam animæ.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſes *Enthuſiaſtarum* dicentium: quod cibus Euchariſtiæ nec obeſt, nec prodeſt. Et *Armenorum* dicentium: quod cibus Euchariſtiæ ſoli corporis ſaluti prodeſt. Et *Tandemi* dicentis, corporis, ſanguiniſque Chriſti ſumptionem ad ſalutem nihil

pro-

prodeſſe. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, illas merito damnari a Concil. *Trid. ſeſſ. 7.* de ſacramentis, per hoc, quod *can.* 1. anathematizat negantes, Euchariſtiam eſſe ſacramentum novæ legis; & *can. 6.* negantes, ſacramenta novæ legis conferre gratiam. Item ab eod. ſeſſ. 13. cap. 2. *ſumi autem voluit Salvator noſter ſacramentum hoc, tanquam ſpiritualem animarum cibum: quo alantur & confortentur viventes vita illius, qui dixit: Qui manducat me, & ipſe vivet propter me. Adeoque Symbolum unius illius corporis, cujus ipſe caput exiſtit, cuique nos tanquam membra arctiſſima fidei, ſpei, & charitatis connexione adſtrictos eſſe voluit: ut idipſum omnes diceremus, & non eſſent in nobis ſchiſmata.* Hæc ibi. Item à Concilio *Florent. Sacramenti Euchariſtiæ effectus, quem in anima operatur digne ſumentis, eſt adunatio hominis ad Chriſtum. Et, quia per gratiam homo Chriſto incorporatur, & membris ejus unitur, conſequens eſt, quod per hoc ſacramentum in ſumentibus digne gratia augeatur. Omnemque effectum, quem materialis cibus, & potus quoad vitam agunt corporalem, ſuſtentando, augendo, reparando, & delectando; ſacramentum hoc quoad vitam operatur ſpiritualem. In quo (ut inquit Urbanus Papa) gratam Salvatoris noſtri recenſemus memoriam: a malo retrahimur; confortamur in bono: & ad virtutum, & gratiarum proficimus incrementum.* Hæc illud in conſtit. ſuper unio. Armenor. Abundantiſſime igitur maxime ſi videris totam Papæ *Urbani* epiſtolam, in Clement. de reliquiis & vener. ſanct. *cap.* 1. conſtat, quantæ damnationis ſint dignæ hæreſes prædictæ. Ad quarum damnationem addas quoque dicta in Veritatibus aureis ſuper legem veterem, *Geneſ.* 49. *concl.* 2. & *Exod.* 16. *concl.* 6. *Numer.* 9. *concluſ.* 6. & *cap.* 25. *concluſ.* 3. *Tertio* vides: quomodo ex iis, &c.

ARTICULUS II. 471

Utrum effectus hujus Sacramenti ſit adeptio gloriæ.

Inf. q. 80. *a.* 2. *ad* 1. & *Jo.* 6.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod effectus hujus Sacramenti non ſit adeptio gloriæ. Effectus enim proportionatur ſuæ cauſæ: Sed hoc ſacramentum competit viatoribus: unde & viaticum dicitur. Cum igitur viatores nondum ſint capaces gloriæ,

retur. Reſtat igitur, ut cum ipſum ſacramentum realiter ſumitur, gratia augeatur, & vita ſpiritualis perficiatur: Aliter tamen, quam per ſacramentum Confirmationis, in quo augetur, & perficitur gratia ad perſiſtendum contra exteriores impugnationes inimicorum Chriſti: Per hoc autem ſacramentum augetur gratia, & perficitur ſpiritualis vita, ad hoc quod homo in ſeipſo perfectus exiſtat per conjunctionem ad Deum.

Ad ſecundum dicendum, quod hoc ſacramentum confert gratiam ſpiritualiter cum virtute charitatis. Unde Damaſc. (*l.* 4. *orth. fid. c.* 14. *a med.*) comparat hoc ſacramentum carboni, quem Iſaias vidit Iſa. 6. Carbo enim lignum ſimplex non eſt, ſed unitum igni: Ita & *panis communionis non ſimplex panis eſt, ſed unitur divinitati*. Sicut autem Gregorius dicit in Hom. Pentecoſtes, (*quæ eſt* 30. *in Euang. parum à princ.*) *amor Dei non eſt otioſus: magna enim operatur, ſi eſt*. Et ideo per hoc ſacramentum, quantum eſt ex ſui virtute, non ſolum habitus gratiæ, & virtutis confertur, ſed etiam excitatur in actum, ſecundum illud 2. Corinth. 5. *Charitas Chriſti urget nos*. Et inde eſt, quod ex virtute hujus ſacramenti anima ſpiritualiter reficitur, per hoc quod anima ſpiritualiter delectatur, & quodammodo inebriatur dulcedine bonitatis divinæ, ſecundum illud Cantic. 5. *Comedite amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi*.

Ad tertium dicendum, quod quia ſacramenta operantur ſalutem, quam ſignificant, ideo ſecundum quandam aſſimilationem dicitur, quod in hoc ſacramento corpus offertur pro ſalute corporis, & ſanguis pro ſalute animæ; quamvis utrumque ad ſalutem utriuſque operetur, cum ſub utroque totus ſit Chriſtus ut ſupra dictum eſt: (*q.* 76. *a.* 2.) Et licet corpus non ſit immediatum ſubjectum gratiæ; ex anima tamen redundat effectus gratiæ ad corpus, dum in præſenti membra noſtra exhibemus *arma juſtitiæ Deo*, ut habetur Rom. 6. & in futuro corpus noſtrum ſortietur incorruptionem, & gloriam animæ.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſes *Enthuſiaſtarum* dicentium: quod cibus Euchariſtiæ nec obeſt, nec prodeſt. Et *Armenorum* dicentium: quod cibus Euchariſtiæ ſoli corporis ſaluti prodeſt. Et *Tandemi* dicentis, corporis, ſanguiniſque Chriſti ſumptionem ad ſalutem nihil pro-

prodeſſe. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, illas merito damnari a Concil. *Trid. ſeſſ.* 7. de ſacramentis, per hoc, quod *can.* 1. anathematizat negantes, Euchariſtiam eſſe ſacramentum novæ legis; & *can.* 6. negantes, ſacramenta novæ legis conferre gratiam. Item ab eod. ſeſſ. 13. cap. 2. *ſumi autem voluit Salvator noſter ſacramentum hoc, tanquam ſpiritualem animarum cibum: quo alantur & confortentur viventes vita illius, qui dixit: Qui manducat me, & ipſe vivet propter me. Adeoque Symbolum unius illius corporis, cujus ipſe caput exiſtit, cuique nos tanquam membra arctiſſima fidei, ſpei, & charitatis connexione adſtrictos eſſe voluit: ut idipſum omnes diceremus, & non eſſent in nobis ſchiſmata.* Hæc ibi. Item a Concilio *Florent. Sacramenti Euchariſtiæ effectus, quem in anima operatur digne ſumentis, eſt adunatio hominis ad Chriſtum. Et, quia per gratiam homo Chriſto incorporatur, & membris ejus unitur, conſequens eſt, quod per hoc ſacramentum in ſumentibus digne gratia augeatur. Omnemque effectum, quem materialis cibus, & potus quoad vitam agunt corporalem, ſuſtentando, augendo, reparando, & delectando; ſacramentum hoc quoad vitam operatur ſpiritualem. In quo (ut inquit Urbanus Papa) gratam Salvatoris noſtri recenſemus memoriam: a malo retrahimur; confortamur in bono: & ad virtutum, & gratiarum proficimus incrementum.* Hæc illud in conſtit. ſuper unio. Armenor. Abundantiſſime igitur maxime ſi videris totam Papæ *Urbani* epiſtolam, in Clement. de reliquiis & vener. ſanct. *cap.* 1. conſtat, quantæ damnationis ſint dignæ hæreſes prædictæ. Ad quarum damnationem addas quoque dicta in Veritatibus aureis ſuper legem veterem, *Geneſ.* 49. *concl.* 2. & *Exod.* 16. *concl.* 6. *Numer.* 9. *concluſ.* 6. & *cap.* 25. *concluſ.* 3. *Tertio* vides: quomodo ex iis, &c.

ARTICULUS II. 471

Utrum effectus hujus Sacramenti ſit adeptio gloriæ.

Inf. q. 80. *a.* 2. *ad* 1. & *Jo.* 6.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod effectus hujus Sacramenti non ſit adeptio gloriæ. Effectus enim proportionatur ſuæ cauſæ: Sed hoc ſacramentum competit viatoribus: unde & viaticum dicitur. Cum igitur viatores nondum ſint capaces gloriæ,

riæ, videtur quod hoc ſacramentum non cauſet adeptionem gloriæ.

2. Præterea. Poſita cauſa ſufficienti, ponitur effectus: Sed multi accipiunt hoc ſacramentum, qui nunquam pervenient ad gloriam, ut patet per Auguſt. 21. de civit. Dei. (*c.* 25. *to.* 5.) Non ergo hoc ſacramentum eſt cauſa adeptionis gloriæ.

3. Præterea. Majus non efficitur a minori; quia nihil agit ultra ſuam ſpeciem: Sed minus eſt accipere Chriſtum ſub ſpecie aliena, quod fit in hoc ſacramento, quam frui eo in ſpecie propria, quod pertinet ad gloriam. Ergo hoc ſacramentum non cauſat adeptionem gloriæ.

Sed Contra eſt, quod dicitur Joan. 6. *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*; Sed vita æterna eſt vita gloriæ. Ergo effectus hujus ſacramenti eſt adeptio gloriæ.

Reſpondeo dicendum, quod in hoc ſacramento poteſt conſiderari & id ex quo habet effectum, ſcil. ipſe Chriſtus contentus, & paſſio ejus repræſentata, & id per quod habet effectum, ſcil. uſus ſacramenti, & ſpecies ejus.

Et quantum ad utrumque competit huic ſacramento, quod cauſet adeptionem vitæ æternæ. Nam ipſe Chriſtus per ſuam paſſionem aperuit nobis aditum vitæ æternæ, ſecundum illud Hebr. 9. *Novi teſtamenti mediator eſt, ut morte intercedente, qui vocati ſunt accipiant repromiſſionem æternæ hæreditatis*. Unde & in forma hujus ſacramenti dicitur: *Hic eſt calix ſanguinis mei, novi, & æterni teſtamenti*. Similiter etiam refectio cibi ſpiritualis, & unitas ſignificata per ſpecies panis, & vini habentur quidem in præſenti, ſed imperfecte, perfecte autem in ſtatu gloriæ. Unde Auguſt. dicit ſuper illud Joan. 6. *Caro mea vere eſt cibus*: (Tract. 26. in Joan. aliquant. ante fi. to. 9.) *Cum cibo, & potu id appetant homines, ut non eſuriant, neque ſitiant, hoc veraciter non præſtat niſi iſte cibus, & potus, qui eos, a quibus ſumitur, immortales, & incorruptibiles facit in ſocietate Sanctorum, ubi pax erit, & unitas plena, atque perfecta*.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut paſſio Chriſti, in cujus virtute hoc ſacramentum operatur, eſt quidem cauſa ſufficiens gloriæ, non tamen ita quod ſtatim per ipſam introducamur in gloriam, ſed oportet ut prius ſimul compatiamur, ut poſtea ſimul glorificemur, ſicut dicitur Rom. 8. ita hoc ſacramentum non ſtatim nos in gloriam introducit, ſed dat nobis virtutem perveniendi ad gloriam, & ideo via-

ti-

ticum dicitur. In cujus figuram legitur 3. Reg. 9. quod *Elias comedit, & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus, uſque ad montem Dei Oreb.*

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut paſſio Chriſti non habet ſuum effectum in his qui ſe ad eam non habent, ut debent: ita & per hoc ſacramentum non adipiſcuntur gloriam, qui indecenter ipſum ſuſcipiunt. Unde Auguſt. dicit ſuper Joan. exponens illa verba, *Aliud eſt ſacramentum, & aliud virtus ſacramenti*: (loc. ſup. cit.) *Multi de altari accipiunt & accipiendo moriuntur. Panem ergo cæleſtem ſpiritualiter manducate, innocentiam ad altare apportate.* Unde non eſt mirum, ſi illi qui innocentiam non ſervant, effectum hujus ſacramenti non conſequuntur.

Ad tertium dicendum, quod hoc quod Chriſtus ſub aliena ſpecie ſumitur, pertinet ad rationem ſacramenti, quod inſtrumentaliter agit. Nihil autem prohibet, cauſam inſtrumentalem producere potiorem effectum, ut ex ſupradictis patet. (*q.* 77. *a.* 3. *ad* 3.)

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſes narratas in *ar.* 1. *append.* Et hoc pro quanto negant, Euchariſtiam afferre vitam æternam digne ſumenti. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, illas pro tanto damnari à Conc. *Tri. ſeſſ.* 13. *c.* 2. Dictis enim verbis iis, quæ ſupra *ar.* 1. *app.* ex ipſo recitata ſunt, ſubjungit: *Pignus præterea id eſſe voluit futuræ noſtræ gloriæ, & perpetuæ felicitatis.* Hæc ibi. Item ab eo. ſeſſ. 22. Dum enim loquitur de ſacrificio miſſæ, quod Euchariſtia eſt, dicit c. 2. *Hujus quippe oblatione placatus Dominus gratiam, & donum pœnitentiæ concedens crimina, & peccata etiam ingentia, dimittit. Una enim eademque eſt hoſtia, idem nunc offerens ſacerdotum miniſterio, qui ſeipſum per ſeipſum tunc in Cruce obtulit: ſola offerendi ratione diverſa. Cujus quidem oblationis cruentæ, inquam, fructus per hanc incruentam uberrime percipiuntur.* Hæc ibi. Ubi ly *cujus quidem*, &c. non tantum propoſito hujus art. favet, ſed etiam omnium aliorum: & eſt illud, quod tex. *a.* 1. *in cor.* dixit, ſcilicet. *Effectus, quem paſſio Chriſti fecit in mundo, hoc ſacramentum facit in homine.* Prædicta quoque Concil. auctoritas propter ly *gratiam*, ly *crimina*, &c. juvat expreſſe *art.* 1. 3. & 4. Item merito damnari *a Joan.* 6. ut ponitur

cum

cum expoſit. *in arg. contr.* Cujus verum ſenſum elicies tu, per applicat. ad ly *vivet in æternum*, ex Concil. *Trid* ſeſ. 6. can. 26. *Si quis dixerit: juſtos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo fuerint facta, expectare æternam retributionem a Deo per ejus miſericordiam, & Chriſti meritum, ſi bene agendo, & divina mandata cuſtodiendo, uſque in finem perſeveraverint: anathema ſit*. Et can. 32. *Si quis dixerit: ipſum juſtificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & Chriſti meritum, cujus vivum membrum eſt, fiunt, non vere mereri augmentum divinæ gratiæ, vitam æternam, & ipſius vitæ æternæ, ſi tamen in gratia deceſſerit, conſecutionem, atque etiam gloriæ augmentum: anathema ſit*: Hæc ibi. Ex quibus ſume ad propoſitum tuum præſens, quantum opus eſt. *Tertio* vides; &c.

ARTICULUS III. 472

Utrum effectus hujus Sacramenti ſit remiſſio peccati mortalis.

4. d. 9. a. 3. qu. 2. cor. & d. 12. q. 2. ar. 2. qu. 2.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod effectus hujus ſacramenti ſit remiſſio peccati mortalis. Dicitur enim in quadam Collecta: *Sit hoc ſacramentum ablutio ſcelerum*: Sed ſcelera dicuntur peccata mortalia. Ergo per hoc ſacramentum peccata mortalia abluuntur.

2. Præterea. Hoc ſacramentum agit virtute paſſionis Chriſti, ſicut & baptiſmus: Sed per baptiſmum dimittuntur peccata mortalia, ut ſupra dictum eſt. (*q. 69. ar. 1.*) Ergo & per hoc ſacramentum: præſertim cum in forma hujus ſacramenti dicatur: *Qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*.

3. Præterea. Per hoc ſacramentum gratia confertur, ut dictum eſt: (*a. 1. hu. qu.*) Sed per gratiam juſtificatur homo a peccatis mortalibus, ſecundum illud Rom. 3. *Juſtificati gratis per gratiam ipſius*. Ergo per hoc ſacramentum remittuntur peccata mortalia.

Sed Contra eſt, quod dicitur 1. Cor. 11. *Qui manducat, & bibit indigne, judicium ſibi manducat, & bibit*. Dicit autem Gl. (*Petri Lomb.*) ibidem, quod *ille manducat, & bibit indigne, qui in crimine eſt, vel irreverenter tractat: & talis manducat, & bibit ſibi judicium, ideſt damnationem*. Ergo ille qui eſt in

in peccato mortali, per hoc quod accipit hoc ſacramentum, magis accumulat ſibi peccatum, quam remiſſionem ſui peccati conſequatur.

Reſpondeo dicendum, quod virtus hujus ſacramenti poteſt conſiderari *dupliciter*. *Uno modo* ſecundum ſe. Et *ſic hoc ſacramentum habet virtutem ad remittendum quæcumque peccata* ex paſſione Chriſti, quæ eſt fons, & cauſa remiſſionis peccatorum.

Alio modo poteſt conſiderari per comparationem ad eum, qui recipit hoc ſacramentum, prout in eo invenitur, vel non invenitur impedimentum percipiendi hujus ſacramenti effectum. Quicumque autem habet conſcientiam peccati mortalis, habet in ſe impedimentum percipiendi effectum hujus ſacramenti; eo quod non eſt conveniens ſuſceptor hujus ſacramenti: tum quia non vivit ſpiritualiter; & ita non debet ſpirituale nutrimentum ſuſcipere, quod non eſt niſi viventis: tum quia non poteſt uniri Chriſto, (quod fit per hoc ſacramentum) dum eſt in affectu peccandi mortaliter. Et ideo, ut dicitur in lib. de Eccleſiaſt. dogmatib. (*c.* 53. *inter op. Aug. to.* 3.) *ſi mens in actu* † Al. affectu † *peccandi eſt, gravatur magis Euchariſtiæ perceptione, quam purificetur*. Unde *hoc ſacramentum in eo, qui ipſum percipit in conſcientia peccati mortalis, non operatur remiſſionem peccati*.

Poteſt tamen hoc ſacramentum operari remiſſionem peccati dupliciter: *Uno modo* non perceptum actu; ſed voto: ſicut cum quis prius juſtificatur a peccato: *Alio modo* etiam perceptum ab eo qui eſt in peccato mortali, cujus conſcientiam, & effectum non habet. forte enim primo non fuit ſufficienter contritus; ſed devote, & reverenter accedens conſequetur per hoc ſacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet, & remiſſionem peccati.

Ad primum ergo dicendum, quod petimus ut hoc ſacramentum ſit ablutio ſcelerum, *vel* eorum, quorum conſcientiam non habemus, ſecundum illud Pſ. 18. *Ab occultis meis munda me Domine*, *vel* ut contritio in nobis perficiatur ad ſcelerum remiſſionem: *vel* etiam ut nobis robur detur ad ſcelera vitanda.

Ad ſecundum dicendum, quod baptiſmus eſt ſpiritualis generatio, quæ eſt mutatio de non eſſe ſpirituali in eſſe ſpirituale; & datur per modum ablutionis. & ideo, quantum ad utrumque, non inconvenienter accedit ad baptiſmum, qui habet conſcientiam peccati mortalis. Sed per hoc ſacramentum homo ſumit in ſe Chriſtum per modum ſpiritualis nutrimen-

menti, quod non competit mortuo in peccatis. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad tertium dicendum, quod gratia eſt ſufficiens cauſa remiſſionis peccati mortalis: non tamen actu remittit peccatum mortale, niſi cum primo datur peccatori. Sic autem non datur in hoc ſacramento. Unde ratio non ſequitur.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem & oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, Eccleſia, Conciliiſque: quod ſacramentum Euchariſtiæ facit, & non facit remiſſionem peccatorum etiam mortalium. A ſcripturis, quidem quod facit, & non, ut Exod. 16. *Qui non audierunt eum*, &c. *ſcatere cœpit vermibus*, &c. *Fecerunt, ſicut præceperat Moyſes; & non computruit*. Patet enim, quod Manna fuit figura Euchariſtiæ. Per hoc ergo, quod ex obedientia ſervantes manna ſortiti ſunt bonum finem, in hoc ſcilicet quod manna non computruit apud ipſos; & contra inobedientes contrarium accidit: patet per locum a figura ad figuratum, & quod Euchariſtia cauſat remiſſionem peccatorum in ſumentibus eam ſecundum obedientiam ſanctam, ideſt digne; & quod ſumentes eam contra obedientiam, ideſt indigne, computreſcunt in anima, ideſt peccato mortali involvuntur; tantum abeſt, ut inde remiſſionem peccatorum percipiant. Pro cujus meliori captu vide Veritates aureas ſuper totam legem veterem, *Exod. 16. concl. 6.* Ab Eccleſia vero, quod non facit: ut per hoc, quod in ſequentia de feſto corporis Chriſti canit: *Sumunt boni, ſumunt mali, ſorte tamen inæquali, vitæ, vel interitus. Mors eſt malis; vita bonis*. A Concilio autem *Floren.* ut ſupra *art. append.* & Concilio *Trident.* ut ſupra *art.* 2. *appen.* Dicit enim *Florentin.* ly *a malo retrahimur*, &c. *Tridentinum* vero dicit ly *crimina, etiam ingentia, dimittit*. Quod quidem dictum ſuum declaravit Concilium poſſe intelligi *dupliciter*, ſcilicet *vel* perficiendo contritionem prius inſufficientem de criminibus cognitis, *vel* remittendo incognita poſt diligentem conſcientiæ examinationem, & hæc duo declaravit per locum a ſimili de contritione, & confeſſione. Dicit enim ſeſſione decima quarta cap. 4. *Illam vero contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati conſiderratione, vel ex gehennę, & pœnarum metu communiter concipitur, ſi voluntatem peccandi excludat,*

& ſit tum ſpe veniæ, declarat non ſolum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, verum etiam donum Dei eſſe, & Spiritus ſancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantum moventis, quo pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat. Et, quamvis ſine ſacramento Pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat: tamen eum ad Dei gratiam in ſacramento Pœnitentiæ impetrandam diſponit. Hæc ibi. Ex quibus patet: quod confeſſio ſequens illam inſufficientem contritionem perficit ad remiſſionem peccatorum: & per hoc a fortiori, quod idipſum ſentiendum eſt de Euchariſtia erga contritionem talem peccatoris, ſic cum devota reverentia ad Euchariſtiam accedentis. Dicit quoque ſeſſione eadem, cap. quinto. *Poſtquam quiſque diligentius ſe excuſſerit, & conſcientiæ ſinus omnes, & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus ſe Deum ſuum mortaliter offendiſſe meminerit. Reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in univerſum eadem confeſſione incluſa eſſe intelliguntur: pro quibus fideliter cum Propheta dicimus: Ab occultis meis munda me Domine*. Hæc ibi. Quæ faciunt ad intelligentiam textus ly *cujus conſcientiam non habet*, ly *quorum conſcientiam non habemus*. *Secundo* vides: quomodo ex iis, &c.

ARTICULUS IV. 473

Utrum per hoc Sacramentum remittantur peccata venialia.

Inf. q. 87. ar. 3. cor. Et 4. d. 12. q. 2. ar. 1. q. 1. cor. & ar. 2. q. 1. per tot.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod per hoc Sacramentum non remittantur peccata venialia. Hoc enim ſacramentum, ut Auguſt. dicit ſuper Jo. (*Tract. 26. a. med. to. 9.*) eſt *ſacramentum charitatis*: Sed venialia peccata non contrariantur charitati, ut in 2. parte habitum eſt. (1. 2. *q.* 88. *a.* 1. & 2. & 2. 2. *q.* 24. *a.* 10.) Cum ergo contrarium tollatur per ſuum contrarium, videtur quod peccata venialia per hoc ſacramentum non remittantur.

2. Præterea. Si peccata venialia per hoc ſacramentum remittantur, qua ratione remittitur unum, remittuntur & omnia: Sed non videtur, quod omnia remittantur: quia ſic frequenter aliquis eſſet abſque omni peccato veniali, contra id quod dicitur 1. Jo. 1.

Si

Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus. Non ergo per hoc ſacramentum remittitur aliquod peccatum veniale.

3. Præterea. Contraria mutuo ſe expellunt. Sed peccata venialia non prohibent a perceptione hujus ſacramenti: dicit enim Auguſt. ſuper illud Joan. 6. *Patres veſtri manducaverunt manna in deſerto, & mortui ſunt*: (Tract. 26. in Jo. parum ante med. to. 9.) *Innocentiam ad altare apportate: peccata, etſi ſunt quotidiana, non ſint mortifera*. Ergo neque peccata venialia per hoc ſacramentum tolluntur.

Sed Contra eſt, quod Innocentius III. dicit, (*l. 4. de myſter. Miſſæ c. 44. ante med.*) quod hoc ſacramentum *venialia delet, & cavet mortalia*.

Reſpondeo dicendum, quod in hoc ſacramento *duo* poſſunt conſiderari, ſcilicet *ipſum ſacramentum*, & *res ſacramenti*.

Et *ex utroque apparet, quod hoc ſacramentum habet virtutem ad remiſſionem venialium peccatorum*. Nam hoc ſacramentum ſumitur ſub ſpecie cibi nutrientis. Nutrimentum autem cibi eſt neceſſarium corpori ad reſtaurandum id, quod quotidie deperditur per actionem caloris naturalis. Spiritualiter autem quotidie aliquid in nobis deperditur ex calore concupiſcentiæ per peccata venialia, quæ diminuunt fervorem charitatis, ut in ſecunda parte habitum eſt. (2. 2. *q.* 24. *a.* 10.) Et ideo competit huic ſacramento, ut remittat peccata venialia. Unde & Ambroſ. dicit in lib. 5. de ſacramentis, (*c. 4. implic.*) quod *iſte panis quotidianus ſumitur in remedium quotidianæ infirmitatis*. Res autem hujus ſacramenti eſt charitas, non ſolum quantum ad habitum, ſed etiam quantum ad actum, qui excitatur in hoc ſacramento, per quem peccata venialia ſolvuntur. Unde manifeſtum eſt, quod virtute hujus ſacramenti remittuntur peccata venialia.

Ad primum ergo dicendum, quod peccata venialia etſi non contrariantur charitati quantum ad habitum, contrariantur tamen ei quantum ad fervorem actus, qui excitatur per hoc ſacramentum, ratione cujus peccata venialia tolluntur.

Ad ſecundum dicendum, quod illud verbum non eſt intelligendum, quin aliqua hora poſſit homo eſſe abſque omni reatu peccati venialis; ſed quia vitam iſtam Sancti non ducunt ſine peccatis venialibus.

Ad tertium dicendum, quod major eſt virtus charitatis, cujus eſt hoc ſacramentum, quam venialium peccatorum. Nam charitas tollit per ſuum actum peccata venialia, quæ tamen non poſſunt totaliter

im-

impedire actum charitatis. Et eadem ratio eſt de hoc ſacramento.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſes narratas in *ar.* 1. *append.* pro quanto virtualiter negant, quod per Euchariſtiæ ſacramentum deleantur venialia. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, illas pro tanto damnari merito ab *Innocentio*, ſecundum quod ponitur *in argum. contr.* Item a Conc. *Trid.* ſeſſ. 22. c. 2. *peccata etiam ingentia dimittit*. Et ſeſſ. 13. c. 2. *Salvator noſter ſumi voluit ſacramentum hoc, tamquam antidotum, quo liberemur a culpis quotidianis, & a peccatis mortalibus præſervemur*. Hæc ibi. Item a Concil. *Florent.* ſecundum quod eſt ſup. *ar.* 1. *appen.* *Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS V.

Utrum per hoc Sacramentum tota pœna peccati remittatur.

4. d. 4. qu. 2. art. 1. qu. 2. ad 3. & d. 11. qu. 2. ar. 2. qu. 3.

Ad Quintum ſic proceditur. Videtur, quod per hoc Sacramentum tota pœna peccati remittatur. Homo enim per hoc ſacramentum ſuſcipit in ſe effectum paſſionis Chriſti, ut dictum eſt, (*a.* 1. & 2. *hu. q.*) ſicut & per baptiſmum percipit homo remiſſionem omnis pœnæ virtute paſſionis Chriſti, quæ ſufficienter ſatisfecit pro omnibus peccatis, ut ex ſupradictis patet. (*q. 69. ar.* 2.) Ergo videtur, quod per hoc ſacramentum homini remittatur totus reatus pœnæ.

2. Præterea. Alexander I. Papa dicit: (*in epiſt. ad omnes orth. poſt med. to. 1. Concil. & hab. c.* 8. *de conſecrat. diſt.* 2.) *Nihil in ſacrificiis majus eſſe poteſt, quam corpus, & ſanguis Chriſti*: Sed per ſacrificia veteris legis homo ſatisfaciebat pro peccatis ſuis. dicitur enim Levit. 4. & 5. *Si peccaverit homo, offerret hoc, vel illud pro peccato ſuo, & remittetur ei*. Ergo multo magis hoc ſacramentum valet ad remiſſionem omnis pœnæ.

3. Præterea. Conſtat, quod per hoc ſacramentum aliquid de reatu pœnæ dimittitur. unde & in ſatisfactione aliquibus injungitur, quod pro ſe Miſſas faciant celebrari: Sed qua ratione una pars pœnæ di-

mittitur, eadem ratione & alia; cum virtus Chriſti, quæ in hoc ſacramento continetur, ſit infinita. Ergo videtur, quod per hoc ſacramentum tota pœna tollatur.

Sed Contra eſt, quod ſecundum hoc non eſſet homini alia pœna injungenda, ſicut nec baptizato injungitur.

Reſpondeo dicendum, quod hoc ſacramentum ſimul eſt *ſacrificium*, & *ſacramentum*: ſed rationem ſacrificii habet, inquantum offertur; rationem autem ſacramenti, inquantum ſumitur.

Et ideo effectum ſacramenti habet in eo qui ſumit, effectum autem ſacrificii in eo qui offert, vel in his pro quibus offertur.

Si igitur conſideretur, ut ſacramentum, habet effectum *dupliciter: Uno modo* directe ex vi ſacramenti: *Alio modo* quaſi ex quadam concomitantia, ſicut & circa continentiam ſacramenti dictum eſt. (*q. 76. art.* 1. & 2.) *Ex vi* quidem *ſacramenti directe habet illum effectum, ad quem eſt inſtitutum*. Non eſt autem inſtitutum ad ſatisfaciendum, ſed ad ſpiritualiter nutriendum per unionem ad Chriſtum, & ad membra ejus: ſicut & nutrimentum unitur nutrito. Sed quia hæc unitas fit per charitatem, ex cujus fervore aliquis conſequitur remiſſionem non ſolum culpæ, ſed etiam pœnæ, inde eſt quod *ex conſequenti per quandam concomitantiam ad principalem effectum homo conſequitur remiſſionem pœnæ, non quidem totius, ſed ſecundum modum ſuæ devotionis, & fervoris*.

Inquantum vero eſt ſacrificium, habet vim ſatisfactivam: Sed in ſatisfactione magis attenditur affectus offerentis, quam quantitas oblationis. Unde & Dominus dicit Luc. 21. de vidua, quæ obtulit duo æra, quod *plus omnibus miſit*. Quamvis ergo *hæc oblatio ex ſui quantitate ſufficiat ad ſatisfaciendum pro omni pœna; tamen fit ſatisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus ſecundum quantitatem ſuæ devotionis, & non pro tota pœna*.

Ad primum ergo dicendum, quod ſacramentum Baptiſmi directe ordinatur ad remiſſionem pœnæ, & culpæ, non autem Euchariſtia: quia Baptiſmus datur homini quaſi commorienti Chriſto, Euchariſtia autem quaſi nutriendo, & perficiendo per Chriſtum. Unde non eſt ſimilis ratio.

Ad ſecundum dicendum, quod illa ſacrificia, & oblationes non operabantur remiſſionem totius pœnæ neque quantum ad quantitatem oblati, ſicut hoc ſacrificium, neque quantum ad devotionem hominis,

ex

ex qua contingit, quod etiam hic non tollitur tota pœna.

Ad tertium dicendum, quod hoc quod tollitur pars pœnæ, & non tota pœna per hoc ſacramentum, non contingit ex defectu virtutis Chriſti, ſed ex defectu devotionis humanæ.

APPENDIX.

Ex articulo habes *primo*: quomodo, per rationem oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum a Concilio, & Eccleſia, quod Euchariſtiæ ſacramentum eſt etiam ſacrificium, & quod per ipſum fiunt ſatisfactiones, remittunturque pœnæ, & hoc juxta devotionis menſuram offerentium. A Concilio quidem *Tridentino* per hoc, quod dicit ſeſſ. 22. cap. 2. *In divino hoc ſacrificio, quod in Miſſa peragitur, idem ille Chriſtus continetur, & incruente immolatur, qui in ara Crucis ſemel ſeipſum cruente obtulit. Quare non ſolum pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & aliis neceſſitatibus: ſed pro defunctis in Chriſto, nondum ad plenum purgatis, rite juxta Apoſtolorum traditionem offeratur.* Hæc ibi. Et canon. 1. *Si quis dixerit, in Miſſa non offerri Deo verum, & proprium ſacrificium, aut quod offerri non ſit aliud, quam nobis Chriſtum ad manducandum dari: anathema ſit.* Et can. 3. *Si quis dixerit: Miſſæ ſacrificium eſſe tantum laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem ſacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium; vel ſoli prodeſſe ſumenti, neque pro vivis, & defunctis, pro peccatis, pęnis, ſatisfationibus & aliis neceſſitatibus, debere offerri: anathema ſit.* Et canon. 4. *Si quis dixerit: blaſphemiam irrogari ſanctiſſimo Chriſti ſacrificio in cruce peracto per miſſæ ſacrificium, aut illi per hoc derogari: anathema ſit.* Hæc ibi. Ab Eccleſia vero per hoc, quod in canone Miſſæ, orando pro vivis dicit; *Memento etiam Domine famulorum, famularumque tuarum NN. & omnium circumſtantium, quorum tibi fides cognita eſt, & nota devotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc ſacrificium laudis.* Ut quid enim de illorum fideli devotione mentionem tunc facit: quando offert pro illis ſacrificium altaris? Ad denotandum non quidem principaliter, quod manifeſtum eſt, ſcilicet Deo eſſe cognitam fidem adſtantium, & devotionem, ſed illud, quod minus manifeſtum communiter erat, ſcilicet ſacrificii hujus valorem eſſe ſatisfactorium iis, pro quibus offertur, vel etiam,

qui offerunt, ſecundum quantitatem devotionis eorum. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, &c.

ARTICULUS VI. 475

Utrum per hoc Sacramentum præſervetur homo a peccatis futuris.

4. d. 12. qu. 2. ar. 2. q. 2. ad 1. & d. 45. qu. 2. ar. 3. qu. 1. ad 3.

AD Sextum ſic proceditur. Videtur, quod per hoc Sacramentum non præſervetur homo a peccatis futuris. Multi enim digne ſumentes hoc ſacramentum poſtea in peccatum cadunt: quod non accideret, ſi hoc ſacramentum præſervaret a peccatis futuris. Non ergo effectus hujus ſacramenti eſt a peccatis futuris præſervare.

2. Præterea. Euchariſtia eſt ſacramentum charitatis, ut ſupra dictum eſt. (*a. 4. hu. q.*) Sed charitas non videtur præſervare a peccatis futuris; quia ſemel habita poteſt amitti per peccatum, ut in ſecunda parte habitum eſt. (2. 2. *q.* 24. *ar.* 11.) Ergo videtur, quod nec hoc ſacramentum præſervet hominem a peccato.

3. Præterea. Origo peccati in nobis eſt *lex peccati, quæ eſt in membris noſtris*, ut patet per Apoſtolum Rom. 7. Sed mitigatio fomitis, qui eſt lex peccati, non ponitur effectus hujus ſacramenti, ſed magis baptiſmi. Ergo præſervare a peccatis futuris non eſt effectus hujus ſacramenti.

Sed Contra eſt, quod Dominus dicit Jo. 6. *Hic eſt panis de cælo deſcendens, ut ſi quis ex ipſo manducaverit, non moriatur.* quod quidem manifeſtum eſt non intelligi de morte corporali. Ergo intelligitur, quod hoc ſacramentum præſervet a morte ſpirituali, quæ eſt per peccatum.

Reſpondeo dicendum, quod peccatum eſt quædam ſpiritualis mors animæ. Unde hoc modo præſervatur aliquis a peccato futuro, quo præſervatur corpus a morte futura. Quod quidem fit *dupliciter: Uno modo*, inquantum natura hominis interius roboratur contra interiora corruptiva: & ſic præſervatur a morte per cibum, & medicinam: *Alio modo* per hoc, quod munitur contra exteriores impugnationes: & ſic præſervatur per arma, quibus munitur corpus.

Utro-

Utroque autem modo hoc ſacramentum præſervat a peccato. Nam primo quidem per hoc quod Chriſto conjungit per gratiam, roborat ſpiritualem vitam hominis, tanquam ſpiritualis cibus, & ſpiritualis medicina, ſecundum illud Pſalm. 103. *Panis cor hominis confirmat*. Et Aug. dicit ſuper Joan. (*Tract. 26. a med. to. 9.*) *Securus accede, panis eſt, non venenum*. Alio modo, inquantum eſt quoddam ſignum paſſionis Chriſti, per quam victi ſunt dæmones, repellit omnem dæmonum impugnationem. Unde Chryſoſt. dicit ſuper Jo. (*hom. 45. a med.*) *Ut leones flammam ſpirantes, ſic ab illa menſa diſcedimus terribiles effecti diabolo*.

Ad primum ergo dicendum, quod effectus hujus ſacramenti recipitur in homine ſecundum hominis conditionem; ſicut contingit de qualibet cauſa activa, quod ejus effectus recipitur in materia ſecundum modum materiæ. Homo autem in ſtatu viæ eſt hujus conditionis, quod liberum arbitrium ejus poteſt flecti in bonum, & malum. Unde licet hoc ſacramentum, quantum eſt de ſe, habeat virtutem præſervativam a peccato, non tamen aufert homini poſſibilitatem peccandi.

Ad ſecundum dicendum, quod etiam charitas, quantum eſt in ſe, præſervat hominem a peccato, ſecundum illud Rom. 13. *Dilectio proximi malum non operatur*: ſed ex mutabilitate liberi arbitrii contingit, quod aliquis poſt habitam charitatem peccat, ſicut & poſt ſuſceptionem hujus ſacramenti.

Ad tertium dicendum, quod licet hoc ſacramentum non directe ordinetur ad diminutionem fomitis, diminuit tamen fomitem ex quadam conſequentia, inquantum auget charitatem: quia, ſicut Aug. dicit in lib. 83. QQ. (*qu. 36. a princ. tom. 4.*) *augmentum charitatis eſt diminutio cupiditatis*. Directe autem confirmat cor hominis in bono, per quod etiam præſervatur homo a peccato.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſes narratas in *ar. 1. append.* pro quanto implicite negant: quod Euchariſtiæ ſacramentum præſervet a peccatis futuris. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, illas pro tanto, ideſt, prout præſervationem talem negant, damnari merito a Jo. 6. *hic eſt*, &c. ut cum expoſitione ponitur *in arg. cont.* Ubi etiam dic, quod non poteſt exponi ly *non moriatur*, ideſt non cadat de facto in

mortale peccatum : quoniam experientia reclamat , & *arg.* 1. Reſtat ergo , ut debeat neceſſario exponi ly *non moriatur*, ideſt non cadat , quantum eſt ex virtute panis, in mortale peccatum . Hoc autem idem eſt, ac ſi expreſſe ibi dictum fuiſſet : Si quis ex pane ipſo manducaverit , præſervabitur , quantum eſt ex ipſa manducatione, a peccatis futuris. Item a Conc. *Trid. ſeſſ.* 13. *c.* 2. de virtute hujus ſacramenti, dicente ly *& a peccatis mortalibus præſervemur*. Vide *art.* 4. *append.* Item ſic univerſaliter , ideſt in quodam communi , damnari ab eodem Concilio ſeſſ. ead. per hoc, quod ait Can. 5. *Si quis dixerit : vel præcipuum fructum ſanctiſſimæ Euchariſtiæ eſſe remiſſionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus provenire, anathema ſit*. Hæc ibi. Quæ etiam ſtant pro multis articulis ſupra , & maxime pro *art.* 1. & 2. Item a Concil. *Florent.* per hoc, quod dicit, ſacramentalem cibum facere in nobis omnem operationem ſpiritualiter, quam materialis cibus facit corporaliter . Vide *a.* 1. *append.* Conſtat enim , quod per virtutem corporalis cibi homo præſervatur a morte corporali , & a multis infirmitatibus , quæ alias vel advenirent, vel citius advenirent homini , ſi non cibaretur. Item ab Eccleſia, & quidem ſæpius, per hoc, quod in multis collectis poſt communionem dicit. *Sumpta ſacramenta omnem pravitatem , & hoſtilem impugnationem viſibilem, & inviſibilem procul repellant*. Vel. *Mundet , & muniat nos munus oblatum*. Vel . *Sit contra pericula firmamentum*. Vel. *Per hæc contra omnia adverſa muniamur*. Vel : *contra omnes adverſos tueantur incurſus*. Vel aliquid aliud ſimile . Quæ omnia valde concludunt intentum : quoniam principaliter intelliguntur de peccatis futuris. *Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS VII. 476

Utrum hoc Sacramentum proſit aliis , quam ſumentibus.

Sup. qu. 78. *art.* 3. *ad* 8. *Et præſenti qu. ar.* 5. *cor. Et* 4. *d.* 12. *qu.* 2. *art.* 2. *qu.* 2. *ad* 4. *Et d.* 45. *qu.* 2. *art.* 3. *qu.* 1. *ad* 3. *& Jo.* 6. *lect.* 6. *fi.*

AD Septimum ſic proceditur . Videtur, quod hoc Sacramentum non proſit niſi ſumenti . Hoc enim ſacramentum eſt unius generis cum aliis ſacramen-

mentis, utpote aliis condiviſum: Sed alia ſacramenta non proſunt niſi ſumentibus; ſicut effectum baptiſmi non ſuſcipit niſi baptizatus. Ergo nec hoc ſacramentum prodeſt aliis, niſi ſumenti.

2. Præterea. Effectus hujus ſacramenti eſt adeptio gratiæ, & gloriæ, & remiſſio culpæ ad minus venialis. Si ergo hoc ſacramentum haberet effectum in aliis, quam in ſumentibus, poſſet contingere quod aliquis adipiſceretur & gratiam, & gloriam, & remiſſionem culpæ, abſque actione, & paſſione propria, alio ſumente, vel offerente hoc ſacramentum.

3. Præterea. Multiplicata cauſa, multiplicatur effectus. Si ergo hoc ſacramentum prodeſſet aliis, quam ſumentibus, ſequeretur quod magis prodeſſet alicui, ſi multi ſumerent hoc ſacramentum, multis hoſtiis in una Miſſa conſecratis; quod non habet Eccleſię conſuetudo, ut ſcilicet multi communicent pro alicujus ſalute. Non ergo videtur, quod hoc ſacramentum proſit niſi ſumenti.

Sed Contra eſt, quod in celebratione hujus ſacramenti fit pro multis aliis deprecatio: quod fruſtra fieret, niſi hoc ſacramentum aliis prodeſſet. Hoc ergo ſacramentum non ſolum ſumentibus prodeſt.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut prius dictum eſt, (*art.* 5. *hu. qu.*) hoc ſacramentum non ſolum eſt ſacramentum, ſed etiam eſt ſacrificium. Inquantum enim in hoc ſacramento repræſentatur paſſio Chriſti, qua Chriſtus *obtulit ſe hoſtiam Deo*, ut dicitur Epheſ. 5. habet rationem ſacrificii: Inquantum vero in hoc ſacramento traditur inviſibilis gratia ſub viſibili ſpecie, habet rationem ſacramenti. Sic ergo *hoc ſacramentum ſumentibus quidem prodeſt, & per modum ſacramenti, & per modum ſacrificii*; quia pro omnibus ſumentibus offertur. Dicitur enim in Canone Miſſæ: *Quotquot ex hac altaris participatione ſacroſanctum Filii tui corpus, & ſanguinem ſumpſerimus, omni benedictione cœleſti, & gratia repleamur.*

Sed aliis, qui non ſumunt, prodeſt per modum ſacrificii, inquantum pro ſalute eorum offertur. Unde & in Canone Miſſæ dicitur: *Memento Domine famulorum, famularumque tuarum, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc ſacrificium laudis, pro ſe, ſuiſque omnibus, pro redemptione animarum ſuarum, pro ſpe ſalutis, & incolumitatis ſuæ.* Et utrumque modum proficiendi Dominus expreſſit, dicens Matth. 26. & Luc. 22. *Qui pro vobis*, ſcil. ſu-

mentibus, *& pro multis*, ſc. aliis, *effundetur in remiſſionem peccatorum*.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc ſacramentum præ aliis habet, quod eſt ſacrificium. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut paſſio Chriſti prodeſt quidem omnibus quantum ad ſufficientiam, & ad remiſſionem culpæ, & adeptionem gratiæ, & gloriæ; ſed effectum non habet, niſi in illis qui paſſioni Chriſti conjunguntur per fidem, & charitatem: ita & hoc ſacrificium, quod eſt memoriale Dominicæ paſſionis, non habet effectum, niſi in illis qui conjunguntur huic ſacramento per fidem, & charitatem. Unde & Aug. dicit ad Renatum: (*l. 1. de anima, & ejus orig. c. 9. a princ. to. 7.*) *Quis offerat corpus Chriſti, niſi pro his qui ſunt membra Chriſti?* Unde & in Canone Miſſæ non oratur pro his qui ſunt extra Eccleſiam. Illis tamen prodeſt plus, vel minus, ſecundum modum devotionis eorum.

Ad tertium dicendum, quod ſumptio pertinet ad rationem ſacramenti: ſed oblatio pertinet ad rationem ſacrificii. Et ideo ex hoc quod aliquis ſumit corpus Chriſti, vel etiam plures, non accreſcit aliis aliquod juvamentum. Similiter etiam ex hoc quod ſacerdos plures hoſtias conſecrat in una Miſſa, non multiplicatur effectus hujus ſacramenti: quia non eſt niſi unum ſacrificium. nihil enim plus eſt virtutis in multis hoſtiis conſecratis, quam in una, cum ſub omnibus, & ſub una non ſit niſi totus Chriſtus. Unde nec ſi aliquis ſimul in una Miſſa multas hoſtias conſecratas ſumat, participabit majorem effectum ſacramenti. In pluribus vero Miſſis multiplicatur ſacrificii oblatio: & ideo multiplicatur effectus ſacrificii, & ſacramenti.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſes narratas in *a.* 1. append. Et quidem a fortiori. Nam qui non ſolum ſumentibus, ſed etiam non ſumentibus prodeſſe euchariſtiam monſtrat (ut facit iſte ar.) is convincit, & abundanter convincit, de falſitate, dicentes, quod Euchariſtiæ ſacramentum nihil prodeſt. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, illas merito damnari a Conc. *Trid.* ſeſſ. 22. *can.* 3. ut adducitur *ar.* 5. *appen.* Ibi enim anathematizat ad literam dicentes, quod euchariſtia prodeſt ſolum ſumenti. Per hoc etiam, quod dicit, Euchariſtiam eſſe ſacrificium

cium (ut patet ibi. multis in locis) patet, quod neceſſario virtualiter dicit: ipſam prodeſſe etiam aliis non ſumentibus, pro quibus offertur (ut patet ex dictis ſup. reſp. *ad primum*) id, quod eſt damnare pro hæreſibus omnes poſitiones contrarias. Item a tota Eccleſia ſolemniter factis ipſis damnari per hoc: quod in Miſſa, ubi offertur hoc Euchariſtiæ ſacramentum, orare facit ſacerdotem pro aliis, non ſolum vivis, ſed etiam defunctis, ut patet in can. Miſſæ. Cum enim nihil vanum ab Eccleſia ſtatuatur, ut alibi dicit ſanctus Doctor, & annotavimus, procul dubio ex factis prædictis monſtratur aperte: quod de mente Eccleſiæ eſt docere hoc eſſe verum, ſcilicet, quod ſacrificium Euchariſtiæ prodeſt etiam non ſumentibus quamvis eſſent mortui. *Tertio* vides, &c.

ARTICULUS VIII. 477

Utrum per veniale peccatum impediatur effectus hujus Sacramenti.

4. *d.* 12. *q.* 2. *a.* 1. *q.* 3. *&* *a.* 2. *q.* 1. *ad* 2.

AD Octavum ſic proceditur. Videtur, quod per veniale peccatum non impediatur effectus hujus Sacramenti. Dicit enim Auguſtinus ſuper illud Jo. 6. *Patres veſtri manducaverunt manna:* (Tract. 26. in Joan. a med. to. 9.) *Panem cœleſtem ſpiritualiter manducate; innocentiam ad altare apportate; peccata, etſi ſunt quotidiana, non ſint mortifera.* Ex quo patet, quod venialia peccata, quæ quotidiana dicuntur, ſpiritualem manducationem non impediunt: Sed ſpiritualiter manducantes effectum hujus ſacramenti percipiunt. Ergo peccata venialia non impediunt effectum hujus ſacramenti.

2. Præterea. Hoc ſacramentum non eſt minoris virtutis, quam baptiſmus: Sed effectum baptiſmi, ſicut ſupra dictum eſt, (*q.* 69. *art.* 9.) impedit ſola fictio; ad quam non pertinent peccata venialia; quia, ſicut Sap. 1. dicitur; *Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum*; qui tamen per peccata venialia non fugatur. Ergo neque effectum hujus ſacramenti impediunt peccata venialia.

3. Præterea. Nihil quod removetur per actionem alicujus cauſæ, poteſt impedire ejus effectum: Sed peccata venialia tolluntur per hoc ſacramentum. Ergo non impediunt ejus effectum.

Sed Contra eſt, quod Damaſc. dicit in 4. lib.

 (*orth.*

(*orth. fid. c.* 14. *a med.*) „ Ignis ejus, quod in nobis „ eſt, deſiderii aſſumens eam, quæ ex carbone, „ *ideſt ex hoc ſacramento*, ignitionem, comburat „ noſtra peccata, & illuminet corda noſtra, ut par- „ ticipatione divini ignis igniamur, & deificemur: „ Sed ignis noſtri deſiderii, vel amoris impeditur per peccata venialia, quæ impediunt fervorem charitatis, ut in ſecunda parte habitum eſt. (1. 2. *q.* 81. *a.* 4. & 2. 2. *q.* 24. *a.* 10.) Ergo peccata venialia impediunt effectum hujus ſacramenti.

Reſpondeo dicendum, quod peccata venialia *dupliciter* accipi poſſunt: *Uno modo*, prout ſunt præterita: *Alio modo*, prout ſunt actu exercita. *Primo quidem modo peccata venialia nullo modo impediunt effectum hujus ſacramenti*. Poteſt enim contingere, quod aliquis poſt multa peccata venialia commiſſa devote accedat ad hoc ſacramentum, & plenarie hujus Sacramenti conſequatur effectum.

Secundo autem modo peccata venialia non ex toto impediunt hujus ſacramenti effectum, ſed in parte. Dictum eſt enim, (*a.* 1. & 2. *hu. q.*) quod effectus hujus ſacramenti non ſolum eſt adeptio habitualis gratiæ vel charitatis, ſed etiam quædam actualis refectio ſpiritualis dulcedinis; quæ quidem impeditur, ſi aliquis accedat ad hoc ſacramentum per peccata venialia mente diſtractus: non autem tollitur augmentum habitualis gratiæ, vel charitatis.

Ad primum ergo dicendum, quod ille qui cum actu venialis peccati ad hoc ſacramentum accedit, habitualiter quidem manducat ſpiritualiter, ſed non actualiter. & ideo habitualem effectum hujus ſacramenti percipit, non autem actualem.

Ad ſecundum dicendum, quod baptiſmus non ita ordinatur ad actualem effectum, ideſt fervorem charitatis, ſicut hoc ſacramentum. Nam baptiſmus eſt ſpiritualis regeneratio, per quam acquiritur prima perfectio, quæ eſt habitus, vel forma: Hoc autem ſacramentum eſt ſpiritualis manducatio, quæ habet actualem delectationem.

Ad tertium dicendum, quod illa ratio procedit de venialibus præteritis, quæ per hoc ſacramentum tolluntur.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & Damaſceno, quod peccata venialia impediunt effectum ſacramenti Euchariſtiæ

in

in nobis. A Damaſceno quidem, ut cum diſcurſu applicativo ponitur *in arg. contr.* A ſcripturis vero per hoc, quod quaſi per ſimilitudinem propoſiti hujus dicitur Eccl. 10. *Muſcæ morientes perdunt ſuavitatem unguenti*. Sicut enim muſcæ, quæ cadentes moriuntur in unguentis dulcibus confectis ab apothecariis, perdunt, ideſt, impediunt ipſorum unguentorum ſuavitatem, ut patet ad ſenſum, ita peccata venialia in homine morientia, ideſt menti hominis in actu exercito adhærentia, impediunt ſuavitatem Euchariſtiæ, ideſt faciunt, quod ab illius hominis mente talis ſuavitas non ſentitur. Quandoquidem *intus exiſtens prohibet extraneum*, ideſt, ſibi diſſimile: qualis eſt illa ſpiritualis dulcedo: quæ fervorem actualem charitatis requirit, cui fervori contrariatur peccatum veniale, *art. 4. ad primum*. Et bene per muſcas denotavit ſcriptura venialia peccata: quoniam, ſicut muſca eſt parvum animal, ita veniale eſt parvum peccatum, 1. 2. *q.* 88. *ar.* 1. item *q.*89. *art.* 1. Cæterum, quod actualis devotio, ut hinc indubitanter colligitur, ad ſentiendum hunc ſuavitatis effectum de neceſſitate requiratur: & quomodo procuranda ſit, ut actualiter habeatur, ac ne tanto bono, ideſt dulcedine illa ſpirituali, privemur, vide Veritates aureas ſuper totam legem veterem, *Gen.* 49. *concl.* 2. *&* *Levit.* 21. *concl.* 7. 8. cujus concluſionis *octavæ* appendicem ſemper intellige conformiter ad præſentem S. Doctoris articulum, ideſt, quod illa neceſſitas devotionis actualis requiritur non quidem ad vitandum mortale peccatum, ſed taliter guſtandum, quam ſuavis eſt Dominus. Vide & eaſdem Veritates, *Levit.* 22. *concl.* 2. in examinibus. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis, &c.

QUÆSTIO LXXX.

De uſu, ſeu ſumptione hujus Sacramenti in communi, in duodecim articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de uſu, ſive ſumptione hujus Sacramenti. Et *primo* quidem in communi. *Secundo*, quomodo Chriſtus eſt uſus hoc ſacramento.

Circa primum quæruntur duodecim.

Primo. Utrum ſint duo modi manducandi hoc ſa-

cramentum, ſcilicet ſacramentaliter, & ſpiritualiter.

Secundo. Utrum ſoli homini conveniat manducare ſpiritualiter hoc ſacramentum.

Tertio. Utrum ſolius hominis juſti ſit manducare ſacramentaliter.

Quarto. Utrum peccator manducans ſacramentaliter peccet.

Quinto. De quantitate hujus peccati.

Sexto. Utrum peccator accedens ad hoc ſacramentum ſit repellendus.

Septimo. Utrum nocturna pollutio impediat hominem a ſumptione hujus ſacramenti.

Octavo. Utrum ſit ſolum a jejunis ſumendum.

Nono. Utrum ſit exhibendum non habentibus uſum rationis.

Decimo. Utrum ſit quotidie ſumendum.

Undecimo. Utrum liceat omnino abſtinere.

Duodecimo. Utrum liceat percipere corpus ſine ſanguine.

ARTICULUS I. 478

Utrum diſtingui debeant duo modi manducandi Corpus Chriſti.

Inf. ar. 2. *&* 3. *cor. Et* 4. *d.* 9. *ar.* 1. *qu.* 1. *ad* 1. *& q.* 3. *per tot. Et Jo.* 6. *le.* 7. *Et* 1. *Cor.* 11. *lect.* 7. *fi. & op.* 58. *c.* 17. 18. 19. *&* 20.

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod non debeant diſtingui *duo* modi manducandi corpus Chriſti, ſcilicet *ſacramentaliter*, & *ſpiritualiter*. Sicut enim baptiſmus eſt ſpiritualis regeneratio, ſecundum illud Joan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto* &c. ita etiam hoc ſacramentum eſt ſpiritualis cibus. unde Dominus de hoc ſacramento loquens dicit Jo. 6. *Verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus, & vita ſunt*: Sed circa baptiſmum non diſtinguitur *duplex* modus ſumendi, ſcilicet *ſacramentalis*, & *ſpiritualis*. Ergo neque circa hoc ſacramentum debet hæc diſtinctio adhiberi.

2. Præterea. Ea, quorum unum eſt propter alterum, non debent abinvicem dividi; quia unum ab alio ſpeciem trahit. Sed ſacramentalis manducatio ordinatur ad ſpiritualem, ſicut ad finem. Non ergo debet ſacramentalis manducatio contra ſpiritualem dividi.

3. Præterea. Ea, quorum unum poteſt eſſe ſine alte-

altero, non debent contra ſe dividi. : Sed videtur, quod nullus poſſit manducare ſpiritualiter, niſi etiam ſacramentaliter manducet: alioquin antiqui Patres hoc ſacramentum ſpiritualiter manducaſſent: fruſtra etiam eſſet ſacramentalis manducatio, ſi ſine ea ſpiritualis eſſe poſſet. Non igitur convenienter diſtinguitur circa hoc ſacramentum *duplex* manducatio, ſcilicet *ſacramentalis*, & *ſpiritualis*.

Sed Contra eſt, quod ſuper illud 1. Corint. 11. *qui manducat*, *&* *bibit indigne* &c. dicit Gloſ. (*ordin.*) *Duos dicimus eſſe modos manducandi*, *unum ſacramentalem & alium ſpiritualem*.

Reſpondeo dicendum, quod in ſumptione hujus ſacramenti *duo* ſunt conſideranda, ſcilicet *ipſum ſacramentum*, & *effectus ipſius*: de quorum utroque jam ſupra dictum eſt. (*qu. præc.*) Perfectus igitur modus ſumendi hoc ſacramentum eſt, quando aliquis ita hoc ſacramentum ſuſcipit, quod percipit ejus effectum. Contingit autem quandoque, ſicut ſupra dictum eſt, (*q. præc. a.* 3. *&* 8.) quod aliquis impeditur a percipiendo effectu hujus ſacramenti: Et talis ſumptio hujus ſacramenti eſt imperfecta.

Sicut igitur perfectum contra imperfectum dividitur; ita „ ſacramentalis manducatio, per quam ſu„ mitur ſolum ſacramentum ſine effectu ipſius, di„ viditur contra ſpiritualem manducationem, per „ quam quis percipit effectum hujus ſacramenti, quo ſpiritualiter homo Chriſto conjungitur per fidem, & charitatem.

Ad primum ergo dicendum, quod etiam circa baptiſmum, & alia hujuſmodi ſacramenta ſimilis diſtinctio adhibetur. Nam quidam ſuſcipiunt tantum ſacramentum, quidam vero ſacramentum, & rem ſacramenti. In hoc tamen differunt, quæ cum alia ſacramenta perficiantur in uſu materiæ, percipere ſacramentum eſt ipſa perfectio ſacramenti: hoc autem ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ: & ideo uterque uſus eſt conſequens hoc ſacramentum. In Baptiſmo etiam, & aliis ſacramentis characterem imprimentibus illi, qui accipiunt ſacramentum, recipiunt aliquem ſpiritualem effectum, ſcilicet characterem: Quod non accidit in hoc ſacramento. & ideo magis in hoc ſacramento diſtinguitur uſus ſacramentalis a ſpirituali, quam in baptiſmo.

Ad ſecundum dicendum, quod ſacramentalis manducatio, quæ pertingit ad ſpiritualem, non dividitur contra ſpiritualem, ſed includitur ab ea: ſed illa ſacramentalis manducatio contra ſpiritualem di-

vi-

viditur, quæ effectum non conſequitur; ſicut imperfectum, quod non pertingit ad perfectionem ſpeciei, dividitur contra perfectum.

Ad tertium dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*q.* 73. *a.* 3.) effectus ſacramenti poteſt ab aliquo percipi, ſi ſacramentum habeat in voto, quamvis non accipiat in re. Et ideo ſicut aliqui baptizantur baptiſmo flaminis propter deſiderium baptiſmi, antequam baptizentur baptiſmo aquæ: ita etiam aliqui manducant ſpiritualiter hoc ſacramentum, antequam ſacramentaliter ſumant. Sed hoc contingit *dupliciter*. *Uno modo* propter deſiderium ſumendi ipſum ſacramentum: Et hoc modo dicuntur baptizari, & manducare ſpiritualiter, & non ſacramentaliter illi, qui deſiderant ſumere hæc ſacramenta jam inſtituta. *Alio modo* propter figuram; ſicut dicit Apoſtolus 1. Cor. 10. quod *antiqui Patres baptizati ſunt in nube, & in mari;* & quod *ſpiritualem eſcam manducaverunt, & ſpiritualem potum biberunt*. Nec tamen fruſtra adhibetur ſacramentalis manducatio: quia plenius inducit ſacramenti effectum ipſa ſacramenti ſuſceptio, quam ſolum deſiderium; ſicut ſupra circa baptiſmum dictum eſt. (*q.* 69. *art.* 4. *ad* 2.)

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim *Ludovici Alemani* dicentis: quod in Euchariſtia nobis nulla datur ad edendum, aut bibendum ſubſtantia corporis, aut ſanguinis Chriſti. Et addentis: Hanc manducationem corporis, & ſanguinis Chriſti ſpiritualem tantum eſſe, contendimus. Et adhuc magis hæretice evomentis: quod hoc totum, ſcilicet manducari corpus Chriſti, & dari ejus ſubſtantiam, eſt imaginarium, & repugnat Dei verbo. Neque vero facit, quod prædictis ſuis poſitionibus non neget, hos duos modos manducandi Chriſtum, altera ſua hæreſis dicens: Chriſti ſubſtantiale corpus, licet ipſe a ſuis fidelibus non ſit abſens, non eſſe præſens in hac cœna. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas illas merito damnari a Concilio *Tridentino* ſeſſ. 13. c. 8.
„ Quoad uſum autem recte, & ſapienter Patres no-
„ ſtri, tres rationes hoc ſanctum ſacramentum ac-
„ cipiendi diſtinxerunt. Quoſdam enim docuerunt
„ ſacramentaliter duntaxat id ſumere; ut peccato-
„ res: alios tantum ſpiritualiter, illos nimirum,
„ qui voto propoſitum illum cœleſtem panem eden-
„ tes fide viva, quæ per dilectionem operatur, fru-

„ ctum.

„ ctum ejus, & utilitatem ſentiunt: tertios porro „ ſacramentaliter ſimul, & ſpiritualiter; hi autem „ ſunt, qui ita ſe prius probant, & inſtruunt, ut „ veſtem nuptialem induti ad divinam hanc men„ ſam accedant. *Hæc ibi. Et can.* 8. Si quis dixe„ rit: Chriſtum in Euchariſtia exhibitum ſpiritua„ liter tantum manducari, & non etiam ſacramen„ taliter, & realiter, anathema ſit. *Hæc ibi. Item* „ *merito damnari poſſe a dictis ſupra* articulorum, „ nu. 115. 123. cum Elucidat. *Item a D. Auguſt.* „ Quid eſt Chriſtum manducare? Non hoc eſt ſolum „ in ſacramento corpus ejus accipere. Multi enim „ indigne accipiunt, de quibus ait Apoſtolus; Qui „ manducat, & bibit indigne, judicium ſibi man„ ducat, & bibit. Sed quomodo manducandus eſt „ Chriſtus? Quomodo ipſe dixit: Qui manducat car„ nem meam, & bibit ſanguinem meum, in me „ manet, & ego in eo „. Hæc ille: quæ recitantur, *de conſecr. diſt.* 2. Unde patet, quod & Apoſtolus, & Chriſtus docuerunt hos duos modos manducandi: ſacramentaliter tantum (ut Apoſtolus) ſacramentaliter, & ſpiritualiter ſimul, ut Chriſtus. In quibus duobus modis intelligitur (ut patet diſcurrenti) & aliud, ſcilicet ſpiritualiter tantum. Item a B. Cypriano ſubtiliter duo modi prædictorum ponuntur in ſermone de cœna Dominica, atque ideo hæreſes prænarratæ damnantur, his verbis: „ Sacramenta quidem, quantum in ſe eſt, ſine pro„ pria eſſe virtute non poſſunt: nec ullo modo di„ vina ſe abſentat majeſtas myſteriis: ſed, quam„ vis ab indignis ſe ſumi, vel contingi, ſacramen„ ta permittant: non poſſunt tamen ſpiritus eſſe „ participes, quorum infidelitas, vel indignitas „ tantæ ſanctitudini contradicit „. Hæc ibi. *Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, &c.

ARTICULUS II. 479

Utrum ſolius hominis ſit hoc Sacramentum ſpiritualiter ſumere.

4. d. 9. a. 2. q. 3. & 5. Et 1. Cor. 11. lect. 7.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod non ſolius hominis ſit hoc Sacramentum ſpiritualiter ſumere, ſed etiam Angelorum. Quia ſuper illud Pſ. 77. *Panem angelorum manducavit homo*, dicit Gl. (*ord. & interl. implic.*) *ideſt corpus Chriſti, qui eſt vere cibus angelorum*: Sed hoc non eſſet, ſi an

angeli ſpiritualiter Chriſtum non manducarent. Ergo angeli ſpiritualiter Chriſtum manducant.

2. Præterea. Auguſtin. dicit ſuper Joan. (*Tract. 26. inter med. & fin. tom. 9.*) *Hunc cibum, & potum ſocietatem vult intelligi corporis, & membrorum ſuorum, quod eſt Eccleſia in prædeſtinatis:* Sed ad iſtam ſocietatem non ſolum pertinent homines, ſed etiam ſancti angeli. Ergo ſancti angeli ſpiritualiter manducant.

3. Præterea. Auguſtin. in lib. de verbis Domini (*ſerm. 46. to. 10. & loc. cit.*) dicit: *Spiritualiter manducandus eſt Chriſtus: quoniam ipſe dicit: Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo:* Sed hoc convenit non ſolum hominibus, ſed etiam ſanctis angelis, in quibus per charitatem eſt Chriſtus, & ipſi in eo. Ergo videtur, quod ſpiritualiter manducare non ſolum ſit hominum, ſed etiam angelorum.

Sed Contra eſt, quod Auguſt. dicit ſuper Joann. (*Tract. 26. parum a med. tom. 9.*) *Panem de altari ſpiritualiter manducate; innocentiam ad altare apportate:* Sed angelorum non eſt accedere ad altare, tanquam aliquid ſint inde ſumpturi. Ergo angelorum non eſt ſpiritualiter manducare.

Reſpondeo dicendum, quod in hoc ſacramento continetur ipſe Chriſtus, non quidem in ſpecie propria, ſed in ſpecie ſacramenti. *Dupliciter* ergo contingit manducare ſpiriritualiter ipſum Chriſtum. *Uno modo*, prout in ſua ſpecie conſiſtit: Et *hoc modo angeli manducant ſpiritualiter ipſum Chriſtum*, inquantum ei uniuntur fruitione charitatis perfectæ, & viſione manifeſta, (quem panem expectamus in patria) non per fidem, ſicut nos ei hic unimur.

Alio modo contingit ſpiritualiter manducare Chriſtum, prout eſt ſub ſpeciebus hujus ſacramenti; inquantum ſcilicet aliquis credit in Chriſtum cum deſiderio ſumendi hoc ſacramentum: Et hoc non ſolum eſt ſpiritualiter manducare Chriſtum, ſed etiam ſpiritualiter manducare hoc ſacramentum: *quod non competit angelis*. Et ideo licet angeli ſpiritualiter manducent Chriſtum; non tamen convenit eis ſpiritualiter manducare hoc ſacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quod ſumptio Chriſti ſub hoc ſacramento ordinatur, ſicut ad finem, ad fruitionem patriæ, eo modo quo angeli eo fruuntur: Et quia ea quæ ſunt ad finem, derivantur a fine, inde eſt quod iſta manducatio Chriſti, qua eum ſumimus ſub ſacramento, quodammodo derivatur ab illa manducatione, qua angeli fruuntur Chri-

ſto

ſto in patria. Et ideo dicitur homo manducare panem angelorum, quia primo, & principaliter eſt angelorum, qui eo fruuntur in ſpecie propria; ſecundario autem eſt hominum, qui Chriſtum ſub ſacramento accipiunt.

Ad ſecundum dicendum, quod ad ſocietatem corporis myſtici pertinent quidem & homines, & angeli; ſed homines per fidem, angeli autem per manifeſtam viſionem. Sacramenta autem proportionantur fidei, per quam veritas videtur in ſpeculo, & in ænigmate. Et ideo, proprie loquendo, non angelis, ſed hominibus convenit manducare ſpiritualiter hoc ſacramentum.

Ad tertium dicendum, quod Chriſtus manet in hominibus ſecundum præſentem ſtatum per fidem: ſed in angelis beatis eſt per manifeſtam viſionem. Et ideo non eſt ſimile, ſicut dictum eſt. (*in ſolut. præc.*)

APPENDIX.

Ex artic. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum ab Auguſtino, & Cypriano: quod Angelis non convenit ſpiritualiter manducare ſacramentum Euchariſtiæ, &. conſequenter, quod hoc ſolius hominis eſt. A B. Aug. quidem, ut cum adaptatione diſcurſiva ponitur *in arg. contr.* Ubi ex ly *Angel. non eſt acced. ad alt. tanquam aliquid inde ſumpturi*, nota per hoc a D. Thoma virtualiter quaſi per locum ab oppoſitis ſignificari: quòd in ly *innocentiam ad altare portate*, ſubintelligitur hoc, ſcilicet, tanquam aliquid vos homines inde ſumpturi. Ac ſi aperte hominibus dixiſſet Aug. *Innocentiam ad altare portate*; ut ex altari panem ſacramentalem comedendo, aliquid utilitatis reportetis. Quod vero ſit illud inde reportandum, &, ut inde reportetur, prius, totis cordium ſuſpiriis deſiderandum, jam patuit *q. 79. art.* 1. 2. 3. 4. 5. 6. 8. Ita quod ex illius quæſtionis doctrina dicamus. Innocentiam ad altare portantes inde ſumpturi ſunt, &, ut plenius ſumant, debent ſumme deſiderare, Gratiam, Gloriæ meritum, ſuoque tempore conſecutionem: peccatorum mortalium inculpabiliter oblitorum, cum agnitorum ſuppleta contritione, remiſſionem: venialium etiam omnium, quibus actu exercito non inhæretur (*art.* 8.) condonationem; pœnæ juxta devotionis menſuram relaxationem; a peccatis futuris præſervationem; & niſi mens actualiter diſtrahatur, experimentalem ſa-

ro-

pravo intellectu horum verborum videtur prædictus error proceſſiſſe; dum, neſcierunt diſtinguere inter corporalem, & ſpiritualem manducationem.

Ad ſecundum dicendum, quod etiamſi infidelis ſumat ſpecies ſacramentales, corpus Chriſti ſub ſacramento ſumit. unde manducat Chriſtum ſacramentaliter, ſi ly *ſacramentaliter* determinat verbum ex parte manducati: ſi autem ex parte manducantis, tunc proprie loquendo non manducat ſacramentaliter; quia non utitur eo quod accipit, ut ſacramento, ſed ut ſimplici cibo: Niſi forte infidelis intenderet recipere illud, quod Eccleſia confert, licet non haberet fidem veram circa alios articulos, vel etiam circa hoc ſacramentum.

Ad tertium dicendum, quod etiamſi mus, vel canis hoſtiam conſecratam manducet, ſubſtantia corporis Chriſti non deſinit eſſe ſub ſpeciebus, quamdiu ſpecies illæ manent, hoc eſt quamdiu ſubſtantia panis maneret; ſicut etiam ſi projiceretur in lutum: Nec hoc vergit in detrimentum dignitatis corporis Chriſti, qui voluit a peccatoribus crucifigi abſque diminutione ſuæ dignitatis; præſertim cum mus, aut canis non tangat ipſum corpus Chriſti ſecundum propriam ſpeciem, ſed ſolum ſecundum ſpecies ſacramentales. Quidam autem dixerunt, quod ſtatim cum ſacramentum tangitur a mure, vel cane, deſinit ibi eſſe corpus Chriſti; quod etiam derogat veritati ſacramenti, ſicut ſupra dictum eſt. (*in corp. art.*) Nec tamen dicendum eſt, quod animal brutum ſacramentaliter corpus Chriſti manducet; quia non eſt natum uti eo ut ſacramento. unde non ſacramentaliter, ſed per accidens corpus Chriſti manducat: ſicut manducaret ille, qui ſumeret hoſtiam conſecratam, neſciens eam eſſe conſecratam. Et quia id quod eſt per accidens, non cadit in diviſione alicujus generis, ideo hic modus manducandi corpus Chriſti non ponitur tertius præter ſacramentalem, & ſpiritualem.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim *Boquinorum*, ſeu *Boquinarum*, dicentium: quod in cœna Domini manducatur corpus Chriſti tantum ab his, pro quibus Chriſtus mortuus eſt. Hoc eſt: tantum a fidelibus juſtis. Nam ipſimet *Boquini* ſic ſuum dictum exponendum eſſe docent, per hoc, quod aſſerunt, Chriſtum non eſſe pro omnibus mortuum, ſed tantum pro fidelibus,

bus, & piis; ut recitavimus, & damnavimus in 7. *de Sal. articulorum n.* 261. & in Veritatibus aureis ſuper totam legem veterem, *Levit.* 4. *concl.* 6. & *cap.* 16. *concl.* 8. Item hæreſim *Petri de Bonageta*, ut refert Directorium Inquiſit. 1. *par. pag.* 33. *in Codice Rom.* 1578. impreſ. dicentis: Si hoſtia conſecrata a juſto, vel peccatore ſumatur, dum ſpecies dentibus teritur, Chriſtus ad cœlum rapitur, & in ventrem hominis non trajicitur. Item aliam ejuſdem, ut refert Direct. ibidem, dicentis: Si hoſtia conſecrata a mure corrodatur, vel a bruto ſumatur, ſpeciebus remanentibus, ſub eis deſinit eſſe corpus Chriſti, & redit ſubſtantia panis. Item ejuſdem aliam, ut refertur ibid. a Directo. dicentis Hoſtia conſecrata in lutum projecta, ſpeciebus remanentibus, ſub eis eſſe deſinit corpus Chriſti, & redit ſubſtantia panis. Articuli enim præſentis ratio directe omnes has, ac ſimiles, efficaciter impugnat, & expugnat. Pro quo & vide Concilia, &c. allegata in *Elucid. q.* 76. *ar.* 6. *ad* 3. & *q.* 77. *art.* 5. 8. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, illas merito damnari à Papa *Gregorio XI.* ut refert Directorium Inquiſit. ibidem. Item a Concil. *Trid. ſeſſ.* 13. *c.* 8. per ly *ſacramentaliter* dumtaxat id ſumere; ut peccatores. Vide *art.* 1. *app.* Item ab Eccleſia tota per hoc, quod in ſequentia de feſto corporis Chriſti canit. *A ſumente non conciſus, non confractus, non diviſus, integer aſſumitur. Sumit unus, ſumunt mille, tantum iſti, quantum ille: nec ſumptus conſumitur. Sumunt boni, ſumunt mali: ſorte tamen inæquali, vitæ, vel interitus.* Hæc ibi. Ubi nota ly *tantum iſti, quantum ille.* Sive ſcilicet ſint boni, ſive mali. Nam inter bonos, & malos ſumentes Chriſtum totum in hoc ſacramento nullam aliam differentiam ponit, niſi ly *ſorte tamen inæquali, vitæ, vel interitus.* Item a Matth. 26. *Diſcumbebat cum duodecim diſcipulis ſuis*, &c. *Bibite ex hoc omnes: hic eſt ſanguis meus.* Item a Matt. 15. *Et biberunt ex illo omnes.* Nam ex ly *duodecim*, & ly *omnes*, patet intentum: quod ſcilicet etiam mali ſumunt corpus, & ſanguinem Chriſti ſacramentaliter. Inter duodecim enim, quibus dictum eſt ly *bibite ex hoc omnes*, & (a ſimili) *comedite ex hoc omnes*, de quibus quoque dictum eſt ly *biberunt ex illo omnes*, & a ſimili, comederunt ex illo omnes, erat unus peccator peſſimus, ſcilicet Judas Scarioth. Tam enim huic, quam aliis, dans Chriſtus panem, vinumque conſecratum affirmabat pro certo, ſe dare corpus, & ſanguinem ſuum. Aut ergo nullus co-

me-

(*orth. fid. c.* 14. *a med.*) „ Ignis ejus, quod in nobis „ eſt, deſiderii aſſumens eam, quæ ex carbone, „ *ideſt ex hoc ſacramento*, ignitionem, comburat „ noſtra peccata, & illuminet corda noſtra, ut par„ ticipatione divini ignis igniamur, & deificemur: „ Sed ignis noſtri deſiderii, vel amoris impeditur per peccata venialia, quæ impediunt fervorem charitatis, ut in ſecunda parte habitum eſt. (1. 2. *q.* 81. *a.* 4. & 2. 2. *q.* 24. *a.* 10.) Ergo peccata venialia impediunt effectum hujus ſacramenti.

Reſpondeo dicendum, quod peccata venialia *dupliciter* accipi poſſunt: *Uno modo*, prout ſunt præterita: *Alio modo*, prout ſunt actu exercita. *Primo quidem modo peccata venialia nullo modo impediunt effectum hujus ſacramenti*. Poteſt enim contingere, quod aliquis poſt multa peccata venialia commiſſa devote accedat ad hoc ſacramentum, & plenarie hujus Sacramenti conſequatur effectum.

Secundo autem modo peccata venialia non ex toto impediunt hujus ſacramenti effectum, ſed in parte. Dictum eſt enim, (*a.* 1. & 2. *hu. q.*) quod effectus hujus ſacramenti non ſolum eſt adeptio habitualis gratiæ vel charitatis, ſed etiam quædam actualis refectio ſpiritualis dulcedinis; quæ quidem impeditur, ſi aliquis accedat ad hoc ſacramentum per peccata venialia mente diſtractus: non autem tollitur augmentum habitualis gratiæ, vel charitatis.

Ad primum ergo dicendum, quod ille qui cum actu venialis peccati ad hoc ſacramentum accedit, habitualiter quidem manducat ſpiritualiter, ſed non actualiter. & ideo habitualem effectum hujus ſacramenti percipit, non autem actualem.

Ad ſecundum dicendum, quod baptiſmus non ita ordinatur ad actualem effectum, ideſt fervorem charitatis, ſicut hoc ſacramentum. Nam baptiſmus eſt ſpiritualis regeneratio, per quam acquiritur prima perfectio, quæ eſt habitus, vel forma: Hoc autem ſacramentum eſt ſpiritualis manducatio, quæ habet actualem delectationem.

Ad tertium dicendum, quod illa ratio procedit de venialibus præteritis, quæ per hoc ſacramentum tolluntur.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & Damaſceno, quod peccata venialia impediunt effectum ſacramenti Euchariſtiæ

in

in nobis. A Damaſceno quidem, ut cum diſcurſu applicativo ponitur *in arg. contr.* A ſcripturis vero per hoc, quod quaſi per ſimilitudinem propoſiti hujus dicitur Eccl. 10. *Muſcæ morientes perdunt ſuavitatem unguenti*. Sicut enim muſcæ, quæ cadentes moriuntur in unguentis dulcibus confectis ab apothecariis, perdunt, ideſt, impediunt ipſorum unguentorum ſuavitatem, ut patet ad ſenſum, ita peccata venialia in homine morientia, ideſt menti hominis in actu exercito adhærentia, impediunt ſuavitatem Euchariſtiæ, ideſt faciunt, quod ab illius hominis mente talis ſuavitas non ſentitur. Quandoquidem *intus exiſtens prohibet extraneum*, ideſt, ſibi diſſimile: qualis eſt illa ſpiritualis dulcedo: quæ fervorem actualem charitatis requirit, cui fervori contrariatur peccatum veniale, *art. 4. ad primum*. Et bene per muſcas denotavit ſcriptura venialia peccata: quoniam, ſicut muſca eſt parvum animal, ita veniale eſt parvum peccatum, 1. 2. *q.* 88. *ar.* 1. item *q.* 89. *art.* 1. Cæterum, quod actualis devotio, ut hinc indubitanter colligitur, ad ſentiendum hunc ſuavitatis effectum de neceſſitate requiratur: & quomodo procuranda ſit, ut actualiter habeatur, ac ne tanto bono, ideſt dulcedine illa ſpirituali, privemur, vide Veritates aureas ſuper totam legem veterem, *Gen.* 49. *concl.* 2. & *Levit.* 21. *concl.* 7. 8. cujus concluſionis *octavæ* appendicem ſemper intellige conformiter ad præſentem S. Doctoris articulum, ideſt, quod illa neceſſitas devotionis actualis requiritur non quidem ad vitandum mortale peccatum, ſed taliter guſtandum, quam ſuavis eſt Dominus. Vide & eaſdem Veritates, *Levit.* 22. *concl.* 2. in examinibus. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis, &c.

QUÆSTIO LXXX.

De uſu, ſeu ſumptione hujus Sacramenti in communi, in duodecim articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de uſu, ſive ſumptione hujus Sacramenti. Et *primo* quidem in communi. *Secundo*, quomodo Chriſtus eſt uſus hoc ſacramento.

Circa primum quæruntur duodecim.

Primo. Utrum ſint duo modi manducandi hoc ſacra-

cramentum, ſcilicet ſacramentaliter, & ſpiritualiter.

Secundo. Utrum ſoli homini conveniat manducare ſpiritualiter hoc ſacramentum.

Tertio. Utrum ſolius hominis juſti ſit manducare ſacramentaliter.

Quarto. Utrum peccator manducans ſacramentaliter peccet.

Quinto. De quantitate hujus peccati.

Sexto. Utrum peccator accedens ad hoc ſacramentum ſit repellendus.

Septimo. Utrum nocturna pollutio impediat hominem a ſumptione hujus ſacramenti.

Octavo. Utrum ſit ſolum a jejunis ſumendum.

Nono. Utrum ſit exhibendum non habentibus uſum rationis.

Decimo. Utrum ſit quotidie ſumendum.

Undecimo. Utrum liceat omnino abſtinere.

Duodecimo. Utrum liceat percipere corpus ſine ſanguine.

ARTICULUS I. 478

Utrum diſtingui debeant duo modi manducandi Corpus Chriſti.

Inf. ar. 2. & 3. cor. Et 4. d. 9. ar. 1. qu. 1. ad 1. & q. 3. per tot. Et Jo. 6. le. 7. Et 1. Cor. 11. lect. 7. fi. & op. 58. c. 17. 18. 19. & 20.

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod non debeant diſtingui *duo* modi manducandi corpus Chriſti, ſcilicet *ſacramentaliter*, & *ſpiritualiter*. Sicut enim baptiſmus eſt ſpiritualis regeneratio, ſecundum illud Joan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto* &c. ita etiam hoc ſacramentum eſt ſpiritualis cibus. unde Dominus de hoc ſacramento loquens dicit Jo. 6. *Verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus, & vita ſunt*: Sed circa baptiſmum non diſtinguitur *duplex* modus ſumendi, ſcilicet *ſacramentalis*, & *ſpiritualis*. Ergo neque circa hoc ſacramentum debet hæc diſtinctio adhiberi.

2. Præterea. Ea, quorum unum eſt propter alterum, non debent abinvicem dividi; quia unum ab alio ſpeciem trahit. Sed ſacramentalis manducatio ordinatur ad ſpiritualem, ſicut ad finem. Non ergo debet ſacramentalis manducatio contra ſpiritualem dividi.

3. Præterea. Ea, quorum unum poteſt eſſe ſine alte-

altero, non debent contra ſe dividi : Sed videtur, quod nullus poſſit manducare ſpiritualiter, niſi etiam ſacramentaliter manducet: alioquin antiqui Patres hoc ſacramentum ſpiritualiter manducaſſent : fruſtra etiam eſſet ſacramentalis manducatio, ſi ſine ea ſpiritualis eſſe poſſet. Non igitur convenienter diſtinguitur circa hoc ſacramentum *duplex* manducatio, ſcilicet *ſacramentalis*, & *ſpiritualis*.

Sed Contra eſt, quod ſuper illud 1. Corint. 11. *qui manducat*, *& bibit indigne* &c. dicit Gloſ. (*ordin.*) *Duos dicimus eſſe modos manducandi*, *unum ſacramentalem & alium ſpiritualem*.

Reſpondeo dicendum, quod in ſumptione hujus ſacramenti *duo* ſunt conſideranda, ſcilicet *ipſum ſacramentum*, & *effectus ipſius:* de quorum utroque jam ſupra dictum eſt. (*qu. præc.*) Perfectus igitur modus ſumendi hoc ſacramentum eſt, quando aliquis ita hoc ſacramentum ſuſcipit, quod percipit ejus effectum. Contingit autem quandoque, ſicut ſupra dictum eſt, (*q. præc. a.* 3. *&* 8.) quod aliquis impeditur a percipiendo effectu hujus ſacramenti : Et talis ſumptio hujus ſacramenti eſt imperfecta.

Sicut igitur perfectum contra imperfectum dividitur; ita „ ſacramentalis manducatio, per quam ſu„ mitur ſolum ſacramentum ſine effecta ipſius, di„ viditur contra ſpiritualem manducationem, per „ quam quis percipit effectum hujus ſacramenti, quo ſpiritualiter homo Chriſto conjungitur per fidem, & charitatem.

Ad primum ergo dicendum, quod etiam circa baptiſmum, & alia hujuſmodi ſacramenta ſimilis diſtinctio adhibetur. Nam quidam ſuſcipiunt tantum ſacramentum, quidam vero ſacramentum, & rem ſacramenti. In hoc tamen differunt, quæ cum alia ſacramenta perficiantur in uſu materiæ, percipere ſacramentum eſt ipſa perfectio ſacramenti : hoc autem ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ: & ideo uterque uſus eſt conſequens hoc ſacramentum. In Baptiſmo etiam, & aliis ſacramentis characterem imprimentibus illi qui accipiunt ſacramentum, recipiunt aliquem ſpiritualem effectum, ſcilicet characterem : Quod non accidit in hoc ſacramento. & ideo magis in hoc ſacramento diſtinguitur uſus ſacramentalis a ſpirituali, quam in baptiſmo.

Ad ſecundum dicendum, quod ſacramentalis manducatio, quæ pertingit ad ſpiritualem, non dividitur contra ſpiritualem, ſed includitur ab ea : ſed illa ſacramentalis manducatio contra ſpiritualem di-

vi-

viditur, quæ effectum non conſequitur; ſicut imperfectum, quod non pertingit ad perfectionem ſpeciei, dividitur contra perfectum.

Ad tertium dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*q.* 73. *a.* 3.) effectus ſacramenti poteſt ab aliquo percipi, ſi ſacramentum habeat in voto, quamvis non accipiat in re. Et ideo ſicut aliqui baptizantur baptiſmo flaminis propter deſiderium baptiſmi, antequam baptizentur baptiſmo aquæ: ita etiam aliqui manducant ſpiritualiter hoc ſacramentum, antequam ſacramentaliter ſumant. Sed hoc contingit *dupliciter*. *Uno modo* propter deſiderium ſumendi ipſum ſacramentum: Et hoc modo dicuntur baptizari, & manducare ſpiritualiter, & non ſacramentaliter illi, qui deſiderant ſumere hæc ſacramenta jam inſtituta. *Alio modo* propter figuram; ſicut dicit Apoſtolus 1. Cor. 10. quod *antiqui Patres baptizati ſunt in nube, & in mari*; & quod *ſpiritualem eſcam manducaverunt, & ſpiritualem potum biberunt*. Nec tamen fruſtra adhibetur ſacramentalis manducatio: quia plenius inducit ſacramenti effectum ipſa ſacramenti ſuſceptio, quam ſolum deſiderium; ſicut ſupra circa baptiſmum dictum eſt. (*q.* 69. *art.* 4. *ad* 2.)

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim *Ludovici Alemani* dicentis: quod in Euchariſtia nobis nulla datur ad edendum, aut bibendum ſubſtantia corporis, aut ſanguinis Chriſti. Et addentis: Hanc manducationem corporis, & ſanguinis Chriſti ſpiritualem tantum eſſe, contendimus. Et adhuc magis hæretice evomentis: quod hoc totum, ſcilicet manducari corpus Chriſti, & dari ejus ſubſtantiam, eſt imaginarium, & repugnat Dei verbo. Neque vero facit, quod prædictis ſuis poſitionibus non neget, hos duos modos manducandi Chriſtum, altera ſua hæreſis dicens: Chriſti ſubſtantiale corpus, licet ipſe a ſuis fidelibus non ſit abſens, non eſſe præſens in hac cœna. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas illas merito damnari a Concilio *Tridentino* ſeſſ. 13. c. 8.
„ Quoad uſum autem recte, & ſapienter Patres no-
„ ſtri, tres rationes hoc ſanctum ſacramentum ac-
„ cipiendi diſtinxerunt. Quoſdam enim docuerunt
„ ſacramentaliter duntaxat id ſumere; ut peccato-
„ res: alios tantum ſpiritualiter, illos nimirum,
„ qui voto propoſitum illum cœleſtem panem eden-
„ tes fide viva, quæ per dilectionem operatur, fru-
„ ctum.

„ ctum ejus, & utilitatem ſentiunt: tertios porro „ ſacramentaliter ſimul, & ſpiritualiter; hi autem „ ſunt, qui ita ſe prius probant, & inſtruunt, ut „ veſtem nuptialem induti ad divinam hanc men- „ ſam accedant. *Hæc ibi. Et can.* 8. Si quis dixe- „ rit: Chriſtum in Euchariſtia exhibitum ſpiritua- „ liter tantum manducari, & non etiam ſacramen- „ taliter, & realiter, anathema ſit. *Hæc ibi. Item* „ *merito damnari poſſe a dictis ſupra* articulorum, „ nu. 115. 123. cum Elucidat. *Item a D. Auguſt.* „ Quid eſt Chriſtum manducare? Non hoc eſt ſolum „ in ſacramento corpus ejus accipere. Multi enim „ indigne accipiunt, de quibus ait Apoſtolus; Qui „ manducat, & bibit indigne, judicium ſibi man- „ ducat, & bibit. Sed quomodo manducandus eſt „ Chriſtus? Quomodo ipſe dixit: Qui manducat car- „ nem meam, & bibit ſanguinem meum, in me „ manet, & ego in eo „. Hæc ille: quæ recitan- tur, *de conſecr. diſt.* 2. Unde patet, quod & Apo- ſtolus, & Chriſtus docuerunt hos duos modos man- ducandi; ſacramentaliter tantum (ut Apoſtolus) ſacramentaliter, & ſpiritualiter ſimul, ut Chriſtus. In quibus duobus modis intelligitur (ut patet di- ſcurrenti) & aliud, ſcilicet ſpiritualiter tantum. Item a B. Cypriano ſubtiliter duo modi prædicto- rum ponuntur in ſermone de cœna Dominica, at- que ideo hæreſes prænarratæ damnantur, his verbis: „ Sacramenta quidem, quantum in ſe eſt, ſine pro- „ pria eſſe virtute non poſſunt: nec ullo modo di- „ vina ſe abſentat majeſtas myſteriis: ſed, quam- „ vis ab indignis ſe ſumi, vel contingi, ſacramen- „ ta permittant: non poſſunt tamen ſpiritus eſſe „ participes, quorum infidelitas, vel indignitas „ tantæ ſanctitudini contradicit „. Hæc ibi, *Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, &c.

ARTICULUS II. 479

Utrum ſolius hominis ſit hoc Sacramentum ſpiritualiter ſumere.

4. d. 9. a. 2. q. 3. & 5. Et 1. Cor. 11. lect. 7.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod non ſolius hominis ſit hoc Sacramentum ſpirituali- ter ſumere, ſed etiam Angelorum. Quia ſuper il- lud Pſ. 77. *Panem angelorum manducavit homo*, di- cit Gl. (*ord. & interl. implic.*) *ideſt corpus Chriſti*, *qui eſt vere cibus angelorum*: Sed hoc non eſſet, ſi

an

angeli ſpiritualiter Chriſtum non manducarent. Ergo angeli ſpiritualiter Chriſtum manducant.

2. Præterea. Auguſtin. dicit ſuper Joan. (*Tract. 26. inter med. & fin. tom. 9.*) *Hunc cibum, & potum ſocietatem vult intelligi corporis, & membrorum ſuorum, quod eſt Eccleſia in prædeſtinatis:* Sed ad iſtam ſocietatem non ſolum pertinent homines, ſed etiam ſancti angeli. Ergo ſancti angeli ſpiritualiter manducant.

3. Præterea. Auguſtin. in lib. de verbis Domini (*ſerm. 46. to. 10. & loc. cit.*) dicit: *Spiritualiter manducandus eſt Chriſtus: quoniam ipſe dicit: Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo:* Sed hoc convenit non ſolum hominibus, ſed etiam ſanctis angelis, in quibus per charitatem eſt Chriſtus, & ipſi in eo. Ergo videtur, quod ſpiritualiter manducare non ſolum ſit hominum, ſed etiam angelorum.

Sed Contra eſt, quod Auguſt. dicit ſuper Joann. (*Tract. 26. parum a med. tom. 9.*) *Panem de altari ſpiritualiter manducate; innocentiam ad altare apportate:* Sed angelorum non eſt accedere ad altare, tanquam aliquid ſint inde ſumpturi. Ergo angelorum non eſt ſpiritualiter manducare.

Reſpondeo dicendum, quod in hoc ſacramento continetur ipſe Chriſtus, non quidem in ſpecie propria, ſed in ſpecie ſacramenti. *Dupliciter* ergo contingit manducare ſpiriritualiter ipſum Chriſtum. *Uno modo*, prout in ſua ſpecie conſiſtit: Et *hoc modo angeli manducant ſpiritualiter ipſum Chriſtum*, inquantum ei uniuntur fruitione charitatis perfectæ, & viſione manifeſta, (quem panem expectamus in patria) non per fidem, ſicut nos ei hic unimur.

Alio modo contingit ſpiritualiter manducare Chriſtum, prout eſt ſub ſpeciebus hujus ſacramenti; inquantum ſcilicet aliquis credit in Chriſtum cum deſiderio ſumendi hoc ſacramentum: Et hoc non ſolum eſt ſpiritualiter manducare Chriſtum, ſed etiam ſpiritualiter manducare hoc ſacramentum: *quod non competit angelis*. Et ideo licet angeli ſpiritualiter manducent Chriſtum; non tamen convenit eis ſpiritualiter manducare hoc ſacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quod ſumptio Chriſti ſub hoc ſacramento ordinatur, ſicut ad finem, ad fruitionem patriæ, eo modo quo angeli eo fruuntur: Et quia ea quæ ſunt ad finem, derivantur a fine, inde eſt quod iſta manducatio Chriſti, qua eum ſumimus ſub ſacramento, quodammodo derivatur ab illa manducatione, qua angeli fruuntur Chri-
ſto

ſto in patria. Et ideo dicitur homo manducare panem angelorum, quia primo, & principaliter eſt angelorum, qui eo fruuntur in ſpecie propria; ſecundario autem eſt hominum, qui Chriſtum ſub ſacramento accipiunt.

Ad ſecundum dicendum, quod ad ſocietatem corporis myſtici pertinent quidem & homines, & angeli; ſed homines per fidem, angeli autem per manifeſtam viſionem. Sacramenta autem proportionantur fidei, per quam veritas videtur in ſpeculo, & in ænigmate. Et ideo, proprie loquendo, non angelis, ſed hominibus convenit manducare ſpiritualiter hoc ſacramentum.

Ad tertium dicendum, quod Chriſtus manet in hominibus ſecundum præſentem ſtatum per fidem: ſed in angelis beatis eſt per manifeſtam viſionem. Et ideo non eſt ſimile, ſicut dictum eſt. (*in ſolut. præc.*)

A P P E N D I X.

EX artic. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum ab Auguſtino, & Cypriano: quod Angelis non convenit ſpiritualiter manducare ſacramentum Euchariſtiæ, &, conſequenter, quod hoc ſolius hominis eſt. A B. Aug. quidem, ut cum adaptatione diſcurſiva ponitur *in arg. contr.* Ubi ex ly *Angel. non eſt acced. ad alt. tanquam aliquid inde ſumpturi*, nota per hoc a D. Thoma virtualiter quaſi per locum ab oppoſitis ſignificari: quod in ly *innocentiam ad altare portate*, ſubintelligitur hoc, ſcilicet, tanquam aliquid vos homines inde ſumpturi. Ac ſi aperte hominibus dixiſſet Aug. *Innocentiam ad altare portate*; ut ex altari panem ſacramentalem comedendo, aliquid utilitatis reportetis. Quod vero ſit illud inde reportandum, &, ut inde reportetur, prius, totis cordium ſuſpiriis deſiderandum, jam patuit *q. 79. art. 1. 2. 3. 4. 5. 6.* 8. Ita quod ex illius quæſtionis doctrina dicamus. Innocentiam ad altare portantes inde ſumpturi ſunt, &, ut plenius ſumant, debent ſumme deſiderare, Gratiam, Gloriæ meritum, ſuoque tempore conſecutionem: peccatorum mortalium inculpabiliter oblitorum, cum agnitorum ſuppleta contritione, remiſſionem: venialium etiam omnium, quibus actu exercito non inhæretur (*art. 8.*) condonationem; pœnæ juxta devotionis menſuram relaxationem; a peccatis futuris præſervationem, & niſi mens actualiter diſtrahatur, experimentalem ſa-

poris ſpiritualis dulcedinem. Porro (ut ad textum *arg. contr.* propius revertamur) prudentibus quibuſcumque patet, quod Angelorum non eſt ad altare acced. tanquam aliquid iſtarum ſeptem utilitatum inde ſumpturi. Jam enim beatitudine plena fruuntur, nec proficere ultra poſſunt, 1. *quæſt. 62. art. 8. 9.* A B. Cypriano autem idipſum in principio dictum inſinuatur per hoc: quod in ſerm. de cœna Domini dicit. „ Panem Angelorum ſub ſacramento manducamus in terris, eundem ſine ſacramento manifeſtius edemus in cælis: quando, conſummato „ ſacerdotio noſtro, erit, & permanebit perpetua, „ & ſtabilis, implens, & reficiens nos ſufficientia; „ qua proferet ſe palam, abſque ullis tegumentis, „ omnibus conſpicabilis ſummi præſentia ſacerdotis. Ubi patet, beatum Cyprianum diſcernere *inter* manducare Chriſtum ſub ſacramanto, & *inter* manducare illum ſine ſacramento, & *primum* quidem ſolis hominibus pro ſtatu præſenti attribuit, *ſecundum* vero vult nos habere commune cum Angelis. Unde etiam ſecundum ejuſdem Cypriani placitum, ſententiam ipſius penetrantibus conſtat: quod panis Angelorum non eſt Euchariſtiæ ſacramentum, ſed Chriſtus, qui eſt in ſacramento, non quidem, ut eſt in ſacramento, ſed ut eſt ſacramento, ideſt non eſt ſub tegumentis per fidem, ſed ut eſt ſine tegumentis per ſpeciem, viſus. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina hæc Angelica viciſſim declaretur, &c.

ARTICULUS III. 480

Utrum ſolus homo juſtus poſſit Chriſtum ſacramentaliter manducare.

4. d. 9. a. 2. q. 1. & 2. & a. 3. q. 2. co. fi. & d. 12. q. 1. art. 2. q. 2. corp.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod nullus poſſit manducare Chriſtum ſacramentaliter, niſi homo juſtus. Dicit enim Auguſt. in l. de remedio pœnitentiæ: (*hab. tract. 25. in Joan. cir. med. to. 9.*) *Ut quid paras dentem, & ventrem? crede, & manducaſti, credere enim in eum, hoc eſt panem vivum manducare*: Sed peccator non credit in eum; quia non habet fidem formatam, ad quam pertinet credere in Deum, ut in ſecunda parte habitum eſt. (2. 2. *q. 4. a. 5.*) Ergo peccator non poteſt manducare hoc ſacramentum, quod eſt panis vivus.

2. Præterea. Hoc ſacramentum maxime dicitur eſſe ſacramentum charitatis, ut ſupra dictum eſt: (*qu. præc. art.* 4.) Sed ſicut infideles privantur fide, ita omnes peccatores privantur charitate: Infideles autem non videntur poſſe ſacramentaliter ſumere hoc ſacramentum, cum in forma hujus ſacramenti dicatur, *Myſterium fidei*. Ergo pari ratione neque aliquis peccator poteſt corpus Chriſti ſacramentaliter manducare.

3. Præterea. Peccator magis eſt abominabilis Deo, quam creatura irrationalis. dicitur enim in Pſalm. 48. de homine peccatore: *Homo, cum in honore eſſet, non intellexit; comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*: Sed animal brutum, puta mus, aut canis, non poteſt ſumere hoc ſacramentum, ſicut etiam non poteſt ſumere ſacramentum baptiſmi. Ergo videtur, quod pari ratione neque peccatores hoc ſacramentum manducent.

Sed contra eſt, quod ſuper illud Jo. 6. *Patres veſtri manducaverunt manna in deſerto, & mortui ſunt*, dicit Aug. (*Tract. 26. in Joan. a med. tom.* 9.) *Multi de altari accipiunt, & accipiendo moriuntur. unde dicit Apoſtolus: Judicium ſibi manducat & bibit*: Sed non moriuntur ſumendo niſi peccatores. Ergo peccatores corpus Chriſti ſacramentaliter manducant, & non ſolum juſti.

Reſpondeo dicendum, quod circa hoc quidam antiqui erraverunt, dicentes quod corpus Chriſti nec etiam ſacramentaliter a peccatoribus ſumitur; ſed quam cito labiis peccatoris contingitur, tam cito ſub ſpeciebus ſacramentalibus definit eſſe corpus Chriſti.

Sed hoc eſt erroneum. derogat enim veritati hujus ſacramenti, ad quam pertinet, ſicut ſupra dictum eſt, (*q.* 76. *a.* 6. *ad* 3.) quod manentibus ſpeciebus, corpus Chriſti ſub eis eſſe non deſinat. Species autem manet, quamdiu ſubſtantia panis maneret, ſi ibi adeſſet, ut ſupra dictum eſt. (*qu.* 77. *art.* 5. & 8.) Manifeſtum eſt autem, quod ſubſtantia panis aſſumpta a peccatore non ſtatim eſſe deſinit; ſed manet, quamdiu per calorem naturalem digeratur. unde tamdiu Corpus Chriſti ſub ſpeciebus ſacramentalibus manet a peccatoribus ſumptis. Unde dicendum eſt, quod *peccator ſacramentaliter corpus Chriſti manducare poteſt, & non ſolum juſtus*.

Ad primum ergo dicendum, quod verba illa, & ſimilia ſunt intelligenda de ſpirituali manducatione, quæ peccatoribus non convenit. Et ideo ex

pra-

pravo intellectu horum verborum videtur prædictus error proceſſiſſe; dum neſcierunt diſtinguere inter corporalem, & ſpiritualem manducationem.

Ad ſecundum dicendum, quod etiamſi infidelis ſumat ſpecies ſacramentales, corpus Chriſti ſub ſacramento ſumit. unde manducat Chriſtum ſacramentaliter, ſi ly *ſacramentaliter* determinat verbum ex parte manducati: ſi autem ex parte manducantis, tunc proprie loquendo non manducat ſacramentaliter; quia non utitur eo quod accipit, ut ſacramento, ſed ut ſimplici cibo. Niſi forte infidelis intenderet recipere illud, quod Eccleſia confert, licet non haberet fidem veram circa alios articulos, vel etiam circa hoc ſacramentum.

Ad tertium dicendum, quod etiamſi mus, vel canis hoſtiam conſecratam manducet, ſubſtantia corporis Chriſti non deſinit eſſe ſub ſpeciebus, quamdiu ſpecies illæ manent, hoc eſt quamdiu ſubſtantia panis maneret; ſicut etiam ſi projiceretur in lutum: Nec hoc vergit in detrimentum dignitatis corporis Chriſti, qui voluit a peccatoribus crucifigi abſque diminutione ſuæ dignitatis; præſertim cum mus, aut canis non tangat ipſum corpus Chriſti ſecundum propriam ſpeciem, ſed ſolum ſecundum ſpecies ſacramentales. Quidam autem dixerunt, quod ſtatim cum ſacramentum tangitur a mure, vel cane, deſinit ibi eſſe corpus Chriſti; quod etiam derogat veritati ſacramenti, ſicut ſupra dictum eſt. (*in corp. art.*) Nec tamen dicendum eſt, quod animal brutum ſacramentaliter corpus Chriſti manducet; quia non eſt natum uti eo ut ſacramento. unde non ſacramentaliter, ſed per accidens corpus Chriſti manducat: ſicut manducaret ille, qui ſumeret hoſtiam conſecratam, neſciens eam eſſe conſecratam. Et quia id quod eſt per accidens, non cadit in diviſione alicujus generis, ideo hic modus manducandi corpus Chriſti non ponitur tertius præter ſacramentalem, & ſpiritualem.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim *Boquinorum*, ſeu *Boquinarum*, dicentium: quod in cœna Domini manducatur corpus Chriſti tantum ab his, pro quibus Chriſtus mortuus eſt. Hoc eſt: tantum a fidelibus juſtis. Nam ipſimet *Boquini* ſic ſuum dictum exponendum eſſe docent, per hoc, quod aſſerunt, Chriſtum non eſſe pro omnibus mortuum, ſed tantum pro fidelibus,

bus, & pilis; ut recitavimus, & damnavimus in ?. *de Sal. articulorum n.* 261. & in Veritatibus aureis ſuper totam legem veterem, *Levit.* 4. *concl.* 6. & *cap.* 16. *concl.* 8. Item hæreſim *Petri de Bonageta*, ut refert Directorium Inquiſit. 1. *par. pag.* 33. *in Codice Rom.* 1578. impreſ. dicentis: Si hoſtia conſecrata a juſto, vel peccatore ſumatur, dum ſpecies dentibus teritur, Chriſtus ad cœlum rapitur, & in ventrem hominis non trajicitur. Item aliam ejuſdem, ut refert Direct. ibidem, dicentis: Si hoſtia conſecrata a mure corrodatur, vel a bruto ſumatur, ſpeciebus remanentibus, ſub eis deſinit eſſe corpus Chriſti, & redit ſubſtantia panis. Item ejuſdem aliam, ut refertur ibid. a Directo. dicentis Hoſtia conſecrata in lutum projecta, ſpeciebus remanentibus, ſub eis eſſe deſinit corpus Chriſti, & redit ſubſtantia panis. Articuli enim præſentis ratio directe omnes has, ac ſimiles, efficaciter impugnat, & expugnat. Pro quo & vide Concilia, &c. allegata in *Elucid. q.* 76. *ar.* 6. *ad* 3. & *q.* 77. *art.* 5. 8. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, illas merito] damnari à Papa *Gregorio XI.* ut refert Directorium Inquiſit. ibidem. Item a Concil. *Trid. ſeſſ.* 13. *c.* 8. per ly *ſacramentaliter* dumtaxat id ſumere; ut peccatores. Vide *art.* 1. *app.* Item ab Eccleſia tota per hoc, quod in ſequentia de feſto corporis Chriſti canit. *A ſumente non conciſus, non confractus, non diviſus, integer aſſumitur. Sumit unus, ſumunt mille, tantum iſti, quantum ille: nec ſumptus conſumitur. Sumunt boni, ſumunt mali: ſorte tamen inæquali, vitæ, vel interitus.* Hæc ibi. Ubi nota ly *tantum iſti, quantum ille.* Sive ſcilicet ſint boni, ſive mali. Nam inter bonos, & malos ſumentes Chriſtum totum in hoc ſacramento nullam aliam differentiam ponit, niſi ly *ſorte tamen inæquali, vitæ, vel interitus.* Item a Matth. 26. *Diſcumbebat cum duodecim diſcipulis ſuis*, &c. *Bibite ex hoc omnes: hic eſt ſanguis meus.* Item a Matt. 15. *Et biberunt ex illo omnes.* Nam ex ly *duodecim*, & ly *omnes*, patet intentum: quod ſcilicet etiam mali ſumunt corpus, & ſanguinem Chriſti ſacramentaliter. Inter duodecim enim, quibus dictum eſt ly *bibite ex hoc omnes*, & (a ſimili) *comedite ex hoc omnes*, de quibus quoque dictum eſt ly *biberunt ex illo omnes*, & a ſimili, comederunt ex illo omnes, erat unus peccator peſſimus, ſcilicet Judas Scarioth. Tam enim huic, quam aliis, dans Chriſtus panem, vinumque conſecratum affirmabat pro certo, ſe dare corpus, & ſanguinem ſuum. Aut ergo nullus come-

me-

medit ſacramentaliter Chriſtum, quod eſt evidentiſſimum mendacium blaſphemia ſumma plenum, aut etiam Judas ſacramentaliter ipſum comedit. Quod ſi non Judas, ergo nec aliorum quiſquam. Quoniam, ut diximus, eodem tenore verborum Chriſtus illos communicans omnes alloquitur. Item a 1. Cor. 11. *Qui manducat, & bibit indigne, judicium ſibi manducat, & bibit, non dijudicans corpus Domini*. Si enim talis peccator non manducaret ſacramentaliter corpus Domini, ſed tantum ſpecies, tunc utique (ut penetrantibus ſenſum verborum patet) non dixiſſet Apoſtolus ly *non dijudicans corpus Domini*; ſed dixiſſet: Non dijudicant ſignum corporis Domini. Item a B. Cypriano, in ſerm. de cœna Domin. „ Quandiu cibi illi, qui ad diem feſtum erant parati, a conveſcentibus Apoſtolis ſumebantur, veteris paſchæ agebatur memoria: necdum Judas ad veterem vitam pertinens, diabolo invadente, & occupante animum ejus, egredi cogebatur. Sed, ubi ſacrum cibum mens perfida tetigit, & ſceleratum os panis ſanctificatus intravit: parricidalis animus vim tanti ſacramenti non ſuſtinens, quaſi palea de area, exſufflatus eſt, & præceps cucurrit ad proditionem, & pretium, ad deſperationem, & laqueum. *Hæc ibi*. *Item a D. Aug. ſuper Joan. de ſacram. hoc ſic dicente*; Non enim buccella Dominica venenum fuit Judæ; & tamen accepit, & cum accepit, in eum inimicus intravit: non quia malum accepit, ſed quia bonum male malus accepit, *&c*. Hujus rei ſacramentum alicubi quotidie, alicubi certis intervallis dierum in Dominica menſa præparatur: & de menſa Dominica ſumitur quibuſdam ad vitam, quibuſdam ad exitium „. Hæc ibi. *Tertio* vides, &c.

ARTICULUS IV. 481

Utrum peccator ſumens corpus Chriſti ſacramentaliter peccet.

Inf. a. 7. & 8. cor. Et 4. d. 9. a. 3. q. 1. & 2. Et 1. Cor. 11. l. 7.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod peccator ſumens corpus Chriſti ſacramentaliter non peccet. Non enim eſt majoris dignitatis Chriſtus ſub ſpecie ſacramenti, quam ſub ſpecie propria: Sed peccatores tangentes corpus Chriſti ſub ſpe-

ſpecie propria non peccabant ; quin etiam veniam peccatorum conſequebantur , ſicut legitur Lucæ 7. de muliere peccatrice : & Matt. 14. dicitur : *Quicunque tetigerunt fimbriam veſtimenti ejus, ſalvi facti ſunt*. Ergo non peccant, ſed magis ſalutem conſequuntur, ſacramentum corporis Chriſti ſumendo.

2. Præterea. Hoc ſacramentum, ſicut & alia, eſt quædam ſpiritualis medicina : Sed medicina datur infirmis ad ſalutem, ſecundum illud Matth. 9. *Non eſt opus valentibus medicus, ſed male habentibus*. Infirmi autem, vel male habentes ſpiritualiter ſunt peccatores. Ergo hoc ſacramentum abſque culpa ſumere poſſunt.

3. Præterea. Hoc ſacramentum, cum in ſe Chriſtum contineat, eſt de maximis bonis : Maxima autem bona, ſecundum Aug. in lib. 2. de libero arbitr. (*c.* 19. *to.* 1.) ſunt quibus nullus male poteſt uti. Nullus autem peccat, niſi per abuſum alicujus rei. Ergo nullus peccator ſumens hoc ſacramentum peccat.

4. Præterea. Sicut hoc ſacramentum ſentitur guſtu, & tactu, ita & viſu. Si ergo peccator ex eo quod ſumit hoc ſacramentum, peccet, videtur etiam quod peccaret videndo : quod patet eſſe falſum : cum Eccleſia omnibus hoc ſacramentum videndum, & adorandum proponat. Ergo peccator non peccat, ex hoc quod manducat hoc ſacramentum.

5. Præterea. Contingit quandoque, quod aliquis peccator non habet conſcientiam ſui peccati : nec tamen talis peccare videtur corpus Chriſti ſumendo ; quia ſecundum hoc omnes peccarent, qui ſumunt, quaſi periculo ſe exponentes. cum Apoſt. dicat 1. Corinth. 4. *Nihil mihi conſcius ſum : ſed non in hoc juſtificatus ſum*. Non ergo videtur, quod peccatori credat in culpam, ſi hoc ſacramentum ſumat.

Sed Contra eſt, quod Apoſtolus dicit 1. Corinth. 11. *Qui manducat, & bibit indigne, judicium ſibi manducat, & bibit* ; ideſt *condemnationem*. Dicit autem Glo. (*Petri Lomb.*) ibidem, quod *indigne manducat, & bibit, qui in crimine eſt, vel irreverenter tractat*. Ergo qui eſt in peccato mortali, ſi hoc ſacramentum accipiat, damnationem acquirit, mortaliter peccans.

Reſpondeo dicendum, quod in hoc ſacramento, ſicut in aliis, id quod eſt ſacramentum, eſt ſignum ejus, quod eſt res ſacramenti. Duplex autem eſt res hujus ſacramenti, ſicut ſupra dictum eſt : (q. 73.

73. a. 6.) *Una* quidem, quæ eſt ſignificata, & contenta, ſcilicet ipſe Chriſtus: *Alia* autem eſt ſignificata, & non contenta, ſcilicet corpus Chriſti myſticum, quod eſt ſocietas Sanctorum.

Quicumque ergo hoc ſacramentum ſumit, ex hoc ipſo ſignificat ſe eſſe Chriſto unitum, & membris ejus incorporatum: quod quidem fit per fidem formatam, quam nullus habet cum peccato mortali. Et ideo manifeſtum eſt, quod *quicumque cum peccato mortali hoc ſacramentum ſumit, falſitatem in hoc ſacramento committit: & ideo incurrit ſacrilegium, tanquam ſacramenti violator: & propter hoc mortaliter peccat.*

Ad primum ergo dicendum, quod Chriſtus in propria ſpecie apparens non exhibebat ſe tangendum hominibus in ſignum ſpiritualis unionis ad ipſum, ſicut exhibetur ſumendus in hoc ſacramento. Et ideo peccatores eum in propria ſpecie tangentes non incurrebant crimen falſitatis circa divina, ſicut peccatores ſumentes hoc ſacramentum. Et præterea Chriſtus adhuc gerebat ſimilitudinem carnis peccati: & ideo convenienter ſe peccatoribus tangendum exhibebat: Sed remota ſimilitudine carnis peccati per gloriam reſurrectionis, ſe tangi prohibuit a muliere, quæ defectum fidei circa ipſum patiebatur; ſecundum illud Joan. 20. *Noli me tangere: nondum enim aſcendi ad Patrem meum*, ſcilicet *in corde tuo*, ut Auguſt. exponit. (*Tract.* 121. *in Joan. circ. med. tom. 9.*) Et ideo peccatores, qui defectum fidei formatæ patiuntur circa Chriſtum, repelluntur a contactu hujus ſacramenti.

Ad ſecundum dicendum, quod non quælibet medicina competit ſecundum quemlibet ſtatum infirmitatis. Nam medicina, quæ datur jam liberatis a febre ad confirmationem, noceret, ſi daretur adhuc febricitantibus: Ita etiam Baptiſmus, & Pœnitentia ſunt quaſi medicinæ purgativæ, quæ dantur ad tollendam febrem peccati. Hoc autem ſacramentum eſt medicina confortativa, quæ non debet dari niſi liberatis a peccato.

Ad tertium dicendum, quod maxima bona intelligit Auguſtinus virtutes animæ, quibus nullus male utitur, quaſi principiis mali uſus: Utitur tamen eis aliquis male, quaſi objectis mali uſus; ut patet in his qui de virtutibus ſuperbiunt: Ita & hoc ſacramentum, quantum eſt ex ſe, non eſt principium mali uſus, ſed objectum. Unde Aug. dicit: (*Tract.* 62. *in Joan. cir. princ. to. 9.*) *Multi indigne accipiunt corpus Chriſti: per quod docemur, quam cavendum*

ſit male accipere bonum . ecce enim per bonum factum eſt malum, dum male accipitur bonum : ſicut e contra Apoſtolo per malum factum eſt bonum , cum bene accepit malum , ſcilicet cum ſtimulum Satanæ patienter portavit.

Ad quartum dicendum, quod per viſum non accipitur ipſum corpus Chriſti, ſed ſolum ſacramentum ejus: quia ſc. non pertingit viſus ad ſubſtantiam corporis Chriſti , ſed ſolum ad ſpecies ſacramentales , ut ſupra dictum eſt: (*q.76. a.7.*) Sed ille qui manducat , non ſolum ſumit ſpecies ſacramentales, ſed etiam ipſum Chriſtum, qui eſt ſub eis . Et ideo a viſione corporis Chriſti nullus prohibetur , qui ſit ſacramentum Chriſti conſecutus , ſcilic. baptiſmum . Non baptizati autem non ſunt admittendi etiam ad inſpectionem hujus ſacramenti , ut patet per Dionyſ. in lib. Eccl. Hierarch. (*c. 7. ante med.*) Sed ad manducationem non ſunt admittendi , niſi ſoli illi qui non ſolum ſacramentaliter , ſed etiam realiter ſunt Chriſto conjuncti.

Ad quintum dicendum , quod hoc quod non habet aliquis conſcientiam ſui peccati , poteſt contingere *dupliciter*. *Uno modo* per culpam ſuam : vel quia per ignorantiam juris , quæ non excuſat, reputat non eſſe peccatum, quod eſt peccatum ; puta ſi aliquis fornicator reputaret ſimplicem fornicationem non eſſe peccatum mortale : vel quia negligens eſt in examinatione ſuiipſius , contra id quod Apoſt. dicit 1. Cor. 11. *Probet autem ſeipſum homo , & ſic de pane illo edat , & de calice bibat* ; Et ſic nihilominus peccat peccator ſumens corpus Chriſti, licet non habeat conſcientiam peccati ; quia ipſa ignorantia eſt ei peccatum. *Alio modo* poteſt contingere ſine culpa ipſius : puta cum doluit de peccato, ſed non eſt ſufficienter contritus: Et in tali caſu non peccat ſumendo corpus Chriſti : quia homo per certitudinem ſcire non poteſt , utrum ſit vere contritus . ſufficit enim , ſi in ſe ſigna contritionis inveniat ; puta ſi doleat de præteritis, & proponat cavere de futuris. Si vero ignorat , hoc quod fecit , eſſe actum peccati, propter ignorantiam facti , quæ excuſat , puta ſi acceſſit ad non ſuam , quam credebat eſſe ſuam , non eſt ex hoc dicendus peccator. Similiter etiam ſi totaliter eſt peccatum oblitus, ſufficit ad ejus deletionem generalis contritio, ut infra dicetur. (*in ſuppl. qu. 2. art. 3. ad 2.*) unde jam non eſt dicendus peccator.

Ex articulo habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe a ſcripturis, Cypriano, Auguſtino, & Concilio inſinuatum: quod exiſtens in peccato mortali, ſi Euchariſtiam ſumat, peccat mortaliter. A ſanctis quidem Auguſtino, & Cypriano, per illa, quæ dicunt, ſecundum quod recitatum de eis fuit *a.* 3. *append.* A ſcripturis vero per hoc, quod dicitur 1. *Corinth.* 11. ut cum gloſ. ponitur *in arg. contr.* Ubi in Apoſtolo expone ly *judicium*, ideſt damnationem. Ad ſic enim exponendum urget conſuetudo ſcripturarum in ſimili materia loquentium: ut Joan. 5. *Procedent, qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ, qui vero mala egerunt, in reſurrectionem judicii*, ideſt, damnationis. Unde pro ly *judicii*, Mat. 25. ponitur ly *ſupplicium æternum*, & Daniel. 12. ponitur ly *opprobrium*, ut vident ſemper. Item inſinuatur idipſum per hoc, quod de his, quæ minoris admodum dignitatis ſunt, quam Euchariſtia, dicitur Levit. 22. *Omnis homo de ſtirpe veſtra, in quo eſt immunditia, qui acceſſerit ad ea, quæ conſecrata ſunt, peribit coram Domino. Mundatus veſcetur de ſanctificatis: quia cibus illius eſt.* Unde tu ad propoſitum argue a fortiori. Vide pro meliori captu Veritates aureas ſuper legem veterem, *Levit.* 22. *concluſ.* 2. Item etiam per hoc, quod dicitur Levitic. 7. *Anima polluta, quæ ederit de carnibus hoſtiæ pacificorum, quæ oblata eſt Domino, peribit de populis ſuis.* Ubi pro meliori captu vide eaſdem Veritates aureas *ca.* 7. *concl.* 4. A Concilio autem *Trident.* per illud, quod dicit ſeſſ. 13. cap. 7. „ Si non decet ad ſacras ullas functiones quempiam „ accedere, niſi ſancte, Certe, quo magis ſanctitas, „ & divinitas cœleſtis hujus ſacramenti vero Chriſtiano comperta eſt, eo diligentius cavere ille debet, ne abſque magna reverentia, & ſanctitate „ ad id percipiendum accedat. Quare communicare „ volenti revocandum eſt in memoriam Apoſtoli „ præceptum; Probet ſeipſum homo. Eccleſiaſtica „ autem conſuetudo declarat, eam probationem neceſſariam eſſe: ut nullus ſibi conſcius peccati mortalis: quantumvis ſibi contritus videatur, abſque „ præmiſſa ſacramentali confeſſione ad ſacram Euchariſtiam accedat. Quod a Chriſtianis omnibus, „ etiam ab iis ſacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc ſancta ſynodus perpetuo „ ſervandum eſſe decrevit, modo non deſit illis co-

„ pia

„ pia confeſſoris. Quod ſi, neceſſitate urgente, ſacerdos abſque prævia confeſſione celebraverit: „ quamprimum confiteatur. *Et canon.* 11. Ne tantum ſacramentum indigne, atque ideo in mortem, & condemnationem ſumatur, ſtatuit, atque „ declarat ipſa ſancta ſynodus, illis, quos conſcientia peccati mortalis gravat, quantumcumque etiam ſe contritos exiſtiment, habita copia confeſſoris, neceſſario præmittendam eſſe confeſſionem ſacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter aſſerere, ſeu etiam publice diſputando defendere, præſumpſerit, „ eo ipſo excommunicatus exiſtat „. Hæc ibi. *Secundo* conſequenter ex prædictis aperte vides: merito damnari errorem *Thomæ de Vio Cajetani* dicentis, ut patet in ſua ſummula de caſibus conſcientiæ tit. *communio*, quod contritus, licet non confeſſus, etiam habita copia confeſſoris de peccato mortali, non peccat mortaliter, quamvis peccet graviter, ſi ſumat Euchariſtiam. Item errorem peſtilentiſſimum, ſapientem hæreſim *Lutheri*, ut patet in Bulla Papæ *Leonis X.* contra errores ejus, ubi & iſte damnatur, dicentis. Magnus error eſt eorum, qui accedunt ad hoc ſacramentum huic innixi: quod ſint ſibi conſcii alicujus peccati mortalis, quod præmiſerint orationes ſuas, & præparatoria, omnes hi judicium ſibi manducant, & bibunt: ſed confidant, & credant, ſe gratiam ibi conſecuturos. Hæc ſola fides facit eos puros, & dignos. Contra iſtum adhuc audi idem Concilium *Trid.* ſeſſ. 13. can. 11. *Si quis dixerit, ſolam fidem eſſe ſufficientem præparationem ad ſumendum ſanctiſſimæ Euchariſtiæ ſacramentum, anathema ſit*. Hæc ibi. Sed & contra illius radicem malam, ſcilicet inanem fiduciam, dicit ſeſſ. 6. c. 9. „ Nemini fiduciam, & certitudinem remiſſionis peccatorum ſuorum jactanti, & in ea ſola quieſcenti, peccata dimitti, vel dimiſſa eſſe, dicendum eſt. Sed neque illud aſſerendum eſt: oportere eos, qui vere juſtificati ſunt, abſque ulla omnino dubitatione apud ſemetipſos ſtatuere, ſe eſſe „ juſtificatos, neminemque a peccatis abſolvi, ac juſtificari, niſi eum, qui certo credit, ſe abſolutum, & juſtificatum eſſe: atque hac ſola fide abſolutionem, & juſtificationem perfici. Quaſi qui „ hoc non credit, de Dei promiſſis, deque mortis, „ & reſurrectionis Chriſti efficacia dubitet. Nam, „ ſicut nemo pius de Dei miſericordia, de Chriſti „ merito, deque ſacramentorum virtute, & efficacia „ dubitare debet: ſic quilibet, dum ſeipſum, ſuam-

„ que propriam infirmitatem, & indiſpoſitionem re-
„ ſpicit, de ſua gratia formidare, & timere poteſt „.
Hæc ibi. Ulterius: qualis, quantaque hic debeat eſſe præparatio: vide *art.* 10. *not. poſt concl. primam*, & *in concluſ.* 2. *Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS V. 482

Utrum accedere ad hoc Sacramentum cum conſcientia peccati ſit graviſſimum omnium peccatorum.

4. *d.* 9. *a.* 3. *q.* 3. *Et* 1. *Cor.* 11. *le.* 5.

AD Quintum ſic proceditur. Videtur, quod accedere ad hoc Sacramentum cum conſcientia peccati ſit graviſſimum omnium peccatorum. Dicit enim Apoſtolus 1. ad Cor 11. *Quicumque manducaverit panem, & biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis, & ſanguinis Domini:* Glo. (*interl. implic.*) ibid.: *hoc eſt ac ſi Chriſtum occiderit, punietur:* Sed peccatum Chriſtum occidentium videtur fuiſſe graviſſimum. Ergo & hoc peccatum, quo aliquis cum conſcientia peccati ad menſam Chriſti accedit, videtur eſſe graviſſimum.

2. Præterea. Hieron. dicit in quadam Epiſtola: (*hab. quoad partem in epiſt. ad Ocean. de vita cleric. inter eius op. aſcititia*) *Quid tibi cum fœminis, qui ad altare cum Deo fabularis? dic Sacerdos, dic Clerice, qualiter eiſdem labiis Filium Dei oſcularis, quibus oſculatus es labia meretricis: cum Juda, oſculo Filium hominis tradis;* Et ſic videtur fornicator ad menſam Chriſti accedens peccare; ſicut Judas peccavit, cujus peccatum fuit graviſſimum: Sed multa alia peccata ſunt graviora, quam peccatum fornicationis, & præcipue peccatum infidelitatis. Ergo cujuslibet peccatoris ad menſam Chriſti accedentis peccatum eſt graviſſimum.

3. Præterea. Magis eſt abominabilis Deo immunditia ſpiritualis, quam corporalis: Sed ſi quis projiceret corpus Chriſti in lutum, vel ſterquilinium, graviſſimum reputaretur ejus peccatum. Ergo gravius peccat, ſi ipſum ſumat cum peccato, quod eſt immunditia ſpiritualis. Ergo hoc peccatum eſt graviſſimum.

Sed Contra eſt, quod ſuper illud Joan. 15. *Si non veniſſem, & locutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent*, dicit Aug. (*Tract.* 89. *in Joan. a princ.*

to.

to. 9.) hoc intelligendum eſſe de peccato infidelitatis, quo tenentur cuncta peccata: Et ita videtur hoc peccatum non eſſe graviſſimum, ſed magis peccatum infidelitatis.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut in ſecunda parte dictum eſt, (*1. 2. q. 73. a. 6. & 2. 2. q. 73. a. 3.*) *dupliciter* aliquod peccatum poteſt dici gravius alio: *uno modo* per ſe: *alio modo* per accidens. Per ſe quidem ſecundum rationem ſuæ ſpeciei, quæ attenditur ex parte objecti. Et ſecundum hoc, quanto id contra quod peccatur, eſt majus, tanto peccatum eſt gravius. Et quia divinitas Chriſti eſt major humanitate ipſius, & ipſa humanitas eſt potior, quam ſacramenta humanitatis, inde eſt quod graviſſima peccata ſunt, quæ committuntur in ipſam divinitatem; ſicut eſt peccatum infidelitatis, & blaſphemiæ. *Secundario* autem ſunt gravia peccata, quæ committuntur in humanitatem Chriſti. Unde & Matth. 12. dicitur: *Qui dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit verbum contra Spiritum ſanctum non remittetur ei neque in hoc ſæculo, neque in futuro*. *Tertio* autem loco ſunt peccata, quæ committuntur contra ſacramenta, quæ pertinent ad humanitatem Chriſti, & poſt hæc ſunt alia peccata contra puras creaturas.

Per accidens autem unum peccatum eſt gravius alio ex parte peccantis: puta peccatum, quod eſt ex ignorantia, vel infirmitate, eſt levius peccato, quod eſt ex contemptu, vel ex certa ſcientia: & eadem ratio eſt de aliis circumſtantiis. *Et ſecundum hoc iſtud peccatum in quibuſdam poteſt eſſe gravius:* ſicut in his qui ex actuali contemptu, cum conſcientia peccati ad hoc ſacramentum accedunt: *in quibuſdam vero minus grave*: puta in his qui ex quodam timore, ne deprehendantur in peccato, cum conſcientia peccati ad hoc ſacramentum accedunt.

Sic ergo patet, quod *hoc peccatum eſt multis aliis gravius ſecundum ſuam ſpeciem: non tamen eſt omnium graviſſimum*.

Ad primum ergo dicendum, quod peccatum indigne ſumentium hoc ſacramentum camparatur peccato occidentium Chriſtum, ſecundum ſimilitudinem; quia utrumque committitur contra corpus Chriſti: non tamen ſecundum criminis quantitatem. Peccatum enim occidentium Chriſtum fuit multo gravius: *Primo* quidem, quia illud peccatum fuit contra corpus Chriſti in ſpecie propria: hoc autem peccatum eſt contra corpus Chriſti in ſpecie ſacramenti: *Secundo* quia illud peccatum

proceſſit ex intentione nocendi Chriſto, non autem hoc peccatum.

Ad ſecundum dicendum, quod fornicator accipiens corpus Chriſti comparatur Judæ Chriſtum oſculanti, quantum ad ſimilitudinem criminis; quia uterque ex ſigno charitatis Chriſtum oſtendit: non tamen quantum ad criminis quantitatem, ſicut etiam prius dictum eſt. (*in ſolut. præc.*) Hæc tamen criminis ſimilitudo non minus competit aliis peccatoribus, quam fornicatoribus: Nam & per alia peccata mortalia agitur contra charitatem Chriſti, cujus ſignum eſt hoc ſacramentum; & tanto magis, quanto peccata ſunt graviora. Secundum quid tamen peccatum fornicationis magis reddit hominem ineptum ad perceptionem hujus ſacramenti; inquantum ſcilicet per hoc peccatum ſpiritus maxime carni ſubjicitur; & ita impeditur fervor dilectionis, qui requiritur in hoc ſacramento. Plus tamen ponderat impedimentum ipſius charitatis, quam fervoris ejus. Unde & peccatum infidelitatis, quod funditus ſeparat hominem ab Eccleſiæ unitate, ſimpliciter loquendo, maxime hominem ineptum reddit ad ſuſceptionem hujus ſacramenti, quod eſt ſacramentum eccleſiaſticæ unitatis, ut ſupra dictum eſt. (*q.* 73. *a.* 4.) Unde & gravius peccat infidelis accipiens hoc ſacramentum, quam fidelis peccator; & magis contemnit Chriſtum, ſecundum quod eſt ſub hoc ſacramento, præſertim ſi non credat, Chriſtum vere ſub hoc ſacramento eſſe: quia, quantum eſt in ſe, diminuit ſanctitatem hujus ſacramenti, & virtutem Chriſti operantis in hoc ſacramento quod eſt contemnere ipſum ſacramentum in ſeipſo. Fidelis autem, qui cum conſcientia peccati ſumit, contemnit hoc ſacramentum, non in ſeipſo, ſed quantum ad uſum, indigne accipiens. Unde & Apoſtolus 1. Cor. 11. aſſignans rationem hujus peccati, dicit: *Non dijudicans corpus Domini*, ideſt non diſcernens ipſum ab aliis cibis: quod maxime facit ille, qui non credit Chriſtum eſſe ſub hoc ſacramento.

Ad tertium dicendum, quod ille qui projiceret hoc ſacramentum in lutum, multo gravius peccaret, quam ille qui cum conſcientia peccati mortalis ad hoc ſacramentum accedit. *Primo* quidem, quia ille hoc faceret ex intentione injuriam faciendi huic ſacramento; quod non intendit peccator indigne corpus Chriſti accipiens. *Secundo*, quia homo peccator eſt capax gratiæ: unde etiam magis eſt aptus ad ſuſcipiendum hoc ſacramentum, quam quæ-

cumque alia irrationalis creatura. Unde maxime inordinate uteretur hoc ſacramento, qui projiceret ipſum canibus ad manducandum, vel qui projiceret in lutum ad conculcandum.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & Gloſſa, & Papa: quod accedere ad ſumendam Euchariſtiam cum conſcientia peccati mortalis eſt, & non eſt, graviſſimum omnium peccatorum. A ſcripturis quidem, quod non ſit, per hoc, quod dicitur Joan. 15. *ſi non veniſſem*, &c. ut *in arg. contr.* Ubi ſuper ly *peccatum*, dicit S. Aug. Magnum quoddam peccatum ſub generali nomine vult intelligi. Hoc enim eſt peccatum infidelitatis: quo tenentur cuncta peccata. Quod ſane Aug. dictum colligitur ex contextu Euangelico ad literam planam, Joan. 8. *Ego vado, & quæretis me, & in peccato veſtro moriemini. Si enim non credideritis, quia ego ſum; moriemini in peccato veſtro*: Ecce unum peccatum infidelitatis vocat & peccatum, & peccata, denotans per hoc omnia in infidelitate, tanquam in quodam iniquitatum vinculo, contineri. Sed & hoc ipſum denotavit per hoc, quod de Spiritu ſancto Chriſtus dixit Joan. 16. *Arguet mundum de peccato*, &c. De peccato quidem, *quia non crediderunt in me*; Utique Spiritus ſanctus per diſcipulos illos mundum arguiturus erat de omnibus peccatis, ut experientia docuit, utique & Chriſtus hoc ſciebat: & tamen in ſingulari dicit ly *de peccato*. Cum igitur per ſcripturas peccatum infidelitatis ſit gravius cæteris: patet per eas intentum, ſc. quod accedere, &c. non eſt graviſſimum. A Gloſ. etiam inſinuatur, quod non ſit, per hoc, quod ſuper illud Iſa. 18. *Ad populum terribilem*, &c. dicit. *Omne peccatum blaſphemiæ comparatum levius eſt*. A Papa autem *Urbano*, quod ſit, inſinuatur per hoc; quod ipſe ponit, Euchariſtiæ ſacramentum eſſe quid digniſſimum. Nam, ut patet *in lib. Clement. de reliq. & vener. ſanct. cap. 1.* de eo loquens dicit ly *præcelſum*, ly *ſtupendum*, ly *ſacratiſſimum*, ly *excellentiſſimum*, *adorandum*, *colendum*, ly *præcipuis glorificandum*, *magnificandum*, *exaltandum laudibus*, *atque præconiis*, ly *nobiliſſimum*, ly *ſummum*, ly *ſuper omnia pretioſum ſacramentum*. Patet vero ſupra in probatione concluſionis *primæ*:

quod, quanto dignius eſt objectum, in quod peccatur, tanto peccatum eſt gravius. Diſcurre tu. *Secundo* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS VI. 483

Utrum Sacerdos debeat denegare corpus Chriſti peccatori petenti.

Inf. qu. 81. art. 2. cor. & ad 2. Et 4. diſt. 9. art. 5. qu. 1. per to. & qu. 2. cor. Et quol. 5. art. 12.

AD Sextum ſic proceditur. Videtur, quod Sacerdos debeat denegare corpus Chriſti peccatori petenti. Non enim eſt faciendum contra Chriſti præceptum propter vitandum ſcandalum, vel infamiam alicujus: Sed Dominus præcepit Matth. 7. *Nolite ſanctum dare canibus*. Maxime autem datur ſanctum canibus, cum hoc ſacramentum peccatoribus exhibetur. Ergo neque propter vitandum ſcandalum, neque propter vitandam infamiam alicujus, debet hoc ſacramentum peccatori petenti dari.

2. Præterea. De duobus malis minus malum eſt eligendum: Sed minus malum eſſe videtur, ſi peccator infametur, vel etiam ſi ei hoſtia non conſecrata detur, quam ſi ſumens corpus Chriſti mortaliter peccet. Videtur ergo hoc potius eſſe eligendum, quod vel infametur peccator petens corpus Chriſti, vel etiam quod detur ei hoſtia non conſecrata.

3. Præterea. Corpus Chriſti interdum datur ſuſpectis de crimine ad criminis manifeſtationem. Legitur enim in Decr. 2. quæſt. 5. (*c.* 23.) „ Sæpe contingit, ut in monaſteriis monachorum furta perpetrentur. idcirco ſtatuimus, ut quando ipſi fratres de talibus expurgare ſe debent, Miſſa ab Abbate celebretur, vel ab aliquo, cui Abbas præceperit, præſentibus fratribus; & ſic expleta Miſſa, omnes communicent in hæc verba: Corpus Chriſti ſit mihi hodie ad probationem. *Et infra*: (*c.* 26.) Si Epiſcopo, aut Presbytero aliquod maleficium fuerit imputatum, pro ſingulis Miſſam celebrare debet, & communicare, & de ſingulis ſibi imputatis innocentem ſe oſtendere: Sed peccatores occultos non oportet manifeſtari: quia ſi frontem verecundiæ abjecerint, liberius peccabunt,

ut

ut Auguſt. dicit in lib. de Verbis Domini. (*ſerm. 16. to. 10.*) Ergo peccatoribus occultis non eſt corpus Chriſti dandum, etiamſi petant.

Sed Contra eſt, quod ſuper illud Pſal. 21. *Manducaverunt, & adoraverunt omnes pingues terræ*, dicit Auguſtinus (*hab. in gloſ. ordin. & c. 67. de conſecrat. diſt. 2.*) *Non prohibebat diſpenſator pingues terræ, ideſt peccatores in menſa Domini manducare.*

Reſpondeo dicendum, quod circa peccatores diſtinguendum eſt. *Quidam* enim ſunt occulti, *quidam* vero manifeſti, ſc. per evidentiam facti, ſicut publici uſurarii, aut publici raptores; vel etiam per aliquod judicium eccleſiaſticum, vel ſæculare. *Manifeſtis ergo peccatoribus non debet etiam petentibus ſacra Communio dari.* Unde Cyprianus ſcribit ad quendam: (*epiſt. 10. l. 1.*) „ Pro dilectione tua „ conſulendum me exiſtimaſti, quid mihi videatur „ de hiſtrionibus, & mago illo, qui apud vos con„ ſtitutus adhuc in artis ſuæ dedecore perſeverat, „ an talibus ſacra Communio cum cæteris Chriſtia„ nis debeat dari: Puto nec majeſtati divinæ, nec „ Euangelicæ diſciplinæ congruere, ut pudor, & ho„ nor Eccleſiæ tam turpi, & infami contagione fœ„ detur.

Si vero non ſunt manifeſti peccatores, ſed occulti, non poteſt eis petentibus ſacra Communio denegari. Cum enim quilibet Chriſtianus, ex hoc ipſo quod eſt baptizatus, ſit admiſſus ad Dominicam menſam, non poteſt ei jus ſuum tolli, niſi pro aliqua cauſa manifeſta. Unde ſuper illud 1. Cor. 5. *Si is, qui frater nominatur inter vos*, &c. dicit Gloſ. Aug. (*hom. ult. inter 50. inter med. & fin. tom. 10.*) *Nos a Communione quemquam prohibere non poſſumus, niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo judicio eccleſiaſtico, vel ſæculari nominatum, atque convictum.* Poteſt tamen Sacerdos, qui eſt conſcius criminis, occulte monere peccatorem occultum, vel etiam in publico generaliter omnes, ne ad menſam Domini accedant, antequam de peccatis pœniteant, & Eccleſiæ reconcilientur. nam poſt pœnitentiam, & reconciliationem etiam publicis peccatoribus non eſt Communio deneganda, præcipue in articulo mortis. Unde in Concilio Carthaginenſi (*ſc. 3. can. 35. to. 2.*) legitur: *Scenicis, atque hiſtrionibus, cæteriſque hujuſmodi perſonis, vel apoſtatis converſis ad Deum reconciliatio non negetur.*

Ad primum ergo dicendum, quod ſancta prohibentur dari canibus, ideſt peccatoribus manifeſtis:

ſed occulta non poſſunt publice puniri, ſed ſunt divino judicio reſervanda.

Ad ſecundum dicendum, quod licet pejus ſit peccatori occulto peccare mortaliter, ſumendo corpus Chriſti, quam infamari: tamen ſacerdoti miniſtranti corpus Chriſti pejus eſt peccare mortaliter infamando injuſte peccatorem occultum, quam quod ille mortaliter peccet: quia nullus debet peccatum mortale committere, ut alium liberet a peccato. Unde Auguſt. dicit in lib. QQ. ſuper Gen. (*q*. 42. *tom*. 4.) *Periculoſiſſime admittitur hæc compenſatio, ut nos faciamus aliquid mali, ne alius gravius malum faciat*. Peccator tamen occultus potius deberet eligere infamari, quam indigne ad menſam Domini accedere. Hoſtia tamen non conſecrata nullo modo debet dari loco conſecratæ: quia ſacerdos hoc faciens, quantum in ſe eſt, facit idololatrare illos, qui credunt eſſe hoſtiam conſecratam, ſive alios præſentes, ſive etiam ipſum ſumentem; quia, ut Aug. dicit, (*in Pſal*. 98. *cir. med. to*. 8.) *nemo carnem Chriſti manducet, niſi prius adoret*. Unde extra, de celebratione miſſarum, (cap. *de homine*) dicitur: *Licet is, qui pro ſui criminis conſcientia reputat ſe indignum, peccet graviter, ſi ſe ingerat irreverenter ad illud; gravius tamen videtur offendere, qui fraudulenter illud præſumpſerit ſimulare*.

Ad tertium dicendum, quod Decreta illa ſunt abrogata per contraria documenta Romanorum Pontificum. Dicit enim Stephanus Papa: (*cit. ab Alex. III. in epiſt*. 19. *ad fi. to*. 10. *Concil.*) „ Ferri candentis, vel aquæ ferventis examinatione confeſſionem „ extorqueri a quolibet, ſacri Canones non concedunt. ſpontanea enim confeſſione, vel teſtium approbatione, publica delicta commiſſa ſunt regimini „ noſtro judicare: occulta vero, & incognita illi ſunt „ relinquenda, qui ſolus novit corda filiorum hominum. „ Et idem habetur extra, de purgationibus, (c. *Ex tuarum*.) In omnibus enim talibus eſſe videtur Dei tentatio. unde ſine peccato fieri non poſſunt. & gravius videretur, ſi in hoc ſacramento, quod eſt inſtitutum ad remedium ſalutis, aliquis incurreret judicium mortis. Unde nullo modo corpus Chriſti debet dari alicui ſuſpecto de crimine, quaſi ad examinationem.

AP-

APPENDIX.

EX art. habes *primo* : quomodo per rationem & oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis : quod ſacerdos debet, & non debet denegare ſacramentum Euchariſtiæ peccatori poſtulanti. Inſinuatur autem, quod debeat, per hoc, quod dicitur Matth. 24. *Quis putas eſt fidelis ſervus, & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, ut det illis cibum in tempore?* Quod pro tanto hic adductum ſit : pro quanto ibi monſtratur, quod ſervi fidelis, & prudentis eſt bene diſpenſare cibaria familiæ domini ſui. Per quod (ut patet) a fortiori monſtratur : quod, ſi fidelem prudentiam (ad differentiam infidelis prudentiam illius villici, *Luc.* 16.) in cibo materiali diſpenſando bonum eſt, & a Chriſto Domino laudabile, utpote ab ipſo ſic intentum, ſc. quod fideliter, & prudenter diſpenſetur; multo magis utique cibum hunc ſupercœleſtem, ideſt, Euchariſtiam, bonum erit ſecundum fidelem prudentiam diſpenſare, & a Chriſto Domino commendabile, utpote ab ipſo ſic intentum, ſc. quod fideliter, prudenterque diſpenſetur, & contra. Hoc eſt, ſi diſpenſare cibum illum materialem abſque fideli prudentia eſt malum, & a Chriſto illaudabile : multo utique magis (ſecundum Euangelium illud) erit & malum, & a Chriſto vituperabile, cibum ipſum ſupercœleſtem diſpenſare ſine prudentia fideli. Conſtat autem, quod ad ſapientem proprie pertinet inſpicere illud Catonis : *Cui des videto*, ſeu illud Eccleſ. 12. *Si benefeceris, ſcito, cui feceris*, & conſequenter ſervare illud ejuſdem Eccleſ. cap. eo. *Da bono, & non receperis peccatorem*. Scriptura igitur per ly *Quis putas eſt fidelis, & prudens*, &c. Si applicetur (ut decet) propoſito iſti, voluit dicere : Cibum Euchariſtiæ da juſto, non autem peccatori; alioquin tu ſacerdos judicaberis imprudens, ac infidelis miniſter. Inſinuatur vero, quod denegare non debeat, per hoc, quod dicitur Pſal. 21. *Manducaverunt*, &c. ut cum B. Auguſt. expoſitione ponitur *in arg. cont.* Item per factum Chriſti narratum *Matth.* 26. Ibi enim patet, quod ipſe peccatorem peſſimum Judam Scarioth ſimul cum cæteris exiſtentem (id, quod, ut diximus, eſt quædam petitio) communicavit, *q.* 80. *ar.* 2. *corp.* & *ad* 2. Noluit autem per denegationem Euchariſtiæ eum infamare, aut ei hoſtiam non conſecratam porrigere : ſed omnibus dans æqualiter dixit. *Hoc eſt corpus meum*, & : *Hic eſt*

ſanguis meus. Verum quidem eſt : quod ipſe Chriſtus monuit prius occulte peccatorem occultum inter ſe, & ipſum ſolum: ideſt, in corde ejus (nemine aliorum ſc. intelligente, cui diceret) per hoc, quod antea inquit; *Væ homini illi per quem filius hominis tradetur*: *Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille*. Ac ſi ergo facto ſuo dixerit Chriſtus; Peccatori occulto, qui ſc. ſacerdoti ſolum pro tali notus eſt, Euchariſtiam petenti, non debet ſacerdos negare communionem ſacram: prius tamen monitione occulta, vel generali, ad ipſum caute præmiſſa. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis, doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS VII. 484

Utrum nocturna pollutio aliquem impediat a ſumptione hujus Sacramenti.

2. 2. q. 154. a. 5. Et 4. d. 9. a. 4. q. 2. Et ver. q. 28. ar. 3. ad 6.

AD Septimum ſic proceditur. Videtur, quod nocturna pollutio non impediat aliquem a ſumptione corporis Chriſti. Nullus enim impeditur a ſumptione corporis Chriſti, niſi propter peccatum: Sed nocturna pollutio accidit ſine peccato. dicit enim Aug. 12. ſuper Gen. ad literam: (*cap. 15. ante med. tom. 3.*) *Ipſa phantaſia, quæ fit in cogitatione ſermocinantis, cum ſic expreſſa fuerit in viſione ſomniantis, ut inter illam, & veram conjunctionem corporum non diſcernatur; continuo movetur caro, & ſequitur, quod eum motum ſequi ſolet; cum hoc tam ſine peccato fiat, quam ſine peccato a vigilantibus dicitur, quod ut diceretur, procul dubio cogitatum eſt*. Ergo nocturna pollutio non impedit hominem ab hujus ſacramenti ſumptione.

2. Præterea. Greg. dicit in Epiſtola ad Auguſt. Epiſcopum Anglorum: (*l. 12. Regiſt. epiſt. 31. ad interrogat. 10. verſ. fi.*) *Si quis ſua conjuge non cupidine voluptatis captus, ſed tantum procreandorum liberorum gratia utitur, ille profecto ſive de ingreſſu Eccleſiæ, ſive de ſumendo corporis Dominici myſterio ſuo eſt judicio relinquendus: quia prohiberi a nobis non debet accipere, qui in igne poſitus neſcit ardere*. Ex quo patet, quod carnalis pollutio etiam vigilantis, ſi ſit ſine peccato, non prohibet hominem a ſumptione corporis Chriſti. Multo igitur minus pro-

prohibet nocturna pollutio dormientis.

3. Præterea. Nocturna pollutio videtur ſolam immunditiam corporalem habere: Sed aliæ immunditiæ corporales, quæ ſecundum legem impediebant ab ingreſſu Sanctorum, in nova lege non impediunt a ſumptione hujus Sacramenti; ſicut de muliere pariente, vel menſtruata, vel fluxum ſanguinis patiente ſcribit B. Greg. Aug. Anglorum Epiſcopo. (*loc. cit.*) Ergo videtur, quod neque etiam nocturna pollutio impediat hominem a ſumptione hujus ſacramenti.

4. Præterea. Peccatum veniale non impedit hominem a ſumptione hujus ſacramenti, ſed nec etiam peccatum mortale poſt pœnitentiam: Sed dato quod nocturna pollutio provenerit ex aliquo peccato præcedenti ſive crapulæ, ſive turpium cogitationum, plerumque tale peccatum eſt veniale; & ſi aliquando ſit mortale, poteſt contingere quod de mane pœniteat, & peccatum ſuum confiteatur. Ergo videtur, quod non debeat impediri a ſumptione hujus ſacramenti.

5. Præterea. Gravius peccatum eſt homicidii, quam fornicationis: Sed ſi aliquis de nocte ſomniet ſe homicidium perpetrare, aut furtum, aut quodcumque aliud peccatum, non propter hoc impeditur a ſumptione corporis Chriſti. Ergo videtur, quod multo minus fornicatio ſomniata cum pollutione ſubſequente impediat a ſumptione hujus ſacramenti.

Sed Contra eſt, quod Levit. 15. dicitur: *Vir, de quo egredietur ſemen coitus, immundus erit uſque ad veſperum*: Sed immundis non patet aditus ad ſacramenta. Ergo videtur, quod propter pollutionem nocturnam aliquis impediatur a ſumptione hujus ſacramenti, quod eſt maximum ſacramentum.

Reſpondeo dicendum, quod circa pollutionem nocturnam *duo* poſſunt conſiderari: *Unum* quidem, ratione cujus ex neceſſitate impedit hominem a ſumptione hujus ſacramenti: *Aliud* autem, ratione cujus non ex neceſſitate impedit hominem ab hujuſmodi ſacramenti perceptione, ſed ex quadam congruentia.

Ex neceſſitate quidem impedit hominem ab hujus ſacramenti perceptione ſolum peccatum mortale. Et quamvis nocturna ipſa pollutio ſecundum ſe conſiderata peccatum mortale eſſe non poſſit; nihilominus tamen ratione ſuæ cauſæ quandoque habet peccatum mortale annexum. Et ideo conſideranda eſt cauſa pollutionis nocturnæ. Quandoque enim provenit a cauſa extrinſeca ſpirituali, ſcil. ex dæmonum

num illuſione, qui, ſicut in prima parte habitum eſt, (*qu.* 111. *a.* 3.) phantaſmata commovere poſſunt, ex quorum apparitione pollutio interdum ſubſequitur. Quandoque vero provenit pollutio ex cauſa intrinſeca ſpirituali, ſcil. ex præcedentibus cogitationibus. Aliquando autem ex cauſa intrinſeca corporali, vel ex ſuperfluitate, ſive debilitate naturæ, ſive etiam ex ſuperfluitate cibi, vel potus. Quælibet autem harum trium cauſarum poteſt, & ſine peccato, & cum peccato veniali, vel mortali exiſtere: Et *ſi quidem ſit ſine peccato, vel cum peccato veniali, non ex neceſſitate impedit ſumptionem hujus ſacramenti*, ita ſcil. quod homo ſumendo ſit reus corporis, & ſanguinis Domini: *Si vero ſit cum peccato mortali, impedit ex neceſſitate.*

Illuſio enim dæmonum quandoque provenit ex præcedenti negligentia præparationis ad devotionem; quæ poteſt eſſe & mortale, & veniale peccatum: quandoque vero provenit ex ſola nequitia dæmonum, volentium impedire hominem a ſumptione hujus ſacramenti. Unde legitur in Collationibus Patrum, (*collat.* 22. *c.* 6.) quod cum quidam frater pateretur pollutionem ſemper in feſtis, in quibus erat communicandum, ſeniores comperto quod nulla cauſa ab ipſo præceſſerat, decreverunt quod propter hoc a Communione non ceſſaret; & ita ceſſavit illuſio dæmonum.

Similiter etiam præcedentes cogitationes laſcivæ quandoque poſſunt eſſe omnino ſine peccato; puta cum aliquis cauſa lectionis, vel diſputationis cogitur de talibus cogitare: Et ſi hoc ſit ſine concupiſcentia, & delectatione, non erunt cogitationes immundæ, ſed honeſtæ; ex quibus tamen pollutio ſequi poteſt, ſicut patet ex auctoritate Auguſt. ſupra inducta. (*in arg.* 1.) Quandoque vero præcedentes cogitationes ſunt ex concupiſcentia, & delectatione: & ſi adſit conſenſus, erit peccatum mortale; ſi autem deſit, erit veniale.

Similiter etiam & cauſa corporalis quandoque eſt ſine peccato: puta cum eſt ex infirmitate naturæ. unde quidam etiam in vigilando abſque peccato fluxum ſeminis patiuntur: vel etiam ſi ſit ex ſuperfluitate naturæ: ſicut enim contingit ſanguinem fluere abſque peccato, ita & ſemen, quod eſt ſuperfluitas ſanguinis, ſecundum Philoſ. (*l.* 1. *de gener. animal. c.* 19. *a princ. tom.* 4.) Quandoque vero eſt cum peccato; puta cum provenit ex ſuperfluitate cibi, vel potus: Et hoc etiam poteſt eſſe peccatum veniale, vel mortale; licet frequentius peccatum mortale

tale accidat circa turpes cogitationes, propter facilitatem conſenſus, quam circa ſumptionem cibi, & potus. Unde & Greg. (*loc. ſup. cit.*) ſcribens Aug. Anglorum Epiſcopo dicit, ceſſandum eſſe a Communione, quando ex turpibus cogitationibus provenit, non autem quando provenit ex ſuperfluitate cibi, vel potus, præſertim ſi neceſſitas adſit. Sic igitur ex cauſa pollutionis conſiderari poteſt, utrum nocturna pollutio impediat ex neceſſitate ſumptionem hujus ſacramenti.

Ex quadam vero congruentia impedit quantum ad duo: Quorum *unum* ſemper accidit, ſcil. quædam fœditas corporalis, cum qua, propter reverentiam ſacramenti, non decet ad altare accedere: unde & volentes tangere aliquid ſacrum manus lavant: niſi forte talis immunditia ſit perpetua, vel diuturna; ſicut eſt lepra, vel fluxus ſanguinis, vel aliquid hujuſmodi: *Aliud* autem eſt evagatio mentis, quæ ſequitur pollutionem nocturnam, præcipue quando cum turpi imaginatione contingit. Hoc tamen impedimentum, quod ex congruitate provenit, poſtponi debet propter aliquam neceſſitatem: puta, ut Greg. dicit, (*loc. cit. ad interrogat.* 11.) *cum fortaſſe aut feſtus dies exigit, aut exhibere miniſterium, pro eo quod ſacerdos alius deeſt, ipſa neceſſitas compellit.*

Ad primum ergo dicendum, quod ex neceſſitate quidem non impeditur homo a ſumptione hujus ſacramenti, niſi propter peccatum mortale, ſed ex quadam convenientia poteſt homo impediri propter alias cauſas, ſicut dictum eſt. (*in corp.*)

Ad ſecundum dicendum, quod coitus conjugalis, ſi ſit ſine peccato, (puta ſi fiat cauſa prolis generandæ, vel cauſa reddendi debitum) non alia ratione impedit ſumptionem hujus ſacramenti, niſi ſicut dictum eſt (*in corp. a.*) de pollutione nocturna, quæ accidit ſine peccato, ſcil. propter immunditiam corporalem, & mentis diſtractionem: Ratione cujus Hieron. dicit ſuper Matth. (*hab. in ſerm. de eſu agni, qui Hieron. aſcribitur, ſub fi. to. ult. & c. ſciatis*, 33. *q.* 4.) „ Si panes propoſitionis ab his, qui „ uxores tetigerant, comedi non poterant, quanto „ magis ille panis, qui de cœlo deſcendit, non po„ teſt ab his, qui conjugalibus paulo ante hæſere „ complexibus, violari, atque contingi? non quod „ nuptias condemnemus; ſed quod eo tempore, quo „ carnes agni manducaturi ſumus, vacare carnali„ bus operibus non debeamus. „ Sed quia hoc ſecundum congruitatem, & non ſecundum neceſſitatem

tam eſt intelligendum, Gregor. dicit, quod *talis eſt ſuo judicio relinquendus*. Si vero *non amor procreandæ ſobolis, ſed voluptas dominatur in opere*, ut ibidem Greg. ſubdit, tunc prohiberi debet, ne accedat ad hoc ſacramentum.

Ad tertium dicendum, quod, ſicut Greg. dicit in Epiſtola ſupradicta ad Aug. Anglorum Epiſcopum, (*loc. cit. in arg.* 2.) in veteri Teſtamento aliqui polluti dicebantur figuraliter: quod populus novæ legis ſpiritualiter intelligit. Unde hujuſmodi corporales immunditiæ, ſi ſint perpetuæ, vel diuturnæ, non impediunt ſumptionem hujus ſacramenti ſalutaris, ſicut impediebant acceſſum ad ſacramenta figuralia: Si vero cito tranſeant, ſicut immunditia pollutionis nocturnæ, ex quadam congruentia impediunt ſumptionem hujus ſacramenti, per illum diem, quo hoc accidit. Unde & Deuter. 23. dicitur: *Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus ſit ſomnio, egredietur extra caſtra, & non revertetur, priuſquam ad veſperam lavetur aqua*.

Ad quartum dicendum, quod licet per contritionem, & confeſſionem auferatur reatus culpæ, non tamen aufertur corporalis immunditia, & diſtractio mentis ex pollutione conſecuta.

Ad quintum dicendum, quod ſomnium homicidii non inducit corporalem immunditiam, nec etiam tantam diſtractionem mentis, ſicut fornicatio ſomniata propter delectationis intenſionem: Si tamen ſomnium homicidii proveniat ex cauſa, quæ eſt peccatum, præſertim mortale, impedit a ſumptione hujus ſacramenti ratione ſuæ cauſæ.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem & oſtendas, & recte intelligas merito eſſe inſinuatum, quod pollutio nocturna impedit a ſumptione Eucharistiæ. Ut per hoc, quod dicitur Levit. 15. *Vir*, &c. ſecundum quod cum applicatione ponitur *in arg. contr.* Item per hoc, quod dicitur Deut. 23. *Si fuerit*, &c. ſecundum quod eſt in ad *tertium*: Pro cujus ampliori notitia vide Veritates aureas ſuper totam legem veterem, *Deut.* 23. *concl.* 5. Item a Chriſto per hoc factum ſuum, quod in cœna illa ſuprema, qua communionem hanc ſacram dedit Apoſtolis, linteo præcinxit ſe, *Joan.* 13. loturus pedes ipſorum. Præcinctio enim iſta deſignat reſtrictionem hominis ab his omnibus, quæ ad luxuriam pertinent, inter quæ connumeratur ſaltem materia-

liter

liter nocturna pollutio. Reſtrictionem, inquam, maxime tempore communionis de propinquo ſumendæ. *Lumbos ſiquidem præcingimus*, ait B. Gregor. *Homil.* 13. ſuper Luc. *ſint lumbi veſtri præcincti*, *&c. cum carnis luxuriam per continentiam coarctamus.* Quoniam lumborum nomine luxuria deſignatur. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS VIII. 485

Utrum cibus, vel potus præaſſumptus impediat ſumptionem hujus Sacramenti.

Inf. art. 9. cor. Et 2. 2. qu. 174. art. 6. ad 2. Et 4. diſt. 8. qu. 1. art. 4. qu. 1. & 2. & 1. Corint. 11. lect. 4.

AD Octavum ſic proceditur. Videtur, quod cibus, vel potus præaſſumptus non impediat ſumptionem hujus Sacramenti. Hoc enim ſacramentum eſt a Domino inſtitutum in cœna: Sed Dominus, poſtquam cœnavit, hoc ſacramentum diſcipulis ſuis tradidit, ſicut patet Luc. 22. & 1. Cor. 11. Ergo videtur, quod etiam poſt alios cibos aſſumptos nos debeamus ſumere hoc ſacramentum.

2. Præterea. 1. Cor. 11. dicitur: *Cum convenitis ad manducandum*, ſcil. corpus Domini, *invicem expectate. ſi quis autem eſurit, domi manducet*: Et ita videtur, quod poſtquam aliquis domi manducaverit, poſſit in Eccleſia corpus Chriſti manducare.

3. Præterea. In Concilio Carthaginenſi (*ſc. 3. can. 29. to. 2.*) legitur, & habetur de conſec. diſt. 1. (*c. 49.*) *Sacramenta altaris nonniſi a jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniverſario, quo cœna Domini celebratur.* Ergo ſaltem illa die aliquis poteſt corpus Chriſti poſt alios cibos ſumere.

4. Præterea. Sumptio aquæ, vel medicinæ, vel alterius cibi, vel potus in minima quantitate, vel reliquiarum cibi in ore manentium, neque jejunium Eccleſiæ ſolvit, neque ſobrietatem tollit, quæ exigitur ad hoc quod aliquis reverenter ſumat hoc ſacramentum. Ergo per prædicta non impeditur aliquis a ſumptione hujus ſacramenti.

5. Præterea. Quidam de nocte profunda comedunt, aut bibunt, & forte totam noctem inſomnem ducentes de mane percipiunt ſacra myſteria nondum plene digeſti: Minus autem impediretur ſobrietas ho-

hominis, ſi in mane parum comederet, & poſtea circa nonam ſumeret hoc ſacramentum, cum etiam ſit quandoque major diſtantia temporis. Ergo videtur, quod talis cibi præaſſumptio non impediat hominem ab hoc ſacramento.

6. Præterea. Non minor reverentia debetur huic ſacramento jam ſumpto, quam ante ſumptionem: Sed ſumpto ſacramento, licet cibum, aut potum ſumere. Ergo & ante ſumptionem.

Sed Contra eſt, quod Auguſt. dicit in lib. reſponſionum ad Januarium. (*Epiſt.* 118. *c.* 6. *ante med. tom.* 2.) *Placuit Spiritui ſancto, ut in honorem tanti ſacramenti prius in os Chriſtiani corpus Dominicum intraret, quam cæteri cibi.*

Reſpondeo dicendum, quod aliquid impedit ſumptionem hujus ſacramenti *dupliciter*. *Uno modo* ſecundum ſe; ſicut peccatum mortale, quod habet repugnantiam ad ſignificatum hujus ſacramenti, ut ſupra dictum eſt: (*a. præc.* & *a.* 4. *hu. qu.*) *Alio modo* propter prohibitionem Eccleſiæ: Et *ſic impeditur aliquis a ſumptione hujus ſacramenti poſt cibum*, & *potum aſſumptum*, triplici *ratione*.

Primo quidem, ſicut Auguſt. dicit, (*loc. cit.*) *in honorem hujus ſacramenti*, ut ſcil. in os hominis intret nondum aliquo cibo, vel potu infectum. *Secundo* propter ſignificationem, ut ſcil. detur intelligi, quod Chriſtus, qui eſt res hujus ſacramenti, & charitas ejus, debet primo fundari in cordibus noſtris, ſecundum illud Matth. 6. *Quærite primum regnum Dei*. *Tertio* propter periculum vomitus, & ebrietatis, quæ quandoque contingunt ex hoc, quod homines inordinate cibis utuntur; ſicut & Apoſtolus dicit 1. Cor. 11. *Alius quidem eſurit, alius autem ebrius eſt*.

Ab hac tamen generali regula excipiuntur infirmi, qui ſtatim communicandi ſunt, etiam poſt cibum, ſi de eorum periculo dubitatur, ne ſine Communione decedant: quia neceſſitas legem non habet. Unde dicitur de conſecr. diſt. 2. (*c.* 93.) *Preſbyter infirmum ſtatim communicet, ne ſine Communione moriatur*.

Ad primum ergo dicendum, quod, ſicut Auguſt. in eodem lib. (*loc. cit.*) dicit, „ neque quia poſt cibos Dominus dedit, propterea pranſi, aut cœnati fratres ad hoc ſacramentum accipiendum convenire debent, aut menſis ſuis miſcere: ſicut faciebant, quos Apoſtolus arguit, & emendat. Namque Salvator, quo vehementius commendaret myſterii illius altitudinem, ultimum hoc voluit ar-

„ ctius

„ ctius infigere cordibus, & memoriæ diſcipulorum.
„ & ideo non præcepit, quo deinceps ordine ſume-
„ retur, ut Apoſtolis, per quos Eccleſias diſpoſitu-
„ rus erat, ſervaret hunc locum.

Ad ſecundum dicendum, quod illud verbum in Gloſ. (*interl.*) ſic exponitur: *Si quis eſurit*, & *impatiens non vult expectare alios, manducet domi cibos ſuos, ideſt pane terreno paſcatur, nec poſt Euchariſtiam ſumat.*

Ad tertium dicendum, quod Capitulum illud loquitur ſecundum conſuetudinem aliquando apud aliquos obſervatam, ut in repræſentationem Dominicæ cœnæ illo die a non jejunis corpus Chriſti ſumeretur. Sed nunc hoc abrogatum eſt. Nam, ſicut Auguſt. in lib. prædicto (*loc. cit.*) dicit, *per univerſum orbem mos iſte ſervatur*, ut ſc. corpus Chriſti a jejunis ſumatur.

Ad quartum dicendum, quod, ſicut in ſecunda parte habitum eſt, (2. 2. *q.* 147. *a.* 6. *ad* 2.) *duplex* eſt jejunium. *Primum* eſt jejunium naturæ, quod importat privationem cujuſcunque præaſſumpti per modum cibi, vel potus: Et tale jejunium requiritur ad hoc ſacramentum propter prædicta. (*in corp.*) Et ideo neque poſt aſſumptionem aquæ, vel alterius cibi, aut potus, vel etiam medicinæ, in quantumcunque parva quantitate, licet hoc ſacramentum accipere: Nec refert, utrum aliquid hujuſmodi nutriat, vel non nutriat, aut per ſe, aut cum aliis, dummodo ſumatur per modum cibi, vel potus: Reliquiæ tamen cibi remanentes in ore, ſi caſualiter transglutiantur, non impediunt ſumptionem hujus ſacramenti; quia non trajiciuntur per modum cibi, ſed per modum ſalivæ: Et eadem ratio eſt de reliquiis aquæ, vel vini, quibus os abluitur, dummodo non trajiciantur in magna quantitate, ſed permixtæ ſalivæ; quod vitari non poteſt. *Aliud* autem eſt jejunium Eccleſiæ, quod inſtituitur ad carnis macerationem: Et tale jejunium per prædicta non impeditur: quia prædicta non multum nutriunt, ſed magis ad alterandum ſumuntur.

Ad quintum dicendum, quod cum dicitur, quod hoc ſacramentum, prius quam alii cibi, debet in os Chriſtiani intrare, non eſt intelligendum abſolute reſpectu totius temporis; alioquin qui ſemel comediſſet, vel bibiſſet, nunquam poſſet poſtea hoc ſacramentum accipere: ſed eſt intelligendum quantum ad eundem diem: Et licet principium diei ſecundum diverſos diverſimode ſumatur; (nam quidam a meridie, quidam ab occaſu, quidam a media nocte,

ſte, quidam ab ortu ſolis diem incipiunt) Eccleſia tamen Romana diem a media nocte incipit. Et ideo ſi poſt mediam noctem aliquis ſumpſerit aliquid per modum cibi, vel potus, non poteſt eadem die hoc ſumere ſacramentum: poteſt vero, ſi ante mediam noctem Nec refert utrum poſt cibum, vel potum aſſumptum dormierit, aut etiam digeſtus ſit, quantum ad rationem præcepti; refert autem quantum ad perturbationem mentis, quam patiuntur homines propter inſomneitatem, vel indigeſtionem: ex quibus ſi mens multum perturbetur, homo redditur ineptus ad ſumptionem hujus ſacramenti.

Ad ſextum dicendum, quod maxima devotio requiritur in ipſa ſumptione hujus ſacramenti; quia tunc percipitur ſacramenti effectus: quæ quidem devotio magis impeditur per præcedentia quam per ſequentia. Et ideo magis eſt inſtitutum, quod homines jejunent ante ſumptionem hujus ſacramenti, quam poſt: Debet tamen eſſe aliqua mora inter ſumptionem hujus ſacramenti, & reliquos cibos. Unde & in Miſſa oratio gratiarum actionis poſt Communionem dicitur, & communicantes etiam ſuas privatas orationes dicunt. Secundum tamen antiquos Canones ſtatutum fuit a Papa Clemente I. (*epiſt. 2. a princ. to. 1. Concil.*) ut habetur de conſecr. diſt. 2. (*c. 23.*) *ſi mane Dominica portio editur, uſque ad ſextam jejunent miniſtri, qui eam ſumpſerunt: & ſi tertia, vel quarta hora acceperint, jejunent uſque ad veſperum.* Antiquitus enim rarius Miſſarum ſolemnia celebrabantur, & cum majori præparatione: Nunc autem, quia oportet frequentius ſacra myſteria celebrare, non poſſet de facili obſervari: Et ideo per contrariam conſuetudinem eſt abrogatum.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo:* quomodo per rationem deſtruas *Lutheri* errorem, quaſi pro conſilio ab ipſo vafre coloratum talibus verbis: Euchariſtiam ſumere poſt cibum ſumptum, conſultius eſt, ut videre eſt in *Lutheri* libello de abroganda Miſſa privata: ſecundum quod refert Chlictoveus, *lib. 2. de officio Miſſæ* contra Lutherum *c.* 20. & Thomas Valdenſis, *to. 2. de ſacramentis ca.* 87. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas: illam merito damnari a B. Aug. ſecundum quod ponitur *in arg. contrar.* & ad 3. Item a Concilio *Conſtantienſi*, ſeſſ. 13. „ Nonnulli poſt cœnam, vel alias non jejunos, „ com-

„ communicandum eſſe, temerarie aſſerunt contra „ laudabilem eccleſiæ conſuetudinem rationabiliter „ approbatam, Hinc eſt, quod hoc generale concilium declarat, decernit, & definit contra hunc „ errorem: quod, licet Chriſtus poſt cœnam inſtituerit, & ſuis diſcipulis adminiſtraverit hoc venerabile ſacramentum; tamen, hoc non obſtante, „ ſacrorum canonum auctoritas, & approbata eccleſiæ conſuetudo ſervavit, & ſervat, quod hujuſmodi ſacramentum nec conficiatur poſt cœnam; „ nec ſumatur a non jejunis, niſi in caſu infirmitatis. „ Hæc ibi. De eccleſiæ poteſtate circa adminiſtrationem ſacramentorum vide, & pro ſemper memoriæ contra *Novatores*, & veri ſenſus ſcripturarum depravatores, inſtabiles, ac indoctos, *ſecundæ Petr. tertio*, ſedulo commenda illud examen poſt *ad primum*, cum Concilio *Trident.* ibi narrato. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS IX. 486

Utrum non habentes uſum rationis debeant ſuſcipere hoc Sacramentum.

4. *diſt.* 3. *a.* 5. *q.* 3. *&* 4. *&* *d.* 23. *q.* 2. *a.* 2.
q. 4. *cor.* *Et Jo.* 6. *le.* 7.

AD Nonum ſic proceditur. Videtur, quod non habentes uſum rationis non debeant hoc Sacramentum ſuſcipere. Requiritur enim, quod aliquis ad hoc ſacramentum cum devotione, & præcedente ſui examinatione accedat, ſecundum illud 1. Corint. 11. *Probet ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat.* Sed hoc non poteſt eſſe in his, qui carent uſu rationis. Ergo non debet eis hoc ſacramentum dari.

2. Præterea. Inter alios, qui carent uſu rationis, ſunt etiam arreptitii, qui *energumeni* dicuntur: Sed tales etiam ab inſpectione hujus ſacramenti arcentur, ſecundum Dionyſ. in lib. Eccleſ. hierarch. (*c.* 3. *ante med.*) Ergo carentibus uſu rationis hoc ſacramentum dari non debet.

3. Præterea. Inter alios carentes uſu rationis maxime pueri videntur eſſe innocentes: Sed pueris hoc ſacramentum non exhibetur. Ergo multo minus aliis carentibus uſu rationis.

Sed Contra eſt, quod legitur in Concilio Arauſicano,

cano, (*ſc.* 1. *can.* 13. *to.* 3.) & habetur in Decr. 26. qu. 6. (*c. Qui recedunt*) *Amentibus, quæcunque pietatis ſunt, conferenda ſunt*: Et ita eſt eis conferendum hoc ſacramentum, quod eſt ſacramentum pietatis.

Reſpondeo dicendum, quod aliqui dicuntur non habere uſum rationis *dupliciter*. *Uno modo*, quia habent debilem uſum rationis: ſicut dicitur non videns, qui male videt: Et quia tales poſſunt aliquam devotionem hujus ſacramenti concipere, *non eſt eis hoc ſacramentum denegandum*.

Alio modo dicuntur aliqui non habere totaliter uſum rationis. *Aut* igitur nunquam habuerunt uſum rationis, ſed ſic a nativitate permanſerunt: Et ſic *talibus non eſt hoc ſacramentum exhibendum*; quia in eis nullo modo præceſſit hujus ſacramenti devotio: *Aut* non ſemper caruerunt uſu rationis: & tunc, ſi *prius, quando erant compotes ſuæ mentis, apparuit in eis devotio hujus ſacramenti, debet eis in articulo mortis hoc ſacramentum exhiberi: niſi forte timeatur periculum vomitus, vel expuitionis*. Unde in Concilio Carthaginen. (*ſc.* 4. *can.* 76. *tom.* 2.) legitur, & habetur in Decret. 26. q. 6. (*cap.* 8.) *Is qui in infirmitate pœnitentiam petit, ſi caſu dum ad eum ſacerdos invitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phreneſim converſus fuerit, dent teſtimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam, & ſi continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori ejus Euchariſtia*.

Ad primum ergo dicendum, quod carentes uſu rationis poſſunt devotionem ad ſacramentum habere, quantum ad aliquos quidem præſentem, quantum ad alios autem præteritam.

Ad ſecundum dicendum, quod Dionyſ. loquitur ibi de energumenis nondum baptizatis, in quibus ſcilicet nondum eſt vis dæmonis extincta, quæ viget in eis per originale peccatum: Sed de baptizatis, qui corporaliter ab immundis ſpiritibus vexantur, eſt eadem ratio, & de aliis amentibus. Unde Caſſianus dicit: (*collat.* 7. *c.* 30.) *Eis, qui ab immundis vexantur ſpiritibus, Communionem ſacroſanctam a ſenioribus noſtris nunquam meminimus interdictam*.

Ad tertium dicendum, quod eadem ratio eſt de pueris recenter natis, & de amentibus, qui nunquam habuerunt uſum rationis. Unde talibus non ſunt ſacra myſteria danda: Quamvis quidam Græci contrarium faciant, propter hoc quod Dionyſ. 2. c.

cœleſt. hier. (*cir. med.*) dicit, baptizatis eſſe ſacram Communionem dandam, non intelligentes, quod Dionyſius ibi loquitur de baptiſmo adultorum. Nec tamen per hoc aliquod detrimentum vitæ patiuntur, propter hoc quod Dominus dicit Joan. *6. Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*; quia, ſicut Aug. ſcribit Bonifacio, (*vide ſup. qu. 73. a. 3. ad 1.*) *tunc unuſquiſque fidelium corporis, & ſanguinis Domini particeps fit*, ſc. ſpiritualiter, *quando in baptiſmate membrum corporis Chriſti efficitur*. Sed quando jam pueri incipiunt aliqualem uſum rationis habere, ut poſſint devotionem concipere hujus ſacramenti, tunc poteſt eis hoc ſacramentum conferri.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo:* quomodo per rationem & quidem a fortiori, interimas hæreſim *Arrianorum* dicentium: Ad ſanctam communionem non admittendos eſſe, niſi continentes, & eos, qui ſæculo ita renuntiarunt, ut nihil proprium poſſideant. Patet enim, quod articulus per hoc, quod monſtrat, quoſdam uſum rationis non habentes etiam poſſe quandoque ad ſacram communionem admitti, nulla facta differentia de continentibus, & improprietariis, commonſtrat, quod multo magis conjugati, & divites, ſeu alias incontinentes, & proprietarii (dummodo præmittant confeſſionem ſacramentalem, aliaque præmittenda, *a.* 4. item *q.* 79. *a.* 3. 8.) poſſunt admitti ad recipiendum hoc ſacramentum. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, illam merito damnari a Concil. *Lateranenſi* ſub *Innocent. Tertio*. *Omnis utriuſque ſexus fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua ſolus peccata ſaltem ſemel in anno fideliter confiteatur proprio ſacerdoti: ſuſcipiens ad minus in Paſcha Euchariſtiæ ſacramentum. Alioquin & vivens ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, & moriens Chriſtiana careat ſepultura*. Hæc illud; quæ recitantur extra de pœniten. & remiſſi. Conſtat enim, quod per ly *omnis fidelis utriuſque ſexus* non tantum continentes, & nihil proprium poſſidentes, ſed etiam incontinentes, & proprium poſſidentes, immo & omnium conditionum homines, comprehenduntur. Et vide, quanta diſtrictione velit, illos omnes Euchariſtiam ſumere; ex magna pœna tranſgreſſori tum vivo, tum mortuo inflicta: ut inde ſimul agnoſcas, quan-

ta damnatione hæreſim contrariam, quam prædixi-mus, percellat. Item a Chriſto ipſo Jo. 6. *Niſi manducaveritis carnem filii hominis*, &c. *non habebitis vitam in vobis*. Item: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*. Item: *qui manducat meam carnem*, &c. Nulla enim excluſione utitur Dominus, ut patet per ly *Si quis*, ly *manducaveritis*, ly *Qui*: ſed, ut ex vocabulis ipſis apertiſſimum eſt, univerſos quarumcumque conditionum homines complectitur. Qua de re merito dicendum videtur, quod præmiſſum Concil. *Lateranenſe* ſenſum verum Chriſti in Euangelio de ſacra iſta communione loquentis attigit, docuit, & explanavit per ly *omnis utriuſque ſexus fidelis*. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS X. 487

Utrum liceat quotidie hoc Sacramentum ſuſcipere.

4. d. 12. qu. 3. a. 1. Et 1. Cor. 11. loc. 7.

AD Decimum ſic proceditur. Videtur, quod non liceat quotidie hoc Sacramentum ſuſcipere. Sicut enim baptiſmus repræſentat Dominicam paſſionem, ita & hoc ſacramentum: Sed non licet pluries baptizari, ſed ſemel tantum: quia *Chriſtus ſemel tantum pro peccatis noſtris mortuus eſt*, ut dicitur 1. Pet. 3. Ergo videtur, quod non liceat hoc ſacramentum quotidie ſuſcipere.

2. Præterea. Veritas debet reſpondere figuræ: Sed agnus Paſchalis, qui fuit figura præcipua hujus ſacramenti, ut ſupra dictum eſt, (*q. 73. a. 6.*) non manducabatur niſi ſemel in anno: Semel etiam in anno Eccleſia celebrat Chriſti paſſionem, cujus hoc ſacramentum eſt memoriale. Ergo videtur, quod non liceat quotidie ſumere hoc ſacramentum, ſed ſolum ſemel in anno.

3. Præterea. Huic ſacramento, in quo totus Chriſtus continetur, maxima reverentia debetur. Ad reverentiam autem pertinet, quod aliquis ab hoc ſacramento abſtineat. unde & laudatur Centurio, qui dixit Matth. 8. *Domine non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum*: & Petrus, qui dixit Lucæ 5. *Exi a me Domine, quia homo peccator ego ſum*. Ergo non eſt laudabile, quod homo quotidie hoc ſacramentum ſuſcipiat.

4. Præterea. Si eſſet laudabile frequenter hoc ſacra-

cramentum accipere, quanto frequentius ſumeretur, tanto eſſet laudabilius: Sed major eſſet frequentia, ſi homo pluries in die ſumeret hoc ſacramentum. Ergo eſſet laudabile, quod homo pluries in die communicaret: quod tamen non habet Eccleſiæ conſuetudo. Non ergo videtur eſſe laudabile, quod aliquis quotidie hoc ſacramentum accipiat.

5. Præterea. Eccleſia intendit ſuis ſtatutis fidelium utilitati providere: Sed ex ſtatuto Eccleſiæ fideles tenentur ſolum ſemel communicare in anno. unde dicitur extra, de pœnitentia, & remiſ. (*cap.* 12.) *Omnis utriuſque ſexus fidelis ſuſcipiat reverenter, ad minus in Paſcha, Euchariſtiæ ſacramentum: niſi forte de proprii ſacerdotis conſilio ob aliquam rationabilem cauſam ad tempus ab ejus perceptione duxerit abſtinendum*. Non ergo eſt laudabile, quod quotidie hoc ſacramentum ſumatur.

Sed Contra eſt, quod Aug. dicit in lib. de verbis Domini: (*ſerm.* 28. *cir. med. tom.* 10.) *Iſte panis quotidianus eſt: accipe quotidie, ut quotidie tibi proſit*.

Reſpondeo dicendum, quod circa uſum hujus ſacramenti *duo* poſſunt conſiderari. *Unum* quidem ex parte ipſius ſacramenti, cujus virtus eſt hominibus ſalutaris. & ideo *utile eſt quotidie ipſum ſumere*, ut homo quotidie ejus fructum percipiat. Unde Ambroſ. dicit in lib. 4. de Sacramentis: (*c.* 6. *a med.*) „ Si quotieſcunque effunditur ſanguis Chriſti, in „ remiſſionem peccatorum effunditur, debeo ſemper „ accipere, qui ſemper pecco, debeo ſemper habere „ medicinam.

Alio modo poteſt conſiderari ex parte ſumentis, in quo requiritur, ut cum magna devotione, & reverentia ad hoc ſacramentum accedat. Et ideo *ſi aliquis ſe quotidie ad hoc paratum inveniat, laudabile eſt quod quotidie ſumat*. Unde Aug. cum dixiſſet, *Accipe quotidie, ut quotidie tibi proſit*, ſubjungit: *Sic vive, ut quotidie merearis accipere*. Sed quia multoties in pluribus hominum multa impedimenta hujus devotionis occurrunt, „ propter corpo„ ris indiſpoſitionem, vel animæ, non eſt utile o„ mnibus hominibus quotidie ad hoc ſacramentum „ accedere, ſed quotieſcunque ſe ad illud homo in„ venerit præparatum. „ Unde in lib. de eccleſ. dogmatibus (*c.* 53. *inter op. Aug. to.* 3.) dicitur: *Quotidie Euchariſtiæ communionem accipere, nec laudo, nec vitupero*.

Ad primum ergo dicendum, quod per ſacramentum baptiſmi configuratur homo morti Chriſti, in

 ſe

ſe ſuſcipiens ejus characterem. Et ideo ſicut Chriſtus ſemel mortuus eſt, ita ſolum ſemel debet homo baptizari. Sed per hoc ſacramentum non recipit homo Chriſti characterem, ſed ipſum Chriſtum, cujus virtus manet in æternum. Unde Hebr. 10. dicitur: *Una oblatione conſummavit in ſempiternum ſanctificatos*. Et ideo quia quotidie homo indiget ſalutifera Chriſti virtute, quotidie poteſt laudabiliter hoc ſacramentum ſuſcipere. Et quia præcipue baptiſmus eſt ſpiritualis regeneratio, ideo ſicut homo ſemel carnaliter naſcitur, ita debet ſemel ſpiritualiter renaſci per baptiſmum, ut Auguſt. dicit ſuper illud Joan. 3. *Quomodo poteſt homo naſci, cum ſit ſenex?* (*Tract.* 11. *in Joan. aliquant. ante med. tom.* 9.) Sed hoc ſacramentum eſt cibus ſpiritualis. unde ſicut cibus corporalis quotidie ſumitur; ita & hoc ſacramentum quotidie ſumere laudabile eſt. Unde Dominus Lucæ 11. docet petere: *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*: In cujus expoſitione, Auguſtinus dicit in libr. de verbis Domini: (*loc. ſup. citat.*) *Si quotidie accipis*, ſcilicet hoc ſacramentum, *quotidie tibi eſt hodie, tibi quotidie Chriſtus reſurgit: hodie eſt, quando Chriſtus reſurgit*.

Ad ſecundum dicendum, quod agnus Paſchalis præcipue fuit figura hujus ſacramenti, quantum ad paſſionem Chriſti, quæ repræſentatur per hoc ſacramentum: & ideo ſemel tantum in anno ſumebatur; quia Chriſtus ſemel mortuus eſt. Et propter hoc etiam Eccleſia celebrat ſemel in anno memoriam paſſionis Chriſti. Sed in hoc ſacramento traditur nobis memoriale paſſionis Chriſti per modum cibi, qui quotidie ſumitur. & ideo quantum ad hoc ſignificatur per manna, quod quotidie dabatur populo in deſerto.

Ad tertium dicendum, quod reverentia hujus ſacramenti habet timorem amori conjunctum. unde timor reverentiæ ad Deum dicitur timor filialis, ut in ſecunda parte dictum eſt. (1. 2. *q.* 67. *a.* 4. *ad* 2. & 2. 2. *q.* 19.) ex amore enim provocatur deſiderium ſumendi, ex timore autem conſurgit humilitas reverendi. Et ideo utrumque pertinet ad reverentiam hujus ſacramenti, & quod quotidie ſumatur, & quod aliquando abſtineatur. Unde Auguſt. dicit: (*Epiſt.* 118. *c.* 3. *to.* 2.) „Si dixerit quiſpiam,
„non quotidie accipiendam Euchariſtiam, alius con-
„tra, faciat unuſquiſque quod ſecundum fidem ſuam
„pie credit eſſe faciendum. neque enim litigave-
„runt inter ſe Zachæus, & ille Centurio, cum al-
„ter

„ ter eorum gaudens ſuſcepit Dominum, alter di-
„ xit: Non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum,
„ ambo Salvatorem honorificantes, quamvis non
„ uno modo. „ Amor tamen, & ſpes, ad quæ ſemper Scriptura nos provocat, præferuntur timori. Unde & cum Petrus dixiſſet, *Exi a me Domine, quia homo peccator ſum*, reſpondit Jeſus: *Noli timere*.

Ad quartum dicendum, quod quia Dominus dicit, (*Lucæ* 11.) *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*, non eſt pluries in die communicandum, ut ſaltem per hoc quod aliquis ſemel in die communicat, repræſentetur unitas paſſionis Chriſti.

Ad quintum dicendum, quod ſecundum diverſum ſtatum Eccleſiæ diverſa circa hoc ſtatuta emanaverunt. Nam in primitiva Eccleſia, quando magna vigebat devotio fidei Chriſtianæ, ſtatutum fuit, ut quotidie fideles communicarent. unde *Anacletus* Papa (*epiſt*. 1. *in med. tom*. 1. *Concil. & hab. cap*. 10. *de conſecrat. diſt*. 2.) dicit: *Peracta conſecratione, omnes communicent, qui noluerint eccleſiaſticis carere liminibus. ſic enim & Apoſtoli ſtatuerunt, & ſancta Romana tenet Eccleſia*. Poſtmodum vero, diminuto fidei fervore, Fabianus Papa (*decreto* 7. *to*. 1. *Concil. & hab. c*. 16. *de conſecr. diſt*. 2.) indulſit, *ut ſi non frequentius, ſaltem ter in anno omnes communicent, ſc. in Paſcha, Pentecoſte, & Natali Domini*. Soter etiam Papa (*decr*. 4. *to*. 1. *Concil*.) in cœna Domini dicit eſſe communicandum, ut habetur in Decret. de conſec. diſt. 2. (*cap*. 17.) Poſtmodum propter iniquitatis abundantiam, refrigeſcente charitate multorum, ſtatuit Innocentius Tertius, (*in Concil. Lateran*. 4. *cap*. 21. *tom*. 11.) ut ſaltem ſemel in anno, ſcil. in Paſcha, fideles communicent. Conſulitur tamen in lib. de eccleſiaſticis dogmatibus, (*c*. 53. *inter op. Aug. to*. 3.) omnibus diebus Dominicis eſſe communicandum.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem & oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & Auguſt. quod eſt, & non eſt, licitum ſumere Euchariſtiam quotidie. A B. Aug. quidem, quod ſit: ut ponitur in *arg. cont*. Ubi nota, quod ex ly *quotidianus* ſumpſit D. Aug. occaſionem non ſolum commendandi quotidianam Euchariſtiæ communionem: ſed etiam ad talem ſacra-

menti ipſius frequentiam exhortandi. Unde, ſicut Chriſtus dicens ly *quotidianum*, Luc. 11. loquitur, more ſuo, formaliter, ideſt de ſacramenti uſu quotidiano, quantum eſt ex parte ſacramenti, quo modo & *tertia* articuli concluſio locuta eſt, ita B. Aug. loqui formaliter intelligitur. Dixi ly *more ſuo*: quia ſolet Dominus formalem ſenſum habere in verbis: quotieſcumque de tali pane cœleſti loquitur. Et merito quidem, ut altiſſimo ſacramento altiſſimus verborum ſenſus, qui formalis eſt, correſpondeat. Diſcurre per teipſum, ſtudioſiſſime lector (non enim longius a textu Thomiſtico divertere propoſui) capitulum ſextum B. Joannis Euangeliſtæ, ubi præcipue de hoc agitur: & paſſim videbis, quæ dico. Ut ly *qui manducat hunc panem*: quantum eſt ex virtute panis, *vivet in æternum*. Ly *caro mea*, quantum eſt ex ſe, *eſt pro mundi vita*. Ly *non ſicut manducaverunt patres veſtri manna; & mortui ſunt*, quantum fuit ex parte mannæ, quia, ſc. illud corporeum manna non habebat virtutem neque præſervandi a morte peccati, & æterna, neque dandi vitam ſive gratiæ, ſive gloriæ. Ly, *&c.* A ſcripturis vero, quod non ſit licitum quotidie communicare, inſinuatur, tanquam a fortiori per hoc: quod de puellis ad regem Aſſuerum ingreſſuris dicitur Heſter capit. 2. *ita, ut ſex menſibus oleo ungerentur myrtino, & aliis ſex quibuſdam pigmentis, & aromatibus uterentur*. Item per hoc, quod de pueris dicitur Daniel. c. 1. *ut enutriti tribus annis poſtea ſtarent in conſpectu regis*. Si enim puellæ tales, & pueri, etiam poſt tantas euras de pulchritudine, de ornatibus (ut ibi habetur) non permittebantur accedere ad ſecretum regis thalamum, nec ſtare in conſpectu regis terreni; niſi poſt unum, vel tres annos: quid nobis exinde datur intelligi de iis, qui ad conſpectum ſummi regis ſecretiſſimum, atque ſacratiſſimum volunt accedere, ideſt Euchariſtiam ſumere? Hoc videlicet, quod debent multo magis ad tantam divinæ majeſtatis menſam acceſſuri, & ſtudio magno ſpiritualibus ornamentis accurate præparari; & nonniſi poſt multos dies interpoſitos ad communionem ingredi, atque reverti. Porro, quantum pertinet ad illos ſpiritualis reverentiæ ornatus; & unde eos acquirere valeamus, quod totum ad præſentis articuli materiam facit, vide Veritates aureas ſuper legem veterem, *Gen.* 41. *concl.* 3. Ex præmiſſis itaque omnibus ad illam quæſtionem communiter ſæpius ventilatam patet, quid ſecundum ſanam tantorum virorum doctrinam ſimul cum ſcripturis

acce-

acceptam de frequentia majori, vel minori communionis ſacramentalis dicendum ſit. Quam quidem tam lucide, tam copioſe, tam reſolute, tamque firmiter, ſanƈte, & catholice, Doƈtor noſter vere Angelicus enucleavit, ut nihil ſupra. *Secundo* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS XI. 488

Utrum liceat omnino a Communione ceſſare.

4. *diſt.* 12. *q.* 3. *art.* 2.

AD Undecimum ſic proceditur. Videtur, quod liceat ceſſare omnino a Communione. Laudatur enim Centurio de hoc quod dicit Matth. 8. *Domine non ſum dignus, ut intres ſub teƈtum meum*: Cui comparatur ille, qui reputat a Communione ſibi eſſe abſtinendum, ut diƈtum eſt. (*a. præc. ad* 3.) Cum ergo nunquam legatur Chriſtum in ejus domum veniſſe, videtur, quod liceat alicui toto tempore vitæ ſuæ a Communione abſtinere.

2. Præterea. Cuilibet licet abſtinere ab his, quæ non ſunt de neceſſitate ſalutis: Sed hoc ſacramentum non eſt de neceſſitate ſalutis, ut ſupra diƈtum eſt. (*q.* 73. *a.* 3.) Ergo licet a ſumptione hujus ſacramenti omnino ceſſare.

3. Præterea. Peccatores non tenentur communicare. unde Fabianus Papa, (*loc. cit. a. præc. ad* 5.) cum dixiſſet, *Ter in anno omnes communicent*, adjunxit: *Niſi forte quis majoribus criminibus impediatur*. Si ergo illi qui non ſunt in peccato, tenentur communicare, videtur quod melioris conditionis ſint peccatores, quam juſti: quod eſt inconveniens. Ergo videtur, quod etiam juſtis liceat a Communione ceſſare.

Sed Contra eſt, quod Dominus dicit Joan. 6. *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut ſupra diƈtum eſt, (*a.* 1. *hu. q.*) *duplex* eſt modus percipiendi hoc ſacramentum, ſcilicet *ſpiritualis*, & *ſacramentalis*. Manifeſtum eſt autem, quod omnes tenentur faltem ſpiritualiter manducare, quia hoc eſt Chriſto incorporari, ut ſupra diƈtum eſt. (*q.* 73. *a.* 3. *ad* 1.) Spiritualis autem manducatio includit votum, ſeu deſiderium percipiendi hoc ſacramentum, ut ſupra diƈtum eſt. (*ibid.*) Et ideo *ſine*

voto percipiendi hoc ſacramentum non poteſt homini eſſe ſalus.

Fruſtra autem eſſet votum, niſi impleretur, quando opportunitas adeſſet. Et ideo *manifeſtum eſt, quod homo tenetur hoc ſacramentum ſumere, non ſolum ex ſtatuto Eccleſiæ, ſed ex mandato Domini* dicentis Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem*. Ex ſtatuto autem Eccleſiæ ſunt determinata tempora exequendi Chriſti præceptum.

Ad primum ergo dicendum, quod, ſicut Greg. dicit in Paſtorali, (*parte 1. c. 6.*) *illa eſt vera humilitas, cum ad reſpuendum quod utiliter præcipitur, pertinax non eſt*. Et ideo non poteſt eſſe laudabilis humilitas, ſi contra præceptum Chriſti, & Eccleſiæ aliquis omnino a Communione abſtineat. Neque enim Centurioni præceptum fuit, ut Chriſtum in ſua domo reciperet.

Ad ſecundum dicendum, quod hoc ſacramentum dicitur non eſſe neceſſitatis, ſicut baptiſmus, quantum ad pueros, quibus poteſt eſſe ſalus ſine hoc ſacramento, non autem ſine ſacramento baptiſmi: quantum vero ad adultos, utrumque eſt neceſſitatis.

Ad tertium dicendum, quod peccatores magnum detrimentum patiuntur ex hoc, quod repelluntur a perceptione hujus ſacramenti. unde per hoc non ſunt melioris conditionis: & licet in peccatis permanentes non excuſentur propter hoc a tranſgreſſione præcepti; pœnitentes tamen, qui, ut Innocentius dicit, (*loc. cit. ar. præc. ad* 5.) ſecundum conſilium Sacerdotis abſtinent, excuſantur.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, Concilio, Cyrillo, quod non licet ceſſare omnino a communione. A ſcripturis quidem per hoc, quod dicitur Jo.6. *Niſi manducaveritis*, &c. *ut in arg. cont.* Ubi adverte, quod auctoritas illa, ſi loquamur abſolute de quibuſcumque hominibus, intelligitur ſecundum D. Th. de manducatione ſpirituali; ſic enim & pueri baptizati manducant, *q.* 73. *art.* 3. ſi vero loquamur tantum de adultis, intelligitur de manducatione ſacramentali: & hoc modo ipſe accipit hic illam. Alioquin, ut patet, non concluderet per auctoritatem illam ſuum propoſitum: quod eſt, non licere, a communione ſacramentali ceſſare omnino: ſeu quod in idem redit, ſacramentum hoc eſſe

eſſe neceſſitatis reſpectu adultorum. Ut ipſe dicit in *ad* 2. & dixit 1. *q.* 14. *art.* 3. & dixerat *in* 4. *diſt.* 9. *q.* 1. *ar.* 1. *quæſtiuncula* 2. licet alia ratione ſit neceſſitatis, quam baptiſmus, *q.* 73. *ar.* 3. *corp.* Semper enim in hoc, quod Euch. ſit modo nunc dicto ſacramentum neceſſitatis, ſibi conſtat D. Thomas: niſi quod in hac ſumma Theologiæ doctiorem ſe demonſtravit, quam in *ſententiarum lib.* 4. nunc citato. Nam ibi nullam fecit mentionem de præcepto Chriſti, quamvis nec illud negaverit, ut patet legenti locum ipſum; ſed tantum de determinatione eccleſiæ: hoc autem in loco fecit de utroque mentionem. Nec mirum eſt, aliquem ſeipſo doctiorem, ætate creſcente, fieri: aut etiam ſe demonſtrare talem, quando oportet. Quia igitur ſummam hanc, tanquam ſuum ultimum teſtamentum, voluit eſſe Divus Thomas: ideo ſupplere hic debuit, quod alibi non expreſſerat: maxime in tanti negotii deciſione firma. Et certe quid firmius in tanta re adduci potuit: quam præceptum Chriſti dicentis: *Hoc facite in meam commemorationem*: ubi & præcipit, & ad præceptum ſervandum, ex tenerrima ſui ineffabilis amoris commemoratione, vehementer adſtringit? Circa quod præceptum ultra ea, quæ dicta fuerunt *in not. poſt prob. concl.* 3. advertas; quod ſecundum Concilium *Trid.* ibi recitatum illud mandatum Chriſti neceſſario cadit ſuper hoc facere. Concilium enim ipſum ead. ſeſſ. 22. etiam cap. 1. hoc patenter monſtravit dicens. „ Deus, & Domi„ nus noſter Apoſtolis, eorumque in ſacerdotio ſuc„ ceſſoribus, ut corpus, & ſanguinem ſuum ſub „ ſpeciebus panis, & vini offerrent, præcepit per „ hæc verba. Hoc facite in meam commemoratio„ nem, uti ſemper catholica Eccleſia intellexit, & „ docuit. „ Hæc ibi. Si per verba illa præcepit, ut offerrent; ergo per eadem præcepit, ut ſumerent (nam ſacerdos offerens de neceſſitate ad ſumendam Euchariſtiam oblatam tenetur. *quæſt.* 82. *art.* 4. ex Concilio *Toletano*. ergo etiam per eadem præcepit, ut aliis illam miniſtrarent) ut aperuit eccleſia in hymno ſup. not. citata. Dominus itaque per ly *hoc* intellexit illud totum, quod ipſe tunc agebat, ſcilicet & offerre, quod præſupponit conſecrare, & ſumere, & aliis miniſtrare. Quandoquidem tunc ipſe ſeipſum ſub ſpeciebus illis ſacramentalibus Deo patri obtulit, teſte Concilio *Trident. ſeſſ.* 22. *capit.* 1. ſeipſum ſacramentaliter ſumpſit, *quæſt.* 81. *articu. primo*, & ſeipſum aliis miniſtravit. *quæſt.* 81. *art.* 2. *tertio*. Nec ſolum Doctor ſanctus ſuo

perſpicaciſſimo intellectu penetravit tria illa, immo & quatuor comprehendi a Chriſto ſub ly *Hoc*, ut ipſe in præſenti textu breviter, ac ſubtiliter, innuit, ſed etiam Concil. *Trident.* quaſi ſeipſum in ſeſſ. vigeſima ſecunda, ut ſupra locutum, declarans adhuc aperte in ſeſſ. 23. cap. primo, dicit. „ Novum, viſibile, & externum ſacerdotium a Domino Salvatore noſtro inſtitutum eſſe, atque Apoſtolis, eorumque in ſacerdotio ſucceſſoribus, poteſtatem traditam conſecrandi, offerendi, & miniſtrandi corpus, & ſanguinem ejus, ſacræ literæ oſtendunt, & catholicæ Eccleſiæ traditio ſemper docuit. „ Hæc ibi. Ne tamen credideris, ob præmiſſam expoſitionem in textu corp. datam ſuper ly *hoc facite*, &c. quod Divus Thomas neſciat, vel neget id, quod aliquando ipſemet virtualiter docuit, ſcilicet, quod ly *hoc facite* refertur ad ſui commemorationem, tanquam ſi diceretur: *Hoc, quotieſcumque feceritis, in meam commemorationem facietis*. Sed, tali ſenſu velut conſequente ad principale ſervato, vult dicere, quod principale intentum per ly *Hoc facite*, eſt præcipere de re fienda, ideſt conſecranda, offerenda, ſumenda, aliiſque miniſtranda. Ac ſi, ſecundum doctorem ipſum, Chriſtus per illa verba has duas ſententias, quas intendebat, expreſſiſſet apertius dicens. Hoc totum, quod ego facio nunc, præcipio, ut vos poſtea faciatis: &, quotieſcumque hoc feceritis, facite in meam commemorationem. Ubi patet, quod iſta relatio ad commemorationem, ſequitur ad principale, ideſt, ad facere. Id, quod & docet Eccleſia, tanquam factis ſuis approbans omnem prædictam Beati Thomæ doctrinam, ſuper ly *hoc facite*: dum admonet in canone Miſſæ ſacerdotes: ut prius hoc, ideſt Euchariſtiam, faciant, ideſt conſecratam offerant: & poſtea ſubjungant, *hæc quotieſcumque feceritis, in mei memoriam facietis*. Ecce *duo* ſenſus de ly *hoc facite*: *unus* principalis, ſcilicet præceptum Chriſti, ſine quo ſacerdotes nec præſumerent, nec poſſent facere hoc: *alter* conſequens, ſcilicet ordinare illud facere ſuum in memoriam Chriſti. A Concilio autem *Trident.* id, quod in principio appendicis poſitum eſt, inſinuatur per hoc, quod dicit ſeſſione decimatertia canone nono. „ Si quis negaverit, omnes, & ſingulos Chriſti fideles utriuſque ſexus, cum ad annos diſcretionis pervenerint, teneri ſingulis annis ſaltem in Paſchate ad communicandum; juxta præceptum ſanctæ matris Eccleſiæ: anathema ſit. „ Hæc ibi. In quibus, quia

quia in eodem præcepto de communione continetur, videtur a ſimili ſubintelligendum circa communionem eſſe illud, quod de confeſſione expreſſit idem concilium ſeſſione decimaquarta, capitulo quinto, dicens. „ Neque enim per Lateranenſe Concilium „ Eccleſia ſtatuit, ut Chriſti fideles confiterentur; „ quod jure divino neceſſarium, & inſtitutum eſſe „ intellexerat: ſed, ut præceptum confeſſionis ſal- „ tem ſemel in anno ab omnibus, & ſingulis, cum „ ad annos diſcretionis perveniſſent, impleretur. „ Hæc ibi. Ex quibus applicatis ad communionem confirmatur proprietas locutionis in textu ly *ex ſtatuto Eccleſiæ ſunt determinata tempora exequendi Chriſti præceptum*. A Beato Cyrillo item inſinuatur idipſum per hoc, quod ſuper B. Joannis Euangelium dicit. „ Sciant baptizati homines, & divinæ gra- „ tiæ participes facti: ſi rarius in eccleſiam profici- „ ſcantur, & longo temporum ſpatio, propter ſi- „ mulatam religionem, myſtice communicare Chri- „ ſto recuſent, ab æterna ſe vita procul depellere. „ Quippe recuſatio hujuſmodi, quamvis ex religio- „ ne proficiſci videatur, & ſcandalum facit, & la- „ queos inſtruit. Quare oportet, omnibus viribus a „ peccato mundari: & recte vivendi jactis fundamen- „ tis, magna cum fiducia ad ſumendam vitam con- „ currere. „ Hæc ibi. Ex prædictis patet: contra hæreſim *Neutralium* ſacramentariorum, dicentium: quod neque una ſpecies, neque utraque ſacramenti, eſt neceſſaria: ſed ſola fides ſufficit. *Secundo* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS XII. 489

Utrum liceat ſumere corpus Chriſti ſine ſanguine.

Inf. q. 82. *a.* 4. *Et* 4. *d.* 12. *quæſt.* 3. *art.* 1. *quæſt.* 2.

AD Duodecimum ſic proceditur. Videtur, quod non liceat ſumere corpus Chriſti ſine ſanguine. Dicit enim Gelaſius Papa, & habetur de conſecr. diſt. 2. (*cap.* 12.) „ Comperimus, quod quidam, „ ſumpta tantummodo corporis ſacri portione, a ca- „ lice ſacrati cruoris abſtinent; qui proculdubio, „ quoniam neſcio qua ſuperſtitione docentur adſtrin- „ gi, aut integra ſacramenta percipiant, aut ab in- „ tegris arceantur. „ Non ergo licet ſumere corpus Chriſti ſine ejus ſanguine.

2. Præterea. Ad perfectionem hujus ſacramenti

concurrit & manducatio corporis, & potatio ſanguinis, ut ſupra habitum eſt. (*q.* 74. *a.* 1. *& q.* 76. *a.* 2. *ad* 1.) Si ergo ſumatur corpus ſine ſanguine, erit ſacramentum imperfectum: quod ad ſacrilegium pertinere videtur. unde ibidem Gelaſius ſubdit: *quia diviſio unius ejuſdemque myſterii ſine grandi ſacrilegio provenire non poteſt*.

3. Præterea. Hoc ſacramentum celebratur in memoriam Dominicæ paſſionis, ut ſupra dictum eſt, (*loc. cit.*) & ſumitur pro animæ ſalute: Sed paſſio Chriſti magis exprimitur in ſanguine, quam in corpore: ſanguis etiam pro ſalute animæ offertur, ut ſupra habitum eſt. (*ibid.*) Potius ergo eſſet abſtinendum a ſumptione corporis, quam a ſumptione ſanguinis. Ergo accedentes ad hoc ſacramentum non debent ſumere corpus Chriſti ſine ejus ſanguine.

Sed Contra eſt multarum Eccleſiarum uſus, in quibus populo communicanti datur corpus Chriſti ſumendum, non autem ſanguis.

Reſpondeo dicendum, quod circa uſum hujus ſacramenti *duo* poſſunt conſiderari: *unum* ex parte ipſius ſacramenti: *aliud* ex parte ſumentium. Ex parte quidem ipſius ſacramenti convenit, quod utrumque ſumatur, ſcilicet & corpus, & ſanguis; quia in utroque conſiſtit perfectio ſacramenti. Et ideo quia ad ſacerdotem pertinet hoc ſacramentum conſecrare, & perficere, *nullo modo debet corpus Chriſti ſumere ſine ſanguine*.

Ex parte autem ſumentium requiritur ſumma reverentia, & cautela, ne aliquid accidat, quod vergat ad injuriam tanti myſterii. Quod præcipue poſſet accidere in ſanguinis ſumptione, qui quidem ſi incaute ſumeretur, de facili poſſet effundi. Et quia crevit multitudo populi Chriſtiani, in qua continentur ſenes, & juvenes, & parvuli, quorum quidam non ſunt tantæ diſcretionis, ut cautelam debitam circa uſum hujus ſacramenti adhibeant, ideo *provide in quibuſdam Eccleſiis obſervatur, ut populo ſanguis ſumendus non detur, ſed ſolum a Sacerdote ſumatur*.

Ad primum ergo dicendum, quod Gelaſius loquitur quantum ad ſacerdotes, qui ſicut totum conſecrant ſacramentum, ita etiam toti communicare debent. Ut enim legitur in Concilio Toletano: (*ſc.* 12. *can.* 5. *to.* 6.) *Quale erit ſacrificium, cui nec ipſe ſacrificans particeps eſſe dignoſcitur?*

Ad ſecundum dicendum, quod perfectio hujus ſacramenti non eſt in uſu fidelium, ſed in conſe-

cratione materiæ. Et ideo nihil derogat perfectioni hujus ſacramenti, ſi populus ſumat corpus ſine ſanguine, dummodo Sacerdos conſecrans ſumat utrumque.

Ad tertium dicendum, quod repræſentatio Dominicæ paſſionis agitur in ipſa conſecratione hujus ſacramenti, in qua non debet corpus ſine ſanguine conſecrari. Poteſt autem a populo corpus ſine ſanguine ſumi. Nec exinde ſequitur aliquod detrimentum: quia Sacerdos in perſona omnium ſanguinem offert, & ſumit; & ſub utraque ſpecie totus Chriſtus continetur, ut ſupra habitum eſt. (*q. 76. a. 2.*)

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſes *Caliculariorum*, *Huſſitarum*, & *Bohemorum*, dicentium: ſub utraque ſpecie panis, & vini neceſſario eſſe communicandum. Et addentium: quod communicans ſub una tantum ſpecie committit ſacrilegium, & agit contra præceptum Chriſti, præcipientis eſſe communicandum ſub utraque ſpecie, ideo peccat etiam, ſi laicus ſit. Et deſtruas errorem *Lutheri*, ut refertur in Bulla *Leonis X.* contra errores illius, dicentis: quod conſultum videtur, quod Eccleſia in communi concilio ſtatueret; Laicos ſub utraque ſpecie communicandos. *Secundo* habes quomodo per rationem oſtendas, has merito damnari a Concilio *Conſtantienſi* ſeſſ. decima tertia. „ Licet Chriſtus ſuis diſcipulis „ adminiſtraverit ſub utraque ſpecie panis, & vini „ hoc venerabile ſacramentum, tamen, hoc non ob„ ſtante, approbata conſuetudo Eccleſiæ ſervat: quod „ a laicis tantummodo ſub ſpecie panis ſuſcipiatur. „ Et, licet in primitiva Eccleſia hujuſmodi ſacra„ mentum reciperetur a fidelibus ſub utraque ſpe„ cie: tamen hæc conſuetudo ad evitandum aliqua „ pericula, & ſcandala eſt rationabiliter introducta; „ quod a conficientibus ſub utraque ſpecie, & a „ laicis tantummodo ſub ſpecie panis ſuſcipiatur: „ cum firmiſſime credendum ſit, & nullatenus du„ bitandum, Chriſti corpus integrum, & ſangui„ nem tam ſub ſpecie panis, quam ſub ſpecie vi„ ni, veraciter contineri. Quapropter dicere, „ quod hanc conſuetudinem, & legem obſervare „ ſit ſacrilegium, aut illicitum, cenſeri debet er„ roneum: & pertinaciter aſſerentes oppoſitum „ præmiſſorum, tanquam hæretici, arcendi ſunt, „ & graviter puniendi per diœceſanos locorum, aut

„ inquiſitores hæreticæ pravitatis. Item præcipimus: quod nullus presbyter communicet populum ſub utraque ſpecie panis, & vini. „ Hæc ibi. Ubi nota ly *hoc non obſtante*. Non enim Chriſtus laicis tunc, ſed ſacerdotibus ſacramentum tale adminiſtrabat: quoniam ipſe in cœna illa diſcipulos inſtituit ſacerdotes, teſte Concilio *Trid. ſeſſ.* 22. *can.* 1. & *can.* 2. Ibi etiam nota ly *hæc conſuetudo eſt rationabiliter introducta*, & ly *aſſerentes oppoſitum, tanquam hæretici*, &c. Negant enim hi auctoritatem juridicam Eccleſiæ, quam habet a Chriſto in adminiſtratione ſacramentorum; pro quo melius intelligendo vide Conc. *Trident. ſeſſ.* 21. *can.* 2. recitatum ſup. *art.* 8. *ad primum*, *in exam.* Item merito damnari ab eodem Concilio *Trident.* ſeſſ. 21. capitulo primo. *Sancta ipſa ſynodus a Spiritu ſancto edocta, atque ipſius Eccleſiæ judicium, & conſuetudinem ſecuta declarat, ac docet: nullo divino præcepto laicos, & clericos non conficientes obligari ad Euchariſtiæ ſacramentum ſub utraque ſpecie ſumendum. Neque ullo pacto, ſalva fide, dubitari poſſe, quin illis alterius ſpeciei communio ad ſalutem ſufficiat. Nam, etſi Chriſtus Dominus ſacramentum hoc in panis, & vini ſpeciebus inſtituit, & Apoſtolis tradidit: non tamen illa inſtitutio, & traditio eo tendunt, ut omnes Chriſti fideles ſtatuto Domini ad utramque ſpeciem accipiendam adſtringantur. Sed neque ex ſermone illo apud Joann. ſexto recte colligitur, utriuſque ſpeciei communionem a Domino præceptam eſſe. Namque, qui dixit; Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis, dixit quoque, ſi quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Et qui dixit; Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam, dixit etiam; Panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. Et denique, qui dixit: Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo, dixit nihilominus; Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Hæc ibi. Ubi vides, a Domino ſubindicatum fuiſſe, *duplicem* conſuetudinem ſumendæ Euchariſtiæ, *quandoque*, ſcilicet ſub utraque ſpecie, *quandoque* vero ſub ſpecie ſolum panis, futuram eſſe in Eccleſia; & utramque ſufficientem ad ſalutem; & conſequenter utramque pro ſuo tempore bonam: & ſimul propterea vides: quod ipſemet utramque conſuetudinem illam approbavit. Item merito damnari ab eodem ſeſſione eadem, capitulo

tulo ſecundo. „ Quare agnoſcens ſancta mater Ec-
„ cleſia hanc ſuam in adminiſtratione ſacramento-
„ rum auctoritatem, licet ab initio Chriſtianæ reli-
„ gionis non infrequens utriuſque ſpeciei uſus fuiſ-
„ ſet, tamen progreſſu temporis, latiſſime jam
„ mutata illa conſuetudine, gravibus, & juſtis cau-
„ ſis adducta hanc conſuetudinem ſub altera ſpecie
„ communicandi approbavit; & pro lege habendam
„ decrevit. Quam reprobare, aut ſine ipſius Eccle-
„ ſiæ auctoritate pro libito mutare, non licet. *Hæc*
„ *ibi*. *Et capitulo tertio*. Inſuper declarat, faten-
„ dum eſſe, ſub altera tantum ſpecie totum, at-
„ que integrum Chriſtum, verumque ſacramen-
„ tum ſumi, ac propterea, quoad fructum attinet,
„ nulla gratia neceſſaria ad ſalutem eos defraudari,
„ qui unam ſpeciem ſolum accipiunt. *Hæc ibi*, *&*
„ *canon*. 1. Si quis dixerit: ex Dei præcepto, vel
„ neceſſitate ſalutis, omnes, & ſingulos Chriſti fi-
„ deles utramque ſpeciem ſanctiſſimi Euchariſtiæ ſa-
„ cramenti ſumere debere; anathema ſit. *Et canon.*
„ *ſecundo*. Si quis dixerit: ſanctam Eccleſiam ca-
„ tholicam non juſtis cauſis, & rationibus adductam
„ fuiſſe; ut laicos, atque etiam clericos non con-
„ ficientes, ſub panis tantummodo ſpecie commu-
„ nicaret: aut in eo erraſſe: anathema ſit. *Et ca-*
„ *non*. 3. Si quis negaverit; totum, & integrum
„ Chriſtum, omnium gratiarum fontem, & aucto-
„ rem, ſub una panis ſpecie ſumi: quia, ut qui-
„ dam falſo aſſerunt, non ſecundum ipſius Chriſti
„ inſtitutionem ſub utraque ſpecie ſumatur: ana-
„ thema ſit. „ Hæc ibi. Item merito damnari il-
lum errorem *Lutheri* a Papa *Leone X*. in prædicta
Bulla. Ex quibus omnibus patet & vafrities grandis
hæreticorum, qui ſub pallio zelandi pro ſalute po-
pulorum contra reverentiam Chriſti armantur, ſan-
guinem ipſius effundere parvipendentes: & irratio-
nabilitas, atque ſtultitia eorundem. Non enim ir-
rationabile ſolum, ſed & ſtultum eſt: cum tantun-
dem boni, quod quæris, poſſis abſque criminis pe-
riculo veraciter obtinere; præeligere illud cum tanti
ſacrilegii periculo, atque ſcandalo conſequi, ut o-
mnibus, dummodo ſenſum reprobum non habeant,
manifeſtiſſime conſtat ex terminis. *Tertio* vides:
quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctri-
na præſens Angelica viciſſim declaretur, atque con-
firmetur.

QUÆ-

QUÆSTIO LXXXI.

De modo, quo Chriſtus uſus eſt hoc Sacramento, in quatuor articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de uſu hujus Sacramenti, quo Chriſtus uſus eſt in prima ſui inſtitutione.

Et circa hoc quæruntur quatuor.

Primo. Utrum Chriſtus ſumpſerit ſuum corpus, & ſanguinem.
Secundo. Utrum Judæ dederit.
Tertio. Quale corpus ſumpſerit, aut dederit, utrum ſcilicet paſſibile, vel impaſſibile.
Quarto. Qnomodo ſe habuiſſet Chriſtus ſub hoc ſacramento, ſi fuiſſet in triduo mortis reſervatum, aut conſecratum.

ARTICULUS I. 490

Utrum Chriſtus ſumpſerit ſuum corpus, & ſanguinem.

Inf. q. 84. *ar.* 7. *ad* 4. *Et* 4. *d.* 11. *q.* 3. *ar.* 1.

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod Chriſtus non ſumpſerit corpus ſuum, & ſanguinem. Non enim de factis Chriſti, & dictis aſſeri debet, quod auctoritate ſacræ Scripturæ non traditur: Sed in Euangeliis non habetur, quod Chriſtus corpus ſuum manducaverit, aut ſanguinem ſuum biberit. Non ergo eſt hoc aſſerendum.

2. Præterea. Nihil poteſt eſſe in ſeipſo, niſi forte ratione partium, prout ſcilicet una pars ejus eſt in alia, ut habetur 4. Phſicor. (*tex.* 34. *to.* 2.) Sed illud quod manducatur, & bibitur, eſt in manducante, & bibente. Cum igitur totus Chriſtus ſit ſub utraque ſpecie ſacramenti, videtur impoſſibile fuiſſe, quod ipſe ſumpſerit hoc ſacramentum.

3. Præterea. *Duplex* eſt ſumptio hujus ſacramenti, ſcilicet *ſpiritualis*, & *ſacramentalis*: Sed ſpiritualis non competebat Chriſto; quia nihil a ſacramento accepit; & per conſequens nec ſacramentalis, quæ ſine ſpirituali eſt imperfecta, ut ſupra habitum eſt. (*q. præc. a.* 1.) Ergo Chriſtus nullo modo hoc ſacramentum ſumpſit.

Sed Contra eſt, quod Hieronymus, dicit ad Hedibiam: (*epiſt.* 150. *quæſt.* 2. *a med.*) *Dominus Jeſus Chriſtus ipſe conviva, & convivium, ipſe comedens, & qui comeditur.*

Reſpondeo dicendum, quod quidam dixerunt, quod Chriſtus in cœna corpus, & ſanguinem ſuum diſcipulis ſuis tradidit, non tamen ipſe ſumpſit.

Sed hoc non videtur convenienter dici: quia Chriſtus ea quæ ab aliis obſervanda inſtituit, ipſe primitus obſervavit. Unde & ipſe prius baptizari voluit, quam aliis baptiſmum imponeret, ſecundum illud Act. 1. *Cœpit Jeſus facere, & docere.* Unde & *primo ipſe corpus ſuum, & ſanguinem ſumpſit, & poſtea diſcipulis ſumendum tradidit.* Et hoc eſt quod Ruth 3. ſuper illud; *Cumque comediſſet, & bibiſſet* &c. dicit Gl. (*ordin.*) quod *Chriſtus comedit, & bibit in cœna, cum corporis, & ſanguinis ſui ſacramentum diſcipulis tradidit. Unde quia pueri communicaverunt carni, & ſanguini, & ipſe participavit eiſdem.*

Ad primum ergo dicendum, quod in Euangeliis legitur, quod Chriſtus accepit panem, & calicem. Non eſt autem intelligendum, quod acceperit ſolum in manibus, ut quidam dicunt; ſed eo modo accepit, quo aliis accipiendum tradidit. Unde cum diſcipulis dixerit, *Accipite, & comedite*: & iterum, *Accipite, & bibite*, intelligendum eſt, quod ipſe accipiens comederit, & biberit. Unde & quidam metrice dixerunt.

Rex ſedet in cœna turba cinctus duodena:
Se tenet in manibus, ſe cibat ipſe cibus.

Ad ſecundum dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*q.* 76. *a.* 5.) Chriſtus, ſecundum quod eſt ſub hoc ſacramento, comparatur ad locum, non ſecundum proprias dimenſiones, ſed ſecundum dimenſiones ſpecierum ſacramentalium; ita quod in quocunque loco, ubi ſunt illæ ſpecies, eſt ipſe Chriſtus: Et quia ſpecies illæ potuerunt eſſe in manibus, & in ore Chriſti, ipſe totus Chriſtus potuit eſſe in ſuis manibus, & in ſuo ore: Non autem hoc potuiſſet eſſe, ſecundum quod comparatur ad locum per proprias dimenſiones.

Ad tertium dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt: (*q.* 79. *a.* 1. *ad* 2.) effectus hujus ſacramenti eſt non ſolum augmentum habitualis gratiæ, ſed etiam quædam actualis delectatio ſpiritualis dulcedinis. Quamvis autem Chriſto gratia non fuerit augmentata, ex ſuſceptione hujus ſacramenti; habuit tamen quandam ſpiritualem delectationem in nova in-

inſtitutione hujus ſacramenti. Unde ipſe dicebat Luc. 22. *Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum*: quod Euſebius exponit de novo myſterio novi Teſtamenti, quod tradebat diſcipulis. (*hab. in Cat. D. Th.*) Et ideo ſpiritualiter manducavit, & ſimiliter ſacramentaliter, inquantum corpus ſuum ſub ſacramento ſumpſit, quod ſacramentum ſui corporis intellexit, & diſpoſuit: Aliter tamen, quam cæteri ſacramentaliter, & ſpiritualiter ſumant; quia augmentum gratiæ ſuſcipiunt, & ſacramentalibus ſignis indigent ad veritatis perceptionem: † Al. quia qui argumentum gratiæ ſuſcipiunt, etiam ſacramentalibus ſignis &c. †

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem deſtruas errorem *Lutheri*, ut refert Fr. Joſeph Angles Valentinus Ord. Min. *in lib. Flores Theologicarum quæſtionum, de Euchariſtia*, *qu.* 2. ubi & error ipſe ab eodem damnatur) dicentis; Chriſtus in cœna corpus ſuum non ſumpſit; quare nec ſacerdotes ſumere debent, ſed ſolum conſecrare, & ſub utraque ſpecie populo miniſtrare. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, eum merito damnari a ſancto Hieronymo; ſecundum quod ponitur *in arg. contr.* Ubi nota ex ly *comedens*, *& qui comeditur* motivum magnum; unde ad ſic dicendum motus eſt ipſe Hieronymus. Conſideravit namque, quod ſacramentum hoc eſt memoriale Dominicæ paſſionis (ut patet ex *Matth.* 26. *Marc.* 14. *Luc.* 22. & 1. *Corinth.* 11.) & quod in paſſione idem ipſe Chriſtus fuit ſacerdos, & hoſtia, ut patet ex ly *obtulit ſemetipſum*: Hebræ. 9. & Concilio *Tridentino ſeſſion.* 22. *capit.* 2. Ex eo igitur, quod in principali, ſcilicet in paſſione, Dominus fuit ſimul offerens, & oblatio, motus eſt Beatus Hieronymus, & jure quidem convenienti; ut ſcilicet inter memoriale, & principale correſpondentia fieret ad ponendum, quod in ſacramenti hujus inſtitutione Dominus fuerit ſimul & comedens, & qui comeditur. Item merito damnari ab Euangeliis per ly *Accepit panem*, *& calicem*; ſecundum expoſitionem reſponſionis ad *primum*. Item a Luca 22. per ly *Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum*, ſecundum expoſitionem Euſebii in reſponſione ad *tertium*. Ubi vigilanter nota ly *manducare vobiſcum*. Non enim hoc dicit tantum, dare eis paſcha illud novum, ideſt Euchariſtiam, ad man-

ducandum (ut patet) ſed ſimul dicit, Chriſtum manducaſſe illud cum eis; ut ex iſta loquendi ſerie intelligamus: quod ipſe prior novum hoc paſcha comederit, deinde Apoſtolis comedendum dederit. Item merito damnari ab Eccleſia (ſi tamen conſideretur *conſequentia* illa facta a *Luthero*, ſcilicet. *Quare nec ſacerdotes ſumere debent*) factis ipſis. Eccleſia enim Catholica facit oppoſitum illius conſequentis *Lutherani*, ideſt facit, quod ſacerdotes conficientes ſumant Euchariſtiam: ut quotidie patet. Quinimmo & contra negantes, iſtud oppoſitum illius conſequentis eſſe licitum, exſurgit in Concilio *Trid.* ſeſſione 13. can. 10. dicens. *Si quis dixerit; non licere ſacerdoti celebranti ſeipſum communicare: Anathema ſit*. Hæc ibi. Iſtud ergo factum ſanctæ Eccleſiæ retorque contra *Lutherum*, ut conterantur dentes ejus in ore ipſius, *Pſal*. 57. tali modo. Chriſtus, inquis tu, in Cœna Corpus ſuum non ſumpſit; quare nec ſacerdotes ſumere debent: ſed ſacerdotes, inquit Eccleſia, Corpus Chriſti ſumere debent. ergo Chriſtus in Cœna corpus ſuum ſumpſit. Cæterum contra illud chimericum ejus, ſcilicet de debito utramque ſpeciem populo miniſtrandi, quod addit: patuit jam abunde *q*. 80. *art*. 12. *appen. Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angel. viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS II. 491

Utrum Chriſtus dederit Judæ corpus ſuum.

4. *diſt*. 11. *q*. 3. *ar*. 2. *q*. 1. & 2. *Et Joa*. 13. *lec*. 3. *fi*. & *lect*. 4. *fi*.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod Chriſtus Judæ non dederit corpus ſuum. Ut enim legitur Matth. 26. poſtquam dedit Dominus corpus ſuum, & ſanguinem diſcipulis, dixit eis: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis uſque in diem illum, cum illud bibam vobiſcum novum in regno Patris mei:* Ex quo videtur, quod illi, quibus corpus ſuum, & ſanguinem dederat, cum eo eſſent iterum bibituri: Sed Judas poſtea cum ipſo non bibit. Ergo non accepit cum aliis diſcipulis corpus Chriſti, & ſanguinem.

2. Præterea. Dominus implevit, quod præcepit, ſecundum illud Act. 1. *Cœpit Jeſus facere, & docere*. Sed ipſe præcepit Matth. 7. *Nolite ſanctum da-*

re canibus. Cum ergo ipſe cognoſceret Judam eſſe peccatorem, videtur quod ei corpus ſuum, & ſanguinem non dederit.

3. Præterea. Chriſtus ſpecialiter legitur Judæ panem intinctum porrexiſſe Joan. 13. Si ergo corpus ſuum ei dedit, videtur quod ſub buccella ei dederit: præcipue cum legatur ibidem, quod *poſt buccellam introivit in eum Satanas*. ubi Auguſtinus dicit: (*Tract. 62. in Joan. a princ. to. 9.*) *Hinc nos docemur, quam ſit cavendum male accipere bonum. ſi enim corripitur, qui non dijudicat, id eſt non diſcernit corpus Domini a cæteris cibis, quomodo non damnabitur, qui ad ejus menſam fingens ſe amicum, accedit inimicus?* Sed cum buccella intincta non accepit corpus Chriſti. ut enim Auguſtinus dicit ſuper illud Joan. 13. *Cum intinxiſſet panem, dedit Judæ Simonis Iſcariothis*: (loc. cit.) *non, ut putant quidam negligenter legentes, tunc Judas corpus Chriſti accepit*. Ergo videtur, quod Judas corpus Chriſti non acceperit.

Sed Contra eſt, quod Chryſoſtomus dicit: (*hom. 83. in Matth. in princ.*) *Judas particeps exiſtens myſteriorum converſus non eſt. unde fit ſcelus ejus utrinque immanius: tum quia tali propoſito imbutus adiit myſteria: tum quia adiens melior factus non fuit nec metu, nec beneficio, nec honore.*

Reſpondeo dicendum, quod Hilarius poſuit ſuper Matthæum, (*can. 30.*) quod Chriſtus Judæ corpus ſuum, & ſanguinem non dedit. Et hoc quidem conveniens fuiſſet, conſiderata malitia Judæ. Sed quia Chriſtus nobis debuit eſſe exemplum juſtitiæ, non conveniebat ejus magiſterio, ut Judam occultum peccatorem ſine accuſatore, & evidenti probatione ab aliorum communione ſepararet: ne per hoc daretur exemplum Prælatis Eccleſiæ ſimilia faciendi, ſi ipſe Judas exaſperatus inde ſumeret occaſionem peccandi. Et ideo *dicendum eſt, quod Judas cum aliis diſcipulis corpus Domini, & ſanguinem ſuſcepit*; ut dicit Dionyſ. in lib. eccl. hierarch. (*c. 3. inter princ. & med.*) & Aug. ſuper Joann. (*Tract. 62. to. 9.*)

Ad primum ergo dicendum, quod illa eſt ratio Hilar. (*loc. cit.*) ad oſtendendum, quod Judas corpus Chriſti non ſumpſit: Non tamen cogit: quia Chriſtus loquitur diſcipulis, a quorum collegio Judas ſe ſeparavit: Non autem Chriſtus eum excluſit. & ideo Chriſtus, quantum eſt in ſe, etiam cum Juda vinum in regno Dei bibit: ſed hoc convivium ipſe Judas repudiavit.

Ad

Ad ſecundum dicendum, quod Chriſto nota erat Judæ iniquitas, ſicut Deo; non autem erat ſibi nota per modum quo hominibus innoteſcit. Et ideo Chriſtus Judam non repulit a Communione, ut daret exemplum, tales peccatores occultos non eſſe ab aliis Sacerdotibus expellendos.

Ad tertium dicendum, quod ſine dubio Judas ſub pane intincto corpus Chriſti non ſumpſit, ſed ſimplicem panem. *Significatur autem fortaſſis*, ut Aug. ibid. dicit, *per panis intinctionem fictio Judæ: ut enim inficiantur nonnulla, intinguntur: Si autem bonum aliquid hic ſignificat tinctio*, (ſcilicet dulcedinem bonitatis divinæ; quia panis ex intinctione ſapidior redditur) *eidem bono ingratum non immerito eſt ſecuta damnatio:* Et propter hanc ingratitudinem id quod eſt bonum, factum eſt ei malum; ſicut accidit circa ſumentes corpus Chriſti indigne: Et, ſicut Aug. ibidem dicit, *intelligendum eſt, quod Dominus jam ante diſtribuerat omnibus diſcipulis ſuis ſacramentum corporis, & ſanguinis ſui, ubi & ipſe Judas erat, ſicut Lucas narrat: ac deinde ad hoc ventum eſt, ubi ſecundum narrationem Joannis Dominus per buccellam tinctam, atque porrectam ſuum exprimit proditorem.*

APPENDIX.

Ex articul. habes *primo*: quomodo per rationem deſtruas errorem quorundam innominatorum, ut refertt Gabriel Prateolus, tit. *Judas Iſcariotes*, dicentium: quod Judas Iſcarioth in Cęna Domini non accepit verum corpus Chriſti. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, hunc merito damnari a D. Chryſ. ſecundum quod patet *in arg. contr.* Item ab eodem in ſerm. *Paucis hodie, o Chriſti miſericordia, o Judæ dementia! Ille eum paciſcebatur, ut venderet: Chriſtus ei ſanguinem, quem vendidit, offerebat: ut haberet remiſſionem peccatorum, ſi tamen impius exiſtere noluiſſet*. Hæc ibi. Item a D. Auguſtino, ſecundum quod patet *in reſpon. ad tertium*. Hæc faciunt pro declaratione probationis concluſ. 3. ubi allegantur SS. Aug. & Chryſ. Item a Papa *Leone* in ſerm. „ Scio quidem: cum in Cayphæ „ atrio tractaretur, quomodo Chriſtus deberet occi- „ di: ille corporis, & ſanguinis ſui ordinans ſacra- „ mentum docebat, qualis Deo hoſtia deberet offer- „ ri, nec traditore ſubmoto, ut oſtenderetur nulla „ injuria exaſperatus. Dicens quoque: unus veſtrum „ me traditurus eſt, non aſpera, non aperta im-

„ pium

„ pium increpatione confudit, ut facilius corrigeret „ pœnitudo, quem nulla deformaſſet abjectio. Cur „ infelix Juda tanta benignitate non uteris? Ecce „ Chriſtus nulli te, niſi tibi indicat, nec nomen „ tuum, nec perſona detegitur, non Apoſtolici or„ dinis honor, nec ſacramentorum tibi communio „ denegatur. Reſpice: Clementia invitat, ſalus pul„ ſat, ad vitam te vita revocat. „ Hæc ibi: Quæ pro aliqua parte faciunt ad *qu.* 80. *art.* 6. *append.* ly *Veh homini*, &c. & ideo diffuſius hic verba ejus recitata ſunt. Item a B. Cypriano in ſerm. de cœna Domini. „ Ubi ſacrum cibum mens perfida tetigit, „ & ſceleratum os panis ſanctificatus intravit; par„ ricidialis animus vim tanti ſacramenti non ſuſti„ nens, quaſi palea, de area exſufflatus eſt. „ Hæc ibi. *Tertio* vides: quomodo ex iis, &c.

ARTICULUS III. 491

Utrum Chriſtus ſumpſerit, & diſcipulis dederit corpus ſuum impaſſibile.

4. d. 11. q. 3. art. 2. & d. 12. q. 1. art. 3. qu. 1. cor.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod Chriſtus ſumpſerit, & diſcipulis dederit corpus ſuum impaſſibile. Quia ſuper illud Matth. 17. *Transfiguratus eſt ante eos*, dicit quædam Gloſ. (*ordin.*) *Illud corpus, quod habuit per naturam, dedit diſcipulis in cœna, non mortale, & paſſibile*. Et Levit. 2. ſuper illud, *Si oblatio tua fuerit de ſartagine*, dicit Gloſ. (*ordin. Eſych.*) *Crux ſuper omnia fortis carnem Chriſti, quæ ante paſſionem non videbatur eſui apta, poſt aptam fecit*: Sed Chriſtus dedit corpus ſuum ut aptum ad manducandum. Ergo dedit tale, quale habuit poſt paſſionem, ſcilicet impaſſibile, & immortale.

2. Præterea. Omne corpus paſſibile per contactum, & manducationem patitur. Si ergo corpus Chriſti erat paſſibile, per contractum, & comeſtionem diſcipulorum paſſum fuiſſet.

3. Præterea. Verba ſacramentalia non ſunt modo majoris virtutis, quando proferuntur a Sacerdote in perſona Chriſti, quam tunc quando fuerunt prolata ab ipſo Chriſto: Sed nunc virtute verborum ſacramentalium in altari conſecratur corpus Chriſti impaſſibile, & immortale. Ergo multo magis tunc.

Sed Contra eſt, quod, ſicut Innocentius III. dicit,

cit, (*l.* 4. *de myſter. Miſſæ c.* 12. *ſub. fin.*) *tale corpus tunc dedit diſcipulis, quale habuit:* Habuit autem tunc corpus paſſibile, & mortale. Ergo corpus paſſibile, & mortale diſcipulis dedit.

Reſpondeo dicendum, quod Hugo de ſancto victore poſuit, (*vide Supplem. qu.* 45. *art.* 2.) quod Chriſtus ante paſſionem diverſis temporibus *quatuor* dotes corporis glorificati aſſumpſerit; ſcilicet *ſubtilitatem* in nativitate, quando exivit de clauſo utero Virginis; *agilitatem*, quando ambulavit ſiccis pedibus ſuper mare; *claritatem* in transfiguratione; *impaſſibilitatem* in cœna, quando corpus ſuum diſcipulis tradidit manducandum. Et ſecundum hoc dedit diſcipulis ſuis corpus ſuum impaſſibile, & immortale.

Sed quicquid ſit de aliis, de quibus ſupra dictum eſt, (*q.* 28 *a.* 2. *ad* 3. & *q.* 45. *ar.* 2. & *q.* 54. *a.* 1.) quid ſentiri debeat: circa impaſſibilitatem tamen impoſſibile eſt eſſe quod dicitur. Manifeſtum eſt enim, quod idem corpus Chriſti erat, quod a diſcipulis tunc in propria ſpecie videbatur, & in ſpecie ſacramenti ſumebatur: Non autem erat impaſſibile, ſecundum quod in propria ſpecie videbatur; quinimo erat paſſioni paratum. Unde *nec ipſum corpus Chriſti, quod in ſpecie Sacramenti dabatur, impaſſibile erat.*

Impaſſibili tamen modo erat ſub ſpecie ſacramenti, quod in ſe erat paſſibile, ſicut inviſibiliter, quod in ſe erat viſibile. Sicut enim viſio requirit contactum corporis, quod videtur ad circumſtans medium viſionis: ita paſſio requirit contactum corporis, quod patitur, ad ea quæ agunt. Corpus autem Chriſti, ſecundum quod eſt ſub ſacramento, ut ſupra dictum eſt, (*qu.* 76. *art.* 4. 5. & 6.) non comparatur ad ea quæ circumſtant, mediantibus propriis dimenſionibus, quibus corpora ſe tangunt, ſed mediantibus dimenſionibus ſpecierum panis, & vini. & ideo ſpecies illæ ſunt, quæ patiuntur, & videntur, non autem ipſum corpus Chriſti.

Ad primum ergo dicendum, quod Chriſtus dicitur in cœna non dediſſe corpus ſuum mortale, & paſſibile, quia non dedit mortali, & paſſibili modo. Crux autem fecit carnem Chriſti aptam manducationi, inquantum hoc ſacrameutum repræſentat paſſionem Chriſti.

Ad ſecundum dicendum, quod ratio illa procederet, ſi corpus Chriſti, ſicut erat paſſibile, ita paſſibili modo fuiſſet ſub hoc ſacramento.

Ad tertium dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt,

eſt, (*qu.* 76. *ar.* 4.) accidentia corporis Chriſti ſunt in ſacramento ex reali concomitantia, non autem ex vi ſacramenti, ex qua eſt ibi ſubſtantia corporis Chriſti. Et ideo virtus verborum ſacramentalium ad hoc ſe extendit, ut ſit ſub ſacramento corpus Chriſti, ſc. quibuſcumque accidentibus realiter in eo exiſtentibus.

APPENDIX.

EX art. habes *primo* : quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, Papa, & Concilio, quod Chriſtus dedit diſcipulis corpus ſuum paſſibile ſub ſpecie ſacramenti. A ſcripturis quidem per hoc; quod Dominus dans diſcipulis Euchariſtiæ ſacramentum dixit Lucæ 22. *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur*. Non enim traditum eſt pro nobis paſſioni corpus Chriſti impaſſibile, ut patet, ſed paſſibile. Si ergo dediſſet tunc eis corpus impaſſibile: utique ad ly *corpus* non addidiſſet ly *quod pro vobis tradetur*. A Papa autem *Innocentio*, ſecundum quod cum applicatione ponitur [*in argu. contr.*] A Concilio quoque *Tridentino* per hoc quod determinat, quod ſub ſpecie panis, & vini nihil ex vi verborum reperitur, niſi ſolum corpus, & ſanguis; quæcumque vero alia ex reali concomitantia. Dicit namque ſeſſione 13. cap. tertio: „ Semper hæc fides in Eccleſia Dei fuit: „ ſtatim poſt conſecrationem verum Domini noſtri corpus exiſtere ſub ſpecie panis, verumque ejus ſanguinem ſub ſpecie vini, ex vi verborum: ipſum autem corpus ſub ſpecie vini, & ſanguinem ſub ſpecie panis, animamque ſub utraque, vi naturalis illius connexionis, & concomitantiæ, qua partes Chriſti, qui jam ex mortuis reſurrexit non amplius moriturus, inter ſe copulantur; divinitatem porro propter admirabilem illam ejus cum corpore, & anima hypoſtaticam unionem. „ Hæc ibi. Cum ergo impaſſibilitas, vel paſſibilitas, mortalitas, vel immortalitas, non ſint corpus, nec ſanguis (ut patet) relinquitur neceſſario concludendum, quod nihil horum ſub ſpeciebus illis eſt ex vi verborum ſacramentalium; ſed tantum ex vi naturalis concomitantiæ. Facillimum modo eſt ex iſtis diſcurrere ad propoſitum. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS IV. 493

Utrum ſi hoc Sacramentum tempore mortis Chriſti fuiſſet ſervatum, vel conſecratum, ibi moreretur.

4. *d.* 10. *art.* 2. *qu.* 1. *co.* & *d.* 11. *quæſt.* 3. *art.* 4. *Et* 4. *cont. cap.* 64. *Et quol.* 5. *art.* 11. *ad* 1. *Et Jo.* 6. *lec.* 6. *fin. Et* 1. *Cor.* 11. *lec.* 6. *fin.*

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod ſi hoc ſacramentum tempore mortis Chriſti fuiſſet ſervatum in pixide, vel ab aliquo Apoſtolorum conſecratum, non ibi moreretur. Mors enim Chriſti accidit per ejus paſſionem: Sed Chriſtus impaſſibili modo etiam tunc erat in hoc ſacramento. Ergo non poterat mori in hoc ſacramento.

2. Præterea. In morte Chriſti ſeparatus fuit ſanguis ejus a corpore: Sed in hoc ſacramento ſimul eſt corpus Chriſti, & ſanguis. Ergo Chriſtus in hoc ſacramento non moreretur.

3. Præterea. Mors accidit per ſeparationem animæ a corpore: Sed in hoc ſacramento continetur tam corpus, quam anima Chriſti. Ergo in hoc ſacramento non poterat Chriſtus mori.

Sed Contra eſt, quod idem Chriſtus, qui erat in cruce, fuiſſet in ſacramento: Sed in cruce moriebatur. Ergo & in ſacramento conſervato moreretur.

Reſpondeo dicendum, quod corpus Chriſti idem in ſubſtantia eſt in hoc ſacramento, & in propria ſpecie: ſed non eodem modo: nam in propria ſpecie contingit circumſtantia corpora per proprias dimenſiones; non autem prout eſt in hoc ſacramento, ut ſupra dictum eſt. (*a. præc.*) Et ideo quicquid pertinet ad Chriſtum, ſecundum quod in ſe eſt, poteſt attribui ei & in propria ſpecie, & in ſacramento exiſtenti; ſicut vivere, mori, dolere, animatum, vel inanimatum eſſe, & cætera hujuſmodi: Quæcumque vero conveniunt ei per comparationem ad corpora extrinſeca, poſſunt ei attribui in propria ſpecie exiſtenti, non autem prout eſt in ſacramento; ſicut irrideri, conſpui, crucifigi, flagellari, & cætera hujuſmodi. Unde & quidam metrice dixerunt:

Pixide ſervato poteris ſociare dolorem
Innatum, ſed non illatus convenit illi.

Ad

Ad primum ergo dicendum, quod, ſicut dictum eſt, (*in corp. ar.*) paſſio convenit corpori paſſo per comparationem ad agens extrinſecum. Et ideo Chriſtus, ſecundum quod eſt ſub hoc ſacramento, pati non poteſt, poteſt tamen mori.

Ad ſecundum dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*q. 76. ar. 2.*) ſub ſpecie panis eſt corpus Chriſti ex vi conſecrationis, ſanguis autem ſub ſpecie vini: Sed nunc quidem, quando realiter ſanguis Chriſti non eſt ſeparatus ab ejus corpore, ex reali concomitantia & ſanguis Chriſti eſt ſub ſpecie panis ſimul cum corpore, & corpus ſub ſpecie vini ſimul cum ſanguine: Sed ſi tempore paſſionis Chriſti, quando realiter ſanguis fuit ſeparatus a corpore Chriſti, fuiſſet hoc ſacramentum conſecratum, ſub ſpecie panis fuiſſet ſolum corpus, & ſub ſpecie vini fuiſſet ſolum ſanguis.

Ad tertium dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*q. 76. a. 1. ad 1.*) anima Chriſti eſt in hoc ſacramento ex reali concomitantia; quia non eſt ſine corpore; non autem ex vi conſecrationis. Et ideo ſi tunc fuiſſet hoc ſacramentum conſecratum, vel peractum, quando anima erat a corpore realiter ſeparata, non fuiſſet anima Chriſti ſub hoc ſacramento, non propter defectum virtutis verborum, ſed propter aliam diſpoſitionem rei.

A P P E N D I X.

Ex articulo habes *primo*: quomodo, per rationem oſtendas, merito eſſe a ſcripturis, & Conciliis ſimul inſinuatum: quod, ſi hoc ſacramentum fuiſſet, tempore mortis Chriſti in cruce, conſervatum in pixide, Chriſtus tunc ibi mortuus eſſet, abſque eo, quod ibi crucifigeretur. Item, quod, ſi fuiſſet tempore mortis Chriſti durante, ideſt in illo triduo conſecratum corpus ſub ſpecie panis, tunc fuiſſet ſine ſanguine, & ſine anima: & ſanguis ſub ſpecie vini ſine corpore, & ſine anima. A ſcripturis quidem per hoc, quod dicitur Luc. 22. *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur*. A Concilio autem *Florentino* per hoc, quod dicit, corpus Chriſti eſſe in hoc ſacramento ſub ſpecie panis. Vide *q. 76. a. 1. 2. 3. in Eluc.* A Concilio quoque *Trident.* per hoc, quod dicit ſanguinem, & animam eſſe ſub ſpecie panis, & corpus, animamque eſſe ſub ſpecie vini, ex reali concomitantia ſolum, *art. 2. append.* His enim omnibus ſimul junctis, patet intentum, quod proponebatur. Nam, ſi eſt, ut vere eſt, in ſacramento

ſub ſpecie panis corpus idem numero, quod tradetur, ſcil. ad mortem, & de facto morietur crucifixum: conſtat, quod ipſum ibi tunc morietur, non tamen in cruce clavis affixum. Alioquin, ſi ibi vere non moreretur, non eſſet ibi idem corpus numero, ut patet, quod in cruce mortuum eſt: & , ſi ipſum ibi tunc crucifigeretur, non eſſet ſub ſpecie tantum aliena, ſcil. panis, non propria, ut patet ex ratione allata in tex. corpor. Item ſi eſt, ut vere eſt, ſanguis, & anima ſub ſpecie panis, corpus item, & anima ſub ſpecie vini, ex reali concomitantia ſolum, conſtat, quod ipſum corpus in ſacramento tunc, quando realiter diviſus erat ſanguis, & anima, confecto, fuiſſet ſub ſpecie panis ſine ſanguine, & anima; ſimiliter ſanguis fuiſſet ſub ſpecie vini ſine corpore, & anima. Alioquin, ut ex terminis patet, illud dictum Concilii de reali tantum concomitantia tolleretur, ideſt, non eſſet verum. Quod, cum ſit hæreticum, ſicut & negare præmiſſa dicta tum *Florentini* Concilii, tum Euangelii: ſequitur aperte, quod neceſſum eſt de fide confiteri, quæ in principio appendicis propoſita fuerant. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina hæc Angelica viciſſim declaretur, &c.

QUÆSTIO LXXXII.

De Miniſtro hujus Sacramenti, in decem articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de Miniſtro hujus Sacramenti.

Et circa hoc quæruntur decem.

Primo. Utrum conſecrare hoc ſacramentum ſit proprium Sacerdotis.
Secundo. Utrum plures Sacerdotes ſimul poſſint eandem hoſtiam conſecrare.
Tertio. Utrum diſpenſatio hujus ſacramenti pertineat ad ſolum Sacerdotem.
Quarto. Utrum liceat Sacerdoti conſecranti a communione abſtinere.
Quinto. Utrum Sacerdos peccator poſſit conficere hoc ſacramentum.
Sexto. Utrum Miſſa mali Sacerdotis minus valeat, quam boni.
Septimo. Utrum hæretici, ſchiſmatici, vel ex-

communicati poſſint conficere hoc ſacramentum.
Octavo. Utrum degradati.
Nono. Utrum peccent a talibus Communionem recipientes.
Decimo. Utrum liceat Sacerdoti omnino a celebratione abſtinere.

ARTICULUS I. 494

Utrum conſecratio hujus Sacramenti ſit propria Sacerdotis.

4. d. 13. art. 1. qu. 1. & diſt. 17. qu. 3. art. 3. qu. 1. cor. & d. 14. qu. 2. art. 1. qu. 2. cor. & art. 2. ad 2.

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod conſecratio hujus Sacramenti non ſit propria Sacerdotis. Dictum eſt enim ſupra, (*q. 78 a. 4.*) quod hoc ſacramentum conſecratur virtute verborum, quæ ſunt forma hujus ſacramenti: Sed illa verba non mutantur, ſive dicantur a ſacerdote, ſive a quocumque alio. Ergo videtur, quod non ſolus ſacerdos, ſed etiam quilibet alius poſſit hoc ſacramentum conſecrare.

2. Præterea. Sacerdos hoc ſacramentum conficit in perſona Chriſti: Sed laicus ſanctus eſt unitus Chriſto per charitatem. Ergo videtur, quod etiam laicus poſſit hoc ſacramentum conficere. unde & Chryſoſt. dicit ſuper Matth. (*hom. 43. in op. imperf. a. princ.*) quod *omnis ſanctus eſt Sacerdos*.

3. Præterea. Sicut baptiſmus ordinatur ad hominum ſalutem, ita & hoc ſacramentum, ſicut ex ſupradictis patet: (*qu. 79.*) Sed etiam laicus poteſt baptizare, ut ſupra dictum eſt. (*q. 67. a. 3.*) Non ergo eſt proprium ſacerdotis conficere hoc ſacramentum.

4. Præterea. Hoc ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ: Sed alias materias conſecrare, ſc. chriſma, & oleum ſanctum, & oleum benedictum, pertinet ad ſolum Epiſcopum: quarum tamen conſecratio non eſt tantæ dignitatis, ſicut conſecratio Euchariſtiæ, in qua eſt totus Chriſtus. Ergo non eſt proprium ſacerdotis, ſed ſolius Epiſcopi hoc ſacramentum conficere.

Sed Contra eſt, quod Iſid. dicit in quadam Epiſt. (*ad Laudefred. quæ hab. tom. 6. Concil. poſt Concil. Toletan.*) & habetur in Decret. diſtinct. 25. (cap.
Per-

Perfectis) *Ad Presbyterum pertinet ſacramentum corporis, & ſanguinis Domini in altari Dei conficere.*

Reſpondeo dicendum, quod, ficut ſupra dictum eſt, (*qu.* 78. *art.* 1. & 4.) hoc ſacramentum eſt tantæ dignitatis, quod non conficitur niſi in perſona Chriſti. Quicunque autem aliquid agit in perſona alterius, oportet hoc fieri per poteſtatem ab illo conceſſam. Sicut autem baptizato conceditur a Chriſto poteſtas ſumendi hoc ſacramentum: ita Sacerdoti, cum ordinatur, confertur poteſtas hoc ſacramentum conſecrandi in perſona Chriſti. Per hoc enim ponitur in gradu eorum, quibus dictum eſt a Domino Lucæ 22. *Hoc facite in meam commemorationem.*

Et ideo *dicendum eſt, quod proprium eſt Sacerdotum conficere hoc Sacramentum.*

Ad primum ergo dicendum, quod virtus ſacramentalis in pluribus conſiſtit, & non in uno tantum: ſicut virtus baptiſmi conſiſtit in ipſis verbis, & in aqua. Unde & virtus conſecrativa non ſolum conſiſtit in ipſis verbis, ſed etiam in poteſtate ſacerdoti tradita in ſua conſecratione, & ordinatione, cum ei dicitur ab Epiſcopo: *Accipe poteſtatem offerendi in Eccleſia ſacrificium tam pro vivis, quam pro mortuis.* Nam & virtus inſtrumentalis in pluribus inſtrumentis conſiſtit, per quæ agit principale agens.

Ad ſecundum dicendum, quod laicus juſtus unitus eſt Chriſto unione ſpirituali per fidem, & charitatem, non autem per ſacramentalem poteſtatem, & ideo habet ſpirituale ſacerdotium ad offerendum ſpirituales hoſtias, de quibus dicitur in Pſ. 50. *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus.* Rom. 12. *Exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem.* Unde & 1. Petri 2. dicitur: *Sacerdotium ſanctum offerre ſpirituales hoſtias.*

Ad tertium dicendum, quod perceptio hujus ſacramenti non eſt tantæ neceſſitatis, ſicut perceptio baptiſmi, ut ex ſupradictis patet. (*q.* 73. *a.* 3. & *q.* 80. *a.* 11. *ad* 2.) Et ideo licet in neceſſitatis articulo laicus poſſit baptizare, non tamen poteſt hoc ſacramentum conficere.

Ad quartum dicendum, quod Epiſcopus accipit poteſtatem, ut agat in perſona Chriſti ſuper corpus ejus myſticum, ideſt ſuper Eccleſiam: quam quidem poteſtatem non accipit ſacerdos in ſua conſecratione, licet poſſit eam habere ex Epiſcopi commiſſione. Et ideo ea quæ non pertinent ad diſpoſi-

 tio-

tionem corporis myſtici, non reſervantur Epiſcopo; ſicut conſecratio hujus ſacramenti. Ad Epiſcopum vero pertinet tradere non ſolum populo, ſed etiam ſacerdotibus ea, ex quibus poſſunt propriis officiis uti. Et quia benedictio chriſmatis, & olei ſancti, & olei infirmorum, & aliorum, quæ conſecrantur, puta altaris, Eccleſiæ, veſtium, & vaſorum, præſtat quandam idoneitatem ad ſacramenta perficienda, quæ pertinent ad officium ſacerdotum, ideo tales conſecrationes Epiſcopo reſervantur, tanquam principi totius Eccleſiaſtici ordinis.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſes *Pauperum de Lugduno* dicentium: quod omnis homo juſtus ſuæ factionis, etiamſi laicus fuerit, poteſt conſecrare corpus Chriſti. Et *Lutheri* dicentis, omnes Chriſtianos, nulla ſtatus, aut ſexus diſcretione facta, eſſe ſacerdotes, & æqualem poteſtatem habere. Secundum ergo iſtos (ut patet) non eſt proprium ſacerdotis ſacramentalis, ideſt rite ordinati ab Epiſcopo, conſecrare Euchariſtiam: & pro tanto hic adducuntur, & damnantur. *Secundo* igitur habes; quomodo per rationem oſtendas, illas merito damnari a Concilio *Lateranenſi* ſub *Innocentio III.* extra, de ſumma Trinitate, & fide catho. cap. *firmiter. Hoc utique altaris ſacramentum nemo poteſt conficere, niſi ſacerdos, qui rite fuerit ordinatus ſecundum claves Eccleſiæ; quas ipſe conceſſit Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus, Jeſus Chriſtus.* Hæc ibi. Item a Concil. *Trid. ſeſſ.* 23. *c.* 1. 4. & *can.* 1. 6. item *ſeſſ.* 22. *ca.* 1. & *can.* 2. Cujus verba, quoniam alibi explicite adducta ſunt, ideo non replicantur hic. Item ab Eccleſia patenter dicente, in hymno feſti corporis Chriſti. *Sic ſacrificium iſtud inſtituit: Cujus officium committi voluit ſolis presbyteris.* Item, & quidem a fortiori, damnari a Concilio *Rhemenſi*, ut recitatur in Decretis, de conſecr. di. 2. „ Pervenit „ ad notitiam noſtram, quod quidam presbyteri in„ tantum parvipendunt divina myſteria, ut laico, „ vel fœminæ ſacrum corpus Domini tradant ad de„ ferendum infirmis: &, quibus prohibetur, ne ſa„ crarium ingrediantur, nec ad altare appropinquent, „ illis ſancta ſanctorum committunt. Quod quam „ ſit horribile, quamque deteſtabile, omnium reli„ gioſorum animadvertit prudentia. Igitur interdi„ cit per omnia ſynodus, ne talis temeraria præſum-

„ ptio

„ ptio ulterius fiat: ſed omnino presbyter per ſemet-
„ ipſum infirmum communicet. „ Hæc ibi. Item,
& quidem a fortiori, ſimiliter a Papa *Clemente*.
„ Sacerdotum, aliorumque clericorum Eccleſiis ſer-
„ vientium honores a laicorum loco diſcrete appare-
„ re, convenit. Quamobrem nulli laicorum liceat,
„ in eo loco, ubi ſacerdotes, & reliqui clerici con-
„ ſiſtunt, quando Miſſa celebratur, conſiſtere: ut
„ libere, ac honorifice poſſint ſacra officia exercere.
Hæc ille: & recitantur in Decretis, *de conſec. diſt.* 2. Dixi utrobique ly *a fortiori*: quoniam, ſi horribile, deteſtabileque vehementer apud omnes recte ſentientes apparet, quod laicus, ſive mas, ſive fœmina, contingat ſacrum Domini corpus, multo utique magis pro horribiliſſimo, deteſtabiliſſimoque monſtro habebit univerſorum bene ratiocinantium prudentia poſitionem hanc, ſc. quod laicus, vel mulier poſſit conſecrare corpus Domini. Et, ſi illi, qui permittebant ipſam infandam abuſionem, judicantur, & merito, quod valde nimis parvipendebant ſacra Dei myſteria: magis utique in immenſum de talium parvipenſione judicandi meritiſſime ſunt, qui conſecrationem corporis Domini laicis, & (quod non eos magis pudet) mulieribus convenire fatentur. Quod autem deduco nunc a fortiori ex illo cap. *Pervenit*: tu quoque ſimiliter (ſervata proportione) deducas ex illo cap. *Sacerdotum*. Cæterum, ſi prædictarum hæreſum placuerit agnoſcere ampliores damnationes, videbis ſupra *articulorum nu.* 14. item 2. 2. *articulorum nu.* 81. item *Addition. articulorum nu.* 28. 29. 31. 34. 123. ubique cum Elucid. item Veritates aureas ſuper totam legem veterem, *Exo.* 28. *concl.* 1. & *Num.* 3. *concl.* 3. *Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, &c.

ARTICULUS II. 494

Utrum plures Sacerdotes poſſint unam & eandem hoſtiam conſecrare.

4. *d.* 13. *q.* 1. *a.* 2. *q.* 1.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod plures Sacerdotes non poſſint unam & eandem hoſtiam conſecrare. Dictum eſt enim ſupra, (*qu.* 67. *ar.* 6.) quod plures non poſſunt ſimul unum baptizare: Sed non minor vis eſt ſacerdotis conſecrantis, quam hominis baptizantis. Ergo etiam non poſſunt ſimul plures unam hoſtiam conſecrare.

2. Præterea. Quod poteſt fieri per unum, ſuperflue fit per multos: In ſacramentis autem nihil debet eſſe ſuperfluum. Cum ergo unus ſufficiat ad conſecrandum, videtur quod plures non poſſint unam hoſtiam conſecrare.

3. Præterea. Sicut dicit Aug. ſuper Joan. (*Tract. 26. inter med. & fi. to. 9.*) hoc ſacramentum eſt *ſacramentum unitatis*: Sed contrarium unitati eſſe videtur multitudo. Ergo non videtur conueniens eſſe huic ſacramento, quod plures ſacerdotes eandem hoſtiam confecrent.

Sed Contra eſt, quod ſecundum conſuetudinem quarundam Eccleſiarum ſacerdotes, cum de novo ordinantur, concelebrant Epiſcopo ordinanti.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut dictum eſt, (*a. præc.*) Sacerdos, cum ordinatur, conſtituitur in gradu eorum, qui a Domino acceperunt poteſtatem conſecrandi in cœna. Et ideo *ſecundum conſuetudinem quarundam Eccleſiarum, ſicut Apoſtoli Chriſto cœnanti concœnaverunt, ita novi ordinati Epiſcopo ordinanti concelebrant*.

Nec propter hoc iteratur conſecratio ſuper eandem hoſtiam: quia, ſicut Innocentius III. dicit, (*l. 4. de myſt. Miſſæ c. 25. in med.*) *omnium intentio debet ferri ad idem inſtans conſecrationis*.

Ad primum ergo dicendum, quod Chriſtus non legitur ſimul baptizaſſe cum Apoſtolis, quando injunxit eis officium baptizandi. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad ſecundum dicendum, quod ſi quilibet ſacerdotum operaretur in virtute propria, ſuperfluerent alii celebrantes, uno ſufficienter celebrante: Sed quia Sacerdos non conſecrat niſi in perſona Chriſti, multi autem ſunt unum in Chriſto, ideo non refert, utrum per unum, aut per multos hoc ſacramentum conſecretur, niſi quod oportet ritum Eccleſiæ ſervari.

Ad tertium dicendum, quod Euchariſtia eſt ſacramentum unitatis eccleſiaſticæ, quæ attenditur ſecundum hoc, quod multi ſunt unum in Chriſto.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem excludas errorem quorundam dicentium: quod non poſſunt plures ſacerdotes unam, & eandem hoſtiam conſecrare. *Secundo* habes: quomodo per rationem piæ imitationis, quam text. corp. dixit, oſtendas, illum merito damnari a conſuetudine Eccleſiæ Ro-

manæ, quæ explicata eſt tum *in argum. cont.* tum in notationibus illis ante argumenta. Et talis Eccleſiæ conſuetudo, etiamſi nihil aliud huic ſuffragaretur, ſufficit & ad faciendum poſitionem illam eſſe habendam pro errore, & ad condemnationem ipſius erroris. Hoc enim non obſcure videtur docuiſſe Apoſtolus per hoc, quod, ad quandam quæſtionem terminandam, & imponendum ſilentium contradicentibus, dixit 1. Corinth. 1. *nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei*. Ecce. Adducit conſuetudinem Eccleſiæ Dei, tamquam magnum, quod vere eſt, ſui dicti, de velando capite muliebri, fundamentum, & tanquam validum, quod vere eſt, pro adverſariis convincendis reſponſum. Vide, quam optime conſona huic Apoſtolicæ doctrinæ ſint illa, quæ ex Divo Thoma adduximus ſupra *not.* 3. ante argumentum *primum* & *exam.* 2. *ac* 3. poſt argumentum *ſecundum*. Porro: quod alii, quicumque ſint, Eccleſia docente, tacere debeant ponentes manum ſuam ſuper os ſuum, oſtendit ſanctus Doctor abundanter 2. 2. *qu.* 11. *ar.* 2. *ad* 3. Item, & clarius; monſtratur ab Eccleſia oppoſitum prædictæ poſitionis (& per conſequens ab ipſa error ille condemnatur) adhuc oppoſitum, inquam, demonſtrat clarius, quando ſtatuit: quod duo Epiſcopi, ſcilicet, conſecrator, & conſecratus debent concelebrare, id eſt, non tantum canonem Miſſæ ſimul dicere, ſed & eandem hoſtiam conſecrare. Unde in altari eodem ſeſe mutuo expectant: ſuper eandem numero materiam verba conſecrationis dicturi. Hæc certe conſuetudo Eccleſiæ tam aperte per ſe loquitur, quod & Eccleſia vult, quod hi duo eandem hoſtiam conſecrent, & conſequenter, quod de mente Eccleſiæ eſt, quod plures ſacerdotes poſſunt conſecrare eandem hoſtiam; ut etiam, ſi quis ore proterviret, non poſſet tamen corde concipere contrarium, ſcil. quod Eccleſia in hac ſua conſuetudine non haberet mentem, qualem nunc diximus. *Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS III. 493

Utrum diſpenſatio hujus Sacramenti pertineat ſolum ad Sacerdotem.

4. d. 11. q. 2. ar. 1. qu. 1. ad 3. & d. 13. q. 1. art. 3. qu. 1. & 2.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod non pertineat ſolum ad Sacerdotem diſpenſatio hujus Sacramenti. Sanguis enim Chriſti non minus pertinet ad hoc ſacramentum, quam corpus: Sed ſanguis Chriſti diſpenſatur per Diaconos. unde & beatus Laurentius dixit beato Sixto: *Experire, utrum idoneum miniſtrum elegeris, cui commiſiſti Dominici ſanguinis diſpenſationem.* Ergo & pari ratione diſpenſatio corporis Chriſti non pertinet ad ſolos Sacerdotes.

2. Præterea. Sacerdotes conſtituuntur miniſtri ſacramentorum: Sed hoc ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ, non in uſu, ad quem pertinet diſpenſatio. Ergo videtur, quod non pertineat ad ſacerdotem corpus Domini diſpenſare.

3. Præterea. Dionyſ. dicit in lib. eccleſ. hierar. (*c. 3. a princ. & c. 4.*) quod hoc ſacramentum habet perfectivam virtutem, ſicut & chriſma: Sed ſignare chriſmate baptizatos non pertinet ad Sacerdotem, ſed ad Epiſcopum. Ergo etiam diſpenſare hoc ſacramentum pertinet ad Epiſcopum, non ad Sacerdotem.

Sed Contra eſt, quod dicitur de conſecr. diſt. 2. (*cap. 27.*) „ Pervenit ad notitiam noſtram, quod „ quidam Presbyteri laico, aut fœminæ corpus Do„ mini tradunt ad deferendum infirmis. Igitur in„ terdicit Synodus, ne talis præſumptio ulterius „ fiat, ſed Presbyter per ſemetipſum infirmos com„ municet.

Reſpondeo dicendum, quod *ad ſacerdotem pertinet diſpenſatio corporis Chriſti, propter tria.*

Primo quidem, quia, ſicut dictum eſt, (*art. 1. hu. qu.*) ipſe conſecrat in perſona Chriſti. Ipſe autem Chriſtus ſicut conſecravit corpus ſuum in cœna, ita & aliis ſumendum dedit. Unde ſicut ad ſacerdotem pertinet conſecratio corporis Chriſti, ita ad eum pertinet diſpenſatio. *Secundo* quia ſacerdos conſtituitur medius inter Deum, & populum. Unde ſicut ad eum pertinet dona populi Deo offerre; ita ad eum pertinet dona ſanctificata divinitus po-

pulo tradere. *Tertio*, quia in reverentiam hujus ſacramenti, a nulla re contingitur niſi conſecrata. unde & corporale, & calix conſecrantur, & ſimiliter manus ſacerdotis, ad tangendum hoc ſacramentum. unde nulli alii tangere licet, niſi in neceſſitate; puta ſi caderet in terram, vel in aliquo alio neceſſitatis caſu.

Ad primum ergo dicendum, quod Diaconus quaſi propinquus ordini ſacerdotali aliquid participat de ejus officio; ut ſcil. diſpenſet ſanguinem, non autem corpus, niſi in neceſſitate, jubente Epiſcopo, vel Presbytero. *Primo* quidem, quia ſanguis Chriſti continetur in vaſe. unde non oportet, quod tangatur a diſpenſante, ſicut tangitur corpus Chriſti. *Secundo*, quia ſanguis deſignat redemptionem a Chriſto in populum derivatam. unde & ſanguini admiſcetur aqua, quæ ſignificat populum: Et quia Diaconi ſunt inter Sacerdotem, & populum, magis convenit Diaconis diſpenſatio ſanguinis, quam diſpenſatio corporis.

Ad ſecundum dicendum, quod ejuſdem eſt hoc ſacramentum diſpenſare, & conſecrare, ratione jam dicta. (*in corp. art*)

Ad tertium dicendum, quod ſicut Diaconus in aliquo participat illuminativam virtutem Sacerdotis, inquantum diſpenſat ſanguinem: ita Sacerdos participat perfectivam diſpenſationem Epiſcopi, inquantum diſpenſat hoc ſacramentum, quo perficitur homo ſecundum ſe per comparationem ad Chriſtum: Aliæ autem perfectiones, quibus homo perficitur per comparationem ad alios, Epiſcopo reſervantur.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a Papa, Eccleſia, & Concilis: quod ad ſacerdotem ſolum, ideſt non ad carentes ordine ſacerdotali, pertinet diſpenſatio corporis Chriſti. A Papa quidem *Clemente*; ut habes in Decretis, *De conſec. diſt.* 2. *c. ſacerdotum*. Vide hoc recitatum ſup. *ar.* 1. *appen.* Per talem enim prohibitionem de laicis, ſive marib. ſive fœminis, factam inſinuat multo magis: quod diſpenſare ſacrum corpus Domini non ad laicos, ſed ad ſolum ſacerdotem pertinet. A Concil. autem *Rhemenſi*, ut patet in Decr. *De conſecr. diſt.* 2. *c. pervenit*. Vide verba ejus recitata *in arg. contr.* & diffuſius ſup. *art.* 1. *appen.* Ubi ex ipſo patet etiam: quod dicere, diſ-

penſationem corporis Domini poſſe pertinere ad laicos, eſt multum horribile, & deteſtabile; & conſequenter ab oppoſitis, quod rationi valde conſonum eſt, & commendatione neceſſario dignum, dicere quod talis diſpenſatio ad ſolum ſacerdotem pertinet. A Concilio quoque *Trid.* ſolis ſacerdotibus datam eſſe miniſtrandi poteſtatem dicitur, ſeſſ. 23. cap. 1. *A Domino ſalvatore noſtro Apoſtolis, eorumque in ſacerdotio ſucceſſoribus poteſtatem traditam conſecrandi, offerendi, & miniſtrandi corpus, & ſanguinem ejus, ſacræ literæ oſtendunt, & catholicæ Eccleſiæ traditio ſemper docuit.* Hæc ibi. Et in *c.* 4. definit, laicos non eſſe ſacerdotes. Ab Eccleſia etiam tota inſinuatur per ly *Cujus officium committi voluit ſolis presbyteris, quibus ſic congruit, ut ſumant, & dent cæteris.* Hæc illa in hymno feſti corporis Chriſti. *Secundo* vides; quomodo, &c.

ARTICULUS IV. 497

Utrum Sacerdos conſecrans teneatur ſumere hoc Sacramentum.

Sup. q. 80. *a.* 12. *Et* 4. *d.* 12. *q.* 3. *a.* 1. *q.* 2.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod Sacerdos conſecrans non teneatur ſumere hoc Sacramentum. In aliis enim conſecrationibus ille, qui conſecrat materiam, non utitur ea, ſicut Epiſcopus conſecrans chriſma non linitur eodem: Sed hoc ſacramentum conſiſtit in conſecratione materiæ. Ergo ſacerdos perficiens hoc ſacramentum non neceſſe habet uti eodem, ſed poteſt licite a ſumptione ejus abſtinere.

2. Præterea. In aliis ſacramentis miniſter non præbet ſacramentum ſibiipſi: nullus enim baptizare poteſt ſeipſum, ut ſupra dictum eſt: (*q.* 66. *a.* 5. *ad* 4.) Sed ſicut baptiſmus ordinate diſpenſatur, ita & hoc ſacramentum. Ergo ſacerdos perficiens hoc ſacramentum non debet ipſum ſumere a ſeipſo.

3. Præterea. Contingit quandoque, quod miraculoſe corpus Chriſti in altari apparet ſub ſpecie carnis, & ſanguis ſub ſpecie ſanguinis; quæ non ſunt apta cibo, & potui: unde, ſicut ſupra dictum eſt, (*qu.* 75. *ar.* 5.) propter hoc ſub alia ſpecie traduntur, ne ſint horrori ſumentibus. Ergo ſacerdos conſecrans non ſemper tenetur ſumere hoc ſacramentum.

Sed Contra eſt, quod in Concilio Toletano (*ſi.*

12.

12. *can.* 5. *to.* 6.) legitur, & habetur de conſecr. diſt. 2. (c. *Relatum*) *Modis omnibus tenendum eſt, ut quotieſcunque ſacrificans corpus, & ſanguinem Domini noſtri JESU Chriſti in altari immolat, toties perceptionis corporis, & ſanguinis Chriſti participem ſe præbeat.*

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*q.* 79. *a.* 5. *&* 7.) Euchariſtia non ſolum eſt ſacramentum, ſed etiam ſacrificium.

Quicunque autem ſacrificium offert, debet ſacrificii fieri particeps: quia exterius ſacrificium, quod offertur, ſignum eſt interioris ſacrificii, quo quis ſeipſum offert Deo, ut Auguſt. dicit 10. de Civit. Dei. (*cap.* 5. *tom.* 5.) Unde per hoc quod participat ſacrificio, oſtendit ad ſe ſacrificium interius pertinere. Similiter etiam per hoc quod ſacrificium populo diſpenſat, oſtendit ſe eſſe diſpenſatorem divinorum, quorum ipſe primo debet eſſe particeps, ſicut Dionyſ. dicit in lib. eccleſ. hier. (*c.* 3. *verſ. fi.*) Et ideo ipſe ante ſumere debet, quam populo diſpenſet. Unde & in Prædicto ca. legitur: *Quale eſt ſacrificium, cui nec ipſe ſacrificans particeps eſſe dignoſcitur?* Per hoc autem fit particeps, quod de ſacrificio ſumit, ſecundum illud Apoſtoli 1. Cor. 10. *Nonne qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris?* Et ideo *neceſſe eſt, quod ſacerdos, quotieſcunque conſecrat, ſumat integrè hoc ſacramentum.*

Ad primum ergo dicendum, quod conſecratio chriſmatis, vel cujuſcunque alterius materiæ, non eſt ſacrificium, ſicut conſecratio Euchariſtiæ. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad ſecundum dicendum, quod ſacramentum baptiſmi perficitur in ipſo uſu materiæ: & ideo nullus poteſt baptizare ſeipſum: quia in ſacramento non poteſt eſſe idem agens, & patiens. Unde nec in hoc ſacramento ſacerdos conſecrat ſeipſum, ſed panem, & vinum; in qua conſecratione perficitur ſacramentum: uſus autem ſacramenti eſt conſequenter ſe habens ad hoc ſacramentum. Et ideo non eſt ſimile.

Ad tertium dicendum, quod ſi miraculoſe corpus Chriſti in altari ſub ſpecie carnis appareat, aut ſanguis ſub ſpecie ſanguinis, non eſt ſumendum: Dicit enim Origenes ſuper Levit. (*implic. hom.* 7. *in Levit. a med. & hab. c.* 76. *de conſecrat. diſt.* 2.) *De hac quidem hoſtia, quæ in Chriſti commemoratione mirabiliter fit, edere licet; de illa vero, quam Chriſtus in ara Crucis obtulit, ſecundum ſe nulli edere licet:* Nec propter hæc ſacerdos tranſgreſſor eſ-

penſationem corporis Domini poſſe pertinere ad laicos, eſt multum horribile, & deteſtabile; & conſequenter ab oppoſitis, quod rationi valde conſonum eſt, & commendatione neceſſario dignum, dicere quod talis diſpenſatio ad ſolum ſacerdotem pertinet. A Concilio quoque *Trid.* ſolis ſacerdotibus datam eſſe miniſtrandi poteſtatem dicitur, ſeſſ. 23. cap. 1. *A Domino ſalvatore noſtro Apoſtolis, eorumque in ſacerdotio ſucceſſoribus poteſtatem traditam conſecrandi, offerendi, & miniſtrandi corpus, & ſanguinem ejus, ſacræ literæ oſtendunt, & catholicæ Eccleſiæ traditio ſemper docuit.* Hæc ibi. Et in *c.* 4. definit, laicos non eſſe ſacerdotes. Ab Eccleſia etiam tota inſinuatur per ly *Cujus officium committi voluit ſolis presbyteris, quibus ſic congruit, ut ſumant, & dent cæteris.* Hæc illa in hymno feſti corporis Chriſti. *Secundo* vides, quomodo, &c.

ARTICULUS IV. 497

Utrum Sacerdos conſecrans teneatur ſumere hoc Sacramentum.

Sup. q. 80. *a.* 12. *Et* 4. *d.* 12. *q.* 3. *a.* 1. *q.* 2.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod Sacerdos conſecrans non teneatur ſumere hoc Sacramentum. In aliis enim conſecrationibus ille, qui conſecrat materiam, non utitur ea, ſicut Epiſcopus conſecrans chriſma non linitur eodem: Sed hoc ſacramentum conſiſtit in conſecratione materiæ. Ergo ſacerdos perficiens hoc ſacramentum non neceſſe habet uti eodem, ſed poteſt licite a ſumptione ejus abſtinere.

2. Præterea. In aliis ſacramentis miniſter non præbet ſacramentum ſibiipſi: nullus enim baptizare poteſt ſeipſum, ut ſupra dictum eſt: (*q.* 66. *a.* 5. *ad* 4.) Sed ſicut baptiſmus ordinate diſpenſatur, ita & hoc ſacramentum. Ergo ſacerdos perficiens hoc ſacramentum non debet ipſum ſumere a ſeipſo.

3. Præterea. Contingit quandoque, quod miraculoſe corpus Chriſti in altari apparet ſub ſpecie carnis, & ſanguis ſub ſpecie ſanguinis; quæ non ſunt apta cibo, & potui: unde, ſicut ſupra dictum eſt, (*qu.* 75. *ar.* 5.) propter hoc ſub alia ſpecie traduntur, ne ſint horrori ſumentibus. Ergo ſacerdos conſecrans non ſemper tenetur ſumere hoc ſacramentum.

Sed Contra eſt, quod in Concilio Toletano (*ſ.* 12.

12. *can.* 5. *to.* 6.) legitur, & habetur de conſecr. diſt. 2. (c. *Relatum*) *Modis omnibus tenendum eſt, ut quotieſcunque ſacrificans corpus, & ſanguinem Domini noſtri JESU Chriſti in altari immolat, toties perceptionis corporis, & ſanguinis Chriſti participem ſe præbeat.*

Reſpondeo dicendum, quod, ficut ſupra dictum eſt, (*q.* 79. *a.* 5. & 7.) Euchariſtia non ſolum eſt ſacramentum; ſed etiam ſacrificium.

Quicunque autem ſacrificium offert, debet ſacrificii fieri particeps: quia exterius ſacrificium, quod offertur, ſignum eſt interioris ſacrificii, quo quis ſeipſum offert Deo, ut Auguſt. dicit 10. de Civit. Dei. (*cap.* 5. *tom.* 5.) Unde per hoc quod participat ſacrificio, oſtendit ad ſe ſacrificium interius pertinere. Similiter etiam per hoc quod ſacrificium populo diſpenſat, oſtendit ſe eſſe diſpenſatorem divinorum, quorum ipſe primo debet eſſe particeps, ſicut Dionyſ. dicit in lib. eccleſ. hier. (*c.* 3. *verſ. fi.*) Et ideo ipſe ante ſumere debet, quam populo diſpenſet. Unde & in Prædicto ca. legitur: *Quale eſt ſacrificium, cui nec ipſe ſacrificans particeps eſſe dignoſcitur?* Per hoc autem fit particeps, quod de ſacrificio ſumit, ſecundum illud Apoſtoli 1. Cor. 10. *Nonne qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris?* Et ideo *neceſſe eſt, quod ſacerdos, quotieſcunque conſecrat, ſumat integre hoc ſacramentum.*

Ad primum ergo dicendum, quod conſecratio chriſmatis, vel cujuſcunque alterius materiæ, non eſt ſacrificium, ſicut conſecratio Euchariſtiæ. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad ſecundum dicendum, quod ſacramentum baptiſmi perficitur in ipſo uſu materiæ: & ideo nullus poteſt baptizare ſeipſum: quia in ſacramento non poteſt eſſe idem agens, & patiens. Unde nec in hoc ſacramento ſacerdos conſecrat ſeipſum, ſed panem, & vinum; in qua conſecratione perficitur ſacramentum: uſus autem ſacramenti eſt conſequenter ſe habens ad hoc ſacramentum. Et ideo non eſt ſimile.

Ad tertium dicendum, quod ſi miraculoſe corpus Chriſti in altari ſub ſpecie carnis appareat, aut ſanguis ſub ſpecie ſanguinis, non eſt ſumendum. Dicit enim Origenes ſuper Levit. (*implic. hom.* 7. *in Levit. a med. & hab. c.* 76. *de conſecrat. diſt.* 2.) *De hac quidem hoſtia, quæ in Chriſti commemoratione mirabiliter fit, edere licet; de illa vero, quam Chriſtus in ara Crucis obtulit, ſecundum ſe nulli edere licet:* Nec propter hæc ſacerdos tranſgreſſor eſſici-

ficitur: quia ea quæ miraculoſe fiunt, legibus non ſubduntur. Conſulendum tamen eſſet ſacerdoti, quod iterato corpus, & ſanguinem Domini conſecraret, & ſumeret.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem deſtruas errorem *Lutheri*, ut refert, &c. ut in *q.* 81. *ar.* 1. *appen.* dicentis, quod ſacerdotes conſecrantes ſumere non debent corpus Chriſti. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, illum merito damnari a Concilio *Tolet.* ſecundum quod recitatur *in arg. cont.* Ubi valde pondera ly *modis omnibus*. Quod quidem Concilium in damnationem, atque deteſtationem majorem oppoſiti, & culpam ejus graviſſimam pandit, & pœnam addit, per hæc verba. *Ecce Apoſtolus dicit. Nonne, qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris? Certum eſt, quod hi, qui ſacrificantes non edunt, rei ſunt Dominici ſacramenti. Quicunque ergo ſacerdotum deinceps divino altari ſacrificium oblaturus acceſſerit, & ſe a communione ſuſpenderit: ab ipſa, qua ſe indecenter privavit, gratia communionis anno uno repulſum ſe noverit.* Hæc ibi. Item a Papa *Gelaſio* de ſacerdotib. conſecrantibus dicente. *Quidam, ſumpta tantummodo corporis ſacri portione, a calice ſacrati cruoris abſtinent. Qui procul dubio aut integra ſacramenta percipiant, aut ab integris arceantur. Quia diviſio unius, ejuſdemque myſterii ſine grandi ſacrilegio non poteſt provenire.* Hæc ille: ut recitatur in Decretis, *de conſecrat. diſtin.* 2. *cap. comperimus*. Intellige ly *ab integris arceantur*, ſecundum quod explanatur a Concilio illo *Toletano*, ideſt quod priventur officio celebrandi Miſſam. Item a Concil. *Trident. ſeſſ.* 13. *can.* 10. ſecundum quod recitatur ſupra *q.* 81. *a.* 1. *app.* unde & nonnulla alia pro damnatione prædicti erroris elicere potes. Item ab eodem *Trid. ſeſſ.* 13. *c.* 8. „ In ſacramentali ſumptione ſemper in Eccleſia Dei mos fuit, ut laici a ſacerdotibus communionem acciperent, ſacerdotes autem celebrantes ſeipſos communicarent. Qui mos, tanquam ex traditione Apoſtolica deſcendens jure, ac merito retineri debet. Hæc ibi. *Tertio* vides; quomodo, &c.

AR-

ARTICULUS V. 498

Utrum malus Sacerdos Euchariſtiam conſecrare poſſit.

4. *d.* 18. *q.* 2. *a.* 2. *q.* 1. *ad* 2.

AD Quintum ſic proceditur. Videtur, quod malus ſacerdos Euchariſtiam conſecrare non poſſit. Dicit enim Hier. ſuper Sophon. (*ſup. illud c.* 3. *Sacerdotes polluerunt.*) „ Sacerdotes, qui Euchariſtiæ „ ſerviunt, & ſanguinem Domini populis dividunt, „ impie agunt in lege Chriſti, putantes Euchari- „ ſtiam precantis facere verba, non vitam; & ne- „ ceſſariam eſſe tantum ſolemnem orationem, & „ non ſacerdotis merita: de quibus dicitur: Sacer- „ dos in quacunque fuerit macula non accedat offerre oblationes Domino: „ Sed ſacerdos peccator, cum ſit maculoſus, nec vitam habet, nec merita huic convenientia ſacramento. Ergo ſacerdos peccator non poteſt conſecrare Euchariſtiam.

2. Præterea. Damaſc. dicit in 4. lib. (*orth. fid. c.* 14. *a med.*) quod *panis, & vinum per adventum ſancti Spiritus ſupernaturaliter tranſit in corpus, & ſanguinem Domini*: Sed Gelaſius Papa dicit, ſicut habetur in Decr. 1. qu. 1. (*c. ſacroſancta*) *Quomodo ad divini myſterii conſecrationem cæleſtis Spiritus invocatus adveniet, ſi ſacerdos, qui eum adeſſe deprecatur, criminoſis plenus actionibus comprobetur?* Ergo per malum ſacerdotem non poteſt Euchariſtia conſecrari.

3. Præterea. Hoc ſacramentum ſacerdotis benedictione conſecratur: Sed benedictio ſacerdotis peccatoris non eſt efficax ad conſecrationem hujus ſacramenti; cum ſcriptum ſit Malach. 2. *Maledicam benedictionibus veſtris*. & Dionyſ. dicit in Epiſtola ad Demophilum monachum: (*quæ eſt* 8. *cir. med.*) „ Perfecte cecidit a ſacerdotali ordine, qui non eſt il- „ luminatus: & audax quidem nimium mihi videtur „ talis, ſacerdotalibus manum apponens, & audet „ immundas infamias (non enim dicam oratio- „ nes) ſuper divina ſymbola Chriſtiformiter enun- „ tiare.

Sed Contra eſt, quod Paſchaſius dicit in li. de corpore Domini: (*c.* 12. vide c. 77. 1. q. 1.) „ Intra Ec- „ cleſiam catholicam, in myſterio corporis, & ſan- „ guinis Domini, nihil a bono majus, nihil a ma- „ lo minus perficitur ſacerdote: quia non in merito

„ con-

„ conſecrantis, ſed in verbo perficitur Creatoris „ & virtute Spiritus ſancti.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*a.* 1. *&* 3. *hu. q.*) ſacerdos conſecrat hoc ſacramentum non virtute propria, ſed ſicut miniſter Chriſti, in cujus perſona conſecrat hoc ſacramentum. Non autem ex hoc ipſo deſinit aliquis miniſter eſſe Chriſti, quod eſt malus. habet enim Dominus bonos, & malos miniſtros, ſeu ſervos. Unde Matth. 24. Dominus dicit: *Quis putas eſt fidelis ſervus, & prudens*, &c. & poſtea ſubdit: *Si autem dixerit malus iſte ſervus in corde ſuo* &c. Et Apoſtolus dicit 1. Corinth. 4. *Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti*: Et tamen poſtea ſubdit: *Nihil mihi conſcius ſum: ſed non in hoc juſtificatus ſum.* Erat ergo certus ſe eſſe miniſtrum Chriſti: tamen non erat certus ſe eſſe juſtum. Poteſt ergo aliquis eſſe miniſter Chriſti, etiamſi juſtus non ſit.

Et hoc ad excellentiam Chriſti pertinet, cui, ſicut vero Deo, ſerviunt non ſolum bona, ſed etiam mala, quæ per ipſius providentiam in ejus gloriam ordinantur.

Unde manifeſtum eſt, quod *ſacerdotes etiamſi non ſint juſti, ſed peccatores, poſſunt Euchariſtiam conſecrare.*

Ad primum ergo dicendum, quod Hieron. per illa verba improbat errorem ſacerdotum, qui credebant ſe digne poſſe Euchariſtiam conſecrare, ex hoc ſolo quod ſunt ſacerdotes, etiamſi ſint peccatores: quod improbat Hieron. per hoc, quod maculoſi ad altare accedere prohibentur; non tamen removetur, quin, ſi acceſſerint, ſit verum ſacrificium, quod offerunt.

Ad ſecundum dicendum, quod ante illa verba Gelaſius Papa præmittit: *Sacroſancta religio, quæ catholicam continet diſciplinam, tantam ſibi reverentiam vendicat, ut ad eam quilibet, niſi pura conſcientia, non audeat pervenire.* Ex quo manifeſte apparet, ejus intentionem eſſe, quod peccator ſacerdos non debet ad hoc ſacramentum accedere. Unde per hoc quud ſubdit, *quomodo cœleſtis ſpiritus advocatus adveniet*, intelligi oportet, quod non advenit ex merito ſacerdotis, ſed ex virtute Chriſti, cujus verba profert ſacerdos.

Ad tertium dicendum, quod ſicut eadem actio, inquantum fit ex prava intentione miniſtri, poteſt eſſe mala; bona autem, inquantum fit ex bona intentione Domini: ita benedictio ſacerdotis peccatoris, inquantum ab ipſo indigne fit, eſt maledictio-

ne

ne digna, & quaſi infamia, ſive blaſphemia, & non oratio reputatur; inquantum autem profertur ex perſona Chriſti, eſt ſancta, & efficax ad ſanctificandum. Unde ſignanter dicitur: *Maleditam benedictionibus veſtris*.

A P P E N D I X.

EX articulo habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſes *Jonnis Uvicleff*, *Joannis Huſs.* ut refertur in Concil. *Conſtantienſi ſeſſ.* 8. 15. dicentis, ſacerdos, ſi eſt in peccato mortali, non conſecrat. Et *Valdenſium*, ut refert Directorium Inquiſit. 2. *part. q.* 8. dicentium: ſacerdotes rite, & legitime ſecundum formam Eccleſiæ ordinatos, quibuslibet tamen criminibus preſſos non poſſe conficere eccleſiaſtica ſacramenta. Et *Donatiſtarum* dicentium: Sacerdotum malorum aut impurorum ſacramenta nulla eſſe. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, illas merito damnari a D. Aug. ſecundum quod eſt *in arg. cont.* Item ab ipſo Concilio *Conſtantienſi in ead. ſeſſ.* 8. & 15. ubi & pronunciat, prædictum *Uvicleff* eſſe hæreticum, & illius oſſa mandat exhumari, atque comburi. Et ſententiam dictat contra *Huſſ* ſub forma ſimili. Item a Papa *Joann. XXII.* in extravag. quæ incipit, *Glorioſam Eccleſiam*, ut recitatur in eod. Directorio Inquiſit. loco eod. citato. Item a Concilio *Trid.* ſeſſ. 7. de ſacramentis can. 12. *Si quis dixerit: miniſtrum in peccato mortali exiſtentem, modo omnia eſſentialia, quæ ad ſacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent, ſervaverit, non conficere, aut conferre ſacramentum: anathema ſit.* Hæc ibi. Item & idem a fortiori damnari a dictis infra in *ar.* 7. *textu*, & appendice. Item a dictis, ſi recte huc inflectantur, ſup. *art. num.* 23. 29. 33. *cum Elucid.* Et ab *Addit. art. num.* 74. 76. 78. 103. *Eluc.* Et a Veritatibus aureis ſuper legem veterem, *Gen.* 41. *concl.* 4. item *Exod.* 32. *concl.* 5. *Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, &c.

A R-

ARTICULUS VI. 497

Utrum Miſſa mali Sacerdotis minus valeat, quam Miſſa Sacerdotis boni.

4. d. 13. q. 1. ar. 8. q. 5.

AD Sextum ſic proceditur. Videtur, quod Miſſa ſacerdotis mali non minus valeat, quam miſſa ſacerdotis boni. Dicit enim Gregor. in Regiſt. (*hab. c. Multi ſecularium*, 1. *q.* 1.) *Heu, in quam magnum laqueum incidunt, qui divina, & occulta myſteria plus ab aliis ſanctificata poſſe fieri credunt: cum unus idemque Spiritus ſanctus ea myſteria occulte, atque inviſibiliter operando ſanctificet:* Sed hæc occulta myſteria celebrantur in miſſa. Ergo miſſa mali ſacerdotis non minus valet, quam miſſa boni.

2. Præterea. Sicut baptiſmus traditur a miniſtro in virtute Chriſti, qui baptizat; ita & hoc ſacramentum in perſona Chriſti conſecratur: Sed non melior baptiſmus datur a meliori miniſtro, ut ſupra dictum eſt. (*q. 64. ar. 5. & q. 67. a. 5.*) Ergo etiam neque melior miſſa eſt, quæ celebratur a meliori ſacerdote.

3. Præterea. Sicut merita ſacerdotum differunt per bonum, & melius, ita etiam differunt per bonum, & malum. Si ergo miſſa melioris ſacerdotis eſt melior, ſequitur quod miſſa mali ſacerdotis ſit mala: quod eſt inconveniens: quia *malitia miniſtrorum non poteſt redundare in Chriſti myſteria*, ſicut Aug. dicit in lib. 4. de Baptiſmo. (*ſc. cont. Donatiſt. c. 12. ad fi. & l. 2. cont. epiſt. Parmen. c. 11. & l. 2. cont. lit. Petil. c. 47. to. 7.*) Ergo neque miſſa melioris ſacerdotis eſt melior.

Sed Contra eſt, quod habetur in Decret. 1. qu. 1. (*cap. 91.*) *Quanto ſacerdotes fuerint digniores, tanto facilius in neceſſitatibus, pro quibus clamarint, exaudiuntur.*

Reſpondeo dicendum, quod in miſſa *duo* eſt conſiderare; ſcilicet *ipſum ſacramentum*, quod eſt principale; & *orationes*, quæ in miſſa fiunt pro vivis, & mortuis.

Quantum ergo *ad ſacramentum*, *non minus valet Miſſa ſacerdotis mali*, *quam boni*: quia utrobique idem conficitur ſacramentum.

Oratio etiam, quæ fit in Miſſa, poteſt conſiderari *dupliciter*. *Uno modo*, inquantum habet efficaciam

etiam ex devotione ſacerdotis orantis: *Et ſic non eſt dubium, quod miſſa melioris ſacerdotis magis eſt fructuoſa. Alio modo*, inquantum oratio in miſſa profertur a ſacerdote in perſona totius Eccleſiæ, cujus ſacerdos eſt miniſter: quod quidem miniſterium etiam in peccatoribus manet, ſicut ſupra dictum eſt (*a. præc.*) de miniſterio Chriſti. Unde *etiam quantum ad hoc, eſt fructuoſa non ſolum oratio ſacerdotis peccatoris in Miſſa, ſed etiam omnes ejus orationes, quas facit in eccleſiaſticis officiis, in quibus gerit perſonam Eccleſiæ*: licet orationes ejus privatæ non ſint fructuoſæ, ſecundum illud Proverb. 28. *Qui declinat aures ſuas, ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.*

Ad primum ergo dicendum, quod Gregorius loquitur ibi quantum ad ſanctitatem divini ſacramenti.

Ad ſecundum dicendum, quod in ſacramento baptiſmi non fiunt ſolemnes orationes pro omnibus fidelibus, ſicut in miſſa. Et ideo quantum ad hoc non eſt ſimile: eſt autem ſimile quantum ad effectum ſacramenti.

Ad tertium dicendum, quod per virtutem Spiritus ſancti, qui per unitatem charitatis communicat invicem bona membrorum Chriſti, fit, quod bonum privatum, quod eſt in miſſa ſacerdotis boni, eſt fructuoſum aliis; Malum autem privatum unius hominis non poteſt alteri nocere, niſi per aliquem conſenſum, ut Aug. dicit in lib. 2. contra Parmenianum. (*ſeu cont. epiſt. Parm. c.* 12. *to.* 7.)

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem & oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, Papa, & concilio, quod Miſſa boni ſacerdotis eſt melior, ſeu magis valet, quam mali. A Papa quidem *Alexandro*, ſecundum quod ponitur *in arg. cont.* A Concilio autem *Toletano* 4. per hoc, quod dicit can. 20. *Abſtineamus ergo nos ſacerdotes ab omni opere malo, ut mundi corpore, purgati mente, poſſimus ad ſacrificium Chriſti digni accedere, & Deum pro delictis omnium deprecari.* Hæc ibi. Niſi enim Miſſa boni ſacerdotis eſſet fructuoſior ad deprecandum pro delictis, & a ſimili pro cæteris neceſſitatibus omnium: non eſſet, quod concilium poſt exhortationem ad pure vivendum factam ſacerdotibus, ſubjungeret ly *ut poſſimus digni pro delictis omnium deprecari*. Liquido igitur conſtat, men-

mentem concilii ibi eſſe: quod Miſſa, quam ſacrificium Chriſti vocat, ſi a bono ſacerdote celebretur, eſt melior, quam ſi a malo, & hoc, quantum ad efficaciam deprecandi pro omnibus. A ſcripturis item inſinuatur illud per hoc, quod dicitur in Pſ. 144. *Voluntatem timentium ſe faciet*. Dicitur enim iſtud & ad oſtendendum efficaciam orationis, quæ deſiderii voluntatis eſt interpres, *ſecunda ſecundæ quæſt.* 8. factæ a timentibus Deum, & ad monſtrandam differentiam inter valorem orationis timentium, ac non timentium Deum. Ac ſi dictum fuiſſet in propoſito. Voluntatem bonorum ſacerdotum expreſſam in orationibus Miſſarum a ſeipſis dictarum Dominus faciet plus admodum, quam ſacerdotum malorum. Ubi & ſecundum regulam topicam, ſcilicet, *ſicut ſe habet ſimpliciter ad ſimpliciter, ita magis ad magis, & ita maxime ad maxime*, notabis, id, quod etiam ſentit præſens articulus, quod voluntatem in Miſſa ſacerdotum magis timentium Deum magis faciet, & optimorum adhuc magis, ideſt, quod Miſſa boni eſt melior, quam mali, & melioris, eſt plus melior, & optimi eſt plus adhuc melior timentium, inquit, Deum, ideſt, recedentium ab omni peccato, & facientium bene, ut exponitur in *lib. Tobiæ cap.* 4. & hi procul dubio boni ſunt. Idem ergo eſt timere Deum, & eſſe bonum, & e converſo, ideſt, eſſe bonum, & timere Deum. Textus enim libri Tobiæ, ut diximus, hanc veritatem docet per hoc, quod dicit cap. 4. *ſi timuerimus Deum*. Nam, tamquam exponens, quid importet timere Deum, ſubjungit immediate ly *& receſſerimus ab omni peccato, & fecerimus bene*. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina hæc Angelica viciſſim delaretur, &c.

ARTICULUS VII. 500

Utrum Hæretici, ſchiſmatici, & excommunicati poſſint conſecrare.

4. d. 13. q. 1. ar. 1. qu. 3. Et in exp. li. in prin. & d. 18. q. 1. ar. 2. q. 3. ad 2. & d. 19. q. 1. a. 2. qu. 3. ad 1. Et quol. 12. ar. 16.

AD Septimum ſic proceditur. Videtur, quod hæretici, ſchiſmatici, & excommunicati Euchariſtiam conſecrare non poſſint. Dicit enim Auguſt. (*in l. ſentent. Proſp. c. 15. to. 3.*) quod *extra Eccleſiam catholicam non eſt locus veri ſacrificii*. Et Leo

Pa-

Papa dicit (*epiſt.* 40. *c.* 2.) & habetur in Decretis 1. q. 1. (*c.* 68.) *Aliter*, ſc. quam in Eccleſia, quæ corpus Chriſti eſt, *nec vata ſunt ſacerdotia, nec vera ſacrificia*: Sed hæretici, ſchiſmatici, & excommunicati ſunt ab Eccleſia ſeparati. Ergo non poſſunt verum ſacrificium conficere.

2. Præterea. Sicut ibidem legitur, (*ſc. c.* 73. 1. *q.* 1.) Innoc. I. Papa (*epiſt.* 18. *a med. to.* 2. *Concil.*) dicit, *Arianos, cæteraſque ejuſmodi peſtes, quia laicos eorum ſub imagine pœnitentiæ ſuſcipimus, non videtur clericos eorum cum ſacerdotii, aut cujuſpiam miniſterii ſuſcipi debere dignitate, quibus ſolum baptiſma ratum eſſe permittimus*: Sed non poteſt aliquis conſecrare Euchariſtiam, niſi ſit cum ſacerdotii dignitate. Ergo hæretici, & cæteri hujuſmodi non poſſunt Euchariſtiam conſecrare.

3. Præterea. Ille qui eſt extra Eccleſiam, non videtur aliquid poſſe agere in perſona totius Eccleſiæ: Sed ſacerdos conſecrans Euchariſtiam hoc agit in perſona totius Eccleſiæ; quod patet ex hoc, quod omnes orationes proponit in perſona Eccleſiæ. Ergo videtur, quod illi qui ſunt extra Eccleſiam, ſcil. hæretici, ſchiſmatici, & excommunicati, non poſſint conſecrare Euchariſtiam.

Sed Contra eſt, quod Aug. dicit in 2. contra Parmenianum: (*c.* 13. *ante med. tom.* 7.) *Sicut baptiſmus in eis*, ſcilicet hæreticis, ſchiſmaticis, & excommunicatis, *ita ordinatio manſit integra*: Sed ex vi ordinationis ſacerdos poteſt conſecrare Euchariſtiam. Ergo hæretici, ſchiſmatici, & excommunicati, cum in eis maneat ordinatio integra, videtur quod poſſint conſecrare Euchariſtiam.

Reſpondeo dicendum, quod quidam dixerunt, quod hæretici, ſchiſmatici, & excommunicati, quia ſunt extra Eccleſiam, non poſſunt conficere hoc ſacramentum.

Sed in hoc decipiuntur: quia, ſicut Auguſt. dicit in 2. contra Parmenianum, (*loc. cit.*) *aliud eſt aliquid omnino non habere, aliud autem non recte habere*: & ſimiliter etiam *eſt aliud non dare, & aliud non recto dare*. Illi igitur, qui intra Eccleſiam conſtituti receperunt poteſtatem conſecrandi Euchariſtiam in ordinatione ſacerdotii, recte quidem habent poteſtatem, ſed non recte ea utuntur, ſi poſtmodum per hæreſim, aut ſchiſma, vel excommunicationem ab Eccleſia ſeparentur. Qui autem ſic ſeparati ordinantur, nec recte habent poteſtatem, nec recte utuntur. Quod tamen utrique poteſtatem habeant, patet per hoc, quod, ſicut Auguſt. ibidem dicit, cum re-

redeunt ad unitatem Eccleſiæ, non reordinantur, ſed recipiuntur in ſuis Ordinibus. Et quia conſecratio Euchariſtiæ eſt actus conſequens Ordinis poteſtatem, *illi qui ſunt ab Eccleſia ſeparati per hæreſim, aut ſchiſma, vel excommunicationem, poſſunt quidem conſecrare Euchariſtiam, quæ ab eis conſecrata verum corpus, & ſanguinem Chriſti continet; non tamen hoc recte faciunt, ſed peccant facientes*. Et ideo fructum ſacrificii non percipiunt, quod eſt ſacrificium ſpirituale.

Ad primum ergo dicendum, quod auctoritates illæ, & ſimiles intelligendæ ſunt quantum ad hoc, quod non recte extra Eccleſiam ſacrificium offertur. Unde extra Eccleſiam non poteſt eſſe ſpirituale ſacrificium, quod eſt verum veritate fructus, licet ſit verum veritate ſacramenti: ſicut etiam ſupra dictum eſt, (*q.* 80. *a.* 3.) quod peccator ſumit corpus Chriſti ſacramentaliter, ſed non ſpiritualiter.

Ad ſecundum dicendum, quod ſolus baptiſmus permittitur eſſe ratus hæreticis, & ſchiſmaticis; quia poſſunt licite baptizare in articulo neceſſitatis. In nullo autem caſu licite poſſunt Euchariſtiam conſecrare, vel alia ſacramenta conferre.

Ad tertium dicendum, quod ſacerdos in miſſa in orationibus quidem loquitur in perſona Eccleſiæ, in cujus unitate conſiſtit: ſed in conſecratione ſacramenti loquitur in perſona Chriſti, cujus vicem in hoc gerit per Ordinis poteſtatem. Et ideo ſi ſacerdos ab unitate Eccleſiæ præciſus Miſſam celebret; quia poteſtatem Ordinis non amittit, conſecrat verum corpus, & ſanguinem Chriſti: ſed quia eſt ab Eccleſiæ unitate ſeparatus, orationes ejus efficaciam non habent.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim quorundam (qui, licet non fuerint hæretici, utpote de quibus verificaretur illud B. Aug. recitatum *in* 2. 2. *q.* 1. *ar.* 2. *ad* 3. tamen hæreſis eſt hæc illorum poſitio) dicentium: quod hæretici conſecrare non poſſunt. Hæreſis enim indubitanter eſt ſententia illa, ad quam neceſſario ſequitur deſtructio alicujus dogmatis fidei catholicæ. Prædicta autem poſitio eſt hujuſmodi, ut nunc patebit. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, illam merito damnari a Concilio *Florentino* per hoc, quod dicit. *Inter hæc ſacramenta tria ſunt, Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo, quæ cha-*

charaƈterem, ideſt ſpirituale quoddam ſignum a cæteris diſtinƈtivum indelebile imprimunt in anima. Unde in eadem perſona non reiterantur: Hæc illud in conſtitutione ſuper union. Armenor. Character ergo ordinis, cum ſit indelebilis, manet ſemper in hæreticis poſt ordinem ſacerdotii ſuſceptum (ut patet neceſſario ex prædictis concilii verbis) ergo tales hæretici ſemper ſunt veri ſacerdotes, utpote ſacerdotii charactere realiter inſigniti. ergo habent ſemper poteſtatem conſecrandi corpus Chriſti. Nam talis poteſtas traditur unicuique ab epiſcopo, cum ordinatur ad ſacerdotium, & per calicis cum vino, patenæque cum pane porrectionem, & per formam verborum, ſcil. *Accipe poteſtatem offerendi ſacrificium in Eccleſia*, &c. Secundum enim idem concilium in eadem conſtitutione, tunc ordo presbyteratus confertur. Quod eſt dicere ſecundum præmiſſa concilii verba: & quod tunc character ordinis talis imprimitur, & quod character talis eſt poteſtas illa, quam exprimit Epiſcopus dicens; *Accipe poteſtatem*, &c. Nec mireris, quod concilium dixerit ſupra, quod character eſt ſignum, & nunc denotet, quod character eſt poteſtas, quia utrumque, ſcilicet quod ſit & ſignum, & poteſtas, verificatur de charactere; ut patet in *q. 63. a.* 2. *ad* 3. Poteſtas igitur conſecrandi, & offerendi, quæ duo inſimul jungit Concil. *Trid. ſeſſ.* 23. *c.* 1. *& ca.* 1. indelebiliter ſacerdotibus, poſtquam ſemel ab Epiſcopo taliter promoti fuerint, ſemper inhæret: alioquin poteſtas ipſa non eſſet character ſacerdotalis, quod eſt, ut nunc patuit, contra Concil. *Flor.* Nec obſtat immobilitati præmiſſæ poteſtatis, mobilitas voluntatis, quoniam, quantuncumque voluntas in hæreſim, vel etiam in apoſtaſiam a fide, moveatur, character non removetur: & hoc propter immobilitatem primi moventis, ideſt Dei, *q. 63. ar.* 5. *ad ſecundum*. Ex quo loco D. Thomæ patet, quam magna ſit bonitas Dei; qui beneficia grandia, quale eſt hujuſmodi poteſtas, ſemel gratis collata hominibus conſervat ſemper in ipſis, etiam ſi ipſi nolint. Unde & huic tantæ bonitati divinæ opponitur hæreſis illa in principio appendicis dicta. Et ideo tanto magis damnanda eſt: quanto non ſolum veritatem dogmatum fidei a Conc. illo *Flor.* definitam tollit, ſed & magnitudinem divinæ bonitatis impugnat. Item damnari a Concil. *Trid.* per hoc, quod dicit ſeſſ. 7. de ſacramentis can. 9. *Si quis dixerit; in ordine non imprimi characterem in anima, hoc eſt ſignum quoddam ſpirituale, & indelebile, anathema ſit*. Hæc ibi.

Et

Et per hoc, quod dicit ſeſſ. 2. ca. 4. *Quoniam in ſacramento ordinis character imprimitur, qui nec deleri, nec auferri poteſt: merito ſancta Synodus damnat eorum ſententiam, qui aſſerunt, novi teſtamenti ſacerdotes temporariam tantummodo poteſtatem habere*. Et cano. 4. *ſi quis dixerit, per ſacram ordinationem non imprimi characterem, vel eum, qui ſacerdos ſemel fuit, laicum rurſus fieri poſſe: anathema ſit*. Hæc ibi. Item damnari a D. Aug. ut cum diſcurſu ponitur *in arg. contr. Tertia* vides: quomodo ex iis bene penſatis, &c.

ARTICULUS VIII. 501

Utrum Sacerdos degradatus poſſit hoc ſacramentum conficere.

4. d. 13. qu. 2. a. 1. qu. 4. & quol. 12. art. 16.

AD Octavum ſic proceditur. Videtur, quod ſacerdos degradatus non poſſit hoc ſacramentum conficere. Nullus enim conficit hoc ſacramentum, niſi per poteſtatem conſecrandi, quam habet: Sed degradatus non habet poteſtatem conſecrandi, licet habeat poteſtatem baptizandi, ut dicit Canon, 1. q. 1. c. *Quod quidam*, (*in app. Gratiani ad can. illum.*) Ergo videtur, quod Presbyter degradatus non poſſit Euchariſtiam conſecrare.

2. Præterea. Ille qui aliquid dat, poteſt etiam auferre: Sed Epiſcopus dat Presbytero poteſtatem conſecrandi, ordinando ipſum. Ergo etiam poteſt ei auferre degradando eum.

3. Præterea. Sacerdos per degradationem aut amittit poteſtatem conſecrandi, aut ſolam executionem: Sed non ſolam executionem; quia ſic non plus amitteret degradatus, quam excommunicatus, qui etiam executione caret. Ergo videtur, quod amittat poteſtatem conſecrandi: Et ita videtur, quod non poſſit conficere hoc ſacramentum.

Sed Contra eſt, quod Aug. in 2. contra Parmenianum (*c. 13. tom. 7.*) probat, quod apoſtatæ a fide non carent baptiſmate, per hoc quod per pœnitentiam redeuntibus non reſtituitur; & ideo amitti non poſſe judicatur: Sed ſimiliter degradatus, ſi reconcilietur, non eſt iterum ordinandus. Ergo non amiſit poteſtatem conſecrandi: Et ita ſacerdos degradatus poteſt conficere hoc ſacramentum.

Reſpondeo dicendum, quod poteſtas conſecrandi Euchariſtiam pertinet ad characterem ſacerdotalis or-

di-

dinis. Character autem quilibet, quia cum quadam conſecratione datur, indelebilis eſt, ut ſupra dictum eſt: (*q.* 63. *a.* 5.) ſicut & quarumcunque rerum conſecrationes perpetuæ ſunt, nec amitti, nec reiterari poſſunt. Unde manifeſtum eſt, quod poteſtas conſecrandi non amittitur per degradationem. Dicit enim Aug. in 2. contra Parmenianum: (*c.* 13. *ante med. tom.* 7.) *Utrumque*, ſcilicet baptiſmus, & ordo, *ſacramentum eſt*, *& quadam conſecratione utrumque homini datur*; *illud*, *cum baptizatur*; *iſtud*, *cum ordinatur*: *ideoque non licet a Catholicis utrumque iterari*. Et ſic patet, quod *ſacerdos degradatus poteſt conficere hoc ſacramentum*.

Ad primum ergo dicendum, quod Canon ille non loquitur aſſertive, ſed inquiſitive, ſicut ex circumſtantia literæ haberi poteſt.

Ad ſecundum dicendum, quod Epiſcopus non dat poteſtatem ſacerdotalis ordinis propria virtute, ſed inſtrumentaliter, ſicut miniſter Dei; cujus effectus per hominem tolli non poteſt, ſecundum illud Matt. 18. *Quod Deus conjunxit*, *homo non ſeparet*. Et ideo Epiſcopus non poteſt hanc poteſtatem auferre: ſicut nec ille qui baptizat, poteſt auferre characterem baptiſmalem.

Ad tertium dicendum, quod excommunicatio eſt medicinalis. Et ideo excommunicatis non aufertur executio ſacerdotalis poteſtatis, quaſi in perpetuum, ſed ad correctionem uſque ad tempus: Degradatis autem aufertur executio, quaſi in perpetuum condemnatis.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſim quorundam, qui licet non, &c. ut in *a.* 7. *app.* dicentium: quod degradati non poſſunt conſecrare. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, illam merito damnari a D. Aug. ut cum explicatione ponitur *in arg. contr.* Item ab eodem a fortiori, ut in *a.* 7. *arg. cont.* Nam, ſi de hæreticis verificatur, quod poſſint conſecrare: multo utique magis de degradatis; quoniam pejores ſunt, & plus extra Eccleſiam hæretici, cum & omnium infidelium deteriores exiſtant; *ſecunda ſecundæ*, *quæſt.* 10. *art.* 6. quam degradati. Peccant tamen etiam degradati conficiendo: ſicut de aliis ab Eccleſia ſeparatis dictum eſt *art.* 7. Item damnari a Conciliis *Florentino*, & *Tridentino*, ſecundum quod prudens, diſcurrendo ex dictis in *ar.* 7. *app.* ad propoſi-

poſitum præſens, facile judicabit. *Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis, &c.

ARTICULUS IX. 502

Utrum liceat ab excommunicatis, vel hæreticis, ſeu peccatoribus Communionem recipere, & eorum Miſſam audire.

Sup. quæſt. 64. art. 9. ad 2. & 3. Et 4. d. 13. qu. 1. ar. 3. qu. 3.

AD Nonum ſic proceditur. Videtur, quod aliquis licite poſſit Communionem recipere a ſacerdotibus hæreticis, vel excommunicatis, vel etiam peccatoribus, & ab eis Miſſam audire. Sicut enim Auguſtin. contra Petilianum (*lib. 3. c. 9. in fi. to. 7. vide c. neque in homine.* 1. *q.* 1.) dicit, *neque in homine bono, neque in homine malo aliquis Dei fugiat ſacramenta*: Sed ſacerdotes, quamvis ſint peccatores, & hæretici, vel excommunicati, verum conficiunt ſacramentum. Ergo videtur, quod non ſit vitandum ab eis Communionem accipere, vel eorum Miſſam audire.

2. Præterea. Corpus Chriſti verum figurativum eſt corporis myſtici, ſicut ſupra dictum eſt: (*q.* 80. *ar.* 4.) Sed a prædictis ſacerdotibus verum corpus Chriſti conſecratur. Ergo videtur, quod illi qui ſunt de corpore myſtico, poſſint eorum ſacrificiis communicare.

3. Præterea. Multa peccata ſunt graviora, quam fornicatio: Sed non eſt prohibitum audire Miſſas ſacerdotum aliter peccantium. Ergo etiam non debet eſſe prohibitum audire Miſſas ſacerdotum fornicariorum.

Sed Contra eſt, quod Canon dicit 32. diſt. (*c.* 5.) *Nullus Miſſam audiat ſacerdotis, quem indubitanter concubinam novit habere*. Et Gregorius dicit in 3. Dialog. (*c.* 31. *parum a princ.*) quod *pater perfidus Arianum Epiſcopum miſit ad filium, ut de ejus manu ſacrilegæ conſecrationis Communionem perciperet: ſed vir Deo deditus Ariano Epiſcopo venienti exprobravit, ut debuit*.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*a.* 7. *&* 8. *præc.*) ſacerdotes, ſi ſint hæretici, vel ſchiſmatici, vel excommunicati, vel etiam peccatores, quamvis habeant poteſtatem conſecrandi Euchariſtiam, non tamen ea recte utuntur, ſed peccant utentes. Quicunque autem communicat alicui

in

in peccato, ipſe particeps peccati efficitur. Unde & in 2. Canonica Joannis dicitur, quod *qui dixerit ei, Ave*, ſcilicet hæretico, *communicat operibus illius malignis*. Et ideo *non licet a prædictis Communionem accipere, aut eorum Miſſam audire*.

Differt tamen inter prædictas ſectas. Nam hæretici, & ſchiſmatici, & excommunicati ſunt per ſententiam Eccleſiæ executione conſecrandi privati. Et ideo *peccat, quicumque eorum Miſſam audit, vel ab eis accipit ſacramenta*. Sed non omnes peccatores ſunt per ſententiam Eccleſiæ executione hujus poteſtatis privati. Et ſic quamvis ſint ſuſpenſi quantum ad ſe ex ſententia divina: non tamen quantum ad alios ex ſententia Eccleſiæ. Et ideo *uſque ad ſententiam Eccleſiæ licet ab eis Communionem accipere, & eorum Miſſam audire*. Unde ſuper illud 1. Corinth. 5. *Cum hujuſmodi nec cibum ſumere*, dicit Gloſ. Auguſt. (*hom. ult. inter 50. a med. tom. 1.*) *Hoc dicendo noluit hominem ab homine judicari ex arbitrio ſuſpicionis, vel etiam extraordinario uſurpato judicio, ſed potius ex lege Dei, ſecundum ordinem Eccleſiæ; ſive ultro confeſſum, ſive accuſatum, & convictum*.

Ad primum ergo dicendum, quod in hoc quod refugimus audire Miſſas talium ſacerdotum, aut ab eis Communionem recipere, non refugimus Dei ſacramenta, ſed potius ea veneramur; (unde hoſtia a talibus ſacerdotibus conſecrata eſt adoranda; & ſi reſervetur, licite poteſt ſumi a ſacerdote legitimo) ſed refugimus culpam indigne miniſtrantium.

Ad Secundum dicendum, quod unitas corporis myſtici eſt fructus corporis veri percepti. Illi autem qui indigne percipiunt, vel miniſtrant, privantur fructu, ut ſupra dictum eſt, *a. 7. hu. q. & q. 80. a. 4.*) Et ideo non eſt ſumendum ex eorum diſpenſatione ſacramentum ab eis, qui ſunt in unitate Eccleſiæ.

Ad tertium dicendum, quod licet fornicatio non ſit gravior cæteris peccatis, tamen ad eam proniores ſunt homines propter carnis concupiſcentiam. Et ideo ſpecialiter hoc peccatum ſacerdotibus prohibitum eſt ab Eccleſia, & ne aliquis audiat Miſſam concubinarii ſacerdotis. Sed hoc intelligendum eſt de notorio, vel per ſententiam quæ fertur in convictum, vel per confeſſionem in jure factam, vel per evidentiam facti, quando non poteſt peccatum aliqua tergiverſatione celari.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo:* quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a Papa *Nicolao*, *Gregorio*, & Concilio, quod nullus hæreticorum, aliorumque prædictorum debet audire Miſſas, aut ab eis ſacramentum Euchariſtiæ recipere. A Papa quidem *Nicolao*, ut recitatur *diſt.* 32. *c. Nullus*. A S. Gregorio autem, ut legitur in 3. *dial. c.* 31. ſecundum quod de utriſque patet *in arg. contr.* Immo idem *Nicolaus*] ad *majorem* præmiſſæ ſuæ ſententiæ dicit. *Sacerdotes, ſi in fornicationis ceciderint laqueum*, & *criminis manifeſtus ſit actus, ſacerdotii honorem habere non poſſunt, ſecundum canonicæ inſtitutionis auctoritatem*. Hæc ille, quæ recitantur *diſtin.* 50. Expone ly *honorem ſacerdotii*, ideſt executionem officii ſacerdotalis, puta dicere Miſſam, &c. Quomodo autem intelligenda ſint præmiſſa, idem *Nicolaus* quaſi exponens ſemetipſum reſpondendo ad conſulta Bulgarorum inquit; *Sciſcitantibus vobis : ſi a ſacerdote, qui fuerit comprehenſus in adulterio, ſive de hoc ſola fama reſperſus, debeatis communionem recipere, necne. Reſpondemus. Non poteſt aliquis, quantumcumque pollutus ſit, ſacramenta divina polluere ; quæ purgatoria cunctarum contagionum exiſtunt. Qualiſcumque enim ſacerdos ſit: quæ ſancta ſunt, coinquinari non poſſunt. Idcirco ab eo, quouſque judicio Epiſcoporum reprobetur, communio percipienda eſt. Quoniam mali, bona adminiſtrando, ſe tantummodo lædunt. Et cerea fax accenſa ſibi quidem detrimentum præſtat, aliis vero lumen in tenebris adminiſtrat: & unde aliis commodum exhibet, inde ſibi diſpendium præbet. Sumite ergo intrepide ab omni ſacerdote Chriſti myſteria, quia omnia in fide Chriſti purgantur*. Hæc ille: quæ & recitantur in decretis, 15. *quæſtion.* 8. A Concilio quoque *Tridentino*, per hoc, quod dicit ſeſſ. 22. decr. de, &c. celebr. Miſſæ. *Epiſcopi neminem, qui publice, & notorie criminoſus ſit, aut ſancto altari miniſtrare, aut ſacris intereſſe permittant*. Hæc ibi. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis, &c.

AR-

ARTICULUS X.

Utrum liceat Sacerdoti omnino a conſecratione Euchariſtiæ abſtinere.

4. d. 12. q. 3. a. 2. q. 3. & d. 13. q. 1. a. 2. q. 1.

AD Decimum ſic proceditur. Videtur, quod liceat Sacerdoti omnino a conſecratione Euchariſtiæ abſtinere. Sicut enim ad officium ſacerdotis pertinet Euchariſtiam conſecrare, ita etiam baptizare, & in aliis ſacramentis miniſtrare: Sed ſacerdos non tenetur miniſtrare in aliis ſacramentis, niſi propter curam animarum ſuſceptam. Ergo videtur, quod nec etiam teneatur Euchariſtiam conſecrare, ſi curam non habeat animarum.

2. Præterea. Nullus tenetur facere, quod ſibi non licet; alioquin eſſet perplexus. Sed ſacerdoti peccatori, vel etiam excommunicato non licet Euchariſtiam conſecrare, ut ſupra dictum eſt. (*a. 7. hu. q.*) Ergo videtur, quod tales non teneantur ad celebrandum: & ita nec alii: alioquin ex ſua culpa commodum reportarent.

3. Præterea. Dignitas ſacerdotalis non perditur per ſubſequentem infirmitatem. dicit enim Gelaſius Papa, & habetur in Decretis, diſt. 55. (*cap. 12.*) *Sicut præcepta canonica non patiuntur venire ad ſacerdotium debiles corpore, ita ſi quis in eo fuerit conſtitutus, ac tunc fuerit ſauciatus, amittere non poteſt quod tempore ſuæ ſynceritatis accepit:* Contingit autem quandoque, quod ordinati in ſacerdotes incurrunt aliquos defectus, ex quibus a celebratione impediuntur; ſicut eſt lepra, vel morbus caducus, vel aliquid aliud hujuſmodi. Non ergo videtur, quod ſacerdotes ad celebrandum teneantur.

Sed Contra eſt, quod dicit Ambroſius in quadam Oratione: *Grave eſt, quod ad menſam tuam mundo corde, & manibus innocentibus non venimus: ſed gravius eſt, ſi dum peccata metuimus, etiam ſacrificium non reddamus.*

Reſpondeo dicendum, quod quidam dixerunt, quod ſacerdos poteſt omnino a conſecratione licite abſtinere, niſi teneatur ex cura ſibi commiſſa celebrare populo, & ſacramenta præbere.

Sed hoc irrationabiliter dicitur: quia unuſquiſque tenetur uti gratia ſibi data, cum fuerit opportunum, ſecundum illud 2. ad Corinth. 6. *Exhortamur,*

mur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Opportunitas autem ſacrificium offerendi non ſolum attenditur per comparationem ad fideles Chriſti, quibus oportet ſacramenta miniſtrari, ſed principaliter per comparationem ad Deum, cui conſecratione hujus ſacramenti ſacrificium offertur. Unde *ſacerdoti, etiamſi non habeat curam animarum, non licet omnino a celebratione ceſſare: ſed ſaltem videtur, quod celebrare teneatur in præcipuis feſtis, & maxime in illis diebus, in quibus fideles communicare conſueverunt*. Et hinc eſt, quod 2. Machab. 4. contra quoſdam ſacerdotes dicitur, quod *jam non circa altaris officia dediti erant, contempto templo, & ſacrificiis neglectis*.

Ad primum ergo dicendum, quod alia ſacramenta perficiuntur in uſu fidelium. Et ideo in aliis miniſtrare non tenetur, niſi ille qui ſuper fideles ſuſcipit curam. Sed hoc ſacramentum perficitur in conſecratione Euchariſtiæ, in qua ſacrificium Deo offertur, ad quod ſacerdos obligatur Deo ex Ordine jam ſuſcepto.

Ad ſecundum dicendum, quod ſacerdos peccator, ſi per ſententiam Eccleſiæ ſit executione Ordinis privatus, vel ſimpliciter, vel ad tempus, redditus eſt impotens ad ſacrificium offerendum, & ideo obligatio tollitur. Hoc autem cedit ſibi in detrimentum ſpiritualis fructus magis, quam in emolumentum. Si vero non ſit privatus poteſtate celebrandi, non ſolvitur obligatio: Nec tamen perplexus eſt; quia poteſt de peccato pœnitere, & celebrare.

Ad tertium dicendum; quod debilitas, vel ægritudo ſuperveniens Ordini ſacerdotali Ordinem non tollit; executionem tamen Ordinis tollit quantum ad conſecrationem Euchariſtiæ: Quandoque quidem propter impoſſibilitatem executionis; ſicut ſi privetur oculis, aut digitis, aut uſu linguæ: Quandoque autem propter periculum; ſicut patet de eo qui patitur morbum caducum, vel etiam quamcunque alienationem mentis: Quandoque propter abominationem; ſicut patet de leproſo, qui non debet publice celebrare; poteſt tamen Miſſam dicere occulte, niſi lepra adeo invaluerit, quod per corroſionem membrorum eum ad hoc reddiderit impotentem.

APPENDIX.

EX art. habes *primo* : quomodo deſtruas errorem illorum, qui dicunt id, quod in principio tex. corp. ponitur. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas illum merito damnari a B. Ambroſio, ſecundum quod recitatur *in ar. cont.* Ubi diligenti conſideratione pondera, quantam gravitatem peccati incurrere ſacerdotem omnino a celebratione ceſſantem, ſentiat ipſe Ambroſius, quando reſpectu ſacerdotis immundo corde, impuriſque manibus celebrantis gravius eſſe dicit, non reddere ſacrificium, id-eſt, ut verbis tex. utamur, a conſecratione Euchariſtiæ, ſeu a celebratione Miſſæ, omnino abſtinere. Item ad facilius penetrandum ly *ſi dum peccata metuimus, ſacrificium non reddamus*, notabis verba Cyrilli ſuper Joannem, quibus, tanquam a ſimili, & ipſe damnat errorem prædictum. Sunt vero hujuſmodi. *Sciant baptizati homines, ſi longo temporis ſpatio propter ſimulatam religionem myſtice communicare Chriſto recuſent, ab æterna ſe vita procul depellere. Quippe recuſatio hujuſmodi, quavis ex religione proficiſci videatur, & ſcandalum facit, & laqueos inſtruit. Quare oportet, omnibus viribus a peccato mundari, & recte vivendi jactis fundamentis, magna cum fiducia ad ſumendam vitam concurrere.* Hæc ibi. In quibus tu ea ad propoſitum iſtud ſuaviter inflectendo pro ly *myſtice communicare Chriſto*, dices celebrare, & pro ly *ad ſumendam vitam concurrere*, dices ad celebrandum Miſſam concurrere. Item a Concilio *Trid.* per hoc quod dicit ſeſſione vigeſima tertia capite decimo quarto, de reformatione. *Curet Epiſcopus, ut ii ſaltem diebus Dominicis, & feſtis ſolemnibus: ſi autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut ſuo muneri ſatisfaciant, Miſſas celebrent.* Hæc ibi. Ubi & de curatis ſecundo loco, ut patet, & de non curatis ſacerdotibus primo loquitur. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis, doctrina hæc præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

QUÆSTIO LXXXIII.

De ritu hujus Sacramenti, in ſex articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de ritu hujus Sacramenti.

Et circa hoc quæruntur ſex.

Primo. Utrum in celebratione hujus myſterii Chriſtus immoletur.
Secundo. De tempore celebrationis.
Tertio. De loco, & aliis quæ pertinent ad apparatum hujus celebrationis.
Quarto. De his quæ in celebratione hujus myſterii dicuntur.
Quinto. De his quæ circa celebrationem hujus ſacramenti fiunt.
Sexto. De defectibus, qui circa celebrationem hujus ſacramenti occurrunt.

ARTICULUS I. 504

Utrum in hoc Sacramento Chriſtus immoletur.

Inf. a. 2. cor. & ad 1. *&* 2.

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod in celebratione hujus ſacramenti Chriſtus non immoletur. Dicitur enim Hebr. 10. quod *Chriſtus una oblatione conſummavit in ſempiternum ſanctificatos*: Sed illa oblatio fuit ejus immolatio. Chriſtus ergo non immolatur in celebratione hujus ſacramenti.

2. Præterea. Immolatio Chriſti facta eſt in cruce in qua *tradidit ſemetipſum oblationem, & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis*, ut dicitur Epheſ. 5. Sed in celebratione hujus myſterii Chriſtus non crucifigitur. Ergo nec immolatur.

3. Præterea. Sicut Auguſt. dicit in 4. libro de Trin. (*c. 7. in princ. & c.* 14. *in fi. to.* 3.) *in immolatione Chriſti idem eſt ſacerdos, & hoſtia*: Sed in celebratione hujus ſacramenti non eſt idem ſacerdos, & hoſtia. Ergo celebratio hujus ſacramenti non eſt Chriſti immolatio.

Sed Contra eſt, quod Auguſt. dicit in lib. Sent. Proſperi: (*hab. in epiſt.* 23. *ſub fi. to.* 2. *vide c.* 52. *de*

conſecrat. diſt. 2.) *Semel immolatus eſt in ſemetipſo Chriſtus*, *&* *tamen quotidie immolatur in ſacramento.*

Reſpondeo dicendum, quod *duplici* ratione celebratio hujus ſacramenti dicitur immolatio Chriſti. *Primo* quidem, quia, ſicut dicit Auguſt. ad Simplicianum, (*l.* 2. *q.* 3. *ante med. to.* 4.) *ſolent imagines earum rerum nominibus appellari*, *quarum imagines ſunt*: *ſicut cum intuentes tabulam, aut parietem pictum dicimus*: *Ille Cicero eſt*, *&* *ille Salluſtius*. Celebratio autem hujus ſacramenti, ſicut ſupra dictum eſt, (*q.* 79. *a.* 1.) imago quædam eſt repræſentativa paſſionis Chriſti, quæ eſt vera ejus immolatio. Et ideo *celebratio hujus ſacramenti dicitur Chriſti immolatio*. Unde Ambroſ. dicit ſuper Epiſt. ad Hebr. (*ſup illud c.* 10. *Umbram enim &c.*) *In Chriſto ſemel oblata eſt hoſtia*, *ad ſalutem ſempiternam potens*. *quid ergo nos? nonne per ſingulos dies offerimus? ſed ad recordationem mortis ejus*.

Alio modo quantum ad effectum paſſionis Chriſti; quia ſcilicet per hoc ſacramentum participes efficimur fructus Dominicæ paſſionis. Unde in quadam dominicali oratione ſecreta dicitur: *Quoties hujus hoſtiæ commemoratio celebratur*, *opus noſtræ redemptionis exercetur*. Quantum igitur ad *primum* modum, poterat dici Chriſtus immolari etiam in figuris veteris teſtamenti. Unde & Apoc. 13. dicitur: *Quorum nomina non ſunt ſcripta in libro vitæ agni*, *qui occiſus eſt ab origine mundi*. Sed *quantum ad ſecundum modum*, *proprium eſt huic ſacramento*, *quod in ejus celebratione Chriſtus immoletur*.

Ad primum ergo dicendum, quod, ſicut Ambroſ. ibidem dicit, *una eſt hoſtia*, quam ſcilicet Chriſtus obtulit, & nos offerimus, *&* *non multæ*: *quia ſemel oblatus eſt Chriſtus*. Hoc autem ſacrificium exemplum eſt illius. Sicut enim quod ubique offertur, unum eſt corpus, & non multa corpora, ita & unum ſacrificium.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut celebratio hujus ſacramenti eſt imago repræſentativa paſſionis Chriſti: ita altare eſt repræſentativum crucis ipſius, in qua Chriſtus in propria ſpecie immolatus eſt.

Ad tertium dicendum, quod per eandem rationem etiam ſacerdos gerit imaginem Chriſti, in cujus perſona, & virtute verba pronuntiat ad conſecrandum, ut ex ſupradictis patet: (*q. præc. a.* 1. *&* 3.) Et ita quodammodo idem eſt ſacerdos, & hoſtia.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem tum directam (hæc eſt in tex. corp.) tum indirectam (hæc eſt ſolutio argumentorum. Ratio autem hæc duplex ſemper in ſimilibus appendicum locis ſubintelligitur in ly *quomodo per rationem*) interimas hæreſes *Arnoldi*, ſive *Arnaldi* (ut refert Directorium Inquiſit. *ſecunda parte*, *quæſt. undecima*) dicentis; Miſſæ ſacrificio ſacerdos nihil offert Deo. Et forſan propter hoc addentis, quod Miſſæ ſacrificio Deus non laudatur opere, ſed ore tantum. Et adhuc annectentis, quod opus miſericordiæ magis placet Deo, quam ſacrificium altaris: ſeu (ut refert Gabriel Prateolus, titul. *Arnoldus* a Villanova) quod opus medicinæ eſt gratius Deo, quam ſacrificium altaris. Item hæreſim *Henricianorum* dicentium: Miſſam nihil eſſe, ideo celebrari non debere. Item hæreſim *Lutheri* dicentis, Miſſam non eſſe ſacrificium, quia in ea nulla prorſus offertur oblatio. Item pejora, & magis diabolica, atque horrendiſſima evomendo, addentis: Miſſæ, quas ſacrificia vocant, ſumma ſunt idololatria, & impietas. Et Miſſarum uſum nomine ſacrificiorum, & titulo ſacerdotum tenere, eſt negare Chriſtum. Et Miſſam eſſe opus bonum, & ſacrificium perſuadere in Eccleſia impiiſſimus eſt abuſus. Et Miſſa eſt ſumma perverſitas. Et Miſſam non poſſe offerri pro peccatis, nec poſſe prodeſſe vivis, aut defunctis, ſed ſoli ſacerdoti. Et Miſſam cantari pro defunctis impium eſt. Item hæreſim eorum, qui vocantur *Bogomiles*, dicentium: Miſſam eſſe dæmonum ſacrificium. Item hæreſim *Arrianorum* dicentium: Miſſas applicari non poſſe pro peccatis, pro ſatisfactionibus, pro defunctis, aut pro aliis quibuſvis Eccleſiæ neceſſitatibus. Item hæreſim *Calvini* dicentis: Miſſam non eſſe a Deo inſtitutam, non eſſe ſacrificium, non eſſe opus bonum. Item *Joannis Uvicleff* dicentis: Miſſam a Chriſto fuiſſe ordinatam, non eſt fundatum in Euangelio. Item *quorundam* dicentium: ſacrificia privata eſſe prohibita. Articulus enim præſens ex eo, quod efficaciſſime probat, in celebratione Euchariſtiæ, ideſt in Miſſa, Chriſtum veraciter immolari, vult manifeſtiſſime ſimul probatum eſſe: *Tum*, quod Miſſa & eſt aliquid, & eſt ſacrificium: & eſt opus bonum; & eſt opus Deo magis gratum, quam opus miſericordiæ, puta medicinæ; & eſt celebranda, etiam quam privatam vocant; & poteſt offerri pro peccatis, pro ſatisfactio-

ni-

nibus, pro quibuſvis neceſſitatibus, pro vivis, pro defunctis: *Tum*, quod in Miſſa & ſacerdos aliquid offert Deo, & fit Deo grata oblatio, & Deus laudatur non tantum ore, ſed multo magis opere: *Tum*, quod falſiſſimum eſt, & Miſſam eſſe ſacrificium dæmonum, & Miſſam eſſe perverſitatem, eſſe impietatem, eſſe idololatriam, & Miſſarum uſum tenere, eſt negare Chriſtum; & Miſſas eſſe bonas, eſſe ſacrificia perſuadere, eſſe abuſum, & Miſſam poſſe prodeſſe ſoli ſacerdoti: & Miſſam non eſſe a Deo in Euangelio inſtitutam: & Miſſam cantari pro mortuis eſſe impium. Ratio omnium iſtorum ſub *triplici* numero, quod eſt ly *Tum*, diſtincte contentorum una, & eadem eſt, ſcilicet in Miſſa Chriſtus vere immolatur. Si enim in ea vere immolatur: ergo Miſſa eſt aliquid; eſt ſacrificium, &c. ergo eſt ſumma pietas, non impietas, eſt ſumma bonitas, non perverſitas, eſt ſumma latria, non idololatria, &c. ergo tenere uſus Miſſarum eſt & ore, & opere illo confiteri Chriſtum, non negare, item perſuadere, Miſſam eſſe opus bonum, atque ſacrificium, eſt optimus in Dei Eccleſia uſus, non abuſus: item celebrationem Miſſæ eſſe maximam ruinam dæmonum, non ipſorum ſacrificium, &c. Diſcurre modo tu prudens, ac vigilans lector ex ratione illa contra reliqua hæreſum prædictarum: & tunc, omnibus ſimul conſideratis, aperte conſpicies, quam feliciter, quam fideliter, quam abundanter ſanctus Eccleſiæ Catholicæ Doctor, more ſuo, contra hoſtes fidei mira hic brevitate conflixerit. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, aliquas illarum merito damnari a ſemetipſis ex patenti contradictione, quam ibi *Lutherus* implicat. Dicit enim, Miſſam eſſe ſummam impietatem, perverſitatem, idololatriam, quod dicere Miſſam eſt negare Chriſtum, & ex alia parte tanquam ſui, quod erat, oblitus, inquit, Miſſam ſoli ſacerdoti prodeſſe. Hæc namque *duo*, *ſcilicet*, Miſſam eſſe tantam impietatem, & tantam impietatem ſacerdoti eam committenti, ideſt Miſſam celebranti, poſſe prodeſſe, pugnant implacabiliter ad invicem: ut patet etiam cæcutientibus. *Tertio* habes: quomodo per articuli rationem oſtendas, illas omnes merito damnari a Concilio *Tridentino*, ſeſſ. 22. cap. 1. „ Deus, & „ Dominus noſter, etſi ſemel ſeipſum in ara crucis „ morte intercedente, Deo patri oblaturus erat, ut „ æternam illic redemptionem operaretur: quia ta„ men per mortem ſacerdotium ejus extinguendum „ non erat, in cœna noviſſima, ut dilectæ ſponſæ „ ſuæ Eccleſiæ viſibile (ſicut hominum natura exigit)

 „ re-

EX art. habes *primo*; quomodo per rationem tum directam (hæc eſt in tex. corp.) tum indirectam (hæc eſt ſolutio argumentorum. Ratio autem hæc duplex ſemper in ſimilibus appendicum locis ſubintelligitur in ly *quomodo per rationem*) interimas hæreſes *Arnoldi*, ſive *Arnaldi* (ut refert Directorium Inquiſit. *ſecunda parte*, *quæſt. undecima*) dicentis; Miſſæ ſacrificio ſacerdos nihil offert Deo. Et forſan propter hoc addentis, quod Miſſæ ſacrificio Deus non laudatur opere, ſed ore tantum. Et adhuc annectentis, quod opus miſericordiæ magis placet Deo, quam ſacrificium altaris: ſeu (ut refert Gabriel Prateolus, titul. *Arnoldus* a Villanova) quod opus medicinæ eſt gratius Deo, quam ſacrificium altaris. Item hæreſim *Henricianorum* dicentium: Miſſam nihil eſſe, ideo celebrari non debere. Item hæreſim *Lutheri* dicentis, Miſſam non eſſe ſacrificium, quia in ea nulla prorſus offertur oblatio. Item pejora, & magis diabolica, atque horrendiſſima evomendo, addentis: Miſſæ, quas ſacrificia vocant, ſumma ſunt idololatria, & impietas. Et Miſſarum uſum nomine ſacrificiorum, & titulo ſacerdotum tenere, eſt negare Chriſtum. Et Miſſam eſſe opus bonum, & ſacrificium perſuadere in Eccleſia impiiſſimus eſt abuſus. Et Miſſa eſt ſumma perverſitas. Et Miſſam non poſſe offerri pro peccatis, nec poſſe prodeſſe vivis, aut defunctis, ſed ſoli ſacerdoti. Et Miſſam cantari pro defunctis impium eſt. Item hæreſim eorum, qui vocantur *Bogomiles*, dicentium: Miſſam eſſe dæmonum ſacrificium. Item hæreſim *Arrianorum* dicentium: Miſſas applicari non poſſe pro peccatis, pro ſatisfactionibus, pro defunctis, aut pro aliis quibuſvis Eccleſiæ neceſſitatibus. Item hæreſim *Calvini* dicentis: Miſſam non eſſe a Deo inſtitutam, non eſſe ſacrificium, non eſſe opus bonum. Item *Joannis Uvicleff* dicentis: Miſſam a Chriſto fuiſſe ordinatam, non eſt fundatum in Euangelio. Item *quorundam* dicentium: ſacrificia privata eſſe prohibita. Articulus enim præſens ex eo, quod efficaciſſime probat, in celebratione Euchariſtiæ, ideſt in Miſſa, Chriſtum veraciter immolari, vult manifeſtiſſime ſimul probatum eſſe: *Tum*, quod Miſſa & eſt aliquid, & eſt ſacrificium: & eſt opus bonum; & eſt opus Deo magis gratum, quam opus miſericordiæ, puta medicinæ; & eſt celebranda, etiam quam privatam vocant; & poteſt offerri pro peccatis, pro ſatisfactio-

ni-

nibus, pro quibuſvis neceſſitatibus, pro vivis, pro defunctis: *Tum*, quod in Miſſa & ſacerdos aliquid offert Deo, & fit Deo grata oblatio, & Deus laudatur non tantum ore, ſed multo magis opere: *Tum*, quod falſiſſimum eſt, & Miſſam eſſe ſacrificium dæmonum, & Miſſam eſſe perverſitatem, eſſe impietatem, eſſe idololatriam, & Miſſarum uſum tenere, eſt negare Chriſtum; & Miſſas eſſe bonas, eſſe ſacrificia perſuadere, eſſe abuſum, & Miſſam poſſe prodeſſe ſoli ſacerdoti: & Miſſam non eſſe a Deo in Euangelio inſtitutam: & Miſſam cantari pro mortuis, eſſe implum. Ratio omnium iſtorum ſub *triplici* numero, quod eſt ly *Tum*, diſtincte contentorum una, & eadem eſt, ſcilicet in Miſſa Chriſtus vere immolatur. Si enim in ea vere immolatur: ergo Miſſa eſt aliquid; eſt ſacrificium, &c. ergo eſt ſumma pietas, non impietas, eſt ſumma bonitas, non perverſitas, eſt ſumma latria, non idololatria, &c. ergo tenere uſus Miſſarum eſt & ore, & opere illo confiteri Chriſtum, non negare, item perſuadere, Miſſam eſſe opus bonum, atque ſacrificium, eſt optimus in Dei Eccleſia uſus, non abuſus: item celebrationem Miſſæ eſſe maximam ruinam dæmonum, non ipſorum ſacrificium, &c. Diſcurre modo tu prudens, ac vigilans lector ex ratione illa contra reliqua hæreſum prædictarum: & tunc, omnibus ſimul conſideratis, aperte conſpicies, quam feliciter, quam fideliter, quam abundanter ſanctus Eccleſiæ Catholicæ Doctor, more ſuo, contra hoſtes fidei mira hic brevitate conflixerit. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, aliquas illarum merito damnari a ſemetipſis ex patenti contradictione, quam ibi *Lutherus* implicat. Dicit enim, Miſſam eſſe ſummam impietatem, perverſitatem, idololatriam, quod dicere Miſſam eſt negare Chriſtum, & ex alia parte tanquam ſui, quod erat, oblitus, inquit, Miſſam ſoli ſacerdoti prodeſſe. Hæc namque *duo*, *ſcilicet*, Miſſam eſſe tantam impietatem, & tantam impietatem ſacerdoti eam committenti, ideſt Miſſam celebranti, poſſe prodeſſe, pugnant implacabiliter ad invicem: ut patet etiam cæcutientibus. *Tertio* habes: quomodo per articuli rationem oſtendas, illas omnes merito damnari a Concilio *Tridentino*, ſeſſ. 22. cap. 1. „ Deus, & „ Dominus noſter, etſi ſemel ſeipſum in ara crucis „ morte intercedente, Deo patri oblaturus erat, ut „ æternam illic redemptionem operaretur: quia ta„ men per mortem ſacerdotium ejus extinguendum „ non erat, in cœna noviſſima, ut dilectæ ſponſæ „ ſuæ Eccleſiæ viſibile (ſicut hominum natura exigit)

 „ re-

„ relinqueret ſacrificium, quo cruentum illud ſemel
„ in cruce peragendum repræſentaretur, ejuſque me-
„ moria in finem uſque ſæculi permaneret, atque
„ illius ſalutaris virtus in remiſſionem eorum, quæ
„ a nobis quotidie committuntur, peccatorum ap-
„ plicaretur, ſacerdotem ſecundum ordinem Mel-
„ chiſedech ſe in æternum declarans corpus, & ſan-
„ guinem ſuum ſub ſpeciebus panis, & vini Deo ob-
„ tulit: ac ſub earum rerum ſymbolis Apoſtolis,
„ quos tunc novi teſtamenti ſacerdotes conſtituebat,
„ ut ſumerent, tradidit, & eiſdem, eorumque in ſa-
„ cerdotio ſucceſſoribus, ut offerrent, præcepit per
„ hæc verba: Hoc facite in meam commemoratio-
„ nem (uti ſemper Catholica Eccleſia intellexit, &
„ docuit. *Hæc ibi*. & *cap.* 2. Quoniam in divino
„ hoc ſacrificio, quod in Miſſa peragitur, idem ille
„ Chriſtus continetur, & incruente immolatur, qui
„ in ara crucis ſemel ſeipſum cruente obtulit: do-
„ cet ſancta ſynodus, ſacrificium iſtud vere propitia-
„ torium eſſe, per ipſumque fieri, ut ſi cum vero
„ corde, & recta fide, cum metu, & reverentia,
„ contriti, ac pœnitentes ad Deum accedamus, mi-
„ ſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus
„ in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione pla-
„ catus Dominus gratiam, & donum pœnitentiæ con-
„ cedens crimina, & peccata, etiam ingentia dimit-
„ tit. Una enim, eademque eſt hoſtia, idem nunc
„ offerens ſacerdotum miniſterio, qui ſeipſum
„ tunc in cruce obtulit. Cujus quidem oblatio-
„ nis, cruentæ, inquam, fructus per hanc incru-
„ entam uberrime percipiuntur: tantum abeſt, ut
„ illi per hanc quovis modo derogetur. Quare non
„ ſolum pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, ſa-
„ tisfactionibus, & aliis neceſſitatibus, ſed pro de-
„ functis in Chriſto nondum ad plenum purgatis,
„ rite juxta Apoſtolorum traditionem offertur. *Hæc
„ ibi*, & *capite ſexto*. Nec tamen propterea ſacro-
„ ſancta ſynodus, Miſſas illas, in quibus ſolus ſa-
„ cerdos ſacramentaliter communicat, ut privatas,
„ & illicitas damnat, ſed probat, atque adeo com-
„ mendat. Siquidem illæ quoque Miſſæ vere com-
„ munes cenſeri debent: partim quod in eis popu-
„ lus ſpiritualiter communicet; partim vero, quod
„ a publico Eccleſiæ miniſtro non pro ſe tantum,
„ ſed pro omnibus fidelibus celebrentur. *Hæc ibi*.
„ *Et cap.* 9. Quia adverſum veterem hanc in ſacro-
„ ſancto Euangelio, Apoſtolorum traditionibus, ſan-
„ ctorumque Patrum doctrina fundatam fidem multi
„ hoc tempore diſſeminati ſunt errores, multaque a
„ mul-

,, multis docentur, atque diſputantur: ſacroſancta ,, ſynodus poſt multos, graveſque his de rebus mature habitos tractatus, unanimi Patrum omnium ,, conſenſu, quæ huic puriſſimæ fidei adverſantur, ,, damnare, & a ſancta Eccleſia eliminare per hos ,, canones conſtituit. *Hæc ibi. Unde ait canon. primo*. Si quis dixerit, in Miſſa non offerri Deo verum, & proprium ſacrificium: aut quod offerri non ,, ſit aliud, quam nobis Chriſtum ad manducandum ,, dari, anathema ſit. *Et canon. ſecundo*. Si quis ,, dixerit: illis verbis: Hoc facite in meam commemorationem, Chriſtum non inſtituiſſe Apoſtolos ſacerdotes, aut non ordinaſſe, ut ipſi, aliique ,, ſacerdotes offerrent corpus, & ſanguinem ſuum: ,, anathema ſit. *Et canone tertio*; Si quis dixerit; ,, Miſſæ ſacrificium eſſe tantum laudis, & gratiarum ,, actionis, aut nudam commemorationem ſacrificii ,, in cruce peracti, non autem propitiatorium: vel ,, ſoli prodeſſe ſumenti, neque pro vivis, & defunctis, pro peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & aliis ,, neceſſitatibus, offerri debere, anathema ſit. *Et canon. quarto*. Si quis dixerit, blaſphemiam irrogari ſanctiſſimo Chriſti ſacrificio in cruce peracto ,, per Miſſæ ſacrificium, aut illi per hoc derogari ,, anathema ſit. *Et canon*. 8. Si quis dixerit: Miſſas, in quibus ſolus ſacerdos ſacramentaliter communicat, illicitas eſſe: ideoque abrogandas: anathema ſit.,, Hæc omnia ibi locis citatis. Item damnari *Joannem Uvicleff* cum ejus hæreſi nominatum a Concilio *Conſtantienſi, ſeſſione octava*. Item a Luc. 22. & primæ Corinth. 11. *Hoc facite in meam commemorationem*. Nam exponi hic debet ly *facite*, ſacrificate, ſeu immolate. Sic enim in conſimili materia invenimus ſcripturam ſacram uti ſolere hoc verbo, facere, & in tali ſenſu. Ut, cum de ſacrificando bove Helias dicit tertio Regum decimo octavo. *Ego faciam bovem alterum*. Et in ſubſequentibus ibidem ait ly *facite primi*, & iterum ly *fecerunt*, ſcilicet bovem. Ubi tamen expreſſe tractatur, ut legenti capitulum patet, de offerendo holocauſto. dicit ergo Dominus ly *hoc* facite, ideſt hoc offerte, hoc immolate, hoc ſacrificate. Præcipit igitur per ly *hoc facite*, ut conſecrent, atque offerant, ſeu ſacrificent, corpus, & ſanguinem ſuum. Et hoc eſt præcipere, ut celebretur Miſſa: quandoquidem ipſa principaliter, non in cæteris, ſed in conſecrati corporis, & ſanguinis Domini oblatione conſiſtit. Alia enim univerſa ibi reperta, ut ſacræ veſtes, orationes, ceremoniæ, &c. ordinantur, ut patet, ad ipſam obla-

blationem vel ut diſponamur, tanquam adminiculis illis adjuti, ad illam devotiſſime peragendam, vel ut de eadem jam peracta gratias ferventiſſimas Deo ſubſequenter agamus. A principali ergo, ut decet, denominationem Miſſæ totius fecit Dominus: quando Miſſam ipſam inſtituendo, & præcipiendo nihil aliud dixit, niſi ly *Hoc facite in meam commemorationem*. Hæc dicta ſint de Miſſa novi teſtamenti. Verumtamen, ſi Miſſam veteris teſtamenti, immo & antiquiorem, utpote legis naturæ, figurativam novæ Miſſæ videre vis, quod valde pro catholicis, & contra hæreticos juvat in ſubjecta materia, conſule Veritates aureas ſuper totam legem veterem; *Gen.* 14. *concl.* 5. 7. Cæterum pro ampliori campo ad condemnandum hæreſum prædictarum nonnullas, recurre ad *Addition. articulorum num.* 308. & *ad* 2. 2. *articulorum num.* 180. & ad Veritates aureas nunc præmiſſas, lib. *Levit.* 21. *concluſione ſeptima*. Item *cap.* 24. *concluſione ſecunda*. Ne prætermittas quoque & ſenſum verum Apoſtoli ad Hebræos, & quædam alia neceſſaria contra extorſiones ignorantia plenas hæreticorum, diligenter videre *in tertia parte de Sol. quæſtio.* 22. *articulo tertio*, *poſt ad ſecundum*, *nos.* 1. 2. 3. *Quarto* vides: quomodo ex iis, &c.

ARTICULUS II. 505

Utrum convenienter ſit determinatum tempus celebrationis.

4. *d.* 13. *q.* 1. *a.* 2. *q.* 4.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod inconvenienter ſit determinatum tempus celebrationis hujus myſterii. Hoc enim ſacramentum eſt repræſentativum Dominicæ paſſionis, ut dictum eſt: (*ar. præc.*) Sed commemoratio Dominicæ paſſionis fit in Eccleſia ſemel in anno. dicit enim Aug. ſuper Pſ. 21. (*in præf. ad expoſit.* 2. *ejus Pſal. cir. princ. to.* 8.) *Quotieſcunque Paſcha celebratur, numquid toties Chriſtus occiditur? ſed tamen anniverſaria recordatio repræſentat, quod olim factum eſt; & ſic nos facit moveri, tanquam videamus in cruce pendentem Dominum*. Ergo hoc ſacramentum non debet celebrari niſi ſemel in anno.

2. Præterea. Paſſio Chriſti commemoratur in Eccleſia ſexta Feria ante Paſcha, non autem in feſto Natalis. Cum ergo hoc ſacramentum ſit commemorativum Dominicæ paſſionis, videtur inconveniens eſſe,

ſe, quod in die Natalis ter celebretur hoc ſacramentum, in Paraſceve autem totaliter intermittatur.

3. Præterea. In celebratione hujus ſacramenti Eccleſia debet imitari inſtitutionem Chriſti: Sed Chriſtus conſecravit hoc ſacramentum hora ſerotina. Ergo videtur, quod hora tali debeat hoc ſacramentum celebrari.

4. Præterea. Sicut habetur de conſecr. diſt. 1. (*cap.* 51.) Leo Papa ſcribit Dioſcoro Alexandrino Epiſcopo, (*epiſt.* 81. *ſub fi.*) *quod in prima parte diei Miſſas celebrare licet*; Sed dies incipit a media nocte, ut ſupra dictum eſt. (*q.* 60. *a.* 8. *ad* 5.) Ergo videtur, quod etiam poſt mediam noctem liceat celebrare.

5. Præterea. In quadam dominicali oratione ſecreta dicitur: *Concede nobis Domine, quæſumus, hæc frequentare myſteria*: Sed major erit frequentia ſi etiam pluribus horis in die ſacerdos celebret. Ergo videtur, quod non debeat prohiberi ſacerdos pluries celebrare in die.

Sed Contra eſt conſuetudo, quam ſervat Eccleſia ſecundum Canonum ſtatuta.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut dictum eſt, (*art. præc.*) in celebratione hujus myſterii attenditur repræſentatio Dominicæ paſſionis, & participatio fructus ejus. Et ſecundum utrumque oportuit determinare tempus aptum celebrationi hujus ſacramenti. Quia enim fructu Dominicæ paſſionis quotidie indigemus propter quotidianos defectus, *quotidie in Eccleſia regulariter hoc ſacramentum offertur*. Unde & Dominus nos petere docet Luc. 11. *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*. Quod exponens Aug. in lib. de verbis Dom. (*ſerm.* 28. *a med. to.* 10.) dicit: *Si quotidianus eſt panis, cur poſt annum illum ſumas, quemadmodum Græci in Oriente facere conſueverunt? accipe quotidie, quod quotidie tibi proſit*.

Quia vero Dominica paſſio celebrata eſt a tertia hora uſque ad nonam, ideo *regulariter in illa parte diei ſolemniter hoc ſacramentum in Eccleſia celebratur*.

Ad primum ergo dicendum, quod in hoc ſacramento recolitur paſſio Chriſti, ſecundum quod ejus effectus ad fideles derivatur: ſed tempore paſſionis recolitur paſſio Chriſti ſolum ſecundum hoc, quod in ipſo capite noſtro fuit perfecta; quod quidem factum eſt ſemel: Quotidie autem fructum Dominicæ paſſionis fideles percipiunt. Et ideo illa commemoratio fit ſemel in anno, hoc autem quotidie, & propter fructum, & propter jugem memoriam.

Ad ſecundum dicendum, quod veniente veritate,

ceſſat figura. Hoc autem ſacramentum eſt figura quædam, & exemplum Dominicæ paſſionis, ſicut dictum eſt. (*in corp. a.*) Et ideo in die quo ipſa paſſio Domini recolitur, prout realiter geſta eſt, non celebratur conſecratio hujus ſacramenti. Ne tamen Eccleſia ea etiam die ſit ſine fructu paſſionis per hoc ſacramentum nobis exhibito, corpus Chriſti conſecratum die præcedenti reſervatur ſumendum in illo die: non autem ſanguis, propter periculum, & quia ſanguis ſpecialius eſt imago Dominicæ paſſionis, ut ſupra dictum eſt. (*q.* 78. *a.* 3. *ad* 2.) Nec verum eſt, quod quidam dicunt, quod per immiſſionem particulæ corporis Chriſti in vinum convertatur vinum in ſanguinem. Hoc enim aliter fieri non poteſt, quam per conſecrationem factam ſub debita forma verborum. In die autem Nativitatis plures Miſſæ celebrantur propter *triplicem* Chriſti nativitatem: Quarum *una* eſt æterna, quæ quantum ad nos eſt occulta. & ideo una Miſſa cantatur in nocte, in cujus introitu dicitur. *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu: ego hodie genui te. Alia* autem eſt temporalis, ſed ſpiritualis, quia ſcilicet Chriſtus oritur, *tanquam Lucifer in cordibus noſtris*, ut dicitur 2. Petr. 1. & propter hoc cantatur Miſſa in aurora, in cujus introitu dicitur: *Lux fulgebit hodie ſuper nos. Tertia* eſt Chriſti nativitas temporalis, & corporalis, ſecundum quam viſibilis nobis proceſſit ex utero virginali, carne indutus, & ob hoc cantatur tertia Miſſa in clara luce, in cujus introitu dicitur: *Puer natus eſt nobis*: Licet e converſo poſſit dici, quod nativitas æterna ſecundum ſe eſt in plena luce: & ob hoc in Euangelio tertiæ Miſſæ fit mentio de nativitate æterna: Secundum autem nativitatem corporalem ad literam natus eſt de nocte, in ſignum quod veniebat ad tenebras infirmitatis noſtræ: unde & in Miſſa nocturna dicitur Euangelium de corporali Chriſti nativitate: ſic etiam in aliis diebus, in quibus occurrunt plura Dei beneficia vel recolenda, vel expetenda, plures Miſſæ celebrantur in die; puta una pro feſto, & alia pro jejunio, vel pro mortuis.

Ad tertium dicendum, quod, ſicut dictum eſt ſuperius, (*q.* 73. *a.* 5.) Chriſtus voluit ultimo hoc ſacramentum diſcipulis ſuis tradere, ut fortius eorum cordibus imprimeretur: Et ideo poſt cœnam in fine diei hoc ſacramentum conſecravit, & diſcipulis ſuis tradidit. A nobis tamen celebratur hora Dominicæ paſſionis, ſcilicet diebus feſtis in Tertia, quando crucifixus eſt linguis Judæorum, ut dicitur Mar. 15. & quando Spiritus ſanctus deſcendit ſuper diſcipulos.

Vel

Vel diebus profeſtis in Sexta, quando crucifixus eſt manibus militum, ut habetur Joan. 19. Vel diebus jejuniorum in Nona, quando voce magna clamans emiſit ſpiritum, ut dicitur Matth. 27. Poteſt tamen tardari, maxime quando ſunt Ordines faciendi, & præcipue in Sabbato ſancto, tum propter prolixitatem officii, tum quia Ordines pertinent ad diem Dominicam, ut habetur in Decret. diſtinct. 75. (cap. *Quod a patribus*) poſſunt tamen Miſſæ celebrari in prima parte diei propter aliquam neceſſitatem, ut dicitur de confecr. diſtinct. 1. (cap. *Neceſſe eſt*, &c.)

Ad quartum dicendum, quod regulariter Miſſa debet celebrari in die, & non in nocte: quia ipſe Chriſtus eſt præſens in hoc ſacramento, qui dicit Joan. 9. *Me oportet operari opera ejus, qui miſit me, donec dies eſt: venit nox, quando nemo poteſt operari: quamdiu in mundo ſum, lux ſum mundi*: Ita tamen quod principium diei accipiatur non a media nocte, nec etiam ab ortu ſolis, ideſt quando ſubſtantia ſolis apparet ſuper terram, ſed quando incipit apparere aurora: tunc enim quodammodo dicitur ſol ortus, inquantum claritas radiorum ejus apparet: Unde & Marci 16. dicitur, quod *mulieres venerunt ad monumentum orto jam ſole*; cum tamen venerint, *cum adhuc tenebræ eſſent, ad monumentum*, ut dicitur Joan. 20. Sic enim hanc contrarietatem ſolvit Aug. in lib. 3. de conſenſu Euang. (*c. 4. aliquant. a princ. to. 4.*) Specialiter tamen in nocte Natalis Domini Miſſa celebratur propter hoc, quod Dominus in nocte natus eſt, ut dicitur de confecr. diſtinct. 1. (*c. Nocte* &c.) Et ſimiliter etiam in Sabbato ſancto circa noctis principium, propter hoc quod Dominus nocte ſurrexit, ideſt cum adhuc tenebræ eſſent, ante maniſeſtum ſolis ortum.

Ad quintum dicendum, quod, ſicut habetur de confecr. diſt. 1. (*c. 53.*) ex decreto Alexandri II. Papæ, (*decr. 11. to. 9. Concil.*) „ ſufficit ſacerdoti unam „ Miſſam in die una celebrare: quia Chriſtus ſemel „ paſſus eſt, & totum mundum redemit: Et valde „ felix eſt, qui unam digne celebrare poteſt. Quidam tamen pro defunctis unam faciunt, alteram „ de die, ſi neceſſe ſit. Qui vero pro pecunia, aut „ adulationibus ſæcularium, una die præſumunt plures celebrare Miſſas, non æſtimo evadere damnationem. „ Et extra, de celebr. Miſſ. (*c. Conſuluiſti*) dicit Innocentius III. quod, *excepto die Nativitatis Dominicæ, niſi cauſa neceſſitatis ſuadeat, ſufficit ſacerdoti ſemel in die unam Miſſam ſolummodo celebrare*.

APPENDIX.

EX artic. habes *primo* : quomodo per rationem oſtendas merito eſſe inſinuatum a ſummis Pontificibus, &c. ab Eccleſiaque catholica: quod determinatum tempus eſt obſervandum, quoad celebrationem ſacramenti Euchariſtiæ, ideſt (quod in idem redit) quoad celebrationem Miſſarum. Nam ſine Miſſa non conficitur abſque peccato mortali hoc ſacramentum. A ſummis quidem Pontificibus, &c. inſinuatur per ſuos canones, ideſt regulas a ſeipſis de hoc editas. Ut patet *in lib. juris* Pontificii, & ſpeciatim *in decretis de conſecr. diſt.* 1. Quanti autem canones Romanorum Pontificum, &c. faciendi ſint, demonſtrat Concilium *Trident.* ſeſſ. 25. c. 18. de refor. dicens. *Sciant univerſi : ſacratiſſimos canones exacte ab omnibus, &, quoad ejus fieri poterit, indiſtincte obſervandos*. Hæc ibi. Item Concilium *Conſtantienſe* oſtendit idipſum per hoc, quod ſeſſ. 8. damnat hunc *Joan. Uvicleff* errorem, ſcil. decretales epiſtolæ ſunt apocryphæ. Per quod intelligitur & condemnare *Arnoldum* dicentem : quod decretis, canonibus, atque conſtitutionibus Papalibus nulla ſubeſt ſcientia; ſed mere tantum humana ſunt opera. Item Concilium *Cabilonenſe* ſub *Eugenio primo*, cano. 2. dicens : *Canonum ſtatuta ab omnibus intemerata ſerventur*. Hæc ibi. Item Concilium 6. *generale Conſtantinopoli* celebratum dicit canon. 2. „Hoc quoque „ huic ſanctæ ſynodo pulcherrime, & honeſtiſſime „ placuit; ut ab hoc nunc tempore deinceps ad animarum medelam, & perturbationum curationem „ firmi, ſtabileſque maneant ; qui a ſanctis patribus, qui nos præceſſerunt, ſuſcepti, ac confirmati ſunt, atque a Deo nobis etiam traditi ſunt „ Sanctorum Apoſtolorum nomine 85. Canones. „ Hæc ibi. Item Conc. 8. *generale Conſtantinopoli* celebratum idem de canonib. univerſaliter oſtendens action. 10. canon. 1. ut refertur in ſumma Conciliorum, ait : „ Regulas, quæ ſanctæ, & Apoſtolicæ „ Eccleſiæ tam a S. Apoſt. quam ab orthodoxorum „ univerſalibus, necnon & localibus Conciliis, vel „ etiam a quolibet Dei loco patre, ac magiſtro Eccleſiæ, traditæ ſunt, ſervare, ac cuſtodire profitemur; quibus regulis & propriam vitam, & mores, & omnem ſacerdotii catalogum regamus. Sed „ & omnes, qui Chriſtiano cenſentur vocabulo, damnationibus, & juſtificationibus, quæ per illas „ prolatæ ſunt, canonice ſubjici decernimus. Tene-

„ re

„ re quippe traditiones, quas accepimus, ſive per „ ſermonem, ſive per epiſtolam ſanctorum, qui an„ te nos fuerunt, Paulus aperte admonet. „ Hæc ibi. Item de hac materia vide ſcitu neceſſaria *in lib. Decretorum*, *diſt.* 19. *c. ſi Romanorum*: & 1. *q.* 7. *c. ſi quis omnem*. Vide & *in lib. decretalium*, *de conſtitution. c.* 1. & *de voto*, *cap. primo*. Ab Eccleſia vero catholica idem in principio appendicis dictum inſinuatur factis ipſis, dum talia in celebrando tempora determinata obſervat, ut quotidie patet. Quam autem venerandæ ab omnibus auctoritatis ſit conſuetudo Eccleſiæ: alibi ſæpius dictum eſt. Nunc ſufficiat videre 2. 2. *q.* 10. *art.* 12. *corp.* in princ. & reminiſci; quod ſpiritu ſancto regitur Eccleſia. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS III. 506

Utrum oporteat hoc Sacramentum celebrari in domo, & vaſis ſacris.

4. *d.* 13. *qu.* 1. *ar.* 1. *qu.* 5. & *diſt.* 23. *qu.* 2. *ar.* 2. *ad* 9.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod non oporteat hoc Sacramentum celebrari in domo, & vaſis ſacris. Hoc enim ſacramentum eſt repræſentativum Dominicæ paſſionis: Sed Chriſtus non eſt paſſus in domo, ſed extra portam civitatis, ſecundum illud Hebr. ult. Jeſus, *ut ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt*. Ergo videtur, quod ſacramentum non debeat celebrari in domo, ſed magis ſub dio.

2. Præterea. In celebratione hujus ſacramenti debet Eccleſia imitari morem Chriſti, & Apoſtolorum: Sed domus, in qua primo Chriſtus hoc ſacramentum confecit, non fuit conſecrata, ſed fuit quoddam commune cœnaculum a quodam patrefamilias præparatum, ut habetur Luc. 22. legitur etiam Act. 2. quod *Apoſtoli erant perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, & ſumebant cibum cum exultatione*. Ergo nec modo oportet domos eſſe conſecratas, in quibus hoc ſacramentum celebratur.

3. Præterea. Nihil fruſtra in Eccleſia fieri debet, quæ Spiritu ſancto gubernatur: Sed fruſtra videtur adhiberi conſecratio Eccleſiæ, vel Altari, & hujuſmo-

modi rebus inanimatis, quæ non ſunt ſuſceptivæ gratiæ, vel ſpiritualis virtutis. Inconvenienter igitur hujuſmodi conſecrationes in Eccleſia fiunt.

4. Præterea. Solum divina opera debent recoli cum quadam ſolemnitate, ſecundum illud Pſal. 91. *In operibus manuum tuarum exultabo*; Sed Eccleſia, vel Altare opere humano conſecratur, ſicut & calix, & miniſtri, & alia hujuſmodi: ſed horum conſecrationes non recoluntur celebriter in Eccleſia. Ergo neque conſecratio Eccleſiæ, vel Altaris cum ſolemnitate recoli debet.

5. Præterea. Veritas debet reſpondere figuræ: Sed in veteri Teſtamento, quod gerebat figuram novi, non fiebat altare de lapidibus ſectis. dicitur enim Exodi 20. *Altare de terra facietis mibi*; *quod ſi altare lapideum feceris mibi, non ædificabis illud de ſectis lapidibus*. Exodi etiam 27. mandatur fieri altare *de lignis Setbim veſtitis ære, vel etiam auro*, ut habetur Exodi 25. Ergo videtur inconvenienter obſervari in Eccleſia, quod altare fiat ſolum de lapide.

6. Præterea. Calix cum patena repræſentat ſepulchrum Chriſti, quod fuit exciſum in petra, ut in Euangeliis habetur. Ergo calix debet de Petra fieri, & non ſolum de argento, vel auro, vel ſtanno.

7. Præterea. Sicut aurum pretioſius eſt inter materias vaſorum, ita panni ſerici pretioſiores ſunt inter alios pannos. Ergo ſicut calix fit de auro, ita pallæ altaris debent de ſerico fieri, & non ſolum de panno lineo.

8. Præterea. Diſpenſatio ſacramentorum, & ordinatio eorundem ad miniſtros Eccleſiæ pertinet; ſicut diſpenſatio rerum temporalium ſubjacet ordinationi Principum ſæcularium. unde & Apoſtolus dicit 1. Cor. 4. *Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*: Sed ſi circa diſpenſationem rerum temporalium aliquid fiat contra ſtatuta Principium, habetur irritum. Ergo ſi hæc quæ dicta ſunt, convenienter ſunt ſtatuta per Prælatos Eccleſiæ, videtur quod ſine his corpus Chriſti confici non poſſit: Et ſic videtur ſequi, quod verba Chriſti non ſint ſufficientia ad hoc ſacramentum conficiendum: quod eſt inconveniens. Non ergo videtur conveniens fuiſſe, quod hæc circa celebrationem hujus ſacramenti ſtatuerentur.

Sed Contra eſt, quod ea quæ per Eccleſiam ſtatuuntur, ab ipſo Chriſto ordinantur, qui dicit Matth. 18.

18. *Ubicunque fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.*

Reſpondeo dicendum, quod in his quæ circumſtant hoc ſacramentum, *duo* conſiderantur: quorum *unum* pertinet ad repræſentationem eorum, quæ circa Dominicam paſſionem ſunt acta; *aliud* autem pertinet ad reverentiam hujus ſacramenti, in quo Chriſtus ſecundum veritatem continetur, & non ſolum in figura.

Unde & *conſecrationes adhibentur his rebus, quæ veniunt in uſum hujus ſacramenti*, tum propter ſacramenti reverentiam, tum ad repræſentandum effectum ſanctitatis, quæ ex paſſione Chriſti provenit, ſecundum illud Hebr. ult. Jeſus *ut ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum* &c.

Ad primum ergo dicendum, quod regulariter hoc ſacramentum celebrari debet in domo, per quam ſignificatur Eccleſia, ſecundum illud 1. Timoth. 3. *Ut ſcias, quomodo oportet te in domo Dei converſari, quæ eſt Eccleſia Dei vivi.* Extra Eccleſiam enim non eſt locus veri ſacrificii, ut Auguſtinus dicit. (*in lib. ſent. Proſp. c. 15. to. 3.*) Et quia Eccleſia non erat concludenda ſub finibus gentis Judaicæ, ſed erat in univerſo mundo fundanda, ideo paſſio Chriſti non eſt celebrata intra civitatem Judæorum, ſed ſub dio, ut ſic totus mundus ſe haberet ad paſſionem Chriſti, ut domus. Et tamen, ut dicitur de conſecratione diſt. 1. (cap. *Concedimus*) *in itinere poſitis ſi Eccleſia defuerit, ſub dio, ſeu in tentorio, ſi tabulæ altaris conſecratæ, cæteraque ſacra myſteria ad id officium pertinentia ibi affuerint, Miſſarum ſolemnia celebrari concedimus.*

Ad ſecundum dicendum, quod domus, in qua hoc ſacramentum celebratur, Eccleſiam ſignificat, & Eccleſia nominatur: Convenienter tamen conſecratur, *tum* ad repræſentandum ſanctificationem, quam Eccleſia conſecuta eſt per paſſionem Chriſti, *tum* etiam ad ſignificandam ſanctitatem, quæ requiritur in his, qui hoc ſacramentum ſuſcipere debent. Per altare autem ſignificatur ipſe Chriſtus, de quo dicit Apoſtolus Hebr. ult. *Per ipſum offerimus hoſtiam laudis Deo.* Unde & conſecratio altaris ſignificat ſanctitatem Chriſti, de qua dicitur Luc. 1. *Quod ex te naſcetur ſanctum, vocabitur filius Dei.* Unde de conſecratione diſt. 1. (*c. 32.*) dicitur: *Altaria placuit non ſolum unctione chriſmatis, ſed etiam ſacerdotali benedictione ſacrari.* Et ideo regulariter non licet celebrare hoc ſacramentum, niſi in domibus con-

conſecratis. Unde, ſicut habetur de conſecratione diſt. 1. (*c.* 15.) *Nullus Presbyter Miſſas celebrare præſumat, niſi in conſecratis ab Epiſcopo locis*. Propter quod etiam, quia Pagani non ſunt de Eccleſia, nec alii infideles, ideo in eadem diſtinctione (*c.* 28.) legitur: *Eccleſiam, in qua mortuorum cadavera infidelium ſepeliuntur, ſanctificare non licet: ſed ſi apta videtur ad conſecrandum, inde evulſis corporibus, & raſis parietibus, vel tignis ejus loci, reædificetur: ſed ſi hæc conſecrata prius fuerit, Miſſas in ea celebrare licet; tamen ſi fideles fuerint, qui in ea ſepulti ſunt*. Propter neceſſitatem tamen poteſt hoc ſacramentum peragi in domibus non conſecratis, violatis: vel ſed tamen de conſenſu Epiſcopi. Unde in eadem diſtinctione (*c.* 12.) legitur: *Miſſarum ſolemnia non ubique, ſed in locis ab Epiſcopo conſecratis, vel ubi ipſe permiſerit, celebranda eſſe cenſemus*. Non tamen ſine altari portatili per Epiſcopum conſecrato. Unde in eadem diſt. (*c.* 30.) legitur: *Concedimus, ſi Eccleſiæ fuerint incenſæ, vel combuſtæ, in Capellis cum tabula conſecrata Miſſas celebrari*. Quia enim ſanctitas Chriſti fons eſt totius eccleſiaſticæ ſanctitatis, ideo in neceſſitate ſufficit ad peragendum hoc ſacramentum altare ſanctificatum. Propter quod etiam nunquam Eccleſia ſine altari conſecratur: Tamen ſine Eccleſia quandoque conſecratur altare cum reliquiis Sanctorum, quorum vita *abſcondita eſt cum Chriſto in Deo*. (Coloſ. 3.) Unde in eadem diſtinctione (*c.* 26.) legitur: *Placuit, ut altaria, in quibus nullum corpus, aut reliquiæ Martyrum conditæ probantur, ab Epiſcopis, qui eiſdem locis præſunt, ſi fieri poteſt, evertantur*.

Ad tertium dicendum, quod Eccleſia, & Altare, & alia hujuſmodi inanimata conſecrantur, non quia ſint gratiæ ſuſceptiva, ſed quia ex conſecratione adipiſcuntur quandam ſpiritualem virtutem, per quam apta redduntur divino cultui, ut ſc. homines devotionem quandam exinde percipiant, ut ſint paratiores ad divina, niſi hoc propter irreverentiam impediatur. Unde & 2. Machab. 3. dicitur: *Vere Dei virtus quædam eſt in loco: nam ipſe qui habet in cœlis habitationem, viſitator, & adjutor eſt loci illius*. Et inde eſt, quod hujuſmodi ante conſecrationem emundantur, & exorcizantur, ut exinde virtus inimici pellatur. Et eadem ratione Eccleſiæ, quæ ſanguinis effuſione, aut cujuſcunque ſemine pollutæ fuerint, reconciliantur: quia per peccatum ibi commiſſum apparet ibi aliqua operatio inimici. Propter

quod

quod etiam in eadem diſt. (*c.* 21.) legitur : *Eccleſias Arianorum , ubicunque inveneritis catholicas , eas divinis precibus , & operibus abſque alia mora conſecrate* . Unde & quidam probabiliter dicunt , quod per ingreſſum Eccleſiæ conſecratæ homo conſequitur remiſſionem peccatorum venialium , ſicut & per aſperſionem aquæ benedictæ , inducentes quod in Pſ. 84. dicitur. *Benedixiſti Domine terram tuam , remiſiſti iniquitatem plebis tuæ* . Et ideo propter virtutem , quæ ex conſecratione Eccleſiæ acquiritur, conſecratio Eccleſiæ non iteratur . Unde in eadem diſtinctione (*c.* 20.) ex Concilio Nicæno legitur : *Eccleſiis ſemel Deo conſecratis non debet iterum conſecratio adhiberi , niſi aut ab igne exuſtæ , aut ſanguinis effuſione , aut cujuſcunque ſemine pollutæ fuerint : quia ſicut infans a qualicunque ſacerdote in nomine Patris , & Filii , & Spiritus ſancti ſemel baptizatus non debet iterum baptizari ; ita nec locus Deo dicatus eſt iterum conſecrandus , niſi propter eas cauſas , quas ſuperius nominavimus : ſi tamen fidem ſanctæ Trinitatis tenuerint , qui conſecraverunt ;* alioquin qui ſunt extra Eccleſiam , conſecrare non poſſunt : Sed , ſicut in eadem diſtinctione (*c.* 18.) legitur , *Eccleſiæ , vel Altaria , quæ ambigua ſunt de conſecratione , conſecrentur* . Propter hoc etiam quod aliquam ſpiritualem virtutem adipiſcuntur per conſecrationem , in eadem diſtinctione (*c.* 38.) ſtatutum legitur : *Ligna Eccleſiæ dedicata non debent ad aliud opus jungi , niſi ad aliam Eccleſiam , vel igni comburenda , vel ad profectum in monaſterio fratribus : in laicorum autem opera non debent admitti*. Et ibidem (*c.* 39.) legitur *Altaris palla , cathedra , candelabrum , & velum , ſi fuerint vetuſtate conſumpta , incendio dentur : cineres quoque eorum in baptiſterium inferantur , aut in pariete , aut in foſſis pavimentorum jactentur , ne introeuntium pedibus inquinentur* .

Ad quartum dicendum , quod quia conſecratio altaris repræſentat ſanctitatem Chriſti , conſecratio vero domus ſanctitatem totius Eccleſiæ , ideo convenientius recolitur cum ſanctitate , & ſolemnitate conſecratio Eccleſiæ , vel Altaris , quam aliorum , quæ conſecrantur . Propter quod etiam octo diebus ſolemnitas Dedicationis agitur , ad ſignificandam beatam reſurrectionem Chriſti , & membrorum Eccleſiæ . Nec eſt opus ſolius hominis conſecratio Eccleſiæ , & Altaris , cum habeat ſpiritualem virtutem . Unde de conſecration. diſtinct. eadem (*c.* 16.) dicitur : *Solemnitates dedicationum Eccleſiarum per ſingulos annos ſolemniter ſunt celebrandæ* . Quod autem

tem octo diebus Encænia ſint celebranda, in libris Regum perfecta dedicatione templi reperies. (3. Reg. 8.)

Ad quintum dicendum, quod, ſicut legitur de conſecr. diſt. 1. (*c.* 31.) *altaria, ſi non fuerint lapidea, Chriſmatis unctione non conſecrentur*. Quod quidem competit ſignificationi hujus ſacramenti: Tum quia altare ſignificat Chriſtum: Dicitur autem 1. Corinth. 10. *Petra autem erat Chriſtus*: Tum etiam quia corpus Chriſti in ſepulchro lapideo fuit reconditum. Competit etiam quoad uſum ſacramenti. Lapis enim & ſolidus eſt, & de facili poteſt inveniri ubique: quod non erat neceſſarium in veteri lege, ubi fiebat in uno loco altare. Quod autem mandatur altare fieri de terra, vel de lapidibus infectis, fuit ad idololatriam removendam.

Ad ſextum dicendum, quod, ſicut in diſtinctione eadem dicitur, (cap. *Vaſa*) *quondam ſacerdotes non aureis, ſed ligneis calicibus utebantur. Zepherinus autem Papa patenis vitreis Miſſam celebrari conſtituit: deinde Urbanus omnia fecit argentea*. Poſtmodum autem ſtatutum eſt, (*c.* 45. *diſt. ead.*) „ ut calix Domini cum patena, ſive ex auro omnino, ſive ex argento fiat, vel ſaltem ſtanneus calix habeatur: De ære, aut ex aurichalco non fiat; „ quia ob vini virtutem æruginem parit, pariterque vomitum provocat. Nullus autem in ligneo, „ ſeu vitreo calice præſumat Miſſam cantare „ quia ſcilicet lignum poroſum eſt, & ſanguis conſecratus in eo remaneret: vitrum autem fragile eſt, & poſſet fractionis periculum imminere: Et eadem ratio eſt de lapide. Et ideo propter reverentiam ſacramenti ſtatutum eſt, ut ex prædictis materiis calix fiat.

Ad ſeptimum dicendum, quod ubi potuit ſine periculo fieri, Eccleſia ſtatuit circa hoc ſacramentum id, quod expreſſius repræſentat paſſionem Chriſti. Non erat autem tantum periculum circa corpus, quod ponitur in corporali, ſicut circa ſanguinem, qui continetur in calice. Et ideo licet calix non fiat de petra; corporale tamen fit de panno lineo, quo corpus Chriſti fuit involutum. Unde in epiſtola Silveſtri Papæ in eadem diſtinctione (c. 46. legitur: „ Conſulto omnium ſtatuimus, ut ſacrificium altaris non in ſerico panno, aut intincto quiſquam „ celebrare Miſſam præſumat, ſed in panno lineo „ ab Epiſcopo conſecrato; ſicut corpus Chriſti in „ ſindone linea, & munda ſepultum fuit. „ Competit etiam pannus lineus propter ſui munditiam,

ad

ad ſignificandam conſcientiæ puritatem, & propter multiplicem laborem, quo talis pannus præparatur, ad ſignificandam Chriſti paſſionem.

Ad octavum dicendum, quod diſpenſatio ſacramentorum pertinet ad miniſtros Eccleſię: ſed conſecratio eorum eſt ab ipſo Deo. Et ideo miniſtri Eccleſiæ non habent aliquid ſtatuere circa formam conſecrationis, ſed circa uſum ſacramenti, & modum celebrandi. Et ideo ſi ſacerdos verba conſecrationis proferat ſuper materia debita cum intentione conſecrandi, abſque omnibus prædictis, ſcil. domo, & altari, calice, & corporali conſecratis, & cæteris hujuſmodi per Eccleſiam inſtitutis, conſecrat quidem in rei veritate corpus Chriſti; peccat tamen graviter, ritum Eccleſiæ non ſervans.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, Eccleſia, Concilio, & Bernardo, quod oportet in domo, & vaſis ſacris celebrare hoc Euchariſtiæ myſterium. Ab Eccleſia quidem, ut patet etiam per experientiam, & *in arg. contr.* Pro cujus textus majori notitia, applicanda a te ad ſubjectam materiam (ut in ſimilibus ſemper præſupponitur) vide *quæſt. 67. art. 7. ad 3. & qu. 72. art.* 12. A ſcripturis autem, ſecundum quod illas citatas videbis in Veritatibus aureis ſuper legem veterem, indicatis ſupra *Exam.* 1. *poſt ad* 1: & *exam. poſt ad* 3. De quibus etiam vaſis ſacris in quanta reverentia ſint habenda, vide Veritates easem *Levit.* 22. *concluſ. prima*, & *capit.* 26. *concluſ.* 1. & *cap.* 27. *concluſ.* 5. item *Num.* 4. *concluſ.* 1. & *cap.* 18. *concluſ.* 2. A Concilio quoque *Trident.* ſeſſ. 22. Decr. de obſer. & evit. in celeb. Miſ.
„ Quanta cura adhibenda ſit, ut ſacroſanctum Miſ-
„ ſæ ſacrificium omni religionis cultu, ac venera-
„ tione celebretur, quivis facile exiſtimare poterit,
„ qui cogitarit, maledictum in ſacris literis eum
„ vocari, qui facit opus Dei negligenter. Quod ſi
„ neceſſario fatemur, nullum aliud opus adeo ſan-
„ ctum, ac divinum a Chriſti fidelibus tractari poſ-
„ ſe, quam hoc tremendum myſterium, quo vivi-
„ fica illa hoſtia, qua Deo patri reconciliati ſu-
„ mus, in altari per ſacerdotes quotidie immolatur,
„ ſatis etiam apparet omnem operam, & diligen-
„ tiam in eo ponendam eſſe, ut quanta maxima
„ fieri poteſt interiori cordis munditia, & purita-
„ te, atque exteriori devotionis, ac pietatis ſpecie
„ per-

,, peragatur. Decernit igitur ſancta ſynodus, ut or-
,, dinarii locorum Epiſcopi ſedulo curent, ac te-
,, neantur e medio tollere, quæ vel avaritia, vel
,, irreverentia, quæ ab impietate vix ſejuncta eſſe
,, poteſt, vel ſuperſtitio, veræ pietatis falſa imita-
,, trix, induxit, &c. Non patiantur, privatis in do-
,, mibus, atque omnino extra Eccleſiam, & ad di-
,, vinum tantum cultum dedicata oratoria ab eiſdem
,, Epiſcopis deſignanda, & viſitanda, ſanctum hoc
,, ſacrificium a ſacerdotibus ſæcularibus, aut regula-
,, ribus quibuſcumque peragi, &c. Ne ſuperſtitioni
,, aliquis locus detur, edicto, & pœnis propoſitis ca-
,, veant, ne ſacerdotes aliis, quam debitis horis,
,, celebrent, ne ritus alios, & alias ceremonias, &
,, preces in Miſſarum celebratione adhibeant, præ-
,, ter eas, quæ ab eccleſia probatæ, ac frequenti,
,, & laudabili uſu receptæ fuerint. ,, Hæc ibi. Pro
quibus maxime facit idem Concilium ſeſſ. ſeptima,
de ſacramentis, can. 13. *ſi quis dixerit, receptos, & approbatos Eccleſiæ catholicæ ritus in ſolemni ſacramentorum adminiſtratione adhiberi conſuetos, aut contemni, aut ſine peccato a miniſtris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Eccleſiarum paſtorem mutari poſſe: anathema ſit.* Hæc ibi. A D. Bernardo autem inſinuatur, quod conveniens eſt, in locis conſecratis, ut quæ ex conſecratione adipiſcantur ſpiritualem virtutem, Miſſam celebrare. Dicit ergo in ſermo. dedicationis Eccleſiæ, qui incipit, *Dominica. Quid parietes iſtos dicere ſanctos vereamur, quos manus Pontificum tantis ſanctificavere myſteriis? Ex tunc quoque, & deinceps ſanctarum inibi lectionum reſultavit frequentia, ſanctarum orationum murmurare ſuſpiria, ſanctarum reliquiarum honoratur præſentia, ſanctorum ſpirituum indefeſſa naſcitur vigilare cuſtodia. Super muros tuos Hieruſalem, ait Dominus per prophetam, conſtitui cuſtodes. Licet ergo parietes hos (chariſſimi fratres) & dici, & eſſe ſanctos, faciat conſecratio Epiſcoporum, frequentatio ſcripturarum, inſtantia orationum, reliquiæ ſanctorum, viſitatio Angelorum, minime tamen eorum ſanctitas propter ſe credenda eſt honorari, quos nec propter ſe certum eſt ſanctificari: quinimmo ſancta eſt propter corpora domus, corpora propter animas, animæ propter ſanctum inhabitantem ſpiritum.* Hæc ibi. Quibus & ſupra ad reverendam illam ſanctitatem loci oſtendendam præmiſerat. ,, Teſtantur ſanctæ literæ, olim poſitum in
,, Paradiſo primum Adam, ut operaretur, & cuſto-
,, diret illum. Sic ſecundus Adam in Eccleſia ſan-

,, cto-

„ ctorum, in horto delitiarum, ſi quidem delitiæ „ ſuæ ſunt, eſſe cum filiis hominum, ita, inquam, „ eſt in loco iſto, ut operetur, & cuſtodiat. Porro, „ Angelos aſcendentes, & deſcendentes eſſe in loco „ iſto, patriarchalis ipſa viſio manifeſtat. Aſcenden„ tes, ut videant faciem patris, deſcendentes, „ ut provideant nobis. Quid ergo nos, quomodo „ hic eſſe debemus, cum qua reverentia ſtare in lo„ co iſto, ubi Deus eſt operans, & ſervans: Ange„ li aſcendentes, & deſcendentes? „ Hæc ibi. Ubi ad intelligendum recte ly *aſcendentes*, ut videant faciem patris, conſule D. Thomam in pri. par. *qu.* 107. *a.* 3. *Secundo* ex articulo per rationem, & cæteris per auctoritatem merito damnari noveris errorem *Adiaphoriſtarum*, qui Eccleſiæ, & conciliorum legitimas conſtitutiones, & ceremonias adeo ſentiunt eſſe indifferentes, ut, qui eas ſive obſervet, ſive violet, ſive mutet, nihil eum peccare dicant. *Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina hæc Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS IV. 507

Utrum convenienter ordinentur ea, quæ circa hoc Sacramentum dicuntur.

4. *d.* 1. *q.* 1. *art.* 5. *qu.* 1. *ad* 2. *&* *d.* 8. *in expoſ. lit.* *Et d.* 13. *in expoſ. lit. prin. & diſ.* 15. *qu.* 4. *art.* 3. *qu.* 1. *cor. Et* 1. *Timot.* 2. *lect.* 1.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod inconvenienter ordinentur ea, quæ circa hoc Sacramentum dicuntur. Hoc enim Sacramentum verbis Chriſti conſecratur, ut Ambroſ. dicit in lib. 4. de Sacramentis. (*c.* 4. *a princ.*) Non ergo debent aliqua alia in hoc ſacramento dici, quam verba Chriſti.

2. Præterea. Verba, & facta Chriſti nobis per Euangelium innoteſcunt: Sed quædam dicuntur circa conſecrationem hujus ſacramenti, quæ in Euangeliis non ponuntur, non enim legitur in Euangelio, quod Chriſtus in conſecratione hujus ſacramenti oculos ad cœlum levaverit, ſimiliter etiam in Euangeliis dicitur: *Accipite, & comedite*: nec ponitur, *omnes*: cum in celebratione hujus ſacramenti dicatur: *Elevatis oculis in cœlum*: & iterum: *Accipite, & manducate ex hoc omnes*. Inconvenienter ergo hu-

juſmodi verba dicuntur in celebratione hujus ſacramenti.

3. Præterea. Omnia ſacramenta ordinantur ad ſalutem fidelium: Sed in celebratione aliorum ſacramentorum non fit communis oratio pro ſalute fidelium defunctorum. Ergo inconvenienter fit in hoc ſacramento.

4. Præterea. Baptiſmus dicitur ſpecialiter fidei ſacramentum. Ea ergo quæ pertinent ad inſtructionem fidei, magis debent circa baptiſmum tradi, quam circa hoc ſacramentum: ſicut doctrina Apoſtolica, & Euangelica.

5. Præterea. In omni ſacramento exigitur devotio fidelium. Non ergo magis in hoc ſacramento, quam in aliis deberet excitari devotio fidelium per laudes divinas, & admonitiones; puta cum dicitur: *Surſum corda*.

6. Præterea. Miniſter hujus ſacramenti eſt ſacerdos, ut dictum eſt. (*qu. præc. art.* 1.) Omnia ergo, quæ in hoc ſacramento dicuntur, a ſacerdote dici deberent, & non quædam a miniſtris, quædam a choro.

7. Præterea. Hoc ſacramentum per certitudinem operatur virtus divina. Superflue ergo ſacerdos petit hujus ſacramenti perfectionem, cum dicit: *Quam oblationem tu Deus in omnibus*, &c.

8. Præterea. Sacrificium novæ legis multo eſt excellentius, quam ſacrificium antiquorum Patrum. Inconvenienter ergo Sacerdos petit, quod hoc ſacrificium habeatur, ſicut ſacrificium Abel, Abrahæ, & Melchiſedech.

9. Præterea. Corpus Chriſti ſicut non incipit eſſe in hoc ſacramento per loci mutationem, ut ſupra dictum eſt, (*q.* 75. *art.* 2.) ita etiam nec eſſe deſinit. Inconvenienter ergo ſacerdos petit: *Jube hæc perferri per manus ſancti Angeli tui in ſublime altare tuum*.

Sed Contra eſt, quod dicitur de conſecr. diſt. 1. (*c.* 47.) *Jacobus frater Domini ſecundum carnem, & Baſilius Cæſarienſis Epiſcopus ediderunt Miſſæ celebrationem*. ex quorum auctoritate patet convenienter ſingula circa hoc dici.

Reſpondeo dicendum, quod quia in hoc ſacramento totum myſterium noſtræ ſalutis comprehenditur, ideo præ cæteris ſacramentis cum majori ſolemnitate agitur. Et quia ſcriptum eſt Eccl. 4. *Cuſtodi pedem tuum ingrediens domum Domini*, & Eccleſ. 18. *Ante orationem præpara animam tuam*, ideo ante celebrationem hujus myſterii *primo* quidem

dem præmittitur præparatio quædam ad digne agenda ea quæ ſequuntur. Cujus præparationis *prima* pars eſt laus divina, quæ fit in introitu, ſecundum illud Pſal. 49. *Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter, quo oſtendam illi ſalutare Dei*: Et ſumitur hoc ut pluries de Pſalmis, vel ſaltem cum Pſalmo cantatur, quia, ut Dionyſ. dicit in 3. cap. Eccleſ. hierarch. (*aliquant. ante med.*) *Pſalmi comprehendunt per modum laudis, quicquid in ſacra Scriptura continetur*. *Secunda* pars continet commemorationem præſentis miſeriæ, dum miſericordia petitur, dicendo, *Kyrie eleiſon*, ter quidem pro perſona Patris, ter autem pro perſona Filii, cum dicitur, *Chriſte eleiſon*, & ter pro perſona Spiritus ſancti, cum ſubditur, *Kyrie eleiſon*, contra *triplicem* miſeriam, *ignorantiæ, culpæ*, & *pœnæ*; vel ad ſignificandum, quod omnes perſonæ ſunt in ſe invicem. *Tertia* autem pars commemorat cœleſtem gloriam, ad quam tendimus poſt præſentem vitam, & miſeriam, dicendo, *Gloria in excelſis Deo*, quod cantatur in feſtis, in quibus commemoratur cœleſtis gloria, intermittitur autem in officiis luctuoſis, quæ ad commemorationem miſeriæ pertinent. *Quarta* autem pars continet orationem, quam ſacerdos pro populo facit, ut digni habeantur tantis myſteriis. *Secundo* autem præmittitur inſtructio fidelis populi; quia hoc ſacramentum eſt myſterium fidei, ut ſupra habitum eſt: (*q. 78. a. 3.*) Quæ quidem inſtructio diſpoſitive quidem fit per doctrinam Prophetarum, & Apoſtolorum, quæ in Eccleſia legitur per Lectores, & Subdiaconos: Poſt quam lectionem cantatur a choro Graduale, quod ſignificat profectum vitæ, & Alleluja, quod ſignificat ſpiritualem exultationem, vel Tractus in officiis luctuoſis, qui ſignificat ſpiritualem gemitum, hæc enim conſequi debent in populo ex prædicta doctrina. Perfecte autem populus inſtruitur per doctrinam Chriſti in Evangelio contentam, quæ a ſummis miniſtris legitur, ſc. a Diaconibus: Et quia Chriſto credimus tanquam divinæ veritati, ſecundum illud Joan. 8: *Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi*? lecto Evangelio, Symbolum fidei cantatur, in quo populus oſtendit, ſe per fidem Chriſti doctrinæ aſſentiri; Cantatur autem hoc Symbolum in feſtis, de quibus fit aliqua mentio in Symbolo; ſicut in feſtis Chriſti, & B. Virginis, & Apoſtolorum, qui hanc fidem fundaverunt, & aliis hujuſmodi.

Sic igitur populo præparato, & inſtructo, conſequenter acceditur ad celebrationem myſterii; quod

quidem & offertur ut ſacrificium, & conſecratur; & ſumitur ut ſacramentum. Unde *primo* peragitur oblatio: *ſecundo* conſecratio materiæ oblatæ: *tertio* ejuſdem perceptio. Circa oblationem vero *duo* aguntur: ſcil. *laus* populi in cantu Offertorii, per quod ſignificatur lætitia offerentium; & oratio ſacerdotis, qui petit, ut oblatio populi ſit Deo accepta. Unde & 1. Paralip. 29. dixit David: *Ego in ſimplicitate cordis mei lætus obtuli univerſa hæc, & populum tuum, qui hic repertus eſt, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria*: & poſtea orat dicens: *Domine Deus cuſtodi hanc voluntatem*.

Deinde circa conſecrationem, quæ ſupernaturali virtute agitur, *primo* excitatur populus ad devotionem in Præfatione: unde & monetur *ſurſum corda habere ad Dominum*: & ideo, finita Præfatione, populus devote laudat divinitatem Chriſti, cum angelis dicens: *Sanctus, Sanctus, Sanctus*: & humanitatem cum pueris dicens: *Benedictus, qui venit*, &c. Deinde ſacerdos ſecreto commemorat, *primo* quidem pro quibus hoc ſacrificium offertur, ſcilicet pro univerſali Eccleſia, & *pro his qui in ſublimitate ſunt conſtituti*, (1. Timoth. 2.) & ſpecialiter quoſdam, qui offerunt, vel pro quibus offertur. *Secundo* commemorat Sanctos, quorum patrocinia implorat pro prædictis, cum dicit: *Communicantes, & memoriam venerantes*, &c. *Tertio* petitionem concludit, cum dicit: *Ut hæc oblatio ſit illis, pro quibus offertur ſalutaris*. Deinde accedit ad ipſam conſecrationem, in qua *primo* petit conſecrationis effectum, cum dicit: *Quam oblationem tu Deus*, &c. *Secundo* conſecrationem peragit per verba Salvatoris, cum dicit: *Qui pridie*, &c. *Tertio* excuſat præſumptionem per obedientiam ad mandatum Chriſti, cum dicit: *Unde & memores*, &c. *Quarto* petit hoc ſacrificium peractum eſſe Deo acceptum, cum dicit: *Supra quæ propitio*, &c. *Quinto* petit hujus ſacrificii, & ſacramenti effectum: *Primo* quidem quantum ad ipſos ſumentes, cum dicit: *Supplices te rogamus*: *Secundo* quantum ad mortuos, qui jam ſumere non poſſunt, cum dicit: *Memento etiam Domine*, &c. *Tertio* ſpecialiter quantum ad ipſos ſacerdotes offerentes, cum dicit: *Nobis quoque peccatoribus*, &c.

Deinde agitur de perceptione ſacramenti. Et *primo* præparatur populus ad percipiendum; *Primo* quidem per orationem communem totius populi, quæ eſt oratio Dominica, in qua petimus panem quotidianum nobis dari: & etiam privatam, quam ſpecia-

cialiter ſacerdos pro populo offert, cum dicit: *Libera nos, quæſumus Domine*, &c. *Secundo* præparatur populus per pacem, quæ datur dicendo: *Agnus Dei*. Eſt enim hoc ſacramentum unitatis, & pacis, ut ſupra dictum eſt. (*q.* 73. *a.* 4. & *qu.* 79. *ar.* 1.) In Miſſis tamen defunctorum, in quibus ſacrificium offertur non pro pace præſenti, ſed pro requie mortuorum, pax intermittitur. *Deinde* ſequitur perceptio ſacramenti, *primo* percipiente ſacerdote, & *poſtmodum* aliis dante: quia, ut Dionyſ. dicit 3. c. eccleſ. hierar. (*verſ. fin.*) *ille, qui aliis divina tradit, primo debet ipſe particeps eſſe.*

Ultimo autem tota Miſſæ celebratio in gratiarum actione terminatur, populo exultante pro ſumptione myſterii, (quod ſignificat cantus poſt Communionem) & ſacerdote per orationem gratias offerente: ſicut & Chriſtus, celebrata cœna cum diſcipulis, hymnum dixit, ut dicitur Matth. 26.

Ad primum ergo dicendum, quod conſecratio ſolis verbis Chriſti conficitur: alia vero neceſſe eſt addere ad præparationem populi ſumentis, ſicut dictum eſt, (*in corp.*)

Ad ſecundum dicendum, quod, ſicut dicitur Joan. ult. multa ſunt a Domino facta, vel dicta, quæ Euangeliſtæ non ſcripſerunt: inter quæ fuit hoc, quod Dominus in cœna oculos levavit in cœlum; quod tamen Eccleſia ex traditione Apoſtolorum habuit. Rationabile enim videtur, ut qui in ſuſcitatione Lazari, ut habetur Joan. 11. & in oratione, quam pro diſcipulis fecit, Joan. 17. oculos levavit ad Patrem, in hujus ſacramenti inſtitutione multo magis hoc fecerit, tanquam in re potiori. Quod autem dicitur, *Manducate*, & non *comedite*, non differt quantum ad ſenſum: nec multum refert, quid dicatur; præſertim cum verba illa non ſint de forma, ut ſupra dictum eſt. (*q.* 78. *a.* 1. *ad* 2. & 4.) Quod autem additur, *omnes*, intelligitur in verbis Euangelii; licet non exprimatur; quia ipſe dixerat Joan. 6. *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, non habebitis vitam in vobis.*

Ad tertium dicendum, quod Euchariſtia eſt ſacramentum totius eccleſiaſticæ unitatis. & ideo ſpecialiter in hoc ſacramento magis quam in aliis, debet fieri mentio de omnibus, quæ pertinent ad ſalutem totius Eccleſiæ.

Ad quartum dicendum, quod inſtructio fidei eſt duplex. *Una*, quæ fit noviter imbuendis, ſc. catechumenis. Et talis inſtructio fit circa baptiſmum. *Alia* autem eſt inſtructio, qua inſtruitur fidelis po-

pulus, qui communicat huic myſterio: Et talis inſtructio fit in hoc ſacramento: Et tamen ab hac inſtructione non repelluntur etiam catechumeni, & infideles. Unde dicitur de conſecr. diſt. 1. (*c.* 77.) *Epiſcopus nullum prohibeat ingredi Eccleſiam, & audire verbum Dei, ſive Gentilem, ſive Hæreticum, ſive Judæum, uſque ad Miſſam catechumenorum*, in qua ſc. continetur inſtructio fidei.

Ad quintum dicendum, quod in hoc ſacramento & major devotio requiritur, quam in aliis ſacramentis, propter hoc quod in hoc ſacramento totus Chriſtus continetur, & etiam communior; quia in hoc ſacramento requiritur devotio totius populi Chriſtiani, pro quo ſacrificium offertur, & non ſolum percipientium ſacramentum, ſicut in aliis ſacramentis. Et ideo, ut Cyprianus dicit, (*in lib. de orat. Dom. aliquant. ante fin.*) *Sacerdos præfatione præmiſſa parat fratrum mentes, dicendo: Surſum corda, ut dum reſpondet plebs, Habemus ad Dominum, admoneatur nihil aliud ſe, quam Deum cogitare debere.*

Ad ſextum dicendum, quod in hoc ſacramento, ſicut dictum eſt, (*in reſp. ad* 3.) tanguntur ea quæ pertinent ad totam Eccleſiam: Et ideo quædam dicuntur a choro, quæ pertinent ad populum: quorum quædam chorus totaliter proſequitur, quæ ſcil. toti populo inſpirantur: quædam vero populus proſequitur, ſacerdote inchoante, qui perſonam Dei gerit; in ſignum quod talia pervenerunt ad populum ex revelatione divina; ſicut fides, & gloria cœleſtis: & ideo ſacerdos inchoat Symbolum fidei, & *Gloria in excelſis Deo*. Quædam vero dicuntur per miniſtros; ſicut doctrina veteris, & novi Teſtamenti; in ſignum quod per miniſtros a Deo miſſos eſt doctrina hæc populis annuntiata. Quædam vero ſacerdos ſolus proſequitur, quæ ſc. ad proprium officium ſacerdotis pertinent, ut ſcil. *dona, & preces offerat pro populo*, ſicut dicitur Hebr. 5. In his tamen quædam dicit publice, ſcil. quæ pertinent & ad ſacerdotem, & ad populum: ſicut ſunt orationes communes: quædam vero pertinent ad ſolum ſacerdotem; ſicut oblatio, & conſecratio: & ideo quæ circa hæc ſunt dicenda, occulte a ſacerdote dicuntur: In utriſque tamen excitat attentionem populi, dicendo, *Dominus vobiſcum*, & expectat aſſenſum dicentium, *Amen*. Et ideo etiam in his quæ ſecrete dicuntur, publice præmittit: *Dominus vobiſcum*, & ſubjungit, *Per omnia ſæcula ſæculorum*: Vel ſecrete aliqua ſacerdos dicit, in ſignum quod circa Chri-

Chriſti paſſionem diſcipuli non niſi occulte confitebantur Chriſtum.

Ad ſeptimum dicendum, quod efficacia verborum ſacramentalium impediri poteſt per intentionem ſacerdotis.

Nec tamen eſt inconveniens, quod a Deo petamus id, quod certiſſime ſcimus ipſum facturum; ſicut Chriſtus Joan. 17. petiit ſuam clarificationem.

Non tamen videtur ibi ſacerdos orare, ut conſecratio impleatur, ſed ut nobis fiat fructuoſa. Unde ſignanter dicit: *Ut nobis corpus, & ſanguis fiat:* Et hoc ſignificant verba, quæ præmittit, dicens: *Hanc oblationem facere digneris benedictam*, ſecundum Aug. (*hab. ex l. de corp. & ſangu. Do. Paſchaſii Abb. c. 12. cir. med.*) ideſt *per quam benedicamur*, ſc. per gratiam; *adſcriptam*, ideſt *per quam in cœlo adſcribamur*; *ratam*, ideſt *per quam de viſceribus Chriſti eſſe cenſeamur*; *rationabilem*, ideſt *per quam a beſtiali ſenſu exuamur*; *acceptabilem*, *ut qui nobiſipſis diſplicemus*, *per hanc acceptabiles ejus unico Filio ſimus*.

Ad octavum dicendum, quod licet hoc ſacramentum ex ſeipſo præferatur omnibus antiquis ſacrificiis; tamen ſacrificia antiquorum fuerunt Deo acceptiſſima ex eorum devotione. Petit ergo ſacerdos, ut ſic hoc ſacrificium acceptetur a Deo ex devotione offerentium, ſicut illa accepta fuerunt Deo.

Ad nonum dicendum, quod ſacerdos non petit, neque quod ſpecies ſacramentales deferantur in cœlum, neque corpus Chriſti verum, quod ibi eſſe non deſinit; ſed petit hoc pro corpore myſtico, quod ſc. in hoc ſacramento ſignificatur, ut ſc. orationes ſacerdotis, & populi Angelus aſſiſtens divinis myſteriis Deo repræſentet, ſecundum illud Apoc. 8. *Aſcendit fumus incenſorum de oblationibus ſanctorum de manu Angeli*: Sublime autem altare Dei dicitur vel ipſa Eccleſia triumphans, in quam transferri petimus, vel ipſe Deus, cujus participationem petimus. de hoc enim altari dicitur Exodi 20. *Non aſcendes ad altare meum per gradus*, ideſt *in Trinitate gradus non facies*. (*Gloſ. interl.*) Vel per Angelum intelligitur ipſe Chriſtus, qui eſt magni conſilii Angelus, qui corpus ſuum myſticum Deo Patri conjungit, & Eccleſiæ triumphanti: & propter hoc etiam Miſſa nominatur; quia per Angelum ſacerdos preces ad Deum mittit, ſicut populus per ſacerdotem; vel quia Chriſtus eſt hoſtia nobis miſſa a Deo. unde & in fine Miſſæ Diaconus in feſtivis diebus populum licentiat, dicens: *Ite, Miſſa eſt*, ſcil. ho-

ſtia ad Deum per Angelum, ut ſcil. ſit Deo accepta.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem tum directam, hæc eſt in corp. tum indirectam, hæc eſt ſolutio argumentorum, deſtruas errores illorum, *qui non intelligentes neque, quæ loquuntur, neque de quibus affirmant*, 1. Timoth. 1. dicunt, ut ex Concilio *Tridentino* nunc videre erit, quod in Canone, vel etiam in aliqua alia parte Miſſæ continentur errores. Ex ſolutione enim argumentorum pulcherrime, more ſuo, facta ſanctus Doctor demonſtratum reliquit, & quod nulla falſitas in Canone Miſſæ, nec in aliis partibus eorum, quæ in Miſſa dicuntur, invenitur, & quod illi, qui contrarium aſſerunt, quorum locum tenent argumenta, ignorantiæ morbo graviſſimo laborant. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, errores illorum merito damnari a Concil. *Trident.* ſeſſ. 22. cap. 4. *Cum ſancta ſancte adminiſtrari conveniat, ſitque hoc omnium ſanctiſſimum ſacrificium, Eccleſia Catholica, ut digne, reverenterque offerretur, ac perciperetur, ſacrum Canonem multis ante ſeculis inſtituit, ita ab omni errore purum: ut nihil in eo contineatur, quod non maxime ſanctitatem, ac pietatem quandam redoleat, menteſque offerentium in Deum erigat. Is enim conſtat cum ex ipſis Domini verbis, tum ex Apoſtolorum traditionibus, ac ſanctorum quoque Pontificum piis inſtitutionibus.* Et cap. 8. *Miſſa magnam continet populi fidelis eruditionem.* Et canone 6. *Si quis dixerit: Canonem Miſſæ errores continere, ideoque abrogandum eſſe; anathema ſit.* Hæc ibi, & in prioribus locis citatis. Item a Synodo ſexta, ut recitatur diſt. 1. *Jacobus frater Domini ſecundum carnem, cui primum credita eſt Hieroſolymitana Eccleſia, & Baſilius Cæſarienſis Epiſc. cujus claritas per totum orbem refulſit in ſcripturis, ediderunt nobis Miſſæ celebrationem.* Hæc ibi. Ubi dicit Gloſ. *Ordinem Miſſæ celebrandæ tradiderunt.* Item a ſancto *Damaſo* Papa inſtitutum eſt, quod confeſſio in principio Miſſæ præmitteretur. A ſancto *Gregorio* Papa, quod *Kyrie eleiſon* novies in Miſſa diceretur, ut patet in vitis eorum. De aliis vide Rationale divinorum officiorum. Item ab Apoſtolis Miſſam traditam nobis fuiſſe, docet B. Ignatius martyr, & S. Joannis Apoſtoli diſcipulus in epiſtola 5. ad Smyrnenſes: qui & inter alia ibi dicit.

cit. *Non licet ſine Epiſcopo neque offerre, neque ſacrificium immolare, neque Miſſas celebrare*. Item Beatus Dionyſius martyr, & Sancti Pauli Apoſtoli diſcipulus, ab ipſis Eccleſiæ columnis, ideſt Apoſtolis inſtitutam fuiſſe Miſſam affirmat: & cum quanta reverentia in primitiva Eccleſia celebraretur Miſſa ipſa, idem manifeſtat *in lib. Eccleſiaſt. hierarch. c. 2.* Item Beatus Marcus Euangeliſta Sancti Petri Apoſtoli diſcipulus idipſum de Miſſa inſinuare videtur per hoc, quod ipſe fuit dignitate ſacerdos, ut teſtatur B. Hieronym. in lib. de viris illuſtribus, & tamen pollicem ſibi amputaſſe dicitur, ut ſacerdotio reprobus haberetur. Hoc eſt, ut ad ſacerdotii executionem in celebranda Miſſa, tanquam myſterio tanto indignum ſe reputans, non adſtringeretur. Ex hoc enim facto Beati Marci patet, quod Miſſa tempore ſuo celebrabatur, & conſequenter, quod a S. Petro Apoſtolo tunc vivo approbata fuit. Item prædictos malitioſe errantes in ſua illa erronea poſitione merito damnari, & quidem factis ipſis, ab omnibus SS. Pontificibus, Martyribus, Confeſſoribus, Eccleſiæ catholicæ Doctoribus, qui Miſſas, dum in præſenti viverent, perſonaliter devotiſſime a mille quingentis nonaginta annis, continua ſucceſſione celebraverunt. Abſit enim a communi omnium ſapientum animi conceptione vel minimum ſuſpicari, tantos virorum proceres omni virtutum genere decoratos, ac ſplendidos admiſiſſe aliquando aliquod erroneum dictum in Miſſarum ſolemniis a ſeſe celebratarum: vel, ſi affuiſſet in dictis ipſis etiam minutiſſimus error, numquam ſuis perſpicaciſſimis intellectibus deprehendiſſe: eumque e ſuis libris non abraſiſſe, alioſque tum præſentes, tum futuros verbo, aut ſcripto de eodem abradendo non admonuiſſe. Ex his ergo omnibus hactenus præmiſſis, quæ & pro tanto a nobis adducta fuerunt, patet abundantiſſime deſtructio errorum in principio appendicis narratorum. *Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS V. 508

Utrum ea quæ in celebratione hujus Sacramenti aguntur, ſint convenientia.

4. ſent. diſt. 12. in exp. lit. Et op. 65. cap. 5. Et opuſc. 66. per tot.

AD Quintum ſic proceditur. Videtur, quod ea quæ in celebratione hujus Sacramenti aguntur, non ſint convenientia. Hoc enim ſacramentum ad novum Teſtamentum pertinet, ut ex forma ipſius appparet: In novo autem Teſtamento non ſunt obſervandæ cæremoniæ veteris Teſtamenti, ad quas pertinebat, quod ſacerdos, & miniſtri aqua lavabantur quando accedebant ad offerendum. legitur enim Exodi 30. *Lavabunt Aaron, & filii ejus manus ſuas, ac pedes, quando ingreſſuri ſunt tabernaculum teſtimonii; & quando acceſſuri ſunt ad altare.* Non eſt ergo conveniens, quod ſacerdos lavet manus ſuas inter Miſſarum ſolemnia.

2. Præterea. Ibidem Dominus mandavit, quod Aaron adoleret incenſum ſuave fragrans ſuper altare, quod erat ante propitiatorium: quod etiam pertinebat ad cæremonias veteris Teſtamenti. Inconvenienter ergo in Miſſa ſacerdos thurificatione utitur.

3. Præterea. Ea quæ in ſacramentis Eccleſiæ aguntur, non ſunt iteranda. Inconvenienter igitur ſacerdos multoties iterat crucesignationes ſuper hoc ſacramentum.

4. Præterea. Apoſtolus dicit Hebr. 7. *Sine ulla contradictione, quod minus eſt, a majori benedicitur:* Sed Chriſtus, qui eſt in hoc ſacramento, poſt conſecrationem eſt multo major ſacerdote. Inconvenienter igitur ſacerdos poſt conſecrationem benedicit hoc ſacramentum, cruce ſignando.

5. Præterea. In ſacramento Eccleſiæ nihil debet fieri, quod ridiculoſum videatur: Videtur autem ridiculoſum geſticulationes facere, ad quas pertinere videtur, quod ſacerdos quandoque brachia extendit, manus jungit, digitos complicat, & ſeipſum inclinat. Ergo hæc non debent fieri in hoc ſacramento.

6. Præterea. Ridiculoſum etiam videtur, quod ſacerdos multoties ſe ad populum vertit, & multoties populum ſalutat. Non ergo debent hæc fieri in celebratione hujus ſacramenti.

7. Præ-

7. Præterea. Apoſtolus 1. Corinth. 1. pro inconvenienti habet, quod Chriſtus diviſus ſit: Sed poſt conſecrationem Chriſtus eſt in hoc ſacramento. Inconvenienter ergo hoſtia frangitur à ſacerdote.

8. Præterea. Ea quæ in hoc ſacramento aguntur, paſſionem Chriſti repræſentant: Sed in paſſione Chriſti corpus fuit diviſum in locis quinque vulnerum. Ergo corpus Chriſti in quinque partes frangi deberet magis, quam in tres.

9. Præterea. Totum corpus Chriſti in hoc ſacramento ſeorſum conſecratur a ſanguine. Inconvenienter ergo una pars ejus ſanguini miſcetur.

10. Præterea. Sicut corpus Chriſti proponitur in hoc ſacramento ut cibus, ita & ſanguis Chriſti ut potus: Sed ſumptioni corporis Chriſti non adjungitur in celebratione Miſſæ alius corporalis cibus. Inconvenienter igitur ſacerdos poſt ſumptionem ſanguinis Chriſti vinum non conſecratum ſumit.

11. Præterea. Veritas debet reſpondere figuræ: Sed de agno paſchali, qui fuit figura hujus ſacramenti, mandatur quod non remaneret ex eo quicquam uſque mane. Inconvenienter igitur hoſtiæ conſecratæ reſervantur, & non ſtatim ſumuntur.

12. Præterea. Sacerdos pluraliter loquitur audientibus, cum dicit: *Dominus vobiſcum*, &, *Gratias agamus*: Sed inconveniens videtur pluraliter loqui uni, & maxime minori. Ergo inconveniens videtur, quod ſacerdos uno tantum miniſtro præſente celebret Miſſam. Sic igitur videtur, quod inconvenienter aliqua agantur in celebratione hujus ſacramenti.

Sed in contrarium eſt Eccleſiæ conſuetudo, quæ errare non poteſt, utpote a Spiritusſancto inſtructa.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*q. 60. a. 5. & 6.*) in ſacramentis *dupliciter* aliquid ſignificatur, ſc. *verbis*, & *factis*, ad hoc quod ſit perfectior ſignificatio. Significantur autem verbis in celebratione hujus ſacramenti *quædam* pertinentia ad paſſionem Chriſti, quæ repræſentatur in hoc ſacramento, vel etiam ad corpus myſticum, quod ſignificatur in hoc ſacramento; & *quædam* pertinentia ad uſum hujus ſacramenti, qui debet eſſe cum devotione, & reverentia.

Et ideo in celebratione hujus myſterii quædam aguntur ad repræſentandam paſſionem Chriſti, vel etiam diſpoſitionem corporis myſtici, & quædam aguntur pertinentia ad devotionem, & reverentiam hujus ſacramenti.

„ peragatur. Decernit igitur ſancta ſynodus, ut or-
„ dinarii locorum Epiſcopi ſedulo curent, ac te-
„ neantur e medio tollere, quæ vel avaritia, vel
„ irreverentia, quæ ab impietate vix ſejuncta eſſe
„ poteſt, vel ſuperſtitio, veræ pietatis falſa imita-
„ trix, induxit, &c. Non patiantur, privatis in do-
„ mibus, atque omnino extra Eccleſiam, & ad di-
„ vinum tantum cultum dedicata oratoria ab eiſdem
„ Epiſcopis deſignanda, & viſitanda, ſanctum hoc
„ ſacrificium a ſacerdotibus ſæcularibus, aut regula-
„ ribus quibuſcumque peragi, &c. Ne ſuperſtitioni
„ aliquis locus detur, edicto, & pœnis propoſitis ca-
„ veant, ne ſacerdotes aliis, quam debitis horis,
„ celebrent, ne ritus alios, & alias ceremonias, &
„ preces in Miſſarum celebratione adhibeant, præ-
„ ter eas, quæ ab eccleſia probatæ, ac frequenti,
„ & laudabili uſu receptæ fuerint. „ Hæc ibi. Pro quibus maxime facit idem Concilium ſeſſ. ſeptima, de ſacramentis, can. 13. *ſi quis dixerit, receptos, & approbatos Eccleſiæ catholicæ ritus in ſolemni ſacramentorum adminiſtratione adhiberi conſuetos, aut contemni, aut ſine peccato a miniſtris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Eccleſiarum paſtorem mutari poſſe: anathema ſit.* Hæc ibi. A D. Bernardo autem inſinuatur, quod conveniens eſt, in locis conſecratis, ut quæ ex conſecratione adipiſcantur ſpiritualem virtutem, Miſſam celebrare. Dicit ergo in ſermo. dedicationis Eccleſiæ, qui incipit, *Dominica. Quid parietes iſtos dicere ſanctos vereamur, quos manus Pontificum tantis ſanctificavere myſteriis? Ex tunc quoque, & deinceps ſanctarum inibi lectionum reſultavit frequentia, ſanctarum orationum murmurare ſuſpiria, ſanctarum reliquiarum honoratur præſentia, ſanctorum ſpirituum indefeſſa noſcitur vigilare cuſtodia. Super muros tuos Hieruſalem, ait Dominus per prophetam, conſtitui cuſtodes. Licet ergo parietes hos (chariſſimi fratres) & dici, & eſſe ſanctos, faciat conſecratio Epiſcoporum, frequentatio ſcripturarum, inſtantia orationum, reliquiæ ſanctorum, viſitatio Angelorum, minime tamen eorum ſanctitas propter ſe credenda eſt honorari, quos nec propter ſe certum eſt ſanctificari: quinimmo ſancta eſt propter corpora domus, corpora propter animas, animæ propter ſanctum inhabitantem ſpiritum.* Hæc ibi. Quibus & ſupra ad reverendam illam ſanctitatem loci oſtendendam præmiſerat. „ Teſtantur ſanctæ literæ, olim poſitum in
„ Paradiſo primum Adam, ut operaretur, & custo-
„ diret illum. Sic ſecundus Adam in Eccleſia ſan-
„ cto-

„ ctorum, in horto delitiarum, ſi quidem delitiæ „ ſuæ ſunt, eſſe cum filiis hominum, ita, inquam, „ eſt in loco iſto, ut operetur, & cuſtodiat. Porro, „ Angelos aſcendentes, & deſcendentes eſſe in loco „ iſto, patriarchalis ipſa viſio manifeſtat. Aſcenden„ tes, ut videant faciem patris, deſcendentes, „ ut provideant nobis. Quid ergo nos, quomodo „ hic eſſe debemus, cum qua reverentia ſtare in lo„ co iſto, ubi Deus eſt operans, & ſervans: Ange„ li aſcendentes, & deſcendentes? „ Hæc ibi. Ubi ad intelligendum recte ly *aſcendentes*, ut videant faciem patris, conſule D. Thomam in pri. par. *qu.* 107. *a.* 3. *Secundo* ex articulo per rationem, & cæteris per auctoritatem merito damnari noveris errorem *Adiaphoriſtarum*, qui Eccleſiæ, & conciliorum legitimas conſtitutiones, & ceremonias adeo ſentiunt eſſe indifferentes, ut, qui eas ſive obſervet, ſive violet, ſive mutet, nihil eum peccare dicant. *Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina hæc Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS IV. 507

Utrum convenienter ordinentur ea, quæ circa hoc Sacramentum dicuntur.

4. *d.* 1. *q.* 1. *art.* 5. *qu.* 1. *ad* 2. *&* *d.* 8. *in expoſ. lit. Et d.* 13. *in expoſ. lit. prin. & diſ.* 15. *qu.* 4. *art.* 3. *qu.* 1. *cor. Et* 1. *Timot.* 2. *lect.* 1.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod inconvenienter ordinentur ea, quæ circa hoc Sacramentum dicuntur. Hoc enim Sacramentum verbis Chriſti conſecratur, ut Ambroſ. dicit in lib. 4. de Sacramentis. (*c.* 4. *a princ.*) Non ergo debent aliqua alia in hoc ſacramento dici, quam verba Chriſti.

2. Præterea. Verba, & facta Chriſti nobis per Euangelium innoteſcunt: Sed quædam dicuntur circa conſecrationem hujus ſacramenti, quæ in Euangeliis non ponuntur, non enim legitur in Euangelio, quod Chriſtus in conſecratione hujus ſacramenti oculos ad cœlum levaverit, ſimiliter etiam in Euangeliis dicitur: *Accipite, & comedite:* nec ponitur, *omnes*: cum in celebratione hujus ſacramenti dicatur: *Elevatis oculis in cœlum*: & iterum: *Accipite, & manducate ex hoc omnes.* Inconvenienter ergo hu-

juſmodi verba dicuntur in celebratione hujus ſacramenti.

3. Præterea. Omnia ſacramenta ordinantur ad ſalutem fidelium: Sed in celebratione aliorum ſacramentorum non fit communis oratio pro ſalute fidelium defunctorum. Ergo inconvenienter fit in hoc ſacramento.

4. Præterea. Baptiſmus dicitur ſpecialiter fidei ſacramentum. Ea ergo quæ pertinent ad inſtructionem fidei, magis debent circa baptiſmum tradi, quam circa hoc ſacramentum: ſicut doctrina Apoſtolica, & Euangelica.

5. Præterea. In omni ſacramento exigitur devotio fidelium. Non ergo magis in hoc ſacramento, quam in aliis deberet excitari devotio fidelium per laudes divinas, & admonitiones; puta cum dicitur: *Surſum corda*.

6. Præterea. Miniſter hujus ſacramenti eſt ſacerdos, ut dictum eſt. (*qu. præc. art.* 1.) Omnia ergo, quæ in hoc ſacramento dicuntur, a ſacerdote dici deberent, & non quædam a miniſtris, quædam a choro.

7. Præterea. Hoc ſacramentum per certitudinem operatur virtus divina. Superflue ergo ſacerdos petit hujus ſacramenti perfectionem, cum dicit: *Quam oblationem tu Deus in omnibus*, &c.

8. Præterea. Sacrificium novæ legis multo eſt excellentius, quam ſacrificium antiquorum Patrum. Inconvenienter ergo Sacerdos petit, quod hoc ſacrificium habeatur, ſicut ſacrificium Abel, Abrahæ, & Melchiſedech.

9. Præterea. Corpus Chriſti ſicut non incipit eſſe in hoc ſacramento per loci mutationem, ut ſupra dictum eſt, (*q.* 75. *art.* 2.) ita etiam nec eſſe deſinit. Inconvenienter ergo ſacerdos petit: *Jube hæc perferri per manus ſancti Angeli tui in ſublime altare tuum*.

Sed Contra eſt, quod dicitur de conſecr. diſt. 1. (*c.* 47.) *Jacobus frater Domini ſecundum carnem*, *& Baſilius Cæſarienſis Epiſcopus ediderunt Miſſæ celebrationem*. ex quorum auctoritate patet convenienter ſingula circa hoc dici.

Reſpondeo dicendum, quod quia in hoc ſacramento totum myſterium noſtræ ſalutis comprehenditur, ideo præ cæteris ſacramentis cum majori ſolemnitate agitur. Et quia ſcriptum eſt Eccl. 4. *Cuſtodi pedem tuum ingrediens domum Domini*, & Eccleſ. 18. *Ante orationem præpara animam tuam*, ideo ante celebrationem hujus myſterii *primo* qui-

dem

dem præmittitur præparatio quædam ad digne agenda ea quæ ſequuntur. Cujus præparationis *prima* pars eſt laus divina, quæ fit in introitu, ſecundum illud Pſal. 49. *Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter, quo oſtendam illi ſalutare Dei*: Et ſumitur hoc ut pluries de Pſalmis, vel ſaltem cum Pſalmo cantatur, quia, ut Dionyſ. dicit in 3. cap. Eccleſ. hierarch. (*aliquant. ante med.*) *Pſalmi comprehendunt per modum laudis, quicquid in ſacra Scriptura continetur*. *Secunda* pars continet commemorationem præſentis miſeriæ, dum miſericordia petitur, dicendo, *Kyrie eleiſon*, ter quidem pro perſona Patris, ter autem pro perſona Filii, cum dicitur, *Chriſte eleiſon*, & ter pro perſona Spiritus ſancti, cum ſubditur, *Kyrie eleiſon*, contra *triplicem* miſeriam, *ignorantiæ*, *culpæ*, & *pœnæ*; vel ad ſignificandum, quod omnes perſonæ ſunt in ſe invicem. *Tertia* autem pars commemorat cœleſtem gloriam, ad quam tendimus poſt præſentem vitam, & miſeriam, dicendo, *Gloria in excelſis Deo*, quod cantatur in feſtis, in quibus commemoratur cœleſtis gloria, intermittitur autem in officiis luctuoſis, quæ ad commemorationem miſeriæ pertinent. *Quarta* autem pars continet orationem, quam ſacerdos pro populo facit, ut digni habeantur tantis myſteriis. *Secundo* autem præmittitur inſtructio fidelis populi; quia hoc ſacramentum eſt myſterium fidei, ut ſupra habitum eſt: (*q. 78. a. 3.*) Quæ quidem inſtructio diſpoſitive quidem fit per doctrinam Prophetarum, & Apoſtolorum, quæ in Eccleſia legitur per Lectores, & Subdiaconos: Poſt quam lectionem cantatur a choro Graduale, quod ſignificat profectum vitæ, & Alleluja, quod ſignificat ſpiritualem exultationem, vel Tractus in officiis luctuoſis, qui ſignificat ſpiritualem gemitum, hæc enim conſequi debent in populo ex prædicta doctrina. Perfecte autem populus inſtruitur per doctrinam Chriſti in Euangelio contentam, quæ a ſummis miniſtris legitur, ſc. a Diaconibus: Et quia Chriſto credimus tanquam divinæ veritati, ſecundum illud Joan. 8. *Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?* lecto Euangelio, Symbolum fidei cantatur, in quo populus oſtendit, ſe per fidem Chriſti doctrinę aſſentiri; Cantatur autem hoc Symbolum in feſtis, de quibus fit aliqua mentio in Symbolo; ſicut in feſtis Chriſti, & B. Virginis, & Apoſtolorum, qui hanc fidem fundaverunt, & aliis hujuſmodi.

Sic igitur populo præparato, & inſtructo, conſequenter acceditur ad celebrationem myſterii; quod

quidem & offertur ut ſacrificium, & conſecratur; & ſumitur ut ſacramentum. Unde *primo* peragitur oblatio: *ſecundo* conſecratio materiæ oblatæ: *tertio* ejuſdem perceptio. Circa oblationem vero *duo* aguntur: ſcil. *laus* populi in cantu Offertorii, per quod ſignificatur lætitia offerentium; & oratio ſacerdotis, qui petit, ut oblatio populi ſit Deo accepta. Unde & 1. Paralip. 29. dixit David: *Ego in ſimplicitate cordis mei lætus obtuli univerſa hæc, & populum tuum, qui hic repertus eſt, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria*: & poſtea orat dicens: *Domine Deus cuſtodi hanc voluntatem*.

Deinde circa conſecrationem, quæ ſupernaturali virtute agitur, *primo* excitatur populus ad devotionem in Præfatione: unde & monetur *ſurſum corda habere ad Dominum*: & ideo, finita Præfatione, populus devote laudat divinitatem Chriſti, cum angelis dicens: *Sanctus, Sanctus, Sanctus*: & humanitatem cum pueris dicens: *Benedictus, qui venit*, &c. Deinde ſacerdos ſecreto commemorat, *primo* quidem pro quibus hoc ſacrificium offertur, ſcilicet pro univerſali Eccleſia, & *pro his qui in ſublimitate ſunt conſtituti*, (1. Timoth. 2.) & ſpecialiter quoſdam, qui offerunt, vel pro quibus offertur. *Secundo* commemorat Sanctos, quorum patrocinia implorat pro prædictis, cum dicit: *Communicantes, & memoriam venerantes*, &c. *Tertio* petitionem concludit, cum dicit: *Ut hæc oblatio ſit illis, pro quibus offertur ſalutaris*. Deinde accedit ad ipſam conſecrationem, in qua *primo* petit conſecrationis effectum, cum dicit: *Quam oblationem tu Deus*, &c. *Secundo* conſecrationem peragit per verba Salvatoris, cum dicit: *Qui pridie*, &c. *Tertio* excuſat præſumptionem per obedientiam ad mandatum Chriſti, cum dicit: *Unde & memores*, &c. *Quarto* petit hoc ſacrificium peractum eſſe Deo acceptum, cum dicit: *Supra quæ propitio*, &c. *Quinto* petit hujus ſacrificii, & ſacramenti effectum: *Primo* quidem quantum ad ipſos ſumentes, cum dicit: *Supplices te rogamus*: *Secundo* quantum ad mortuos, qui jam ſumere non poſſunt, cum dicit: *Memento etiam Domine*, &c. *Tertio* ſpecialiter quantum ad ipſos ſacerdotes offerentes, cum dicit: *Nobis quoque peccatoribus*, &c.

Deinde agitur de perceptione ſacramenti. Et *primo* præparatur populus ad percipiendum; *Primo* quidem per orationem communem totius populi, quæ eſt oratio Dominica, in qua petimus panem quotidianum nobis dari: & etiam privatam, quam ſpecia-

cialiter ſacerdos pro populo offert, cum dicit: *Libera nos, quæſumus Domine*, &c. *Secundo* præparatur populus per pacem, quæ datur dicendo: *Agnus Dei*. Eſt enim hoc ſacramentum unitatis, & pacis, ut ſupra dictum eſt. (*q.* 73. *a.* 4. & *qu.* 79. *ar.* 1.) In Miſſis tamen defunctorum, in quibus ſacrificium offertur non pro pace præſenti, ſed pro requie mortuorum, pax intermittitur. *Deinde* ſequitur perceptio ſacramenti, *primo* percipiente ſacerdote, & *poſtmodum* aliis dante: quia, ut Dionyſ. dicit 3. c. eccleſ. hierar. (*verſ. fin.*) *ille, qui aliis divina tradit, primo debet ipſe particeps eſſe.*

Ultimo autem tota Miſſæ celebratio in gratiarum actione terminatur, populo exultante pro ſumptione myſterii, (quod ſignificat cantus poſt Communionem) & ſacerdote per orationem gratias offerente: ſicut & Chriſtus, celebrata cœna cum diſcipulis, hymnum dixit, ut dicitur Matth. 26.

Ad primum ergo dicendum, quod conſecratio ſolis verbis Chriſti conficitur: alia vero neceſſe eſt addere ad præparationem populi ſumentis, ſicut dictum eſt, (*in corp.*)

Ad ſecundum dicendum, quod, ſicut dicitur Joan. ult. multa ſunt a Domino facta, vel dicta, quæ Euangeliſtæ non ſcripſerunt: inter quæ fuit hoc, quod Dominus in cœna oculos levavit in cœlum; quod tamen Eccleſia ex traditione Apoſtolorum habuit. Rationabile enim videtur, ut qui in ſuſcitatione Lazari, ut habetur Joan. 11. & in oratione, quam pro diſcipulis fecit, Joan. 17. oculos levavit ad Patrem, in hujus ſacramenti inſtitutione multo magis hoc fecerit, tanquam in re potiori. Quod autem dicitur, *Manducate*, & non *comedite*, non differt quantum ad ſenſum: nec multum refert, quid dicatur; præſertim cum verba illa non ſint de forma, ut ſupra dictum eſt. (*q.* 78. *a.* 1. *ad* 2. & 4.) Quod autem additur, *omnes*, intelligitur in verbis Euangelii; licet non exprimatur; quia ipſe dixerat Joan. 6. *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, non habebitis vitam in vobis*.

Ad tertium dicendum, quod Euchariſtia eſt ſacramentum totius eccleſiaſticæ unitatis. & ideo ſpecialiter in hoc ſacramento magis quam in aliis, debet fieri mentio de omnibus, quæ pertinent ad ſalutem totius Eccleſiæ.

Ad quartum dicendum, quod inſtructio fidei eſt duplex. *Una*, quæ fit noviter imbuendis, ſc. catechumenis. Et talis inſtructio fit circa baptiſmum. *Alia* autem eſt inſtructio, qua inſtruitur fidelis po-

pulus, qui communicat huic myſterio: Et talis inſtructio fit in hoc ſacramento: Et tamen ab hac inſtructione non repelluntur etiam catechumeni, & infideles. Unde dicitur de conſecr. diſt. 1. (*c.* 77.) *Epiſcopus nullum prohibeat ingredi Eccleſiam, & audire verbum Dei, ſive Gentilem, ſive Hæreticum, ſive Judæum, uſque ad Miſſam catechumenorum*, in qua ſc. continetur inſtructio fidei.

Ad quintum dicendum, quod in hoc ſacramento & major devotio requiritur, quam in aliis ſacramentis, propter hoc quod in hoc ſacramento totus Chriſtus continetur, & etiam communior; quia in hoc ſacramento requiritur devotio totius populi Chriſtiani, pro quo ſacrificium offertur, & non ſolum percipientium ſacramentum, ſicut in aliis ſacramentis. Et ideo, ut Cyprianus dicit, (*in lib. de orat. Dom. aliquant. ante fin.*) *Sacerdos præfatione præmiſſa parat fratrum mentes, dicendo: Surſum corda, ut dum reſpondet plebs, Habemus ad Dominum, admoneatur nihil aliud ſe, quam Deum cogitare debere.*

Ad ſextum dicendum, quod in hoc ſacramento, ſicut dictum eſt, (*in reſp. ad* 3.) tanguntur ea quæ pertinent ad totam Eccleſiam: Et ideo quædam dicuntur a choro, quæ pertinent ad populum: quorum quædam chorus totaliter proſequitur, quæ ſcil. toti populo inſpirantur: quædam vero populus proſequitur, ſacerdote inchoante, qui perſonam Dei gerit; in ſignum quod talia pervenerunt ad populum ex revelatione divina; ſicut fides, & gloria cœleſtis: & ideo ſacerdos inchoat Symbolum fidei, & *Gloria in excelſis Deo*. Quædam vero dicuntur per miniſtros; ſicut doctrina veteris, & novi Teſtamenti; in ſignum quod per miniſtros a Deo miſſos eſt doctrina hæc populis annuntiata. Quædam vero ſacerdos ſolus proſequitur, quæ ſc. ad proprium officium ſacerdotis pertinent, ut ſcil. *dona, & preces offerat pro populo*, ſicut dicitur Hebr. 5. In his tamen quædam dicit publice, ſcil. quæ pertinent & ad ſacerdotem, & ad populum: ſicut ſunt orationes communes: quædam vero pertinent ad ſolum ſacerdotem; ſicut oblatio, & conſecratio: & ideo quæ circa hæc ſunt dicenda, occulte a ſacerdote dicuntur: In utriſque tamen excitat attentionem populi, dicendo, *Dominus vobiſcum*, & expectat aſſenſum dicentium, *Amen*: Et ideo etiam in his quæ ſecrete dicuntur, publice præmittit: *Dominus vobiſcum*, & ſubjungit, *Per omnia ſæcula ſæculorum*: Vel ſecrete aliqua ſacerdos dicit, in ſignum quod circa Chri-

Chriſti paſſionem diſcipuli non niſi occulte confitebantur Chriſtum.

Ad ſeptimum dicendum, quod efficacia verborum ſacramentalium impediri poteſt per intentionem ſacerdotis.

Nec tamen eſt inconveniens, quod a Deo petamus id, quod certiſſime ſcimus ipſum facturum; ſicut Chriſtus Joan. 17. petiit ſuam clarificationem.

Non tamen videtur ibi ſacerdos orare, ut conſecratio impleatur, ſed ut nobis fiat fructuoſa. Unde ſignanter dicit: *Ut nobis corpus, & ſanguis fiat*: Et hoc ſignificant verba, quæ præmittit, dicens: *Hanc oblationem facere digneris benedictam*, ſecundum Aug. (*hab. ex l. de corp. & ſangu. Do. Paſchaſii Abb. c. 12. cir. med.*) ideſt *per quam benedicamur*, ſc. per gratiam; *adſcriptam*, ideſt *per quam in cœlo adſcribamur*; *ratam*, ideſt *per quam de viſceribus Chriſti eſſe cenſeamur*; *rationabilem*, ideſt *per quam a beſtiali ſenſu exuamur*; *acceptabilem*, *ut qui nobiſipſis diſplicemus*, *per hanc acceptabiles ejus unico Filio ſimus*.

Ad octavum dicendum, quod licet hoc ſacramentum ex ſeipſo præferatur omnibus antiquis ſacrificiis; tamen ſacrificia antiquorum fuerunt Deo acceptiſſima ex eorum devotione. Petit ergo ſacerdos, ut ſic hoc ſacrificium acceptetur a Deo ex devotione offerentium, ſicut illa accepta fuerunt Deo.

Ad nonum dicendum, quod ſacerdos non petit, neque quod ſpecies ſacramentales deferantur in cœlum, neque corpus Chriſti verum, quod ibi eſſe non deſinit; ſed petit hoc pro corpore myſtico, quod ſc. in hoc ſacramento ſignificatur, ut ſc. orationes ſacerdotis, & populi Angelus aſſiſtens divinis myſteriis Deo repræſentet, ſecundum illud Apoc. 8. *Aſcendit fumus incenſorum de oblationibus ſanctorum de manu Angeli*: Sublime autem altare Dei dicitur vel ipſa Eccleſia triumphans, in quam transferri petimus, vel ipſe Deus, cujus participationem petimus. de hoc enim altari dicitur Exodi 20. *Non aſcendes ad altare meum per gradus*, ideſt *in Trinitate gradus non facies*. (*Gloſ. interl.*) Vel per Angelum intelligitur ipſe Chriſtus, qui eſt magni conſilii Angelus, qui corpus ſuum myſticum Deo Patri conjungit, & Eccleſiæ triumphanti: & propter hoc etiam Miſſa nominatur; quia per Angelum ſacerdos preces ad Deum mittit, ſicut populus per ſacerdotem; vel quia Chriſtus eſt hoſtia nobis miſſa a Deo. unde & in fine Miſſæ Diaconus in feſtivis diebus populum licentiat, dicens: *Ite, Miſſa eſt*, ſcil. hoſtia

ſtia ad Deum per Angelum, ut ſcil. ſit Deo accepta.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem tum directam, hæc eſt in corp. tum indirectam, hæc eſt ſolutio argumentorum, deſtruas errores illorum, *qui non intelligentes neque, quæ loquuntur, neque de quibus affirmant*, 1. Timoth. 1. dicunt, ut ex Concilio *Tridentino* nunc videre erit, quod in Canone, vel etiam in aliqua alia parte Miſſæ continentur errores. Ex ſolutione enim argumentorum pulcherrime, more ſuo, facta ſanctus Doctor demonſtratum reliquit, & quod nulla falſitas in Canone Miſſæ, nec in aliis partibus eorum, quæ in Miſſa dicuntur, invenitur, & quod illi, qui contrarium aſſerunt, quorum locum tenent argumenta, ignorantiæ morbo graviſſimo laborant. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, errores illorum merito damnari a Concil. *Trident.* ſeſſ. 22. cap. 4. *Cum ſancta ſancte adminiſtrari conveniat, ſitque hoc omnium ſanctiſſimum ſacrificium, Eccleſia Catholica, ut digne, reverenterque offerretur, ac perciperetur, ſacrum Canonem multis ante ſeculis inſtituit, ita ab omni errore purum: ut nihil in eo contineatur, quod non maxime ſanctitatem, ac pietatem quandam redoleat, menteſque offerentium in Deum erigat. Is enim conſtat cum ex ipſis Domini verbis, tum ex Apoſtolorum traditionibus, ac ſanctorum quoque Pontificum piis inſtitutionibus.* Et cap. 8. *Miſſa magnam continet populi fidelis eruditionem.* Et canone 6. *Si quis dixerit: Canonem Miſſæ errores continere, ideoque abrogandum eſſe; anathema ſit.* Hæc ibi, & in prioribus locis citatis. Item a Synodo ſexta, ut recitatur diſt. 1. *Jacobus frater Domini ſecundum carnem, cui primum credita eſt Hieroſolymitana Eccleſia, & Baſilius Cæſarienſis Epiſc. cujus claritas per totum orbem refulſit in ſcripturis, ediderunt nobis Miſſæ celebrationem.* Hæc ibi. Ubi dicit Gloſ. *Ordinem Miſſæ celebrandæ tradiderunt.* Item a ſancto *Damaſo* Papa inſtitutum eſt, quod confeſſio in principio Miſſæ præmitteretur. A ſancto *Gregorio* Papa, quod *Kyrie eleiſon* novies in Miſſa diceretur, ut patet in vitis eorum. De aliis vide Rationale divinorum officiorum. Item ab Apoſtolis Miſſam traditam nobis fuiſſe, docet B. Ignatius martyr, & S. Joannis Apoſtoli diſcipulus in epiſtola 5. ad Smyrnenſes: qui & inter alia ibi di-

cit.

cit. *Non licet ſine Epiſcopo neque offerre, neque ſacrificium immolare, neque Miſſas celebrare*. Item Beatus Dionyſius martyr, & Sancti Pauli Apoſtoli diſcipulus, ab ipſis Eccleſiæ columnis, ideſt Apoſtolis inſtitutam fuiſſe Miſſam affirmat: & cum quanta reverentia in primitiva Eccleſia celebraretur Miſſa ipſa, idem manifeſtat *in lib. Eccleſiaſt. hierarch. c.* 2. Item Beatus Marcus Euangeliſta Sancti Petri Apoſtoli diſcipulus idipſum de Miſſa inſinuare videtur per hoc, quod ipſe fuit dignitate ſacerdos, ut teſtatur B. Hieronym. in lib. de viris illuſtribus, & tamen pollicem ſibi amputaſſe dicitur, ut ſacerdotio reprobus haberetur. Hoc eſt, ut ad ſacerdotii executionem in celebranda Miſſa, tanquam myſterio tanto indignum ſe reputans, non adſtringeretur. Ex hoc enim facto Beati Marci patet, quod Miſſa tempore ſuo celebrabatur, & conſequenter, quod a S. Petro Apoſtolo tunc vivo approbata fuit. Item prædictos malitioſe errantes in ſua illa erronea poſitione merito damnari, & quidem factis ipſis, ab omnibus SS. Pontificibus, Martyribus, Confeſſoribus, Eccleſiæ catholicæ Doctoribus, qui Miſſas, dum in præſenti viverent, perſonaliter devotiſſime a mille quingentis nonaginta annis, continua ſucceſſione celebraverunt. Abſit enim a communi omnium ſapientum animi conceptione vel minimum ſuſpicari, tantos virorum proceres omni virtutum genere decoratos, ac ſplendidos admiſiſſe aliquando aliquod erroneum dictum in Miſſarum ſolemniis a ſeſe celebratarum: vel, ſi affuiſſet in dictis ipſis etiam minutiſſimus error, nunquam ſuis perſpicaciſſimis intellectibus deprehendiſſe: eumque e ſuis libris non abraſiſſe, alioſque tum præſentes, tum futuros verbo, aut ſcripto de eodem abradendo non admonuiſſe. Ex his ergo omnibus hactenus præmiſſis, quæ & pro tanto a nobis adducta fuerunt, patet abundantiſſime deſtructio errorum in principio appendicis narratorum. *Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS V. 508

Utrum ea quæ in celebratione hujus Sacramenti aguntur, ſint convenientia.

4. ſent. diſt. 12. in exp. lit. Et op. 65. cap. 5. Et opuſc. 66. per tot.

AD Quintum ſic proceditur. Videtur, quod ea quæ in celebratione hujus Sacramenti aguntur, non ſint convenientia. Hoc enim ſacramentum ad novum Teſtamentum pertinet, ut ex forma ipſius appparet: In novo autem Teſtamento non ſunt obſervandæ cæremoniæ veteris Teſtamenti, ad quas pertinebat, quod ſacerdos, & miniſtri aqua lavabantur quando accedebant ad offerendum. legitur enim Exodi 30. *Lavabunt Aaron, & filii ejus manus ſuas, ac pedes, quando ingreſſuri ſunt tabernaculum teſtimonii; & quando acceſſuri ſunt ad altare.* Non eſt ergo conveniens, quod ſacerdos lavet manus ſuas inter Miſſarum ſolemnia.

2. Præterea. Ibidem Dominus mandavit, quod Aaron adoleret incenſum ſuave fragrans ſuper altare, quod erat ante propitiatorium: quod etiam pertinebat ad cæremonias veteris Teſtamenti. Inconvenienter ergo in Miſſa ſacerdos thurificatione utitur.

3. Præterea. Ea quæ in ſacramentis Eccleſiæ aguntur, non ſunt iteranda. Inconvenienter igitur ſacerdos multoties iterat cruceſignationes ſuper hoc ſacramentum.

4. Præterea. Apoſtolus dicit Hebr. 7. *Sine ulla contradictione, quod minus eſt, a majori benedicitur:* Sed Chriſtus, qui eſt in hoc ſacramento, poſt conſecrationem eſt multo major ſacerdote. Inconvenienter igitur ſacerdos poſt conſecrationem benedicit hoc ſacramentum, cruce ſignando.

5. Præterea. In ſacramento Eccleſiæ nihil debet fieri, quod ridiculoſum videatur: Videtur autem ridiculoſum geſticulationes facere, ad quas pertinere videtur, quod ſacerdos quandoque brachia extendit, manus jungit, digitos complicat, & ſeipſum inclinat. Ergo hæc non debent fieri in hoc ſacramento.

6. Præterea. Ridiculoſum etiam videtur, quod ſacerdos multoties ſe ad populum vertit, & multoties populum ſalutat. Non ergo debent hæc fieri in celebratione hujus ſacramenti.

7. Præ-

7. Præterea. Apoſtolus 1. Corinth. 1. pro inconvenienti habet, quod Chriſtus diviſus ſit: Sed poſt conſecrationem Chriſtus eſt in hoc ſacramento. Inconvenienter ergo hoſtia frangitur a ſacerdote.

8. Præterea. Ea quæ in hoc ſacramento aguntur, paſſionem Chriſti repræſentant: Sed in paſſione Chriſti corpus fuit diviſum in locis quinque vulnerum. Ergo corpus Chriſti in quinque partes frangi deberet magis, quam in tres.

9. Præterea. Totum corpus Chriſti in hoc ſacramento ſeorſum conſecratur a ſanguine. Inconvenienter ergo una pars ejus ſanguini miſcetur.

10. Præterea. Sicut corpus Chriſti proponitur in hoc ſacramento ut cibus, ita & ſanguis Chriſti ut potus: Sed ſumptioni corporis Chriſti non adjungitur in celebratione Miſſæ alius corporalis cibus. Inconvenienter igitur ſacerdos poſt ſumptionem ſanguinis Chriſti vinum non conſecratum ſumit.

11. Præterea. Veritas debet reſpondere figuræ: Sed de agno paſchali, qui fuit figura hujus ſacramenti, mandatur quod non remaneret ex eo quicquam uſque mane. Inconvenienter igitur hoſtiæ conſecratæ reſervantur, & non ſtatim ſumuntur.

12. Præterea. Sacerdos pluraliter loquitur audientibus, cum dicit: *Dominus vobiſcum*, &, *Gratias agamus*: Sed inconveniens videtur pluraliter loqui uni, & maxime minori. Ergo inconveniens videtur, quod ſacerdos uno tantum miniſtro præſente celebret Miſſam. Sic igitur videtur, quod inconvenienter aliqua agantur in celebratione hujus ſacramenti.

Sed in Contrarium eſt Eccleſiæ conſuetudo, quæ errare non poteſt, utpote a Spirituſancto inſtructa.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*q. 60. a. 5. & 6.*) in ſacramentis *dupliciter* aliquid ſignificatur, ſc. *verbis*, & *factis*, ad hoc quod ſit perfectior ſignificatio. Significantur autem verbis in celebratione hujus ſacramenti *quædam* pertinentia ad paſſionem Chriſti, quæ repræſentatur in hoc ſacramento, vel etiam ad corpus myſticum, quod ſignificatur in hoc ſacramento; & *quædam* pertinentia ad uſum hujus ſacramenti, qui debet eſſe cum devotione, & reverentia.

Et ideo in celebratione hujus myſterii quædam aguntur ad repræſentandam paſſionem Chriſti, vel etiam diſpoſitionem corporis myſtici, & quædam aguntur pertinentia ad devotionem, & reverentiam hujus ſacramenti.

Ad primum ergo dicendum, quod ablutio manuum ſit in celebratione Miſſæ propter reverentiam hujus ſacramenti. Et hoc *dupliciter*: *Primo* quidem, quia aliqua pretioſa tractare non conſuevimus, niſi manibus ablutis. unde indecens videtur, quod ad tantum ſacramentum aliquis accedat manibus etiam corporaliter inquinatis: *Secundo* propter ſignificationem: quia, ut Dionyſ. dicit 3. c. eccleſ. hierar. (*a med.*) extremitatum ablutio ſignificat emundationem etiam a minimis peccatis, ſecundum illud Joan. 13. *Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lavet*: Et talis emundatio requiritur ab eo, qui accedit ad hoc ſacramentum: Quod etiam ſignificatur per confeſſionem, quæ ſit ante Introitum Miſſæ: Et hoc idem ſignificabat ablutio ſacerdotum in veteri lege, ut ibidem Dionyſ. dicit. Nec tamen Eccleſia hoc ſervat tanquam cæremoniale veteris legis præceptum, ſed quaſi ab Eccleſia inſtitutum, ſicut quiddam ſecundum ſe conveniens; & ideo non eodem modo obſervatur, ſicut tunc: prætermittitur enim pedum ablutio, & ſervatur ablutio manuum, quæ poteſt fieri magis in promptu, & quæ ſufficit ad ſignificandam perfectam mundationem. cum enim manus ſit *organum organorum*, ut dicitur 3. de anima, (*tex.* 38. *to.* 2.) omnia opera attribuuntur manibus. unde in Pſal. 23. dicitur, *Lavabo inter innocentes manus meas*.

Ad ſecundum dicendum, quod etiam thurificatione non utimur quaſi cæremoniali præcepto legis, ſed ſicut Eccleſiæ ſtatuto. unde non eodem modo utimur, ſicut in lege veteri erat ſtatutum. Pertinet autem ad *duo*. *Primo* quidem ad reverentiam hujus ſacramenti, ut ſc. per bonum odorem depellatur, ſi quid corporaliter pravi odoris in loco fuerit, quod poſſet provocare horrorem: *Secundo* pertinet ad repræſentandum effectum gratiæ, qua, ſicut bono odore, Chriſtus plenus fuit, ſecundum illud Geneſ. 27. *Ecce odor filii mei, ſicut odor agri pleni*: & a Chriſto derivatur ad fideles officio miniſtrorum, ſecundum illud 2. Cor. 2. *Odorem notitiæ ſuæ ſpargit per nos in omni loco*. & ideo, undique thurificato altari, per quod Chriſtus deſignatur, thurificantur omnes per ordinem.

Ad tertium dicendum, quod ſacerdos in celebratione Miſſæ utitur cruceſignatione ad exprimendam paſſionem Chriſti, quæ ad crucem eſt terminata. Eſt autem paſſio Chriſti quibuſdam quaſi gradibus peracta. Nam *primo* fuit Chriſti traditio, quæ facta eſt a Deo, Juda, & Judæis; quod ſignificat tri-

na

na cruceſignatio ſuper illa verba *: Hæc dona*, *hæc munera*, *hæc ſancta ſacrificia illibata*. *Secundo* fuit Chriſti venditio: eſt autem venditus Sacerdotibus, Scribis, & Phariſæis: Ad quod ſignificandum fit iterum trina cruceſignatio ſupra illa verba: *Benedictam*, *adſcriptam*, *ratam*: Vel ad oſtendendum pretium venditionis, ſc. triginta denarios. Additur autem & *duplex* crux ſuper illa verba *: Ut nobis corpus*, *& ſanguis*, &c. ad deſignandum perſonam Judæ venditoris, & Chriſti venditi. *Tertio* autem fuit præſignatio paſſionis Chriſti facta in cœna: Ad quod deſignandum fiunt *tertio duæ* cruces, *una* in conſecratione corporis, *alia* in conſecratione ſanguinis; ubi utrobique dicitur: *Benedixit*. *Quarto* autem fuit ipſa paſſio Chriſti: unde ad repræſentandum quinque plagas Chriſti fit *quarto quintuplex* cruceſignatio ſuper illa verba, *Hoſtiam puram*, *hoſtiam ſanctam*, *hoſtiam immaculatam*, *panem ſanctum vitæ æternæ*, *& calicem ſalutis perpetuæ*. *Quinto* repræſentatur extenſio corporis, & effuſio ſanguinis, & fructus paſſionis per *trinam* cruceſignationem, quæ fit ſuper illis verbis, *Corpus*, *& ſanguinem ſumpſerimus*, *omni benedictione*, &c. *Sexto* repræſentatur *triplex* oratio, quam fecit in cruce *: Unam* pro perſecutoribus, cum dixit, *Pater ignoſce illis*: *Secundam* pro liberatione a morte, cum dixit: *Deus meus*, *Deus meus*, *ut quid dereliquiſti me*? *Tertia* pertinet ad adeptionem gloriæ, cum dixit: *Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum*; Et ad hoc ſignificandum fit trina cruceſignatio ſuper illa verba, *Sanctificas*, *vivificas*, *benedicis*, &c. *Septimo* repræſentantur tres horæ, quibus pependit in cruce, ſc. a ſexta uſque ad horam nonam: Et ad hoc ſignificandum fit iterum *trina* cruceſignatio ad illa verba, *Per ipſum*, *& cum ipſo*, *& in ipſo*. *Octavo* autem repræſentatur ſeparatio animæ a corpore per duas cruces ſequentes extra calicem factas. *Nono* autem repræſentatur reſurrectio tertia die facta per tres cruces, quæ fiunt ad illa verba, *Pax Domini ſit ſemper vobiſcum*.

Poteſt autem brevius dici, quod conſecratio hujus ſacramenti, & acceptatio hujus ſacrificii, & fructus ipſius procedit ex virtute crucis Chriſti. & ideo ubicumque fit mentio de aliquo horum, ſacerdos cruceſignatione utitur.

Ad quartum dicendum, quod ſacerdos poſt conſecrationem non utitur cruceſignatione ad benedicendum, & conſecrandum, ſed ſolum ad commemorandum virtutem crucis, & modum paſſionis Chriſti, ut

ut ex dictis patet. (*in ſolut. præc.*)

Ad quintum dicendum, quod ea quæ ſacerdos in Miſſa facit, non ſunt ridiculoſæ geſticulationes: ſiunt enim ad aliquid repræſentandum. Quod enim ſacerdos brachia extendit poſt conſecrationem, ſignificat extenſionem brachiorum Chriſti in cruce. Levat etiam manus orando, ad deſignandum quod oratio ejus dirigitur pro populo ad Deum, ſecundum illud Tren. 3. *Levemus corda noſtra cum manibus ad Dominum in cœlos*. & Exodi 17. dicitur, quod *cum levaret Moyſes manus, vincebat Iſrael*. Quod autem manus interdum jungit, & ſe inclinat, eſt ſuppliciter, & humiliter orantis; & deſignat humilitatem, & obedientiam Chriſti, ex qua paſſus eſt. Digitos autem jungit poſt conſecrationem, ſcilicet pollicem cum indice, quibus corpus Chriſti conſecratum tetigerat, ut ſi qua particula digitis adhæſerit, non diſpergatur; quod pertinet ad reverentiam ſacramenti.

Ad ſextum dicendum, quod quinquies ſe ſacerdos vertit ad populum, ad ſignificandum quod Dominus die reſurrectionis quinquies ſe manifeſtavit, ut ſupra dictum eſt in tractatu de reſurrectione Chriſti. (*q. 55. ar. 3. arg. 3.*) Salutat autem ſepties populum, ſc. quinque vicibus, quibus ſe convertit ad populum, & bis, quando ſe non convertit, ſc. cum ante Præfationem dicit, *Dominus vobiſcum*, & cum dicit, *Pax Domini ſit ſemper vobiſcum*, ad deſignandam ſeptiformem gratiam Spiritus ſancti: Epiſcopus autem celebrans in feſtis in prima ſalutatione dicit, *Pax vobis*, quod poſt reſurrectionem diſcipulis dixit Dominus, cujus perſonam repræſentat præcipue Epiſcopus.

Ad ſeptimum dicendum, quod fractio hoſtiæ *tria* ſignificat: *primo* quidem ipſam diviſionem corporis Chriſti, quæ facta eſt in paſſione: *ſecundo* diſtinctionem corporis myſtici ſecundum diverſos ſtatus: *tertio* diſtributionem gratiarum procedentium ex paſſione Chriſti, ut Dionyſ. dicit. 3. c. eccleſ. hierar. (*verſ. fi.*) unde talis fractio non inducit diviſionem Chriſti.

Ad octavum dicendum, quod, ſicut Sergius Papa dicit, & habetur de conſecr. diſt. 2. (*cap. 22.*) *triforme eſt corpus Domini: Pars oblata in calicem miſſa corpus Chriſti, quod jam reſurrexit, monſtrat*, ſc. ipſum Chriſtum, & B. Virginem, vel ſi qui alii Sancti cum corporibus jam ſunt in gloria: *Pars comeſta ambulantes adhuc ſuper terram*; quia ſcil. viventes in terra ſacramento utuntur, † *al. uniuntur*: †

&

& paſſionibus conteruntur : ſicut & panis comeſtus conteritur dentibus : *Pars in altari uſque ad finem Miſſæ remanens eſt corpus jacens in ſepulchro ; quia uſque in finem ſæculi corpora ſanctorum in ſepulchris erunt*, quorum tamen animæ ſunt vel in purgatorio, vel in cœlo. Hic tamen ritus non ſervatur modo, ut ſc. una pars ſervetur uſque in finem Miſſæ, propter periculum : Manet tamen eadem ſignificatio partium ; quam quidam metrice expreſſerunt dicentes :

Hoſtia dividitur in partes, tincta beatos
Plene, ſicca notat vivos, ſervata ſepultos.

Quidam tamen dicunt, quod pars in calicem miſſa ſignificat eos, qui vivunt in hoc mundo ; pars autem extra calicem ſervata ſignificat plene beatos, ſcil. quantum ad animam, & corpus ; pars autem comeſta ſignificat cæteros.

Ad nonum dicendum, quod per calicem *duo* poſſunt ſignificari. *Uno modo* ipſa paſſio Chriſti, quæ repræſentatur in hoc ſacramento : Et ſecundum hoc per partem in calicem miſſam ſignificantur illi, qui adhuc ſunt participes paſſionum Chriſti. *Alio modo* poteſt ſignificari fruitio beata, quæ etiam hoc ſacramento præfiguratur : Et ideo illi, quorum corpora jam ſunt in plena beatitudine, ſignificantur per partem in calicem miſſam. Et eſt notandum, quod pars in calicem miſſa non debet populo dari in ſupplementum Communionis : quia panem intinctum non porrexit Chriſtus niſi Judæ proditori.

Ad decimum dicendum, quod vinum ratione ſuæ humiditatis eſt ablutivum : & ideo ſumitur poſt ſuſceptionem hujus ſacramenti ad abluendum os, ne aliquæ reliquiæ remaneant ; quod pertinet ad reverentiam ſacramenti. Unde extra, de celeb. Miſ. (c. *Ex parte*) dicitur : *Semper ſacerdos vino os perfundere debet, poſtquam totum percepit Euchariſtiæ ſacramentum, niſi cum eodem die aliam Miſſam debuerit celebrare, ne ſi forte vinum perfuſionis acciperet, celebrationem aliam impediret* : Et eadem ratione perfundit vino digitos, quibus corpus Chriſti tetigerat.

Ad undecimum dicendum, quod veritas quantum ad aliquid debet reſpondere figuræ ; quia ſc. non debet pars hoſtiæ conſecratæ, de qua ſacerdos, & miniſtri, vel etiam populus communicat, in craſtinum reſervari. Unde, ut habetur de conſecr. diſt. 2. (c. *Tribus gradibus*.) Clemens I. Papa (*epiſt. 2. in princ. to. 1. Concil.*) ſtatuit, quod *tanta holocauſta in altari offerantur, quanta populo ſufficere debeant* :

quod.

quod ſi remanſerint, in craſtinum non reſerventur, ſed cum timore, & tremore Clericorum diligentia conſumantur. Quia tamen hoc ſacramentum quotidie ſumendum eſt, non autem agnus paſchalis quotidie ſumebatur, ideo oportet alias hoſtias conſecratas pro infirmis conſervare. Unde in eadem diſtinctione legitur: (*cap.* 93.) *Presbyter Euchariſtiam ſemper habeat paratam, ut quando quis infirmatus fuerit, ſtatim eum communicet, ne ſine communione moriatur*.

Ad duodecimum dicendum, quod in ſolemni celebratione Miſſæ plures debent adeſſe. Unde Soter Papa dicit, (*decreto* 3. *to.* 1. *Concil.*) ut habetur de conſec. diſt. 1. (*cap.* 61.) *Hoc quoque ſtatutum eſt, ut nullus Presbyterorum Miſſarum ſolemnia celebrare præſumat, niſi duobus præſentibus, ſibique reſpondentibus, ipſe tertius habeatur: quia cum pluraliter ab eo dicitur, Dominus vobiſcum, & illud in ſecretis, Orate pro me, apertiſſime convenit, ut ipſius reſpondeatur ſalutationi*. Unde & ad majorem ſolemnitatem ibidem ſtatutum legitur, (*c.* 59.) quod Epiſcopus cum pluribus Miſſarum ſolemnia peragat. In Miſſis tamen privatis ſufficit unum habere miniſtrum, qui gerit perſonam totius populi Catholici, ex cujus perſona ſacerdoti pluraliter reſpondet.

APPENDIX.

EX articulo habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſes *Sectariorum* dicentium; Ceremonias nullas debere eſſe in Eccleſia. Et *Antidiaphoriſtarum* dicentium; Ceremonias antiquas nullas debere eſſe in Eccleſia. Per ly *antiquas* non intelligunt veteris legis, ſed novæ, a primis tamen ſæculis hujus legis obſervatas. *Antidiaphoriſtæ* ſiquidem ſunt ex rigidorum *Confeſſioniſtarum* noſtri ſæculi factione, qui impugnant Eccleſiam in prædicta poſitione, quam tamen non impugnarent tunc, cum Eccleſia nullas veteris legis, ut veteris, obſervet ceremonias. Voluerunt ergo & hi *Antidiaphoriſtæ* per illud ſuum dictum eſſe *Novatores*, ideſt primitivæ Eccleſiæ ceremoniarum damnatores. Et, quoniam illæ, quæ nunc fiunt ab Eccleſia in Miſſarum celebratione, a primoribus noſtris Patribus, quin & ab Apoſtolis (ut videre eſt ſupra *ex articul.* 4. *append.*) traxerunt originem: ideo dicuntur antiquæ, & pro tanto articulum præſentem Divi Thomæ militare contra *Antidiaphoriſtarum* inſanam poſitionem,

nem, aſſeruimus. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, has merito damnari a Concilio *Tridentino*, ſeſſ. 22. cap. quinto. *Cum natura hominum ea ſit, ut non facile queat ſine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem ſuſtolli, propterea pia mater Eccleſia ritus quoſdam, ut ſcilicet, quædam ſummiſſa voce, alia vero elatiore in Miſſa pronunciarentur, inſtituit. Ceremonias item adhibuit, ut myſticas benedictiones, lumina, thymiamata, veſtes, aliaque id genus multa ex Apoſtolica diſplina, & traditione, quo & majeſtas tanti ſacrificii commendaretur, & mentes fidelium per hæc viſibilia religionis, & pietatis ſigna ad rerum altiſſimarum, quæ in hoc ſacrificio latent, contemplationem excitarentur*. Hæc ibi. Et canone ſeptimo. *Si quis dixerit: ceremonias, veſtes, & externa ſigna, quibus in Miſſarum celebratione Eccleſia Catholica utitur, irritabula impietatis eſſe magis, quam officia pietatis, anathema ſit*. Et canone nono. *Si quis dixerit: Eccleſiæ Romanæ ritum, quo ſummiſſa voce pars Canonis, & verba conſecrationis proferuntur, aut lingua tantum vulgari Miſſam celebrari debere; aut aquam non miſcendam eſſe vino in calice offerendo, eo, quod ſit contra Chriſti inſtitutionem; anathema ſit*. Hæc ibi. Item damnari a dictis in *ſecunda ſecundæ articulorum numer.* 432. 500. 614. 663. *cum Elucidation.* Item a ſcripturis in figura, ut patet per Veritates aureas ſuper totam legem veterem, *Numerorum* 18. *concluſ.* 2. & *capit.* 4. *concluſion.* 1. & *capit.* 10. *concluſion.* 2. & *capit.* 18. *concluſion.* 2. item *Exod.* 25. *concluſion.* 4. Ibi etiam de cultu externo multa reperies contra indoctos, & inſtabiles, 2. *Pet.* 3. quæ ad hunc locum (ſecundum quod ſolerti ingenio prudens lector ſuaviter applicabit) magnam partem utilitatis conferunt. Quocirca etiam in eiſdem Veritatibus aureis vide *Exod.* 26. *concluſion.* 1. & *capit.* 38. *concluſ.* 1. & *cap.* 39. *concluſion.* 1. item *Levitic.* 26. *concluſ.* 1. Quia vero de ceremoniis Eccleſiaſticis in Miſſa, earumque convenientia, dignitate, ac utilitate & articulus, & ſuperiora meminerunt, ideo ad pleniorem notitiam talium ceremoniarum, convenientiæ ſuæ, dignitatis, excellentiæ, atque utilitatis (quod maxime ad articulum præſentem elucidandum faciet) vide libellum noſtrum: cujus titulus Latinus eſt: *Sacerdos in æternum*, & immediate vulgaris, *Cerimonie della meſſa*. Cujus tituli duplicis ratio tibi in frontiſpicio reddita graviſſimus erit teſtis notitiæ plenioris rerum earum, quas illinc habendas a te nunc ipſi

ipſi promiſimus. *Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis (quod hic, & ubique tuum eſt) doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS VI. 509

Utrum poſſit ſufficienter occurri defectibus circa celebrationem hujus Sacramenti occurrentibus, ſtatuta Eccleſiæ obſervando.

4. d. 13. in expoſi. lit.

AD Sextum ſic proceditur. Videtur, quod non poſſit ſufficienter occurri defectibus, qui circa celebrationem hujus ſacramenti occurrunt, ſtatuta Eccleſiæ obſervando. Contingit enim quandoque, quod ſacerdos ante conſecrationem, vel poſt moritur, vel alienatur, vel aliqua alia infirmitate impeditur, ne ſacramentum ſumere poſſit, & Miſſam perficere. Ergo videtur, quod non poſſit impleri ſtatutum Eccleſiæ, quo præcipitur, quod ſacerdos conſecrans ſuo ſacrificio communicet.

2. Præterea. Contingit quandoque, quod ſacerdos ante conſecrationem, vel poſt recolit ſe aliquid comediſſe, vel bibiſſe, vel etiam alicui peccato mortali ſubjacere, vel etiam excommunicationi, cujus prius memoriam non habebat. Neceſſe eſt ergo, quod ille qui eſt in tali articulo conſtitutus, peccet mortaliter contra ſtatutum Eccleſiæ faciens, ſive ſumat, ſive non ſumat.

3. Præterea. Contingit quandoque, quod in calicem muſca, vel aranea, vel aliquod animal venenoſum cadit poſt conſecrationem; vel etiam cognoſcit ſacerdos calici venenum eſſe immiſſum ab aliquo malevolo cauſa occidendi ipſum: In quo caſu ſi ſumat, videtur mortaliter peccare ſe occidendo, vel Deum tentando: ſimiliter ſi non ſumat, peccat contra ſtatutum Eccleſiæ faciens. Ergo videtur eſſe perplexus, & ſubjectus neceſſitati peccandi: quod eſt inconveniens.

4. Præterea. Contingit quandoque, quod per negligentiam miniſtri aut aqua non ponitur in calice, aut etiam nec vinum; & hoc ſacerdos advertit. Ergo in hoc etiam caſu videtur eſſe perplexus, ſive ſumat corpus ſine ſanguine, quaſi imperfectum faciens ſacrificium, ſive non ſumat nec corpus, nec ſanguinem.

5. Præterea. Contingit quandoque, quod ſacerdos

non

non recolit ſe dixiſſe verba conſecrationis, vel etiam alia, quæ in celebratione hujus ſacramenti dicuntur. Videtur ergo peccare in hoc caſu, ſive reiteret verba ſuper eandem materiam, quæ forte jam dixerat, ſive utatur pane, & vino non conſecratis, quaſi conſecratis.

6. Præterea. Contingit quandoque propter frigus, quod ſacerdoti dilabitur hoſtia in calicem, ſive ante fractionem, ſive poſt. In hoc ergo caſu non poterit ſacerdos ritum Eccleſiæ implere, vel de ipſa fractione, vel etiam de hoc quod ſola tertia pars mittatur in calicem.

7. Præterea. Contingit quandoque, quod per negligentiam ſacerdotis ſanguis Chriſti effunditur; vel etiam quod ſacerdos ſacramentum ſumptum vomit, aut etiam quod hoſtiæ conſecratæ tamdiu conſervantur, ut putreſiant, vel etiam a muribus corrodantur, vel etiam qualitercunque perdantur: In quibus caſibus non videtur poſſe huic ſacramento debita reverentia exhiberi ſecundum Eccleſiæ ſtatuta. Non videtur ergo, quod his defectibus, ſeu periculis occurri poſſit, ſalvis Eccleſiæ ſtatutis.

Sed contra eſt, quod ſicut Deus, ita Eccleſia non præcipit aliquid impoſſibile.

Reſpondeo dicendum, quod periculis, ſeu defectibus circa hoc ſacramentum contingentibus *dupliciter* poteſt occurri; *Uno modo* præveniendo, ne ſcilicet periculum accidat: *Alio modo* ſubſequendo, ut ſcilicet id quod accidit emendetur, vel adhibendo remedium, vel ſaltem per pœnitentiam ejus, qui negligenter egit circa hoc ſacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quod ſi ſacerdos morte, aut infirmitate gravi occupetur ante conſecrationem corporis, & ſanguinis Domini, non oportet ut per alium ſuppleatur. Si vero, incepta conſecratione, hoc acciderit, puta conſecrato corpore ante conſecrationem ſanguinis, vel etiam conſecrato utroque, debet Miſſæ celebritas per alium expleri. Unde, ut habetur in Decret. 7. q. 1. (*cap. Nihil.*) in Toletano Concilio (*ſc. 7. can. 2. to. 5.*) legitur: *Cenſuimus convenire, ut cum a ſacerdotibus miſſarum tempore myſteria ſacra conſecrantur, ſi ægritudinis accidat cujuslibet eventus, quo cœptum nequeant explere myſterium, ſit liberum Epiſcopo, vel Presbytero alteri conſecrationem exequi incepti officii. Non enim aliud competit ad ſupplementum initiatis myſteriis, quam aut incipientis, aut ſubſequentis benedictio completa ſacerdotis: quia nec perfecta videri poſſunt,*

ſunt, niſi perfecto ordine compleantur. Cum enim ſimus omnes unum in Chriſto, nihil contrarium diverſitas perſonarum format, ubi efficaciam proſperitatis unitas fidei repræſentat. Ne tamen quod naturæ languoris cauſa conſulitur, in præſumptionis perniciem convertatur, nullus abſque proventu patentis moleſtiæ miniſter, vel ſacerdos, cum cœperit imperfecta officia præſumat omnino relinquere. ſi quis hoc temerarie præſumpſerit, excommunicationis ſententiam ſubſtinebit.

Ad ſecundum dicendum, quod ubi difficultas occurrit, ſemper eſt accipiendum illud, quod habet minus de periculo. Maxime autem periculoſum circa hoc ſacramentum eſt, quod eſt contra perfectionem hujus ſacramenti: quia hoc eſt immane ſacrilegium: Minus autem eſt illud, quod pertinet ad qualitatem ſumentis. Et ideo ſi ſacerdos poſt conſecrationem inceptam recordetur ſe aliquid comediſſe, vel bibiſſe, nihilominus debet perficere ſacrificium, & ſumere ſacramentum: Similiter ſi recordetur ſe peccatum aliquod commiſiſſe, debet pœnitere cum propoſito confitendi, & ſatisfaciendi, & ſic non indigne, ſed fructuoſe ſumet ſacramentum: Et eadem ratio eſt, ſi meminerit ſe excommunicationi cuicumque ſubjacere, debet enim aſſumere propoſitum humiliter abſolutionem petendi: & ſic per inviſibilem Pontificem Jeſum Chriſtum abſolutionem conſequetur quantum ad hunc actum, quod peragat divina myſteria: Si vero ante conſecrationem alicujus prædictorum ſit memor, tutius reputarem, maxime in caſu manducationis, & excommunicationis, quod Miſſam inceptam desereret, niſi grave ſcandalum timeretur.

Ad tertium dicendum, quod ſi muſca vel aranea in calicem ante conſecrationem ceciderit, aut etiam venenum deprehenderit eſſe immiſſum, debet effundi, & abluto calice, denuo aliud vinum poni conſecrandum. Si vero aliquid horum poſt conſecrationem acciderit, debet animal caute capi, & diligenter lavari, & comburi, & ablutio cum cineribus in ſacrarium mitti. Si vero venenum ibi eſſe deprehenderit immiſſum, nullo modo debet ſumere, nec alii dare, ne calix vitæ vertatur in mortem; ſed debet diligenter in aliquo vaſculo ad hoc apto cum reliquiis conſervari; Et ne ſacramentum remaneat imperfectum, debet aliud vinum apponere in calicem, & denuo reſumere a conſecratione ſanguinis, & ſacrificium perficere.

Ad quartum dicendum, quod ſi ſacerdos ante con-

conſecrationem ſanguinis, & poſt conſecrationem corporis percipiat, aut vinum, aut aquam non eſſe in calice, debet ſtatim apponere, & conſecrare: Si vero poſt conſecrationis verba perceperit, quod aqua deſiit, debet nihilominus procedere: quia impoſitio aquæ, ut ſupra dictum eſt, (*qu.* 74. *ar.* 7.) non eſt de neceſſitate ſacramenti: debet tamen puniri ille, ex cujus negligentia hoc contingit: Nullo autem modo debet aqua vino jam conſecrato miſceri: quia ſequeretur corruptio ſacramenti pro aliqua parte, ut ſupra dictum eſt. (*qu.* 77. *a.* 8.) Si vero percipiat poſt verba conſecrationis, quod vinum non fuerit poſitum in calicem, ſi quidem hoc percipiat ante ſumptionem corporis, debet, depoſita aqua, ſi ibi fuerit, imponere vinum cum aqua, & reſumere a verbis conſecrationis ſanguinis: Si vero hoc perceperit poſt ſumptionem corporis, aliam hoſtiam apponere debet iterum conſecrandam ſimul cum ſanguine. quod ideo dico, quia ſi diceret ſola verba conſecrationis ſanguinis, non ſervaretur debitus ordo conſecrandi: &, ſicut dicitur in prædicto c. Toletani Concilii, (*cit. in reſp. ad* 1.) *perfecta videri non poſſunt ſacrificia, niſi perfecto ordine compleantur*: Si vero inciperet a conſecratione ſanguinis, & repeteret omnia verba conſequentia, non competeret, niſi adeſſet hoſtia conſecrata; cum in verbis illis occurrant quædam dicenda, & fienda non ſolum circa ſanguinem, ſed etiam circa corpus: Et debet in fine iterum ſumere hoſtiam conſecratam, & ſanguinem, non obſtante etiam ſi prius ſumpſerit aquam, quæ erat in calice: quia præceptum de perfectione, vel de perceptione hujus ſacramenti majoris eſt ponderis, quam præceptum, quod ſacramentum a jejunis ſumatur, ut ſupra dictum eſt. (*q.* 80. *a.* 8.)

Ad quintum dicendum, quod licet ſacerdos non recolat ſe dixiſſe aliqua eorum, quæ dicere debuit, non tamen debet ex hoc mente perturbari: non enim qui multa dicit, recolit omnia, quæ dixit: niſi forte aliquid in dicendo apprehenderit ſub ratione jam dicti: ſic enim aliquid efficitur memorabile. Unde ſi aliquis attente cogitet illud quod dicit, non tamen cogitet ſe dicere illud, non multum poſtea recolit ſe dixiſſe: ſic enim fit aliquid objectum memoriæ, inquantum accipitur ſub ratione præteriti, ſicut dicitur in lib. de memoria: (*c.* 1. *a princ. to.* 2.) Si tamen ſacerdoti probabiliter conſtet ſe aliqua omiſiſſe, ſi quidem non ſunt de neceſſitate ſacramenti, non exiſtimo quod propter hoc debeat

ſunt, niſi perfecto ordine compleantur. Cum enim ſimus omnes unum in Chriſto, nihil contrarium diverſitas perſonarum format, ubi efficaciam proſperitatis unitas fidei repræſentat. Ne tamen quod naturæ languoris cauſa conſulitur, in præſumptionis perniciem convertatur, nullus abſque proventu patentis moleſtiæ miniſter, vel ſacerdos, cum cœperit imperfecta officia præſumat omnino relinquere. ſi quis hoc temerarie præſumpſerit, excommunicationis ſententiam ſubſtinebit.

Ad ſecundum dicendum, quod ubi difficultas occurrit, ſemper eſt accipiendum illud, quod habet minus de periculo. Maxime autem periculoſum circa hoc ſacramentum eſt, quod eſt contra perfectionem hujus ſacramenti: quia hoc eſt immane ſacrilegium: Minus autem eſt illud, quod pertinet ad qualitatem ſumentis. Et ideo ſi ſacerdos poſt conſecrationem inceptam recordetur ſe aliquid comediſſe, vel bibiſſe, nihilominus debet perficere ſacrificium, & ſumere ſacramentum: Similiter ſi recordetur ſe peccatum aliquod commiſiſſe, debet pœnitere cum propoſito confitendi, & ſatisfaciendi, & ſic non indigne, ſed fructuoſe ſumet ſacramentum: Et eadem ratio eſt, ſi meminerit ſe excommunicationi cuicumque ſubjacere, debet enim aſſumere propoſitum humiliter abſolutionem petendi: & ſic per inviſibilem Pontificem Jeſum Chriſtum abſolutionem conſequetur quantum ad hunc actum, quod peragat divina myſteria: Si vero ante conſecrationem alicujus prædictorum ſit memor, tutius reputarem, maxime in caſu manducationis, & excommunicationis, quod Miſſam inceptamdeſereret, niſi grave ſcandalum timeretur.

Ad tertium dicendum, quod ſi muſca vel aranea in calicem ante conſecrationem ceciderit, aut etiam venenum deprehenderit eſſe immiſſum, debet effundi, & abluto calice, denuo aliud vinum poni conſecrandum. Si vero aliquid horum poſt conſecrationem acciderit, debet animal caute capi, & diligenter lavari, & comburi, & ablutio cum cineribus in ſacrarium mitti. Si vero venenum ibi eſſe deprehenderit immiſſum, nullo modo debet ſumere, nec alii dare, ne calix vitæ vertatur in mortem; ſed debet diligenter in aliquo vaſculo ad hoc apto cum reliquiis conſervari; Et ne ſacramentum remaneat imperfectum, debet aliud vinum apponere in calicem, & denuo reſumere a conſecratione ſanguinis, & ſacrificium perficere.

Ad quartum dicendum, quod ſi ſacerdos ante con-

conſecrationem ſanguinis, & poſt conſecrationem corporis percipiat, aut vinum, aut aquam non eſſe in calice, debet ſtatim apponere, & conſecrare: Si vero poſt conſecrationis verba perceperit, quod aqua deſiit, debet nihilominus procedere: quia impoſitio aquæ, ut ſupra dictum eſt, (*qu.* 74. *ar.* 7.) non eſt de neceſſitate ſacramenti: debet tamen puniri ille, ex cujus negligentia hoc contingit: Nullo autem modo debet aqua vino jam conſecrato miſceri: quia ſequeretur corruptio ſacramenti pro aliqua parte, ut ſupra dictum eſt. (*qu.* 77. *a.* 8.) Si vero percipiat poſt verba conſecrationis, quod vinum non fuerit poſitum in calicem, ſi quidem hoc percipiat ante ſumptionem corporis, debet, depoſita aqua, ſi ibi fuerit, imponere vinum cum aqua, & reſumere a verbis conſecrationis ſanguinis: Si vero hoc perceperit poſt ſumptionem corporis, aliam hoſtiam apponere debet iterum conſecrandam ſimul cum ſanguine. quod ideo dico, quia ſi diceret ſola verba conſecrationis ſanguinis, non ſervaretur debitus ordo conſecrandi: &, ſicut dicitur in prædicto c. Toletani Concilii, (*cit. in reſp. ad* 1.) *perfecta videri non poſſunt ſacrificia, niſi perfecto ordine compleantur*: Si vero inciperet a conſecratione ſanguinis, & repeteret omnia verba conſequentia, non competeret, niſi adeſſet hoſtia conſecrata; cum in verbis illis occurrant quædam dicenda, & fienda non ſolum circa ſanguinem, ſed etiam circa corpus: Et debet in fine iterum ſumere hoſtiam conſecratam, & ſanguinem, non obſtante etiam ſi prius ſumpſerit aquam, quæ erat in calice: quia præceptum de perfectione, vel de perceptione hujus ſacramenti majoris eſt ponderis, quam præceptum, quod ſacramentum a jejunis ſumatur, ut ſupra dictum eſt. (*q.* 80. *a.* 8.)

Ad quintum dicendum, quod licet ſacerdos non recolat ſe dixiſſe aliqua eorum, quæ dicere debuit, non tamen debet ex hoc mente perturbari: non enim qui multa dicit, recolit omnia, quæ dixit: niſi forte aliquid in dicendo apprehenderit ſub ratione jam dicti: ſic enim aliquid efficitur memorabile. Unde ſi aliquis attente cogitet illud quod dicit, non tamen cogitet ſe dicere illud, non multum poſtea recolit ſe dixiſſe: ſic enim fit aliquid objectum memoriæ, inquantum accipitur ſub ratione præteriti, ſicut dicitur in lib. de memoria: (*c.* 1. *a princ. to.* 2.) Si tamen ſacerdoti probabiliter conſtet ſe aliqua omiſiſſe, ſi quidem non ſunt de neceſſitate ſacramenti, non exiſtimo quod propter hoc debeat

beat reſumere, immutando ordinem ſacrificii, ſed debet ulterius procedere: ſi vero certificetur ſe omiſiſſe aliquid eorum, quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti, ſc. formam conſecrationis, cum forma conſecrationis ſit de neceſſitate ſacramenti, ſicut & materia, idem videtur faciendum, quod dictum eſt (*in ſolut. præc.*) in defectu materiæ; ut ſcilicet reſumatur a forma conſecrationis, & cætera per ordinem reiterentur, ne mutetur ordo ſacrificii.

Ad ſextum dicendum, quod fractio hoſtiæ conſecratæ, & quod una ſola pars mittatur in calicem, reſpicit corpus myſticum; ſicut admixtio quæ ſignificat populum, & ideo horum prætermiſſio non facit imperfectionem ſacrificii, ut propter hoc ſit neceſſe aliquid reiterare circa celebrationem hujus ſacramenti.

Ad ſeptimum dicendum, quod, ſicut legitur de conſecrat. diſt. 2. (*c.* 27.) ex decreto Pii I. Papæ, (*decreto 6. to. 1. Concil.* (*ſi per negligentiam aliquid de ſanguine ſtillaverit in tabulam, quæ terræ adhæret, lingua lambetur, & tabula radetur: Si vero non fuerit tabula, terra radetur, & igni conſumetur, & cinis intra altare condetur; & ſacerdos quadraginta diebus pœniteat: Si autem ſuper altare ſtillaverit calix, ſorbeat miniſter ſtillam, & tribus diebus pœniteat: Si ſuper linteum altaris, & ad aliud ſtilla pervenerit, quatuor diebus pœniteat: Si uſque ad tertium, novem diebus pœniteat: Si uſque ad quartum, viginti diebus pœniteat; & linteamina, quæ ſtilla tetigerit, tribus vicibus lavet miniſter, calice ſubtus poſito; & aqua ablutionis ſumatur, & juxta altare recondatur*: Poſſet etiam ſumi in potum a miniſtro, niſi propter abominationem dimitteretur: Quidam autem ulterius partem illam linteaminum incidunt, & comburunt, & cinerem in altari, vel ſacrario reponunt. Subditur autem ibidem (*c.* 28.) ex Pœnitentiali Bedæ Presbyteri: (*l. de Remediis peccator. c. de ebrietate*) *Si quis per ebrietatem, vel voracitatem Euchariſtiam evomuerit, quadraginta diebus pœniteat, ſi laicus eſt: Clerici, vel Monachi, ſeu Diaconi, & Presbyteri ſeptuaginta diebus pœniteant. Epiſcopus nonaginta: ſi autem infirmitatis cauſa evomuerint, ſeptem diebus pœniteant*. Et in eadem diſt. (*cap.* 94.) legitur ex Concilio Arelatenſi: (*ſc.* 4. *tom.* 4.) *Qui non bene cuſtodierit ſacrificium, & mus, vel aliquod animal illud comederit, quadraginta diebus pœniteat. Qui autem perdiderit illud in Eccleſia, aut pars ejus ceciderit, & non inventa fuerit, triginta*

die-

diebus pœniteat. Et eadem pœnitentia videtur dignus ſacerdos, per cujus negligentiam hoſtiæ conſecratæ putreſiunt. Prædictis autem diebus debet pœnitens jejunare, & a Communione ceſſare: Penſatis tamen conditionibus negotii, & perſonæ, poteſt minui, vel addi ad pœnitentiam prædictam: Hoc tamen obſervandum eſt, quod ubicumque ſpecies integræ inveniuntur, ſunt reverenter conſervandæ, vel etiam ſumendæ: quia manentibus ſpeciebus, manet ibi corpus Chriſti, ut ſupra dictum eſt. (*q.* 77. *a.* 5.) Ea vero, in quibus inveniuntur, ſi commode fieri poteſt, ſunt comburenda, cinere in ſacrario recondito; ſicut de raſura tabulæ dictum eſt. (*hic ſup.*)

APPENDIX.

Ex articulo habes *primo*: quomodo, per rationem oſtendas, merito inſinuatum eſſe a ſcripturis, quod, ſalvis Eccleſiæ ſtatutis, poteſt ſufficienter occurri defectibus inter Miſſarum celebrationem contingentibus. Hoc eſt. Quod Eccleſiæ ſtatuta circa Miſſarum celebrationem ſunt diſcretionis ſale condita: & conſequenter, quod non obligant ad impoſſibile, & conſequenter quod poteſt occurri defectibus in celebratione Miſſarum accidentibus abſque ſcrupulo tranſgreſſionis ſtatutorum Eccleſiæ prædictorum. Sed & fieri debet ſecundum intentionem Eccleſiæ hoc ipſum, ſcilicet occurrere periculis, ſeu defectibus hujuſmodi modo per articuli doctrinam declarato abſque conſcientia erronea, ideſt abſque ſcrupulo contraveniendi illis ſtatutis ſic faciendo. Illud autem, quod in principio appendicis dictum eſt, inſinuatur a ſcripturis per hoc, quod de divina ſapientia, & ex conſequenti de Eccleſia, quæ ſpiritu divinæ ſapientiæ ſpecialiter gubernatur (ut patet in *art.* 3. *&* *art.* 5. *arg. cont.*) proportionaliter dicitur Proverb. 8. *Juſti ſunt omnes ſermones mei: non eſt in eis pravum quid, neque perverſum. Recti ſunt intelligentibus, & æqui invenientibus ſcientiam*. Hæc ibi. Ac ſi ex his in propoſito, immo & in aliis ſimilibus communiter, dicatur. Intelligantur bene ſtatuta Eccleſiæ: & tunc, ſicut ſecundum ſe juſta ſunt, & recta, & æqua: ita etiam ſecundum ipſos bene ea intelligentes erunt juſta, & recta, & æqua. Intelligantur bene ſtatuta Eccleſiæ: & tunc, ſicut in eis ſecundum ſe non eſt pravum quid, neque perverſum, ita etiam ſecundum ipſos bene ea intelligentes non erit in eis pravum quid, ne-

neque perverſum. Dentur illi, qui inveniunt ſcientiam (ut D. Thomas ſemper veritatis Doctor, & amator) & tales in Eccleſiæ ſtatutis videbunt id, quod eis ſecundum ſe ipſa ineſt, videlicet juſtitiam, rectitudinem, æquitatem, nihil pravi, nihil perverſi. At ſi e contrario dentur & male intelligentes ſtatuta Eccleſiæ, & non ſcientiam, ſed inſipientiam invenientes (ut ſunt in primis hæretici, vel etiam alii indocti) tunc hi ſtatuta eadem, in ſua ſemper ſecundum ſe ſynceritate, quæ dicta eſt, permanentia incuſare tentabunt, vel de injuſtitia, vel de obliquitate, vel de immiſericordia; aut certe ipſi de ſuo aliquid ſomniatum, ſeu confictum, pravi, ſive perverſi, ſtatutis illis aliquando impingere non erubeſcent. Cæterum pro ſtatutorum Eccleſiæ in præſenti articulo adductorum, & gloſſatorum fundamento videndo, unde, ſcilicet, Doctor ſanctus originem talis veri ſenſus illorum trahere potuerit: conſule a ſimili eundem de Epicheia tractantem in 2. 2. *q.* 120. *art.* 1. 2. Quanto vero diligenti ſtudio Eccleſiæ ſanctæ ſtatuta ſint ſervanda (quod ſæpius docuit D. Thomas, maxime in 2. 2. *q.* 5. *art.* 3. *&* *qu.* 10. *art.* 12.) non pigeat audire, tanquam pro confirmatione ſupradictorum, illud, quod ad talem materiam pertinens protulit Concil. Caroli Imper. ut recitatur in decr. diſt. 19. c. *In memoriam B. Petri Apoſtoli honoremus ſanctam Romanam Eccleſiam, & Apoſtolicam Sedem: ut quæ nobis ſacerdotalis mater eſt dignitatis Eccleſiaſticæ, eſſe debet magiſtra rationis. Quare obſervanda eſt cum manſuetudine humilitas: & licet vix ferendum ab illa ſancta Sede imponeretur jugum: tamen feramus, & pia devotione toleremus.* Hæc ibi. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis, ideſt, ſi a te bene penſentur, & applicentur, quod ubique ſic intelligendum eſt, doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

QUÆSTIO LXXXIV.

De Sacramento Pœnitentiæ, in decem articulos diviſa.

CONſequenter conſiderandum eſt de Sacramento Pœnitentiæ. Circa quod *primo* conſiderandum eſt de ipſa Pœnitentia. *Secundo* de effectu ipſius. *Tertio* de partibus ejus. *Quarto* de ſuſcipientibus hoc ſacramentum. *Quinto* de poteſtate miniſtrorum,

quæ

quæ ad claves pertinet. *Sexto* de ſolemnitate hujus ſacramenti.

Circa *primum duo* conſideranda ſunt. *Primo* de Pœnitentia, ſecundum quod eſt ſacramentum. *Secundo* de Pœnitentia, ſecundum quod eſt virtus.

Circa primum quæruntur decem.

Primo. Utrum Pœnitentia ſit ſacramentum.
Secundo. De propria materia ejus.
Tertio. De forma ipſius.
Quarto. Utrum impoſitio manus requiratur ad hoc ſacramentum.
Quinto. Utrum hoc ſacramentum ſit de neceſſitate ſalutis.
Sexto. De ordine ejus ad alia ſacramenta.
Septimo. De inſtitutione ejus.
Octavo. De duratione ipſius.
Nono. De continuitate ejus.
Decimo. Utrum poſſit iterari.

ARTICULUS I. 510

Utrum Pœnitentia ſit Sacramentum.

4. *d.* 14. *qu.* 1. *a.* 1. *q.* 1. *Et d.* 22. *q.* 2. *a.* 3. *q.* 2. *cor.*

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod Pœnitentia non ſit ſacramentum, Greg. enim dicit, (*id. hab. Iſid. l.* 6. *Etymolog c. ult. cir. med.*) & habeatur in Decr. 1. qu. (*c. multi ſæcularium*) *Sacramenta ſunt baptiſmus, chriſma, corpus, & ſanguis Chriſti; quæ ob id ſacramenta dicuntur, quia ſub tegumento corporalium rerum divina virtus ſecretius operatur ſalutem.* Sed hoc non contingit in pœnitentia; quia non adhibentur aliquæ corporales res, ſub quibus divina virtus operetur ſalutem: Ergo Pœnitentia non eſt ſacramentum.

2. Præterea. Sacramenta Eccleſiæ a miniſtris Chriſti exhibentur, ſecundum illud 1. Cor. 4. *Sic nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*: Sed pœnitentia non exhibetur a miniſtris Chriſti, ſed interius a Deo hominibus inſpiratur, ſecundum illud Hierem. 31. *Poſtquam converiiſti me, egi pœnitentiam.* Ergo videtur, quod pęnitentia non ſit ſacramentum.

2. Præterea. In ſacramentis, de quibus jam ſupra diximus, eſt aliquid, quod eſt ſacramentum tan-

tantum, aliquid, quod eſt res, & ſacramentum, aliquid vero, quod eſt res tantum, ut ex præmiſſis patet: (*q.66. a.*1.) Sed hoc non invenitur in pœnitentia. Ergo pœnitentia non eſt ſacramentum.

Sed contra eſt, quod ſicut baptiſmus adhibetur ad purificandum a peccato, ita & pęnitentia. unde & Petrus dixit Simoni Act. 8. *Pœnitentiam age ab hac nequitia tua*: Sed baptiſmus eſt ſacramentum, ut ſupra habitum eſt. (*q.66. a.*1.) Ergo pari ratione & pœnitentia.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut Gregorius dicit in c. ſupra dicto, (*in arg.* 1.) *Sacramentum eſt in aliqua celebratione, cum res geſta ita fit, ut aliquid ſignificative accipiamus, quod ſancte accipiendum eſt*.

Manifeſtum eſt autem, quod in pœnitentia ita res geſta ſit, quod aliquid ſanctum ſignificatur, tam ex parte peccatoris pœnitentis, quam ex parte ſacerdotis abſolventis. nam peccator pœnitens per ea quæ facit, & dicit, oſtendit cor ſuum a peccato receſſiſſe. ſimiliter etiam ſacerdos per ea quæ agit, & dicit circa pœnitentem, ſignificat opus Dei remittentis peccata. Unde *manifeſtum eſt*, *quod pœnitentia*, *quæ in Eccleſia agitur*, *eſt ſacramentum*.

Ad primum ergo dicendum, quod nomine corporalium rerum intelliguntur large etiam ipſi exteriores actus ſenſibiles; qui ita ſe habent in hoc ſacramento, ſicut aqua in baptiſmo, vel chriſma in confirmatione. Eſt autem attendendum, quod in aliis ſacramentis, in quibus confertur excellens gratia, quæ ſuperabundat omnem facultatem humani actus, adhibetur aliqua corporalis materia exterius: ſicut in Baptiſmo, ubi fit plena remiſſio peccatorum, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam; & in Confirmatione, ubi datur plenitudo Spiritus ſancti; & in Extrema unctione, ubi confertur perfecta ſanitas ſpiritualis, quæ provenit ex virtute Chriſti, quaſi ex quodam extrinſeco principio. Unde ſi qui actus humani ſunt in talibus ſacramentis, non ſunt de eſſentia ſacramentorum, ſed diſpoſitive ſe habent ad ſacramenta. In illis autem ſacramentis, quæ habent effectum correſpondentem humanis actibus, ipſi actus humani ſenſibiles ſunt loco materiæ; ut accidit in pœnitentia, & matrimonio: ſicut etiam in medicinis corporalibus quædam ſunt res exterius adhibitæ: ſicut emplaſtra, & electuaria: quædam vero ſunt actus ſanandorum; puta exercitationes quædam.

Ad ſecundum dicendum, quod in ſacramentis, quæ

quæ habent corporalem materiam, oportet quod illa materia adhibeatur a miniſtro Eccleſiæ, qui gerit perſonam Chriſti, in ſignum quod excellentia virtutis in ſacramento operantis eſt a Chriſto. In ſacramento autem Pœnitentiæ, ſicut dictum eſt, (*in ſolut. præc.*) ſunt actus humani pro materia, qui proveniunt ex inſpiratione interna: unde materia non adhibetur a miniſtro, ſed a Deo interius operante: ſed complementum ſacramenti exhibet miniſter, dum pœnitentem abſolvit.

Ad tertium dicendum, quod etiam in pœnitentia eſt aliquid, quod eſt ſacramentum tantum, ſcilicet actus exterius exercitus tam per peccatorem pœnitentem, quam etiam per ſacerdotem abſolventem: Res autem, & ſacramentum eſt pœnitentia interior peccatoris: Res autem tantum, & non ſacramentum eſt remiſſio peccati: Quorum primum totum ſimul ſumptum eſt cauſa ſecundi: primum autem, & ſecundum ſunt quodammodo cauſa tertii.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo:* quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a Conciliis, quod Pœnitentia, quæ in Eccleſia agitur, eſt ſacramentum. Ut a Concil. *Flor.* in decreto, ſeu conſtitut. ſuper unio. Armen. *Quintum ſacramentum eſt Pœnitentia.* Hæc ibi. Item a Conc. *Trid. ſeſſ.* 7. *de ſacramentis, cano.* 1. Vide hoc ſupra *q.* 65. *a.* 1. *append.* Item ab eod. *ſeſſ.* 14. *c.* 1. „ Si ea in „ regeneratis omnibus gratitudo erga Deum eſſet, „ ut juſtitiam in Baptiſmo, ipſius beneficio, & gra- „ tia ſuſceptam conſtanter tuerentur; non fuiſſet „ opus, aliud ab ipſo Baptiſmo ſacramentum ad „ peccatorum remiſſionem eſſe inſtitutum. Quoniam „ autem Deus, dives in miſericordia, cognovit fig- „ mentum noſtrum; illis etiam vitæ remedium „ contulit, qui ſeſe poſtea in peccati ſervitutem, „ & dæmonis poteſtatem tradidiſſent, ſacramentum „ videlicet Pœnitentiæ: quo lapſis poſt Baptiſmum „ beneficium mortis Chriſti applicatur.]*Hæc ibi.* „ *Et cano.* 1. Si quis dixerit; in catholica Eccleſia „ Pœnitentiam non eſſe vere, & proprie ſacramen- „ tum pro fidelibus, quoties poſt Baptiſmum in „ peccata labuntur, ipſi Deo reconciliandis, a Chri- „ ſto Domino noſtro inſtitutum; anathema ſit. *Et* „ *cano.* 2. Si quis ſacramenta confundens ipſum Ba- „ ptiſmum Pœnitentiæ ſacramentum eſſe dixerit: „ quaſi hæc duo ſacramenta diſtincta non ſint; at-

„ que ideo Pœnitentiam non recte ſecundam poſt „ naufragium tabulam appellari ; anathema ſit . „ Hæc ibi. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene, &c.

ARTICULUS II. 511

Utrum peccata ſint propria materia hujus Sacramenti.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod peccata non ſint propria materia hujus ſacramenti. Materia enim in aliis ſacramentis per aliqua verba prolata ſanctificatur, & ſanctificata effectum ſacramenti operatur: Peccata autem non poſſunt ſanctificari; eo quod contrariantur effectui ſacramenti, qui eſt gratia remittens peccata. Ergo peccata non ſunt materia propria hujus ſacramenti.

2 Præterea. Auguſt. dicit in lib. de Pœnitentia: (*ſc. hom.* 27. *inter* 50. *c.* 1. *parum a princ. tom.* 10.) *Nullus poteſt inchoare novam vitam, niſi eum veteris vitæ pœniteat*: Sed ad vetuſtatem vitæ pertinent non ſolum peccata, ſed etiam pœnalitates præſentis vitæ. Non ergo peccata ſunt propria materia pœnitentiæ.

3. Præterea. Peccatorum quoddam eſt originale, quoddam mortale, quoddam veniale: Sed pœnitentiæ ſacramentum non ordinatur contra originale peccatum, quod tollitur per baptiſmum; neque contra peccatum mortale, quod tollitur per confeſſionem peccatoris; nec etiam contra veniale, quod tollitur per tunſionem pectoris, & per aquam benedictam, & alia hujuſmodi. Ergo peccata non ſunt propria materia pœnitentiæ.

Sed Contra eſt, quod Apoſtol. dicit 2. Cor. 11. *Non egerunt pœnitentiam ſuper immunditia, & fornicatione, & impudicitia, quam geſſerunt.*

Reſpondeo dicendum, quod *duplex* eſt materia, ſcil. *proxima*, & *remota*: ſicut ſtatuæ proxima materia eſt metallum, remota vero aqua.

Dictum eſt autem, (*art. præc. ad* 1. & 2.) quod materia proxima hujus ſacramenti ſunt actus pœnitentis: cujus materia ſunt peccata, de quibus dolet, & quæ confitetur, & pro quibus ſatisfacit. Unde *relinquitur, quod remota materia pœnitentiæ ſint peccata, non acceptanda, ſed deteſtanda, & deſtruenda.*

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit de proxima materia ſacramenti.

Ad ſecundum dicendum, quod vetus, & mortalis vita

vita eſt objectum pœnitentiæ, non ratione pœnæ, ſed ratione culpæ annexæ.

Ad tertium dicendum, quod pœnitentia quodammodo eſt de quolibet peccatorum genere: non tamen eodem modo: Nam de peccato actuali mortali eſt pœnitentia proprie, & principaliter: proprie quidem, quia proprie dicimur pœnitere de his, quæ noſtra voluntate commiſimus: principaliter autem, quia ad deletionem peccati mortalis hoc ſacramentum eſt principaliter inſtitutum: De peccatis autem venialibus eſt quidem pœnitentia proprie, inquantum ſunt noſtra voluntate facta: non tamen contra hæc principaliter eſt hoc ſacramentum inſtitutum: De peccato vero originali pœnitentia nec principaliter eſt, (quia contra ipſum non ordinatur hoc ſacramentum, ſed magis baptiſmus) nec etiam proprie: quia peccatum originale non eſt noſtra voluntate peractum: niſi forte inquantum voluntas Adæ reputatur noſtra, ſecundum modum loquendi, quo Apoſtolus dicit Rom. 5. *In quo omnes peccaverunt*: Inquantum tamen large accipitur pœnitentia pro quacunque deteſtatione rei præteritæ, poteſt dici pœnitentia de peccato originali, ſicut loquitur Auguſt. in lib. de pœnitentia: (*ſeu de vera & falſa pœnit. c. 6. to. 4.*)

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem deſtruas errorem *Lutheri* dicentis, ut refertur in Bulla Papæ *Leonis X.* contra errores illius. *Nullo modo præſumas confiteri peccata venialia*. Cum enim articulus Sancti Doctoris hic efficaciter probet, quod peccata etiam venialia ſunt proprie materia pœnitentiæ; patet, quod per hoc efficaciter demonſtrat, quod rationi congruum eſt, confiteri venialia. V. de dicta Elucidationum in *ad tertium*. Addebat autem idem *Lutherus*, tanquam pro fundamento prædicti erroris, alium errorem, dicens: *Dum volumus confiteri pure omnia peccata; nihil aliud facimus, quam quod miſericordiæ Dei nihil volumus relinquere ignoſcendum*. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, errorem illum merito damnari a Papa *Leone* in eadem Bulla ſimul cum ejus fundamento erroneo. Item a Conc. *Trid.* ſeſſ. 14. c. 5. „ Venialia „ quibus a gratia Dei non excludimur, & in quæ „ frequentius labimur, quamquam recte, & utiliter, „ citraque omnem præſumptionem in confeſſione „ dicantur; quod piorum hominum uſus demonſtrat:

„ taceri tamen citra culpam, multiſque aliis remediis expiari poſſunt. „ Hæc ibi. Ex quibus patet, quod etiam piorum hominum uſus quotidie errorem illum, facto ſuo, condemnat: id, quod eſt etiam valde ponderandum; cum ii, *qui filii Dei ſunt, Spiritu Dei agantur*, Roma. 8. Item ab eodem Conc. ſeſ. ead. can. 7. „ Si quis dixerit, eos, qui omnia „ peccata confiteri ſtudent, nihil relinquere velle „ divinæ miſericordiæ ignoſcendum; aut non licere „ confiteri peccata venialia; anathema ſit. „ Hæc ibi. Vide Epiſcopum Roffenſem *in lib. Aſſertionis Lutheranæ confutatio*, loquentem optime, ſatiſque abunde contra articulum octavum, qui eſt primus errorum illorum, & contra *Lutheri* artic. 9. qui eſt ſecundus eorundem. Utrumque vero eorum, ſi profunde, a quo dicatur, utpote a verſipelle, & vafritie pleno, conſideraveris, conſpicies, illo demum ſubtiliter tendere, ut paulatim, & quaſi inſenſibiliter a timore Dei, tamquam pallio miſericordiæ ipſius dealbati, tandem aliquando omnino evacuemur. Mos enim hæreticorum, quem præterire *Lutheri* delicata conſcientia pro grandi ſcrupulo habere ſolet, eſt is, de quo Tertullianus in lib. de proſcript. hæretic. ait. *Hæretici negant Deum timendum, atque ita libera ſunt eis omnia, & ſoluta*. Hæc ille. Quid autem eſt hoc, prudens lector; niſi radix totius ruinæ ſpiritualis, & via aperta ad omnem malitiam? Contemplare tu in practica illius ſententiæ verificationem circa multitudinem hæreſum paſſim occurrentium. *Tertio* habes: quomodo per rationem & oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum a conciliis, quod materia pœnitentiæ ſunt actus pœnitentis. A *Flor.*, quidem, in decr. ſuper unio. Armenor. „ Quartum ſacramentum eſt pœnitentia, cu„ jus quaſi materia ſunt actus pœnitentis, qui in „ tres diſtinguuntur partes. Quarum prima eſt cor„ dis contritio; ad quam pertinet, ut doleat de pec„ cato commiſſo cum propoſito non peccandi de „ cætero. Secunda eſt oris confeſſio; ad quam per„ tinet, ut peccator peccata omnia, quorum memo„ riam habet, ſuo ſacerdoti confiteatur integrali„ ter. Tertia eſt ſatisfactio pro peccatis ſecundum „ arbitrium confeſſoris, quæ quidem præcipue fit per „ orationem, jejunium, eleemoſynam. *Hæc ibi. A* „ *Trid. autem ſeſſ.* 14. *cap.* 3. ſunt autem quaſi ma„ teria hujus ſacramenti ipſius pœnitentis actus; „ nempe contritio, confeſſio, & ſatisfactio. Qui, „ quatenus in pœnitente ad integritatem ſacramen„ ti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remiſ-

„ ſio-

„ ſionem, ex Dei inſtitutione requiruntur: hac ra-
„ tione pœnitentiæ partes dicuntur. *Hæc ibi*. *Et*
„ *c.* 4. Si quis negaverit: ad integram, & perfectam
„ peccatorum remiſſionem requiri tres actus in pœ-
„ nitente, quaſi materiam ſacramenti pœnitentiæ,
„ videlicet contritionem, confeſſionem, & ſatisfa-
„ ctionem; quæ tres pœnitentiæ partes dicuntur;
„ anathema ſit. „ Hæc ibi. *Quarto* vides: quomodo ex articulo, & conciliis prædictis damnetur hæreſis *Lutheri*, ut refertur in Bulla Leonis ſupradicta: per quam & damnatur, dicentis: Tres eſſe partes pœnitentiæ, contritionem, confeſſionem, & ſatisfactionem, non eſt fundatum in ſacra ſcriptura: nec in antiquis ſanctis Chriſtianis doctoribus. Per hanc enim phraſim *Lutherus* negat, tres illas eſſe partes pœnitentiæ. Vide Roffenſem lib. ubi ſupra contra *Luth. art.* 5. *Quinto* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica, &c.

ARTICULUS III. 512

Utrum hæc ſit forma hujus Sacramenti; Ego te abſolvo.

4. d. 22. quæſt. 2. art. 2. quæſt. 2. & 3. Et op. 22.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod hæc non ſit forma hujus ſacramenti: *Ego te abſolvo*. Formæ enim ſacramentorum ex inſtitutione Chriſti, & Eccleſiæ uſu habentur: Sed Chriſtus non legitur hanc formam inſtituiſſe, neque etiam in communi uſu habetur: quinimmo in quibuſdam abſolutionibus, quæ in Eccleſia publice fiunt, ſicut in Prima, & Completorio, & in Cœna Domini, abſolvens non utitur oratione indicativa, ut dicat, *Ego vos abſolvo*, ſed oratione deprecativa, cum dicit, *Miſereatur veſtri omnipotens Deus*: Vel, *Abſolutionem, & remiſſionem tribuat vobis omnipotens Deus*. Ergo hæc non eſt forma hujus ſacramenti: *Ego te abſolvo*.

2. Præterea. Leo Papa dicit, (*epiſt.* 91. *ad Theodor. c.* 2.) quod indulgentia Dei niſi ſupplicationibus ſacerdotum nequit obtineri: Loquitur autem de indulgentia Dei, quæ præſtatur pœnitentibus. Ergo forma hujus ſacramenti debet eſſe per modum deprecationis.

3. Præterea. Idem eſt abſolvere a peccato, quod peccatum remittere: Sed ſolus Deus peccatum remittit, qui etiam ſolus interius hominem a peccato

mundat, ut Auguſt. dicit ſuper Joan. (*Tract.* 4. *circ. med. to.* 9. *& l.* 1. *de peccator. merit. & remiſ. c.* 23. *tom.* 7.) Ergo videtur, quod ſolus Deus a peccato abſolvat. Non ergo debet ſacerdos dicere, *Ego te abſolvo*, ſicut non dicit, *Ego tibi peccata remitto*.

4. Præterea. Sicut Dominus dedit poteſtatem diſcipulis abſolvendi a peccatis, ita etiam dedit eis poteſtatem curandi infirmitates, & ut dæmonia ejicerent, & ut languores ſanarent, ut habetur Matth. 10. & Luc. 9. Sed ſanando infirmos Apoſtoli non utebantur his verbis, *Ego te ſano*, ſed, *Sanet te Dominus JESUS Chriſtus*; ſicut Petrus dixit paralytico, ut habetur Act. 9. Ergo videtur, quod ſacerdotes habentes poteſtatem Apoſtolis a Chriſto traditam non debeant uti hac forma verborum, *Ego te abſolvo*, ſed, *Abſolutionem tribuat tibi Chriſtus*.

5. Præterea. Quidam hac forma utentes ſic eam exponunt: *Ego te abſolvo*, ideſt *abſolutum oſtendo*: Sed nec hoc etiam ſacerdos facere poteſt, niſi ei divinitus reveletur. unde, ut legitur Matth. 16. antequam Petro diceretur, *Quodcumque ſolveris ſuper terram*, &c. dictum eſt ei: *Beatus es Simon Barjona: quia caro, & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, qui eſt in cœlis*. Ergo videtur, quod ſacerdos, cui non eſt facta revelatio, præſumptuoſe dicat. *Ego te abſolvo*, etiamſi exponatur, ideſt *abſolutum oſtendo*.

Sed Contra eſt, quod ſicut Dominus dixit diſcipulis Matth. ult. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos &c.* ita dixit Petro Matth. 16. *Quodcumque ſolveris ſuper terram &c.* Sed ſacerdos auctoritate illorum verborum Chriſti fretus dicit: *Ego te baptizo*. Ergo eadem auctoritate dicere debet in hoc ſacramento: *Ego te abſolvo*.

Reſpondeo dicendum, quod in qualibet re perfectio attribuitur formæ. Dictum eſt autem ſupra, (*a.* 1. *hu. q. ad* 2.) quod hoc ſacramentum perficitur per ea, quæ ſunt ex parte ſacerdotis. Unde oportet, quod ea quæ ſunt ex parte pœnitentis, ſive ſint verba, ſive facta, ſint quædam materia hujus ſacramenti; ea vero quæ ſunt ex parte ſacerdotis, ſe habeant per modum formæ.

Cum autem ſacramenta novæ legis efficiant quod figurant, ut ſupra dictum eſt, (*quæſt.* 62. *art.* 1. *ad* 1.) oportet quod forma ſacramenti ſignificet id, quod in ſacramento agitur proportionaliter materiæ ſacramenti. Unde forma Baptiſmi eſt: *Ego te baptizo*: & forma Confirmationis eſt: *Conſigno te ſigno Crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis*: eo quod hujuſmo-

modi ſacramenta perficiuntur in uſu materiæ: In ſacramento autem Euchariſtiæ, quod conſiſtit in ipſa conſecratione materiæ, exprimitur veritas conſecrationis, cum dicitur: *Hoc eſt corpus meum*.

Hoc autem ſacramentum, ſcil. Pœnitentiæ, non cònſiſtit in conſecratione alicujus materiæ, nec in uſu alicujus materiæ ſanctificatæ, ſed magis in remotione cujuſdam materiæ, ſcilicet peccati, prout peccata dicuntur eſſe materia pœnitentiæ, ut ex ſupra dictis patet. (*a. præc.*) Talis autem remotio ſignificatur a ſacerdote, cum dicitur, *Ego te abſolvo*: Nam peccata ſunt quædam vincula, ſecundum illud Prov. 5. *Iniquitates ſuæ capiunt impium; & funibus peccatorum ſuorum quiſque conſtringitur*. Unde patet, quod *hæc eſt convenientiſſima forma hujus ſacramenti*: Ego te abſolvo.

Ad primum ergo dicendum, quod iſta forma aſſumitur ex ipſis verbis Chriſti, quibus Petro dixit: (*Matth. 16.*) *Quodcumque ſolveris ſuper terram*, &c. Et tali forma Eccleſia utitur in ſacramentali abſolutione. Hujuſmodi autem abſolutiones in publico factæ non ſunt ſacramentales, ſed ſunt orationes quædam ordinatæ ad remiſſionem venialium peccatorum. Unde in ſacramentali abſolutione non ſufficeret dicere, *Miſereatur tui omnipotens Deus*, vel *Abſolutionem, & remiſſionem tribuat tibi Deus*: quia per hæc verba ſacerdos abſolutionem non ſignificat fieri, ſed petit ut fiat. Præmittitur tamen etiam in ſacramentali abſolutione talis oratio, ne impediatur effectus ſacramenti ex parte pœnitentis, cujus actus materialiter quodammodo ſe habent in hoc ſacramento non autem in Baptiſmo, vel in Confirmatione.

Ad ſecundum dicendum, quod verbum Leonis eſt intelligendum quantum ad deprecationem, quæ præmittitur abſolutioni; non autem removet, quin ſacerdotes abſolvant.

Ad tertium dicendum, quod ſolus Deus per auctoritatem & a peccato abſolvit, & peccatum remittit: Sacerdotes tamen utrumque faciunt per miniſterium, inquantum ſcilicet verba ſacerdotis in hoc ſacramento inſtrumentaliter operantur in virtute divina, ſicut etiam in aliis ſacramentis. Nam virtus divina eſt, quæ interius operatur in omnibus ſacramentalibus ſignis, ſive ſint res, ſive verba, ſicut ex ſupradictis patet. (*q. 62. a. 4. & q. 64. a. 1. & 2.*) Unde & Dominus expreſſit utrumque, nam Matth. 16. dixit Petro: *Quodcumque ſolveris ſuper terram* &c. & Joan. 20. dixit diſcipulis: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*. Ideo tamen ſacerdos potius dicit,

Ego te abſolvo, quam, *Ego tibi peccata remitto*, quia hoc magis congruit verbis, quæ Dominus dixit, virtutem clavium oſtendens, per quas ſacerdotes abſolvunt. Quia tamen ſacerdos ſicut miniſter abſolvit, convenienter apponitur aliquid, quod pertineat ad primam auctoritatem Dei, ſcilicet ut dicatur: *Ego te abſolvo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*: vel per virtutem paſſionis Chriſti, vel auctoritate Dei, ſicut Dionyſ. exponit 3. c. cœl. hierarch. (*a med. implic. & c. 7. Eccleſ. hierar. verſ. fi.*) Quia tamen hoc non eſt determinatum ex verbis Chriſti, ſicut in baptiſmo, talis appoſitio relinquitur arbitrio ſacerdotis.

Ad quartum dicendum, quod Apoſtolis non eſt data poteſtas, ut ipſi ſanarent infirmos, ſed ut ad eorum orationem infirmi ſanarentur: Eſt autem eis collata poteſtas operandi inſtrumentaliter, ſive miniſterialiter in ſacramentis: Et ideo magis poſſunt in formis ſacramentalibus exprimere actum ſuum, quam in ſanationibus infirmitatum.

In quibus tamen non ſemper modo deprecativo utebantur, ſed quandoque modo indicativo, & imperativo: ſicut Act. 3. legitur, quod Petrus dixit claudo: *Quod habeo, hoc tibi do: in nomine JESU Chriſti Nazareni ſurge, & ambula.*

Ad quintum dicendum, quod iſta expoſitio, *Ego te abſolvo*, ideſt *abſolutum oſtendo*, quantum ad aliquid quidem vera eſt: non tamen eſt perfecta. ſacramenta enim novæ legis non ſolum ſignificant, ſed etiam faciunt quod ſignificant. Unde ſicut ſacerdos baptizando aliquem oſtendit hominem interius ablutum per verba, & facta, & non ſolum ſignificative, ſed etiam effective: ita etiam cum dicit, *Ego te abſolvo*, oſtendit hominem abſolutum non ſolum ſignificative, ſed etiam effective: Nec tamen loquitur quaſi de re incerta: quia ſicut alia ſacramenta novæ legis habent de ſe certum effectum ex virtute paſſionis Chriſti, licet poſſit impediri ex parte recipientis: ita etiam & in hoc ſacramento. Unde Auguſt. dicit in lib. 2. de adult. conjug. (*cap. 9. in princ. tom. 6.*) *Non eſt turpis, nec difficilis poſt patrata, & purgata adulteria reconciliatio conjugii, ubi per claves regni cœlorum non dubitatur fieri remiſſio peccatorum.* Unde nec ſacerdos indiget ſpeciali revelatione facta; ſed ſufficit generalis revelatio fidei, per quam remittuntur peccata. Unde revelatio fidei dicitur Petro facta fuiſſe. Eſſet autem perfectior expoſitio, *Ego te abſolvo*, ideſt *ſacramentum abſolutionis tibi impendo.*

AP-

APPENDIX.

EX art. habes *primo* : quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & Conciliis, quod ſacramenti pœnitentiæ forma eſt hæc, ſcilicet, *Ego abſolvo te*. A ſcripturis quidem per hoc, quod Dominus promittens claves regni cœlorum Petro, & conſequenter ſimul de uſu ipſarum clavium loquens dicit Matth. 16. *Quodcumque ſolveris ſuper terram*, &c. ut cum diſcurſu comparativo ad Matth. ult. ponitur in *argum. cont.* A Concilio autem *Florentino* in decreto ſuper union. Armen. *Forma hujus ſacramenti eſt. Ego te abſolvo*. Hæc ibi. Item a Concil. *Trident.* ſeſſ. 14. cap. 6. „ Quamvis abſolu„ tio ſacerdotis alieni beneficii ſit diſpenſatio : ta„ men non eſt ſolum nudum miniſterium, vel an„ nunciandi Euangelium, vel declarandi, remiſſa eſ„ ſe peccata : ſed ad inſtar actus judicialis, quo ab „ ipſo, velut a judice, ſententia pronunciatur. „ Hæc ibi. Et can. 9. „ Si quis dixerit, Abſolutionem „ ſacramentalem ſacerdotis non eſſe actum judicia„ lem ; ſed nudum miniſterium pronunciandi, & „ declarandi, remiſſa eſſe peccata confitenti ; ana„ thema ſit. „ Hæc ibi. Quæ ſpeciatim ad doctrinam reſponſionis ad *quintum* faciunt. Item a catechiſmo edito ex decr. Concilii *Tridentini*, & *Pii V.* Pont. Max. juſſu : in, De ſacramento pœnitentiæ. „ Hujus ſacramenti forma eſt : Ego te abſolvo. „ Quam non ſolum ex illis verbis licet colligere : „ Quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta „ & in cœlo : ſed ex eadem Chriſti Domini doctrina „ ab Apoſtolis tradita accepimus. Ac, quoniam ſa„ cramenta id ſignificant, quod efficiunt; illa : Ego „ te abſolvo, oſtendunt, peccatorum remiſſionem „ hujus ſacramenti adminiſtratione effici ; planum „ eſt, hanc eſſe pœnitentiæ perfectam formam. „ Hæc ibi : *Secundo* vides : quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina hæc Angelica viciſſim declaretur, &c.

ARTICULUS IV. 513

Utrum impoſitio manuum Sacerdotis requiratur ad hoc Sacramentum.

4. cont. gen. c. 71. & op. 22. c. 4.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod impoſitio manuum ſacerdotis requiratur ad hoc Sacramentum. Dicitur enim Marci ult. *Super ægros manus imponent, & bene habebunt*. Ægri autem ſpiritualiter ſunt peccatores, qui recipiunt bonam habitudinem per hoc ſacramentum. Ergo in hoc ſacramento eſt manus impoſitio facienda.

2. Præterea. In ſacramento pœnitentiæ recuperat homo Spiritum ſanctum amiſſum. unde ex perſona pœnitentis dicitur in Pſalm. 50. *Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me*: Sed Spiritus ſanctus datur per impoſitionem manuum. legitur enim Act. 8. quod *Apoſtoli imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum*. & Matth. 19. dicitur, quod *oblati ſunt Domino parvuli, ut eis manus imponeret*. Ergo in hoc ſacramento eſt facienda manus impoſitio.

3. Præterea. Verba ſacerdotis in hoc ſacramento non ſunt majoris efficaciæ, quam in aliis ſacramentis: Sed in aliis ſacramentis non ſufficiunt verba miniſtri, niſi aliquem actum exerceat: ſicut in baptiſmo ſimul cum hoc quod ſacerdos dicit, *Ego te baptizo*, requiritur corporalis ablutio. Ergo etiam ſimul cum hoc quod Sacerdos dicit, *Ego te abſolvo*, oportet quod aliquem actum exerceat circa pœnitentem, imponendo ei manus.

Sed Contra eſt, quod cum Dominus dixit Petro, (*Matth. 16.*) *Quodcumque ſolveris ſuper terram* &c. nullam mentionem de manus impoſitione fecit: neque etiam cum omnibus Apoſtol. ſimul dixit: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*. Non ergo ad hoc ſacramentum requiritur impoſitio manuum.

Reſpondeo dicendum, quod impoſitio manuum in ſacramentis Eccleſiæ fit ad deſignandum aliquem copioſum gratiæ effectum, quo illi, quibus manus imponuntur, quodammodo per quandam ſimilitudinem continuantur miniſtris, in quibus copia gratiæ eſſe debet. Et ideo manus impoſitio fit in ſacramento Confirmationis, in quo confertur plenitudo Spiritus ſancti, & in ſacramento Ordinis, in quo confertur quædam excellentia poteſtatis in divinis myſteriis. Un-

Unde & 2. ad Timoth. 1. dicitur : *Reſuſcites gratiam Dei , quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum .*

Sacramentum autem Pœnitentiæ non ordinatur ad conſequendam aliquam excellentiam gratiæ , ſed ad remotionem peccatorum . Et ideo *ad hoc ſacramentum non requiritur manuum impoſitio* , ſicut etiam nec ad baptiſmum , in quo tamen fit plenior remiſſio peccatorum .

Ad primum ergo dicendum , quod illa manus impoſitio non eſt ſacramentalis , ſed ordinatur ad miracula perficienda , ut ſcil. per contactum manus hominis ſanctificati etiam corporalis infirmitas tollatur : ſicut etiam legitur de Domino Mar. 6. quod *infirmos manibus impoſitis curavit* : & Matth. 8. legitur , quod leproſum mundavit per contactum .

Ad ſecundum dicendum , quod non quælibet acceptio Spiritus ſancti requirit manus impoſitionem : quia etiam in baptiſmo accipit homo Spiritum ſanctum , nec tamen fit ibi manus impoſitio : Sed acceptio Spiritus ſancti cum plenitudine requirit manus impoſitionem , quod pertinet ad Confirmationem .

Ad tertium dicendum , quod in ſacramentis , quæ perficiuntur in uſu materiæ , miniſter habet aliquem actum corporalem exercere circa eum , qui ſuſcipit ſacramentum , ſicut in baptiſmo , & confirmatione , & extrema unctione : ſed hoc ſacramentum non conſiſtit in uſu alicujus materiæ exterius appoſitæ : ſed loco materiæ ſe habent ea , quæ ſunt ex parte pœnitentis : unde ſicut in Euchariſtia ſacerdos ſola prolatione verborum ſuper materiam perficit ſacramentum , ita etiam ſola verba ſacerdotis abſolventis ſuper pœnitentem perficiunt abſolutionis ſacramentum. Et , ſi aliquis actus corporalis eſſet ex parte ſacerdotis neceſſarius , non minus competeret crucis ſignatio , quæ adhibetur in Euchariſtia , quam manus impoſitio in ſignum , quod per ſanguinem crucis Chriſti remittuntur peccata , & tamen non eſt de neceſſitate hujus ſacramenti , ſicut nec de neceſſitate Euchariſtiæ .

APPENDIX.

Ex art. habes *primo* : quomodo per rationem oſtendas , merito eſſe inſinuatum a ſcripturis , & Conciliis , quod non requiritur manuum impoſitio in ſacramento pœnitentiæ . A ſcripturis quidem per hoc , quod , *cum Dominus dixit Petro* , &c. ut *in arg. contr.* Pro cujus efficaciæ captu nota , quod , licet lo-

tus ab auctoritate negative, ſimpliciter, ideſt, nullo alio addito, nihil efficaciæ habeat, ut patet in logicalibus, tamen idem locus, ſi cum aliquo alio addito affirmativam auctoritatem importante accipiatur, validam efficaciam habet. Verbi gratia, in propoſito. Dominus intendebat aſſignare omnia aſſignanda ad remiſſionem peccatorum ex parte ſacerdotis (ut patet, ne, ſcil. eſſet diminutus in ſua doctrina) quando dixit Petro Matth. 16. *Quodcumque ſolveris*, &c. ſimulque omnibus Jo. 20. *Quorum remiſeritis*, &c. At nullam alicubi mentionem de manuum impoſitione facit (ut patet Euangelii citata loca legenti.) Ergo ad ſacramentum pœnitentiæ non requiritur manuum impoſitio. Ecce argumentum ab auctoritate negative (quod oſtendit *minor*) ſumptum tamen cum aliquo addito affirmativam importante, quod oſtendit *major*, & ideo eſt validum, & efficax, ut de ſe patet. Sic intellexit D. Tho. illud ſuum *arg. contr.* Nec obſtat, quod non expreſſerit illam *majorem*; quoniam ipſa propoſitio, ut communis animi conceptio ſubintelligenda de neceſſitate præſupponebatur ibi. Quis enim non concipiat, quod Chriſtus Dei ſapientia, quando tractat ex profeſſo aliquid, illud & intendit tractare, & tractat ſufficienter, ideſt ſine diminutione? Sufficienter ergo, ſecundum etiam communem animi conceptionem, tractavit Chriſtus de requiſitis ex parte abſolventis ad remiſſionem peccatorum. Stante hoc addito affirmativam circa illam auctoritatem importante, & ideo faciente, quod ille non eſt locus ab auctoritate pure negative (in quo ſenſu loquebantur Logici) ſed eſt ab auctoritate æquivalenter affirmative, conſtat omnibus manifeſte, quod, ſi Chriſtus in locis præmiſſis Euangelii nullam de impoſitione manuum fecit mentionem, non requiritur hic ipſa impoſitio. A Conciliis item ſimiliter illud inſinuatur per hoc, quod, cum tractant de requiſitis ad remiſſionem peccatorum ex parte abſolventis, non faciunt mentionem de manuum impoſitione. Hoc patet legenti Concilium *Florentinum*, & *Tridentin* recitata verbatim ſupra *art. 2. append.* Conſtat vero, *Florentinum* intendiſſe de requiſitis ad ſacramenta pleniter ibi inſtruere Armenos ipſos, & idem intendiſſe ibi Concilium *Tridentinum* reſpectu quorumcunque, cum certum ſit, neutrum ipſorum notam inſufficientiæ, ſeu diminutionis, quam & natura fugere docet) incurrere voluiſſe. Quod, ſi de loco ab auctoritate negative quæſtio moveatur pro infirmanda inſinuatione prædicta, quam a Conciliis accepimus, tunc videantur præmiſſa circa ſcripturas

de

de ſimili quæſtione, & loquentia, & definientia, & mox, ad propoſitum præſens ipſa applicando, per locum a ſimili plene ſatisfactum erit. *Secundo vides*: quomodo, &c.

ARTICULUS V. 514

Utrum hoc Sacramentum ſit de neceſſitate ſalutis.

Sup. q. 65. art. 1. cor. Et a. 2. ad 4. Et art. 4. cor. Et 4. d. 14. q. 1. art. 5. & in prin. exp. lit. Et 4. cont. c. 17.

AD Quintum ſic proceditur. Videtur, quod hoc ſacramentum non ſit de neceſſitate ſalutis. Quia ſuper illud Pſal. 125. *Qui ſeminant in lacrymis*, &c. dicit Glo. (*interl. Aug. to. 8.*) *Noli eſſe triſtis, ſi adſit tibi bona voluntas, unde meritur pax.* Sed triſtitia eſt de ratione pœnitentiæ, ſecundum illud 2. Cor. 7. *Quæ ſecundum Deum eſt triſtitia, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur.* Ergo bona voluntas ſine pœnitentia ſufficit ad ſalutem.

2. Præterea. Proverb. 10. dicitur: *Univerſa delicta operit charitas*, & infra cap. 15. *Per miſericordiam, & fidem purgantur peccata*: Sed hoc ſacramentum non eſt niſi ad purgandum peccata. Ergo habendo charitatem, & fidem, & miſericordiam, poteſt quiſque ſalutem conſequi etiam ſine pœnitentiæ ſacramento.

3. Præterea. Sacramenta Eccleſiæ initium habent ab inſtitutione Chriſti: Sed, ſicut legitur Joan. 8. Chriſtus mulierem adulteram abſolvit abſque pœnitentia. Ergo videtur, quod pœnitentia non ſit de neceſſitate ſalutis.

Sed Contra eſt, quod Dominus dicit Luc. 8. *Si pœnitentiam non habueritis, omnes ſimul peribitis.*

Reſpondeo dicendum, quod aliquid eſt neceſſarium ad ſalutem *dupliciter*: *uno modo* abſolute: *alio modo* ex ſuppoſitione. Abſolute quidem neceſſarium eſt ad ſalutem illud, ſine quo nullus ſalutem conſequi poteſt; ſicut gratia Chriſti, & ſacramentum baptiſmi, per quod aliquis in Chriſto renaſcitur.

Ex ſuppoſitione autem eſt neceſſarium ſacramentum pœnitentiæ; quod quidem eſt neceſſarium non omnibus, ſed peccato ſubjacentibus. Dicitur enim 2. Paral. ult. (*in orat. Manaſ.*) *Tu Domine Deus juſtorum non poſuiſti pœnitentiam juſtis, Abraham, Iſaac, & Jacob, & his qui tibi non peccaverunt.*

Pec-

Peccatum autem, *cum conſummatum fuerit, generat mortem*, ut dicitur Jacobi 1. Et ideo neceſſarium eſt ad ſalutem peccatoris, quod peccatum removeatur ab eo, quod quidem non poteſt fieri ſine pœnitentiæ ſacramento, in quo operatur virtus paſſionis Chriſti per abſolutionem ſacerdotis ſimul cum opere pœnitentis, qui cooperatur gratiæ ad deſtructionem peccati. Sicut enim dicit Aug. ſuper Joan. (*implic. Tract.* 72. *ante med. to.* 9. & *expreſ. ſerm.* 15. *de verb. Apoſt. c.* 11. *cir. med. to.* 10.) *Qui creavit te ſine te, non juſtificabit te ſine te.* Unde patet, quod *ſacramentum pœnitentiæ eſt neceſſarium ad ſalutem poſt peccatum*, ſicut medicatio corporalis, poſtquam homo in morbum periculoſum inciderit.

Ad primum ergo dicendum, quod Gloſſa illa videtur eſſe intelligenda de eo, cui adeſt bona voluntas ſine interpolatione, quæ fit per peccatum: talis enim non habet triſtitiæ cauſam: ſed ex quo bona voluntas tollitur per peccatum, non poteſt reſtitui ſine triſtitia, qua quis dolet de peccato præterito; quod pertinet ad pœnitentiam.

Ad ſecundum dicendum, quod ex quo aliquis peccatum incurrit, charitas, fides, & miſericordia non liberant hominem a peccato ſine pœnitentia. requirit enim charitas, quod homo doleat de offenſa in amicum commiſſa, & quod amico homo ſtudeat ſatisfacere. requirit etiam ipſa fides, ut per virtutem paſſionis Chriſti, quæ in ſacramentis Eccleſiæ operatur, quærat juſtificari a peccatis. requirit etiam & ipſa miſericordia ordinata, ut homo ſubveniat pœnitendo ſuæ miſeriæ, quam per peccatum incurrit, ſecundum illud Proverb. 14. *Miſeros facit populos peccatum.* unde Eccl. 30. dicitur: *Miſerere animæ tuæ, placens Deo.*

Ad tertium dicendum, quod ad poteſtatem excellentiæ, quam ſolus Chriſtus habuit, ut ſupra dictum eſt, (*qu.* 64. *art.* 3.) pertinuit, quod Chriſtus effectum ſacramenti pœnitentiæ, qui eſt remiſſio peccatorum, contulit mulieri adulteræ ſine exterioris pœnitentiæ ſacramento, licet non ſine interiori pœnitentia, quam ipſe in ea per gratiam eſt operatus.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſes *Catharorum* (ut refert Car. Turrecr. *De Eccleſia lib.* 4. *cap.* 35.) dicentium, quod non eſt pœnitendum de peccatis. Item Petri de Oſma (ut refertur *in Extrav. Sixti IV.*) dicentis: quod

pec-

peccata mortalia , quoad culpam, & pœnam alterius ſæculi delentur ſola cordis contritione abſque ordine ad claves, ideſt abſque confeſſione etiam in voto habita. Item *Albanenſium* dicentium: quod homo non poteſt , nec debet confiteri poſt commiſſum peccatum . *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, eas cum ſimilibus (quod ſemper, & ubique intelligitur . Quoniam , damnata una hæreſi, omnes aliæ ſimiles, abſque nova , & ſpeciali damnatione, intelliguntur eſſe damnatæ) merito condemnari ab illa Extravaganti Papæ *Sixti IV.* Item a Concilio *Trid.* ſeſſione decimaquarta , cap. ſecundo . *Eſt autem hoc ſacramentum pœnitentiæ lapſis poſt baptiſmum ad ſalutem neceſſarium, ut nondum regeneratis ipſe baptiſmus.* Hæc ibi. Item a Conciliis, & multis aliis, ut patet in *quæſt. 69. articul. 1. Elucidat. & in Addit. articul. numer.* 1. 19. 20. 29. 59. 62. 108. ſemper cum Elucidat. Quæ loca citata, cum adverſus hæreſes agatur , videas omnino . *Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS VI. 515

Utrum Pœnitentia ſit ſecunda tabula poſt naufragium.

4. diſt. 2. qu. 1. a. 3. ad 5. Et d. 14. qu. 1. art. 2. qu. 4. Et d. 16. quæſt. 4. art. 1. qu. 1. ad 1.

AD Sextum ſic proceditur . Videtur , quod Pœnitentia non ſit ſecunda tabula poſt naufragium. Quia ſuper illud Iſa. 3. *Peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicaverunt*, dicit Gloſ. (*interl. Hieron.*) *Secunda tabula poſt naufragium eſt peccata abſcondere*. Pœnitentia autem non abſcondit peccata, ſed magis ea revelat. Ergo pœnitentia non eſt ſecunda tabula.

2. Præterea . Fundamentum in ædificio non tenet ſecundum , ſed primum locum: Pœnitentia autem in ſpirituali ædificio eſt fundamentum , ſecundum illud Hebr. 6. *Non rurſus jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis*: unde & præcedit ipſum baptiſmum , ſecundum illud Act. 2. *Pœnitentiam agite , & baptizetur unuſquiſque veſtrum* . Ergo pœnitentia non debet dici ſecunda tabula.

3. Præterea . Omnia ſacramenta ſunt quædam tabulæ, ideſt remedia contra peccatum: Sed pœnitentia non tenet ſecundum locum inter ſacramenta ,

ſed

ſed magis quartum, ut ex ſupradictis patet. (*q. 65. a. 1. & 2.*) Ergo pœnitentia non debet dici ſecunda tabula poſt naufragium.

Sed Contra eſt, quod Hier. dicit, (*loc. cit.*) quod *ſecunda tabula poſt naufragium eſt Pœnitentia.*

Reſpondeo dicendum, quod id quod eſt per ſe, naturaliter prius eſt eo quod eſt per accidens: ſicut & ſubſtantia prior eſt accidente. Sacramenta autem quædam per ſe ordinantur ad ſalutem hominis; ſicut Baptiſmus, qui eſt ſpiritualis generatio; & Confirmatio, quæ eſt ſpirituale augmentum; & Euchariſtia, quæ eſt ſpirituale nutrimentum. Pœnitentia autem ordinatur ad ſalutem hominis quaſi per accidens, ſuppoſito quodam, ſc. ex ſuppoſitione peccati. niſi enim homo peccaret actualiter, Pœnitentia non indigeret: indigeret tamen Baptiſmo, & Confirmatione, & Euchariſtia: ſicut & in vita corporali non indigeret homo medicatione, niſi infirmaretur: indigeret autem homo per ſe ad vitam generatione, augmento, & nutrimento.

Et ideo pœnitentia tenet ſecundum locum reſpectu ſtatus integritatis, qui confertur, & conſervatur per ſacramenta prædicta. unde & *metaphorice dicitur ſecunda tabula poſt naufragium.* Nam ſicut primum remedium mare tranſeuntibus eſt, ut conſerventur in navi integra; ſecundum autem remedium eſt poſt navem fractam, ut quis tabulæ adhæreat: ita etiam primum remedium in mari hujus vitæ eſt, quod homo integritatem ſervet; ſecundum autem remedium eſt, ſi per peccatum integritatem perdiderit, quod per pœnitentiam redeat.

Ad primum ergo dicendum, quod abſcondere peccata contingit *dupliciter*. *Uno modo*, dum ipſa peccata fiunt. Eſt autem pejus peccare publice, quam occulte: tum quia peccator publicus videtur ex majori contemptu peccare: tum etiam quia peccat cum ſcandalo aliorum: & ideo quoddam remedium eſt in peccatis, quod aliquis in occulto peccet. Et ſecundum hoc dicit Gloſſa, quod *ſecunda tabula poſt naufragium eſt peccata abſcondere*, non quod per hoc tollatur peccatum, ſicut per pœnitentiam, ſed quia per hoc peccatum fit minus. *Alio modo* aliquis abſcondit peccatum prius factum per negligentiam confeſſionis: Et hoc contrariatur pœnitentiæ: Et ſic abſcondere peccatum non eſt ſecunda tabula, ſed magis contrarium tabulæ. dicitur enim Prov. 28. *Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur.*

Ad ſecundum dicendum, quod pœnitentia non po-

teſt:

teſt dici fundamentum ſpiritualis ædificii ſimpliciter, ideſt in prima ædificatione ; ſed eſt fundamentum in ſecunda reædificatione, quæ fit per deſtructionem peccati. nam primo redeuntibus ad Deum occurrit pœnitentia. Apoſtolus tamen ibi loquitur de fundamento ſpiritualis doctrinæ. Pœnitentia autem, quæ baptiſmum præcedit, non eſt pœnitentiæ ſacramentum.

Ad tertium dicendum, quod tria præcedentia ſacramenta pertinent ad navem integram, ideſt ad ſtatum integritatis, reſpectu cujus pœnitentia dicitur ſecunda tabula.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo* : quomodo per rationem oſtendas, merito inſinuatum eſſe a S. Hieronymo, & Conciliis, quod Pœnitentia eſt ſecunda tabula poſt naufragium. A S. Hieron. quidem, ut *in arg. contr.* A Concilio autem *Florent.* per hoc, quod dicit in decreto Armenis dato. *Per baptiſmum ſpiritualiter renaſcimur : per confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide : renati autem, & roborati nutrimur divina Euchariſtiæ alimonia. Quod ſi per peccatum ægritudinem incurrimus animæ : per pœnitentiam ſpiritualiter ſanamur.* Hæc ibi. Intelligas enim terminum, ſcil. quid importet ly *ſecunda tabula poſt naufragium* : & mox conſpicies, quod per illa verba omnia Concilium dixit in ſenſu, quod ſacramentum pœnitentiæ eſt ſecunda tabula poſt naufragium. A Concilio etiam *Trident.* ſeſs. 6. cap. 14. *Qui ab accepta juſtificationis gratia per peccatum exciderunt, rurſus juſtificari potuerunt : cum excitante Deo, per pœnitentiæ ſacramentum merito Chriſti amiſſam gratiam recuperare procuraverunt. Hic enim juſtificationis modus eſt lapſis reparatio : quam ſecundam poſt naufragium deperditæ gratiæ tabulam ſancti Patres apte nuncuparunt.* Hæc ibi. Et ſeſſ. 14. canone 2. *Si quis, ſacramenta confundens, ipſum Baptiſmum pœnitentiæ ſacramentum eſſe dixerit ; quaſi hæc duo ſacramenta diſtincta non ſint : atque ideo pœnitentiam non recte ſecundam poſt naufragium tabulam appellari : anathema ſit* : Hæc ibi. *Secundo* vides : quomodo, &c.

ARTICULUS VII. 516.

Utrum hoc Sacramentum fuerit convenienter in nova lege inſtitutum.

4. d. 22. q. 5. a. 3.

AD Septimum ſic proceditur. Videtur, quod hoc Sacramentum non fuerit convenienter inſtitutum in nova lege. Ea enim quæ ſunt de jure naturali, inſtitutione non indigent: Sed pęnitere de malis, quæ quis geſſit, eſt de jure naturali: non enim poteſt aliquis bonum diligere, quin de contrario doleat. Ergo pœnitentia non fuit convenienter inſtituta in nova lege.

2. Præterea. Illud quod fuit in veteri lege, inſtituendum non fuit in nova: Sed etiam in veteri lege fuit pęnitentia. unde & Dominus conqueritur Hier. 28. dicens: *Nullus eſt, qui agat pœnitentiam ſuper peccato ſuo, dicens: Quid feci?* Ergo pœnitentia non debuit inſtitui in nova lege.

3. Præterea. Pęnitentia conſequenter ſe habet ad baptiſmum, cum ſit ſecunda tabula, ut ſupra dictum eſt: (*art. præc.*) Sed pęnitentia videtur a Domino inſtituta ante baptiſmum: nam in principio prædicationis ſuæ dixiſſe Dominus legitur Matth. 4. *Pœnitentiam agite: appropinquavit enim regnum cælorum.* Ergo hoc ſacramentum non fuit convenienter inſtitutum in nova lege.

4. Præterea. Sacramenta novæ legis inſtitutionem habent a Chriſto, ex cujus virtute operantur, ut ſupra dictum eſt: (*q. 62. a. 5. & q. 64. a. 1.*) Sed Chriſtus non videtur inſtituiſſe hoc ſacramentum, cum ipſe non ſit uſus eo, ſicut aliis ſacramentis, quæ ipſe inſtituit. Ergo hoc ſacramentum non fuit convenienter inſtitutum in nova lege.

Sed Contra eſt, quod dicit Dominus Luc. ult. *Oportebat Chriſtum pati, & reſurgere a mortuis die tertia, & prædicari in nomine ejus pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum in omnes gentes.*

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*a. 1. hu. qu. ad 1. & 2.*) in hoc ſacramento actus pœnitentis ſe habet ſicut materia: id autem, quod eſt ex parte ſacerdotis, qui operatur ut miniſter Chriſti, ſe habet ut formale, & completivum ſacramenti: Materia vero etiam in aliis ſacramentis præexiſtit a natura, ut aqua; vel ab arte, ut panis: ſed quod talis materia ad ſacramentum aſſuma-

tur,

tur, inſtitutione indiget hoc determinante: Sed forma ſacramenti, & virtus ipſius totaliter eſt ex inſtitutione Chriſti, ex cujus paſſione procedit virtus ſacramentorum.

Sic ergo hujus ſacramenti materia præexiſtit a natura: ex naturali enim ratione homo movetur ad pęnitendum de malis, quæ fecit: ſed quod hoc, vel illo modo homo pœnitentiam agat, eſt ex inſtitutione divina. Unde & Dominus in principio prædicationis ſuæ indixit hominibus, ut non ſolum pœniterent, ſed etiam pœnitentiam agerent, ſignificans determinatos modos actuum, qui requiruntur ad hoc ſacramentum: Sed id quod pertinet ad officium miniſtrorum, determinavit Matth. 16. ubi dixit Petro: *Tibi dabo claves regni cęlorum* &c. Efficaciam autem hujus ſacramenti, & originem virtutis ejus manifeſtavit poſt reſurrectionem Luc. ult. ubi dixit, quod *oportet prædicari in nomine ejus pęnitentiam, & remiſſionem peccatorum in omnes gentes*, præmiſſo de paſſione, & reſurrectione. Ex virtute enim nominis JESU Chriſti patientis, & reſurgentis hoc ſacramentum efficaciam habet in remiſſionem peccatorum.

Et ſic *patet, convenienter hoc ſacramentum in nova lege inſtitutum fuiſſe*.

Ad primum ergo dicendum, quod de jure naturali eſt, quod aliquis pęniteat de malis quæ fecit, quantum ad hoc quod doleat ea feciſſe, & doloris remedium quærat per aliquem modum, & quod etiam aliqua ſigna doloris oſtendat; ſicut & Ninivitæ fecerunt, ut Jonæ 3. legitur: In quibus tamen aliquid fuit adjunctum fidei, quam conceperant ex prædicatione Jonæ, ut ſcil. hoc agerent ſub ſpe veniæ conſequendæ a Deo, ſecundum illud quod ibi legitur: *Quis ſcit, ſi convertatur, & ignoſcat Deus, & revertatur a furore iræ ſuæ, & non peribimus?* Sed ſicut alia, quæ ſunt de jure naturali, determinationem acceperunt ex inſtitutione legis divinæ, ut in ſecunda parte dictum eſt; (*1. 2. qu. 91. art. 4. & qu. 95. art. 2. & qu. 99.*) ita etiam & pœnitentia.

Ad ſecundum dicendum, quod ea quæ ſunt juris naturalis, diverſimode determinationem accipiunt in veteri, & in nova lege, ſecundum quod congruit imperfectioni veteris legis, & perfectioni novæ legis. Unde & pœnitentia in veteri lege aliquam determinationem habuit, quantum quidem ad dolorem, ut eſſet magis in corde, quam in exterioribus ſignis, ſecundum illud Joel. 2. *Scindite corda*

ve-

veſtra, *& non veſtimenta veſtra*: quantum autem ad remedium doloris quærendum, ut aliquo modo miniſtris Dei peccata ſua confiterentur, ad minus in generali. Unde Dominus Levit. 5. dicit: *Anima, ſi peccaverit per ignorantiam, offeret arietem immaculatum de gregibus ſacerdoti, juxta menſuram, æſtimationemque peccati, qui orabit pro eo, quia neſciens fecerit, & dimittetur ei*. in hoc enim ipſo quod oblationem faciebat aliquis pro peccato ſuo, quodammodo ſuum peccatum ſacerdoti confitebatur. Et ſecundum hoc dicitur Prov. 28. *Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur*. Nondum autem erat inſtituta poteſtas clavium, quæ a paſſione Chriſti derivatur; & per conſequens nondum erat inſtitutum, quod aliquis doleret de peccato cum propoſito ſubjiciendi ſe per confeſſionem, & ſatisfactionem clavibus Eccleſiæ ſub ſpe conſequendæ veniæ virtute paſſionis Chriſti.

Ad tertium dicendum, quod ſi quis recte conſideret ea, quæ Dominus dixit de neceſſitate baptiſmi Jo. 3. tempore præceſſerunt ea. quæ dixit Matth. 4. de neceſſitate pœnitentiæ. nam id quod dixit Nicodemo de baptiſmo, fuit ante incarcerationem Joannis, de quo poſtea ſubditur, quod baptizabat; illud vero quod de pœnitentia dixit Matth. 4. fuit poſt incarcerationem Joannis.

Si tamen prius ad pœnitentiam induxiſſet, quam ad baptiſmum, hoc ideo eſſet, quia etiam ante baptiſmum requiritur quædam pœnitentia: ſicut & Petrus dicit Act. 2. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum*.

Ad quartum dicendum, quod Chriſtus non eſt uſus baptiſmo, quem ipſe inſtituit, ſed eſt baptizatus baptiſmo Joannis, ut ſupra dictum eſt (*q. 39. a. 1. & 2.*) Sed nec etiam active uſus eſt ſuo miniſterio; quia ipſe non baptizabat communiter, ſed diſcipuli ejus, ut dicitur Joan. 4. quamvis credendum ſit, quod diſcipulos ſuos baptizaverit, ut Aug. dicit ad Seleucianum. (*epiſt. 108. ante med. tom. 2. & l. 3. de anima & ejus orig. c. 9. tom. 7.*) Uſus autem hujus ſacramenti ab eo inſtituti nullo modo ſibi competebat, nec quantum ad hoc quod ipſe pœniteret, in quo peccatum non fuit, neque quantum ad hoc quod hoc ſacramentum aliis præberet: quia ad oſtendendam miſericordiam, & virtutem ſuam, effectum hujus ſacramenti ſine ſacramento præbebat, ut ſupra dictum eſt (*a. 5. hu. qu. ad 3.*) Sacramentum autem Euchariſtiæ & ipſe ſumpſit, &

aliis

aliis dedit ; tum ad commendandam excellentiam hujus ſacramenti , tum quia hoc ſacramentum eſt memoriale ſuæ paſſionis, in qua Chriſtus eſt ſacerdos , & hoſtia.

APPENDIX.

EX art. habes *primo:* quomodo per rationem oſtendas , merito eſſe inſinuatum a Concil. *Trident.* quod ſacramentum pœnitentiæ a Chriſto inſtitutum eſt convenienter . Ut ſeſſ. 7. de ſacramentis , can. 1. *Si quis dixerit : ſacramenta novæ legis non fuiſſe omnia a Chriſto inſtituta: anathema ſit.* Vide *q.* 64. *art.* 2. *append.* Item ab eod. ſeſſ. 6. c. 14.
„ Pro iis , qui poſt baptiſmum in peccata labun-
„ tur , Chriſtus ſacramentum inſtituit Pœnitentiæ ,
„ cum dixit , Accipite Spiritum ſanctum , quorum
„ remiſeritis peccata, remittuntur eis , & quorum
„ retinueritis, retenta ſunt. *Hæc ibi. Et ſeſ.* 14. *c.*
„ 1. Dominus ſacramentum Pœnitentiæ tunc præci-
„ pue inſtituit , cum a mortuis excitatus inſufflavit
„ in diſcipulos, dicens: Accipite Spiritum ſanctum ,
„ quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis , &
„ quorum retinueritis, retenta ſunt. Quo tam inſi-
„ gni facto , & verbis tam perſpicuis , poteſtatem
„ remittendi, & retinendi peccata, ad reconcilian-
„ dos fideles poſt baptiſmum lapſos, Apoſtolis , &
„ eorum legitimis ſucceſſoribus fuiſſe communica-
„ tam , univerſorum Patrum conſenſus ſemper in-
„ tellexit , & Novatianos remittendi poteſtatem o-
„ lim pertinaciter negantes , magna ratione Eccle-
„ ſia Catholica, tanquam hæreticos , exploſit , at-
„ que condemnavit . Quare veriſſimum hunc illo-
„ rum verborum Domini ſenſum ſancta hæc Syno-
„ dus probans , & recipiens , damnat eorum com-
„ mentitias interpretationes, qui verba illa ad po-
„ teſtatem prædicandi verbum Dei , & Chriſti E-
„ uangelium annunciandi, contra hujuſmodi ſacra-
„ menti inſtitutiouem , falſo detorquent. *Hæc ibi.*
Et c. 3. „ Si quis dixerit verba illa Domini ſalva-
„ toris: Accipite Spiritum ſanctum, quorum remi-
„ ſeritis peccata remituntur eis , & quorum reti-
„ nueritis retenta ſunt , non eſſe intelligenda de
„ poteſtate remittendi , & retinendi peccata in ſa-
„ cramento pœnitentiæ , ſicut Eccleſia catholica ab
„ initio ſemper intellexit : detorſerit autem , con-
„ tra inſtitutionem hujus ſacramenti , ad auctorita-
„ tem prædicandi Euangelium . anathema ſit . „
Hæc ibi. Cæterum de convenientia inſtitutionis pa-

tet ex hoc, quod Chriſtum inſtituiſſe ſacramentum iſtud, affirmat. Nam Chriſtus, cum ſit Dei ſapientia, 1. *Cor.* 1. & non poſſit negare ſeipſum, 2. *Tim.* 2. non poteſt non convenienter, immo non convenientiſſime facere, quæcumque facit, ut alias docuimus, ita, quod idem ſunt convertibiliter, Chriſtus fecit hoc, vel illud, & Chriſtus convenientiſſime fecit hoc, & illud. *Secundo* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS VIII. 517

Utrum Pœnitentia debeat durare uſque ad finem vitæ.

Inf. a. 9. *ad* 1. *Et* 4. *d.* 17. *q.* 2. *a.* 4. *q.* 1. *&* 2.

AD Octavum ſic proceditur. Videtur, quod Pœnitentia non debeat durare uſque ad finem vitæ. Pęnitentia enim ordinatur ad deletionem peccati: Sed pęnitens ſtatim conſequitur remiſſionem peccatorum, ſecundum illud Ezech. 18. *Si impius egerit pęnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, vita vivet, & non morietur.* Ergo non oportet ulterius pœnitentiam protendi.

2. Præterea. Pœnitentiam agere pertinet ad ſtatum incipientium: Sed homo de hoc ſtatu debet procedere ad ſtatum proficientium, & ulterius ad ſtatum perfectorum. Ergo non debet homo pœnitentiam agere uſque ad finem vitæ.

3. Præterea. Sicut in aliis ſacramentis homo debet ſervare ſtatuta Eccleſiæ, ita & in hoc ſacramento: Sed ſecundum Canones determinata ſunt tempora pœnitendi, ut ſcil. ille, qui hoc, vel illud peccatum commiſerit, tot annis pœniteat. Ergo videtur, quod non ſit pœnitentia extendenda uſque ad finem vitæ.

Sed Contra eſt, quod Auguſt. dicit in lib. de pęnit. (*ſeu de vera, & falſa pęnit. c.* 13. *to.* 4.) *Quid reſtat nobis, niſi ſemper dolere in vita? ubi enim dolor finitur, deficit pęnitentia; ſi vero pęnitentia finitur, quid relinquitur de venia?*

Reſpondeo dicendum, quod *duplex* eſt pœnitentia, ſc. *interior*, & *exterior*. Interior quidem pœnitentia eſt, qua quis dolet de peccato commiſſo. Et *talis pęnitentia debet durare uſque ad finem vitæ.* ſemper enim debet homini diſplicere, quod peccavit. ſi enim ei placeret peccaſſe, jam ex hoc ipſo peccatum incurreret, & fructum veniæ perderet.

Di-

Diſplicentia autem dolorem cauſat in eo, qui eſt ſuſceptivus doloris, qualis eſt homo in hac vita: poſt hanc vitam autem Sancti non ſunt ſuſceptivi doloris. unde diſplicebunt eis peccata præterita ſine omni triſtitia, ſecundum illud Iſa. 65. *Oblivioni traditæ ſunt anguſtiæ priores*.

Pœnitentia vero exterior eſt, qua quis exteriora ſigna doloris oſtendit, & verbo tenus peccata ſua confitetur ſacerdoti abſolventi, & juxta ejus arbitrium ſatisfacit. Et *talis pœnitentia non oportet quod duret uſque ad finem vitæ, ſed uſque ad determinatum tempus, ſecundum menſuram peccati*.

Ad primum ergo dicendum, quod vera pœnitentia non ſolum removet peccata præterita, ſed etiam præſervat hominem a peccatis futuris. Quamvis igitur homo in primo inſtanti veræ pœnitentiæ remiſſionem conſequatur præteritorum peccatorum; oportet tamen in homine perſeverare pœnitentiam, ne iterum incidat in peccatum.

Ad ſecundum dicendum, quod agere pœnitentiam interiorem ſimul, & exteriorem, pertinet ad ſtatum incipientium, qui ſc. de novo redeunt a peccato: ſed pœnitentia interior habet locum etiam in proficientibus, & perfectis, ſecundum illud Pſ. 83. *Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit, in valle lacrymarum*. Unde & ipſe Paulus dicebat 1. Corinth. 15. *Non ſum dignus vocari Apoſtolus, quoniam perſecutus ſum Eccleſiam Dei*.

Ad tertium dicendum, quod illa tempora præfiguntur pœnitentibus, quantum ad actionem exterioris pœnitentiæ.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem *primæ* concluſionis interimas hæreſes *Begardorum* dicentium: quod perfectionis gradum tantum poteſt homo in hac vita acquirere, ut nec peccare amplius, nec in gratia proficere poſſit: & ita Spiritui ſenſum ſubjiciet, ut amplius nec jejunare, nec orare, nec alicujus obedientiæ etiam Eccleſiæ ſe ſubjicere oporteat, ſed libere corpori, quicquid placet, concedere poteſt. Et addentium: quod perfecta anima licentiat a ſe virtutes, quia imperfecti hominis eſt, exercere ſe in actibus virtutum. Cum enim agere pœnitentiam contraponatur (ut cæcutientibus etiam patet) his hæreſibus: dum articulus præſens, pœnitentiam noſtram per totum tempus vitæ hujus debere protendi, monſtrat, impugnat e diametro illas,

las, inquantum pœnitentiam & cordis, & doloris a ſeipſis rejiciunt. Cordis, inquam; quoniam, ſi deteſtarentur (ut facit pœnitentia interior) peccata, non fugerent obedientiam præſertim Eccleſiæ, nec quæcumque placentia corpori concederent. Nam rejicere a ſe obedientiam, & ſpeciatim Eccleſiæ, eſt aperire viam ſpatioſam, & portam latam vitiis: tantum abeſt, ut is, qui facit illud, deteſtetur vitia. Similiter concedere corpori, quicquid placet, non deteſtationem, ſed complacentiam, vitiorum, ſecundum cujuſque vere ſapientis judicium, importat. Doloris etiam dixi, quoniam, ſi dolorem ſenſus (ut facit pęnitentia interior) amplecterentur, non repudiarent ipſum orare, jejunare, & exercere ſe in actibus virtutum. Ex his igitur omnibus conſtat: quod & illæ, pro quanto ſufficit ad propoſitum, breviter ſummatæ dicunt. Pęnitentia interior non debet durare uſque ad finem vitæ: & concluſio articuli dicto huic contraria ad literam illarum extenſa pro earundem manifeſtiori confuſione, dicit: Homo debet uſque ad finem vitæ ſubjicere ſe obedientiæ præſertim Eccleſiæ ſanctæ, & corpori ſuo non concedere, quæcumque placent, & juxta menſuram rationabilem orare, jejunare, in actibuſque virtutum ſeipſum exercere. *Secundo* habes, quomodo per rationem oſtendas, illas, pro quanto important errorem prænarratum, ſc. Pęnitentia interior non debet durare uſque ad finem vitæ, damnari a D. Auguſt. ſecundum quod ponitur *in arg. contr.* Item a Concilio *Trident.* ſeſſ. 14. in doctrina de ſacr. extr. unction. *Quod* (ſcil. ſacramentum extremæ unctionis) *non modo pœnitentiæ, ſed totius Chriſtianæ vitæ, quæ perpetua pęnitentia eſſe debet, conſummativum exiſtimatum eſt a patribus*. Hæc ibi. Item a ſcripturis per hoc, quod dicitur Eccleſ. 5. *De propitiatu peccatorum noli eſſe ſine metu*. Hoc eſt. Ad propitiatum peccatorum habendum, vel etiam conſervandum, nitaris ſemper per pœnitentiam interiorem. Puta & deteſtando peccata, & aſſumendo dolorem ſenſitivum, ſc. ſatisfactiones ſponte per ſeipſum pro vindicandis peccatis. Item per hoc, quod dicitur Eccleſ. 18. *Non impediaris ſemper orare, & ne verearis, uſque ad mortem juſtificari*. Item per hoc, quod dicitur Proverb. 28. *Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus*. Scil. de peccatis ſuis ad quærendam a Deo miſericordiam, ut ex circumſtantia literæ habetur ibidem. Hoc autem totum eſt pęnitentia interior. Quoad illum pavorem, & quoad illud, non eſſe ſine metu, concordat Concilium

Trid.

Trid. ſeſſ. 6. *cap.* 9. 13. *& canon.* 14. 15. 16. 23. Item illæ hæreſes, ut jacent, damnantur, & conſequenter articuli concluſio aliqualiter roboratur a Papa *Clemente V.* in Concilio *Viennenſi*, in lib. Clementinar. *tit. de hæret. cap. ad noſtrum*. Item a multis aliis dictis 2. 2. *articulorum num.* 127. 559. *cum Elucid.* & Veritatibus aureis ſuper totam legem veterem, *Gen.* 4. *concl.* 10. & *cap.* 19. *concluſ.* 3. 5. item *Levit.* 18. *concl.* 1. item *Num.* 15. *concl.* 10. & *cap.* 20. *concluſ.* 4. *Tertio* vides, &c.

ARTICULUS IX. 518

Utrum Pœnitentia poſſit eſſe continua.

4. *d.* 14. *q.* 1. *art.* 4. *q.* 1.

AD Nonum ſic proceditur. Videtur, quod Pœnitentia non poſſit eſſe continua. Dicitur enim Hierem. 13. *Quieſcat vox tua a ploratu, & oculi tui a lacrymis*: Sed hoc eſſe non poſſet, ſi pęnitentia continuaretur, quæ conſiſtit in ploratu, & lacrymis. Ergo pęnitentia non poteſt continuari.

2. Præterea. De quolibet bono opere debet homo gaudere, ſecundum illud Pſal. 99. *Servite Domino in lætitia*: Sed agere pœnitentiam eſt bonum opus. Ergo de hoc ipſo debet homo gaudere: Sed non poteſt homo ſimul gaudere, & triſtari, ut patet per Philoſoph. in 9. Ethicor. (*cap.* 4. *ſub fin. tom.* 5.) Ergo non poteſt eſſe, quod pœnitens continue triſtetur de peccatis præteritis; quod pertinet ad rationem pęnitentiæ. Ergo pęnitentia non poteſt eſſe continua.

3. Præterea. 2. Corinth. 2. Apoſtol. dicit: *Conſolamini*, ſcil. pęnitentem, *ne forte abundantiori triſtitia abſorbeatur, qui ejuſmodi eſt*: Sed conſolatio depellit triſtitiam, quæ pertinet ad rationem pęnitentiæ. Ergo pęnitentia non debet eſſe continua.

Sed Contra eſt, quod Aug. dicit in lib. de pœnitentia: (*ſeu de vera, & falſa pœnit. c.* 13. *to.* 4.) *Dolor in pœnitentia continue cuſtodiatur.*

Reſpondeo dicendum, quod pęnitere dicitur *dupliciter*, ſecundum *actum*, & ſecundum *habitum*. *Actu* quidem *impoſſibile eſt quod homo continue pœniteat*: quia neceſſe eſt quod actus pœnitentis ſive interior, ſive exterior interpoletur ad minus ſomno, & aliis, quæ ad neceſſitatem corporis pertinent.

Alio modo dicitur pęnitere ſecundum habitum:

Et

Et ſic oportet *quod homo continue pœniteat*, & quantum ad hoc quod homo nunquam aliquid contrarium pęnitentiæ faciat, per quod habitualis diſpoſitio pęnitentis tollatur, & quantum ad hoc quod debet homo in propoſito gerere, quod ſemper ſibi præterita peccata diſpliceant.

Ad primum ergo dicendum, quod ploratus, & lacrymæ ad actum exterioris pęnitentiæ pertinent, qui non ſolum non debet eſſe continuus, ſed nec etiam oportet quod duret uſque ad finem vitæ, ut dictum eſt. (*art. præc.*) Unde & ſignanter ibi ſubditur: *quia eſt merces operi tuo*. Eſt autem merces operis pęnitentis plena remiſſio peccati, & quantum ad culpam, & quantum ad pęnam: poſt cujus conſecutionem non eſt neceſſe, quod homo ulterius exteriorem pęnitentiam agat: per hoc tamen non excluditur continuitas pęnitentiæ, qualis dicta eſt. (*in corp. & a. præc.*)

Ad ſecundum dicendum, quod de dolore, & gaudio *dupliciter* loqui poſſumus. *Uno modo*, ſecundum quod ſunt paſſiones appetitus ſenſitivi: Et ſic nullo modo poſſunt eſſe ſimul; eo quod ſunt omnino contrariæ, *vel* ex parte objecti (puta cum ſunt de eodem) *vel* ſaltem ex parte motus cordis; nam gaudium eſt cum dilatatione cordis; triſtitia vero cum conſtrictione: Et hoc modo loquitur Philoſophus in 9. Ethic. *Alio modo* poſſumus loqui de gaudio & triſtitia, ſecundum quod conſiſtunt in ſimplici actu voluntatis, cui aliquid placet, vel diſplicet: Et ſecundum hoc non poſſunt habere contrarietatem niſi ex parte objecti; puta cum ſunt de eodem, & ſecundum idem. Et ſic non poſſunt ſimul eſſe gaudium, & triſtitia: quia non poteſt ſimul idem ſecundum idem placere, & diſplicere. Si vero gaudium, & triſtitia ſic accepta non ſint de eodem ſecundum idem, ſed vel de diverſis, vel de eodem ſecundum diverſa, ſic non eſt contrarietas gaudii, & triſtitiæ, unde nihil prohibet, hominem ſimul gaudere, & triſtari: puta ſi videamus juſtum affligi, ſimul placet nobis ejus juſtitia, & diſplicet ejus afflictio. Et hoc modo ſimul poteſt alicui diſplicere, quod peccavit, & placere, quod hoc ei diſplicet cum ſpe veniæ; ita quod ipſa triſtitia ſit materia gaudii. Unde & Aug. dicit in lib. de pœnitentia: (*loc. ſup. cit.*) *Semper doleat pœnitens, & de dolore gaudeat.*

Si tamen triſtitia nullo modo compateretur ſibi gaudium, per hoc non tolleretur habitualis continuitas pęnitentiæ, ſed actualis.

Ad

Ad tertium dicendum, quod ſecundum Philoſophum in 2. Ethic. (c. 3. 6. 7. & 9. to. 5.) ad virtutem pertinet tenere medium in paſſionibus. Triſtitia autem, quæ in appetitu ſenſitivo pœnitentis conſequitur ex diſplicentia voluntatis, paſſio quædam eſt. unde moderanda eſt ſecundum virtutem, & ejus ſuperfluitas eſt vitioſa, quia inducit in deſperationem. quod ſignificat Apoſtolus ibidem dicens: *Ne majori triſtitia abſorbeatur, qui ejuſmodi eſt*: Et ſic conſolatio, de qua ibi Apoſtolus loquitur, eſt moderativa triſtitiæ, non autem totaliter ablativa.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem & oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, Auguſt. Concilio, & Eccleſia, quod pœnitentia debet eſſe continua. A D. Auguſt. quidem, ut *in arg. cont.* & reſpon. *ad ſecundum*. A ſcripturis vero per hoc, quod dicitur Proverb. 23. *in timore Domini eſto tota die*. Item per hoc, quod dicitur Eccleſ. 27. *Si non in timore Domini tenueris te inſtanter, cito ſubvertetur domus tua*. Ubi nota ly *inſtanter*, ideſt continue. Item per illud Eccleſ. 1. *timor Domini expellit peccatum*, & illud Eccleſ. 7. *Qui timet Deum, nihil negligit*. Et illud Eccleſ. 21. *Qui timet Deum, convertetur ad cor ſuum*: Silicet agendo pœnitentiam de peccato ſuo, dicens. *Quid feci*. Ut per locum ab oppoſitis patet ex Hier. 8. *Nullus eſt, qui agat pœnitentiam ſuper peccato ſuo, dicens, quid feci?* Ex his namque collectis in unum patet intentum, ſic. Si ſcriptura ſacra nos monet ad perſiſtendum tota die, & ad continendum inſtanter noſmetipſos in timore Dei, & timor Dei facit nos nihil negligere, ideſt expellere præ diſplicentia peccatum, convertique ad cor, agendo pœnitentiam de peccato cordialem, dicentes ſingillatim, *quid feci*? utique ſcriptura ipſa per hoc demonſtrat, quod pœnitentia noſtra debet eſſe continua. Nam ly *tota die*, & ly *inſtanter* important manifeſte continuitatem, & eam non negligenter, ſed diligenter factam. Ab Eccleſia item inſinuatur idipſum per hoc, quod in Collecta Dominicæ infra octav. SS. Corp. Chriſti dicit: *Sancti nominis tui Domine timorem pariter, & amorem fac nos habere perpetuum*; hoc eſt, juxta declarationem de timore Domini præmiſſam, Pœnitentiam Domine ex amore tuo provenientem fac nos habere perpetuam. A Concilio quoque *Trident. ſeſſ.* 4. ſecundum quod ponitur

in a. 8. *append*. Nam ly *perpetua* non tantum dicit durationem uſque ad finem vitæ, pro quo ſenſu ibi adducebatur, ſed etiam dicit continuitatem, in quo ſenſu nunc adducitur. *Secundo* habes: quomodo per rationem deſtruas errorem *Begardorum* in ſuis illis hæreſibus incluſum, ſc. quod pęnitentia non debet eſſe continua. Ex declaratione facta *ar*. 8. *append*. ad oſtendendum errorem ibi condemnatum, ſcilicet pęnitentiam non debere durare uſque ad terminum vitæ, in eiſdem contineri; demonſtrare potes tu, quod error hic ultimo dictus includitur in ipſorum hæreſibus, ut dicebatur. *Tertio* habes: quomodo per rationem oſtendas, errorem hunc, ſcil. pęnitentiam non debere eſſe continuam, damnari merito a prædictis nunc ſcripturis, Eccleſia, Concilio, & Aug. *Quarto* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS X. 519

Utrum ſacramentum Pœnitentiæ debeat iterari.

4. *d*. 14. *q*. 1. *a*. 4. *q*. 3. *&* *a*. 5. *q*. 2. *&* *Heb*. 6.

AD Decimum ſic proceditur. Videtur, quod ſacramentum Pęnitentiæ non debeat iterari. Dicit enim Apoſtolus Hebr. 6. *Impoſſibile eſt, eos, qui ſemel ſunt illuminati, & guſtaverunt cœleſte donum, & participes ſunt facti Spiritus S. & prolapſi ſunt, renovari rurſus ad pœnitentiam*; Sed quicunque pęnituerunt, ſunt illuminati, & acceperunt donum Spiritus ſancti. Ergo quicunque peccat poſt pœnitentiam, non poteſt iterato pęnitere.

2. Præterea. Ambroſ. dicit in lib. 2. de pęnitentia: (*c*. 10. *a med*.) *Reperiuntur, qui ſæpius agendam pœnitentiam putant, qui luxuriantur in Chriſto. nam ſi vere pœnitentiam agerent, iterandam poſtea non putarent: quia ſicut unum eſt baptiſma, ita & unica eſt pęnitentia*: Sed baptiſmus non iteratur. Ergo nec pęnitentia.

3. Præterea. Miracula, quibus Dominus infirmitates corporales ſanavit, ſignificant ſanationes ſpiritualium infirmitatum, quibus ſc. homines liberantur a peccatis: Sed non legitur, quod Dominus aliquem cœcum bis illuminaverit, vel quod aliquem leproſum bis mundaverit, aut aliquem mortuum bis ſuſcitaverit. Ergo videtur, quod nec alicui peccatori bis per pœnitentiam veniam largiatur.

4. Præterea. Greg. dicit in Hom. Quadrageſimæ (*quæ*

(*quæ eſt* 34. *in Evang. inter med. & fi.*) *Pœnitentia eſt anteacta peccata deflere, & flenda iterum non committere.* Et Iſidor. dicit in lib. 2. de ſummo bono: (*c.* 16.) *Irriſor eſt, & non pœnitens, qui adhuc agit quod pęnitet.* Si ergo aliquis vere pęniteat, non iterum peccabit. Ergo non poteſt eſſe, quod pęnitentia iteretur.

5. Præterea. Sicut baptiſmus habet efficaciam ex paſſione Chriſti, ita & pęnitentia: Sed baptiſmus non iteratur, propter unitatem paſſionis, & mortis Chriſti. Ergo pari ratione nec pęnitentia iteratur.

6. Præterea. Ambroſ. dicit, (*ſup. illud Pſal.* 118. *Deprecatus ſum faciem &c.*) quod *facilitas veniæ incentivum præbet delinquendi.* Si ergo Deus veniam frequenter præbet per pęnitentiam, videtur quod ipſe hominibus præbeat incentivum delinquendi: & ſic videretur delectari in peccatis; quod ejus bonitati non congruit. Non ergo poteſt pœnitentia iterari.

Sed contra eſt, quod homo inducitur ad miſericordiam exemplo divinæ miſericordiæ, ſecundum illud Lucæ 6. *Eſtote miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt*: Sed Dominus hanc miſericordiam diſcipulis ſuis imponit, ut ſæpius remittant fratribus contra ſe peccantibus. unde, ſicut dicitur Matth. 18. Petro quærenti, *Quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? uſque ſepties?* reſpondit Jeſus: *Non dico tibi uſque ſepties, ſed uſque ſeptuagies ſepties.* Ergo etiam Deus ſæpius per pęnitentiam veniam peccantibus præbet, præſertim cum doceat nos petere, (*Luc.* 11.) *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.*

Reſpondeo dicendum, quod circa pęnitentiam quidam erraverunt, dicentes non poſſe hominem per pęnitentiam ſecundo conſequi veniam peccatorum. Quorum quidem, ſc. Novatiani, hoc intantum extenderunt, ut dicerent, poſt primam pœnitentiam, quæ agitur in baptiſmo, peccantem non poſſe per pęnitentiam iterato reſtitui. Alii vero fuerunt hæretici, ut Auguſtinus dicit in lib. de pęnitent. (*ſeu de vera, & falſa pœnitent. cap.* 5. *in princ to.* 4.) qui poſt baptiſmum dicebant quidem eſſe utilem pęnitentiam, non tamen pluries, ſed ſemel tantum.

Videntur autem hujuſmodi errores ex *duobus* proceſſiſſe. *Primo* quidem ex eo quod errabant circa rationem veræ pęnitentiæ. Cum enim ad veram

pęnitentiam charitas requiratur, ſine qua non delentur peccata, credebant quod charitas ſemel habita non poſſit amitti; & per conſequens pęnitentia, ſi ſit vera, nunquam per peccatum tollatur, ut ſic ſit neceſſe eam iterari. Sed hoc improbatum eſt in ſecunda parte, (2. 2. *q.* 24. *a.* 11.) ubi oſtenſum eſt, quod charitas ſemel habita propter libertatem arbitrii poteſt amitti; & per conſequens poſt veram pęnitentiam poteſt aliquis peccare mortaliter. *Secundo* ex eo quod errabant circa æſtimationem gravitatis peccati. Putabant enim adeo grave eſſe peccatum, quod aliquis committit poſt veniam impetratam, quod non ſit poſſibile ipſum remitti. In quo quidem errabant *&* ex parte peccati, quod etiam poſt remiſſionem conſecutam poteſt eſſe & gravius, & levius, quam fuerit primum peccatum remiſſum; *&* multo magis contra infinitatem divinæ miſericordiæ, quæ ſuperat omnem numerum, & magnitudinem peccatorum, ſecundum illud Pſal. 50. *Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam; & ſecundum multitudinem miſerationum tuarum dele iniquitatem meam*. Unde reprobatur verbum Cain dicentis Geneſ. 4. *Major eſt iniquitas mea, quam ut veniam merear*. Et ideo miſericordia Dei peccantibus per pęnitentiam veniam præbet abſque ullo termino. Unde dicitur 2. Paralip. ult. (*in orat. Manaſ.*) *Immenſa, & inveſtigabilis miſericordia promiſſionis tuæ ſuper malitiam hominum*. Unde *manifeſtum eſt, quod pœnitentia pluries eſt reiterabilis*.

Ad primum ergo dicendum, quod quia apud Judæos erant ſecundum legem quædam lavacra inſtituta, in quibus pluries ſe ab immunditiis purgabant, credebant aliqui Judæorum, quod etiam per lavacrum baptiſmi aliquis pluries purificari poſſet. Ad quod excludendum Apoſtolus ſcribit Hebræis, quod *impoſſibile eſt, eos, qui ſemel ſunt illuminati*, ſc. per baptiſmum, *rurſum renovari ad pœnitentiam*, ſcilicet per baptiſmum, qui eſt *lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus ſancti*, ut dicitur ad Tit. 3. Et rationem aſſignat ex hoc, quod per baptiſmum homo Chriſto commoritur. unde ſubditur: *Rurſus crucifigentes ſibimetipſis Filium Dei*. (*Hebr.* 6.)

Ad ſecundum dicendum, quod Ambroſ. loquitur de pęnitentia ſolemni, quæ in Eccleſia non iteratur, ut infra dicetur. (*ſuppl. q.* 28. *a.* 2.)

Ad tertium dicendum, quod, ſicut Aug. dicit in lib. de pęnit. (*loc. ſup. cit.*) *multos cæcos, & in diver-*

verſo tempore Dominus illuminavit , & multos debiles confirmavit , oſtendens in diverſis illis eadem ſæpe peccata dimitti , ut quem prius ſanavit leproſum , alio tempore illuminaverit cæcum . ideo enim tot ſalvavit ſebricitantes , tot languidos , tot claudos , cæcos , & aridos , ne deſperet de ſe peccator : ideo non ſcribitur , aliquem niſi ſemel ſanaſſe , ut quilibet timeat jungi peccato : medicum ſe vocat , & non ſanis , ſed male habentibus opportunum : ſed qualis hic medicus , qui malum iteratum neſciret curare ? medicorum enim eſt centies infirmum centies curare : qui cæteris minor eſſet , ſi aliis poſſibilia ignoraret .

Ad quartum dicendum , quod pęnitere eſt anteacta peccata deflere , & flenda non committere , ſcil. ſimul dum flet vel actu , vel propoſito . Ille enim eſt irriſor , & non pęnitens , qui ſimul dum pęnitet , agit quod pęnitet , vel proponit iterum ſe facturum , quod geſſit , vel etiam actualiter peccat eodem , vel alio genere peccati . Quod autem aliquis poſtea peccat vel actu , vel propoſito , non excludit quin prima pęnitentia vera fuerit . nunquam enim veritas prioris actus excluditur per actum contrarium ſubſequentem . ſicut enim vere cucurrit , qui poſtea ſedet ; ita vere pęnituit , qui poſtea peccat .

Ad quintum dicendum , quod baptiſmus habet virtutem ex paſſione Chriſti , ſicut quædam ſpiritualis generatio cum ſpirituali morte præcedentis vitæ . *Statutum* autem *eſt hominibus ſemel mori* , (*Hebr.* 9.) & ſemel naſci . & ideo ſemel tantum debet homo baptizari . Sed pęnitentia habet virtutem ex paſſione Chriſti , ſicut ſpiritualis medicatio , quæ frequenter iterari poteſt .

Ad ſextum dicendum , quod ſecundum Auguſt. in lib. de pęnitentia , (*loc. ſup. cit.*) *conſtat Deo multum diſplicere peccata , qui ſemper præſto eſt ea deſtruere , ne ſolvatur quod creavit , nec corrumpatur quod amavit* , ſc. per deſperationem.

APPENDIX.

EX art. habes *primo* : quomodo per rationem oſtendas , merito eſſe inſinuatum a ſcripturis , & conciliis ; quod ſacramentum pœnitentiæ reiterari poteſt pluries . A ſcripturis quidem , ut per dictum *Luc.* 6. ſimul cum *Matth.* 18. eo modo diſcurrendo , quo fit *in arg. cont.* A concilio autem *Florentino* , in decreto ſuper union. Armenor. *Sacramenta tria , Baptiſmus , Confirmatio , Ordo charactere*m

imprimunt: *unde in eadem perſona non reiterantur*. *Reliqua vero quatuor characterem non imprimunt*; *& reiterationem admittunt*. Hæc ibi. Ex quibus patet, quod ex characteris impreſſione, vel non impreſſione judicatur reiteratio, vel non reiteratio. Ideo juvabit videre *q*. *63*. *a*.*6*. Item a Concilio *Lateranenſi* ſub *Innoc*. *III*. *c*. 21. *Omnis utriuſque ſexus*, &c. Vide ſup. *qu*. 80. *art*. 10. *ad* 5. Ibi namque pluries in anno, vel ſaltem ſemel in anno confeſſionem fieri mandatur. A Concilio quoque *Trid*. ſeſſ. 13. canon. 9. „ Si quis negaverit; omnes, & „ ſingulos Chriſti fideles utriuſque ſexus, cum ad „ annos diſcretionis pervenerint, teneri ſingulis an- „ nis, ſaltem in Paſchate, ad communicandum, „ juxta præceptum ſanctæ matris Eccleſiæ, anathe- „ ma ſit. *Et canon*. 11. Ne tantum ſacramentum in- „ digne, atque ideo in mortem, & condemnatio- „ nem ſumatur, ſancta ſynodus ſtatuit, atque de- „ clarat, illis, quos conſcientia peccati mortalis „ gravat, quantumcumque etiam ſe contritos exi- „ ſtiment, habita copia confeſſoris, neceſſario præ- „ mittendam eſſe confeſſionem ſacramentalem. Si „ quis autem contrarium docere, prædicare, vel „ pertinaciter aſſerere, ſeu etiam publice diſputan- „ do defendere præſumpſerit, eo ipſo excommuni- „ catus exiſtat. „ Hæc ibi. Ex his enim ſimul junctis patet, quod non tantum poteſt, ſed etiam debet iterari pœnitentiæ ſacramentum: & quod excommunicatus eſt dicens contrarium. Cæterum contra *Novatianos*, de quibus loquitur tex. corp. vide *ſecundam ſecundæ articulorum numero* 22. *cum Elucidation*. & Veritates aureas ſuper totam legem veterem, *Geneſ*. 45. *concluſ*. *prima*, *& cap*. *quarto*, *concluſ*. 37. item *Numer*. 15. *concluſ*. *ſecunda*. item *Deuteron*. 10. *concluſ*. 1. De gratia quoque, quod poſſit amitti, ut dicit text. ibid. vide 1. *quæſt*. 23. *art*. 1. *&* *quæſt*. 82. *art*. 4. *cum Elucid*. Item 1. 2. *art*. *numer*. 356. 619. *cum Elucidat*. Et Veritates aureas prædictas, *Numer*. 13. *concl*. 4. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

QUÆ

QUÆSTIO LXXXV.

De Sacramento Pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus, in ſex articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de Pœnitentia, ſecundum quod eſt virtus.

Et circa hoc quæruntur ſex.

Primo. Utrum Pœnitentia ſit virtus.
Secundo. Utrum ſit virtus ſpecialis.
Tertio. Sub qua ſpecie virtutis contineatur.
Quarto. De ſubjecto ejus.
Quinto. De cauſa ipſius.
Sexto. De ordine ejus ad alias virtutes.

ARTICULUS I. 520

Utrum Pœnitentia ſit virtus.

4. d. 24. q. 1. a. 1. q. 2. & a. 3. q. 1. cor. & ad 2. & q. 2. & 4.

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod Pœnitentia non ſit virtus. Pœnitentia enim eſt quoddam ſacramentum aliis ſacramentis connumeratum, ut ex ſupradictis patet: (*q. præc. a. 1. & q. 65. a. 1.*) Sed nullum aliud ſacramentorum eſt virtus. Ergo neque pœnitentia eſt virtus.

2. Præterea. Secundum Philoſophum 4. Ethic. (*c. ult. to. 5.*) *verecundia non eſt virtus*: tum quia eſt paſſio habens corporalem immutationem: tum etiam quia non eſt diſpoſitio perfecti, cum ſit de turpi actu, quod non habet locum in homine virtuoſo: Sed ſimiliter pœnitentia eſt quædam paſſio habens corporalem immutationem, ſc. ploratum; ſicut Greg. dicit, (*hom. 34. in Euang. inter med. & fi.*) quod *pœnitere eſt peccata præterita plangere*: eſt etiam de turpibus factis, ſc. de peccatis, quæ non habent locum in homine virtuoſo. Ergo pœnitentia non eſt virtus.

3. Præterea. Secundum Philoſ. 4. Ethic. (*c. 3. circ. princ. to. 5.*) *nullus eſt ſtultus eorum, qui ſunt ſecundum virtutem*: Sed ſtultum videtur dolere de commiſſo præterito, quod non poteſt non eſſe, quod tamen pertinet ad pœnitentiam. Ergo pœnitentia non eſt virtus.

Sed Contra eſt, quod Præcepta legis dantur de actibus virtutum: quia *legiſlator intendit cives facere virtuoſos*, ut dicitur 2. Ethic. (*c.* 1. *ante med. to.* 5.) Sed præceptum divinæ legis eſt de pęnitentia, ſecundum illud Matth. 4. *Pœnitentiam agite* &c. Ergo pęnitentia eſt virtus.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut ex dictis patet, (*in arg.* 2. *&* *q. præc. a.* 10. *ad* 4.) pęnitere eſt de aliquo prius a ſe facto dolere. dictum eſt autem ſupra, (*q. præc. a.* 9.) quod dolor, vel triſtitia *dupliciter* dicitur. *Uno modo*, ſecundum quod eſt paſſio quædam appetitus ſenſitivi: Et *quantum ad hoc pęnitentia non eſt virtus, ſed paſſio*.

Alio modo, ſecundum quod conſiſtit in voluntate: Et hoc modo eſt cum quadam electione; quæ quidem ſi ſit recta, neceſſe eſt quod ſit actus virtutis. dicitur enim in 2. Eth. (*c.* 6. *to.* 5.) quod virtus eſt habitus electivus ſecundum rationem rectam: Pertinet autem ad rationem rectam, ut aliquis doleat, de quo dolendum eſt, & eo modo, & fine, quo dolendum eſt: quod quidem obſervatur in pęnitentia, de qua nunc loquimur. nam pęnitens aſſumit moderatum dolorem de peccatis præteritis cum intentione removendi ea. Unde manifeſtum eſt, quod *pęnitentia, de qua nunc loquimur, vel eſt virtus, vel actus virtutis*.

Ad primum ergo dicendum, quod, ſicut dictum eſt, (*q. præc. a.* 1. *ad* 1. *& a.* 2. *&* 3.) in ſacramento Pœnitentiæ materialiter ſe habent actus humani: quod non contingit in Baptiſmo, vel Confirmatione. & ideo cum virtus ſit principium alicujus actus, potius Pęnitentia eſt virtus, vel cum virtute, quam Baptiſmus, ſeu Confirmatio.

Ad ſecundum dicendum, quod pęnitentia, ſecundum quod eſt paſſio, non eſt virtus, ut dictum eſt: (*in corp. art.*) ſic autem habet corporalem tranſmutationem adjunctam: Eſt tamen virtus, ſecundum quod habet ex parte voluntatis electionem rectam: quod tamen magis poteſt dici de pęnitentia, quam de verecundia: nam verecundia reſpicit turpe factum ut præſens, pro quo timet confundi; pœnitentia vero ut præteritum. Eſt autem contra perfectionem virtutis, quod aliquis in præſenti habeat turpe factum, de quo oporteat eum verecundari: non eſt autem contra perfectionem virtutis, quod aliquis prius commiſerit turpia facta, de quibus oporteat eum pęnitere, cum ex vitioſo fiat aliquis virtuoſus.

Ad tertium dicendum, quod dolere de eo quod

prius

prius factum eſt, cum intentione conandi ad hoc quod factum non fuerit, eſſet ſtultum. Hoc autem non intendit pęnitens: ſed dolor ejus eſt diſplicentia, ſeu reprobatio facti præteriti cum intentione removendi ſequelam ipſius, ſc. offenſam Dei, & reatum pęnæ: Et hoc non eſt ſtultum.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem & oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & Concilio, quod pęnitentia eſt virtus, ſeu actus virtutis. A ſcripturis quidem per hoc, quod dicitur *Matth.* 4. ſecundum quod cum diſcurſu patet *in arg. cont.* A Concilio autem *Trid. ſeſſ. 6. c. 6.* „ Diligere incipiunt: ac propterea moventur adverſus peccata per odium aliquod, & deteſtationem: hoc eſt, per eam pęnitentiam, quam ante Baptiſmum agi oportet. De hac diſpoſitione ſcriptum eſt. Pęnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum. Denique præparate corda veſtra Domino. „ Hæc ibi. Præparatur enim cor Domino mediis virtutibus, ſeu virtutum actibus. Unde ad hoc deſignandum inquit D. Aug. in ſermone dedication. eccleſ. *Habitaculum cordis noſtri evacuetur vitiis, & virtutibus repleatur; claudatur diabolo, & aperiatur Chriſto.* Hæc ibi. Item a Concilio eod. ſeſſ. 14. cap. 1. „ Fuit quidem Pęnitentia univerſis hominibus, qui ſe mortali aliquo peccato inquinaſſent, quovis tempore ad gratiam, & juſtitiam aſſequendam neceſſaria, illis etiam, qui Baptiſmi ſacramento ablui petiviſſent, ut, perverſitate rejecta, & eliminata, tantam Dei offenſionem cum peccati odio, & pio animi dolore deteſtarentur. Unde Propheta ait: Convertimini, & agite pęnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. „ Hæc ibi. Ex quibus patet, quod Concilium pęnitentiam dicit eſſe virtutem: dum dicit ipſam eſſe peccati odium, animique pium dolorem, deteſtantem offenſam Dei: atque facientem, quod iniquitas non ſit nobis in ruinam. Univerſa ſiquidem hæc, quæ ſunt quædam deſcriptio pęnitentiæ, important electionem quandam, & actionem, ſecundum rectam rationem, ut patet conſideranti, & hoc eſt virtus ſeu actus virtutis, ex 2. *Ethic. citato in tex. Secundo* vides: &c.

ARTICULUS II. 521

Utrum Pęnitentia ſit ſpecialis virtus.

4. *diſt.* 14. *q.* 1. *a.* 1. *q.* 2. 3. & 4.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod Pęnitentia non ſit ſpecialis virtus. Ejuſdem enim rationis videtur eſſe gaudere bonis prius actis, & dolere de malis perpetratis: Sed gaudium de bono prius facto non eſt ſpecialis virtus, ſed eſt quidam affectus laudabilis ex charitate proveniens, ut patet per Aug. 14. de Civitate Dei. (*implic. c.* 7. 8. & 9. *tom.* 5.) unde & Apoſtolus 1. ad Corinth. 13. dicit, quod *charitas non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati*. Ergo pari ratione nec pęnitentia, quæ eſt dolor de peccatis præteritis, eſt ſpecialis virtus, ſed eſt quidam affectus ex charitate proveniens.

2. Præterea. Quælibet virtus ſpecialis habet materiam ſpecialem; quia habitus diſtinguuntur per actus, & actus per objecta: Sed pęnitentia non habet materiam ſpecialem: ſunt enim ejus materia peccata præterita circa quamcumque materiam. Ergo pęnitentia non eſt ſpecialis virtus.

3. Præterea. Nihil expellitur, niſi a ſuo contrario: Sed pęnitentia expellit omnia peccata. Ergo contrariatur omnibus peccatis. Non ergo eſt ſpecialis virtus.

Sed contra eſt, quod de ea datur ſpeciale legis præceptum, ut ſupra habitum eſt. (*q. præc. art.* 5. & 7.)

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut in ſecunda parte habitum eſt, (1. 2. *q.* 54. *a.* 1. *ad* 1. & *ar.* 2.) ſpecies habituum diſtinguuntur ſecundum ſpecies actuum. & ideo ubi occurrit ſpecialis actus laudabilis, ibi neceſſe eſt ponere ſpecialem habitum virtutis. Manifeſtum eſt autem, quod in pęnitentia invenitur ſpecialis ratio actus laudabilis, ſc. operari ad deſtructionem peccati præteriti, inquantum eſt Dei offenſa, quod non pertinet ad rationem alterius virtutis. Unde *neceſſe eſt ponere, quod pænitentia eſt ſpecialis virtus*.

Ad primum ergo dicendum, quod a charitate derivatur aliquis actus *dupliciter*: *Uno modo* ſicut ab ea elicitus; Et talis actus virtuoſus non requirit aliam virtutem præter charitatem: ſicut diligere bonum, gaudere de eo, & triſtari de oppoſito. *Alio*

mo-

modo aliquis actus a charitate procedit, quaſi a charitate imperatus: Et ſic quia ipſa imperat omnibus virtutibus, utpote ordinans eas ad finem ſuum, actus a charitate procedens poteſt etiam ad aliam ſpecialem virtutem pertinere. Si ergo in actu pęnitentis conſideretur ſola diſplicentia peccati præteriti, hoc immediate ad charitatem pertinet, ſicut & gaudere de bonis præteritis: ſed intentio operandi ad deletionem peccati præteriti requirit ſpecialem virtutem ſub charitate.

Ad ſecundum dicendum, quod pęnitentia habet quidem realiter generalem materiam, inquantum reſpicit omnia peccata, ſed tamen ſub ratione ſpeciali, inquantum ſcilicet ſunt emendabilia per actum hominis cooperantis Deo ad ſuam juſtificationem.

Ad tertium dicendum, quod quælibet virtus ſpecialis formaliter expellit habitum vitii oppoſiti; ſicut albedo expellit nigredinem ab eodem ſubjecto: Sed pęnitentia expellit omne peccatum effective, inquantum operatur ad deſtructionem peccati, prout eſt remiſſibile ex divina gratia, homine cooperante. Unde non ſequitur, quod ſit virtus generalis.

A P P E N D I X.

Ex artic. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, quod pęnitentia eſt ſpecialis virtus. Ut per hoc, quod dicitur Mat. 4. *Pęnitentiam agite*. Ibi enim patet, quod de ea datur mandatum ſpeciale. Correſpondere ſiquidem ſolent mandata virtutibus ita, ut ad virtutes generales exercendas ſufficiat dare mandata generalia, ad exercendum autem ſpeciales requiratur ſpeciale mandatum, ut etiam apparet in humanis legibus per quotidianam experientiam. Vide 2. 2. *q.* 58. *a.* &c. Item per hoc, quod de homine, qui peccato ſpeciali peccavit dicitur Lev. 5. *agat pęnitentiam pro peccato, & offerat de gregibus agnum, ſive capram*. Et ſimiliter per multa capitula *ly Levitici*. imponitur ſpeciale quid pro pęnitentia diverſorum ſpecialium peccatorum correſpondenter. Ex iſto enim exteriori facto, tanquam per figuram, oſtenditur aliquod interius, ſcil. quod cordialis pęnitentia eſt virtus ſpecialis. Quod autem a factis antiquorum, tanquam a figuris, liceat argumentari valide ad aliquid interius, ſeu in novo requiſitum: habes ex Concilio *Hiſpalenſi* 2. prout refertur

in Veritatibus aureis ſuper totam legem veterem, *Levit.* 8. *concl.* 2. Item per hoc, quod pęnitentia ſpecialiter deſcribitur, Hierem. 2. *Scito, & vide, quia malum, & amarum eſt reliquiſſe te Dominum Deum tuum*. Ecce dolor, ſeu diſplicentia de peccato præterito. Et Apocal. 2. *Memor eſto, unde excideris, & age pęnitentiam, & prima opera fac*. Ecce intentio operandi ad deſtructionem peccati commiſſi. Et facit Luc. 3. *facite fructus dignos pęnitentiæ*. Ecce idem: ſecundum proportionem tamen correſpondentem ad gravitatem peccati. Quod & clarius habetur in Pſ. 79. *cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in menſura*. Dixi ly *clarius*, propter ly *in menſura*; id quod valde notandum eſt in pęnitentia. Et Pſalm. 3. *Revela Domino viam tuam; & ſpera in eo*. Ecce, ſpes veniæ conſequendæ per miſericordiam Dei: in revelando ei per pęnitentiam interiorem viam noſtram, illam ſc. de qua dicitur Iſa. 38. *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*. *Secundo vides*: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina hæc Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS III. 522

Utrum virtus Pœnitentiæ ſit ſpecies juſtitiæ.

Inf. a. 6. cor. & 4. d. 14. q. 1. art. 1. qu. 4. ad 4. & qu. 5. & d. 15. qu. 1. art. 1. qu. 3. ad 4.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod virtus Pœnitentiæ non ſit ſpecies juſtitiæ. Juſtitia enim non eſt virtus theologica, ſed moralis, ut in ſecunda parte patet (1. 2. *q. 62. a.* 3.) Pœnitentia autem videtur eſſe virtus theologica, quia habet Deum pro objecto: ſatisfacit enim Deo, cui etiam reconciliat peccatorem. Ergo videtur, quod pœnitentia non ſit ſpecies juſtitiæ.

2. Præterea. Juſtitia, cum ſit virtus moralis, conſiſtit in medio: Sed pœnitentia non conſiſtit in medio, ſed in quodam exceſſu, ſecundum illud Hierem. 6. *Luctum unigeniti fac tibi planctum amarum*. Ergo pœnitentia non eſt ſpecies juſtitiæ.

3. Præterea. Duæ ſunt ſpecies juſtitiæ, ut dicitur in 5. Ethic. (*c.* 4. *to.* 5.) ſcil. *diſtributiva*, & *commutativa*: Sed ſub neutra videtur pœnitentia contineri. Ergo videtur, quod pęnitentia non ſit ſpecies juſtitiæ.

4. Præterea. Super illud Luc. 6. *Beati qui nunc fletis*, dicit Gloſ. (*ordin. Bedæ*) *Ecce prudentia, qua oſtenditur, quam hæc terrena ſint miſera; & quam beata cæleſtia*: Sed flere eſt actus pęnitentiæ. Ergo pœnitentia magis eſt ſpecies prudentiæ, quam juſtitiæ.

Sed Contra eſt, quod Auguſt. dicit in lib. de pęnitentia: (*ſeu de vera, & falſa pęnit. c.* 8. *a med. & c.* 19. *to.* 4.) *Pęnitentia eſt quædam dolentis vindicta, ſemper puniens in ſe quod dolet commiſiſſe*: Sed vindictam facere pertinet ad juſtitiam. unde Tullius in ſua Rhetorica (*l.* 2. *de Invent. aliquant. ante fin.*) ponit vindicativam unam ſpeciem juſtitiæ. Ergo videtur, quod pœnitentia ſit ſpecies juſtitiæ.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*art. præc. ad* 2.) pœnitentia non habet quod ſit virtus ſpecialis ex hoc ſolo, quod dolet de malo perpetrato; (ad hoc enim ſufficeret charitas) ſed ex eo quod pœnitens dolet de peccato commiſſo, inquantum eſt offenſa Dei, cum emendationis propoſito. Emendatio autem offenſæ contra aliquem commiſſæ non fit per ſolam ceſſationem offenſæ: ſed exigitur ulterius quædam recompenſatio, quæ habet locum in offenſis in alterum commiſſis, ſicut & retributio: niſi quod recompenſatio eſt ex parte ejus qui offendit, utpote cum ſatisfacit: retributio autem eſt ex parte ejus, in quem eſt offenſa commiſſa. Utrumque autem ad materiam juſtitiæ pertinet: quia utrumque eſt commutatio quædam. Unde manifeſtum eſt, quod *pœnitentia ſecundum quod eſt virtus, eſt pars juſtitiæ*.

Sciendum tamen eſt, quod ſecundum Philoſoph. in 5. Ethic. (*cap.* 6. *tom.* 5.) *dupliciter* dicitur juſtum, ſcilicet *ſimpliciter*, & *ſecundum quid*. Simpliciter quidem juſtum eſt inter æquales; eo quod juſtitia eſt æqualitas quædam, quod ipſe vocat juſtum politicum, vel civile, eo quod omnes cives æquales ſunt, quantum ad hoc quod immediate ſunt ſub Principe, ſicut liberi exiſtentes. Juſtum autem ſecundum quid dicitur, quod eſt inter illos, quorum unus eſt ſub poteſtate alterius ſicut ſervus ſub domino, filius ſub patre, uxor ſub viro. Et tale juſtum conſideratur in pœnitentia. Unde pœnitens recurrit ad Deum cum emendationis propoſito, ſicut ſervus ad dominum, ſecundum illud Pſal. 122. *Sicut oculi ſervorum in manibus dominorum ſuorum, ita oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum, donec miſereatur noſtri*: & ſicut filius ad pa-

patrem, ſecundum illud Luc. 15. *Pater, peccavi in cœlum, & coram te:* & ſicut uxor ad virum, ſecundum illud Hierem. 3. *Fornicata es cum amatoribus multis: tamen revertere ad me, dicit Dominus.*

Ad primum ergo dicendum, quod, ſicut in 5. Ethic. (*c.* 1. *verſ. fi. to.* 5.) dicitur, juſtitia eſt virtus ad alterum: ille autem, ad quem eſt juſtitia, non dicitur eſſe materia juſtitiæ, ſed magis res, quæ diſtribuuntur, vel commutantur. Unde & materia pœnitentiæ non eſt Deus, ſed actus humani, quibus Deus offenditur, vel placatur: ſed Deus ſe habet, ſicut ille, ad quem eſt juſtitia. Ex quo patet, quod pœnitentia non eſt virtus theologica: quia non habet Deum pro objecto, vel materia.

Ad ſecundum dicendum, quod medium juſtitiæ eſt æqualitas, quæ conſtituitur inter illos, inter quos eſt juſtitia, ut dicitur in 5. Ethic. (*cap.* 1. *&* 5. *to.* 5.) In quibuſdam autem non poteſt perfecta æqualitas conſtitui propter alterius excellentiam; ſicut inter patrem, & filium, aut inter Deum, & hominem, ut Philoſ. dicit in 8. Ethic. (*c. ult. to.* 5.) unde in talibus ille qui eſt deficiens, debet facere quicquid poteſt: Nec tamen hoc erit ſufficiens ſimpliciter, ſed ſolum ſecundum acceptationem Superioris: & hoc ſignificatur per exceſſum, qui attribuitur pœnitentiæ.

Ad tertium dicendum, quod ſicut eſt commutatio quædam in beneficiis, cum ſcilicet aliquis pro beneficio recepto gratiam rependit: ita etiam eſt commutatio in offenſis, cum aliquis pro offenſa in alterum commiſſa vel invitus punitur (quod pertinet ad vindicativam juſtitiam) vel voluntarie recompenſat emendam; quod pertinet ad pœnitentiam, quæ reſpicit perſonam peccatoris, ſicut juſtitia vindicativa perſonam judicis. Unde manifeſtum eſt, quod utraque ſub juſtitia commutativa continetur.

Ad quartum dicendum, quod pœnitentia licet ſit directe ſpecies juſtitiæ, comprehendit tamen quodammodo ea, quæ pertinent ad omnes virtutes. inquantum enim eſt juſtitia quædam hominis ad Deum, oportet quod participet ea, quæ ſunt virtutum theologicarum, quæ habent Deum pro objecto. Unde pœnitentia eſt cum fide paſſionis Chriſti, per quam juſtificamur a peccatis, & cum ſpe veniæ, & cum odio vitiorum, quod pertinet ad charitatem: Inquantum vero eſt virtus moralis, participat aliquid prudentiæ, quæ eſt directiva omnium moralium virtutum: Sed ex ipſa ratione juſtitiæ non ſolum habet

id.

id, quod juſtitiæ eſt, ſed etiam ea quæ ſunt temperantiæ, & fortitudinis, inquantum ſcilicet ea quæ delectationem cauſant ad temperantiam pertinentem, vel terrorem incutiunt, quem fortitudo moderatur, in communionem juſtitiæ veniunt: Et ſecundum hoc ad juſtitiam pertinet & abſtinere a delectabilibus, quod pertinet ad temperantiam, & ſuſtinere dura, quod pertinet ad fortitudinem.

A P P E N D I X. 491

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, Concilio, & Auguſtino, quod pœnitentia eſt pars juſtitiæ. A D. Auguſt. quidem, ut cum diſcurſu ponitur *in arg. cont.* A ſcripturis vero per hoc, quod dicitur 1. Corinth. 1. *Si nos ipſos judicaremus, non utique a Domino judicaremur.* Hoc eſt, ſi nos pœnitentiam ſpontaneam de nobis, ſcilicet, ſatisfactorias pęnas ſponte ſumendo, ageremus: non utique a Domino in vindictam peccatorum noſtrorum caſtigaremur. Id, quod literaliter ab oppoſitis dictum fuerat Eccleſ. ſecundo: *Si pęnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini.* Clarum etenim eſt, quod hoc verbum judicare pertinet ad juſtitiam: *ſecunda ſecundæ, quæſt.* 60. *art.* 2. 5. Apoſtolus ergo, dum in caſu pœnitentiæ utitur hoc verbo judicare, monſtrat eo ipſo, quod pęnitentia virtus eſt pars juſtitiæ. A Concilio autem *Trid.* ſeſſ. 14. cap. 9. *Docet præterea, tantam eſſe divinæ munificentiæ largitatem, ut pœnis ſponte a nobis pro vindicando peccato ſuſceptis apud Deum patrem per Chriſtum Jeſum ſatisfacere valeamus.* Hæc ibi. Pęnæ enim ſponte ſuſceptæ, ut patet ex textu corp. pertinent ad pęnitentiam virtutem: & hæ pęnæ, ſecundum Concilium, aſſumuntur pro vindicando peccato. Cum ergo vindicta ſit pars juſtitiæ, 2. 2. *quæſt.* 108. *art.* 2. patet, quod pęnitentia virtus, ſecundum concilium, eſt pars juſtitiæ. Sed & nomen ſatisfactio, quo utitur concilium, pertinet ad juſtitiam, ut patet. Et notat, quod hujuſmodi juſtitiam ſatisfactionum penitentiæ virtutis attendi ſecundum acceptationem divinæ bonitatis, ut habetur ex text. *ad ſecundum*, oſtendit aperte concilium ipſum per ly *tantam eſſe divinæ munificentiæ largitatem*, & per ly *per Chriſtum Jeſum.* *Secundo* habes & ex articuli ratione, & ex prædictis hic auctoritatibus; quod hæretici negantes opera ſatisfactoria, ſive pœnitentiam virtutem requiri ne-

neceſſario ad ſalutem peccatoris, dicunt per hoc, quod aliquis poteſt ſalvari ſine juſtitia, ut patet conſiderantibus ex præmiſſis terminos ly *pœnitentia*, ly *ſatisfactio*. Id, quod manifeſtiſſime eſt contra totam ſacram ſcripturam, quæ ſemper injuſtos damnat: tantum abeſt, ut ſecundum veritatem ipſius poſſint ſalvari ſine juſtitia. *Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim, &c.

ARTICULUS IV. 523

Utrum voluntas ſit proprie ſubjectivum Pœnitentiæ.

4. diſt. 14. q. 2. art. 3. per to. & q. 4. cor.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod ſubjectum Pœnitentiæ non ſit proprie voluntas. Pœnitentia enim eſt triſtitiæ ſpecies: Sed triſtitia eſt in concupiſcibili, ſicut & gaudium. Ergo pœnitentia eſt in concupiſcibili.

2. Præterea. Pœnitentia eſt vindicta quædam, ſicut Auguſt. dicit in lib. de pœnitentia: (*loc. cit. ar. præc.*) Sed vindicta videtur ad iraſcibilem pertinere; quia ira eſt appetitus vindictæ. Ergo videdetur, quod pœnitentia ſit in iraſcibili.

3. Præterea. Præteritum eſt proprium objectum memoriæ, ſecundum Philoſ. in lib. de Memoria: (*c. 1. a princ. to. 2.*) Sed pœnitentia eſt de præterito, ſicut dictum eſt. (*ar. 1. hu. q. ad 2. & ad 3.*) Ergo pœnitentia eſt in memoria, ſicut in ſubjecto.

4. Præterea. Nihil agit, ubi non eſt: Sed pœnitentia excludit peccatum ab omnibus viribus animæ. Ergo pœnitentia eſt in qualibet vi animæ, & non in voluntate tantum.

Sed contra. Pœnitentia eſt ſacrificium quoddam, ſecundum illud Pſal. 50. *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus*: Sed offerre ſacrificium eſt actus voluntatis, ſecundum illud Pſal. 53. *Voluntarie ſacrificabo tibi*. Ergo pœnitentia eſt in voluntate.

Reſpondeo dicendum, quod de pœnitentia *dupliciter* loqui poſſumus. *Uno modo*, ſecundum quod eſt paſſio quædam: Et ſic, cum ſit ſpecies triſtitiæ, eſt in concupiſcibili, ſicut in ſubjecto.

Alio modo, ſecundum quod eſt virtus: Et ſic, ſicut dictum eſt, (*ar. præc.*) eſt ſpecies juſtitiæ. Juſtitia autem, ut in ſecunda parte habitum eſt, (*1. 2. q. 56. a. 6.*) habet pro ſubjecto appetitum rationis,

qui.

qui eſt voluntas. Unde manifeſtum eſt, quod *pœnitentia*, *ſecundum quod eſt virtus*, *eſt in voluntate*, *ſicut in ſubjecto*; & proprius ejus actus eſt propoſitum emendandi illud, quod contra Deum commiſſum eſt.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit de pęnitentia, ſecundum quod eſt paſſio.

Ad ſecundum dicendum, quod vindictam appetere ex paſſione de alio, pertinet ad iraſcibilem: ſed appetere, vel facere vindictam ex ratione de ſe, vel de alio pertinet ad voluntatem.

Ad tertium dicendum, quod memoria eſt vis apprehenſiva præteriti: Pœnitentia autem non pertinet ad vim apprehenſivam, ſed ad appetitivam, quæ præſupponit actum apprehenſivæ. Unde pęnitentia non eſt in memoria, ſed præſupponit eam.

Ad quartum dicendum, quod voluntas, ſicut in prima parte habitum eſt, (*q.* 82. *a.* 4. *&* 1. 2. *q.* 9. *a.* 1.) movet omnes alias potentias animæ. Et ideo non eſt inconveniens, ſi pęnitentia in voluntate exiſtens aliquid in ſingulis potentiis animæ operetur.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, quod pęnitentia eſt in voluntate, tanquam in ſubjecto, ideſt tanquam in eliciente actum pęnitentiæ. Ut per dictum Pſ. 50. *Sacrificium* &c. Simul cum dicto Pſ. 53. *Voluntarie*, &c. ſecund. quod ponuntur cum diſcurſu in *arg.co.* Ubi nota, quod propheta loquitur de voluntate, ut elicit ipſum ſacrificium, non de ea, ut ſolum imperat actum, ideſt, ut illud fiat. His quippe *duobus* modis aliquid eſt a voluntate factum, ut patet *ex* 1. 2. *qu.* 11. &c. & *queſt.* 17. *art.* &c. Cum enim loquatur ibi de interiori ſacrificio, ut conſtat ad literam, & poſtea nihil aliud, niſi voluntatem, aſſignet, ad offerendum illud ſacrificium, conſequens eſt, quod ipſam, tanquam elicientem actum hunc introducat, non tanquam imperantem. Nam, ſi eam, ut imperantem, adduceret, aſſignandum erat primum ſacrificii talis elicitivum; cui poſtea voluntas ipſa imperaret, ut eliceret actum hunc. Item per hoc, quod ad pęnitentiam virtutem Propheta Joel exhortans ex perſona Domini dicit cap. 2. *Convertimini ad me in toto corde veſtro*, *&* *ſcindite corda veſtra*. Non enim cordis intelligitur voluntas: quoniam, ſicut cor eſt principium movens omnes partes corporis, ita voluntas eſt principium active mo-

movens omnes vires animæ, 1. *quæſt.* 82. *art.* 4. Item per hoc, quod volens oſtendere Dominus animam, cui tunc loquebatur, eſſe impęnitentem, dicit Hier. 3. *Noluiſti erubeſcere.* Item per hoc, quod Apoſtolus attribuit contrarium pœnitentiæ, ideſt impęnitentiam, cordi: Roman. 2. *Secundum autem duritiam tuam, & impęnitens cor.* Cum ergo contraria habeant fieri circa idem ſubjectum (ut ait Philoſophus) conſequens eſt, quod per illa verba Apoſtoli ponatur pęntentia in corde, tanquam in ſubjecto. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis, &c.

ARTICULUS V. 524

Utrum principium Pœnitentiæ ſit ex timore.

4. *d.* 14. *q.* 1. *art.* 2. *q.* 1. *per to.* & *q.* 2. *cor.*

AD Quintum ſic proceditur. Videtur, quod principium Pęnitentiæ non ſit ex timore. Pęnitentia enim incipit in diſplicentia peccatorum: Sed hoc pertinet ad charitatem, ut ſupra dictum eſt. (*a.* 3. *hu. qu.*) Ergo pęnitentia magis oritur ex amore, quam ex timore.

2. Præterea. Ad pęnitentiam homines provocantur per expectationem regni cęleſtis, ſecundum illud Matth. 3. & 4. *Pœnitentiam agite: appropinquavit enim regnum cœlorum:* Sed regnum cęlorum eſt objectum ſpei. Ergo pęnitentia magis procedit ex ſpe, quam ex timore.

3. Præterea. Timor eſt quidam actus interior hominis. Pęnitentia autem non videtur in nobis eſſe ex opere hominis, ſed ex opere Dei, ſecundum illud Hierem. 31. *Poſtquam convertiſti me, egi pœnitentiam.* Ergo pęnitentia non procedit ex timore.

Sed Contra eſt, quod Iſa. 26. dicitur: *Sicut quæ concepit, cum appropinquaverit ad partum, dolens clamat in doloribus ſuis, ſic facti ſumus*, ſcilicet per pęnitentiam. & poſtea ſubditur ſecundum aliam litteram (*LXX. Interpr.*) *A timore tuo Domine concepimus, & quaſi parturivimus, & peperimus ſpiritum ſalutis*, ideſt pęnitentiæ ſalutaris; ut per præmiſſa patet. Ergo pęnitentia procedit ex timore.

Reſpondeo dicendum, quod de pęnitentia loqui poſſumus *dupliciter*. *Uno modo* quantum ad habitum: Et ſic immediate a Deo infunditur ſine nobis principaliter operantibus, non tamen ſine nobis diſpoſitive cooperantibus per aliquos actus.

Alio

Alio modo poſſumus loqui de pęnitentia quantum ad actus, quibus Deo operanti in pęnitentia cooperamur: Quorum actuum *primum* principium eſt Dei operatio convertentis cor, ſecundum illud Thren. ult. *Converte nos Domine ad te, & convertemur: Secundus* actus eſt motus fidei: *Tertius* eſt motus timoris ſervilis, quo quis timore ſuppliciorum a peccatis retrahitur: *Quartus* actus eſt motus ſpei, quo quis ſub ſpe veniæ conſequendæ aſſumit propoſitum emendandi: *Quintus* actus eſt motus charitatis, quo alicui peccatum diſplicet ſecundum ſeipſum, & non jam propter ſupplicia: *Sextus* actus eſt motus timoris filialis, quo propter reverentiam Dei aliquis emendam Deo voluntarius offert.

Sic igitur patet, quod *actus pœnitentiæ a timore ſervili præcedit, ſicut a primo motu affectus ad hoc ordinato; a timore autem filiali, ſicut ab immediato, & proximo principio.*

Ad primum ergo dicendum, quod peccatum prius incipit homini diſplicere, maxime peccatori, propter ſupplicia, quæ reſpicit timor ſervilis, quam propter Dei offenſam, vel peccati turpitudinem, quod pertinet ad charitatem.

Ad ſecundum dicendum, quod in regno cęlorum appropinquante intelligitur adventus Regis, non ſolum præmiantis, ſed etiam punientis. Unde & Matt. 3. Joannes Baptiſta dicebat: *Progenies viperarum, quis demonſtravit vobis fugere a ventura ira?*

Ad tertium dicendum, quod ipſe etiam motus timoris procedit ex actu Dei convertentis cor. Unde dicitur Deuter. 5. *Quis det eos talem habere mentem, ut timeant me?* Et ideo per hoc quod pęnitentia a timore procedit, non excluditur quin procedat ex actu Dei convertentis cor.

APPENDIX.

EX artic. habes *primo*: quomodo per rationem interimas hęreſes *Lutheri* dicentis: quod pęnitentia, quæ ex timore Gehennæ oritur, eſt non ſolum inanis, ſed etiam noxia, & peſtifera. Et tanquam ad principium viæ, ſe, viam totam impediturus, ponens, idest, principium pęnitentiæ, ſcilicet, diſplicentiam, ſeu dolorem, ſeu contritionem (quæ tria in idem redeunt) præcludere volens, addentis, quod contritio, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, & deteſtationem peccatorum, qua quis cogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum gravitatem, mul-

multitudinem, fęditatem, amiſſionem æternæ beatitudinis, & acquiſitionem æternæ damnationis, facit hominem hypocritam, imo magis peccatorem. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, illas merito damnari ab Eccleſ. 1. *Timor Domini expellit peccatum*: nam, qui ſine timore eſt, non poterit juſtificari. Item a Luc. 12. *Timete eum, qui poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam. Ita dico vobis: hunc timete.* Item ab Apocal. 14. *Timete Deum, & date illi honorem: quia venit hora judicii ejus.* Ubi ex ipſa literali ſerie conſtat, quod timere Deum etiam timore ſervili, quem manifeſte importat ly *quia venit hora judicii ejus*, eſt dare ipſi Deo honorem. Id, quod & per experientiam patuit. Nam ſanctus Vincentius magnus prædicator ordinis Prædicatorum, cui ideo pro inſigni ſuo adſcribitur judicium, quia ſcilicet prædicabat ſpecialiter de hora ventura judicii Dei, profecit in tantum animarum fructum, ſic eis timorem Domini incutiendo, ut Eccleſia ſancta de hoc in feſti ejus collecta dicat; *Deus, qui gentium multitudinem mira B. Vincentii confeſſoris tui prædicatione ad agnitionem tui nominis venire tribuiſti.* Et bene inquit, *gentium multitudinem*, quoniam (ut legitur in vita ejus ab Eccl. recepta) Judæor. ſupra viginti quinque millia, Saracenorum octo millia, aliorumque flagitioſorum hominum innumerabilem multitudinem ad Deum convertit. Sicut ergo timere Deum, timore etiam ſervili, eſt dare illi honorem (ſecundum ſcripturam ſacram) ita ab oppoſitis peccatores non ſic timere Deum eſt illos non dare, ſeu ſubtrahere illi honorem; id, quod *Lutherus* illis ſuis hæreſibus in tot millibus hominum ſibi credentium (experientia teſte) fecit. Item merito damnari a Concil. *Trid.* ſeſſ. 6. c. 6.
„ Diſponuntur autem ad ipſam juſtitiam, dum excitati divina gratia, & adjuti, fidem ex auditu concipientes libere moventur in Deum, credentes vera eſſe, quæ divinitus revelata, & promiſſa ſunt, atque illud in primis, a Deo juſtificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ eſt in Chriſto JESU: & dum peccatores ſe eſſe intelligentes a divinæ juſtitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertendo in ſpem eriguntur, fidentes, Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore: illumque tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adverſus peccata per odium, & deteſtationem, hoc eſt, per

„ pœ-

„ pœnitentiam: denique, dum proponunt inchoare „ novam vitam, & ſervare divina mandata „. Hæc ibi. Ubi patet, timorem ſervilem, qui eſt timor divinæ juſtitiæ utiliter nos concutiens, eſſe viam ad ſpem, ad charitatem, ad moveri per deteſtationem adverſus peccata; ad propoſitum bonum, ſcilicet inchoandi novam vitam, & ſervandi mandata divina. Hæc ergo omnia, & tanta bona aufert *Lutherus*, per hoc quod timorem ſervilem diſſuadet hominibus. Quo contra illa nobis tot bona inferre cupit Apoſtolus per hoc, quod timorem ſervilem, divini ſcilicet judicii, inferere conatur hominum cordibus dicens 2. Cor. 5. *Scientes ergo* (ſcilicet, *quod omnes nos manifeſtavi oportet ante tribunal Chriſti*,) &c. *timorem Domini hominibus ſuademus*. Item ab eod. Concil. ſeſſ. 14. c. 4. „ Illam contri„ tionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quo„ niam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, „ vel ex gehennæ, & pęnarum metu communiter „ concipitur (ſi voluntatem peccandi excludat, & „ ſit cum ſpe veniæ) declarat, non ſolum non fa„ cere hominem hypocritam, & magis peccatorem; „ verum etiam donum Dei eſſe, & Spiritus ſancti „ impulſum, quo pęnitens adjutus viam ſibi ad ju„ ſtitiam parat. Hoc enim timore utiliter concuſſi „ Ninivitæ, ad Jonæ prædicationem plenam terro„ ribus pęnitentiam egerunt, & miſericordiam a Do„ mino impetrarunt. *Hæc ibi*. *Et ſeſſ. 6. canon.* 8. „ Si quis dixerit: gehennæ metum, per quem ad „ miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugi„ mus, vel a peccando abſtinemus, peccatum eſſe, „ aut peccatores pejores facere: anathema ſit. *Hæc* „ *ibi*. *Et ſeſſ.* 14. *canon.* 5. Si quis dixerit, eam „ contritionem, quæ paratur per diſcuſſionem, col„ lectionem, & deteſtationem peccatorum, qua quis „ recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, „ ponderando peccatorum ſuorum gravitatem, mul„ titudinem, fęditatem, amiſſionem æternæ beati„ tudinis, & æternæ damnationis incurſum, cum „ propoſito melioris vitæ, non eſſe verum, & uti„ lem dolorem, nec præparare ad gratiam, ſed face„ re hominem hypocritam, & magis peccatorem: „ demum illam eſſe dolorem coactum, & non libe„ rum, ac voluntarium: anathema ſit „ Hęc ibi. *Tertio* vides: quomodo, &c.

AR-

ARTICULUS VI. 525

Utrum Pœnitentia ſit prima virtutum.

4. d. 14. q. 1. q. 6. & ar. 2. q. 2.

AD Sextum ſic proceditur. Videtur, quod Pœnitentia ſit prima virtutum. Quia ſuper illud Matth. 3. *Pœnitentiam agite*, dicit Gloſſ. (*ordin.*) *Prima virtus eſt, per pœnitentiam perimere veterem hominem, & vitia odiſſe.*

2. Præterea. Recedere a termino prius eſſe videtur, quam attendere ad terminum: Sed omnes aliæ virtutes pertinere videntur ad acceſſum ad terminum: quia per omnes ordinatur homo ad bonum agendum: pœnitentia autem videtur ordinari ad receſſum a malo. Ergo pęnitentia videtur eſſe prior omnibus aliis virtutibus.

3. Præterea. Ante pęnitentiam eſt peccatum in anima: Sed ſimul cum peccato nulla virtus animæ ineſt. Ergo nulla virtus eſt ante pęnitentiam; ſed ipſa videtur eſſe prima, quæ aliis aditum aperit, excludendo peccatum.

Sed Contra eſt, quod pęnitentia procedit ex fide, ſpe, & charitate, ſicut jam dictum eſt. (*art. præc. & a. 2. hu. q.*) Non ergo eſt pęnitentia prima virtutum.

Reſpondeo dicendum, quod in virtutibus non attenditur ordo temporis quantum ad habitus; quia cum virtutes ſint connexæ, ut in ſecunda parte habitum eſt, (*1. 2. q. 65. art. 1.*) omnes ſimul incipiunt eſſe in anima: ſed dicitur una earum eſſe prior altera ordine naturæ, qui conſideratur ex ordine actuum; ſecundum ſcilicet quod actus unius virtutis præſupponit actum alterius virtutis.

Secundum hoc igitur dicendum eſt, quod actus quidam laudabiles etiam tempore præcedere poſſunt actum, & habitum pęnitentiæ; ſicut actus fidei, & ſpei informium, & actus timoris ſervilis: Actus autem, & habitus charitatis ſimul ſunt tempore cum actu, & habitu pęnitentiæ, & cum habitibus aliarum virtutum. Nam, ſicut in ſecunda parte habitum eſt, (*1. 2. qu. 113. a. 3. & 4.*) in juſtificatione impii ſimul eſt motus liberi arbitrii in Deum, qui eſt actus fidei per charitatem formatus, & motus liberi arbitrii in peccatum, qui eſt actus pęnitentiæ: Horum tamen duorum actuum primus naturaliter præcedit ſecundum. nam actus virtutis pęni-

nitentiæ eſt contra peccatum ex amore Dei, unde primus actus eſt ratio, & cauſa ſecundi.

Sic igitur pœnitentia non eſt ſimpliciter prima virtutum nec ordine temporis, nec ordine naturæ: quia ſecundum ordinem naturæ ſimpliciter præcedunt ipſam virtutes theologicæ: ſed *quantum ad aliquid eſt prima inter cæteras virtutes ordine temporis, quantum ad ejus actum; qui primus occurrit in juſtificatione impii: ſed ordine naturæ videntur eſſe aliæ virtutes priores*, ſicut quod eſt per ſe, eſt prius eo quod eſt per accidens, nam aliæ virtutes per ſe videntur eſſe neceſſariæ ad bonum hominis: pœnitentia autem, ſuppoſito quodam, ſcilicet peccato præexiſtenti; ſicut etiam dictum eſt (*q. 65. a. 2. in corp. & ad* 4.) circa ordinem ſacramenti pœnitentiæ ad alia ſacramenta prædicta.

Ad primum ergo dicendum, quod Gloſſa illa loquitur quantum ad hoc, quod actus pœnitentiæ primus eſt tempore inter actus aliarum virtutum moralium.

Ad ſecundum dicendum, quod in motibus ſucceſſivis recedere a termino eſt prius tempore, quam pervenire ad terminum, & prius natura, quantum eſt ex parte ſubjecti, ſive ſecundum ordinem cauſæ materialis; ſed ſecundum ordinem cauſæ agentis, & finalis prius eſt pervenire ad terminum. hoc enim eſt, quod primo agens intendit: Et hic ordo præcipue attenditur in actibus animæ, ut dicitur in 2. Phyſic.

Ad tertium dicendum, quod pænitentia aperit aditum virtutibus, expellendo peccatum per virtutem fidei, ſpei, & charitatis, quæ ſunt naturaliter priores: ita tamen aperit eis aditum, quod ipſæ ſimul intrant cum ipſa: nam in juſtificatione impii ſimul cum motu liberi arbitrii in Deum, & in peccatum, eſt remiſſio culpæ, & infuſio gratiæ, cum qua ſimul infunduntur omnes virtutes, ut in ſecunda parte habitum eſt. (1. 2. *q.* 69. *a.* 3.)

A P P E N D I X.

EX articulo habes *primo*: quomodo per rationem & oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & a concilio, quod pœnitentia eſt, & non eſt *prima* inter virtutes. A ſcripturis quidem, quod ſit, inſinuatur per hoc, quod tam Chriſti præcurſor, *Matth.* 3. quam Chriſtus, *Matth.* 4. in primo ſuæ prædicationis ingreſſu dicunt, *Pœnitentiam agite*. Prædicatio enim ordinatur

tur (ut patet) ad inferendum virtutes pectoribus auditorum : & uterque illorum, maxime Chriſtus, ad faciendum homines virtuoſos venerat. Ab eiſdem quoque ſcripturis, quod non ſit, inſinuatur per hoc, quod ponunt, fidem eſſe primum fundamentum totius boni, & propterea priorem aliis virtutibus, inter quas eſt pœnitentia. Ut per ly *fides eſt ſubſtantia ſperandarum rerum*, Hebr. 11. & per ly *accedentem ad Deum oportet credere*, ibidem. A Concilio autem *Trid.* quod non ſit prima, inſinuatur *ſeſſ.* 6. *cap.* 6. ut recitatur ſup. *art.* 5. *append.* Patet ſiquidem ibi ex ordine literæ concilii, quod fides, ſpes, charitas, ſeu fidei, ſpei, atque charitatis actus præcedunt pœnitentiam formaliter dictam, ideſt perfectum odium (*Pſal.* 138.) ſeu meritoriam deteſtationem peccati, & firmum propoſitum inchoandi novam vitam per obſervationem mandatorum Dei. *Secundo* vides : quomodo, &c.

QUÆSTIO LXXXVI.

De effectu Pœnitentiæ quoad mortalium peccatorum remiſſionem, in ſex articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de effectu Pœnitentiæ. Et *Primo* quantum ad remiſſionem peccatorum mortalium : *Secundo* quantum ad remiſſionem peccatorum venialium : *Tertio* quantum ad reditum peccatorum dimiſſorum : *Quarto* quantum ad reſtitutionem virtutum.

Circa primum quæruntur ſex.

Primo. Utrum omnia peccata mortalia per Pœnitentiam auferantur.
Secundo. Utrum poſſint ſine Pœnitentia tolli.
Tertio. Utrum unum poſſit remitti ſine alio.
Quarto. Utrum Pœnitentia auferat culpam, remanente reatu.
Quinto. Utrum remaneant reliquiæ peccatorum.
Sexto. Utrum auferre peccatum ſit effectus Pœnitentiæ, inquantum eſt virtus, an inquantum eſt ſacramentum.

AR-

ARTICULUS I. 526

Utrum per Pœnitentiam omnia peccata removeantur.

Inf. q. 87. ar. 1. Et 4. d. 14. q. 2. ar. 1. q. 1. & d. 16. q. 1. a. 2. q. 3. Et 3. cont. c. 156. & op. 2. ca. 146.

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod per Pęnitentiam non omnia peccata removeantur. Dicit enim Apoſtol. Hebr. 12. quod *Eſau non invenit pęnitentiæ locum, quanquam cum lacrymis inquiſiſſet eam*: Gloſ. (*interl.*) ideſt *non invenit locum veniæ, & benedictionis per pęnitentiam*. & 2. Machab. 9. dicitur de Antiocho: *Orabat ſceleſtus Deum, a quo non erat miſericordiam conſecuturus*. Non ergo videtur, quod per pęnitentiam omnia peccata tollantur.

2. Præterea. Aug. dicit in lib. 1. de ſermone Domini in monte, (*cap. 22. a princ. to. 4.*) quod *tanta labes eſt illius peccati*, ſcilicet *cum poſt agnitionem Dei per gratiam Chriſti oppugnat aliquis fraternitatem, & adverſus ipſam gratiam invidiæ facibus agitatur; ut deprecandi humilitatem ſubire non poſſit, etiamſi peccatum ſuum mala conſcientia agnoſcere, & annuntiare cogatur*. Non ergo omne peccatum poteſt per pęnitentiam tolli.

3. Præterea. Dominus dicit Matth. 12. *Qui dixerit contra Spiritum ſanctum verbum, non remittetur ei neque in hoc ſeculo, neque in futuro*. Non ergo omne peccatum remitti poteſt per pęnitentiam.

Sed Contra eſt, quod dicitur Ezech. 18. *Omnium iniquitatum ejus, quas operatus eſt, non recordabor amplius*.

Reſpondeo dicendum, quod hoc quod aliquod peccatum per pęnitentiam tolli non poſſit, poteſt contingere *dupliciter*: *Uno modo*, quia aliquis de peccato pęnitere non poſſet: *Alio modo*, quia pęnitentia non poſſet delere peccatum. *Primo* quidem *modo non poſſunt per pœnitentiam deleri peccata dæmonum, & etiam hominum damnatorum*: quia effectus eorum ſunt confirmati in malo, ita quod non poteſt eis diſplicere peccatum, inquantum eſt culpa, ſed ſolum diſplicet eis pęna, quam patiuntur, ratione cujus aliquam pęnitentiam, ſed infructuoſam habent, ſecundum illud Sap. 5. *Pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes*. Unde talis pęnitentia

non eſt cum ſpe veniæ, ſed cum deſperatione. Tale autem non poteſt eſſe aliquod peccatum hominis viatoris, cujus liberum arbitrium flexibile eſt ad bonum, & ad malum. Unde *dicere quod aliquod peccatum ſit in hac vita, de quo quis pœnitere non poſſit, erroneum eſt*: *Primo* quidem, quia per hoc tolleretur libertas arbitrii: *Secundo* quia per hoc derogaretur virtuti gratiæ, per quam moveri poteſt cor cujuſcunque peccatoris ad pœnitendum, ſecundum illud Proverb. 21. *Cor regis in manu Dei, & quocunque voluerit, vertet illud.*

Quod autem *ſecundo modo non poſſit per veram pœnitentiam aliquod peccatum remitti, eſt etiam erroneum*. *Primo* quidem, quia repugnat divinæ miſericordiæ, de qua dicitur Joel. 2. quod *benignus, & miſericors eſt, & patiens, & multæ miſericordiæ, & præſtabilis ſuper malitia*. vinceretur enim quodammodo Deus ab homine, ſi homo peccatum vellet deleri, quod Deus delere non vellet. *Secundo*, quia hoc derogaret virtuti paſſionis Chriſti, per quam pœnitentia operatur, ſicut & cætera ſacramenta, cum ſcriptum ſit primæ Joan. 2. *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non ſolum noſtris, ſed etiam totius mundi.*

Unde ſimpliciter dicendum eſt, quod omne peccatum in hac vita per pœnitentiam veram deleri poteſt.

Ad primum ergo dicendum, quod Eſau non vere pœnituit: quod patet ex hoc quod dixit; (*Gen. 27.*) *Venient dies luctus patris mei, & occidam Jacob fratrem meum*. Similiter etiam nec Antiochus vere pœnituit: dolebat enim de culpa præterita, non propter offenſam Dei, ſed propter infirmitatem corporalem, quam patiebatur.

Ad ſecundum dicendum, quod illud verbum Aug. ſic intelligendum eſt: *Tanta eſt labes illius peccati, ut deprecandi humilitatem ſubire non poſſit*, ſcil. de facili, ſecundum quod dicitur ille non poſſe ſanari, qui non poteſt de facili ſanari: poteſt tamen hoc fieri per divinæ gratiæ virtutem, quæ etiam interdum *in profundum maris convertit*, ut dicitur in Pſal. 67.

Ad tertium dicendum, quod illud verbum, vel blaſphemia contra Spiritum ſanctum eſt finalis impœnitentia, ut Auguſt. dicit in lib. de verbis Domini; (*ſerm.* 11. *c.* 12. *&* 13. *tom.* 10.) quæ penitus irremiſſibilis eſt; quia poſt finem hujus vitæ non eſt remiſſio peccatorum: Vel ſi intelligatur per blaſphemiam Spiritus ſancti peccatum, quod fit ex certa malitia, vel etiam ipſa blaſphemia Spiritus ſancti,

di-

dicitur non remitti, ſcilicet de facili: vel quia tale peccatum non habet in ſe cauſam excuſationis: vel quia pro tali peccato punitur aliquis & in hoc ſæculo, & in futuro, ut in ſecunda parte expoſitum eſt. (2. 2. *q*. 14.)

APPENDIX.

EX art. habes *primo:* quomodo per rationem interimas hæreſes *Novatianorum*, & *Montaniſtarum* dicentium: Pęnitere eos non poſſe, ut remiſſionem peccatorum conſequantur, qui ſemel lapſi ſunt in peccatum poſt baptiſmum. Et addentium: quod in peccatum prolapſi poſt baptiſmum non ad pęnitentiam ſunt admittendi, ſed ad luporum rapinam, & diaboli prædam projiciendi. Et *Melchioritarum* dicentium: quod, qui poſt acceptam gratiam voluntarie peccat, nunquam in gratiam recipi poteſt: Et *quorundam* innominatorum (ut refert Joſeph Angles ordinis minorum, in lib. *Flores quæſt. theolog. De ſacr. Pęnitent. q.* 1. *a.* 3. dicentium: Peccatorum eſſe certum numerum irremiſſibilem, ita ut qui illum attingat, veniam conſequi non poſſit. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, merito damnari a 2. Paralip. ult. *immenſa*, & *inveſtigabilis miſericordia promiſſionis tuæ ſuper malitias hominum*. Quod dictum, tanquam exponens D. Thomas ait *q.* 84. *a.* 10. quod miſericordia Dei peccantibus per pœnitentiam veniam præbet abſque ullo termino. Item ab Apoſtolorum cano. 51. *Si quis Epiſcopus, aut presbyter, eum, qui a peccato revertitur, non recipit, ſed rejicit, deponatur: eo, quod Chriſtum offendat. Qui dixit: ob unum peccatorem, qui reſipiſcat, gaudium oboriri in Cęlo*. Hæc ibi. Et cano. 61. *Si quis clericus per metum vel Judæi, vel Græci, vel heretici, negaverit nomen Chriſti, ab Eccleſia rejicitur. Pęnitentia tamen ductus, vel laicus recipitur*. Hæc ibi. Item a ſancta Eccleſia per hoc, quod celebrat feſtum de SS. Franciſco, & *Marcellino* Papa: quorum primus poſt laſciviam juvenilem ad tantam poſtea ſanctitatem per pęnitentiam evectus eſt, ut ſtigmatibus Chriſti ab ipſo adhuc vivens corporaliter inſigniri promeruerit: alter vero poſt thurificationem idolis factam, pęnitentia media, glorioſus Dei martyr effectus eſt. Item a Beato Petro Apoſtolo per hoc, quod Simoni mago jam baptizato Act. 8. offerenti pecuniam pro emptione gratiæ dandi Spiritum ſanctum, dixit: *Pęnitentiam itaque age ab hac nequitia tua*. Patet enim hic, quod poſt baptiſmum la-

lapſis in peccatum, etiam maximum, quale eſt ſimonia, perſuaderi debet pęnitentia, ſecundum catholicum dogma a principe Apoſtolorum immediate procedens. Item a facto Chriſti circa ipſum Petrum jam ab eo baptizatum, 3. *de Sal. q.* 36. *art.* 6. *ad ſecundum*. Nam Petrus negaverat Chriſtum: *Mat.* 26. ideoque mortaliter peccaverat (ut d. S. Doctor *Quodlib.* 9. *art.* 14.) & tamen Chriſtus non ſolum ei trinam negationem per ejus veram pęnitentiam remiſit, ſed & eum in promiſſam *Matth.* 16. dignitatem paſtoralis officii exaltavit, *Joan.* 21. ut dicamus in eo mirifice adimpletum ly *ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia*, Rom. 5. Item ab eodem Chriſto per hoc, quod Thomæ Apoſtolo voluntarie magis, ideſt obſtinatione quadam, non pura fragilitate, ut Petrus, peccanti, *Joann.* 20. ipſe Chriſtus culpam, media pęnitentia, condonavit. Unde intelligendum neceſſario relinquitur, quod prædictis non obſtat illud Hebr. 10. *Voluntarie peccantibus poſt acceptam notitiam veritatis jam non relinquitur hoſtia pro peccatis*. Quem vero ſenſum genuinum habeant iſta verba Apoſtoli (ut ex abundanti loquamur: quoniam in propoſito ſufficit, quod non obſtent) monſtrat expreſſus Apoſtoli contextus. Poſtquam enim dixerat ly *abluti corpus aqua munda teneamus ſpei noſtræ confeſſionem indeclinabilem*, mox, paucis interjectis, ſubjungit, & quidem cum conjunctione cauſali ly *voluntarie enim peccantibus*, &c. Contextus ergo, addita etiam ibi ad majorem hujus rei claritatem cauſali, ſeu rationali conjunctione, demonſtrat aperte, quod de baptiſmo, ubi corpus aqua munda abluitur, intelligitur illa ſententia, ſcilicet: *Voluntarie peccantibus*, &c. Ac ſi ſecundum planum ſenſum literæ dicat. Ablutis corpus aqua munda per baptiſmum, ideſt, baptizatis, ſi poſtea voluntarie peccent, non relinquitur locus iterum ſuſcipiendi baptiſmum, tanquam hoſtiam ſalutiferam pro delendis ipſis peccatis. Recole datam tibi alias regulam non errandi in rebus fidei, interpretando ſcripturas, ſi quæ videantur in contrarium, licet revera non ſint, nec eſſe poſſint, quandoquidem impoſſibile omnino eſt, quod ſcriptura ſacra contrarietur veritati fidei. Regula illa erat, & eſt, ut ſemper a notioribus venire conemur in cognitionem ignotorum, ſeu minus notorum: non autem e converſo, ſcil. a minus notis ad notiora. Si enim a minus notis procedas: non cognitionem, ſed offuſcationem quæris notiorum: quoniam (ut patet) illud, quod eſt notius, eſt tanquam lumen reſpectu minus noti,

quod

quod reſpectu illius eſt tanquam tenebra, & tenebrarum non eſt clarificare, ſed offuſcare lumen, cujus e contra eſt clarificare, non offuſcare tenebras; verbi gratia in propoſito. Ab Eccleſia ſancta manifeſtiſſime habes, quod peccantes poſt baptiſmum poſſunt per veram pœnitentiam conſequi veniam (ut de SS. Marcellino, & Franciſco patuit) habes ab Apoſtolo, quod *voluntarie peccantibus poſt baptiſmum non relinquitur hoſtia pro peccatis*. Siſte pedem: & dic. Horum duorum quid eſt notius? Utique illud, quod Eccleſia tam aperte docet, non ſolum, quia illum apertum ſenſum veritatis demonſtrat, ſed etiam, quia Eccleſia data eſt nobis a Deo pro regula infallibili veritatis in his, quæ fidei ſunt, 2. 2. *q*. 5. *art*. 3. Nam id, quod Apoſtolus dicit, ſenſum quidem veritatis in ſe habet, ſed non tam aperte illum demonſtrat, immo ſub apertis in ſuperficie verbis latet aliqualiter occultum. Rurſum Scriptura ſacra non eſt data a Deo pro tam clara nobis regula veritatis, licet & ipſa in ſe ſit infallibilis: ſicut data eſt nobis Eccleſia. In cujus rei ſignum manifeſtum Chriſtus ſcripturis tribuit officium non judicandi, ſed teſtificandi, dicens Joan. 5. *Illæ ſunt, quæ teſtimonium perhibent de me*, & lex vetus vocatur teſtimonium, Exod. 40. *Poſuit teſtimonium in arca*. Eccleſiæ autem aſſignatur a Deo officium judicandi: ut patet & in Veritatibus aureis ſuper totam legem veterem, *Levit*. 13. *concl*. 1. Item *Deut*. 17. *concl*. 7. & in Conc. *Trid*. ſeſſ. 4. decr. de edit. libr. *Nemo in rebus fidei, & morum ſcripturam ſacram interpretari audeat contra eum ſenſum, quem tenuit, & tenet ſancta mater Eccleſia. Cujus eſt judicare de vero ſenſu, & interpretatione ſcripturarum ſanctarum*. Hæc ibi. Sed & quod ſcriptura ſit teſtis, Eccleſia vero judex, manifeſtavit in ſuis ipſis verbis, dicens ſeſſ. 5. decr. de pec. orig. *ſacroſancta ſynodus ſacrarum ſcripturarum teſtimonia, & Eccleſiæ judicium ſecuta, hæc de peccato orig. ſtatuit*. Hæc ibi. Stantibus his, revertere tu ad regulam univerſalem pro dirigendo tuo proceſſu, & dic. Si dictum Eccleſiæ eſt notius, quam dictum Apoſtoli; quomodo mihi in prædicto dubio apparenti, ne errem, eſt procedendum ad cognoſcendum firmiter veritatem? Hoc utique modo, ſcilicet, ut accipiam pro ſtabiliſſimo medio (quod ajunt) ſeu principio, dictum Eccleſiæ, & ipſo tanquam duce conductus, non declinans ab eo neque a dextris, neque a ſiniſtris, vadam ad inquirendum, quiſnam ſit verus ſenſus Apoſtoli, ſemper tenendo pro firmo (ſicuti eſt) quod ſenſus ipſius, dummodo

ſit verus, non poteſt importare contrarium ejus, quod docet Eccleſia. Quod, ſi per meipſum non potero invenire ſenſum illius Apoſtolici dicti verum; conſulam peritos, ſeu peritiores. Quod ſi mihi ad manum non fuerint periti, neque peritiores; interim differetur inquiſitio talis dicti, ſemper tamen in dogmate dato ab Eccleſia firmiſſime abſque ulla formidine contrarii perſiſtendo. Porro de Apoſtolo quid interim dicam? Utar verbo, & ſenſu coapoſtolorum ſuorum non penetrantium verba Chriſti, quando humiliter, nihil hæſitantes de ſalutifera veritate magiſtri, pro exemplo aliorum catholicorum in ſimili caſu quandoque exiſtentium dixerunt; *Neſcimus, quid loquitur*, Joann. 16. At ſi oppoſitum (quod in æternum abſit) prædictæ regulæ univerſalis faceres, ſcilicet, propter ignotius tibi dictum Apoſtoli dubitare, vel leviter de notiori tibi hactenus doctrina Eccleſiæ, actum eſt de ſalute tua; & quoniam dubius in fide infidelis eſt, & quoniam dubiorum quotidie inſurgentium nullus erit finis. Nam remoto judice, qui Eccleſia eſt (ut ſupra) & diſcordantium ad pacem adducendorum aufertur ſpes, & diſcordiis in infinitum augendis latiſſima via aperitur. Exemplum ſit de hæreticis, qui quoniam & judicem, & regulam (de quibus ſupra) abjiciunt; ideo Babylonia omni in rebus fidei confuſiores ſunt; & ſemper proficiunt in pejus errantes, & tam ſe, quam alios in errorem mittentes, 2. *Timoth. tertio*. Hæc dicta ſint ex occaſione reſpondendi *Novatianis*, &c. tali dicto Apoſtolico ad ſuum errorem confirmandum abutentibus. Cæterum pro ampliori adhuc earum hæreſum damnatione (ſi placet) vide *pri. par. articulorum numero* 255. 564. *cum elucid.* & 2. 2. *articulorum num.* 22. 14. *cum Elucid.* & *Addition. articulorum num.* 43. 260. *cum Elucid.* & Veritates aureas ſuper legem veterem, *Geneſ.* 4. *concluſ.* 17. item *cap.* 45. *concl.* 1. item *cap.* 3. *concl.* 21. & *Num.* 15. *concl.* 2. & *Deuter.* 20. *concl.* 1. *Tertio* vides; &c.

AR-

ARTICULUS II.

Utrum ſine Pœnitentia peccatum remitti poſſit.

Inf. art. 3. *co.* & *q.* 87. *ar.* 1. *cor. Et* 4. *d.* 14. *q.* 2. *a.* 5. & *d.* 16. *q.* 1. *a.* 2. *q.* 1.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod ſine Pęnitentia peccatum remitti poſſit. Non enim eſt minor virtus Dei circa adultos, quam circa pueros: Sed pueris peccata dimittit ſine Pęnitentia. Ergo etiam adultis.

2. Præterea. Deus virtutem ſuam ſacramentis non alligavit: Sed pęnitentia eſt quoddam ſacramentum. Ergo virtute divina poſſunt peccata ſine pęnitentia dimitti.

3. Præterea. Major eſt miſericordia Dei, quam miſericordia hominis: Sed homo interdum remittit offenſam ſuam homini etiam non pęnitenti. unde & ipſe Dominus mandat Matt. 4. *Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos.* Ergo multo magis Deus dimittit offenſam ſuam hominibus non pęnitentibus.

Sed Contra eſt, quod Dominus dicit Hierem. 18. *Si pęnitentiam egerit gens illa a malo quod fecit, agam & ego pęnitentiam ſuper malo, quod cogitavi ut facerem ei.* Et ſic e contrario videtur, quod ſi homo pęnitentiam non agat, Deus ei non remittat offenſam.

Reſpondeo dicendum, quod *impoſſibile eſt, peccatum actuale mortale ſine pęnitentia remitti, loquendo de pęnitentia quæ eſt virtus.* Cum enim peccatum ſit Dei offenſa, eo modo Deus peccatum remittit, quo remittit offenſam in ſe commiſſam. Offenſa autem directe opponitur gratiæ: ex hoc enim dicitur aliquis alteri eſſe offenſus, quod repellit eum a gratia ſua. Sicut autem habitum eſt in ſecunda parte, (1. 2. *q.* 110. *ar.* 1.) hoc intereſt inter gratiam Dei, & gratiam hominis, quod gratia hominis non cauſat, ſed præſupponit bonitatem veram, vel apparentem in homine grato: ſed gratia Dei cauſat bonitatem in homine grato; eo quod bona voluntas Dei, quæ in nomine, *gratia*, intelligitur, eſt cauſa omnis boni creati. Unde poteſt contingere, quod homo remittat offenſam, qua offenſus eſt alicui, abſque aliqua immutatione voluntatis ejus: Non autem contingere poteſt, quod Deus remittat offenſam ali-

cui abſque immutatione voluntatis ejus. Offenſa autem peccati mortalis procedit ex hoc, quod voluntas hominis eſt averſa a Deo per converſionem ad aliquod bonum commutabile. Unde requiritur ad remiſſionem divinæ offenſæ, quod voluntas hominis ſic immutetur, ut convertatur ad Deum cum deteſtatione converſionis prædictæ, & propoſito emendæ; quod pertinet ad rationem pęnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus. Et ideo impoſſibile eſt, quod peccatum alicui remittatur ſine pœnitentia, ſecundum quod eſt virtus.

Sacramentum autem pęnitentiæ, ſicut ſupra dictum eſt, (*q.* 84. *ar.* 3.) perficitur per officium ſacerdotis ligantis, & ſolventis, *ſine quo poteſt Deus peccatum remittere*, ſicut remiſit Chriſtus mulieri adulteræ, ut legitur Joan. 8. & peccatrici, ut legitur Luc. 7. quibus tamen non remiſit peccata ſine virtute pęnitentiæ. nam, ſicut Greg. dicit in Hom. (33. *in Euang. parum a princ.*) *per gratiam traxit intus*, ſcilicet ad pęnitentiam, *quam per miſericordiam ſuſcepit foris*.

Ad primum ergo dicendum, quod in pueris non eſt niſi peccatum originale, quod non conſiſtit in actuali deordinatione voluntatis, ſed in quadam habituali deordinatione naturæ, ut in ſecunda parte habitum eſt. (1. 2. *q.* 82. *a.* 1.) & ideo remittitur eis peccatum cum habituali immutatione per infuſionem gratiæ, & virtutum, non autem cum actuali: ſed adulto, in quo ſunt actualia peccata, quæ conſiſtunt in deordinatione actuali voluntatis, non remittuntur peccata, etiam in baptiſmo, ſine actuali immutatione voluntatis; quod fit per pęnitentiam.

Ad ſecundum dicendum, quod ratio illa procedit de pęnitentia, ſecundum quod eſt ſacramentum.

Ad tertium dicendum, quod miſericordia Dei eſt majoris virtutis, quam miſericordia hominis in hoc, quod immutat voluntatem hominis ad pęnitendum, quod miſericordia hominis facere non poteſt.

A P P E N D I X.

Ex articulo habes *primo*: quomodo per rationem interimas hæreſes *Catharorum* (ut refert Cardinalis Turrecremata, *De Eccleſia lib.* 4. *c.* 35.) dicentium: Non eſſe pęnitendum de peccatis. Hoc eſt (ut videntur velle dicere) peccata poſſunt remitti ſine pęnitentia, ſeu peccatoribus pęnitentia non eſt neceſſaria. Mitto, quod miſelli *Cathari*, ſe eſſe ſine peccato jactabant: ideo potuerunt forſan hoc ſuum di-

dictum de ſeipſis ſolum intelligere. Sed, quoniam abſolute eorum poſitio ſic jacet. Non eſt pęnitendum de peccatis, idcirco, dimiſſa illa poſſibilitate, adduximus eam ſecundum literam, pro quanto & præſenti articulo opponitur, & ab eodem validiſſime expugnatur. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, illam merito damnari a *Hier.* 18. ſecundum quod cum diſcurſu ponitur *in arg. cont.* Item a Papa *Gelaſio*, in epiſtola ad Fauſtum magiſtrum fungentem legationis officio Conſtantinopoli. Ibi enim docet, nullum abſolvi poſſe ab errore præterito, niſi reſipiſcat. *Remitti*, inquit, *culpa de præterito poteſt, correctione ſine dubio ſubſequente. Nam, ſi manſura perverſitas finitur: non eſt benignitas remittentis, ſed conſentientis aſſenſio*. Propter ly *correctione* vide *q.* 72. *ar.* 1. *app.* Item a Luc. 13. *Niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis*. Quod quidem dictum tanto magis pęnitentiæ neceſſitatem peccatoribus oſtendit, ac per hoc illam hæreſim tanto magis damnat: quanto bis ibi replicatur. Item a Luc. 15. *Gaudium eſt Angelis Dei ſuper uno peccatore pęnitentiam agente, quam ſuper* 99. *juſtis, qui non indigent pęnitentia*. Per hoc enim patet, inferendo ab oppoſitis, quod peccatores indigent pęnitentia. Nam, ſi Chriſtus hoc non præſupponeret de peccatoribus, non eſſet, quod ad ipſorum differentiam de juſtis adderet, quod non indigent pœnitentia. Suffeciſſet enim tunc dixiſſe, quod *magis gaudent Angeli de uno peccatore pęnitentiam agente, quam de* 99. *juſtis*. Addendo igitur ly *qui non indigent pęnitentia*, monſtravit Chriſtus patenter, quod illi, qui non ſunt juſti, ideſt, qui ſunt mortali peccato involuti, indigent pęnitentia. Item a Luc. 23. *Pater dimitte illis. Nos quidem juſte: nam digna factis recipimus. Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum. Centurio autem, & qui ſimul aderant*, &c. *percutientes pectora ſua revertebantur*. Per hoc enim quod, Chriſto orante pro peccatoribus non remittuntur peccata illis abſque ſua ipſorum pęnitentia, quæ per ly *nos quidem*, &c. *memento mei*, &c. per ly *percutientes*, &c. deſignatur, patet, a fortiori etiam, quod peccatotibus omnibus, & ſingulis neceſſaria eſt omnino pęnitentia ad remiſſionem peccatorum ſuorum. Ecce. Si, de quo magis, inquit regula Philoſophi, videtur ineſſe, & non ineſt: ergo de quo minus videtur ineſſe, non inerit. Applicetur hæc ad propoſitum præſens, & dicatur. Si Chriſto etiam corporaliter præſente, ſi ipſo tum verbis illis, tum factis, ſcil. tanta ſanguinis, cum tan-

tis doloribus effuſione pro peccatorum venia ad patrem orante, non datur venia alicui illorum ſine ipſorum pęnitentia, cum tamen, ſi abſque pęnitentia poſſet dari, magis tunc, quam alias unquam, videretur danda, ut cuique ſapienti patet. ut ergo pro conſtanti veritate ex hoc utique relinquitur, quod peccatoribus, quicunque ſint illi, numquam poterit dari venia ſuorum delictorum ſine propria ipſorum pœnitentia. Quid ergo profuit oratio Chriſti? Ad hoc (ut ipſe intendebat orando) profuit, & quod donatum eſt illis præambulum pęnitentiæ neceſſarium, ideſt, cognitio proprii peccati, & quod donatum eſt illis peccatoribus, *cor contritum, & humiliatum*, ſcil. pęnitentia ipſa, & donatum eſt ſimul illis, ut tale donum, ideſt, pœnitentiam acciperent, juxta illud Pſal. 67. *accepiſti dona in hominibus*, & donatum etiam eſt illis, ut pęnitentiam ipſam tunc digne exequerentur, & denique, per ipſam illis donatam pęnitentiam condonata eſt eiſdem omnium ſuorum delictorum venia. Quinque has donationes pro ipſis petiit Chriſtus per ly *dimitte illis*: & ideo veniam illis dandam, non ſine, ſed cum pęnitentia, poſtulavit. Item merito damnari a Concil. *Trid.* ſeſſ. 14. cap. primo. „ Fuit quidem pęnitentia uni„ verſis hominibus, qui ſe mortali aliquo peccato „ inquinaſſent, quovis tempore ad gratiam, & ju„ ſtitiam aſſequendam neceſſaria, illis etiam, qui „ Baptiſmi ſacramento ablui petiviſſent, ut, perver„ ſitate abjecta, tantam Dei offenſionem cum pecca„ ti odio, & pio animi dolore deteſtarentur. Porro „ nec ante adventum Chriſti pęnitentia erat ſacra„ mentum, nec eſt poſt adventum illius cuiquam „ ante Baptiſmum. „ Hæc ibi. Quibus in ultimis monſtrat aperte, quod, quando pęnitentiam fuiſſe ſemper, eſſe, & futuram eſſe neceſſariam, dixit, intendebat loqui tantum de pęnitentia, quæ non eſt ſacramentum. *Tertio* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis, &c.

ART.

ARTICULUS III. 528

Utrum poſſit per Pęnitentiam unum peccatum ſine alio remitti.

1. 2. *q.* 73. *a.* 1. *Et* 3. *d.* 36. *ar.* 5. *Et* 4. *d.* 15. *q.* 1. *ar.* 5. *q.* 1. *cor.* & *d.* 16. *q.* 2. *ar.* 1. *q.* 2. *cor.* & *d.* 18. *q.* 1. *a.* 5. *q.* 3. *ad* 1.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod poſſit per Pęnitentiam unum peccatum ſine alio remitti. Dicitur enim Amos 4. *Plui ſuper unam civitatem, & ſuper alteram civitatem non plui: pars una compluta eſt, & pars, ſuper quam non plui, aruit*. Quod exponens Gregor. ſuper Ezech. (*hom.* 10. *cir. med.*) dicit: *Cum ille, qui proximum odit, ab aliis vitiis ſe corrigit, una eademque civitas ex parte compluitur, & ex parte arida manet: quia ſunt qui cum quædam vitia reſecant, in aliis graviter perdurant.* Ergo poteſt unum peccatum per pęnitentiam dimitti ſine alio.

2. Præterea. Ambroſ. ſuper Pſal. *Beati immaculati in via*, (*poſt explicat. verſic. Exitus aquarum, &c.*) dicit, quod *prima conſolatio eſt, quia non obliviſcitur miſereri Deus; ſecunda per punitionem, ubi etſi fides deſit, pęna ſatisfacit, & relevat.* Poteſt ergo aliquis relevari ab aliquo peccato, manente peccato infidelitatis.

3. Præterea. Eorum, quæ non neceſſe eſt eſſe ſimul, unum poteſt auferri ſine alio. Sed peccata, ut in ſecunda parte habitum eſt, (1. 2. *q.* 73. *a.* 1.) non ſunt connexa: & ita unum eorum poteſt eſſe ſine alio. Ergo etiam unum eorum poteſt remitti ſine alio per pœnitentiam.

4. Præterea. Peccata ſunt debita, quæ nobis relaxari petimus, cum dicimus in oratione Dominica: *Dimitte nobis debita noſtra*, &c. Sed homo quandoque dimittit unum debitum ſine alio. Ergo etiam Deus per pœnitentiam dimittit unum peccatum ſine alio.

5. Præterea. Per dilectionem Dei relaxantur hominibus peccata, ſecundum illud Hierem. 31. *In charitate perpetua dilexi te: ideo attraxi te miſerans:* Sed nihil prohibet, quin Deus diligat hominem quantum ad unum, & ſit ei offenſum quantum ad aliud, ſicut peccatorem diligit quantum ad naturam, odit autem quantum ad culpam. Ergo videtur poſſibile, quod

Deus per pœnitentiam remittat unum peccatum ſine alio.

Sed Contra eſt, quod Aug. dicit in lib. de Pęnitentia: (*ſeu de vera, & falſa pęnit. ç. 9. cir. med. to. 4.*) „ Sunt plures, quos pœnitet peccaſſe, ſed non „ omnino, reſervantes ſibi quædam, in quibus de„ lectantur, non animadvertentes, Dominum ſi„ mul mutum, & ſurdum a dæmonio liberaſſe, „ per hoc docens, nos nunquam niſi de omnibus ſa„ nari.

Reſpondeo dicendum, quod *impoſſibile eſt, per pęnitentiam unum peccatum ſine alio remitti.*

Primo quidem, quia peccatum remittitur, inquantum tollitur Dei offenſa per gratiam. Unde in ſecunda parte habitum eſt, (*1. 2. q. 109. ar. 7. & q. 113. art. 2.*) quod nullum peccatum poteſt remitti ſine gratia. Omne autem peccatum mortale contrariatur gratiæ, & excludit eam. Unde impoſſibile eſt, quod unum peccatum ſine alio remittatur. *Secundo*, quia, ſicut oſtenſum eſt, (*a. præc.*) peccatum mortale non poteſt ſine vera Pœnitentia remitti, ad quam pertinet deſerere peccatum, inquantum eſt contra Deum; quod quidem eſt commune omnibus peccatis mortalibus. Ubi autem eſt eadem ratio, & idem effectus. Unde non poteſt eſſe vere pęnitens, qui de uno peccato pęnitet, & non de alio. Si enim diſpliceret ei illud peccatum, quia eſt contra Deum ſuper omnia dilectum, (quod requiritur ad rationem veræ pœnitentiæ) ſequeretur, quod de omnibus peccatis pęniteret. Unde ſequitur, quod impoſſibile ſit, unum peccatum per pęnitentiam remitti ſine alio. *Tertio*, quia hoc eſſet contra perfectionem miſericordiæ Dei, cujus perfecta ſunt opera, ut dicitur Deuteron. 32. unde cujus miſeretur, totaliter miſeretur. Et hoc eſt quod Aug. dicit in lib. de pęnitentia: (*loc. cit.*) *Quædam impietas infidelitatis eſt, ab illo qui juſtus, & juſtitia eſt, dimidiam ſperare veniam.*

Ad primum ergo dicendum, quod illud verbum Gregorii non eſt intelligendum quantum ad remiſſionem culpæ, ſed quatum ad ceſſationem ab actu: quia interdum ille, qui plura peccata conſuevit committere, deſerit unum, non tamen aliud; quod quidem fit auxilio divino, quod tamen non pertingit uſque ad remiſſionem culpæ.

Ad ſecundum dicendum, quod in verbo illo Ambroſii fides non poteſt accipi, qua creditur in Chriſtum: quia ut Auguſt. dicit ſuper illud Joan. 15. *Si non veniſſem, & locutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent*, ſcilicet infidelitatis, (*Tract. 89. in Joan.*

Joan. parum a princ. to. 9.) *hoc eſt peccatum, quo tenentur cuncta peccata*. Sed accipitur fides pro conſcientia; quia interdum per pœnas, quas quis patienter ſuſtinet, conſequitur remiſſionem peccati, cujus conſcientiam non habet.

Ad tertium dicendum, quod peccata, quamvis non ſint connexa, quantum ad converſionem ad bonum commutabile, ſunt tamen connexa quantum ad averſionem a bono incommutabili, in qua conveniunt omnia peccata mortalia: & ex hac parte habent rationem offenſæ, quam oportet per pœnitentiam tolli.

Ad quartum dicendum, quod debitum exterioris rei, puta pecuniæ, non contrariatur amicitiæ, ex qua debitum remittitur. & ideo poteſt unum dimitti ſine alio. Sed debitum culpæ contrariatur amicitiæ. & ideo una culpa, vel offenſa non remittitur ſine altera. ridiculum enim videtur, quod etiam ab homine aliquis veniam peteret de una offenſa, & non de alia.

Ad quintum dicendum, quod dilectio, qua Deus diligit hominis naturam, non ordinatur ad bonum gloriæ, a quo impeditur homo per quodlibet peccatum mortale: ſed dilectio gratiæ, per quam fit remiſſio peccati mortalis, ordinat hominem ad vitam æternam, ſecundum illud Rom. 6. *Gratia Dei vita æterna*. Unde non eſt ſimilis ratio.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, Concilio, & Auguſt., quod non remittitur unquam unum peccatum mortale ſine alio. A D. Auguſt. quidem, ſecundum quod ponitur *in argum. contr.* A ſcripturis vero per hoc, quod dicitur Ro. 13. *Quæcumque a Deo ſunt, ordinata ſunt*. Hoc eſt. Illa, quæ ſunt convenientia, a Deo ſunt, & e contra, ſcilicet, quæ non ſunt convenientia, illa, ut ſic, a Deo eſſe non poſſunt. Si igitur ad propoſitum præſens particulare applicetur illud Apoſtoli, eſt idem, ac ſi, reddita cauſa, in qua implicite continebatur, diceretur. Quia, unum peccatum mortale ſine alio remitti, eſt inordinatum, ideſt inconveniens: ideo a Deo non poteſt unum illorum remitti ſine alio. Quod autem, ut ſupponitur, hoc ipſum ſit inconveniens, conſtat ex terminis ſuis, ſcilicet peccatum mortale, & remitti. Nam peccatum mortale eſt illud, quod inducit mortem animæ, in qua ipſum peccatum eſt. Mors autem animæ eſt averſio a Deo, qui

qui ſolus eſt ſpiritualis vita animæ: juxta illud Eccleſiæ in hymno Angelorum; *Tibi Chriſte ſplendor patris*, *Vita*, *virtus cordium*, & illud Deut. 30. *Diligas dominum Deum tuum*, *ipſe enim eſt vita tua*. Alter vero terminus, ſcilicet remitti, eſt, ſtando in propoſito, prædictam mortem, ideſt averſionem a Deo ex anima tolli: & conſequenter vitam, ideſt converſionem, ipſi animæ reddi. Declaratis his terminis, nonne vides inconveniens, quod ibi latebat? Nam ex declaratione facta ſubito, vel tenuiter conſideranti patet, quod dicere, unum peccatum mortale ſine alio poſſe remitti, eſt dicere contradictoria, ſcilicet eandem animam, in qua ſunt illa peccata, eſſe ſimul vivam, & mortuam, hoc eſt, ſimul eſſe converſam ad Deum, & averſam a Deo. Quia enim unum peccatum mortale eſt remiſſum ei, ideo de neceſſitate conſtat, quod ipſa vivit, ideſt, quod eſt converſa ad Deum: quia autem aliud mortale peccatum in ea remanſit, utpote non remiſſum ei, ideo de neceſſitate conſtat, quod ipſamet non vivit, ſed eſt mortua, ideſt quod non eſt converſa ad Deum, ſed ab ipſo averſa. A Concilio quoque *Lateranenſi* ſub *Innocentio III.* illud in principio appendicis dictum inſinuatur per hoc, quod dicit cap. 21. *omnis utriuſque ſexus omnia ſua peccata confiteatur*. Ex eo enim, quod præcipit peccata omnia confiteri, ut abſolvatur peccator, ſecundum quod ex ſubjunctis ibid. patet, relinquit pro manifeſto intelligendum, quod de mente ſua eſt, non poſſe peccatum unum mortale ſine alio mortali remitti. Item ſimiliter inſinuatur a Concilio *Florentino* ſic. *Ad quam*, ſcil. oris confeſſionem, *pertinet*, *ut peccator omnia peccata*, *quorum memoriam habet*, *confiteatur integraliter*. Hæc in decreto ſuper unio. Armenorum. Dic, ut ſup. Concordat & Conciliis præmiſſis Concilium *Trid.* ſeſſ. 14. cap. 5. „ Univerſa Eccleſia ſemper intellexit, „ inſtitutam eſſe a Domino integram peccatorum con„ feſſionem... Sacerdotes ſuiipſius vicarios reliquit, „ ad quos omnia mortalia crimina deferantur: quo „ pro poteſtate clavium remiſſionis, aut retentionis „ peccatorum ſententiam pronuntient. „ Hæc ibi. Ex quibus patet, & quod Concilia præmiſſa loquebantur de mortalibus, dicendo ly *omnia*; & quod ad finem, ut poſſit remiſſio fieri, dicuntur omnia. Aliter ergo, ſecundum planam Concilii ſententiam, remitti non poſſent: niſi omnia ſimul. Cæterum cave, ne ex veritate prædictorum incidas in errorem *Jacobi Præpoſiti*: hoc eſt, ne exinde inferas, quod pœnitentia, ſeu dolor de uno peccato ſine dolore omnium,

omnium, eſt peccatum. Multum enim diſtant inter ſe illa veritas, ſcil. unum peccatum per pęnitentiam remitti non poteſt ſine alio, & iſta falſitas, ſcil. pęnitentia de uno peccato ſine dolore omnium eſt peccatum. Quam quidem falſitatem & ipſe *Jacobus præpoſitus* pro errore recognovit, ac revocavit, ut refert Bernardus a Lutzemb. in ſuo Catalogo hæretic. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina, &c.

ARTICULUS IV. 529

Utrum, remiſſa culpa per Pœnitentiam, remaneat reatus pœnæ.

Sup. qu. 67. ar. 3. ad 3. & qu. 69. art. 10. ad 3. Et 4. d. 14. q. 2. ar. 1. Et Rom. 11. l. 4. Et Heb. 6.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod, remiſſa culpa per Pœnitentiam, non remaneat reatus pœnæ. Remota enim cauſa, removetur effectus: Sed culpa eſt cauſa reatus pœnæ: ideo enim eſt aliquis dignus pœna, quia culpam commiſit. Ergo, remiſſa culpa non poteſt remanere reatus pœnæ.

2. Præterea. Sicut Apoſtolus dicit Rom. 5. donum Chriſti eſt efficacius, quam peccatum: Sed peccando homo ſimul incurrit culpam, & pœnæ reatum. Ergo multo magis per donum gratiæ ſimul remittitur culpa, & tollitur pœnæ reatus.

3. Præterea. Remiſſio peccatorum fit in pœnitentia per virtutem paſſionis, ſecundum illud Rom. 3. *Quem propoſuit Deus propitiatorem, per fidem in ſanguine ipſius, propter remiſſionem præcedentium delictorum*: Sed paſſio Chriſti eſt ſufficienter ſatisfactoria pro omnibus peccatis, ut ſupra dictum eſt. (*q.* 48. & 49. & *qu.* 79. *art.* 5.) Non ergo poſt remiſſionem culpæ remanet aliquis reatus pœnæ.

Sed Contra eſt, quod 2. Reg. 12. dicitur, quod cum David pœnitens dixiſſet ad Natan, *Peccavi Domino*, dixit Natan ad illum: *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum: non morieris: veruntamen filius, qui natus eſt tibi, morte morietur*: quod fuit in pœnam præcedentis peccati, ut ibidem dicitur. Ergo, remiſſa culpa, remanet reatus alicujus pœnæ.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut in ſecunda parte habitum eſt, (1. 2. *qu.* 87. *art.* 4.) in peccato mor-

mortali ſunt *duo*, ſcil. *averſio* ab incommutabili bono, & *converſio* ad commutabile bonum inordinata. Ex parte ergo averſionis ab incommutabili bono conſequitur peccatum mortale reatus pœnæ æternæ, ut qui contra æternum bonum peccavit, in æternum puniatur: Ex parte etiam converſionis ad bonum commutabile, inquantum eſt inordinata, conſequitur peccatum mortale reatus alicujus pœnæ: quia inordinatio culpæ non reducitur ad ordinem juſtitiæ niſi per pœnam. juſtum eſt enim, ut qui voluntati ſuæ plus indulſit, quam debuit, contra voluntatem ſuam aliquid patiatur: ſic enim erit æqualitas. Unde Apoc. 18. dicitur: *Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum.*

Quia tamen converſio ad bonum commutabile eſt finita, non habet ex hac parte peccatum, quod debeatur ei pœna æterna. Unde ſi ſit inordinata converſio ad bonum commutabile ſine averſione a Deo, ſicut eſt in peccatis venialibus, non debetur peccato pœna æterna, ſed temporalis. *Quando* igitur *per gratiam remittitur culpa, tollitur averſio animæ a Deo*, inquantum per gratiam anima Deo conjungitur. Unde *& per conſequens ſimul tollitur reatus pœnæ æternæ: Poteſt tamen remanere reatus alicujus pœnæ temporalis.*

Ad primum ergo dicendum, quod culpa mortalis utrumque habet, & averſionem a Deo, & converſionem ad bonum creatum: Sed, ſicut in ſecunda parte habitum eſt, (1. 2. *quæſt.* 71. *artic.* 6.) averſio a Deo eſt ibi ſicut formale: converſio autem ad bonum creatum eſt ibi ſicut materiale. Remoto autem formali cujuſcunque rei, tollitur ſpecies; ſicut remoto rationali, tollitur ſpecies humana. Et ideo ex hoc ipſo dicitur culpa mortalis remitti, quod per gratiam tollitur averſio mentis a Deo ſimul cum reatu pœnæ æternæ: Remanet tamen illud quod eſt materiale, ſcilicet inordinata converſio ad bonum creatum, pro qua debetur reatus pœnæ temporalis.

Ad ſecundum dicendum, quod, ſicut in ſecunda parte habitum eſt, (1. 2. *q.* 109. *a.* 7. & 8. & *q.* 111. *a.* 2.) ad gratiam pertinet operari in homine juſtificando ipſum a peccato, & cooperari homini ad recte operandum. Remiſſio igitur culpæ, & reatus pœnæ æternæ pertinet ad gratiam operantem: ſed remiſſio reatus pœnæ temporalis pertinet ad gratiam cooperantem, inquantum ſcilicet homo cum auxilio divinæ gratiæ patienter pœnas tolerando,

ab-

abſolvitur etiam a reatu pœnæ temporalis. Sicut igitur prius eſt effectus gratiæ operantis, quam gratiæ cooperantis: ita etiam prius eſt remiſſio culpæ, & pęnæ æternæ, quam plena abſolutio a pęna temporali, utrumque enim eſt a gratia, ſed primum a gratia ſola, ſecundum ex gratia, & libero arbitrio.

Ad tertium dicendum eſt, quod paſſio Chriſti de ſe ſufficiens eſt ad tollendum omnem reatum pęnæ non ſolum æternæ, ſed etiam temporalis: & ſecundum modum, quo homo participat virtutem paſſionis Chriſti, percipit etiam abſolutionem a reatu pęnæ. In baptiſmo autem homo participat totaliter virtutem paſſionis Chriſti, utpote per aquam, & ſpiritum Chriſti commortuus peccato, & in eo regeneratus ad novam vitam. & ideo in baptiſmo homo conſequitur remiſſionem reatus totius pęnæ. In pęnitentia vero conſequitur virtutem paſſionis Chriſti ſecundum modum propriorum actuum, qui ſunt materia pœnitentiæ, ſicut aqua baptiſmi, ut ſupra dictum eſt. (*qu.* 84. *a.* 1. *&* 3.) Et ideo non ſtatim per primum actum pęnitentiæ, quo remittitur culpa, ſolvitur reatus totius pęnæ, ſed completis omnibus pęnitentiæ actibus.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo:* quomodo per rationem interimas hæreſim *Lutheri* dicentis, ut refert Alphonſus de Caſtro adverſus hæreſes titul. pęnitentia, quod, dimiſſa culpa, ſimul etiam dimiſſa eſt omnis pęna peccato debita. Et propter hoc (inquit) nulla debet fieri ſatisfactio pro delictis perpetratis. *Secundo* habes, quomodo per rationem oſtendas, eam merito damnari a 2. Reg. 12. per hoc quod ibi legitur: quod *cum David pęnitens*, &c. ut in *argum. cont.* Item per dictum Numer. 14. *Ait Moyſes ad Dominum: Dimitte, obſecro, peccatum populi hujus ſecundum magnitudinem miſericordiæ tuæ. Dixitque Dominus: Dimiſi juxta verbum tuum: Attamen omnes homines, qui*, &c. *non videbunt terram, pro qua juravi patribus eorum.* Patet enim hic, ad planam literæ texturam, quod, dimiſſa culpa, remanet adhuc pęna temporalis, puta, non videre terram promiſſionis. Ne autem putemus, quod hoc, ſcilicet pęnam temporalem poſt culpæ deletionem remanere, proveniat ex parva miſericordia Dei, ſignanter ibi ſcriptura ad deletionem illius peccati appoſuit ly *ſecundum verbum tuum*; hoc eſt (ut pe-

petierat Moyſes, ſecundum magnitudinem miſericordiæ meæ.) Ac ſi in propoſito hujus articuli clarius dictum ſit. Quod, dimiſſo peccato mortali, reatus pęnæ temporalis remaneat, non eſt ex defectu miſericordiæ divinę, ſed aliunde, puta ex defectu pœnitentiæ hominum, quia ſcilicet illorum converſio ad Deum non eſt tanto ſpiritus fervore facta, ut ſufficiat ad tollendum etiam pęnam temporalem. Vide exam. poſt ad *primum*. Item damnari a Concilio *Tridentin.* ſeſſ. 6. cap. 14. „ Docendum eſt: „ Chiſtiani hominis pęnitentiam poſt lapſum continere ceſſationem a peccatis, eorum deteſtationem, cor contritum, & humiliatum, eorumdem ſacramentalem confeſſionem, ſaltem in voto, & ſuo tempore faciendam, ſacerdotalem abſolutionem, itemque ſatisfactionem, non pro pœna æterna, quæ vel ſacramento, vel ſacramenti voto una cum culpa remittitur, ſed pro pœna temporali: quæ ut ſacræ literæ docent, non tota ſemper dimittitur. *Hæc ibi*. *Et cano*. 30. Si quis poſt acceptam juſtificationis gratiam cuilibet peccatori pœnitenti culpam remitti, & reatum æternæ pęnę deleri dixerit, ita, ut nullus remaneat reatus pęnæ temporalis exſolvendæ vel in hoc ſæculo, vel in futuro in purgatorio, antequam ad regna cęlorum aditus patere poſſit: anathema ſit. *Hæc ibi*. *Et ſeſſ.* 14. *cap.* 8. Sancta Synodus declarat: falſum omnino eſſe, & a verbo Dei alienum, culpam a Domino nunquam remitti, quin univerſa etiam pęna condonetur. Perſpicua enim, & illuſtria in ſacris litteris exempla reperiuntur, quibus hic error quam manifeſtiſſime revincitur. „ Hæc ibi. Ubi per totum capitulum contra hanc erroneam in fide poſitionem quam pulcherrime, & efficaciſſime multis rationibus invehitur, quæ omnia vide tu, ne nimis in longum protrahatur hæc Elucidationum formula. Et cano. 15. *Si quis dixerit: fictionem eſſe, quod virtute clavium ſublata pœna æterna, pœna temporalis plerumque exſolvenda remaneat: anathema ſit*. Hæc ibi. *Tertio* vides: quomodo ex iis, &c.

AR-

ARTICULUS V. 530

Utrum remiſſa culpa mortali, tollantur omnes reliquiæ peccati.

Sup. a. 4. ad 3. & 4. d. 14. q. 2. a. 1. q. 3. Et 1. Cor. 11. lect. 7.

AD Quintum ſic proceditur. Videtur, quod remiſſa culpa mortali, tollantur omnes reliquiæ peccati. Dicit enim Auguſt. in lib. de Pęnitentia: (*ſeu de vera, & falſa pœnitent. c. 9. a med. to. 4.*) *Nunquam Dominus aliquem ſanavit, quem omnino non liberavit. totum enim hominem ſanavit in ſabbato: quia & corpus ab omni infirmitate, & animam ab omni contagione*: Sed reliquiæ peccati pertinent ad infirmitatem peccati. Ergo non videtur poſſibile, quod remiſſa culpa, remaneant reliquiæ peccati.

2. Præterea. Secundum Dionyſ. 4. c. de div. nom. (*par. 4. lect. 16.*) *bonum eſt efficacius, quam malum: quia malum non agit niſi virtute boni*: Sed homo peccando ſimul totam infectionem peccati incurrit. Ergo multo magis pœnitendo liberatur etiam ab omnibus peccati reliquiis.

3. Præterea. Opus Dei efficacius eſt, quam opus hominis: Sed per exercitium humanorum operum ad bonum tolluntur reliquiæ peccati contrarii. Ergo multo magis tolluntur per remiſſionem culpæ, quæ eſt opus Dei.

Sed Contra eſt, quod Marci 8. legitur, quod cæcus illuminatus a Domino primo reſtitutus eſt ad imperfectum viſum: unde ait: *Video homines velut arbores ambulantes*: deinde reſtitutus eſt perfecte, *ita ut videret clare omnia*: Illuminatio autem cæci ſignificat liberationem peccatoris. Poſt primam ergo remiſſionem culpæ, qua peccator reſtituitur ad viſum ſpiritualem, adhuc remanent in eo aliquæ reliquiæ peccati præteriti.

Reſpondeo dicendum, quod peccatum mortale ex parte converſionis inordinatæ ad bonum commutabile quandam diſpoſitionem cauſat in anima, vel etiam habitum, ſi actus frequenter iteretur. Sicut autem dictum eſt, (*ar. præc.*) culpa peccati mortalis remittitur, inquantum tollitur per gratiam averſio mentis a Deo.

Sublato autem eo, quod eſt ex parte averſionis, nihilominus remanere poteſt id, quod eſt ex parte con-

converſionis inordinatæ; cum hanc contingat eſſe ſine illa, ſicut prius dictum eſt. (*ar. præc.*) Et ideo *nihil prohibet, quin remiſſa culpa, remaneant diſpoſitiones ex præcedantibus actibus cauſatæ, quæ dicuntur peccati reliquiæ: Remanent tamen debilitatæ, & diminutæ*, ita quod homini non dominentur: Et hoc magis per modum diſpoſitionum, quam per modum habituum: ſicut etiam remanet fomes poſt baptiſmum.

Ad primum ergo dicendum, quod Deus totum hominem perfecte curat: ſed quandoque ſubito; ſicut ſocrum Petri ſtatim reſtituit perfectæ ſanitati, *ita ut ſurgens miniſtraret illis*, ut legitur Luc. 4. quandoque autem ſucceſſive, ſicut dictum eſt (*quæſt.* 44. *ar.* 3. *ad* 2.) de cæco illuminato, Mar. 8. Et ita etiam ſpiritualiter quandoque tanta commotione convertit cor hominis, ut ſubito perfecte conſequatur ſanitatem ſpiritualem, non ſolum remiſſa culpa, ſed ſublatis omnibus peccati reliquiis, ut patet de Magdalena Luc. 7. Quandoque autem prius remittit culpam per gratiam operantem; & poſtea per gratiam cooperantem ſucceſſive tollit peccati reliquias.

Ad ſecundum dicendum, quod peccatum etiam quandoque ſtatim inducit debilem diſpoſitionem, utpote per unum actum cauſatam; quandoque autem fortiorem, cauſatam per multos actus.

Ad tertium dicendum, quod uno actu humano non tolluntur omnes reliquiæ peccati: quia, ut dicitur in Prædicamentis, (*c. de Oppoſit. a med. to.* 1.) *pravus ad meliores exercitationes deductus ad modicum, aliquid proficiet, ut melior ſit: multiplicato autem exercitio, ad hoc pervenit, ut ſit bonus virtute acquiſita*. Hoc autem multo efficacius facit divina gratia, ſive uno, ſive pluribus actibus.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis: quod remiſſa culpa, quandoque non tolluntur omnes reliquiæ peccati: quandoque autem ſic. Ut per id, quod a ſimili dicitur *Mar.* 8. ſecundum quod cum diſcurſu ponitur *in arg. cont.* Item per hoc, quod legitur Pſal. 37. *Putruerunt. & corruptæ ſunt cicatrices meæ a facie inſipientiæ meæ*. Patet ſiquidem, quod cicatrix ex vulnere relinquitur: & conſequenter, quod iſtæ cicatrices, de quibus loquitur Propheta, ſunt reliquiæ peccati alicujus ſibi jam dimiſſi:

de

de quibus reliquiis lamentabiliter dicit, quod *putruerunt*, *& corruptæ ſunt*. Nam ſecundum D. Thomam ibi ſuper Pſalmos, ſicut per imperitiam medici quandoque infirmitas generat intus putredinem, & corrumpit aliquod membrum: ſic eſt quandoque in peccatore, cui dimiſſum eſt peccatum, & adhuc remanſit pronitas ad peccandum; quaſi cicatrix ex vulnere. Quando enim peccatum illud non curatur per correctionem, ideſt per fructus dignos pœnitentiæ, ſcil. per ſatisfactionem, & exercitium bonorum operum: tunc fit putredo interius, ideſt delectatio peccati præteriti, & conſentit in aliud ſimile. Hoc eſt, ut brevius dicatur. Sicut quandoque per inſipientiam medici vulnus putreſit: ita ex inſipientia hominis, in quo reliquiæ peccati remanſerunt, neſcientis ſibi bene cavere contingit recidivum. Hæc S. Doctor in ſententia. Item, quod quandoque tollantur ipſæ reliquiæ, remiſſa culpa, per hoc inſinuatur, quod ex perſona Dei culpam remittentis ad animam dicitur, Hierem. 30. *Obducam cicatricem tibi, & a vulneribus tuis ſanabo te*. Ecce, quod Deus ex bonitate ſua promittit aliquibus, ſe non tantum in eis ſanaturum vulnera, ideſt peccata, ſed etiam vulnerum cicatricem, ideſt peccatorum ipſorum reliquias. Vide tex. *ad primum*. *Secundo* vides: quomodo ex his bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS VI. 531

Utrum remiſſio culpæ ſit effectus Pœnitentiæ.

4. *d.* 14. *q.* 2. *ar.* 1. *q.* 1.

AD Sextum ſic proceditur. Videtur, quod remiſſio culpæ non ſit effectus Pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus. Dicitur enim pœnitentia virtus, ſecundum quod eſt principium humani actus; ſed humanus actus non operatur ad remiſſionem culpæ, quæ eſt effectus gratiæ operantis. Ergo remiſſio culpæ non eſt effectus pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus.

2. Præterea. Quædam aliæ virtutes ſunt excellentiores pœnitentia: Sed remiſſio culpæ non dicitur effectus alicujus alterius virtutis. Ergo etiam non eſt effectus pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus.

3. Præterea. Remiſſio culpæ non eſt niſi ex virtute paſſionis Chriſti, ſecundum illud Hebr. 9. *Sine ſanguinis effuſione non fit remiſſio*: Sed pœnitentia, inquan-

quantum eſt ſacramentum, operatur in virtute paſſionis Chriſti, ſicut & cætera ſacramenta, ut ex ſupradictis patet. (*q.* 62. *a.* 4. *&* 5.) Ergo remiſſio culpæ non eſt effectus pœnitentiæ, inquantum eſt virtus, ſed inquantum eſt ſacramentum.

Sed Contra. Illud eſt proprie cauſa alicujus, ſine quo eſſe non poteſt: omnis enim effectus dependet a ſua cauſa: Sed remiſſio culpæ poteſt eſſe a Deo ſine pœnitentiæ ſacramento, non autem ſine pœnitentia, ſecundum quod eſt virtus, ut ſupra dictum eſt: (*qu.* 84. *a.* 5. *ad* 3. *&* *qu.* 86. *a.* 2.) unde & ante ſacramenta novæ legis pœnitentibus Deus peccata remittebat. Ergo remiſſio culpæ eſt præcipue effectus pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus.

Reſpondeo dicendum, quod pœnitentia eſt virtus, ſecundum quod eſt principium quorundam actuum humanorum. Actus autem humani, qui ſunt ex parte peccatoris, materialiter ſe habent in ſacramento pœnitentiæ.

Omne autem ſacramentum producit effectum ſuum non ſolum virtute formæ, ſed etiam virtute materiæ. ex utroque enim eſt unum ſacramentum, ut ſupra habitum eſt. (*qu.* 60. *ar.* 6. *ad* 2. *&* *ar.* 7.) Unde ſicut remiſſio culpæ fit in baptiſmo non ſolum virtute formæ, ſed etiam virtute materiæ, ſcilicet aquæ, principalius tamen virtute formæ, ex qua & ipſa aqua virtutem recipit: ita etiam remiſſio culpæ eſt effectus pœnitentiæ principalius quidem ex virtute clavium, quas habent miniſtri, ex quorum parte accipitur id quod eſt formale in hoc ſacramento, ut ſupra dictum eſt, (*qu.* 84. *a.* 3.) ſecundario autem ex vi actuum pœnitentis pertinentium ad virtutem pœnitentiæ: tamen prout hi actus aliqualiter ordinantur ad claves Eccleſiæ. Et ſic patet, quod *remiſſio culpæ eſt effectus pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus, principalius tamen ſecundum quod eſt ſacramentum.*

Ad primum ergo dicendum, quod effectus gratiæ operantis eſt juſtificatio impii, ut in ſecunda parte dictum eſt; (1. 2. *q.* 113.) in qua, ut ibidem dictum eſt, (*a.* 1. 2. *&* 3.) non ſolum eſt gratiæ infuſio, & remiſſio culpę, ſed etiam motus liberi arbitrii in Deum, qui eſt actus fidei formatæ, & motus liberi arbitrii in peccatum, qui eſt actus pœnitentiæ. Hi tamen actus humani ſunt ibi, ut effectus gratiæ operantis, ſimul producti cum remiſſione culpæ. Unde remiſſio culpæ non fit ſine actu pœnitentiæ virtutis, licet ſit effectus gratiæ operantis.

Ad ſecundum dicendum, quod in juſtificatione impii

pli non ſolum eſt actus pœnitentiæ, ſed etiam actus fidei, ut dictum eſt. (*in ſolut. præc. &* 1. 2. *q.* 113. *a.* 4.) Et ideo remiſſio culpæ non ponitur effectus ſolum pœnitentiæ virtutis, ſed principalius fidei, & charitatis.

Ad tertium dicendum, quod ad paſſionem Chriſti ordinatur actus pœnitentiæ virtutis, & per fidem, & per ordinem ad claves Eccleſiæ. & ideo utroque modo cauſat remiſſionem culpæ virtute paſſionis Chriſti.

Ad id autem quod in contrarium objicitur, dicendum eſt, quod actus pœnitentiæ virtutis habet, quod ſine eo non poſſit fieri remiſſio culpæ, inquantum eſt inſeparabilis effectus gratiæ, per quam principaliter culpa remittitur, quæ etiam operatur in omnibus ſacramentis. Et ideo per hoc non poteſt concludi, niſi quod gratia eſt principalior cauſa remiſſionis culpæ, quam pœnitentiæ ſacramentum. Sciendum tamen, quod etiam in veteri lege, & in lege naturæ erat aliqualiter ſacramentum pœnitentiæ, ut ſupra dictum eſt. (*q.* 84. *a.* 7. *ad* 2.)

APPENDIX.

EX artic. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & a Concilio, quod remiſſio culpæ non eſt ſine ordine ad claves Eccleſiæ: hoc eſt, quod principalius eſt effectus pœnitentiæ, ſecundum quod ſacramentum, quam ſecundum quod virtus eſt. A Concil. quidem *Trid.* ſeſſ. 14. c. 4. „ Declarat ſancta Synodus, contritionem non ſolum ceſſationem a peccato, & vitæ novæ propoſitum, & inchoationem, „ ſed veteris etiam odium continere; juxta illud. „ Projicite a vobis omnes iniquitates veſtras, in quibus prævaricati eſtis, & facite vobis cor novum, „ & ſpiritum novum. Docet præterea: etſi contritionem hanc aliquando charitate perfectam eſſe „ contingat, hominemque Deo reconciliare, priuſquam hoc pœnitentiæ ſacramentum actu ſuſcipiatur; ipſam nihilominus reconciliationem ipſi contritioni ſine ſacramenti voto, quod in illa includitur, non eſſe adſcribendam. „ Hæc ibi. Quorum ultima ſententia, ly *docet præterea*, &c. ſufficiebat propoſito demonſtrando: ſed ideo prima adducta fuit, ut omnibus pateſieret, quod ſub nomine contritionis ibi accipitur pœnitentia virtus: ſecundum quod manifeſtat ejus deſcriptio præſens, ſi conferatur deſcriptioni pœnitentiæ virtutis datæ ſupra *q.* 85.

a. 1. 2. 3. A ſcripturis vero inſinuatur per hoc, quod dicitur Joan. 20. *Accipite Spiritum ſanctum quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* His enim verbis Chriſtus inſtituit ſacramentum pęnitentiæ ſecundum Concil. *Trid.* ſeſſ. 14. c. 1. *tanquam lapſis poſt baptiſmum ad ſalutem neceſſarium, ut nondum regeneratis ipſe baptiſmus*, ſecundum idem Conc. ibid. c. 2. *ex cujus inſtitutione univerſa Eccleſia ſemper intellexit, inſtitutam etiam eſſe a Domino integram peccatorum confeſſionem, & omnibus poſt baptiſmum lapſis jure divino neceſſariam exiſtere*, ut docet idem Concilium ibid. c. 5. Stante igitur tali inſtitutione per ly *Accipite*, &c. ſic explanata ab Eccleſia, facile conſtat ex ſcriptura illa propoſitum, quod quæritur. Nam, ſi remiſſio peccati poſſet eſſe effectus pęnitentiæ virtutis abſque ordine ad claves, ideſt ad pęnitentiam, ſecundum quod eſt ſacramentum: jam pęnitentiæ ſacramentum non eſſet neceſſarium, neque integra confeſſio ſacramentalis eſſet neceſſaria: quorum utrunque eſt contra inſtitutionem a Chriſto factam, ut dictum eſt. Ex præmiſſis quoque patet, quod illud emendationis propoſitum, de quo loquitur *q.* 85. *a.* 3. cadens in definitione pęnitentiæ virtutis, eſt intelligendum ſecundum ordinem ad claves. Ac ſi ibi dictum ſit. Pęnitens dolet de peccato commiſſo, inquantum eſt offenſa Dei, cum propoſito emendationis, ideſt confitendi ſacramentaliter ipſum peccatum, & pro ipſius menſura ſatisfaciendi ſecundum arbitrium confeſſarii miniſtri Eccleſiæ. *Secundo* vides: quomodo, &c.

QUÆSTIO LXXXVII.

De remiſſione venialium peccatorum, in quatuor articulos diviſa.

Deinde conſiderandum eſt de remiſſione venialium peccatorum.

Et circa hoc quæruntur quatuor.

Primo. Utrum ſine Pęnitentia peccatum veniale poſſit dimitti.

Secundo. Utrum poſſit dimitti ſine gratiæ infuſione.

Tertio. Utrum peccata venialia remittantur per aſperſionem aquæ benedictæ, & Epiſcopalem benedictionem, & tunſionem pectoris, & orationem Dominicam, & alia hujuſmodi.

Quar-

Quarto. Utrum veniale peccatum poſſit remitti ſine mortali.

ARTICULUS I. 532

Utrum peccatum veniale poſſit remitti ſine Pœnitentia.

Inf. ar. 2. *ad* 2. *&* 3. *& ar.* 3. *cor. Et* 4. *d.* 16. *qu.* 2. *ar.* 2. *qu.* 2. *ad* 2. *Et d.* 21. *qu.* 2. *a.* 1. *corp. Et Mal. q.* 7. *a.* 12. *cor.*

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod veniale peccatum poſſit remitti ſine Pęnitentia. Pertinet enim, ut ſupra dictum eſt, (*q.* 84. *ar.* 10. *ad* 4.) ad rationem veræ pęnitentiæ, quod non ſolum homo doleat de peccato præterito, ſed etiam proponat cavere de futuro: Sed ſine tali propoſito peccata venialia dimittuntur; cum certum ſit, quod homo ſine peccatis venialibus præſentem vitam ducere non poteſt. Ergo peccata venialia poſſunt remitti ſine pęnitentia.

2. Præterea. Pęnitentia non eſt ſine actuali diſplicentia peccatorum: Sed peccata venialia poſſunt dimitti ſine diſplicentia actuali eorum; ſicut patet in eo, qui dormiens occideretur propter Chriſtum: ſtatim enim evolaret: quod non contingit, manentibus peccatis venialibus. Ergo peccata venialia poſſunt remitti ſine pęnitentia.

3. Præterea. Peccata venialia opponuntur fervori charitatis, ut in ſecunda parte dictum eſt: (2. 2. *q.* 24. *a.* 10.) Sed unum oppoſitorum tollitur per aliud. Ergo per fervorem charitatis, quem contingit eſſe ſine actuali diſplicentia peccati venialis, fit remiſſio peccatorum venialium.

Sed Contra eſt, quod Auguſt. dicit in lib. de Pęnit. (*ſeu de vera, & falſa pœnitent. c.* 8. *to.* 4 *& hom.* 27. *inter* 50. *c.* 2. *& hom. ult. ante med. tom.* 10.) quod *eſt quædam pœnitentia, quæ quotidie agitur in Eccleſia pro peccatis venialibus*: quæ fruſtra eſſet, ſi ſine pęnitentia peccata venialia poſſent dimitti. Videtur ergo, quod peccata venialia non poſſint ſine pęnitentia dimitti.

Reſpondeo dicendum, quod remiſſio culpæ, ſicut dictum eſt, (*q. præc. a.* 2.) fit per conjunctionem hominis ad Deum, a quo aliqualiter ſeparat culpa: Sed hæc ſeparatio perfecte quidem fit per peccatum mortale, imperfecte autem per peccatum veniale. nam per peccatum mortale mens omnino a Deo avertitur,

utpote contra charitatem agens: per peccatum autem veniale retardatur affectus hominis, ne prompte in Deum feratur. Et ideo utrumque peccatum per pęnitentiam quidem remittitur; quia per utrumque deordinatur voluntas hominis per immoderatam converſionem ad bonum creatum. *ſicut enim peccatum mortale remitti non poteſt, quamdiu voluntas peccato adhæret, ita etiam nec peccatum veniale*: quia manente cauſa, manet effectus.

Exigitur autem ad remiſſionem peccati mortalis perfectior pęnitentia, ut ſcil. homo actualiter peccatum mortale commiſſum deteſtetur, quantum in ipſo eſt, ut ſcil. diligentiam adhibeat ad rememorandum ſingula peccata mortalia, ut ſingula deteſtetur: Sed hoc non requiritur ad remiſſionem venialium peccatorum: Non tamen ſufficit habitualis diſplicentia, quæ habetur per habitum charitatis, vel pœnitentiæ virtutis: quia ſic charitas non compateretur peccatum veniale: quod patet eſſe falſum. Unde ſequitur, quod requiratur quædam virtualis diſplicentia: puta cum aliquis hoc modo fertur ſecundum affectum in Deum, & res divinas, ut quicquid ſibi occurreret, quod eum ab hoc motu retardaret, diſpliceret ei, & doleret ſe commiſiſſe, etiamſi actu de illo non cogitaret: quod tamen non ſufficit ad remiſſionem peccati mortalis, niſi quantum ad peccata oblita poſt diligentem inquiſitionem.

Ad primum ergo dicendum, quod homo in gratia conſtitutus poteſt vitare omnia peccata mortalia, & ſingula; poteſt etiam vitare ſingula peccata venialia, ſed non omnia, ut patet ex his, quæ in ſecunda parte dicta ſunt. (*1. 2. q. 74. a. 3. ad 2 & q. 109. a. 8.*) Et ideo pęnitentia de peccatis mortalibus requirit, quod homo proponat abſtinere ab omnibus, & ſingulis peccatis mortalibus; ſed ad pęnitentiam peccatorum venialium requiritur, quod homo proponat abſtinere a ſingulis, non tamen ab omnibus, quia hoc infirmitas hujus vitæ non patitur: debet tamen habere propoſitum ſe præparandi ad peccata venialia minuenda; alioquin eſſet ei periculum deficiendi, cum deſereret appetitum proficiendi, ſeu tollendi impedimenta ſpiritualis profectus, quæ ſunt peccata venialia.

Ad ſecundum dicendum, quod paſſio pro Chriſto ſuſcepta, ſicut ſupra dictum eſt, (*q. 66. ar. 11.*) obtinet vim baptiſmi. & ideo purgat ab omni culpa & veniali, & mortali, niſi actualiter voluntatem peccato invenerit inhærentem.

Ad tertium dicendum, quod fervor charitatis virtua-

tualiter implicat diſplicentiam venialium peccatorum, ut ſupra dictum eſt, (*q.* 79. *a.* 4.)

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, Papa, & Aug. quod veniale peccatum non poteſt remitti ſine pęnitentia: A D. Aug. quidem, ut ponitur *in arg. con.* A Papa *Bonifacio* autem per hoc, quod in ſexto de reg. juris, reg. 5. dicit: *Peccati venia non datur, niſi correcto*. Per correctum enim intelligit pęnitentem, ſecundum illud B. Auguſt. quod recitatur 23. q. 7. c. ult. *Quo modo* (inquit) *gaudebis, te eſſe correctum; niſi doleas, te fuiſſe perverſum?* Idem ergo eſt ly *niſi correctio*; ac ſi diceretur, niſi dolenti de peccato ſuo, ideſt, niſi pęnitenti. Et loquitur regula de peccato ſine additione aliqua, ideſt non determinando ſe ad mortale, aut veniale, ſed in communi, hoc eſt, de peccato, ut peccatum eſt. Tanquam ſi dixiſſet. Nec mortalis, nec venialis, nec originalis, dummodo ſit adultus ille, qui habet originale, peccati venia datur: niſi pęnitenti, ideſt dolenti de peccato cum propoſito emendationis, *q.* 86. *ar.* 2. Ratio autem illius regulæ, inquit gloſſa ibi, eſt, quia actus activorum non fiunt, niſi in patiente bene diſpoſito, ut ait Philoſ. *in Metaph.* A ſcripturis vero idipſum inſinuatur per hoc, quod univerſaliter dicunt Rom. 13. *quæcunque a Deo ſunt, ordinata ſunt*. Hoc eſt: convenientia ſunt. Ab oppoſitis ergo denotant, quod inconvenientia non ſunt a Deo, ſeu quod Deus numquam facit illa, quæ ſunt inconvenientia. Cum igitur inconveniens, immo & maxime inconveniens, utpote contradictorium, ſit hoc, ſc. veniale remitti ſine pęnitentia, ut patet in coroll. ante concl. 3. ſequitur manifeſte, quod ſcriptura illa *Rom.* 13. ſi ad particulare præſentis articuli propoſitum applicetur, dicit quod a Deo numquam poteſt eſſe remiſſio peccati venialis ſine interiori pęnitentia. Vide aliquid ſimile *q.* 86. *ar.* 2. *appen.* *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis, &c.

ARTICULUS II. 533

Utrum ad remiſſionem venialium peccatorum requiratur gratiæ infuſio.

Sup. q. 65. *a.* 1. *ad* 8. *& inf. præſenti quæſt. a.* 3. *corp. & a.* 4. *ad* 2. *Et* 4. *d.* 16. *q.* 2. *a.* 2. *q.* 1. *Et Mal. quæſt.* 7. *art.* 11. *cor. & ad* 14. *& art.* 12. *cor. & ad* 1.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod ad remiſſionem venialium peccatorum requiratur gratiæ infuſio. Effectus enim non eſt ſine propria cauſa: Sed propria cauſa remiſſionis peccatorum eſt gratia; non enim ex meritis propriis peccata hominis remittuntur. unde dicitur Epheſ. 2. *Deus, qui dives eſt in miſericordia, propter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit nos, cum eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos in Chriſto, cujus gratia ſalvati eſtis.* Ergo peccata venialia non remittuntur ſine gratiæ infuſione.

2. Præterea. Peccata venialia non remittuntur ſine pœnitentia: Sed in pœnitentia infunditur gratia, ſicut & in aliis ſacramentis novæ legis. Ergo peccata venialia non remittuntur ſine gratiæ infuſione.

3. Præterea. Peccatum veniale maculam quandam animæ infert; Sed macula non aufertur niſi per gratiam, quæ eſt ſpiritualis animæ decor. Ergo videtur, quod peccata venialia non dimittantur ſine gratiæ infuſione.

Sed Contra eſt, quod peccatum veniale adveniens non tollit gratiam, neque etiam diminuit eam, ut in ſecunda parte habitum eſt. (2. 2. *q.* 24. *a.* 10.) Ergo pari ratione ad hoc quod peccatum veniale remittatur, non requiritur novæ gratiæ infuſio.

Reſpondeo dicendum, quod unumquodque tollitur per ſuum oppoſitum. Peccatum autem veniale non contrariatur habituali gratiæ, vel charitati, ſed retardat actum ejus, inquantum nimis inhæret homo bono creato, licet non contra Deum, ut in ſecunda parte habitum eſt. (1. 2. *q.* 88. *a.* 1. *&* 2. 2. *qu.* 24. *ar.* 10.) Et ideo *ad hoc quod peccatum veniale tollatur, non requiritur quod infundatur aliqua habitualis gratia; ſed ſufficit aliquis motus gratiæ, vel charitatis ad ejus remiſſionem.*

Quia tamen in habentibus uſum liberi arbitrii, in quibus ſolis poſſunt eſſe venialia peccata, non con-

contingit eſſe infuſionem gratiæ ſine actuali motu liberi arbitrii in Deum, & in peccatum, ideo *quandocunque de novo gratia infunditur, peccata venialia remittuntur.*

Ad primum ergo dicendum, quod etiam remiſſio peccatorum venialium eſt effectus gratiæ, per actum ſcilicet, quem de novo elicit, non autem per aliquid habituale de novo animæ infuſum.

Ad ſecundum dicendum, quod peccatum veniale nunquam remittitur ſine aliquali actu pœnitentiæ virtutis, explicito ſcilicet, vel implicito, ut ſupra dictum eſt: (*ar. præc.*) Poteſt tamen remitti peccatum veniale ſine pœnitentiæ ſacramento, quod in abſolutione ſacerdotis formaliter perficitur, ut ſupra dictum eſt. (*qu. præc. a.* 2.) Et ideo non ſequitur, quod ad remiſſionem venialis peccati requiratur gratiæ infuſio; quæ licet ſit in quolibet ſacramento, non tamen eſt in quolibet actu virtutis.

Ad tertium dicendum, quod ſicut in corpore contingit eſſe maculam *dupliciter; uno modo* per privationem ejus, quod requiritur ad decorem, puta debiti coloris, aut debitæ proportionis membrorum; *alio modo* per ſuperinductionem alicujus impedientis decorem, puta luti, aut pulveris: ita etiam animæ inducitur macula, *uno modo* per privationem decoris gratiæ per peccatum mortale; *alio modo* per inclinationem affectus inordinatam ad aliquid temporale: & hoc ſit per peccatum veniale. Et ideo ad tollendam maculam peccati mortalis requiritur infuſio gratiæ: ſed ad tollendam maculam venialis peccati requiritur aliquis actus procedens ex gratia, per quam removeatur inordinata adhæſio ad rem temporalem.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a Concil. *Trid.* quod ad remiſſionem peccatorum venialium non requiritur nova gratiæ infuſio. Ut per hoc, quod dicit ſeſſ. 6. c. 11. *Licet in hac mortali vita, quantumvis ſancti, & juſti, in levia ſaltem, & quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur peccata, quandoque cadant; non propterea deſinunt eſſe juſti. Nam juſtorum eſt illa vox & humilis, & verax, Dimitte nobis debita noſtra.* Hæc ibi. Patet enim his verbis denotari, quod peccatum veniale ſtat ſimul in eodem ſubjecto cum gratia juſtificante: & conſequenter etiam neceſſario patet, quod ad remiſſionem ve-

nialis non exigitur, quod de novo gratia infundatur: cum jam & infuſa habeatur, antequam veniale committatur, & infuſa perſeveret, poſtquam veniale commiſſum eſt. Numquam ergo deleretur veniale; ſi nil aliud, niſi gratia infuſa, requireretur. Oportet igitur dare aliquid aliud ultra gratiam ipſam, quo dato, deleatur: hoc vero aliud non eſt nova gratiæ infuſio: quia gratia, ut diximus, jam habetur. Unde, ſi ratione gratiæ, ut ſic, deleretur: jam deletum eſſet, antequam gratia illa de novo adveniret. Sicut ergo, ut colligamus omnia in unum, peccatum veniale juſtis adveniens non tollit gratiam: ita, e contra pari ratione, ad hoc, quod veniale remittatur, non requiritur nova gratiæ infuſio. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene, &c.

ARTICULUS III. 534

Utrum venialia peccata remittantur per aſperſionem aquæ benedictæ, & cætera hujuſmodi.

Sup. quæſt. 65. *art.* 1. *ad* 6. & 8. & *quæſt.* 83. *art.* 3. *ad* 3. *Et* 4. *d.* 16. *quæſt.* 2. *art.* 2. *qu.* 4. & *d.* 17. *quæſt.* 3. *art.* 3. *qu.* 3. & *d.* 21. *quæſt.* 2. *art.* 1. & 2. *Et mal. quæſt.* 7. *art.* 12.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod venialia peccata non remittantur per aſperſionem aquæ benedictæ, & Epiſcopalem benedictionem, & alia hujuſmodi. Peccata enim venialia non remittuntur ſine pœnitentia, ut dictum eſt. (*a.* 1. *hu. q.*) Sed pœnitentia per ſe ſufficit ad remiſſionem venialium peccatorum. Ergo iſta nihil operantur ad hujuſmodi remiſſionem.

2. Præterea. Quodlibet iſtorum eandem relationem habet ad unum peccatum veniale, & ad omnia. Si ergo per aliquod iſtorum remittitur aliquod peccatum veniale, ſequitur quod pari ratione remittantur omnia: Et ita per unam tunſionem pectoris, vel per unam aſperſionem aquæ benedictæ redderetur homo immunis ab omnibus peccatis venialibus. quod videtur inconveniens.

3. Præterea. Peccata venialia inducunt reatum alicujus pœnæ, licet temporalis. dicitur enim 1. Cor. 3. de eo *qui ſuperædificat lignum, fœnum, & ſtipulam*, quod *ſalvus erit, ſic* tamen *quaſi per ignem*: Sed hujuſmodi, per quæ dicitur peccatum veniale dimitti, vel nullam, vel minimam pœnam in ſe habent.

bent. Ergo non ſufficiunt ad plenam remiſſionem venialium peccatorum.

Sed Contra eſt, quod Auguſt. dicit in lib. de Pœnitentia, (*ſc. hom. ult. inter* 50. *aliquant. ante med. to* 10.) quod *pro levibus peccatis pectora noſtra tundimus, & dicimus: Dimitte nobis debita noſtra*: Et ita videtur, quod tunſio pectoris, & oratio Dominica cauſent remiſſionem venialium peccatorum. Et eadem ratio videtur eſſe de aliis.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*a. præc.*) ad remiſſionem venialis peccati non requiritur novæ gratiæ infuſio, ſed ſufficit aliquis actus procedens ex gratia, quo aliquis deteſtetur peccatum veniale, vel explicite, vel ſaltem implicite: ſicut cum aliquis ferventer movetur in Deum.

Et ideo *triplici* ratione aliqua cauſant remiſſionem venialium peccatorum. *Uno modo*, inquantum in eis infunditur gratia: quia per infuſionem gratiæ tolluntur venialia peccata, ut ſupra dictum eſt: (*a. præc.*) Et hoc modo *per Euchariſtiam, & Extremam unctionem, & univerſaliter per omnia ſacramenta novæ legis, in quibus confertur gratia, peccata venialia remittuntur*. *Secundo*, inquantum ſunt cum aliquo motu deteſtationis peccatorum: Et hoc modo *confeſſio generalis, tunſio pectoris, & oratio Dominica operantur ad remiſſionem venialium peccatorum*. nam in oratione Dominica petimus: *Dimitte nobis debita noſtra*. *Tertio modo*, inquantum ſunt cum aliquo motu reverentiæ in Deum, & ad res divinas: Et hoc modo *benedictio Epiſcopalis, aſperſio aquæ benedictæ, quælibet ſacramentalis unctio, oratio in Eccleſia dedicata, & ſi aliqua alia ſunt hujuſmodi, operantur ad remiſſionem venialium peccatorum*.

Ad primum ergo dicendum, quod omnia iſta cauſant remiſſionem peccatorum venialium, inquantum inclinant animam ad motum pœnitentiæ, qui eſt deteſtatio peccatorum, vel implicite, vel explicite.

Ad ſecundum dicendum, quod omnia iſta, quantum eſt de ſe, operantur ad remiſſionem omnium peccatorum venialium: Poteſt tamen impediri remiſſio quantum ad aliqua peccata venialia, quibus mens actualiter inhæret: ſicut & per fictionem interdum impeditur effectus baptiſmi.

Ad tertium dicendum, quod per prædicta tolluntur quidem peccata venialia quantum ad culpam; tum virtute alicujus ſatisfactionis, tum etiam virtute charitatis, cujus motus per prædicta excitatur: non autem per quodlibet prædictorum ſemper tollitur totus reatus pœnæ: quia ſic qui eſſet omnino

immunis a peccato mortali, aſperſus aqua benedicta ſtatim evolaret: Sed reatus pœnæ remittitur per prædicta ſecundum motum fervoris in Deum, qui per prædicta excitatur, quandoque magis, quandoque autem minus.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum ab Eccleſia, Auguſtino, Papa, Euangelio, & Concilio, quod per aquæ benedictæ aſperſionem, per orationem Dominicam, tunſionem pectoris, &c. devote exercita, dimittitur peccatum veniale. A B. Auguſtino quidem, ut cum diſcurſu ponitur *in arg. cont.* A ſancta Eccleſia vero per hoc, quod dicit in benedictione aquæ ly *ut*, *qui ea aſperſus fuerit*, *liberetur a noxia*. Et univerſaliter, quæ ad prædicta, cum ſint quædam ſupplicationes, poſſunt recte applicari, in quadam collecta dicit: *Deus*, *cui numquam ſine ſpe miſericordiæ ſupplicatur*. A Papa autem *Alexandro I. Aquam ſale conſperſam benedicimus*; *ut ea cuncti aſperſi ſanctificentur*, *ac purificentur*, &c. *Quanto magis aqua divinis precibus ſacrata coinquinatos ſanctificabit*? Hæc ille, ut recitatur, *De conſec. d.* 3. *c. aquam*. Vide ſup. *a. num.* 2. 35. *cum Elucid.* Ab Euangelio item Lu. 16. *percutiebat pectus ſuum dicens*, &c. *deſcendit hic juſtificatus in domum ſuam*. A Conc. deniq. *Trid.* ſeſſ. 14. c. 5. *Venialia in confeſſione taceri citra culpam*, *multiſque aliis remediis expiari poſſunt*. Hæc ibi. *Secundo* vides: quomodo ex iis, &c.

ARTICULUS IV. 535

Utrum veniale peccatum poſſit remitti ſine mortali peccato.

Inf. q. 90. *a.* 4. *ad* 3. *Et* 4. *d.* 16. *q.* 2. *ar.* 1. *q.* 2. *&* 3.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod veniale peccatum poſſit remitti ſine mortali. Quia ſuper illud Joan. 8. *Qui ſine peccato eſt veſtrum*, *primus in illam lapidem mittat*, dicit quædam Gloſ. (*Aug. l. de vera*, *& falſa pœnit. c. ult. a princ. tom.* 4.) quod *omnes illi erant in peccato mortali*. *venialia enim eis dimittebantur per cæremonias*. Ergo veniale peccatum poteſt remitti ſine mortali.

2. Præ-

2. Præterea. Ad remiſſionem peccati venialis non requiritur gratiæ infuſio: requiritur autem ad remiſſionem mortalis. Ergo veniale peccatum poteſt remitti ſine mortali.

3. Præterea. Plus diſtat peccatum veniale a mortali, quam ab alio veniali: Sed unum veniale poteſt dimitti ſine alio, ut dictum eſt. (*art. præc. ad* 2. *& q. præc. a.* 3.) Ergo veniale poteſt dimitti ſine mortali.

Sed Contra eſt, quod dicitur Matth. 5. *Amen dico tibi*, *non exies inde*, ſcil. ex carcere, in quem intruditur homo pro peccato mortali, *donec reddas noviſſimum quadrantem*: per quem ſignificatur veniale peccatum. Ergo veniale peccatum non remittitur ſine mortali.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*q. præc. ar.* 3.) remiſſio culpæ cujuſcunqne nunquam fit niſi per virtutem gratiæ: quia, ut Apoſtol. dicit Rom. 4. ad gratiam Dei pertinet, quod Deus alicui non imputet peccatum: quod Gloſ. (*interl. ſup. illud*, *Beatus vir*, *cui non imputavit &c.*) ibi exponit de veniali. Ille autem qui eſt in peccato mortali, caret gratia Dei. *Unde nullum veniale ei remittitur.*

Ad primum ergo dicendum, quod venialia ibi dicuntur irregularitates, ſive immunditiæ, quas contrahebant ſecundum legem.

Ad ſecundum dicendum, quod licet ad remiſſionem peccati venialis non requiratur nova infuſio habitualis gratiæ, requiritur tamen aliquis gratiæ actus, qui non poteſt eſſe in eo, qui ſubjacet peccato mortali.

Ad tertium dicendum, quod peccatum veniale non excludit omnem actum gratiæ, per quem poſſunt omnia peccata venialia dimitti, ſed peccatum mortale excludit totaliter habitum gratiæ, ſine quo nullum peccatum mortale, vel veniale remittitur. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis; quod peccatum veniale non remittitur homini, quamdiu eſt in peccato mortali. Ut per hoc, quod dicitur Matth. 5. *Amen dico tibi*, &c. ſecundum quod cum expoſitione ponitur *in arg. contr.* Quæ expoſitio confirmatur ex Luc. 12. *Dico tibi*, *non exies inde*, *donec etiam noviſſimum minutum reddas*. Nam

peccata minuta vocantur ad literam a Doctoribus peccata venialia. Ac ſi dicamus. Donec reddas etiam noviſſimum minutum, ideſt ultimum peccatum veniale, vel noviſſimum minutum, ideſt minutiſſimum peccatum inter alia venialia. Ergo, ſecundum ſcripturam hanc, non remittitur veniale, etiam quantumcunque minimum, homini exiſtenti in peccato mortali. De mortali enim agitur in præannexo contextu, ut patet legenti, & intelligenti, propter quod dicitur quis tradendus tortoribus, & mittendus in carcerem. Item inſinuatur per hoc, quod dicitur Geneſ. 4. *reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus; ad Cain autem, & munera illius non reſpexit.* Horum enim verborum ordine denotatur, quod amicitia perſonæ alicujus ad Deum præſupponitur, antequam aliquid de manu ipſius perſonæ, ut ſic, acceptetur a Deo: & quod perſona, quæ eſt in peccato mortali, hoc enim ſolum perſonam reddit Deo inimicam, quamdiu ſic manet, tamdiu affectus ejus, a quo deinde munera procedunt, non eſt gratus Deo. Id, quod & apertius monſtratum eſt per illud Iſ. 1. *Ne offeratis ultra ſacrificium fruſtra. Incenſum abominatio eſt mihi. Kalendas veſtras, & ſolennitates veſtras odivit anima mea. Cum extenderitis manus veſtras, avertam oculos meos a vobis: & cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam. Manus enim veſtræ ſanguine plenæ ſunt.* Hæc ibi. Ubi nota, quod ly *enim*, quod in ultima ſententia ponitur, reddit rationem omnium prædictorum. Cum igitur peccatum mortale faciat iſta omnia, quæ alias erant grata Deo, utpote ab ipſo præcepta, 1. 2. *q.* 99. *a.* 3. & *q.* 101. *a.* 4. & *q.* 102. *a.* &c. non eſſe grata, immo eſſe odioſa Deo; patet, quod ipſum peccatum multo magis faciet illud, quod de ſe eſt ingratum Deo (quale eſt veniale peccatum) remanere, ſicuti erat, ideſt remanere ingratum Deo, hoc eſt, faciet ipſum veniale non remitti. Patet, inquam, hæc *ſequela* multo magis, per illam regulam Philoſophi in logicalibus, quæ eſt. Si de quo minus videtur ineſſe, ineſt; ergo & de quo magis videtur ineſſe, magis inerit. Subſume tu huic regulæ, quod minus videtur veriſimile, quod peccatum mortale reddat ingrata Deo, quæ alias ipſi grata ſunt; quam quod faciat remanere ingratum Deo illud, quod ſecundum ſe eidem ingratum eſt: & mox applicando hæc ad ſupradicta videbis; non modo verum, ſed etiam clarum eſſe, quod ibi concludebatur. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis, &c.

QUÆ-

QUÆSTIO LXXXVIII.

De reditu peccatorum per Pœnitentiam dimiſſorum, in quatuor articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de reditu peccatorum per Pœnitentiam dimiſſorum.

Et circa hoc quæruntur quatuor.

Primo. Utrum peccata per Pœnitentiam dimiſſa redeant ſimpliciter per ſequens peccatum.
Secundo. Utrum aliquo modo per ingratitudinem redeant ſpecialius ſecundum quædam peccata.
Tertio. Utrum peccata redeant in æquali reatu.
Quarto. Utrum illa ingratitudo, per quam redeunt, ſit ſpeciale peccatum.

ARTICULUS I. 536

Utrum peccata dimiſſa redeant per ſequens peccatum.

Inf. ar. 2. & 3. corp. Et 4. d. 22. q. 1. art. 1.

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod peccata dimiſſa redeant per ſequens peccatum. Dicit enim Auguſtinus in lib. 1. de Baptiſmo: (*ſc. cont. Donatiſt. c. 12. in med. to. 7.*) „ Redire dimiſſa peccata, ubi fraterna charitas non eſt, apertiſſime Dominus in Euangelio docet in illo ſervo, a quo dimiſſum debitum Dominus repetiit, eo quod ille conſervo ſuo debitum nollet dimittere: „ Sed fraterna charitas tollitur per quodlibet peccatum mortale. Ergo per quodlibet ſequens mortale peccatum redeunt peccata prius per pœnitentiam dimiſſa.

2. Præterea. Super illud Luc. 11. *Revertar in domum meam, unde exivi*, dicit Beda: (*c. 48. in Luc. ſecundum ejus ord.*) *Timendus eſt iſte verſiculus, nec non exponendus, ne culpa, quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos vacantes opprimat*: Hoc autem non eſſet, niſi rediret. Ergo culpa per pœnitentiam dimiſſa redit.

3. Præterea. Ezech. 18. Dominus dicit: „ Si averterit ſe juſtus a juſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, omnes juſtitiæ ejus, quas fecerat, non re-

„ cordabuntur: „ Sed inter alias juſtitias, quas fecit, etiam præcedens pęnitentia continetur; cum ſupra dictum ſit, (*q.* 85. *ar.* 3.) pœnitentiam eſſe partem juſtitiæ. Ergo poſtquam pęnitens peccat, non imputatur ei præcedens pęnitentia, per quam conſecutus eſt veniam peccatorum. Redeunt ergo illa peccata.

4. Præterea. Peccata præterita per gratiam teguntur, ut patet per Apoſtolum Rom. 4. inducentem illud Pſalmi 31. *Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata:* Sed per peccatum mortale ſequens gratia tollitur. Ergo peccata, quæ fuerant prius commiſſa, remanent detecta: Et ita videtur, quod redeant.

Sed Contra eſt, quod Apoſtolus dicit Rom. 11. *Sine pœnitentia ſunt dona, & vocatio Dei.* Sed peccata pęnitentis ſunt dimiſſa per donum Dei. Ergo per peccatum ſequens non redeunt dimiſſa peccata, quaſi Deus de dono remiſſionis pęniteat.

Præterea. Auguſtinus dicit in libro 1. reſponſionum Proſperi: (*object.* 2. *to.* 7.) „ Qui recedit a
„ Chriſto, & alienatus a gratia finit hanc vitam,
„ quid niſi in perditionem vadit? ſed non in quod
„ remiſſum eſt, recidit: nec pro originali peccato
„ damnabitur.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*q.* 86. *a.* 4.) in peccato mortali ſunt *duo*, ſcilicet *averſio* a Deo, & *converſio* ad bonum creatum. Quicquid autem eſt ex parte averſionis in peccato mortali, ſecundum ſe conſideratum eſt commune omnibus peccatis mortalibus: quia per quodlibet peccatum mortale homo avertitur a Deo. unde & per conſequens macula, quæ eſt per privationem gratiæ, & reatus pœnæ æternæ communia ſunt omnibus peccatis mortalibus. Et ſecundum hoc intelligitur id, quod dicitur Jacobi 2. *Qui offendit in uno, factus eſt omnium reus.* Sed ex parte converſionis peccata mortalia ſunt diverſa, & interdum contraria. Unde manifeſtum eſt, quod *ex parte converſionis peccatum mortale ſequens non facit redire peccata mortalia prius abolita*: alioquin ſequeretur, quod homo per peccatum prodigalitatis reduceretur in habitum, vel diſpoſitionem avaritiæ prius abolitæ: & ſic contrarium eſſet cauſa ſui contrarii: quod eſt impoſſibile: Sed „ conſiderando in peccatis mortalibus
„ id, quod eſt ex parte averſionis abſolute, per pecca-
„ tum mortale ſequens redit illud, quod fuerat in prio-
„ ribus peccatis ante dimiſſionem, „ inquantum per peccatum mortale ſequens homo privatur gratia, & ſit

ſit reus pœnæ æternæ, ſicut & prius erat.

Verum quia averſio in peccato mortali ex converſione quodammodo cauſatur, recipiunt ea quæ ſunt ex parte averſionis, quodammodo diverſitatem per comparationem ad diverſas converſiones; ſicut ad diverſas cauſas; ita quod ſit alia averſio, & alia macula, & alius reatus, prout conſurgit ex alio, & alio actu peccati mortalis. Et hoc modo in quæſtionem vertitur, utrum macula, & reatus pœnæ æternæ, ſecundum quod cauſabantur ex actibus peccatorum prius dimiſſorum, redeant per peccatum mortale ſequens.

Quibuſdam igitur viſum eſt, quod ſimpliciter etiam hoc modo redeant. Sed hoc non poteſt eſſe: quia opus Dei per opus hominis irritari non poteſt. Remiſſio autem peccatorum priorum fuit opus divinæ miſericordiæ. unde non poteſt irritari per ſequens peccatum hominis, ſecundum illud Rom. 3. *Numquid incredulitas illorum fidem Dei evacuabit?* Et ideo alii ponentes peccata redire, dixerunt quod Deus non remittit peccata pœnitenti poſtmodum peccaturo ſecundum præſcientiam, ſed ſolum ſecundum præſentem juſtitiam. præſcit enim ſe pro his peccatis eum æternaliter puniturum; & tamen per gratiam facit eum præſentialiter juſtum. Sed nec hoc ſtare poteſt: quia ſi cauſa abſolute ponatur, & effectus ponitur abſolute. Si igitur non abſolute fieret per gratiam, & gratiæ ſacramenta peccatorum remiſſio, ſed cum quadam conditione in futurum dependente, ſequeretur quod gratia, & gratiæ ſacramenta non eſſent ſufficiens cauſa remiſſionis peccatorum: quod eſt erroneum, utpote derogans gratiæ Dei.

Et ideo *nullo modo poteſt eſſe, quod macula, & reatus præcedentium peccatorum redeant, ſecundum quod ex talibus actibus cauſabantur.* Contingit autem, quod ſequens actus peccati virtualiter continet reatum prioris peccati, inquantum ſc. aliquis homo ſecundo peccans ex hoc ipſo videtur gravius peccare, quam prius peccaverat, ſecundum illud Rom. 2. *Secundum duritiam tuam, & cor impœnitens theſaurizas tibi iram in die iræ*, ex hoc ſcilicet ſolo, quod contemnitur Dei bonitas, quæ ad pœnitentiam expectat. Multo autem magis contemnitur Dei bonitas, ſi poſt remiſſionem prioris peccati ſecundo peccatum iteretur, quanto majus eſt beneficium peccatum remittere, quam peccatorem ſuſtinere. *Sic igitur per peccatum ſequens pœnitentiam redit quodammodo reatus peccatorum prius dimiſſorum, non*

inquantum cauſabatur ex illis peccatis prius dimiſſis, ſed inquantum cauſatur ex peccato ultimo perpetrato, quod aggravatur ex peccatis prioribus: Et hoc non eſt peccata dimiſſa redire ſimpliciter, ſed redire ſecundum quid, inquantum ſcilicet virtualiter in peccato ſequenti continentur.

Ad primum ergo dicendum, quod illud verbum Auguſtini videtur eſſe intelligendum de reditu peccatorum quantum ad reatum pœnæ æternæ in ſe conſideratum; quia ſcilicet poſt pœnitentiam peccans incurrit reatum pœnæ æternæ, ſicut & prius; non tamen omnino propter eandem rationem. Unde Auguſt. in lib. de reſponſionibus Proſperi, cum dixiſſet, quod *non in eo quod remiſſum eſt, recidit, nec pro originali peccato damnabitur*, ſubdit: (*loc. cit.*) *Qui tamen propter poſtrema crimina ea morte afficietur, quæ ei propter illa, quæ ei remiſſa ſunt, debebatur*; quia ſc. incurrit mortem æternam, quam meruerat per peccata præterita.

Ad ſecundum dicendum, quod in illis verbis non intendit dicere Beda, quod culpa prius dimiſſa hominem opprimat per reditum reatus præteriti, ſed per iterationem actus.

Ad tertium dicendum, quod per ſequens peccatum juſtitiæ priores oblivioni traduntur, inquantum erant meritoriæ vitæ æternæ, non tamen inquantum erant impeditivæ peccati. Unde ſi aliquis peccet mortaliter, poſtquam reſtituit debitum, non efficitur reus, quaſi debitum non reddidiſſet: & multo minus traditur oblivioni pœnitentia prius acta, quantum ad remiſſionem culpæ, cum remiſſio culpæ magis ſit opus Dei, quam hominis.

Ad quartum dicendum, quod gratia ſimpliciter tollit maculam, & reatum pœnæ æternæ: Tegit autem actus peccati præteritos, ne ſcilicet propter eos Deus hominem gratia privet, & reum habeat pœnæ æternæ: Et quod gratia ſemel fecit, perpetuo manet.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem & oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, Papa, & Auguſtino, quod peccata ſemel dimiſſa non redeunt per peccatum ſequens. A ſcripturis quidem per hoc, quod dicitur Roman. 11. *Sine*, & cætera. A D. Auguſtin. autem per ly *Qui recedit*, & cætera, ut de his duobus ponitur *in argument. cont.* A Papa *Gelaſio* quoque per hoc,

hoc, quod dicit: *Divina clementia dimiſſa peccata in ultionem ulterius redire non patitur*. Hæc ille, ut recitatur, *De pœnit. diſt.* 4. Dixi ly *& recte intelligas*: ut ſcias auctoritates contrarias in verbis, ſed non in ſenſu, a præmiſſis diſcrepare; & conſequenter, ut ſcias tu ab articulo iſto edoctus, eos in bono ſenſu gloſſare, cum inveneris. Nam, præter quod tres ex articuli doctrina habuiſti concluſiones de hac materia claras; habuiſti etiam, velut omnium circa materiam hanc dubitabilium brevem Epilogum, tanquam munimen, atque defenſorium, in text. corp. fin. dicentem. Et hoc non eſt, peccata dimiſſa redire ſimpliciter, ſed ſecundum quid; inquantum, ſcilicet, virtualiter in peccato ſequenti continentur: ratione, videlicet, ingratitudinis, ut explicat *artic. ſecundo*, *text. corp. princip.* Ac ſi, in propoſito ipſorum dubitabilium, dicatur. Si quæ aliquorum dicta affirment, quod peccata jam dimiſſa redeunt per hoc, quod homo poſt illorum dimiſſionem peccat de novo; ipſa dicta non ſunt intelligenda de illorum reditu ſimpliciter, ſed reditu ſecundum quid. Et, ſi quæ dicta negent, quod peccata jam dimiſſa redeunt per, &c. ipſa ſunt intelligenda de reditu tantum ſimpliciter. Ut breviter ad omnia reſpondeamus. Redeunt ſecundum quid, non redeunt ſimpliciter. *Secundo* vides: quomodo ex prædictis, ſcilicet ſcriptura, & patribus, bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS II. 537

Utrum peccata dimiſſa redeant per ingratitudinem, quæ ſpecialiter eſt ſecundum odium fraternum, apoſtaſiam a fide, contemptum confeſſionis, & dolorem de pœnitentia habita.

4. *d.* 22. *q.* 1 *a.* 1. *cor.* & *a.* 3.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod peccata dimiſſa non redeant per ingratitudinem, quæ ſpecialiter eſt ſecundum *quatuor* genera peccatorum, ſcilicet ſecundum *odium fraternum*, *apoſtaſiam a fide*, *contemptum confeſſionis*, & *dolorem de pœnitentia habita*, ſecundum quod quidam metrice dixerunt:

Fratres odit, apoſtata fit, ſpernitque fateri,
Pœnituiſſe piget, priſtina culpa redit.

Tanto enim eſt major ingratitudo, quanto gravius eſt

eſt peccatum, quod quis contra Deum committit poſt beneficium remiſſionis peccatorum: Sed quædam alia peccata ſunt his graviora; ſicut blaſphemia contra Deum, & peccatum in Spiritum ſanctum. Ergo videtur, quod peccata dimiſſa non redeant magis ſecundum ingratitudinem commiſſam, ſecundum hæc peccata, quam ſecundum alia.

2. Præterea. Rabanus dicit: (*implic. l. 5. in Matth. in fi. & hab. c. Si Judas de Pœnit. diſt. 4.*) „ Nequam ſervum tradidit Deus tortoribus, quoadusque redderet univerſum debitum: quia non „ ſolum peccata, quæ poſt baptiſmum homo egit, „ reputabuntur ei ad pœnam, ſed & originalia, quæ „ in baptiſmo ſunt ei dimiſſa: „ Sed etiam peccata venialia inter debita computantur, pro quibus dicimus: *Dimitte nobis debita noſtra*. Ergo ipſa etiam redeunt per ingratitudinem: Et pari ratione videtur, quod per peccata venialia redeant peccata prius dimiſſa, & non ſolum per peccata prædicta.

3. Præterea. Tanto eſt major ingratitudo, quanto poſt majus beneficium acceptum aliquis peccat: Sed beneficium Dei eſt etiam ipſa innocentia, qua peccatum vitamus. dicit enim Auguſt. in 2. Confeſſ. (*c. 7. to. 1.*) *Gratiæ tuæ deputo, quæcunque peccata non feci*: Majus autem donum eſt innocentia, quam etiam remiſſio omnium peccatorum. Ergo non minus eſt ingratus Deo, qui primo peccat poſt innocentiam, quam qui peccat poſt pœnitentiam. Et ita videtur, quod per ingratitudinem, quæ fit ſecundum peccata prædicta, non maxime redeant peccata dimiſſa.

Sed Contra eſt, quod Greg. dicit 18. Moral. (*hab. l. 4. Dialog c. ult. ad fin.*) *Ex dictis Euangelicis conſtat, quod ſi quod in nos delinquitur, ex corde non dimittimus; & illud rurſus exigitur, quod nobis jam per pœnitentiam dimiſſum fuiſſe gaudebamus*: Et ita propter odium fraternum ſpecialiter peccata dimiſſa redeunt ſecundum ingratitudinem: Et eadem ratio videtur de aliis.

Reſpondeo dicendum, quod ſicut ſupra dictum eſt, (*a præc.*) peccata dimiſſa per pœnitentiam redire dicuntur, inquantum reatus eorum ratione ingratitudinis virtualiter continetur in peccato ſequenti. Ingratitudo autem poteſt committi *dupliciter*. *Uno modo* ex eo quod aliquid fit contra beneficium: Et hoc modo per omne peccatum mortale, quo Deum offendit, redditur homo ingratus Deo, qui peccata remiſit: *Et ſic per quodlibet peccatum mortale ſequens redeunt peccata prius dimiſſa*, *ratione ingratitudinis*.

Alio modo committitur ingratitudo, non ſolum faciendo contra ipſum beneficium, ſed etiam faciendo contra formam beneficii præſtiti. Quæ quidem forma ſi attendatur ex parte benefactoris, eſt remiſſio debitorum. unde contra hanc formam facit, qui fratri petenti veniam non remittit, ſed odium tenet. Si autem attendatur ex parte pœnitentis, qui accipit hoc beneficium, invenitur ex parte ejus *duplex* motus liberi arbitrii. Quorum *primus* eſt motus liberi arbitrii in Deum, qui eſt actus fidei formatæ: Et contra hoc facit homo apoſtatando a fide. *Secundus* autem eſt motus liberi arbitrii in peccatum, qui eſt actus pœnitentiæ. Ad quem *primo* pertinet, ut ſupra dictum eſt, (*qu.* 85. *art.* 2. & 5.) quod homo deteſtetur peccata præterita: Et contra hoc facit ille, qui dolet ſe pœnituiſſe. *Secundo* pertinet ad actum pœnitentiæ, ut pœnitens proponat ſe ſubjicere clavibus Eccleſiæ per confeſſionem, ſecundum illud Pſalmi 31. *Dixi: Confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino: & tu remiſiſti impietatem peccati mei*: Et contra hoc facit ille qui contemnit confiteri, ſecundum quod propoſuerat.

Et ideo dicitur, quod *ſpecialiter ingratitudo horum peccatorum facit redire peccata prius dimiſſa*.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc non dicitur ſpecialiter de iſtis peccatis, quia ſint cæteris graviora, ſed quia directius opponuntur beneficio remiſſionis peccatorum.

Ad ſecundum dicendum, quod etiam peccata venialia, & ipſum originale, redeunt modo prædicto, (*in cor. art.*) ſicut & peccata mortalia, inquantum contemnitur Dei beneficium, quo hæc peccata ſunt remiſſa: Non tamen per peccatum veniale aliquis incurrit ingratitudinem: quia homo peccando venialiter non facit contra Deum, ſed præter ipſum: Et ideo per peccata venialia nullo modo peccata dimiſſa redeunt.

Ad tertium dicendum, quod beneficium aliquod habet penſari *dupliciter*. *Uno modo* ex quantitate ipſius beneficii: & ſecundum hoc innocentia eſt majus Dei beneficium, quam pœnitentia, quæ dicitur ſecunda tabula poſt naufragium. *Alio modo* poteſt penſari beneficium ex parte recipientis, qui minus eſt dignus: & ſic magis fit ſibi gratia, unde & ipſe magis eſt ingratus, ſi contemnat: Et hoc modo beneficium remiſſionis culpæ eſt majus, inquantum præſtatur totaliter indigno. & ideo ex hoc ſequitur major ingratitudo.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & Greg. quod ſpecialiter per ingratitudinem importatam in odio fraterno, & aliis ſimilibus, redeunt peccata dimiſſa. A ſcripturis quidem per hoc, quod narratur *Matth.* 18. de ſervo illo jam abſoluto a debito decem millium talentorum: qui ideo pro dimiſſis ipſis talentis poſtea miſſus eſt in carcerem omnia illa redditurus, quoniam benefactori de recepto beneficio fuit ingratus, per hoc, quod noluit imitari benefactorem ſuum in miſerendo alteri conſervo ſuo: quinimmo eum pro centum denariis ſibi debitis male tractavit. Quod, ut clarius videas ſervire huic propoſito, vide comparationem ſequentem. Legitur *Luc.* 17. de decem leproſis novem fuiſſe Chriſto benefactori tam ingratos, ut nec ad referendum ei de tanto beneficio gratias redirent: & tamen eos propter hoc iterum in lepram incidiſſe, non legimus. Notato horum differentiam, ut perpendas, quod textus concluſionis art. non ſine cauſa dixit ly *ſpecialiter*. Servus ille, & novem hi leproſi conveniunt in ingratitudine, ut patet, ſpecialiter tamen ſolus ſervus propter ſuam ingratitudinem punitur in hoc, quod debita ſibi prius dimiſſa redeunt. Scis quare? Audi, quare. Servum feciſſe non tantum contra beneficium, ſed etiam contra formam beneficii, habemus ex Evangelio: leproſos vero contra beneficium quidem veniſſe legimus, ſed non contra formam beneficii. Ad ſervum enim illum, exprobrando ejus ingratitudinem, dicit Dominus ſuus Matth. 18. *Omne debitum dimiſi tibi, quoniam rogaſti me. Nonne ergo oportuit, & te miſereri conſervi tui: ſicut & ego tui miſertus ſum?* In his verbis inſpice formam beneficii contentam in ly *dimiſi tibi, quoniam rogaſti me*: inſpice, & ingratum peccaſſe contra iſtam formam in ly *oportuit, & te miſereri, ſicut ego tui miſertus ſum*. Ac ſi expreſſe dicatur: Petiiſti a me veniam, ego conceſſi illam tibi: en forma procedendi in beneficio dato: conſervus petiit a te veniam, tu non conceſſiſti illam ei; en peccatum directe contra formam ipſam. Leproſorum vero ingratitudinem exprobrans Dominus, nullam beneficii formam, contra quam feciſſent, expreſſit, ſed tantum ſimpliciter dixit Luc. 17. *Nonne decem mundati ſunt? & novem ubi ſunt? Non eſt inventus, qui rediret, & daret gloriam Deo, niſi hic alienigena*. Patet enim

hic,

hic, quod aggravatam quidem illorum ingratitudinem eſſe oſtendit ex comparatione ad unum alienigenam, ſed eos contra beneficii formam peccaſſe, non annotavit. A B. Greg. autem id in principio appen. dictum inſinuatur per hoc, quod dicit, ut *in argu. contr.* Ubi, pro text. ly *eadem ratio videtur de aliis*, recole Maximam logicalem, ſc. *De ſimilibus idem eſt judicium*: & mox viſo, quod illa quatuor ſunt ſimilia, videbis veritatem ipſam, ſc. quod eadem ratio eſt de aliis. Porro, omnia quatuor eſſe ſimilia, docuit text. corp. quando, ea convenire in hoc, ſc. quod ſunt contra formam beneficii, demonſtravit. Euangelium ergo, & Greg. per hoc, quod monſtrarunt intentum verificari de uno, ideſt de odio fraterno, commonſtraſſe idem intelliguntur de reliquis tribus. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, &c.

ARTICULUS III. 538

Utrum per ingratitudinem peccati ſequentis conſurgat tantus reatus, quantus fuerat peccatorum prius dimiſſorum.

4. d. 12. q. 1. a. 2. q. 3.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod per ingratitudinem peccati ſequentis conſurgat tantus reatus, quantus fuerat peccatorum prius dimiſſorum. Quia ſecundum magnitudinem peccati eſt magnitudo beneficii, quo peccatum remittitur, & per conſequens magnitudo ingratitudinis, qua hoc beneficium contemnitur: Sed ſecundum quantitatem ingratitudinis eſt quantitas reatus conſequentis. Ergo eſt tantus reatus, qui conſurgit ex ingratitudine ſequentis peccati, quantus fuit reatus omnium præcedentium peccatorum.

2. Præterea. Magis peccat, qui Deum offendit, quam qui offendit hominem: Sed ſervus manumiſſus ab aliquo domino reducitur in eandem ſervitutem, a qua prius fuit liberatus, vel etiam in graviorem. Ergo multo magis ille qui contra Deum peccat poſt liberationem a peccato, reducitur in tantum reatum pęnæ, quantum primo habuerat.

5. Præterea. Matth. 18. dicitur, quod *iratus Dominus tradidit eum* (cui replicabantur peccata dimiſſa propter ingratitudinem) *tortoribus, quoadusque redderet univerſum debitum*: Sed hoc non eſſet, niſi conſurgeret ex ingratitudine tantus reatus, quantus fuit omnium præteritorum peccatorum. Ergo

go æqualis reatus per ingratitudinem redit.

Sed Contra eſt, quod dicitur Deut. 25. *Pro menſura peccati erit & plagarum modus*. ex quo patet, quod ex parvo peccato non conſurgit magnus reatus: Sed quandoque peccatum mortale ſequens eſt multo minus quolibet peccatorum prius dimiſſorum. Non ergo ex peccato ſequenti redit tantus reatus, quantus fuit peccatorum prius dimiſſorum.

Reſpondeo dicendum, quod quidam dixerunt, quod ex peccato ſequenti propter ingratitudinem conſurgit tantus reatus, quantus fuit reatus peccatorum prius dimiſſorum, ſuper reatum proprium hujus peccati. Sed hoc non eſt neceſſarium; quia, ſicut ſupra dictum eſt, (*ar.* 1. *hu. q.*) reatus præcedentium peccatorum non redit per peccatum ſequens, inquantum ſequebatur ex actibus præteritorum peccatorum, ſed inquantum conſequitur actum ſequentis peccati. Et ideo oportet, quod quantitas reatus redeuntis ſit ſecundum gravitatem peccati ſubſequentis.

Poteſt autem contingere, quod gravitas peccati ſubſequentis adæquetur gravitati omnium peccatorum præcedentium. Sed hoc non ſemper eſt neceſſe; *ſive* loquamur de gravitate ejus, quam habet ex ſua ſpecie; (cum quandoque peccatum ſequens ſit fornicatio ſimplex; peccata vero præterita fuerunt adulteria, vel homicidia, ſeu ſacrilegia) *ſive* etiam loquamur de gravitate, quam habet ex ingratitudine annexa. Non enim oportet, quod quantitas ingratitudinis ſit abſolute æqualis quantitati beneficii ſuſcepti, cujus quantitas attenditur ſecundum quantitatem peccatorum prius dimiſſorum. Contingit enim, quod contra idem beneficium unus eſt multum ingratus, vel ſecundum intenſionem contemptus beneficii, vel ſecundum gravitatem culpæ contra benefactorem commiſſæ; alius autem parum, vel quia minus contemnit, vel quia minus contra benefactorem agit: Sed proportionaliter quantitas ingratitudinis adæquatur quantitati beneficii. ſuppoſito enim æquali contemptu beneficii, vel offenſa benefactoris, tanto erit gravior ingratitudo, quanto beneficium fuit majus.

Unde *manifeſtum eſt, quod non eſt neceſſe, quod propter ingratitudinem ſemper per peccatum ſequens redeat tantus reatus; quantus fuit præcedentium peccatorum ſed neceſſe eſt, quod proportionaliter, quanto peccato prius dimiſſa fuerunt plura, & majora, tanto redeat major reatus per qualecunque ſequens mortale peccatum.*

Ad

Ad primum ergo dicendum, quod beneficium remiſſionis culpæ recipit quantitatem abſolutam, ſecundum quantitatem peccatorum prius dimiſſorum: ſed peccatum ingratitudinis non recipit quantitatem abſolutam ſecundum quantitatem beneficii, ſed ſecundum quantitatem contemptus, vel offenſæ, ut dictum eſt. (*in cor. art.*) Et ideo ratio non ſequitur.

Ad Secundum dicendum, quod etiam ſervus manumiſſus non reducitur in priſtinam ſervitutem pro qualicunque ingratitudine, ſed pro aliqua gravi.

Ad tertium dicendum; quod illi, cui peccata dimiſſa replicantur propter ſubſequentem ingratitudinem, redit univerſum debitum, inquantum quantitas peccatorum præcedentium proportionaliter invenitur in ingratitudine ſubſequenti, non autem abſolute, ut dictum eſt. (*in cor. a.*)

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem & oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & Auguſtino, quod non redit tantus reatus pęnæ poſt peccatum ſactum poſt pœnitentiam, quantus ante pœnitentiam fuerat propter peccata jam commiſſa. A ſcripturis quidem per hoc, quod dicitur Deuter. 25. *Pro menſura*, &c. ut cum diſcurſu ponitur *in arg. cont.* Item per dictum Apocal. 18. *quantum glorificavit ſe, & in delitiis fuit, tantum date ei tormentum, & luctum*. Diſcurre ſuper hoc, ſicut fecit textus ſuper illud *Deuter.* 25. Item per dictum Luc. 12. *Servus, qui cognovit voluntatem domini ſui, & non ſe præparavit, & non fecit ſecundum voluntatem ejus, vapulabit plagis multis: qui autem non cognovit, & fecit digna, plagis vapulabit paucis*. Per hoc namque; quod ponuntur hic peccata diſparia, & his diſparitas plagarum aſſignatur, datur intelligi illud eſſe verum, quod dicit diſcurſus *in argum. contra*. A B. Auguſtino autem idem inſinuatur per hoc, quod in Homil. ſuper Matth. 5. dicit. *Sicut levius eſt eſſe reum judicio, quam reum eſſe concilio, ita levius eſt eſſe reum concilio, quam eſſe reum gehennæ ignis. Itaque oportet, ut levius eſſe intelligatur iraſci ſine cauſa fratri, quam dicere racha, & rurſus levius eſſe dicere racha, quam dicere fatue. Non enim reatus ipſe haberet gradus: niſi gradatim peccata etiam commemorarentur*. Hæc ibi. Ex eo enim, quod reatum ponit correſpondere peccatis, non quomodocumque,

que,

que, ſed proportionaliter, ideſt major majoribus, & minor minoribus, dat intelligere, quod, ſi poſt pœnitentiam quis peccet minori peccato, puta furto, quam ante pœnitentiam peccaverat, puta cum blaſphemaverat, non conſurgit tantus abſolutè reatus, quantus fuerat ante: ſed conſurgit tantus proportionaliter, quanta eſt gravitas peccati poſt commiſſi. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, &c.

ARTICULUS IV. 539

Utrum ingratitudo, ratione cujus ſequens peccatum facit redire peccata prius dimiſſa, ſit ſpeciale peccatum.

2. 2. *quæſt.* 107. *art.* 2. *ad* 1. *Et* 4. *d.* 2. *qu.* 1. *art.* 3. *qu.* 3.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod ingratitudo, ratione cujus ſequens peccatum facit redire peccata prius dimiſſa, ſit ſpeciale peccatum. Retributio enim gratiarum pertinet ad contrapaſſum, quod requiritur in juſtitia, ut patet per Philoſophum 5. Ethic. (*c.* 5. *tom.* 5.) Sed juſtitia eſt ſpecialis virtus. Ergo ingratitudo eſt ſpeciale peccatum.

2. Præterea. Tullius in 2. Rhetor. (*ſeu de Invent. aliquant. ante fi.*) ponit, quod gratia eſt ſpecialis virtus: Sed ingratitudo opponitur gratiæ. Ergo ingratitudo eſt ſpeciale peccatum.

3. Præterea. Specialis effectus a ſpeciali cauſa procedit: Sed ingratitudo habet ſpecialem effectum, ſc. quod facit aliqualiter redire peccata prius dimiſſa. Ergo ingratitudo eſt ſpeciale peccatum.

Sed Contra. Illud quod conſequitur omnia peccata, non eſt ſpeciale peccatum: Sed per quodcunque peccatum mortale aliquis efficitur Deo ingratus, ut ex præmiſſis patet. (*a.* 1. *hu. q.*) Ergo ingratitudo non eſt ſpeciale peccatum.

Reſpondeo dicendum, quod, *ingratitudo peccantis quandoque eſt ſpeciale peccatum, quandoque autem non: ſed eſt circunſtantia generaliter conſequens omne peccatum mortale, quod contra Deum committitur.* peccatum enim ſpeciem recipit ex intentione peccantis. unde ut Philoſ. dicit 5. Ethic. (*c.* 2. *parum a princ. to.* 5.) *ille qui mœchatur, ut furetur, magis eſt fur, quam mœchus.*

Si igitur aliquis peccator in contemptum Dei, & ſu-

ſuſcepti beneficii aliquod peccatum committat, illud peccatum trahitur ad ſpeciem ingratitudinis: Et hoc modo ingratitudo peccantis eſt ſpeciale peccatum. Si vero aliquis intendens aliquod peccatum committere, puta homicidium, aut adulterium, non retrahatur ab hoc propter hoc quod pertinet ad Dei contemptum, ingratitudo non erit ſpeciale peccatum, ſed trahetur ad ſpeciem alterius peccati, ſicut circunſtantia quædam.

Ut autem Aug. dicit in lib. de natura, & gratia, (*cap.* 29. *tom.* 7.) non omne peccatum eſt ex contemptu: & tamen in omni peccato Deus contemnitur in ſuis præceptis. Unde manifeſtum eſt, quod ingratitudo peccantis quandoque eſt ſpeciale peccatum, ſed non ſemper.

Et per hoc patet reſponſio ad Objecta. Nam *primæ* rationes concludunt, quod ingratitudo ſecundum ſe ſit quædam ſpecies peccati. *Ultima* autem ratio concludit, quod ingratitudo, ſecundum quod invenitur in omni peccato, non ſit ſpeciale peccatum.

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, quod ingratitudo conſequitur omnia peccata, velut circunſtantia aggravans illa. Inſinuatur autem id per hoc, quod dicitur 2. Reg. 12. *Hæc dicit Dominus Deus Iſrael. Ego unxi te in regem ſuper Iſrael; & ego erui te de manu Saul, & dedi tibi domum Domini tui, & uxores Domini tui in ſinu tuo, dedique tibi donum Iſrael, & Juda, &, ſi parva ſunt iſta, adjiciam tibi multo majora. Quare ergo contempſiſti verbum domini, ut faceres malum in conſpectu meo? Uriam Ethæum percuſſiſti gladio, & uxorem illius accepiſti in uxorem tibi, & interfeciſti eum gladio filiorum Ammon*. His etenim verbis monſtratur, quod peccata Davidis ratione ingratitudinis aggravabantur proportionaliter ad ipſa ſuſcepta beneficia. Et, licet hæc non dicatur ingratitudo propter beneficium remiſſionis peccatorum priorum; tamen hoc nihil obſtat propoſito articuli: quoniam formalitas principalis eſt utrobique de ingratitudine ad beneficia jam recepta. A ſimili autem ex hoc loco lib. reg. monſtratur univerſaliter, quod ingratitudo eſt circunſtantia conſequens quodlibet peccatum, & illud aggravans. Ideo enim beneficia Dei ad David hic comme-

memorantur, ut manifeſtum fiat pecca a Davidis aggravari ex beneficiis ante receptis. *Secundo* vides: quomodo, &c.

QUÆSTIO LXXXIX.

De virtutum recuperatione per Pęnitentiam, in ſex articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de recuperatione virtutum per Pęnitentiam.

Et circa hoc quæruntur ſex.

Primo. Utrum per Pœnitentiam reſtituantur virtutes.
Secundo. Utrum reſtituantur in æquali quantitate.
Tertio. Utrum reſtituatur pœnitenti æqualis dignitas.
Quarto. Utrum opera virtutum per peccatum ſequens mortificentur.
Quinto. Utrum opera mortificata per peccatum per pœnitentiam reviviſcant.
Sexto. Utrum opera mortua, ideſt abſque charitate facta, per pœnitentiam vivificentur.

ARTICULUS I. 540

Utrum per Pœnitentiam virtutes reſtituantur.

2. 2. *q.* 52. *a.* 3. *ad* 3. *Et* 4. *d.* 14. *q.* 2. *a.* 2.

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod per Pœnitentiam virtutes non reſtituantur. Non enim poſſent virtutes omiſſæ per Pœnitentiam reſtitui, niſi pœnitentia virtutes cauſaret: Sed pœnitentia, cum ſit virtus, non poteſt eſſe cauſa omnium virtutum; præſertim cum quædam virtutes ſint naturaliter priores pœnitentia, ſcilicet fides, ſpes, & charitas, ut ſupra dictum eſt. (*qu.* 85. *a.* 6.) Ergo per pœnitentiam non reſtituuntur virtutes.

2. Præterea. Pęnitentia in quibuſdam actibus pęnitentis conſiſtit: Sed virtutes gratuitæ non cauſantur ex actibus noſtris. dicit enim Aug. in lib. 2. de libero arbit. (*c.* 18. *to.* 1. *&* *in Pſ.* 118. *conc.* 26. *ante med. to.* 8.) quod *virtutes Deus in nobis ſine nobis ope-*

operatur. Ergo videtur, quod per pęnitentiam non reſtituantur virtutes.

3. Præterea. Habens virtutem ſine difficultate, & delectabiliter actus virtutum operatur. unde Philoſ. dicit in 1. Ethic. (*c.* 8. *a med. to.* 5.) quod *non eſt juſtus, qui non gaudet juſta operatione*: Sed multi pœnitentes adhuc difficultatem patiuntur in operando actus virtutum. Non ergo per pœnitentiam reſtituuntur virtutes.

Sed Contra eſt, quod, ſicut Luc. 15. legitur, Pater mandavit, quod filius pœnitens indueretur ſtola prima, quæ ſecundum Ambroſ. (*in hunc loc.*) eſt *amictus ſapientiæ*, quam ſimul conſequuntur omnes virtutes, ſecundum illud Sap. 8. *Sobrietatem, & juſtitiam docet, prudentiam, & virtutem, quibus utilius nihil eſt in vita hominibus*. Ergo per pœnitentiam omnes virtutes reſtituuntur.

Reſpondeo dicendum, quod per pęnitentiam remittuntur peccata, ut dictum eſt. (*q.* 86. *a.* 1.) Remiſſio autem peccatorum non poteſt eſſe niſi per infuſionem gratiæ. Unde relinquitur, quod per pęnitentiam homini gratia infundatur.

Ex gratia autem conſequuntur omnes virtutes gratuitæ; ſicut ex eſſentia animæ fluunt omnes potentiæ, ut in ſecunda parte habitum eſt. (1. 2. *q.* 110. *a.* 4. *ad* 1.) Unde *relinquitur, quod per pęnitentiam omnes virtutes reſtituantur*.

Ad primum ergo dicendum, quod eodem modo pęnitentia reſtituit virtutes, per quem modum eſt cauſa gratiæ, ut jam dictum eſt. (*in corp. & q.* 86.) Eſt autem cauſa gratiæ, inquantum eſt ſacramentum: nam inquantum eſt virtus, eſt magis gratiæ effectus. Et ideo non oportet, quod pęnitentia, ſecundum quod eſt virtus, ſit cauſa omnium aliarum virtutum; ſed quod habitus pęnitentiæ ſimul cum habitibus aliarum virtutum per ſacramentum pęnitentiæ cauſetur.

Ad ſecundum dicendum, quod in ſacramento pęnitentiæ actus humani ſe habent materialiter: ſed formalis vis hujus ſacramenti dependet ex virtute clavium. Et ideo virtus clavium effective cauſat gratiam, & virtutes, inſtrumentaliter tamen: ſed actus primus pęnitentis ſe habet ut ultima diſpoſitio ad gratiam conſequendam, ſc. contritio: alii vero ſequentes actus pęnitentiæ procedunt jam ex gratia, & virtutibus.

Ad tertium dicendum, quod, ſicut ſupra dictum eſt, (*qu.* 86. *art.* 5.) quandoque poſt primum actum pœnitentiæ, qui eſt contritio, remanent quæ-

dam

dam reliquiæ peccatorum, ſcilicet diſpoſitiones ex prioribus actibus peccatorum cauſatæ, ex quibus præſtatur difficultas quædam pęnitenti ad operandum opera virtutum: ſed, quantum eſt ex ipſa inclinatione charitatis, & aliarum virtutum, pœnitens opera virtutum delectabiliter, & ſine difficultate operatur: ſicut ſi virtuoſus per accidens difficultatem pateretur in executione actus virtutis propter ſomnum, aut aliquam corporis indiſpoſitionem.

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, Eccleſia, & B. Vincentio, quod per pęnitentiam virtutes reſtituuntur. A ſcripturis quidem, ut per hoc, quod dicitur *Luc.* 15. ſecundum quod cum expoſitione ponitur *in arg. cont.* A B. Vincentio autem ordinis prædicatorum doctore celeberrimo per hoc, quod in ſerm. Sabbati poſt Dom. 2. Quadrag. ſuper illud Luc. 15. „ Proferte ſtolam primam, & induite illum, *inquit*. Ecce magna miſericordia Chriſti: qui non ſolum remittit culpas, ſed etiam reſtituit ſibi gratiam priſtinam, veſtiendo animam veſte gratiæ, qua fuerat nudata. Et, quando anima veſtita eſt veſte gratiæ, poteſt cantare, & dicere. Gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo meo: quia induit me veſtimentis ſalutis, & indumento juſtitiæ circumdedit me, Iſaiæ 61. Veſtimenta ſalutis ſunt habitus virtutum theologicalium, & moralium, ſive Cardinalium, & ſeptem dona Spiritus ſancti. Omnia iſta reſtituit Dominus pęnitenti. Indumentum juſtitiæ eſt gratia divina habitualis. „ Hæc ibi. Intellige, quod redditur fides theologicalis, & ſpes pœnitenti: inquantum ſit, quod per gratiam datam ſint meritoriæ, quæ prius remanſerant informes: licet in peccatoribus multis non fuiſſent perditæ. Ab Eccleſia vero idem inſinuatur per hoc, quod in hymn. de B. Maria Magdalena dicit. *Uni Deo ſit gloria pro multiformi gratia, qui culpas, & ſupplicia remittit, & dat præmia*. Scilicet, pęnitenti. Non enim dantur præmia, niſi meritis, & non meremur ſine gratia, & virtutibus, 1. 2. *quæſtiou.* 114. *articul.* 2. quoniam virtutes gratiæ ſunt connexæ, 1. 2. *quæſt.* 65. Ac ſi ergo dixerit Eccleſia quod Deus dat gratiam, virtutes omnes, & præmia. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene pen-

penſatis, & applicatis doctrina hæc Angelica viciſſim declaretur, &c.

ARTICULUS II. 541

Utrum poſt Pœnitentiam reſurgat homo in æquali virtute.

Inf. a. 5. *ad* 3. *Et* 3. *d.* 31. *q.* 1. *a.* 4.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod poſt Pœnitentiam reſurgat homo in æquali virtute. Dicit enim Apoſt. Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*: Ubi dicit Gloſ. Aug. (*ord. lib. de correpṫ. & grat. c.* 9. *a med. to.* 7.) quod *hoc adeo verum eſt, ut ſi qui horum devient, & exorbitent, etiam hoc ipſum eis Deus faciat in bonum proficere*: Sed hoc non eſſet, ſi homo reſurgeret in minori virtute. Ergo videtur, quod pœnitens nunquam reſurgat in minori virtute.

2. Præterea. Ambroſ. dicit, (*hab. ex Aug. l.* 3. *Hypognoſt. c.* 9. *in fi. to.* 7.) quod *pœnitentia res optima eſt, quæ omnes defectus revocat ad perfectum*: Sed hoc non eſſet, niſi virtutes in æquali quantitate recuperarentur. Ergo per pœnitentiam ſemper recuperatur æqualis virtus.

3. Præterea. Super illud Gen. 1. *Factum eſt veſpere, & mane dies unus*, dicit Gloſ. *Veſpertina lux eſt, a qua quis cecidit; matutina, in qua reſurgit*: Sed lux matutina eſt major veſpertina. Ergo aliquis reſurgit in majori gratia, vel charitate, quam prius habuerit. quod etiam videtur per id quod Apoſt. dixit Rom. 5. *Ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia.*

Sed Contra. Charitas proficiens, vel perfecta eſt major, quam charitas incipiens: Sed quandoque aliquis cadit a charitate proficiente, reſurgit autem in charitate incipiente. Ergo ſemper reſurgit homo in minori virtute.

Reſpondeo dicendum, quod, ſicut dictum eſt, (*qu.* 86. *art.* 6. *ad* 3. *& art. præc. ad* 2.) motus liberi arbitrii, qui eſt in juſtificatione impii, eſt ultima diſpoſitio ad gratiam. unde in eodem inſtanti eſt gratiæ infuſio cum prædicto motu liberi arbitrii, ut in ſecunda parte habitum eſt. (1. 2. *qu.* 113. *ar.* 5. & 7.) In quo quidem motu comprehenditur actus pœnitentiæ, ut ſupra dictum eſt. (*q.* 86. *a.* 2.)

Manifeſtum eſt autem, quod formæ, quæ poſſunt re-

recipere *magis*, & *minus*, intenduntur, & remittuntur ſecundum diverſam diſpoſitionem ſubjecti, ut in ſecunda parte habitum eſt. (1. 2. *q.* 52. *art.* 1. & 2. & *q.* 66. *a.* 1.) Et inde eſt, quod ſecundum quod motus liberi arbitrii in pœnitentia eſt intenſior, vel remiſſior, ſecundum hoc pœnitens conſequitur majorem, vel minorem gratiam. Contingit autem, intenſionem motus pœnitentis quandoque proportionatam eſſe majori gratiæ, quam fuerit illa, a qua ceciderat per peccatum, quandoque autem æquali, quandoque vero minori. Et ideo pœnitens quandoque reſurgit in majori gratia, quam prius habuerat, quandoque autem in æquali, quandoque etiam in minori: Et *eadem ratio eſt de virtutibus*, quæ ex gratia conſequuntur.

Ad primum ergo dicendum, quod non omnibus diligentibus Deum cooperatur in bonum hoc ipſum, quod per peccatum a Dei amore cadunt; quod patet in his qui cadunt, & nunquam reſurgunt, vel qui reſurgunt, iterum caſuri: ſed his tantum, *qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti*, ideſt prædeſtinatis, qui quotieſcunque cadunt, finaliter tamen reſurgunt. Cedit ergo eis in bonum hoc quod cadunt; non quia ſemper in majori gratia reſurgant; ſed quia reſurgunt in permanentiori gratia: non quidem ex parte ipſius gratiæ; quia quanto gratia eſt major, tanto de ſe eſt permanentior: ſed ex parte hominis, qui tanto ſtabilius in gratia permanet, quanto eſt cautior, & humilior. Unde & Gloſ. ibidem ſubdit, quod *ideo proficit eis in bonum, quod cadunt, quia humiliores redeunt, atque doctiores*.

Ad ſecundum dicendum, quod pœnitentia, quantum eſt de ſe, habet virtutem reparandi omnes defectus ad perfectum, & etiam promovendi in ulteriorem ſtatum; Sed hoc quandoque impeditur ex parte hominis, qui remiſſius movetur in Deum, & in deteſtationem peccati; ſicut etiam in baptiſmo aliqui adulti conſequuntur majorem, vel minorem gratiam, ſecundum quod diverſimode ſe diſponunt.

Ad tertium dicendum eſt, quod aſſimilatio illa utriuſque gratiæ ad lucem veſpertinam, & matutinam ſit propter ſimilitudinem ordinis; quia poſt lucem veſpertinam ſequuntur tenebræ noctis, poſt lucem autem matutinam ſequitur lux diei: non autem propter ſimilitudinem majoris, vel minoris quantitatis. Illud etiam verbum Apoſtoli intelligitur de gratia Chriſti, quæ ſuperat omnem abundantiam humanorum peccatorum. Non autem eſt verum

rum in omnibus, quod quanto abundantius peccant, tanto abundantiorem gratiam conſequantur, penſata quantitate habitualis gratiæ: Eſt tamen ſuperabundans gratia, quantum ad ipſam gratiæ rationem: quia magis gratis beneficium remiſſionis magis peccatori confertur: quamvis quandoque abundanter peccantes abundantius doleant, & ſic abundantiorem habitum gratiæ, & virtutum conſequuntur: ſicut patet in Magdalena.

Ad id verò quod in contrarium objicitur dicendum, quod una & eadem gratia major eſt proficiens, quam incipiens: ſed in diverſis hoc non eſt neceſſe: unus enim incipit a majori gratia, quam alius habeat in ſtatu profectus: ſicut Greg. dicit in 2. Dialog. (*c. 1. ante med.*) *Quatenus & præſentes, & ſecuturi omnes agnoſcerent, Benedictus puer converſationis gratiam a quanta perfectione cœpiſſet.*

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, quod poſt pœnitentiam aliquando in minori, aliquando in æquali, & aliquando in majori gradu virtutis, quam fuerat prius, reſurgit homo. Quod quidem in majori, ut per hoc, quod Zachæus dicit Luc. 19. *Ecce dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus, &, ſi quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum*. Conſtat enim his verbis, quod poſt pœnitentiam Zachæus & plus reddit, quam defraudaverat, & plus dat pauperibus, quam ſibi pro neceſſitate ſalutis opus erat. Porro ex ly *Ecce*, datur intelligi, quod Zachæus hæc, tamquam inſolita ſibi prius, Domino proponebat, & conſequenter, quod per hoc confitebatur, ſe numquam in tanto gradu virtutis vixiſſe. Item, quod in majori: Ut per hoc, quod dicitur Baruch 4. *Sicut fuit ſenſus veſter, ut erraretis a Deo: decies tantum iterum convertentes requiretis eum*. Item, quod in majori: Ut per hoc, quod de Petro legitur, quod altioris gradus virtutis fuit poſt pœnitentiam, quam ante lapſum: ſi bene penetrentur de illo narrata, Matth. 25. & Joan. 1. *Etſi*, inquit primo, *omnes ſcandalizati fuerint, ego numquam ſcandalizabor. Si oportuerit, me mori tecum, non te negabo*. Fervidus quidem eſt utrobique Petrus, ſed tamen fervorem ſuum gubernare neſciens, & utrobique magis ſibimetipſi, quam Chriſto, credit; & in priori

ſententia ſeipſum, quaſi cæteros de infirmitate taxans, præfert condiſcipulis. Dixerat enim Chriſtus ly *omnes vos ſcandalizabimini*. Et ly *ter me negabis*, reſpondit autem Petrus ly *ego numquam ſcandalizabor*: Et ly *non te negabo*. Cui ergo magis credit Petrus? Nonne ſibi? Rurſus ad ly *omnes vos ſcandalizabimini*, dum reſpondet ly *etſi omnes*, ſcilicet alii, *ego numquam*, ſe firmum, reliquos infirmos eſſe poſſe concedens, teſtatur aperte. Verumtamen, ſicut zelum non ſecundum ſcientiam, *Apoſt. Rom.* 10. non approbat; ita fervorem iſtum ſuum non ſecundum ſcientiam Petrus ipſe humilior, & doctior ex lapſu factus & animo, & verbis, tantum malum corrigit, *Joan.* 21. Chriſto ſiquidem ibi ſibi ter dicenti ly *diligis me plus his?* Semper reſpondit ly *tu ſcis, quia amo te*, & in tertia interrogatione contriſtatur, & addit ly *tu omnia noſti*. Ac ſi, colligendo omnia in unum, Petrus aperte dicat: Mihi quidem videtur, quod ego amem te, ſed ideo ad interrogationem tertiam contriſtor, quia forſan non eſſe verum illud, quod mihi videtur, conjicio ex tot interrogationibus continuis a te factis: quapropter judicium meum de me tibi ſubmitto dicens, *tu omnia noſti*. Ecce Petrum correxiſſe inſipientiam prioris ſui fervoris in hoc, quod nunc magis credit, & credere ſe proteſtatur Chriſto, quam ſibimetipſi. Sed & ejuſdem fervoris inſipientiam correxit in hoc alio, quod ſe preferre ſuis condiſcipulis recuſavit: dum ad comparationem importatam per ly *plus his* expreſſum reſponſum non dedit, ſed ſimpliciter dixit ly *amo te*. Quaſi B. Petrus, tamquam & verus pœnitens, & aliorum pœnitentium bonum exemplar, prius deliberando prudentiſſime, intra ſe dixiſſet. Expertus ſum factis ipſis, & quod mei condiſcipuli, contra æſtimationem meam priſtinam fuerunt minus infirmi, quam ego; cum illi magiſtrum meum non negaverint, ego vero ſic, & quod magiſter meus magis cognovit intrinſecum meum, quam ego ipſe, cum ille affirmaret, me negaturum, quod feci, ego autem contra numquam me negaturum crederem, verbiſque credulitatem meam vere exponentibus confirmarem; quod tamen non feci. Idcirco animum meum, atque loquelam ita poſthac temperabo, ut in primis magiſtro meo omnem honorem in omnibus, & per omnia deferam, & meorum fratrum bonitati, veritati, cæteriſque virtutibus non me præferam. Pœnitentium ergo aliqui, ſecundum ſcripturas, reſurgunt in majori gradu virtutum, quam ante fuerant.

Quibus & B. Paulum connumerandum vult ly *plus omnibus laboravi*, 1. Corint. 15. & B. Mariam Magdalenam ly *lachrymis cœpit rigare pedes ejus*, &c. Luc. 7. de qua etiam D. Greg. in quadam Homil. dicit; quod, *quæ prius peccando frigida remanſerat, poſtmodum amando fortiter ardebat*. Quod vero quis in minori, vel etiam in virtute æquali conſurgat, inſinuatur per hoc, quod ad quendam dicitur Apoc. 2. *Charitatem tuam primam reliquiſti. Memor eſto itaque, unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac*. His enim verbis, ut ea conſiderantibus conſtat, innuitur id, quod nunc dicebamus. Sed & qui diligenter intellectu vigili ſcrutatus fuerit ejuſdem Apoc. totum *ſecundum*, ac *tertium* capitulum, inveniet, quod pœnitentium *triplex* eſt (illa, quam dixit articulus) differentia, videlicet, quod *quidam* in minori, *aliqui* in æquali, *nonnulli* in majori virtute reſurgunt. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS III. 542

Utrum per Pœnitentiam reſtituatur homo in priſtinam dignitatem?

3. *d.* 31. *qu.* 1. *art.* 4. *qu.* 7. *ad* 1. *Et* 4. *d.* 14. *qu.* 1. *art.* 5. *qu.* 1. *ad* 2. *&* *d.* 19. *qu.* 1. *art.* 3. *qu.* 2. *ad* 2. *&* *d.* 37. *qu.* 2. *art.* 2. *ad* 4.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod per Pœnitentiam non reſtituatur homo in priſtinam dignitatem. Quia ſuper illud Amos 5. *Virgo Iſrael cecidit*, dicit Gloſ. (*ordin. Hieron.*) *Non negat poſſe reſurgere, ſed non reſurget virgo Iſrael; quia ſemel aberrans ovis, etſi reportetur humeris paſtoris, non habet tantam gloriam, quantam quæ nunquam erravit*. Ergo per pœnitentiam non recuperat homo priſtinam dignitatem.

2. Præterea. Hieron. dicit: (*hab. c.* 30. *diſt.* 50.) *Quicunque dignitatem divini gradus non cuſtodiunt, contenti fiant animam ſalvare: reverti enim in priſtinum gradum difficile eſt*. Et Innoc. I. Papa (*ep.* 6. *ad Agapitum*, *to.* 2. *Conc. & hab. c. canones*, *d.* 50.) dicit, quod *apud Nicæam conſtituti Canones pœnitentes etiam ab infimis officiis Clericorum excludunt*. Non ergo per pœnitentiam homo recuperat priſtinam dignitatem.

3. Præterea. Ante peccatum poteſt aliquis ad majorem gradum aſcendere : Non autem hoc poſt peccatum conceditur pœnitenti. dicitur enim Ezech. 44. *Levitæ, qui receſſerunt a me, nunquam appropinquabunt mihi, ut ſacerdotio fungantur*. &, ſicut habetur in decr. diſt. 50. (*c.* 52.) in Hilerdenſi Concilio (*can.* 5. *to.* 4.) legitur : *Hi qui ſancto altari deſerviunt, ſi ſubito in flenda carnis fragilitate corruerint, & domino reſpiciente digne pœnituerint, officiorum ſuorum ſic loca recipiant, ut non poſſint ad altiora officia ulterius promoveri*. Non ergo pęnitentia reſtituit hominem in priſtinam dignitatem.

Sed Contra eſt, quod, ſicut in eadem diſt. (*c.* 16.) legitur, Greg. ſcribens Secundino (*l.* 7. *Regiſt. indict.* 2. *ep.* 54. *cir. med.*) dicit : *Poſt dignam ſatisfactionem credimus, hominem poſſe redire ad ſuum honorem*. Et in Conc. Agathenſi (*can.* 2. *to.* 4.) legitur : *Contumaces Clerici, prout dignitatis ordo permiſerit, ab Epiſcopis corrigantur; ita ut cum eos pęnitentia correxerit, gradum ſuum, dignitatemque recipiant*.

Reſpondeo dicendum, quod homo per peccatum *duplicem* dignitatem amittit; *unam* quantum ad Deum; *aliam* vero quantum ad Eccleſiam. Quantum autem ad Deum, amittit *duplicem* dignitatem : *Unam* principalem, qua ſc. computatus erat inter filios Dei per gratiam: Et *hanc dignitatem recuperat per pœnitentiam*; quod ſignificatur Luc. 15. in filio prodigo, cui pęnitenti pater juſſit reſtitui *ſtolam primam, & annulum, & calceamenta*. *Aliam* vero dignitatem amittit ſecundariam, ſcil. innocentiam, de qua (ſicut ibidem legitur) gloriabatur filius ſenior dicens : *Ecce tot annis ſervio tibi, & nunquam mandatum tuum præterivi*. Et *hanc dignitatem pęnitens recuperare non poteſt* : *Recuperat tamen quandoque aliquid majus*: quia ut Greg. dicit in Hom. de centum ovibus, (*quæ eſt* 34. *in Evang. aliquant. a princ.*) „ qui erraſſe a Deo ſe conſiderant, damna præcedentia lucris ſequentibus recompenſant.
„ Majus ergo gaudium de eis fit in cęlo : quia & „ dux in prælio plus eum militem diligit, qui poſt „ fugam reverſus hoſtem fortiter premit, quam illum qui nunquam terga præbuit, & nunquam aliquid fortiter fecit.

Dignitatem autem eccleſiaſticam homo per peccatum perdit, quia indignum ſe reddit ad ea, quæ competunt dignitati eccleſiaſticæ, exercenda : *Quam quidem recuperare prohibetur: Uno modo*, quia non pęnitet. Unde Iſidor. ad Maſſonem Epiſcopum ſcribit,

bit, (*a. pr. & hab. inter op. Rabani, to. ult.*) ſicut in eadem diſt. legitur, (c. *Domino*) „ Illos ad priſtinos gradus redire Canones præcipiunt, quos „ pœnitentiæ præceſſit ſatisfactio, vel condigna peccatorum confeſſio. At contra hi qui a vitio corruptionis non emendantur, nec gradum honoris, nec „ gratiam recipiunt communionis. „ *Secundo* quia pœnitentiam negligenter facit. Unde in eadem diſtinct. (cap. *Si quis diaconus*) dicitur: „ Cum in „ aliquibus nec compunctio humilitatis, nec inſtantia orandi appareat, nec jejuniis, vel lectionibus „ eos vacare videamus, poſſumus agnoſcere, ſi ad „ priſtinos honores redirent, cum quanta negligentia permanerent. „ *Tertio*, ſi commiſit aliquod peccatum, quod habet irregularitatem annexam. Unde in eadem diſt. (c. 8.) ex Concilio Martini Papæ dicitur: (*hab. inter capitula Martini Bracarenſis, c. 26. tom. 5. Conc.*) „ Si quis viduam, aut „ ab alio relictam duxerit, non admittatur ad clerum: quod ſi irrepſerit, dejiciatur: Similiter ſi „ homicidii aut facto, aut præcepto, aut conſilio, „ aut defenſione poſt baptiſmum conſcius fuerit. „ Sed hoc non eſt ratione peccati, ſed ratione irregularitatis. *Quarto* propter ſcandalum. Unde, ut in eadem diſt. legitur, (*c. de his vero*) Rabanus dicit: (*l. 1. Pœnitentium ad Othgarium, c. 1.*) „ Hi qui „ deprehenſi, vel capti fuerint publice in perjurio, „ furto, atque fornicatione, & cæteris hujuſmodi „ criminibus, ſecundum Canonum ſacrorum inſtituta a proprio gradu decidant: quia ſcandalum eſt „ populo Dei, tales perſonas ſupra ſe poſitas habere: Qui autem de prædictis peccatis abſconſe a „ ſe commiſſis occulte ſacerdoti confitentur, ſi ſe per „ jejunia, & eleemoſynas, vigiliaſque, & ſacras operationes purgare curaverint, his etiam gradu „ proprio ſervato ſpes veniæ de miſericordia Dei „ promittenda eſt. „ Et hoc eſt quod dicitur extra, de qualitate ordinandorum (*c. Quæſitum*) *Si propoſita crimina ordine judiciario comprobata, vel alias notoria non fuerint, præter reos homicidii, poſt pœnitentiam in ſuſceptis, vel jam ſuſcipiendis ordinibus impediri non poſſunt.*

Ad primum ergo dicendum, quod eadem ratio eſt de recuperatione virginitatis, & de recuperatione innocentiæ, quæ pertinet ad ſecundariam dignitatem quoad Deum.

Ad ſecundum dicendum, quod Hieronymus in verbis illis non dicit eſſe impoſſibile, ſed eſſe difficile, hominem recuperare poſt peccatum priſtinum

gradum; quia hoc non conceditur niſi perfecte pœnitenti, ut dictum eſt. (*in corp.*) Ad ſtatuta autem Canonum, quæ hoc prohibere videntur, reſpondet Aug. Bonifacio ſcribens: (*epiſt.* 50. *aliquant. ante fin. to.* 2.) „ Ut conſtitueretur in Eccleſia, ne „ quiſquam poſt alicujus criminis pœnitentiam Cle„ ricatum accipiat, vel ad Clericatum redeat, vel „ in Clericatu maneat, non deſperatione indulgen„ tiæ, ſed rigore factum eſt diſciplinæ; alioquin „ contra claves Eccleſiæ datas diſputabitur, de qui„ bus dictum eſt: Quæcunque ſolveritis ſuper ter„ ram, ſoluta erunt & in cœlo. *Et poſtea ſubdit*: „ Nam & ſanctus David de criminibus mortiferis „ egit pœnitentiam; & tamen in honore ſuo perſti„ tit: Et beatum Petrum, quando amariſſimas la„ crymas fudit, utique Dominum negaſſe pœnituit, „ tamen Apoſtolus permanſit. Sed non ideo putan„ da eſt ſupervacua poſteriorum doctorum diligen„ tia, qui, ubi ſaluti nihil detrahebatur, humilita„ ti aliquid addiderunt, experti (ut credo) aliquo„ rum fictas pœnitentias per affectatas honorum pœ„ tentias.

Ad tertium dicendum, quod illud Statutum intelligitur de illis, qui publicam pœnitentiam agunt, qui poſtmodum non poſſunt ad majorem provehi gradum. Nam & Petrus poſt negationem paſtor ovium Chriſti conſtitutus eſt, ut patet Jo. ult. ubi etiam Chryſoſt. dicit, (*hom.* 87. *in Jo. ante med.*) quod *Petrus poſt negationem, & pœnitentiam oſtendit, ſe habere majorem fiduciam ad Chriſtum: qui enim in cœna non audebat interrogare, ſed Joanni interrogationem commiſit, huic poſtea & præpoſitura fratrum credita eſt, & non ſolum non committit alteri interrogare, quæ ad ipſum pertinent, ſed de reliquo ipſe pro Joanne Magiſtrum interrogat.*

APPENDIX.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem & oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, Papa, Gregorio, Chryſoſtomo, & Auguſtin. quod per pœnitentiam homo reſtituitur, & non reſtituitur in priſtinam dignitatem. A Gregor. quidem, & Chryſoſtomo, ut *in arg. contr.* A ſcripturis vero per hoc, quod dicitur Sapien. 5. *Ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei, & inter ſanctos ſors illorum eſt*. Conſtat enim, quod multi ſanctorum illorum, de quibus talia reprobi dicent, ceciderunt in peccata mortalia. Non ergo verificaretur de eis, ut verificatur, quod poſtea com-

putantur inter filios Dei : niſi per pœnitentiam , quam egerunt, reſtituti eſſent in priſtinam dignitatem . Item per hoc , quod dicitur Apocal. 14. *Nemo poterat dicere canticum , niſi illa centum quadraginta quatuor millia : qui empti ſunt de terra. Hi ſunt , qui cum mulieribus non ſunt coinquinati ; virgines enim ſunt . Hi ſequuntur agnum , quocumque ierit* . Iſtis enim verbis manifeſte datur intelligi , quod in cœlo eſt quædam dignitas aliquibus ſanctorum tam ſpecialis , ut ad eam alii per nullas ſuas pœnitentias , quantumvis maximæ fuerint (ut in legendis vitis eorum patet) reſtitui nunquam potuerint . Neminem enim poſſe dicere canticum ipſum , niſi illa 144. millia , importat illud , quod nunc diximus . Sed & hoc idem ſignificat illud ſingulare , quaſi aliis non conveniens , de eis dictum , ſcil. *Hi ſequuntur agnum , quocumque ierit* . Porro dignitas illa virginitas eſt , ſecundum contextum hunc , & innocentia eſt ſecundum Eccleſiam hoc ſanctis Innocentibus , ut patet in feſto ipſorum , applicantem . Nec mirum . Innocentia namque hoc commune cum virginitate habet , ut dicitur in ad *primum* , quod utraque , ſi perdatur ſemel , ſemper eſt irrecuperabilis . Voluit ergo ad propoſitum noſtrum per illa verba B. Joannes Apoſtolus dicere , quod ad priſtinam tum virginitatis , tum innocentiæ dignitatem nullus per pœnitentiam quamcunque redire poteſt . A B. Auguſt. quoque in libr. de virginitate inſinuatur id , quod in principio appendicis dicebatur . „ Lumbis accinctis , & lucernis accenſis ; expectate „ Dominum virgines , quando veniat ; afferatis ad „ nuptias agni canticum novum , quale nemo poterit dicere , niſi 144. millia ſanctorum cytharœdorum illibatæ virginitatis . Sequimini agnum : quia „ & agni caro utique virgo eſt . Sequimini eum , „ tenendo perſeveranter , quod voviſtis . Ardenter „ facite , quod poteſtis ; ne virginitatis bonum pereat : „ cum nihil facere poſſitis , ut redeat . Sequimini „ virgines , agnum , quocumque ierit . Toto vobis „ figatur in corde , qui pro vobis fixus eſt in cruce . „ Hæc ibi . Quæ ideo adducta ſunt , quia , quoad non reditionem idem eſt judicium de dignitate innocentiæ , quod de virginitatis . A Papa autem *Leone X.* per hoc , quod in Concilio *Lateranenſi* noviſſimo ſeſſ. 7. dicitur : „ leguntur literæ ſubſcriptæ per Bernardinum Caravajal , & Federicum de „ ſancto Severino , olim Cardinales , ſuper materia abjurationis ſchiſmatis , & unionis Eccleſiæ , „ & confeſſionis erroris ipſorum , & veniæ petitionis

„ propter ſuſcitatum ab illis ſchiſma, *&c.* Qui poſt „ paucos dies in palatio Apoſtolico priſtinæ dignitati ſunt reſtituti in conciſtorio ſecreto: poſt ſolemnem abjurationem ſchiſmatis, venientes ad palatium tanquam privati clerici, & ante pedes Papæ abjurato ſchiſmate alta, & intelligibili voce. „ Hæc in ſumma conciliorum. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina hæc Angelica viciſſim declaretur, atque confirmetur.

ARTICULUS IV. 543

Utrum opera virtutum in charitate facta poſſint mortificari.

2. 2. *qu.* 132. *ar.* 3. *ad* 1. *Et* 3. *d.* 36. *art.* 5. *ad* 1. *Et* 4. *d.* 14. *qu.* 2. *a.* 3. *qu.* 2. *&* *d.* 21. *qu.* 1. *art.* 1. *qu.* 1. *ad* 3. *&* *d.* 22. *qu.* 1. *art.* 1. *ad* 6. *&* *Hebr.* 6.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod opera virtutum in charitate facta mortificari non poſſint. Quod enim non eſt, immutari non poteſt: Sed mortificatio eſt quædam mutatio de vita in mortem. Cum ergo opera virtutum, poſtquam facta ſunt, jam non ſint, videtur quod ulterius mortificari non poſſint.

2. Præterea. Per opera virtutum in charitate facta homo meretur vitam æternam: Sed ſubtrahere mercedem merenti eſt injuſtitia, quæ non cadit in Deum. Ergo non poteſt eſſe, quod opera virtutum in charitate facta per peccatum ſequens mortificentur.

3. Præterea. Fortius non corrumpitur a debiliori; Sed opera charitatis ſunt fortiora quibuslibet peccatis: quia, ut dicitur Proverb. 10. *univerſa delicta operit charitas*. Ergo videtur, quod opera in charitate facta per ſequens mortale peccatum mortificari non poſſint.

Sed Contra eſt, quod dicitur Ezech. 18. *Si averterit ſe juſtus a juſtitia ſua, omnes juſtitiæ ejus, quas fecerat, non recordabuntur.*

Reſpondeo dicendum, quod res viva per mortem perdit operationem vitæ. Unde per quandam ſimilitudinem dicuntur res mortificari, quando impediuntur a ſuo proprio effectu, vel operatione.

Effectus autem operum virtuoſorum, quæ in charitate fiunt, eſt perducere ad vitam æternam; quod qui-

quidem impeditur per peccatum mortale ſequens, quod gratiam tollit. Et *ſecundum hoc opera in charitate facta mortificari dicuntur per ſequens peccatum mortale*.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut opera peccatorum tranſeunt actu, & manent reatu; ita opera in charitate facta, poſtquam tranſeunt actu, manent merito in Dei acceptatione: & ſecundum hoc mortificantur, inquantum impeditur homo, ne conſequatur ſuam mercedem.

Ad ſecundum dicendum, quod ſine injuſtitia poteſt merces ſubtrahi merenti, quando ipſe reddidit ſe indignum mercede per culpam ſequentem. nam & ea, quæ homo jam accepit, quandoque juſte propter culpam perdit.

Ad tertium dicendum, quod non eſt propter fortitudinem operum peccati, quod mortificantur opera prius in charitate facta, ſed eſt propter libertatem voluntatis, quæ poteſt a bono in malum deflecti.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, quod opera virtutum facta in charitate mortificantur per peccatum mortale ſequens. Ut per hoc, quod dicitur Ezech. 18. *Si averteris*, &c. ſecundum quod eſt *in arg. cont.* Item per hoc, quod dicitur Galat. 3. *Tanta paſſi eſtis ſine cauſa*. Ac ſi dixerit. Meritum, quod in patiendo tanta propter Deum habuiſtis, nunc per peccatum veſtrum perditis. Item per dictum 1. Cor. 15. *Notum vobis facio, fratres, Euangelium, quod prædicavi vobis*, &c. *niſi fruſtra credidiſtis*. Item per dictum Apocal. 3. *Tene, quod habes, ne alius accipiat coronam tuam*. Item per dictum Iſa. 14. *Quomodo cecidiſti de cœlo Lucifer, qui mane oriebaris?* Miratur enim propheta caſum Luciferi poſt ſubſequentem, cum tamen antea, tanquam primo mane, oriretur: & conſequenter per hoc dat intelligere etiam, quod talis ejus caſus contigit ex eo, quod ipſe Lucifer clarum ſuum ortum, ideſt ſuam primam operationem in charitate factam mortificavit per mortale peccatum ſequens, quod fuit ſuperbia: de qua mox ſubditur ibid. *Dicebas in corde tuo: in cœlum conſcendam: ſupra aſtra exaltabo ſolium meum*, &c. *Similis ero altiſſimo*. Pro cujus dicti prophetalis captu, quantum ad præſentis articuli intentum facit, ſciendum eſt, quod Lucifer fuit creatus in gratia, 1. *q.* 62. *a.* 3. & per ope-

 ra-

rationem ſuam in gratia factam meruit beatitudinem, ibid. *a.* 4. Sed ideo hanc non eſt conſecutus, quia ſtatim per culpam voluntariam præcedens meritum mortificavit, 1. *q.* 63. *a.* 5. *ad* 4. Ipſam namque beatitudinem, poſtquam illam meruit, mox accepiſſet: niſi ſtatim impedimentum ſuæ beatitudinis præſtitiſſet peccando, 1. *q.* 63. *a.* 6. Hanc etiam mortificationem boni operis per peccatum Luciferi factam ſubtiliter denotavit Chriſtus de eo, ſub nomine Diaboli, dicens Joan. 8. *In veritate non ſtetit.* Quod exponens B. Aug. in lib. 11. de civit. Dei, c. 15. dicit: *Oportet, ut ſic accipiamus: quod in veritate fuerit, ſed non permanſerit.* Secundo vides: quomodo, &c.

ARTICULUS V. 544.

Utrum opera mortificata per peccatum per Pęnitentiam reviviſcant.

4. *d.* 14. *q.* 2. *a.* 3. *q.* 3. & *d.* 22. *q.* 1. *a.* 1. *ad* 6. & *Heb.* 5. *lect.* 1. & *lec.* 3.

AD Quintum ſic proceditur. Videtur, quod opera mortificata per peccatum per pęnitentiam non reviviſcant. Sicut enim per pœnitentiam ſubſequentem remittuntur peccata præterita, ita etiam per peccatum ſequens mortificantur opera prius charitate facta: Sed peccata dimiſſa per pœnitentiam non redeunt, ut ſupra dictum eſt. (*q. præc. a.* 1. & 2.) Ergo videtur, quod etiam opera mortificata per charitatem non reviviſcant.

2. Præterea. Opera dicuntur mortificari, ad ſimilitudinem animalium, quæ moriuntur, ut dictum eſt: (*a. præc.*) Sed animal mortuum non poteſt iterum vivificari. Ergo nec opera mortificata poſſunt iterum per Pœnitentiam reviviſcere.

3. Præterea. Opera in charitate facta, merentur gloriam ſecundum quantitatem gratiæ, vel charitatis: Sed quandoque per pœnitentiam homo reſurgit in minori gratia, vel charitate. Ergo non conſequitur gloriam ſecundum meritum priorum operum: Et ita videtur, quod opera per peccatum mortificata non reviviſcant.

Sed Contra eſt, quod ſuper illud Joel 2. *Reddam vobis annos, quos comedit locuſta*, dicit Gl. (*interl.*) *Non patiar perire ubertatem, quam cum perturbatione animi amiſiſtis:* Sed illa ubertas eſt meritum bonorum operum, quod fuit perditum per peccatum.

Er-

Ergo per pœnitentiam reviviſcunt opera meritoria prius facta.

Reſpondeo dicendum, quod quidam dixerunt, quod opera meritoria per peccatum ſequens mortificata non reviviſcunt per pœnitentiam ſubſequentem, conſiderantes quod opera illa non remaneat, ut iterum vivificari poſſint. Sed hoc impedire non poteſt, quin vivificentur. non enim habent vim perducendi in vitam æternam, (quod pertinet ad eorum vitam) ſolum ſecundum quod actu exiſtunt, ſed etiam poſtquam actu eſſe deſinunt, ſecundum quod remanent in acceptatione divina: Sic autem remanent, quantum eſt de ſe, etiam poſtquam per peccatum mortificantur: quia ſemper Deus illa opera, prout facta fuerunt, acceptabit, & Sancti de eis gaudebunt, ſecundum illud Apoc. 2. *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam.*

Sed quod iſti, qui ea fecit, non ſint efficacia ad ducendum in vitam æternam, provenit ex impedimento peccati ſupervenientis, per quod ipſe redditus eſt indignus vita æterna. Hoc autem impedimentum tollitur per pœnitentiam, inquantum per eam remittuntur peccata. Unde reſtat, quod opera prius mortificata per pœnitentiam recuperant efficaciam perducendi eum, qui fecit ea, in vitam æternam; quod eſt ea reviviſcere. Et ita patet, quod *opera mortificata per pœnitentiam reviviſcunt.*

Ad primum ergo dicendum, quod opera peccati per pœnitentiam abolentur ſecundum ſe; ita ſcil. quod ex eis ulterius, Deo indulgente, nec macula, nec reatus inducatur. Sed opera in charitate facta non abolentur a Deo, in cujus acceptatione remanent; ſed impedimentum accipiunt ex parte hominis operantis, & ideo remoto impedimento, quod eſt ex parte hominis operantis, Deus implet ex parte ſua illud, quod opera merebantur.

Ad ſecundum dicendum, quod opera in charitate facta non mortificantur ſecundum ſe, ſicut dictum eſt, (*in corp. art.*) ſed ſolum per impedimentum ſuperveniens ex parte operantis. Animalia autem moriuntur ſecundum ſe inquantum privantur principio vitæ. Et ideo non eſt ſimile.

Ad tertium dicendum, quod, ille qui per pœnitentiam reſurgit in minori charitate, conſequetur quidem præmium eſſentiale, ſecundum quantitatem charitatis, in qua invenitur: habebit tamen gaudium majus de operibus in prima charitate factis, quam de operibus, quæ in ſecunda fecit; quod pertinet ad præmium accidentale.

APPENDIX.

EX art. habes *primo* : quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, quod opera in charitate facta, ſi mortificentur, poſſunt per pœnitentiam reviviſcere. Ut per hoc, quod dicitur Joel. 2. *Reddam*, &c. ſecundum quod cum expoſitione, & diſcurſu ponitur *in argum. cont.* Item per hoc, quod dicitur Galat. 3. *Tanta paſſi eſtis ſine cauſa; ſi tamen ſine cauſa*. Nam per ly *ſi tamen ſine cauſa*, monſtratur intentum. Vult enim dicere Apoſtolus Galatis. Veſtra inſtabilitas, qua ad dictum pſeudo-Apoſtolorum legalia cum Euangelio ſervare propoſuiſtis, facit, quod tanta pro Chriſto antea paſſi fueritis ſine cauſa, ideſt ſine utilitate; hoc eſt, iſtud veſtrum peccatum mortale mortificat veſtræ patientiæ præteritæ meritum. Si tamen ab hujus noxiæ inſtabilitatis propoſito reſipiſcatis per pœnitetiam veram, tunc illa priſtina patientia non erit vobis amplius ſine cauſa, ideſt fruſtratoria: hoc eſt, per pœnitentiæ vigorem reviviſcet non quidem in ſe, quia ſic ſemper viva manſit, cum nata ſit viva, utpote in charitate, ſed reviviſcet vobis, ideſt ad utilitatem veſtram. *Secundo* vides: quomodo ex iis, &c.

ARTICULUS VI. 545

Utrum per Pœnitentiam ſubſequentem etiam opera mortua vivificentur.

4. *d.* 14. *qu.* 2. *art.* 3. *qu.* 1. & *d.* 15. *qu.* 1. *art.* 3. *qu.* 4. & 5.

AD Sextum ſic proceditur. Videtur, quod per Pœnitentiam ſubſequentem etiam opera mortua, quæ ſcil. non ſunt in charitate facta, vivificentur. Difficilius enim videtur, quod ad vitam perveniat illud quod fuit mortificatum, quod numquam fit ſecundum naturam, quam illud quod numquam fuit vivum, vivificetur: quia ex non vivis ſecundum naturam aliqua viva generantur: Sed opera mortificata per pœnitentiam vivificantur, ut dictum eſt. (*art. præc.*) Ergo multo magis opera mortua vivificantur.

2. Præterea. Remota cauſa, removetur effectus; Sed cauſa, quare opera de genere bonorum ſine charitate facta non fuerunt viva, fuit defectus charitatis,

tis, & gratiæ. ſed iſte defectus tollitur per pœnitentiam. Ergo per Pœnitentiam opera mortua vivificantur.

3. Præterea. Hieron. dicit: (*in illud Aggæi* 1. *Seminaſtis multum.*) *Si quando videris inter multa mala opera facere peccatorem quemquam aliqua, quæ juſta ſunt, non eſt tam injuſtus Deus, ut propter multa mala obliviſcatur paucorum bonorum*: Sed hoc maxime videtur, quando mala præterita per pœnitentiam tolluntur. Ergo videtur, quod poſt pœnitentiam Deus remuneret priora bona opera in ſtatu peccati facta; quod eſt ea vivificari.

Sed Contra eſt, quod Apoſt. dicit 1. Corinth. 13. *Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*; Hoc autem non eſſet, ſi ſaltem per pœnitentiam ſubſequentem vivificarentur. Non ergo pœnitentia vivificat opera prius mortua.

Reſpondeo dicendum, quod opus aliquod dicitur mortuum *dupliciter. Uno modo* effective, quia ſcil. eſt cauſa mortis: Et ſecundum hoc opera peccati dicuntur opera mortua, ſecundum illud Hebr. 9. *Sanguis Chriſti emundabit conſcientias noſtras ab operibus mortuis*. Hæc igitur *opera mortua non vivificantur per pœnitentiam, ſed magis abolentur*, ſecundum illud Hebr. 6. *Non rurſus jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis*.

Alio modo dicuntur opera mortua privative, ſcil. quia carent vita ſpirituali, quæ eſt ex charitate, per quam anima Deo conjungitur, ex quo vivit, ſicut corpus per animam: Et per hunc modum etiam fides, quæ eſt ſine charitate, dicitur mortua, ſecundum illud Jacobi 2. *Fides ſine operibus mortua eſt*. Et per hunc etiam modum omnia opera, quæ ſunt bona ex genere, ſi ſine charitate fiant, dicuntur mortua, inquantum ſc. non procedunt ex principio vitæ; ſicut ſi dicamus ſonum citharæ vocem mortuam.

Sic igitur differentia mortis, & vitæ in operibus eſt ſecundum comparationem ad principium, a quo procedunt: Opera autem non poſſunt iterum a principio procedere, quia tranſeunt, & iterum eadem numero reſumi non poſſunt. Unde *impoſſibile eſt, quod opera mortua iterum fiant viva per pœnitentiam*.

Ad primum ergo dicendum, quod in rebus naturalibus tam mortua, quam mortificata carent principio vitæ. Sed opera dicuntur mortificata,

non ex parte principii, ex quo proceſſerunt, ſed ex parte impedimenti extrinſeci. Mortua autem dicuntur ex parte principii. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad ſecundum dicendum, quod opera de genere bonorum ſine charitate facta dicuntur mortua propter defectum charitatis, & gratiæ, ſicut principii: Hoc autem non præſtatur eis per pœnitentiam ſequentem, ut ex tali principio procedant. Unde ratio non ſequitur.

Ad tertium dicendum, quod Deus recordatur bonorum, quæ quis facit in ſtatu peccati, non ut remuneret ea in vita æterna, quæ debetur ſolis operibus vivis, ideſt ex charitate factis; ſed remunerat ea temporali remuneratione: ſicut Gregor. dicit in Hom. de Divite, & Lazaro, (*quæ eſt 40. in Euang. cir. med.*) quod *niſi dives ille aliquod bonum egiſſet, & in præſenti ſæculo remunerationem accepiſſet, nequaquam ei Abraham diceret: Recepiſti bona in vita tua*: Vel etiam hoc poteſt referri ad hoc, quod patietur tolerabilius judicium. Unde dicit Aug. in lib. de Patientia: (*c. 26. tom. 4*) *Non poſſumus dicere: Schiſmatico melius fuiſſet, ut Chriſtum negando nihil eorum pateretur, quæ paſſus eſt confitendo: ſed exiſtimandum eſt, tolerabilius ei futurum judicium, quam ſi Chriſtum negando, nihil eorum pateretur, ut illud quod ait Apoſtolus, Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil prodeſt, intelligatur pertinere ad regnum Cœlorum obtinendum, non ad extremi ſupplicii judicium tolerabilius ſubeundum.*

APPENDIX.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, quod opera extra charitatem facta non vivificantur per ſubſequentem pœnitentiam. Inſinuatur autem per hoc, quod dicitur 1. Cor. 13. *Si diſtribuero*, &c. ſecundum quod ponitur cum diſcurſu *in arg. cont.* Ubi conſtat, quod ſic exponendum eſt ly *nihil mihi prodeſt*, ideſt nihil mihi umquam prodeſſe poteſt. Niſi enim exponendum ſic eſſe vidiſſet D. Th. procul dubio mox auctoritati illi non ſubſumpſiſſet ly *hoc autem non eſſet, ſi ſaltem per pœnitentiam ſubſequentem vivificarentur*. Potuiſſet ſiquidem negari ly *hoc autem non eſſet*, dicendo, quod ſufficiebat ad verificandum ſenſum Apoſtolicum exponere ly *nihil mihi prodeſt*, ſc. pro tempore tantum il-

lo,

lo, quo extra charitatem tale opus fiebat. Quia vero ſic replicari jure non poſſe, vidit ſanctus doctor ex eo, quod Apoſtolum abſolute locutum oportebat abſolute, ideſt ſine coarctatione ad præmiſſam differentiam temporis, intelligere; ideo recte, & efficaciter illi dicto ſubſumpſit ly *hoc autem non eſſet, ſi per*, &c. Item inſinuatur idipſum per hoc, quod de operibus malorum hominum univerſaliter dicitur Sap. 4. *Fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti*. Si enim fructus eorum de genere bonorum, nam quandoque bonum morale agunt, cum peccata non tollant totaliter bonum naturæ, 1. 2. *q.* 85. *a.* 2. immo nec infidelitas, 2. 2. *qu.* 10. *a.* 4. poſſent aliquando vivificari, tunc non dicerentur abſolute fructus inutiles, &, quod magis ſonat in futurum, ad nihilum apti. Nec igitur actu vivificabuntur unquam, nec in potentia: quia, cum ad nihilum ſint apti, de neceſſitate ſequitur, quod ad hoc, ut quandoque vivificentur, non ſunt apti. Item inſinuatur per dictum Pſalm. 89. *Quæ pro nihilo habentur, eorum anni erunt*. Anni enim malorum, ideſt, aliqua ſaltem ipſorum opera moraliter bona in ipſis annis facta, ſi poſſent aliquando vivificari, non dicerentur abſolute, ut patet, eſſe tanquam ea, quæ pro nihilo habentur. Patet ergo ex hoc intentum: cum re vera anni eorum ſint apud Deum, ſicut illa, quæ habentur pro nihilo. In cujus ſignum evidens eſt differentia, quæ in ſacris Dei literis, ideſt in *quarto*, & *quinto Geneſi capitulo* fit, inter annos bonorum, & annos malorum. Nullo enim modo penſandum eſt, ſcripturam in amborum deſcriptione ſine cauſa legitima obſervaſſe diſcrimen, & quod ſine illius mira providentia, qui ſingulas marium guttas ſapienter annumeravit, quicquam in ſuo ſacro eloquio poſitum ſit, vel non poſitum. Nota ergo differentiam illam. In capitulo 4. ubi malorum, utpote deſcendentium ex Cain, vitæ ponuntur, non fit mentio de illorum diebus, aut annis; ſed ſimpliciter dicitur; *Enochs genuit Irad, & Irad genuit Maviael, & Maviael genuit Matuſael*, &c. In capitulo autem quinto, ubi bonorum, utpote fidelium deſcendentium a Seth, vitæ ponuntur, fit mentio dierum, atque annorum, & mentio quidem exactiſſima. *Vixit*, inquit, *Seth centum quinque annis, & genuit Enos. Vixitque Seth, poſtquam genuit Enos, 807. annis, genuitque filios, & filias. Et facti ſunt omnes dies Seth 912. annorum. Vixit vero Enos 90. annis, & genuit Cainan. Poſt cujus ortum vixit 815. annis,*

annis, & genuit filios, & filias. Factique ſunt omnes dies Ennos 905. *anni. Vixit quoque Cainan* 70. *annis, & genuit Malalehel. Et vixit Cainan, poſtquam genuit Malalehel* 840. *annis, genuitque filios, & filias. Et facti ſunt omnes dies Cainan* 910. *anni*, &c. Ex hoc differenti modo loquendi de utriſque putas ne, quod mali vixerint ſine diebus materialibus, & annis? Non certe. Quid ergo? Quod vixerunt ſine diebus, & annis Deo acceptis, inquantum nulla in his opera ex charitate fecerunt. Unde impiorum dies, & anni ſimul apud Deum pro nihilo reputati ſunt: &, ſicut ipſos malos ſe neſcire fatetur per ly *neſcio vos*, Matth. 25. ita dies eorundem, & annos ſe neſcire demonſtrat per hoc, quod nullam dierum, vel annorum voculam exprimit, dum vitas illorum in libro ſuo Gen. recenſet. Hac de cauſa & de malis dictum eſt, Pſal. 77. *defecerunt in vanitate dies eorum*, & e contra de bonis, Pſal. 72. *dies pleni invenientur in eis*. Ex præmiſſis itaque ſcripturis omnibus patet, quod Deus noſter, cum ſit *Deus veritatis*, Pſal. 30. & non vanitatis, juſtorum dies, & conſequenter opera tunc facta approbat, ita ut etiam mortificata quandoque per eorundem pœnitentiam vivificet: malorum autem dies, & conſequenter opera tunc facta pro ignotis habet, ita, ut ipſa nunquam, pœnitentia etiam eorum accedente, vivificet. *Secundo* vides: quomodo, &c.

QUÆSTIO XC.

De partibus Pœnitentiæ in generali, in quatuor articulos diviſa.

DEinde conſiderandum eſt de partibus Pœnitentiæ.
Et *primo* in generali.
Secundo in ſpeciali de ſingulis.

Circa primum quæruntur quatuor.

Primo. Utrum Pœnitentia habeat partes.
Secundo. De numero partium.
Tertio. Quales partes ſint.
Quarto. De diviſione ejus in partes ſubjectivas.

AR-

ARTICULUS I. 546

Utrum Pœnitentiæ debeant partes aſſignari.

4. *d.* 16. *q.* 1. *a.* 1. *q.* 1. & 4.

AD Primum ſic proceditur. Videtur, quod Pœnitentiæ non debeant partes aſſignari. Sacramenta enim ſunt, in quibus divina virtus ſecretius operatur ſalutem. Sed virtus divina eſt una, & ſimplex. Non ergo pęnitentiæ, cum ſit ſacramentum, debent partes aſſignari.

2 Præterea. Pœnitentia & eſt virtus, & eſt ſacramentum: Sed ei, inquantum eſt virtus, non aſſignantur partes: cum virtus ſit habitus quidam, qui eſt ſimplex qualitas mentis: ſimiliter etiam & pœniteatiæ, inquantum eſt ſacramentum, non videtur quod ſint partes aſſignandæ; quia baptiſmo, & aliis ſacramentis non aſſignantur partes. Ergo pœnitentiæ nullo modo debent partes aſſignari.

3. Præterea. Pœnitentiæ materia eſt peccatum, ut ſupra dictum eſt: (*q.* 84. *a.* 2.) Sed peccato non aſſignantur partes. Ergo etiam nec pœnitentiæ ſunt partes aſſignandæ.

Sed Contra eſt, quod partes ſunt, ex quibus perfectio alicujus integratur: Sed pœnitentiæ perfectio integratur ex pluribus, ſcilicet contritione, confeſſione, & ſatisfactione. Ergo pœnitentia habet partes.

Reſpondeo dicendum, quod partes rei ſunt, in quas materialiter totum dividitur. habent enim ſe partes ad totum, ſicut materia ad formam. unde in 2. Phyſic. (*tex.* 31. *to.* 2.) partes ponuntur in genere cauſæ materialis, totum autem in genere cauſæ formalis. Ubicumque igitur ex parte materiæ invenitur aliqua pluralitas, ibi eſt invenire partium rationem.

Dictum eſt autem ſupra, (*q.* 84. *a.* 2. & 3.) quod in ſacramento pęnitentiæ actus humani ſe habent per modum materiæ. Et ideo cum plures actus humani requirantur ad pœnitentiæ perfectionem, ſc. contritio, confeſſio, & ſatisfactio, ut infra patebit, (*q. ſeq.*) *conſequens eſt, quod ſacramentum pœnitentiæ habeat partes.*

Ad primum ergo dicendum, quod quodlibet ſacramentum habet ſimplicitatem ratione virtutis divinæ, quæ in eo operatur: ſed virtus divina propter ſui magnitudinem operari poteſt & per unum, & per mul-

multa, ratione quorum alicui ſacramento poſſunt partes aſſignari.

Ad ſecundum dicendum, quod pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus, non aſſignantur partes: actus enim humani, qui multiplicantur in pœnitentia, non comparantur ad habitum virtutis, ſicut partes, ſed ſicut effectus. Unde relinquitur, quod partes aſſignentur pœnitentiæ, inquantum eſt ſacramentum, ad quod actus humani comparantur, ut materia. In aliis autem ſacramentis materia non ſunt actus humani, ſed aliqua res exterior, una, ſive ſimplex, ut aqua, vel oleum; ſive compoſita, ut chriſma. Et ideo aliis ſacramentis non aſſignantur partes.

Ad tertium dicendum, quod peccata ſunt materia remota pœnitentiæ, inquantum ſc. ſunt materia, vel objectum humanorum actuum, qui ſunt propria materia pœnitentiæ, prout eſt ſacramentum.

A P P E N D I X.

EX artic. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, quod pœnitentiæ debent partes aſſignari. Inſinuatur autem per hoc, quod dicitur Pſ. 79. *Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in menſura*. Ecce pars una, ſcil. contritio. Item Pſal. 31. *dixi: confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino*. Ecce alia pars, ſc. confeſſio. Item Matth. Luc. 3. *facite fructus dignos pœnitentiæ*. Ecce alia pars, ſcil. ſatisfactio. Item per id, quod in figura noſtræ pœnitentiæ antiquitus dicebatur Levit. 5. *Anima, quæ peccaverit per ignorantiam, & peccati rea intellexerit iniquitatem ſuam, offeret arietem immaculatum de gregibus ſacerdoti, juxta menſuram, æſtimationemque peccati*. Namque per ly *rea peccati intellexerit iniquitatem ſuam*; denotatur una pars pœnitentiæ, ſc. contritio, quoniam ille, ut reus peccati, intelligit iniquitatem ſuam, qui dolet de peccato ſuo. Et per ly *offeret a: immac. ſacerdoti*, deſignatur alia pars, ſc. confeſſio: quoniam, cum diverſæ oblationes pro diverſis peccatis offerri mandarentur, ut ſæpius per Leviticum patet. Specialis oblatio allata ſacerdoti notificabat qualitatem peccati offerentis: & ita gerebat vicem confeſſionis. Et per ly *juxta menſuram, æſtimationemque peccati*, ſignificatur alia pars; ſc. ſatisfactio: quoniam in hac fit quædam recompenſa-

tio.

tio proportionaliter, quamvis non æqualiter, correſpondens offenſæ divinæ, *q.* 85. *a.* 3. hoc eſt, juxta menſuram peccati. Simile autem ejus, quod annotavi nunc de *Lev.* 5. invenies in ipſius libri capitulis multis: ex quibus dices juxta normam præſcriptam. Quod vero a figuris ad figurata liceat ad veritatem inveniendam argumentari, docuit ſuo facto Concilium *Hiſpalenſe* 2. ut recitatur in Veritatibus aureis ſuper totam legem veterem, *Levit.* 8. *circa concluſ.* 2. Item per hoc, quod legitur Luc. 15. *Inſe reverſus dixit, ſurgam, & ibo ad patrem meum, & dicam: Peccavi*, &c. Ecce plures partes (ut patet) pœnitentiæ. Item per dictum Zachæi ad Dominum: Luc. 19. *Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus*. Conſtat enim, quod his verbis promittit ſatisfactionem pro peccatis præteritis: ſecundum quod Spiritus ſanctus talem viam eſſe bonam ad ſatisfaciendum declaraverat per os Danielis in hoc, quod quidam maximo peccatori dixit cap. 4. *Peccata tua eleemoſynis redime & iniquitates tuas miſericordiis pauperum*. *Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica viciſſim declaretur, &c.

ARTICULUS II. 547

Utrum convenienter aſſignentur partes Pœnitentiæ, contritio, confeſſio, & ſatisfactio.

4. *d.* 16. *q.* 1. *a.* 1. *q.* 2. *Et* 4. *d.* 17. *q.* 3. *ar.* 3. *q.* 4. *& d.* 22. *q.* 2. *a.* 1. *q.* 2. *ad* 3. *Et* 2. *Cor.* 7. *lect.* 1.

AD Secundum ſic proceditur. Videtur, quod inconvenienter aſſignentur partes pœnitentiæ, contritio, confeſſio, & ſatisfactio. Contritio enim eſt in corde (& ſic pertinet ad interiorem pœnitentiam) confeſſio autem in ore: & ſatisfactio in opere: & ſic duo ultima pertinent ad exteriorem pœnitentiam: Pœnitentia autem interior non eſt ſacramentum, ſed ſola pœnitentia exterior, quæ ſenſui ſubjacet. Non ergo convenienter aſſignantur hæ partes ſacramento pœnitentiæ.

2. Præterea. In ſacramento novæ legis confertur gratia, ut ſupra habitum eſt: (*q.* 62. *a.* 1. & 3.) Sed in ſatisfactione non confertur aliqua gratia. Ergo ſatisfactio non eſt pars ſacramenti.

3. Præterea. Non eſt idem fructus rei, & pars: Sed ſatisfactio eſt fructus pœnitentiæ, ſecundum illud

lud Luc. 3. *Facite fructus dignos pœnitentiæ*. Ergo non eſt pars pœnitentiæ.

4. Præterea. Pœnitentia ordinatur contra peccatum: Sed peccatum poteſt perfici ſolum in corde per conſenſum, ut in ſecunda parte habitum eſt. (1. 2. *q*. 72. *a*. 7.) Ergo & pœnitentia. Non ergo pęnitentię debent partes poni confeſſio oris, & ſatisfactio operis.

Sed Contra. Videtur, quod debeant poni plures partes pœnitentiæ. Pars enim hominis ponitur non ſolum corpus, quod eſt ejus materia, ſed etiam anima, quæ eſt ejus forma: Sed tria prædicta, cum ſint actus pœnitentis, ſe habent ſicut materia; abſolutio autem ſacerdotis ſe habet per modum formæ. Ergo abſolutio ſacerdotis debet poni quarta pars pęnitentiæ.

Reſpondeo dicendum, quod *duplex* eſt pars, ut dicitur in 7. Metaph. (*tex*. 33. *&* 34. *tom*. 3.) ſcil. pars *eſſentiæ*, & pars *quantitatis*. Partes eſſentiæ ſunt naturaliter quidem forma, & materia, logice autem genus, & differentia. Hoc autem modo quodlibet ſacramentum diſtinguitur in materiam, & formam, ſicut in partes eſſentiæ. Unde & ſupra dictum eſt, (*q*. 60. *a*. 5. *&* 6.) quod ſacramenta conſiſtunt in rebus, & verbis. Sed quia quantitas ſe tenet ex parte materiæ, partes quantitatis ſunt partes materiæ. *Et hoc modo ſacramento pœnitentiæ ſpecialiter aſſignantur partes*, ut dictum eſt, (*art. præc.*) quantum ad actus pęnitentis, qui ſunt materia hujus ſacramenti.

Dictum eſt autem ſupra, (*qu*. 85. *art*. 3. *ad* 3.) quod alio modo fit recompenſatio offenſæ in pęnitentia, & in vindicativa juſtitia. Nam in vindicativa juſtitia fit recompenſatio ſecundum arbitrium judicis, non ſecundum voluntatem offendentis, vel offenſi: ſed in pœnitentia fit recompenſatio offenſæ ſecundum voluntatem peccantis, & ſecundum arbitrium Dei, in quem peccatur: quia hic non quæritur ſola redintegratio æqualitatis juſtitiæ, ſicut in juſtitia vindicativa, ſed magis reconciliatio amicitiæ; quod fit, dum offendens recompenſat ſecundum voluntatem ejus, quem offendit. Sic igitur requiritur ex parte pęnitentis *primo* quidem voluntas recompenſandi; quod fit per contritionem: *ſecundo*, quod ſe ſubjiciat arbitrio ſacerdotis loco Dei; quod fit in confeſſione: *tertio*, quod recompenſet ſecundum arbitrium miniſtri Dei; quod fit in ſatisfactione. Et ideo *contritio*, *confeſſio*, *&* *ſatisfactio ponuntur partes pœnitentiæ*.

Ad

Ad primum ergo dicendum, quod contritio ſecundum eſſentiam quidem eſt in corde, & pertinet ad interiorem pęnitentiam: virtualiter autem pertinet ad exteriorem pęnitentiam, inquantum ſc. implicat propoſitum confitendi, & ſatisfaciendi.

Ad ſecundum dicendum, quod ſatisfactio confert gratiam, prout eſt in propoſito; & auget eam, prout eſt in executione: ſicut etiam baptiſmus in adultis, ut ſupra dictum eſt. (*qu. 68. a. 2. & qu. 69. a. 8.*)

Ad tertium dicendum, quod ſatisfactio eſt pars pęnitentiæ ſacramenti, fructus autem pęnitentiæ virtutis.

Ad quartum dicendum, quod plura requiruntur ad bonum, *quod procedit ex integra cauſa*, quam ad malum, *quod procedit ex ſingularibus defectibus*, ſecundum Dionyſ. cap. 4. de div. nom. (*par. 4. lect. 22.*) Et ideo licet peccatum perficiatur in conſenſu cordis; ad perfectionem tamen pęnitentiæ requiritur & contritio cordis, & confeſſio oris, & ſatisfactio operis.

Ad contrarium vero patet ſolutio per ea quæ dicta ſunt. (*in cor. art.*)

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem tum directam (Hæc eſt in tex. corp.) tum indirectam (Hæc eſt ſolutio argumentorum. Et hoc ſemper ſubintelligi in ſimilibus locis appendicum, alias dictum fuit) interimas hæreſes *Lutheri* dicentis; pęnitentiæ ſacramenti non eſſe tres partes. Et *Joannis Spangebergi*, dicentis: pęnitentiæ partes eſſe tantum duas, ſc. contritionem, & fidem. *Secundo* habes: quomodo per rationem oſtendas, illas merito damnari a Concilio *Florentino ſub Eug. IV.* in decreto Armenis dato, ſive (ut alias prætitulatur) in conſtit. Concilii *Florentini* ſuper unione Armenorum. „ Quartum ſacramentum eſt Pęnitentia, „ cujus quaſi materia ſunt actus pęnitentis, qui in „ tres diſtinguuntur partes. Quarum prima eſt cor- „ dis contritio, ad quam pertinet, ut doleat de pec- „ cato commiſſo cum propoſito non peccandi de cę- „ tero. Secunda eſt oris confeſſio, ad quam perti- „ net, ut peccator omnia peccata, quorum memo- „ riam habet, ſuo ſacerdoti confiteatur integraliter. „ Tertia eſt ſatisfactio pro peccatis, ſecundum arbi- „ trium ſacerdotis. *Hæc ibi. Item a Concil. Tridentino ſeſſ. 14. capit. 3.* „ Sunt autem, quaſi materia hu-

„ jus

„ jus ſacramenti, ipſius pęnitentis actus; nempe
„ Contritio, Confeſſio, & Satisfactio. Qui, quate-
„ nus in pœnitente ad integritatem ſacramenti, ad
„ plenamque, & perfectam peccatorum remiſſionem,
„ ex Dei inſtitutione requiruntur, hac ratione par-
„ tes pęnitentiæ dicuntur. *Hæc ibi. Et can.* 4. Si
„ quis negaverit, ad integram, & perfectam pecca-
„ torum remiſſionem requiri tres actus in pęniten-
„ te, quaſi materiam ſacramenti pœnitentiæ, vide-
„ licet, Contritionem, Confeſſionem, & ſatisfactio-
„ nem; quæ tres pęnitentiæ partes dicuntur: Aut
„ dixerit, duas tantum eſſe pęnitentiæ partes, ter-
„ rores ſcil. inconcuſſos conſcientiæ, agnito pecca-
„ to, & fidem conceptam ex Euangelio, vel abſo-
„ lutione, qua credit quis, ſibi per Chriſtum remiſ-
„ ſa peccata: anathema ſit. Hæc ibi. Item merito damnari a SS. Doctoribus, Auguſtino, Ambroſio, Hieronymo, Gregorio, Chryſoſtomo, Cypriano, cum fundamentis ſacrarum ſcripturarum, & aliis opportunis ad longum dictis. Quæ nos brevitati ſtudentes hic ad verbum non recenſemus; ſed pro plena horum notitia lectorem remittimus ad librum, cujus titulus eſt, *Aſſertionis Lutheranæ confutatio per Reverendum patrem Joannem Epiſcopum Roffenſem.* Vide igitur ibi eum contra articulum *quintum Lutheri.* Item merito damnari a dictis ſupra *articulorum numero* 186. 204. *Elucid. Tertio* vides: quomodo, &c.

ARTICULUS III. 548

Utrum prædicta tria ſint partes integrales Pœnitentiæ.

4. d. 16. q. 1. a. 1. q. 3.

AD Tertium ſic proceditur. Videtur, quod prædicta tria non ſint partes integrales Pœnitentiæ. Pœnitentia enim, ut dictum eſt, (*q. 84. a. 3.*) contra peccatum ordinatur. Sed peccatum cordis, oris, & operis ſunt patres ſubjectivæ peccati, & non partes integrales; quia peccatum de quolibet horum prædicatur. Ergo etiam in pœnitentia contritio cordis, confeſſio oris, & ſatisfactio operis non ſunt partes integrales.

2. Præterea. Nulla pars integralis in ſe continet aliam ſibi condiviſam. Sed contritio continet in ſe confeſſionem, & ſatisfactionem in propoſito. Ergo non ſunt partes integrales.

3. Præterea. Ex partibus integralibus ſimul, & æqua-

qualiter conſtituitur totum; ſicut linea ex ſuis partibus: Sed hoc non contingit hic. Ergo prædicta non ſunt partes integrales pœnitentiæ.

Sed Contra. Illæ dicuntur partes integrales, ex quibus perfectio totius integratur: Sed ex tribus prædictis integratur perfectio ipſius pœnitentiæ. Ergo ſunt partes integrales pœnitentiæ.

Reſpondeo dicendum, quod *quidam* dixerunt, hæc tria eſſe partes ſubjectivas pœnitentiæ. Sed hoc non poteſt eſſe: quia ſingulis partibus ſubjectivis adeſt tota virtus totius, & ſimul, æqualiter: ſicut tota virtus animalis, inquantum eſt animal, ſalvatur in qualibet ſpecie animalis, quæ ſimul, & æqualiter dividunt animal. Sed hoc non eſt in propoſito. Et ideo *alii* dixerunt, quod ſunt partes potentiales. Sed nec hoc verum eſſe poteſt: quia ſingulis partibus potentialibus adeſt totum ſecundum totam eſſentiam: ſicut tota eſſentia animæ adeſt cuilibet ejus potentiæ. Sed hoc non eſt in propoſito.

Unde *relinquitur*, *quod prædicta tria ſint partes integrales pœnitentiæ*: Ad quarum rationem exigitur, ut totum non adſit ſingulis partibus, neque ſecundum totam virtutem ejus, neque ſecundum totam ejus eſſentiam, ſed omnibus ſimul.

Ad primum ergo dicendum, quod peccatum, quia rationem mali habet, poteſt in uno tantum perfici, ut dictum eſt. (*art. præc. ad* 4.) Et ideo peccatum, quod in ſolo corde perficitur, eſt *una* ſpecies peccati. *Alia* vero ſpecies eſt peccatum, quod perficitur in corde, & ore. *Tertia* vero ſpecies eſt peccatum, quod perficitur in corde, ore, & opere. Et hujumodi peccati partes quaſi integrales ſunt, quod eſt in corde, & quod eſt in ore, & quod eſt in opere. Et ideo pœnitentiæ, quæ in his tribus perficitur, hæc tria ſunt partes integrales.

Ad ſecundum dicendum, quod una pars integralis poteſt continere totum, licet non ſecundum eſſentiam. ſundamentum enim quodammodo virtute continet totum ædificium. Et hoc modo contritio continet virtute totam pœnitentiam.

Ad tertium dicendum, quod omnes partes integrales habent ordinem quendam adinvicem: Sed *quædam* habent ordinem tantum in ſitu; *ſive* conſequenter ſe habeant, ſicut partes exercitus; *ſive* ſe tangant, ſicut partes acervi; *ſive* etiam colligentur, ſicut partes domus; *ſive* etiam continuentur, ſicut partes lineæ: *Quædam* vero habent inſuper ordinem virtutis: ſicut partes animalis, quarum prima virtute eſt cor, & aliæ quodam ordine virtutis dependent

dent abinvicem: *Tertio modo* ordinantur ordine temporis, ſicut partes temporis, & motus. Partes igitur pœnitentiæ habent adinvicem ordinem virtutis, & temporis, quia ſunt actus; non autem ordinem ſitus, quia non habent poſitionem.

APPENDIX.

Ex artic. habes *primo* quomodo per rationem oſtendas, merito inſinuatum eſſe a Concilio, quod contritio, confeſſio, & ſatisfactio ſunt partes pœnitentiæ integrales. Ut per hoc, quod ſeſſ. 14. c. 3. de contritione, confeſſione, & ſatisfactione expreſſe dicit ly *Ad integritatem Sacramenti requiruntur*. Vide ipſum Concilium recitatum ſupra *art. 2. appen. Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica, &c.

ARTICULUS IV. 549

Utrum convenienter dividatur Pœnitentia in pœnitentiam ante baptiſmum, pœnitentiam mortalium, & pœnitentiam venialium.

4. *d.* 16. *q.* 1. *a.* 2. *q.* 1. *&* 5. *co. & Matth.* 3.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod inconvenienter dividatur Pęnitentia in *pœnitentiam* ante baptiſmum, *pœnitentiam* mortalium, & *pœnitentiam* venialium. Pœnitentia enim eſt ſecunda tabula poſt naufragium, ut ſupra dictum eſt; (*qu.* 84. *ar.* 6.) baptiſmus autem prima. Illud ergo quod eſt ante baptiſmum, non debet poni ſpecies pœnitentiæ.

2. Præterea. Quod poteſt deſtruere majus, poteſt etiam deſtruere minus: Sed mortale eſt majus peccatum, quam veniale: illa vero pœnitentia, quæ eſt de mortalibus, eadem etiam eſt de venialibus. Non ergo debent poni diverſæ ſpecies pęnitentiæ.

3. Præterea. Sicut poſt baptiſmum peccatur venialiter, & mortaliter, ita etiam ante baptiſmum. Si ergo poſt baptiſmum diſtinguitur pęnitentia venialium, & mortalium, pari ratione debet diſtingui ante baptiſmum. Non ergo convenienter dividitur pęnitentia per has ſpecies.

Sed Contra eſt, quod Aug. in lib. de pęnit. (*ſe. hom. ult. inter* 50. *c.* 2. 3. *&* 4. *tom.* 10.) ponit prædictas tres pęnitentiæ ſpecies.

Reſ-

Reſpondeo dicendum, quod hæc diviſio eſt pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus. Eſt autem conſiderandum, quod quælibet virtus operatur ſecundum congruentiam temporis, ſicut & ſecundum alias debitas circumſtantias: Unde & virtus pęnitentiæ actum ſuum habet in hoc tempore, ſecundum quod convenit novæ legi.

Pertinet autem ad pęnitentiam, ut deteſtetur peccata præterita cum propoſito immutandi vitam in melius; quod eſt quaſi pęnitentiæ finis. Et quia moralia recipiunt ſpeciem ſecundum finem, ut in ſecunda parte habitum eſt, (1. 2. *q.* 1. *a.* 3. *&* *q.* 18. *a.* 4. *&* 6.) conveniens eſt, quod diverſæ ſpecies pęnitentiæ accipiantur ſecundum diverſas immutationes, quas pęnitens intendit.

Eſt autem *triplex* immutatio a pęnitente intenta: *Prima* quidem per regenerationem in novam vitam. Et *hæc pertinet ad pœnitentiam, quæ eſt ante baptiſmum*. *Secundà* autem immutatio eſt per reformationem vitæ præteritæ jam corruptæ: Et *hæc pertinet ad pœnitentiam mortalium poſt baptiſmum*. *Tertia* autem mutatio eſt in perfectiorem operationem vitæ: Et *hæc pertinet ad pœnitentiam venialium*, quæ remittuntur per aliquem ferventem actum charitatis, ut ſupra dictum eſt. (*qu.* 87. *art.* 2. *&* 3.)

Ad primum ergo dicendum, quod pęnitentia, quæ eſt ante baptiſmum, non eſt ſacramentum, ſed eſt actus virtutis diſponens ad ſacramentum baptiſmi.

Ad ſecundum dicendum, quod pęnitentia, quæ delet peccata mortalia, delet etiam venialia: ſed non convertitur. Et ideo hæ duæ pęnitentiæ ſe habent, ſicut perfectum, & imperfectum.

Ad tertium dicendum, quod ante baptiſmum non ſunt peccata venialia ſine mortalibus. Et quia veniale ſine mortali dimitti non poteſt, ut ſupra dictum eſt, (*q.* 87. *a.* 4.) ideo ante baptiſmum non diſtinguitur pęnitentia mortalium, & venialium.

A P P E N D I X.

Ex art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & Auguſtino, quod pęnitentia alia eſt ante baptiſmum, alia eſt mortalium, alia venialium peccatorum. A ſcripturis quidem quoad pęnitentiam ante baptiſmum, per hoc, quod dicitur Act. 2. *Pęnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque*

ve-

dent abinvicem: *Tertio modo* ordinantur ordine temporis, ſicut partes temporis, & motus. Partes igitur pœnitentiæ habent adinvicem ordinem virtutis, & temporis, quia ſunt actus; non autem ordinem ſitus, quia non habent poſitionem.

APPENDIX.

EX artic. habes *primo* quomodo per rationem oſtendas, merito inſinuatum eſſe a Concilio, quod contritio, confeſſio, & ſatisfactio ſunt partes pœnitentiæ integrales. Ut per hoc, quod ſeſſ. 14. c. 3. de contritione, confeſſione, & ſatisfactione expreſſe dicitur *Ad integritatem Sacramenti requiruntur*. Vide ipſum Concilium recitatum ſupra *art.* 2. *appen. Secundo* vides: quomodo ex iis bene penſatis, & applicatis doctrina præſens Angelica, &c.

ARTICULUS IV. 549

Utrum convenienter dividatur Pœnitentia in pœnitentiam ante baptiſmum, pœnitentiam mortalium, & pœnitentiam venialium.

4. *d.* 16. *q.* 1. *a.* 2. *q.* 1. & 5. *co.* & *Matth.* 3.

AD Quartum ſic proceditur. Videtur, quod inconvenienter dividatur Pęnitentia in *pœnitentiam* ante baptiſmum, *pœnitentiam* mortalium, & *pœnitentiam* venialium. Pœnitentia enim eſt ſecunda tabula poſt naufragium, ut ſupra dictum eſt; (*qu.* 84. *ar.* 6.) baptiſmus autem prima. Illud ergo quod eſt ante baptiſmum, non debet poni ſpecies pœnitentiæ.

2. Præterea. Quod poteſt deſtruere majus, poteſt etiam deſtruere minus: Sed mortale eſt majus peccatum, quam veniale: illa vero pœnitentia, quæ eſt de mortalibus, eadem etiam eſt de venialibus. Non ergo debent poni diverſæ ſpecies pęnitentiæ.

3. Præterea. Sicut poſt baptiſmum peccatur venialiter, & mortaliter, ita etiam ante baptiſmum. Si ergo poſt baptiſmum diſtinguitur pęnitentia venialium, & mortalium, pari ratione debet diſtingui ante baptiſmum. Non ergo convenienter dividitur pęnitentia per has ſpecies.

Sed Contra eſt, quod Aug. in lib. de pęnit. (*ſc. hom. ult. inter* 50. *c.* 2. 3. & 4. *tom.* 10.) ponit prædictas tres pęnitentiæ ſpecies.

Reſ-

Reſpondeo dicendum, quod hæc diviſio eſt pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus. Eſt autem conſiderandum, quod quælibet virtus operatur ſecundum congruentiam temporis, ſicut & ſecundum alias debitas circumſtantias: Unde & virtus pęnitentiæ actum ſuum habet in hoc tempore, ſecundum quod convenit novæ legi.

Pertinet autem ad pęnitentiam, ut deteſtetur peccata præterita cum propoſito immutandi vitam in melius; quod eſt quaſi pęnitentiæ finis. Et quia moralia recipiunt ſpeciem ſecundum finem, ut in ſecunda parte habitum eſt, (1. 2. *q.* 1. *a.* 3. *&* *q.* 18. *a.* 4. *&* 6.) conveniens eſt, quod diverſæ ſpecies pęnitentiæ accipiantur ſecundum diverſas immutationes, quas pęnitens intendit.

Eſt autem *triplex* immutatio a pęnitente intenta: *Prima* quidem per regenerationem in novam vitam. Et *hæc pertinet ad pœnitentiam, quæ eſt ante baptiſmum*. *Secunda* autem immutatio eſt per reformationem vitæ præteritæ jam corruptæ: Et *hæc pertinet ad pœnitentiam mortalium poſt baptiſmum*. *Tertia* autem mutatio eſt in perfectiorem operationem vitæ: Et *hæc pertinet ad pœnitentiam venialium*, quæ remittuntur per aliquem ferventem actum charitatis, ut ſupra dictum eſt. (*qu.* 87. *art.* 2. *&* 3.)

Ad primum ergo dicendum, quod pęnitentia, quæ eſt ante baptiſmum, non eſt ſacramentum, ſed eſt actus virtutis diſponens ad ſacramentum baptiſmi.

Ad ſecundum dicendum, quod pęnitentia, quæ delet peccata mortalia, delet etiam venialia: ſed non convertitur. Et ideo hæ duæ pęnitentiæ ſe habent, ſicut perfectum, & imperfectum.

Ad tertium dicendum, quod ante baptiſmum non ſunt peccata venialia ſine mortalibus. Et quia veniale ſine mortali dimitti non poteſt, ut ſupra dictum eſt, (*q.* 87. *a.* 4.) ideo ante baptiſmum non diſtinguitur pęnitentia mortalium, & venialium.

A P P E N D I X.

EX art. habes *primo*: quomodo per rationem oſtendas, & recte intelligas, merito eſſe inſinuatum a ſcripturis, & Auguſtino, quod pęnitentia alia eſt ante baptiſmum, alia eſt mortalium, alia venialium peccatorum. A ſcripturis quidem quoad pęnitentiam ante baptiſmum, per hoc, quod dicitur Act. 2. *Pęnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque*

ve-

veſtrum. Item ab eiſdem, quoad pęnitentiam mortalium per hoc, quod Simoni mago jam baptizato Act. 8. Apoſtolorum princeps dixit ibid. *Cor tuum non eſt rectum coram Deo. Pęnitentiam itaque age ab hac nequitia tua*. Item ab eiſdem quoad pęnitentiam venialium per hoc, quod legitur Matth. 6. *Dimitte nobis debita noſtra*. Conſtat enim, quod peccatum, quantumcumque veniale, numquam remitti poteſt abſque pęnitentia virtute, *qu. 86. a. 2.* & conſequenter dicentes ly *Dimitte nobis debita noſtra*, ſi fructuoſe, quantum ad remiſſionem debitorum ipſorum dicere velint, agunt pęnitentiam, ideſt pęnitent de illis. Dicit vero Concilium *Trid.* ſeſſ. 6. cap. 11. *Licet in hac mortali vita quantumvis ſancti, & juſti in venialia ſaltem peccata quandoque cadant, non propterea deſinunt eſſe juſti. Nam juſtorum illa vox eſt & humilis, & verax, Dimitte nobis debita noſtra*. Hæc ibi. Chriſtus ergo per hoc, quod nos ſic orare docuit, connotavit, quod pęnitentia venialium datur. A D. Auguſtino autem illud in principio appendicis poſitum inſinuatur expreſſe *in lib. de pęnit.* ſecundum quod dicitur *in arg. cont.* Porro, quia de pęnitentia mortalium delictorum, ſine qua peccatori non poteſt eſſe ſalus, *qu. 86. ar. 2.* incidit ſermo, libet hic, tum pro tex. hujus quoad iſtam particulam declaratione, tum pro tam neceſſariæ rei practicali, ut ita dixerim, cognitione, adducere Beatum Ambroſium ſic eam, dum ad quandam corruptam ſcribit, depingentem. „ Secundum „ conſcientiæ molem exhibenda eſt pęnitentiæ ma„ gnitudo. Pęnitentia ergo non verbis agenda eſt, „ ſed & actu. Hæc autem ſic agitur. Si tibi ante „ oculos ponas, de quanta gloria rueris, & quod „ de libro vitæ nomen tuum deletum ſit: & ſi te „ jam credas prope ipſas poſitam tenebras exterio„ res, ubi erit fletus, & ſtridor dentium ſine fine. „ Cum hoc certa fide, ſicut eſt, animo concepe„ ris: quia neceſſe eſt, prævaricatricem animam „ tartareis pęnis, & gehennæ ignibus tradi, nec a„ liud remedium conſtitutum eſſe poſt baptiſmum, „ quam pęnitentiæ ſolatium: quantamvis afflictio„ nem, quantumvis laborem, & indecorem ſubire, „ eſto contenta; dummodo ab æternalibus pęnis li„ bereris. Ergo hæc tu tecum cogitans, & mente „ retractans, proprii facti tu ipſa judex eſto crude„ lior. In primis omnis cura vitæ hujus interimen„ da tibi eſt: & quaſi mortuam te exiſtimans (ſi„ cut es) quomodo poſſis reviviſcere, cogita. De„ inde lugubris tibi accipienda eſt veſtis: & eſt

„ mens,

„ mens, ac membra ſingula digna caſtigatione pu„ nienda. Amputentur crines, qui per vanam glo„ riam occaſionem luxuriæ præſtiterunt: defluant o„ culi lachrymis, qui maſculum ſimpliciter non aſ„ pexerunt: palleſcat facies, quæ quondam viruit „ impudice. Denique totum corpus incuria macere„ tur, cinere aſperſum, & opertum cilicio perhorre„ ſcat: quia male ſibi de pulchritudine placuit. Cor „ vero ſit liqueſcens, ſicut cera, jejuniis inquietans „ ſeipſum, & cogitationibus ventilans, quare ſit ab „ inimico ſubverſum. Senſus etiam crucietur, quia, „ in membra corporis cum haberet dominationem, „ malo ceſſit imperio. Talis vita, talis actio. Si „ fuerit perſeverans, audebit ſperare, &, ſi non „ gloriam, certe pœnæ vacuationem. Peccator ergo, „ ſi ſibi ipſi non pepercerit; a Deo illi parcitur, „ &, ſi futuras pęnas gehennæ perpetuas in hoc par„ vo vitæ ſpatio compenſaverit, ſeipſum ab æterno „ judicio liberat. Grandi plagæ alta, & prolixa o„ pus eſt medicina. Grande ſcelus grandem habet „ neceſſariam ſatisfactionem. „ Hæc ille ibi. Qui & in lib. de pęnitent. ait. *Qui agit pęnitentiam, non ſolum diluere lachrymis debet peccatum ſuum, ſed etiam emendatioribus factis operire, & tegere delicta ſuperiora: ut non ei imputetur peccatum*. Hæc ille. In quibus, tanquam in imagine, ſit cuique, pro ſua cujuſque portione, deſcripta pęnitentia mortalium peccatorum, de qua loquebatur concluſio textus, *Secundo* vides quomodo, &c.

FINIS TOMI XIV.

2550487 A

487

B.5.5.566

Digitized by Google